

שבוע פרשת ויקרא - פרשת החודש

(11 - 17 March 18)

כ"ד אדר - א' ניסן תשע"ח

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲדָךְ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לָךְ שְׁלוֹם:

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵני אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצֻוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֲתָם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֶה וּמִלֶּקֶשׁ, וְאֶסְפֹּת דֶּגַּךְ וְתִירֹשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לִבְהֶמְתְּךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָיָה אִם יי בָּכֶם וַעֲצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָּף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרֻּם אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקַּבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹד מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בַּתְּפִלִּין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שִׁמְתַּחֲלֵק לִימֵי הַחֹדֶשׁ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֶנָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לח"י)) בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמו.

שבחים גדולים להקדוש-ברוך-הוא והיאך דוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנִי: ב כִּי־הִטָּה אֹזְנוֹ לִי וּכְבִּימִי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבַל־מָוֶת
וּמִצָּרִי שְׂאוֹל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיִּגְזֹן אִמְצָא: ד וּבִשְׁם־יְהוָה אֶקְרָא אֲנִה יְהוָה מִלְּטָה נַפְשִׁי: ה חַנּוּן יְהוָה
וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מִרְחָם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דִּלְתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמִנוּחֶיכִי כִּי־יְהוָה גָּמַל
עָלַיְכִי: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דִּמְעָה אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי: ט אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת
הַחַיִּים: י הֵאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בַּחֲפוּי פְלִהָאָדָם כֹּזֵב: יב מִה־אֲשִׁיב לַיהוָה
כָּל־תַּגְמוּלוֹתָי עָלַי: יג בּוֹס־יִשׁוּעוֹת אִשָּׁא וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרִי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ:
טו יִקָּר בְּעֵינֵי יְהוָה הַפְּוֹתָה לְחִסְדָּיו: טז אֲנִה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֹבֵדְךָ אֲנִי־עֹבֵדְךָ בְּן־אֲמֻתְךָ פִּתְחָתָ לְמוֹסְרִי:
יז לֵךְ אֲזַבַּח וְכַח תֹּדֶה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרִי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹצֹת |
בֵּית יְהוָה בְּתוֹכְכִי וַיִּוָּשְׁלֵם הַלְלוּיָהּ:

קיו.

מוזמר משני פסוקים רמוז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כְּלִיגִים שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֱמָיִם: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדּוֹ וְאֱמַת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קית.

בו יסופר גדול הבטחון שהיה לדוד והרבה תהלות להשי" שקיים לנו מה שהבטיח אותנו:

א הוֹדּוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ב וְאִמְרוּ־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ג וְאִמְרוּ־נָא בֵּית־אֱהֲרֹן
כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ד וְאִמְרוּ־נָא יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ה מִן־הַמִּצָּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה:
ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִּי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִּשְׂנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
מִבְּטַח בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח בַּנְּדִיכִים: י כְּלִיגִים סִבְבּוֹנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם: יא סִבּוֹנִי
גַּם־סִבְבּוֹנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם: יב סִבּוֹנִי כְּדַבְרִים דַּעְכוּ בְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם: יג דַּחַח
דַּחִיתִנִּי לִנְפֹל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עֲזִי וְזִמְמַת יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רִנָּה וַיִּשׁוּעָה בְּאֶהְלִי צַדִּיקִים
יִמִּין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל: טז יִמִּין יְהוָה רִוְמָמָה יִמִּין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמוֹת כִּי־אֲחִיָּה וְאִסְפָּר מַעֲשֵׂי
יְהוָה: יח יִפֹּר יִסְרְנִי יְהוָה וְלִמּוֹת לֹא נִתְּנֵנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אוֹדָה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה
צַדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אוֹרֶךְ כִּי עֲנִיתִנִּי וַתְּחִי־לִי לִישׁוּעָה: כב אֲבֹן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הֵיטָה לְרֹאשׁ פִּנָּה:
כג מֵאֵת יְהוָה הֵיטָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עֲשֶׂה יְהוָה נִגְלָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ: כה אֲנִי
יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה תַּצְלִיחָה נָא: כו בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרַכְנוֹכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל |
יְהוָה וַיָּאָר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבַתֵּים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵי אַתָּה וְאוֹרֶךְ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדּוּ
לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטז, קיז, קיח ג
- (ג) מאמר ד"ה החודש הזה לכם ראש חודשים
שבת פרשת ויקרא, פי החודש, ר"ח ניסן, ה'תשמ"ח ה
- (ד) מכתב כללי ערב שבת קודש, ר"ח ניסן, ה'תשמ"ח יב
- (ה) שיחת ש"פ ויקהל-פקודי, פרשת פרה,
מבה"ח ניסן ה'תשס"י טו
- (ו) משיחות ש"פ ויק"פ, פי פרה,
מבה"ח ניסן ה'תשמ"ח כא
- (ז) משיחות יום ב', כ"ה אדר ה'תשמ"ח
יום הולדת הרבנית הצדקנית ני"ע זי"ע לה
- (ח) משיחות שבת פרשת ויקרא, פרשת החודש
ר"ח ניסן ה'תשמ"ח לז
- (ט) לקוטי-שיחות פרשת ויקרא כרך יז נג
- (י) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל נז
- (יא) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקרא נט
- (יב) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת ויקרא ס
- (יג) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקרא פו
- (יד) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת ויקרא פז
- (טו) אמירת הנשיאים לתחילת חודש ניסן צו
- (טז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויקרא צז
- (יז) הלכה יומית לעיון ברמב"ם קב
- שיעורי רמב"ם**
- (יח) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויקרא קה
- (יט) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויקרא קעד
- (כ) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויקרא קצב
- (כא) נביאים וכתובים
ישעיה פרק נח-נט, איוב פרק מ קצו
- (כב) משניות – מסכת יבמות
ביאור קהתי קצח
- (כג) עין יעקב מסכת תענית רה
- (כד) מסכת עבודה זרה עם ביאורים
מדף נה עד דף סא רז
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כה) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן רלד
- (כו) שולחן ערוך הלכות יום הכיפורים
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רלז
- (כז) תורה אור
אדמו"ר הזקן רלז
- (כח) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רמג
- (כט) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רמד
- (ל) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רמה
- (לא) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רמה
- (לב) ספר המאמרים – אידיש (מתורגם)
אדמו"ר מוהר"צ רמז
- (לג) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהר"צ רנ
- (לד) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"צ רנא
- (לה) חומש לקריאה בציבור רנב
- (לו) קריאה התורה למנחת שבת-קודש רסח
- (לז) לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא רע
- (לח) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רעא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

דְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ⁵ מְשַׁבְּחַת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּמֹר,

עַם תַּחֲלִיל בְּרִיאַת הָעוֹלָם קָבַע בּוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָם רָאשֵׁי

חֲדָשִׁים וְשָׁנִים, וּבִשְׁלֹכַּת זֶה הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַשָּׁנָה הִיא חֹדֶשׁ תְּשֵׁרִי

(שֶׁהַתַּחֲלִיל בְּיוֹם הַיְּשִׁיעַ לַמַּעֲשֶׂה בְּרֹאשִׁית, יוֹם בְּרִיאַת הָאָדָם) וּמְשַׁבְּחַת

הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו עִם

יִשְׂרָאֵל, קָבַע בּוֹ בְּעוֹלָם רָאשֵׁי

חֲדָשׁ שָׁל גְּאֻלָּה, חֹדֶשׁ נִסָּן שְׁבוּ

הָיִיתָה הַגְּאֻלָּה מִמִּצְרַיִם (וְאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ

ז"ל 'בְּנִסָּן נִגְאָלוּ וְבוֹ עֲתִידִין לְהִגְאָל')

הֵינּוּ שְׂמֵחִים בְּבְרִיָּאָה, עֲלֵיהֶם

נֹאמַר "בְּרֹאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים

אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ"⁶,

נִקְבַּע בְּעוֹלָם שְׁחָדֵשׁ תְּשֵׁרִי

הוּא הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן לְחֲדָשֵׁי

הַשָּׁנָה. וּמְשַׁבְּחַת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-

הוּא בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו, בְּעֵת יִצְיָאָה

מִצְרַיִם, קָבַע לָהֶם לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל

חֲדָשׁ שָׁל גְּאֻלָּה, הֵינּוּ שְׁחָדֵשׁ

נִסָּן שֶׁהוּא חֲדָשׁ הַגְּאֻלָּה,

נַעֲשֶׂה הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן.

וְנִכְמַבָּאֵר גַּם בְּמָקוֹם אַחֵר,

שְׁכָפִי שֶׁהוּא מִצַּד הָעוֹלָם

(בְּרִיאַת הָעוֹלָם) עִם כָּל גִּדְרֵי

הַמִּצְיָאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, חֹדֶשׁ תְּשֵׁרִי

הוּא הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן. וְכָפִי

שֶׁהוּא מִצַּד הַתּוֹרָה שְׁלֹמְעֵלָה

מִהַגְּבֻלוֹת הָעוֹלָם, כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ

ז"ל שֶׁהַתּוֹרָה 'קִדְמָה לְעוֹלָם' הָרִי

חֲדָשׁ נִסָּן הוּא הַחֲדָשׁ

הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּסָּן הוּא הַחֹדֶשׁ

הָרִאשׁוֹן מִצַּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִצַּד בְּחִירַת

הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בִּיעֲקֹב וּבְנָיו].

בס"ד. שבת פרשת ויקרא,

פרשת החודש, ראש-חודש ניסן

ה'תשמ"ח.

(הנחה בלתי מוגה)

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רָאשׁ חֲדָשִׁים, רָאשׁוֹן הוּא

לָכֵם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה¹, וּמִבְּאֵר בְּדִרְוֵשִׁי

רְבוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ, הִחַל מִדְּרוֹשֵׁי כְּבוֹד-קִדְשָׁת

מִזְרֵי-וְחָמִי אֲדָמוֹ², וְעַל-דִּרְדָּרֵי מִהַנְּשִׂאִים

שְׁלִפְנֵינוּ³ לְמַעַלָּה בְּקִדְשׁ, דְּהִנֵּה הַחֲדָשׁ שְׁבַפְסוּק

זֶה הוּא שְׁחָדֵשׁ נִסָּן נַעֲשֶׂה הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן

לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. דְּלִפְנֵי צִוִּי זֶה, הִנֵּה חֲדָשׁ אַחֵר

הָרִאשׁוֹן לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, וְהוּא חֲדָשׁ תְּשֵׁרִי,

וְכִדְאִיתָא בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן עַל הַפְּסוּק⁴ יִרְח

הָאֵיתָנִים, יִרְחָא דְעֵתִיקָא דְקָרוּ לָהּ יִרְחָא

קְדָמָא, וְכַעַן הוּא יִרְחָא שְׁבִיעָאָה, וְהַחֲדָשׁ

בְּפְסוּק זֶה הוּא שְׂאָז נַעֲשֶׂה חֲדָשׁ נִסָּן הַחֲדָשׁ

הָרִאשׁוֹן, וְחֲדָשׁ תְּשֵׁרִי נַעֲשֶׂה הַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי.

וְתִכְּן הַחֲדָשׁ מִבְּאֵר בְּדִרְוֵשִׁים עַל-פִּי דְבָרֵי

הַמִּדְרָשׁ⁵ מְשַׁבְּחַת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ

קָבַע בּוֹ רָאשֵׁי חֲדָשִׁים וְשָׁנִים, וּמְשַׁבְּחַת בְּיַעֲקֹב

וּבְנָיו קָבַע בּוֹ רָאשׁ-חֲדָשׁ שָׁל גְּאֻלָּה, הֵינּוּ שְׂמֵחִים

בְּבְרִיָּאָה, "בְּרֹאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם

וְאֶת הָאָרֶץ"⁶, נִקְבַּע בְּעוֹלָם שְׁחָדֵשׁ תְּשֵׁרִי הוּא

הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. וּמְשַׁבְּחַת בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו, בְּעֵת יִצְיָאָה מִצְרַיִם,

קָבַע לָהֶם חֲדָשׁ שָׁל גְּאֻלָּה, הֵינּוּ שְׁחָדֵשׁ נִסָּן שֶׁהוּא חֲדָשׁ הַגְּאֻלָּה, נַעֲשֶׂה

הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן. [וְנִכְמַבָּאֵר גַּם בְּמָקוֹם אַחֵר, שְׁכָפִי שֶׁהוּא מִצַּד הָעוֹלָם (בְּרִיאַת

הָעוֹלָם) תְּשֵׁרִי הוּא הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן. וְכָפִי שֶׁהוּא מִצַּד הַתּוֹרָה שְׁלֹמְעֵלָה

מִהַגְּבֻלוֹת הָעוֹלָם, הָרִי חֲדָשׁ נִסָּן הוּא הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן].

מִדְּרוֹשֵׁי כְּבוֹד-קִדְשָׁת מִזְרֵי-

וְחָמִי אֲדָמוֹ², הַרְבֵּי הָרִי"צ,

חֲתוּנוֹ שֶׁל הַרְבֵּי, וְעַל-דִּרְדָּרֵי זֶה

מִהַנְּשִׂאִים שְׁלִפְנֵינוּ³ הָאֲדָמוֹ"רִים

שֶׁקִדְמוֹ לְרַבֵּי הָרִי"צ לְמַעַלָּה

בְּקִדְשׁ, דְּהִנֵּה הַחֲדָשׁ

שְׁבַפְסוּק זֶה "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵם..."

הוּא שְׁחָדֵשׁ נִסָּן נַעֲשֶׂה וְנִקְבַּע

כַּעַת לַהֲיוֹת הַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן

לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. דְּלִפְנֵי צִוִּי

זֶה, הִנֵּה חֲדָשׁ אַחֵר הָרִאשׁוֹן

לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, וְהוּא הַחֹדֶשׁ

שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹן עַד צִוִּי זֶה הוּא חֲדָשׁ

תְּשֵׁרִי, וְכִדְאִיתָא וּכְמוֹכָא

בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן עַל הַפְּסוּק⁴

הָאֲדָמוֹר בְּסִפְרֵי מַלְכִּים, לְעִנְיַן חֲנוּכָּה

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן עַל יְדֵי שְׁלֹמֹה

הַמֶּלֶךְ נֹאמַר "וַיִּקְהֵלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה

כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירוּחַ הָאֵיתָנִים בְּחַג

הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי", וְעַל כֵּךְ שְׁחֹדֶשׁ

תְּשֵׁרִי (הַשְּׁבִיעִי מִנִּסָּן) נִקְרָא יִרְח

הָאֵיתָנִים, נֹאמַר בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן

יִרְחָא דְעֵתִיקָא דְקָרוּ לָהּ יִרְחָא

יִרְחָא קְדָמָא, וְכַעַן הוּא

יִרְחָא שְׁבִיעָאָה, הַחֹדֶשׁ

שֶׁהַעֲתִיקִים (הַזִּקְנִים) קָרְאוּ לוֹ הַחֹדֶשׁ

הָרִאשׁוֹן וְכַעַת הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי,

וְהַחֲדָשׁ בְּפְסוּק זֶה "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה

לָכֵם..." הוּא שְׂאָז עִם מְסִירַת הַצִּוִּי

זֶה, נַעֲשֶׂה חֲדָשׁ נִסָּן הַחֲדָשׁ

הָרִאשׁוֹן, וְחֲדָשׁ תְּשֵׁרִי נַעֲשֶׂה

הַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי.

וְתִכְּן הַחֲדָשׁ הַמְּשֻׁמָּעוֹת הַפְּנִימִית

שֶׁל הָעוֹבְדָה שְׁחֹדֶשׁ נִסָּן הֵפֵךְ לַהֲיוֹת

הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִבְּאֵר בְּדִרְוֵשִׁים

מִמִּזְרֵי הַחֲסִידוֹת הַנוֹכְרִים עַל-פִּי

(1) בא יב, ב. (2) ד"ה החודש הזה לכם ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 19 ואילך). (3) ד"ה החודש הזה לכם באוה"ת בא ע' רסד ואילך. תרכ"ו. תרנ"ד. תרע"ח (דפ' החודש). עטר"ת (דפ' החודש). ועוד. (4) מלכים א ח, ב. (5) שמו"ר פט"ו, יא. (6) בראשית א, א.

החודש הזה לכם ראש חודשים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ובאור הענין הוא (פמבאר בדרושים מאמרי החסידות הנזכרים),
 - 2 דהנה איתא ב'עקרה'⁷ ספר 'עקדת יצחק' מאת רבי יצחק עראמה
 - 3 (הובא בדרושים)⁸ דבשני אופנים יכולים לידע גדלות
 - 4 הבורא. קיימות שתי צורות להגיע להכרה בגדולת ה' אופן אחד -
 - 5 מהנהגת הטבע, מהתבוננות
 - 6 בטבע של העולם שברא ה' כמו
 - 7 שכתוב⁹ בדברי ה' לאחר המבול
 - 8 שמעתה ואילך עוד כל ימי
 - 9 הארץ גו' לא ישבתו אלא
 - 10 העולם יתנהל לפי הטבע, וכן
 - 11 התבוננות בעניין זה דצבא הארץ
 - 12 כמו בני האדם, בעלי החיים והצמחים
 - 13 קיימים במין, הברואים עצמם
 - 14 גולדים ומתים אבל הסוג ממשיך
 - 15 להתקיים וצבא השמים כמו
 - 16 השמש והירח והכוכבים קיימים
 - 17 באיש, הם עצמם קיימים כפי
 - 18 שנבראו בתחילה שמזה התבוננות
 - 19 בעניינים אלה בכריאה על פי הטבע
 - 20 אפשר לידע לדעת ולהכיר
 - 21 גדלות הבורא, דענין "לא
 - 22 ישבתו" ההתנהלות הקבועה של
 - 23 טבע העולם ביום ולילה, קיץ וחורף
 - 24 וכד' נמשך מהעדר השנוי
 - 25 והקביעות והנצחיות שלמעלה
 - 26 באלוקות, ובלשון הכתוב אני הו'
 - 27 לא שניתתי¹⁰ ואצל הקדוש-ברוך
 - 28 הוא שהוא נצחי לא שייך שום שינוי
 - 29 או חלישות חס ושלוש. ואופן שני
 - 30 בו ניתן להגיע לידעה והכרה באלוקות
 - 31 - מהנהגה נסית ובטול גדר
 - 32 הטבע, כאשר הקדוש-ברוך הוא
 - 33 מנהיג את העולם בדרך של נס על-
 - 34 טבעי שזהו למעלה מהטבע,
 - 35 וכמו שענין הנס כפשוטו
 - 36 הוא למעלה מהטבע, שהרי
 - 37 גם הוא מלשון הרמה
 - 38 והגבהה¹¹, ככתוב בישעיהו 'ארים
 - 39 ניסי' הינו למעלה מהטבע,
 - 40 ולא עוד אלא שהוא הנס למעלה גם מהענינים הכי נעלים
- הנחיתו מצד העולם (הטבע) וניסן בתור החודש הראשון מצד בני ישראל שלמעלה מהעולם (הטבע), שמצד הבריאה, טבע העולם, הנהגת העולם היא על-פי הטבע, שגם מזה מתוך הטבע עצמו אפשר לידע גדלות הבורא יתברך. כמבואר לעיל, ומצד חדש של גאולה חודש ניסן וענין התורה שלמעלה מהעולם, נעשה ענין של נס, הכרת הבורא על-ידי ההנהגה שלמעלה מטבע, ויש להוסיף בזה (אף שלא נתפרש בדרושים), שמה ששני ענינים אלו (הנהגת הטבע והנהגה נסית כפי ששתיהן הן דרכים להכרה בגדולת ה') קשורים עם ראשי חודשים, כמאמר המדרש "משפחר בעולמו קבע להם ראשי חודשים (חודש תשרי, מצד טבע העולם), ומשפחר ביעקב ובניו קבע להם ראש-חדש של גאולה (חודש ניסן, נס שלמעלה מהעולם)", "חדש" דיקא, והמדרש מדייק ואומר חילוק וחידוש זה דווקא ביחס לענין זה, הוא משום ש"חדש" הוא מלשון חדוש, ושני ענינים אלו, הן הנהגה טבעית והן הנהגה נסית, שניהם נתחדשו יש מציאות דבר בגדרי המציאות של העולם מאין מהאלוקות שלמעלה מגדרי המציאות. כלומר, גם הטבע וגם
- הנס הם חידוש מאין, מהבורא שלמעלה מהמציאות בעולם ויש להוסיף

(7 פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח). (8 אוה"ת בראשית יח, ב ואילך. ד"ה החודש תרנ"ד. תרס"ו. תרע"ח (דפ' החודש). ועוד. (9 נח ח, כב. (10 מלאכי ג, ו. (11 סידור עם דא"ח מד, סע"ב. אוה"ת נ"ך ע' תתקצו ואילך. בשלח ע' תרסה. שה"ש ע' כט. וש"נ. דרמ"ע עג, א. סה"מ תרע"ח ע' פט. ועוד. (12 ראה ישע"י יח, ג ובמצו"ד שם. וראה שם מט, כב. נא, כז. דרמ"ע שם. אוה"ת נ"ך שם. שה"ש שם. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 שהעתיקים (הזקנים) קראו לו (לחודש תשרי) ראשון וכעת הוא שביעי
45 דְּמִשְׁמַע מִזֶּה, מסגנון הדברים של תרגום יונתן שאותו החודש שהיה
46 נקרא ראשון הוא הנקרא כעת שביעי, משמע שְׁשָׁנִי עֲנִינִים אֵלֹה עניינו
47 של חודש תשרי ועניינו של חודש ניסן שְׁכִימִים זֶה לָזֶה, דְּאוֹתוֹ הָעֲנִינִן
48 (חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי, הַנִּהְגָּה טִבְעִית)
49 שְׁהוּא יִרְחָא קְדָמָא, החודש
50 הראשון, בתחילת הבריאה, הוא עצמו
51 נַעֲשֶׂה יִרְחָא שְׁבִיעָא החודש
52 השביעי לְחֹדֶשׁ נִיסָן, וְהִינוּ
53 שְׁיֵשׁ לוֹ לחודש תשרי אֵיזו
54 שִׁכּוֹת לְחֹדֶשׁ נִיסָן ובגלל
55 שייכות זו הוא השביעי לניסן.
56 ודבר זה צריך ביאור:
57 דְּלִכְאוּרָה, מִפְּיִן שְׁשָׁנִי
58 עֲנִינִים אֵלֹה, עוֹלָם שאותו מסמל
59 חודש תשרי (הנהגה טבעית) וּגְאֻלָּה
60 שאותה מסמל חודש ניסן (הנהגה
61 ניסית), הֵם שְׁנֵי עֲנִינִים שְׁאִינִם
62 בְּעֶרְךָ זֶה לָזֶה, וכאמור שענין
63 חודש ניסן, הנהגה על-טבעית, נעלה
64 מענין חודש תשרי, הנהגה טבעית,
65 באין ערוך, ללא כל יחס והשוואה
66 אִם-כֵּן לְכְאוּרָה לֹא הִיא צְרִיף
67 להיות שום קֶשֶׁר בִּינֵיהֶם
68 ומדוע יש כאן, כאמור, דגש על
69 השייכות של חודש תשרי לחודש
70 ניסן?
71 וְיֵשׁ לוֹמַר הַבְּאוּר בָּזֶה,
72 שֶׁהַחֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ נִיסָן בעת
73 יציאת מצרים הָיָה לֹא רַק עֶצֶם
74 הַגְּלוּי דִּהְנִהְגָּה נִסִּית, שגם זה
75 חידוש גדול ביחס להנהגה בדרך
76 הטבע אֲלָא עֲקָר הַחֹדֶשׁ בחודש
77 ניסן הוא מֵה שְׁמֻגְלָה אֶת הַנֶּסֶם
78 שְׁבִטְבַּע עֲצָמוּ כִּי על ידי הניסים
79 מתגלה שהעולם נמצא בשליטתו
80 המוחלטת של הקדוש-ברוך-הוא וזוהו
81 מבנים ובאים לידי הכרה שלאמתו של
82 דבר גם הטבע אינו אלא אופן שבו
83 הקדוש-ברוך-הוא מנהיג את העולם ואם כן גם הטבע עצמו הוא 'נס'.
84 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי על מֵה שֶׁחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי, עֲנִינִן הַנִּהְגָּה טִבְעִית,
85 הוא חֹדֶשׁ שְׁבִיעִי לְחֹדֶשׁ נִיסָן וקשור בחודש ניסן (אף על פי
86 שהיתרון של הנהגה הניסית על הנהגה הטבעית הוא באין ערוך), הִינוּ

1 בָּזֶה, שְׁעֲנִינִן הַחֹדֶשׁ יֵשׁ מֵאִין הוא בְּכַח הַעֲצָמוֹת דְּוָקָא,
2 עניין זה של בריאת 'יש מאין' בא דוקא מכוח עצמותו ומהותו של
3 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו (ולא מדרגות כאלה או אחרות באלוקות)
4 כְּדֵיאוּתָא כְּמוֹכָא ב'אֲגֻרָה הַקִּדְש' אגרות קודש שכתב אדמו"ר הזקן
5 ונרפסו בספר התניא סִימָן כ"ג
6 שְׁדוּקָא עֲצָמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ 1 להוסיף בָּזֶה, שְׁעֲנִינִן הַחֹדֶשׁ יֵשׁ מֵאִין הוא בְּכַח
7 יִתְבָּרַךְ שְׁלֹא קִדְמָה לוֹ עֲלֶה 2 הַעֲצָמוֹת דְּוָקָא, כְּדֵיאוּתָא ב'אֲגֻרָה הַקִּדְש' סִימָן
8 סִיכָה חֲסִי-וְשָׁלוֹם, שהמציאות שלו כ"ג 13 שְׁדוּקָא עֲצָמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁלֹא קִדְמָה
9 איננה תוצאה של סיבה וגורם כלשהו 3 לוֹ עֲלֶה חֲסִי-וְשָׁלוֹם, הוא לְבָדוּ בְּכַחוֹ וּיְכַלְתוּ
10 ואין שום דבר ושום עניין שקדם לו 4 לְבָרָא יֵשׁ מֵאִין וְאִפְסָה מִמְחֻלָּט. וְזֶה כּוֹלָל בְּרִיאַת
11 הוא לְבָדוּ בְּכַחוֹ וּיְכַלְתוּ 5 כָּל הָעֲנִינִים, מִהַעֲלִיּוֹן בְּיוֹתֵר עַד הַתַּחְתּוֹן בְּיוֹתֵר,
12 לְבָרָא יֵשׁ מִצִּיאוֹת מוֹגֵדֶת מֵאִין 6 וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְב"ם¹⁴ שְׁכָּל הַנִּמְצָאִים מִשְׁמִים
13 וְאִפְסָה מִמְחֻלָּט מהאלוקות עצמה 7 וְאֶרֶץ וּמַה שְׁבִינִיָּהֶם, עַד לְשִׁשְׁלוֹל קֶטֶן שְׁבִים
14 שאין לה שום הגדרות של מציאות 8 וְיִתּוּשׁ קֶטֶן שְׁבִטְבוּר הָאֶרֶץ¹⁵, כָּלֵם נִמְצָאוּ
15 קיימת וה'יש' נברא בלי שתהיה לו 9 שוֹם מִצִּיאוֹת שֶׁקִּדְמָה לוֹ כִּי כִּי שֶׁהַתְּהוּוֹתוֹ
16 שום מציאות שקדמה לו כן כִּי שֶׁהַתְּהוּוֹתוֹ 10 הִיא מֵאִין וְאִפְסָה מוֹחֻלָּט. וְזֶה
17 ההתהוות של הנבראים בתור 'יש' 11 חֹדֶשׁ נִיסָן, עֲנִינִן הַגְּאֻלָּה שְׁלִמְעֵלָה
18 ומציאות מעצמות האלוקות שהיא 12 מְמַדִּידָה וְהַגְּבֻלָּה, הוא עֲנִינִן חֹדֶשׁ לְגַמְרִי וְאִינוּ
19 'אין', למעלה מכל הגדרה של מציאות 13 בְּעֶרְךָ כָּלֵל לְחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי, אִם-כֵּן מֵהוּ פְּרוּשׁ דְּבָרִי
20 כּוֹלָל בְּרִיאַת כָּל הָעֲנִינִים, כל 14 הַתַּרְגוּמִים יִרְחָא דְּעִתִּיקָיָא קָרוּ לִיה קְדָמָא, וְכַעַן
21 העולמות וכל הנבראים בכל הדרגות, 15 הוא שְׁבִיעָא. דְּמִשְׁמַע מִזֶּה, שְׁשָׁנִי עֲנִינִים אֵלֹה
22 מִהַעֲלִיּוֹן בְּיוֹתֵר עַד הַתַּחְתּוֹן 16 שְׁכִימִים זֶה לָזֶה, דְּאוֹתוֹ הָעֲנִינִן (חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי,
23 בְּיוֹתֵר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב 17 הַנִּהְגָּה טִבְעִית) שְׁהוּא יִרְחָא קְדָמָא, נַעֲשֶׂה
24 הַרְמְב"ם¹⁴ שְׁכָּל הַנִּמְצָאִים 18 יִרְחָא שְׁבִיעָא לְחֹדֶשׁ נִיסָן, וְהִינוּ שְׁיֵשׁ לוֹ אֵיזו
25 מִשְׁמִים וְאֶרֶץ וּמַה שְׁבִינִיָּהֶם, 19 שִׁכּוֹת לְחֹדֶשׁ נִיסָן. דְּלִכְאוּרָה, מִפְּיִן שְׁשָׁנִי
26 החל מהנבראים הכי גדולים והכי 20 עֲנִינִים אֵלֹה, עוֹלָם וּגְאֻלָּה, הֵם שְׁנֵי עֲנִינִים
27 נעלים עַד לְשִׁשְׁלוֹל קֶטֶן שְׁבִים 21 שְׁאִינִם בְּעֶרְךָ זֶה לָזֶה, אִם-כֵּן לְכְאוּרָה לֹא הִיא
28 וְיִתּוּשׁ קֶטֶן שְׁבִטְבוּר הָאֶרֶץ¹⁵, 22 צְרִיף לְהִיּוֹת שוֹם קֶשֶׁר בִּינֵיהֶם.
29 כָּלֵם נִמְצָאוּ מֵאֲמַתָּה הַמְּצָאוּ 23 וְיֵשׁ לוֹמַר הַבְּאוּר בָּזֶה, שֶׁהַחֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ נִיסָן
30 ובלשון החסידות, מ'עצמות' האלוקות, 24 הִיא לֹא רַק עֶצֶם הַגְּלוּי דִּהְנִהְגָּה נִסִּית,
31 ה'אין' האמיתי. 25 אֲלָא עֲקָר הַחֹדֶשׁ הוא מֵה שְׁמֻגְלָה אֶת הַנֶּסֶם
32 אִם-כֵּן עֲרִיף לְהִבִּין בָּזֶה, 26 שְׁבִטְבַּע עֲצָמוּ. וְזֶהוּ מֵה שֶׁחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי, עֲנִינִן
33 בהבדל ובקשר בין חודש תשרי וחודש 27 הַנִּהְגָּה טִבְעִית, הוא חֹדֶשׁ שְׁבִיעִי לְחֹדֶשׁ נִיסָן,
34 ניסן דְּמִפְּיִן שְׁעֲנִינֵנוּ התוכן 28 וְהַגְּבֻלָּה, לְמַעַל מִהַגְּרִים
35 הפנימי שֶׁל חֹדֶשׁ נִיסָן, עֲנִינִן 29 וְהַגְּבֻלָּתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, הוּא עֲנִינִן
36 הַגְּאֻלָּה שְׁלִמְעֵלָה מְמַדִּידָה 30 חֹדֶשׁ לְגַמְרִי וְאִינוּ בְּעֶרְךָ כָּלֵל
37 וְהַגְּבֻלָּה, לְמַעַל מִהַגְּרִים 31 וְהוּא לֹלָא כֹּל יֶחֱסֹ וְהַשְׁוֵאָה לְחֹדֶשׁ
32 חֹדֶשׁ לְגַמְרִי וְאִינוּ בְּעֶרְךָ כָּלֵל 32 הַתִּשְׁרִי, הַמְּסַמֵּל אֶת טִבַּע הָעוֹלָם וְאֵת גְּדֵרֵי הַמְּצִיאוֹת, אִם-כֵּן מֵהוּ פְּרוּשׁ
33 חֹדֶשׁ לְגַמְרִי וְאִינוּ בְּעֶרְךָ כָּלֵל 33 דְּבָרִי הַתַּרְגוּמִים יוֹנָתָן עַל הַכְּתוּב עַל חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי יִרְחָא הַאִיתָנִים' יִרְחָא
34 חֹדֶשׁ לְגַמְרִי וְאִינוּ בְּעֶרְךָ כָּלֵל 34 דְּעִתִּיקָיָא קָרוּ לִיה קְדָמָא, וְכַעַן הוּא שְׁבִיעָא. הַחֹדֶשׁ

החודש הזה לכם ראש חודשים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **שְׁהוּא** ענין ההנהגה הטבעית **חֶלֶק מִהֵנְהִגָּה הַנְּסִית שְׂרָאשִׁיתָה**
 2 **בְּחֹדֶשׁ נִסָּן** ולכן תשרי נמנה כשביעי לניסן, וכפי שממשיך ומבאר.
 3 **וּבִאֹר הָעֵנָן הוּא, דְּהִנֵּה זֶה שְׂמִפְרִים גְּדֻלּוֹת הַבּוֹרָא**
 4 **מִהֵנְהִגָּה טְבְעִית, הָרִי זֶה אֲמַנֵּם הַכְּרָה בִּאלוּקוֹת, אֲבָל מְדוּכָר עַל**
 5 **בְּחִינַת הָאֱלֻקֹּת הַשִּׁכְתָּ**
 6 **לְכִרְיַאת הָעוֹלָם וּלְהִנְהִיגָה**
 7 **טְבְעִית, כְּלוּמַר בְּחִינַת אֱלֻקוֹת**
 8 **שֶׁמֶאִירָה אַחֲרֵי רִיבּוּ צִמְצוּמִים עַד**
 9 **שִׁיּוּרְתָּ לְהוֹוֶת עוֹלָמוֹת וּנְבִרָאִים**
 10 **גִּשְׁמִיִּים מִה־שְׁאִין־כֵּן בְּהִפְרַת**
 11 **הָאֱלֻקֹּת שְׁעַל־יְדֵי הִנְהִיגָה**
 12 **נְסִית, הָרִי כֵּה בְּהִנְהִיגָה הַנְּסִית**
 13 **מִתְגַּלָּה בְּחִינַת הָאֱלֻקֹּת**
 14 **שְׁלִמְעָלָה מְזָה. הַנְּעִלִית יוֹתֵר**
 15 **מִמֵּהבְּחִינָה שִׁיּוּרְתָּ לְמַטָּה לְבִרּוּא**
 16 **עוֹלָמוֹת וּנְבִרָאִים גִּשְׁמִיִּים, אֲמַנֵּם**
 17 **הַחֲדוּשׁ בְּחֹדֶשׁ נִסָּן הוּא,**
 18 **שֶׁגַם בְּטֻבֵּעַ עֲצָמוֹ שֶׁמֶצַד תּוֹכְנוֹ**
 19 **וּמֵהוּתוֹ הוּא מִסְתִּיר עַל הָאֱלֻקֹּת וְגַם**
 20 **כֹּאשֶׁר מִתְבּוֹנֵנִים וּמִבְיָנִים מִמֶּנּוּ אֵת**
 21 **גְּדוּלַּת ה' הַכוּוֹנֶה לְבְּחִינָה מְצוּמְצָמָה,**
 22 **יִתְגַּלָּה בּוֹ, בְּטֻבֵּעַ עֲצָמוֹ, בְּחִינַת**
 23 **הָאֱלֻקֹּת שְׁלִמְעָלָה מִהֵטְבֵּעַ,**
 24 **כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר.**
 25 **דְּהִנֵּה כְּתִיב¹⁶ בִּישְׁעִיהָ שְׁאוֹ**
 26 **הַרִימוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרָאוּ מִי**
 27 **בְּרָא אֱלֹה, וּלְפִי פִשּׁוּט הַכוּוֹנֶה**
 28 **שְׁעַל־יְדֵי מִבְּט וְהַתְּבּוֹנְנוֹת בְּעוֹלָם**
 29 **וּבְמִיּוּחַד כְּלָפִי הַשְּׁמַיִם, נִיתָן לְהַגִּיעַ**
 30 **לְהַכְרָה בְּקֹדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הַבּוֹרָא**
 31 **דִּישׁ לֹמַר הַפְּרוּשׁ בְּזֶה, לְפִי**
 32 **פְּנִימִיּוֹת הַדְּרָכִים, שְׁעַל־יְדֵי**
 33 **הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּבִרְיָאָה בְּאֶפֶן**
 34 **ד' שְׁאוֹ מְרוֹם", כְּלוּמַר, הַתְּבּוֹנְנוֹת**
 35 **בְּדְרָכִים הַגְּבוּהִים, הַדְּרָכִים שֶׁלִּמְעַלָּה**
 36 **מִהֵטְבֵּעַ, הֵינּוּ הַהִנְהִיגָה הַנְּסִית, עַל־**
 37 **יְדִידָהּ רֹאִים וּמַגִּילִים בְּבִרְיָאָה**
 38 **גַּם אֵת הָאֱלֻקֹּת שְׁלִמְעָלָה**
 39 **מִעוֹלָמוֹת וְלֹא רַק אֵת דְּרָגַת**
 40 **הָאֱלֻקֹּת הַקְּשׁוּרָה בְּבִרְיָאָה עוֹלָמוֹת וְהַהִנְהִיגָה הַטְּבְעִית (אוֹתָהּ נִיתָן לְהַשִּׁיג**
 41 **וְכֵה נִיתָן לְקַבֵּל הַכְּרָה מִהַתְּבּוֹנְנוֹת בְּהִנְהִיגָה הָעוֹלָם עַל פִּי הַטְּבֵּעַ, כְּמִבּוֹאֵר**
 42 **לְעִיל). כִּי מִה שֶׁכְּתוּב "שְׁאוֹ מְרוֹם עֵינֵיכֶם" אֵין הַפְּנוּיָה**
 43 **"מְרוֹם" דִּן־קָא, וְאֵין לְפָרֵשׁ אֵת הַכְּתוּב דּוּקָא עַל הַתְּבּוֹנְנוֹת בְּעֵינֵינִים**

הֵינּוּ שְׁהוּא חֶלֶק מִהֵנְהִיגָה הַנְּסִית שְׂרָאשִׁיתָה
בְּחֹדֶשׁ נִסָּן.

וּבִאֹר הָעֵנָן הוּא, דְּהִנֵּה זֶה שְׂמִפְרִים גְּדֻלּוֹת
הַבּוֹרָא מִהֵנְהִיגָה טְבְעִית, הָרִי זֶה בְּחִינַת
הָאֱלֻקֹּת הַשִּׁכְתָּ לְכִרְיַאת הָעוֹלָם וּלְהִנְהִיגָה
טְבְעִית, מִה־שְׁאִין־כֵּן בְּהִפְרַת הָאֱלֻקֹּת שְׁעַל־יְדֵי
הִנְהִיגָה נְסִית, הָרִי כֵּה מִתְגַּלָּה בְּחִינַת הָאֱלֻקֹּת
שְׁלִמְעָלָה מְזָה. אֲמַנֵּם הַחֲדוּשׁ בְּחֹדֶשׁ נִסָּן הוּא,
שֶׁגַם בְּטֻבֵּעַ עֲצָמוֹ יִתְגַּלָּה בְּחִינַת הָאֱלֻקֹּת
שְׁלִמְעָלָה מִהֵטְבֵּעַ. דְּהִנֵּה כְּתִיב¹⁶ שְׁאוֹ מְרוֹם
עֵינֵיכֶם וְרָאוּ מִי בְּרָא אֱלֹה, דִּישׁ לֹמַר הַפְּרוּשׁ
בְּזֶה, שְׁעַל־יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּבִרְיָאָה בְּאֶפֶן
ד' שְׁאוֹ מְרוֹם", עַל־יְדִידָהּ רֹאִים בְּבִרְיָאָה גַּם
אֵת הָאֱלֻקֹּת שְׁלִמְעָלָה מְעוֹלָמוֹת. כִּי מִה שֶׁכְּתוּב
"שְׁאוֹ מְרוֹם עֵינֵיכֶם" אֵין הַפְּנוּיָה "מְרוֹם" דִּן־קָא,
שְׁהִרִי תוֹרָה לֹא בְּשִׁמְרִים הִיא¹⁷, אֱלֹא שְׁעַל־יְדֵי
הַהִתְבּוֹנְנוֹת ב' מְרוֹם" שְׁבָכָל דְּכָר שְׁבָעוֹלָם, הֵינּוּ
בְּאֻמָּתוֹת מְצִיאֹתוֹ, עַל־יְדִידָהּ רֹאִים "מִי בְּרָא
אֱלֹה", שְׁמֵאֻמָּתוֹת הַמְּצָאוֹ נִמְצָאוּ כָּל הַנְּמִצָּאִים,
עַד לְשִׁלְשׁוּל קֶטֶן שְׁבִיִּים. אֱלֹא שְׁפִינֵן שְׁהָאֲדָם
מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוּפּוֹ בְּאִכְלָה וּשְׁתִּיָּה (שְׁזֶה גּוֹרֵם
לְחֻזֶּק הַגּוּף וְכו'), וּבְכָלֵל הָרִי אֶפֶן הִנְהִיגָה
הַטְּבֵּעַ הִיא בְּהֵעָלָם, טְבְעִי מִלְשׁוֹן טְבִיעִיָּה¹⁸,
כְּמוֹ "טְבְעִי בְּאֶרֶץ שְׁעָרֶיהָ"¹⁹, לְכֵן צְרִיךְ לְהִיּוֹת
שְׁאוֹ מְרוֹם", עֵנָן שֶׁל נְשִׂאָה וְהֶרְמָה, כְּדִי
שְׁהָאֲדָם יָבִין מִתּוֹךְ הֵעָלָם וְיִרְאֶה "מִי בְּרָא
אֱלֹה", וּבְלִשׁוֹן הַכְּתוּב²⁰ מִה גְּדֻלּוֹ מַעֲשֵׂיָהּ ה',
וּמִה רְבוּ מַעֲשֵׂיָהּ ה'.

(16) ישע"י מ, כו. (17) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב. (18) וראה אוה"ת נ"ך ע' תתקצא. שה"ש ס"ע שיד ואילך. (19) איכה כ, ט.
 (20) תהלים צב, ו. קד, כד.

44 חכמה הקשורה בענייני עיתים וזמנים, שִׁדְעוּ אותם נביאים מבני יששכר
45 חֲכָמַת קְדוֹשׁ הַחֲדָשִׁים וְעֵבֹר הַשָּׁנִים²⁴ אבדו והספרים הללו
46 שחיברו חכמי ישראל לא הגיעו לִידְנֵנו, ומֵאַחֵר שָׁכַל הַדְּבָרִים
47 הָאֵלֹו בְּרָאיוֹת בְּרוּרוֹת הֵם שְׁאִין בָּהֶם דְּפִי, הדברים ברורים ללא
48 ספק, וְאִי-אֶפְשָׁר לְאָדָם לְהִרְהֹר
49 אַחֲרֵיהֶם ולפקפק בנכונותם - אֵין
50 חוֹשֵׁשִׁין לְמַחְבֵּר, בֵּין שֹׁחֲבֵרו
51 אוֹתָם נְבִיאִים בֵּין שֹׁחֲבֵרו
52 אוֹתָם הָאֲמוֹת, שָׁכַל דְּבָר
53 שְׁנִתְגַּלָּה טַעְמוֹ וְנוֹדְעָה
54 אֲמַתָּה בְּרָאיוֹת בְּרוּרוֹת והחלטיות
55 שְׁאִין בָּהֶם דְּפִי ואין ספק
56 שהדברים הם אמיתיים, אֵין אָנוּ
57 סוֹמְכִין עַל זֶה הָאִישׁ שְׁאָמְרו
58 או שִׁלְמָדוּ, אֵלֹא עַל הָרֵאָה
59 שְׁנִתְגַּלָּתָה וְהַטָּעַם שְׁנוּדַע
60 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה כָּתַב הַרְמִב"ם
61 בְּהַקְדָּמָתוֹ ל'שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים'
62 שְׁלוֹ, וְשָׁמַע הָאֲמַת מִמִּי
63 שְׁאָמְרו, כלומר אם הדבר עצמו
64 אמיתי ואין ספק בכך, לא חשוב מי
65 אמר אותו]. דְּבָנָה בדברי הרמב"ם
66 אלו רואים חֲדוֹשׁ גְּדוֹל, דִּהְגָּם
67 שְׁעָנִין זֶה שִׁדְעוּ לֹנוּ כַּעַם מִסְפָּרֵיהֶם
68 של חכמי האומות הִיָּה יָדוּעַ לִפְנֵי
69 זֶה לִבְנֵי יִשְׁשָׁכָר, מִכָּל-מָקוֹם
70 הָרִי עַל-פִּי הִלְכָה לֹא הִגִּיעַ
71 לִידְנֵנו, ולא קבלנו אותם מהדורות
72 הקדומים בתור הלכה וְאָנוּ קוֹבְעִין
73 אֵת הֵלְכָה עַל-פִּי חֲכָמִי
74 הָאֲמוֹת. וְנוֹדַע זֹאת, שִׁחְכַּמְתָּ
75 הָאֲמוֹת הָרִי עַל-פִּי הִלְכָה אֵין
76 הִכְרַח שֶׁהִגִּיעָה אֲלֵיהֶם
77 מִסְפָּרֵי בְנֵי יִשְׁשָׁכָר (כְּמוֹ)
78 שֶׁמִּבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר, ואין
79 כָּאֵן מְקוֹמוֹ), אֵלֹא הָרִי הִיא

1 וּבָנָה יֵשׁ לְבָאֵר גַּם מֵה שְׁעַל-פִּי תוֹרָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת הִנֵּהגַת
2 הָאָדָם בְּמִשָּׁא וּמִתָּן בְּמִסְחָר בְּאֲמוּנָה לְפִי מִנְהַג הַתַּגָּרִים
3 הַסוֹחָרִים בְּאוֹתָהּ הַמִּדְיָנָה, וִיתְרָה מְזוֹ, לא זו בלבד שצריך להתנהג
4 ביושר ובהגינות לפי המקובל בין הסוחרים אלא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא
5 דִּינָא²¹, הֵינוּ שָׁדִין הַמְּלָכוֹת
6 חוקי המדינה בה האדם חי ומנהל את
7 מסחרו נֶעֱשֶׂה דִין הַתּוֹרָה,
8 שְׁזָהוּ הַחֲדוֹשׁ שֶׁל חֲדָשׁ נִיסָן,
9 שְׁבַעֲנִיגִי הַטָּבַע עֲצָמָם
10 (הִנֵּהגַת הַתַּגָּרִים וְדִינָא
11 דְּמַלְכוּתָא) מְגִלִים אֵת הַגָּם
12 שִׁבְהֶם, ובטבע עצמו רואים את מה
13 שלמעלה מהטבע, הִהֲלָכָה
14 שִׁבְתּוֹרָה, שְׁלִמְעָלָה מִמִּדְיָנָה
15 וְהַגְּבִלָה שְׁהִי תוֹרָה הִיא לְמַעַלָה
16 מֵהַהֲגִבְלוֹת וְהַהֲגִירוֹת שֶׁל מִצִּיאוֹת
17 הָעוֹלָם.
18 וּבָנָה לפי האמור שיש דברים שבהם
19 עֲנִינֵי הָעוֹלָם עֲצָמָם (טבע) הוֹפְכִים
20 לְדִין בְּתוֹרָה (לְמַעַלָה מֵהָעוֹלָם, לְמַעַלָה
21 מֵהַטָּבַע) יֵשׁ לְבָאֵר גַּם מֵה
22 שֶׁכָּתַב הַרְמִב"ם בְּהִלְכוֹת
23 קְדוֹשׁ הַחֲדָשׁ²² (בְּשַׁעוֹר הַיּוֹמִי
24 בְּלִימּוֹד שְׁלוֹשָׁה פְּרָקִים בְּרַמְבַּם"ם שֶׁל
25 יוֹם זֶה, ראש חודש ניסן תשמ"ח,
26 יוֹם אֲמִירַת מֵאֵמֶר זֶה) לְעָנִין כָּל
27 חֲשֻׁבּוֹנוֹת מָקוֹם הַשָּׁמֶשׁ
28 וְהַיָּרֵחַ וְהָאֶרֶץ, שֶׁהָרֵאָה
29 הַהוֹכָחוֹת שֶׁמִּבְּאֵר הַרְמִב"ם עַל כָּל
30 הַדְּבָרִים וְהַחֲשֻׁבוֹת הַלְלוּ הִיא
31 מִחֲכָמַת הַתְּקוּפּוֹת
32 וְהַגִּימָטְרִיאוֹת חֲכָמַת
33 הָאֶסְטְרוֹנוֹמִיָּה שֹׁחֲבֵרו בֵּה חֲכָמִי
34 וְיוֹן סְפָרִים הַרְבֵּה, וְהֵם הַסְפָּרִים
35 שֶׁל חֲכָמֵי יוֹן הַנִּמְצָאִים עַכְשָׁו
36 בְּתַקּוּפַת הַרְמִב"ם בִּיד הַחֲכָמִים,
37 חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּיהֶם לומדים חֲכָמֵי
38 יִשְׂרָאֵל חֲשׁוּבִים אֵלֶּה, אֲכַל
39 הַסְפָּרִים שֹׁחֲבֵרו חֲכָמִי
40 יִשְׂרָאֵל בְּנוֹשֵׂא זֶה שְׁהִי בִימֵי
41 הַנְּבִיאִים מִבְּנֵי יִשְׁשָׁכָר [כְּמוֹ
42 שֶׁכָּתוּב²³ בְּדִבְרֵי הַיָּמִים וּמִבְּנֵי
43 יִשְׁשָׁכָר יוֹדְעֵי בִינָה לְעֵתִים,

(21) גיטין י', ב. נדרים כח, א. וש"נ. וראה אנציק' תלמודית בערכו. וש"נ. (22) ה'ל' קידוש החודש ספ"ז. (23) דברי הימים א יב, לג. (24) ראה במדכ"ר פ"ג, טו. ב"ר ספ"ב. וש"נ.

החודש הזה לכם ראש חודשים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 סֶתֶם חֲכֻמַּת הָאֲמוֹת, כלומר, אין הוכחה שחכמי האומות למדו וקבלו
2 זאת מדבריהם וספריהם של חכמי ישראל בדורות הקודמים ויתכן שמדובר
3 בחכמת האומות סתם, ובכל זאת, למעשה הדבר הפך להלכה בתורה, כפי
4 שממשיך להלן]. וַיֵּשׁ לוֹמַר שְׁזֵהוּ הַחֹדֶשׁ שֶׁבִּדְבָר²⁵, שֶׁהֵגֵם
5 שְׁחֻכְמַת הַתְּקוּפוֹת
6 וְהִגִּימְטְרִיאוֹת הִיא חֲכֻמַּת 1
7 הָאֲמוֹת, וכדברי הרמב"ם שהדברים
8 והחישובים שכותב מבוססים על
9 ספריהם של חכמי יוון, מִכָּל-מְקוֹם
10 נִעֲשִׂית הִיא חֵלֶק מִתּוֹרַת ה',
11 שֶׁמִּבְּרִיכִים גַּם קִדְם לְלַמּוֹד
12 הַלְכוּת אֵלּוּ בַּהֲלֻכוֹת קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ
13 לרמב"ם בַּרְפַּת הַתּוֹרָה, וְעַד
14 שֶׁנִּעֲשִׂית חֻכְמָה זוֹ חֵלֶק מִהַלְכָּה
15 שֶׁבַּתּוֹרָה, עַד שֶׁנִּעֲשִׂית חֵלֶק
16 מ'מִּשְׁנֵה תּוֹרָה' שֶׁעָלּוּ כְּתַב הַרְמַב"ם²⁶ שֶׁאָדָם
17 הַרְמַב"ם²⁶ בַּהֲקִדְמָתוֹ לִסְפֵּר
18 שֶׁאָדָם קוֹרָא תּוֹרַת מֹשֶׁה בֶּן
19 עֲמָרָם, הֵינּוּ תּוֹרָה שֶׁבְּכַתְּבָהּ, וְאַחֲרֵי-
20 כֵן קוֹרָא סֵפֶר זֶה, וְאֵינוֹ צָרִיף
21 סֵפֶר אַחֵר בִּינִיָּהֶם, שְׁזֵהוּ עֲנִיין
22 זה שדברים מחכמת האומות הופכים
23 לחלק מהתורה, עַל-דֶּרֶךְ הַנ"ל
24 ש"דִּינָא דְּמַלְכוּתָא" דבר מחוקי
25 המדינה נִעֲשֶׂה דִּין בַּתּוֹרָה, כִּי
26 זֶהוּ הַחֹדֶשׁ שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁגַּם
27 בְּעִנְיָנִי טַבַּע (חֲכֻמַּת הָאֲמוֹת)
28 מְגִלִּים אֶת הָאֱלֻקוֹת שֶׁבָּזָה
29 וּכְמִבְּאוּרָא לַעֲלִיל כִּיצַד מִהַחֲבֻנוֹת
30 בְּעוֹלָם עֲצוּם אִפְשָׁר לַהֲגִיעַ לַהֲכֵרָה
31 בַּאֲלּוּקוֹת, וְלֹא רַק בַּאֲלּוּקוֹת הַשִּׁיכָּת
32 לְעוֹלָמוֹת אֵלָּא גַּם בַּאֲלּוּקוֹת שֶׁלֹּא
33 מְעוֹלָמוֹת. [וְעִנְיָן זֶה, הַחִישּׁוּבִים
34 הַשִּׁיכִּים לַהֲלֻכוֹת קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ
35 שְׁזֵהוּ חֵלֶק מִהַלְכָּה שֶׁבַּתּוֹרָה,
36 מְדַגֵּשׁ בְּמָה שֶׁכְּתַב הַרְמַב"ם
37 בְּמָה פְּעָמִים בְּשַׁעֲוֵרֵי יוֹם
38 זֶה²⁷ שֶׁאֵינוֹ מִבְּאֵר פֶּאֶן אֵלָּא
39 מְקוֹם הִרְחַ וְהַשְׁמָשׁ וְהָאֶרֶץ
40 הָאֲמִתִּיִּים בֶּאֱפֹן שְׁנוּכֵל לִידַע
41 וְלַחֲשֹׁב אֶת זְמַן הַמּוֹלָד שֶׁל הִירָח
42 בַּתְּחִילַת הַחֹדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם כֹּה
43 יוֹשִׁבִים הַסֵּהֲדָרִין וְקוֹבְעִים אֶת רֹאשִׁי
44 הַחֹדֶשִׁים. וְלִכֵּן אֵינוֹ מִבְּאֵר
- הַרמב"ם בַּהֲלֻכוֹת קִידוּשׁ הַחֹדֶשׁ
בְּזִמְנִים וּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים. שְׁמֵזָה מוֹכֵן, שֶׁפְּרָטִים אֵלּוּ בְּעִנְיָנִי
מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ וְהִירָח וְהָאֶרֶץ שֶׁהִבִּיא, שְׁאוֹתָם בְּחַר הַרמב"ם כֵּן לַהֲבִיא הִרָי
הֵם נוֹגְעִים לְהַלְכָּה].
וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁעֲנִין זֶה בְּכָלֵל שֶׁל
הַפִּיכָת עֲנִין בַּחֲכֻמַּת הָאֲמוֹת לְהִיּוֹת
חֵלֶק מִהַתּוֹרָה, שֶׁיֵּךְ לְעִבּוּדָתוֹ דְּרָכּוֹ
בְּעִבּוּדֵי ה' שֶׁל הַרְמַב"ם דּוֹקָא,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּתְּנַיָּא²⁸
שֶׁהַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן יָדְעוּ
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲכֻמַּת הָאֲמוֹת
לְעִבּוּדַת ה' אוֹ לְתוֹרָתוֹ וְלִכֵּן
הִיָּה מוֹתֵר לָהֶם לַעֲסוֹק בָּהּ.
וּבְזָה מוֹכֵן גַּם מַה שֶׁעֲנִין זֶה
שֶׁל הַפִּיכָת דְּבָרִים מִחֲכֻמַּת הָאֲמוֹת
לַחֲלֹק מִהַלְכוֹת הַתּוֹרָה, כְּאִמּוֹר לַעֲלִיל,
הוּא בַּהֲדַגְשָׁה בַּהֲלֻכוֹת קִידוּשׁ
הַחֹדֶשׁ דּוֹקָא. שְׁהָרִי זֶהוּ גַּם
תִּכְן עֲנִינָה שֶׁל פְּרִשְׁת הַחֹדֶשׁ
שֶׁקִּבַּע לָהֶם חֹדֶשׁ שֶׁל גָּאֻלָּה⁵,
חֹדֶשׁ נִסָּן וְהַצִּיּוּר "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם
רֹאשׁ חֹדֶשִׁים" הוּא הַצִּיּוּר עַל הַמַּצּוֹה
לְקַדֵּשׁ חֹדֶשִׁים. וְחֹדֶשׁ זֶה חֹדֶשׁ נִסָּן
נִעֲשֶׂה הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁל כָּל
חֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה, כּוֹלָל חֹדֶשׁ
תִּשְׁרִי שֶׁהוּא הַשְּׁבִיעִי בַּהֲמִשְׁךָ לִכְן
שֶׁנִּסָּן הוּא הָרִאשׁוֹן, וְהִינּוּ
שֶׁחֹדֶשׁוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ נִסָּן, עֲנִין
הַנִּסָּים, הוּא לְגִלּוֹת גַּם אֶת
הָאֱלֻקוֹת שֶׁבְּטַבַּע, עֲנִינּוֹ שֶׁל
חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי. וְכֹה מִיּוֹשֶׁבֶת הַשָּׂאֵלָה
מְדוּעַ נֶאֱמַר בַּתְּרֻגּוֹם יוֹנָתָן שְׁאוֹתוֹ חֹדֶשׁ
שֶׁהִיָּה הָרִאשׁוֹן, חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי, נִעֲשֶׂה
עֲכָשִׁיו שְׁבִיעִי לְנִסָּן, כִּי לִפִּי פְּנִימִיּוֹת
הַעֲנִינִים חֹדֶשׁ נִסָּן (הַנִּהְגָּה נִסְיָת),
לְמַעַל מִהַטְבַּע) מְגִלָּה אֲלֻקוֹת גַּם
בַּחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי (הַנִּהְגָּה עַל פִּי טַבַּע).
וְעִנְיָן זֶה גּוֹפֵא עֲצוּם שֶׁיֵּךְ
בְּמִיָּחָד לְעִבּוּדַת ה' שֶׁל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, שְׁהָרִי מִצּוֹת קִידוּשׁ
הַחֹדֶשׁ יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי דְּבָרִים שׁוֹנִים
וּמִיּוֹחַד מִשְׁאֵר הַמִּצְוֹת. שֶׁקִּידוּשׁ
הַחֹדֶשׁ תְּלֹוֹי דּוֹקָא בְּבֵית-דִּין
שֶׁל מִטָּה וּבִישְׁרָאֵל²⁹ [וַיֵּשׁ

שבת פרשת ויקרא, פרשת החודש, ראש־חודש ניסן, ה'תשמ"ח

יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לומר הבאור בזה בפנימיות, שזהו משום שישאל דומין
2 ללכנה (ולכן מניין ללכנה)³⁰, ולכן יש בלכנה לפעל קדוש
3 החדש שנקבע על פי חידוש הלכנה].
4 ויהי־רצון שמפנין שעומדים עתה בכ"ד השעות של
5 ראש־חדש ניסן, היום שבו
6 נאמרה המצווה על קידוש החודש
7 שנעשה על ידי הסנהדרין שיקויים
8 בנו בקרוב "ואשיבה שופטין
9 ככראשונה ויעצין
10 כבתחלה"³¹. כי "בתחלה
11 באים הסנהדרין שתתחדש לעתיד
12 לבוא לטבריא, ואחר־כך
13 לבית־המקדש"³² וללשפת
14 הגזית בה יושבים הסנהדרין, ושם
15 בית־דין מקדשים את החדש.
16 ועוד לפני־זה אפילו לפני כל
17 התהליך של חידוש הסנהדרין הרי
18 מפרשת החדש באים
19 להמשך הפרשה, המשך
20 העניינים בפרשת בא, לאחר תחילת
21 העניין בפרשת קידוש החידוש שהיה
22 אז הגלוי של יציאת מצרים,
23 ו"כימי צאתך מארץ מצרים
24 אראנו נפלאות"³³. וכפי
- 25 שמבואר על כך בחסידות אין הכוונה רק לומר כי כשם שביציאת מצרים היו
26 נפלאות כך גם לעתיד לבוא יהיו נפלאות, אלא יתירה מזו שלעתיד־לבא
27 יהיו נפלאות אפילו בערך יחסית לנפלאות שהיו ביציאת
28 מצרים³⁴. בגאולה האמתית והשלמה על־ידי משיח צדקנו
29 למטה מעשרה טפחים, בתוך
30 גדרי המציאות הגשמית התחתונה
31 והגאולה תהיה כאמור ביציאת מצרים
32 בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו
33 ובכנותנו³⁵, היינו גאולה לכל אחד
34 ואחת מישראל ללא יוצא מן הכלל,
35 במהרה בקמינו ממש ממש,
36 ובאפן ש"מראה באצבעו
37 ואומר זה"³⁶ כלומר בצורה
38 גלויה ומוחשית כמו מציאות שאפשר
39 להורות עליה באצבע, כדברי חכמינו
40 ז"ל בגמרא שהגאולה העתידה קשורה
41 בביטוי "זה" כלשון הכתוב בישעיה
42 "ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קינו
43 לו ויושיענו, זה ה' קינו לו נגילה
44 ונשמחה בישועתו".

פט"ו. ב. דב"ר פ"ב, יד ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. ועוד. 30) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. זח"א רלו, ב. 31) ישע' א, כו.
32) רמב"ם הל' סנהדרין ספ"ד. 33) מיכה ז, טו. 34) ראה אוה"ת עה"פ מיכה שם. וש"נ. 35) בא י, ט. 36) ראה שמו"ר
ספכ"ג. תענית בסופה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ג ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

הרבני הוו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר יחזקאל שי

שלום וברכה!

בת"ח קבלתי את התשורה הספר שבחי כהן כתר תורה שי"ל על ידו, וגודל הזכות אשר בזה אין
די באר, ומבואר בכ"מ עד כמה נתגעגע דוד המלך ע"ה וכמ"ש אגורה באהלך עולמים וגו' ובמילא מובן
אשר עי"ז ממשיכים תוספת ברכה והצלחה ע"י התעוררות רחמים מהמחבר לכל המצטרך להמו"ל
ולכל ב"ב שיחיו. לדכוותי בטח האריכות בזה אך למותר.

ולקראת ימי החג הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה הנני בזה להביע ברכתי לחג הפסח כשר ושמח.

ולקיים היעוד המקווה, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, בגאולתנו האמתית
והשלמה, בימיו ובימינו ע"י משיח צדקנו.

בברכת החג.

מכתב כללי מכ"ק אדמו"ר שליט"א (תרגום מאידיש)

ב"ה, ערב-שבת-קודש ראש-חודש ניסן,
פרשת ויקרא אל משה, פרשת החודש
שנת ה'תשמ"ח, שנת הקהל, ברוקלין, נ. י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ראש-חודש ניסן, שהוא היום הראשון של חודש הגאולה, והיום בשבוע שבו חל גם היום הראשון של חג הפסח, זמן חירותינו — הוא היום שבו התבשרו בני ישראל שעומדים לפני יציאת מצרים, ואף נקבע יום היציאה והגאולה (יום חמשה עשר לחודש), וככהנה לכך — קיבלו את המצוות של קרבן הפסח, מצה ומרור וכל ההוראות וההכנות לגאולה ממצרים.

התורה גם קבעה את ראש-חודש ניסן כ"ראש השנה למלכים ולרגלים", שניתן לומר שהדבר קשור גם עם העובדה שבחודש ניסן נולדו בני ישראל כעם, ובראש-חודש הודיע והבטיח להם הקב"ה על כך — עם שהוא "ממלכת כהנים וגוי קדוש", מלוכה וקדושה, דברים החולכים יחד: להיות כהן

ערב-שבת-קודש: שהוכפל בו טוב — בראשית א, כה. שם, לא. חזקוני עה"פ שם, לא. וראה רמב"ן שם. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641 הערה ד"ה עש"ק.

שבת.. ראש-חודש: ראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה זה (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים - קה"ת תשמ"ו ואילך - ע' תשסא).

ראש-חודש ניסן: שאותו היום נטל עשר עטרות — שבת פז, סע"ב. וראה מכתב הנ"ל הערה ד"ה ראש-חודש ניסן (הגש"פ הנ"ל שם).

חודש ניסן: ראה מכתב הנ"ל הערה ד"ה זה (הגש"פ הנ"ל שם).

ניסן: לשון נסי נסים - ע"פ ברכות נז, רע"א ובפירש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם. וראה מדרש לקח טוב עה"פ (בא יב, ב) החודש הזה לכם: ניסן שבו נעשו נסים לישראל.

פרשת ויקרא אל משה: ראה לקו"ת ר"פ ויקרא. וראה מכתב הנ"ל הערות ד"ה פ' ויקרא אל משה, וד"ה ויקרא אל משה.

פרשת החודש.. פסח: מגילה כט, א ואילך. ובפירש"י שם ד"ה ברביעית: ששם פרשת הפסח.

ראש-חודש.. התבשרו: בא יב, א ואילך. וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערה ד"ה זה (הגש"פ הנ"ל ע' עדרת).

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש הזה תרע"ח (הב'). היש"ת. ועוד. ובניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל — ר"ה יא, א. שמו"ר שם. וראה אוה"ת שם. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ד ואילך. ד"ה החודש הזה היש"ת.

זמן היותינו: כן נקרא בנוסח התפילה והקידוש. וראה לקו"ש ח"ז ע' 71 ואילך (הגש"פ הנ"ל ס"ע תקז ואילך). וראה גם מכתב יום ג', ר"ח ניסן ה'תשמ"ג (הגש"פ הנ"ל ע' תשלד ואילך).

היום שבו.. נתבשרו.. מצרים: ראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערות ד"ה טאג ווען.. אנגעזאגט, וד"ה אנגעזאגט.. ממצרים, ובשוה"ג שם (הגש"פ הנ"ל ע' עדרת).

יום חמשה עשר לחודש: דבי קיימא סיהרא באשלמותא - ראה זהר ח"ב פה, א. רטו, א. שמו"ר פט"ו, כו. ובדיוק יותר: אמצע של כ"ט יום, י"ב שעות ותשע"ג חלקים מן המולד (האמיתי - ואכ"מ) - רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ו ה"ג (מהשיעורים ברמב"ם דימים אלו — לפי החלוקה דג"פ ליום). ב"י לטווא"ח סתכ"ו ד"ה ומ"ש רבינו. ב"ח שם ד"ה אר"י וכו'.

וכהנה לכך.. קרבן פסח: ראה מכילתא ופירש"י עה"פ בא יב, ו. נתבאר בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לפ' בא — ע' 114 ואילך (הגש"פ הנ"ל ע' רכד ואילך). וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערה ד"ה צוגרייטונג דערצו (הגש"פ הנ"ל ע' עדרת).

ראש-חודש ניסן.. ראש השנה למלכים ולרגלים: ר"ה בתחילתה. ובגמרא שם (ד, א): רגל שבו ראש השנה לרגלים.

למלכים ולרגלים.. בני ישראל: להעיר שהוא ר"ה רק למלכי ישראל ולא דאווה"ע (ר"ה ח, א). ולהעיר, דברושלמי ר"ה שם ילפינן שהוא ר"ה למלכים ולרגלים, מדכתיב ב"פ לכם.

ממלכת כהנים וגוי קדוש: ונעשו כן בפועל "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", במתן תורה - יתרו יט, ו. ובזכות מתן תורה יצאו ממצרים — פירש"י עה"פ שמות ג, יב (משמור"ר פיג, ד). - וראה לקוטי לוי"צ לתנ"ך ריש ע' סו. אגרות ע' רט.

אגרות קודש

ועבד המלך - הקב"ה, על-ידי קיום מצוותיו, והרי "עבד מלך - מלך", ולהביא אל תוך חולין העולם - קדושה, מקרא קודש - "רגלים".

יחזקאל הנביא משווה את יציאת עם ישראל ממצרים (חג הפסח - זמן חירותינו) ללידת ילד: העובר, בהיותו בבטן אמו, לפני היוולדו, הוא דבר שלם, חי ומתפתח, עם גוף מושלם, עם ראש ועם כל האברים והגידים. ברם, לאמיתו של דבר אין הוא כלל מציאות לעצמו, הוא ניזון ממה שאמו אוכלת, הוא "הולך" אוטומטית להיכן שאמו הולכת, וכיוצא בזה. אך מיד עם רגע היוולדו של העובר - הוא מתחיל להתנועע, קולו נשמע וכו', וכללית מתחילה אז התפתחותו המושלמת, התפתחות מסוג חדש, הן גופנית והן רוחנית.

כך היה גם אצל בני ישראל במצרים לפני הגאולה:

הם היוו "עם" מבחינות רבות ביותר, עד כדי כך שהיו "מצויינים", שונים מן המצריים בלשונם לבושם וכו', עד כדי כך שהיו אפילו בארץ נפרדת, ארץ גושן, אבל יחד עם זאת היו משועבדים ו"בלועים" בין המצריים, עד כדי כך שהי' נדמה שגם בדברים עיקריים הם "בקרבו גוי", כמו המצריים. וברגע הגאולה, נתקיים "לקחת לו גוי מקרב גוי", בניי נלקחו "לו", אל הקב"ה ועל-ידי הקב"ה, להיות לו "גוי", מתוך מצב של עבדות עמוקה, עד לחירות נעלית ביותר, עד כדי להיות עם ה', מוכנים להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" בחיי יום יום.

כמו בכל ענין של תורה ומצוות, הרי נוסף ללקח הכללי - יש כאן גם לקח והוראה לכל יחיד, למשפחה ולכל העם היהודי.

אחת ההוראות העיקריות לכל אחד ולכל אחת - היא:

להיות.. עבד.. הקב"ה: וזה נעשה ונתגלה ע"י יציאת מצרים, כמ"ש "כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" (בחר כה, מב, ובראב"ע שם): "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" (בחר שם, נח), משא"כ מעלת בנים — שמות ד, כב. כהן ועבד: לשון כהונה שירות הוא (פירש"י עה"פ תצוה כח, ג). וראה לקו"ש ח"י"ע ע' 19 ואילך, ובהערות שם.

עבד מלך - מלך: תנחומא צו יג (הובא בפירש"י עה"פ בהעלותך יב, ח). ספרי (הובא בפירש"י) עה"פ דברים א, ז. פירש"י עה"פ לך-לך טו, יח. ב"ר פט"ז, ג. וראה שבועות מז, ב. ולהביא.. קדושה, מקרא קודש: ראה זח"ג צד, א ואילך. סידור (עם דא"ח) סדר ההגדה ד"ה והגדת לבנך (רצו, ד ואילך), ובכ"מ. מקרא קודש: אמור כג, ב. שם, ד.

יחזקאל הנביא משווה: קאפיטל טז. וראה תו"א ר"פ וארא. תו"א וארא צו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות קרבן פסח פ"ב ואילך (דרמ"צ עז, סע"ב ואילך), ובכ"מ. אין הוא כלל מציאות: עיין סנהדרין צא, ב: נשמה מאימתי כו' מאימתי יצה"ר כו'. ובמפרשים שם. זח"א ר"פ וישב (קעט, א-ב). ספר חסידים סי' תתשלז. פירש"י עה"פ נח ח, כא (ובמפרשיו שם). מזה שאמו אוכלת: נדה ל, ב.

קולו נשמע: כמ"ש רז"ל (ראה נדה מב, ב) שהוא סימן הלידה ד"שמעי לולד דצויק", וראה תו"א ר"פ וארא.

מצויינים.. שונים.. לבושם: הגש"פ פסקא במתי מעט. וראה מפרשי ההגדה שם. ולהעיר משו"ת צ"צ יו"ד סצ"א (ובהשמטות בח"י).

עד כדי כך: ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא עה"פ בשלח יד, כח. ילקוט ראובני שם, כז. לקחת לו גוי מקרב גוי: ואתחנן ד, לד. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשל"ד (הגש"פ הנ"ל ע' תרנו). וש"נ. מתוך.. עבדות.. לחירות נעלית: ראה גם מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ו (הגש"פ הנ"ל ע' עתר ואילך). חירות נעלית: ראה זח"ב מ, א. ז"ח ר"פ יתרו. וראה גם תקו"ז תנ"י (צז, סע"ב). בכל ענין של תורה.. הוראה לכל יחיד: ושלא בערך מזה (שע"פ תורת הבעש"ט) כל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע יש בו הוראת הנהגה בעבודת ה' — "היום יום" ט אייר. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סי' קכז-ט. וש"נ.

אגרות קודש

חג הפסח מזכיר ומלמד להשתחרר מהשתעבדות ל"עבודה זרה", עבודתה של הסביבה הזרה, ולהיות בן-חורין, חירות אמתית על-ידי חיים לפי ההוראות של תורתנו, תורת חיים, תורת אמת:

"משכו" - למשוך את עצמו, לסגת ולהתנער מכל דבר שהוא "עבודה זרה", זר לתורה וליהדות.

"וקחו" - ולקחת, הרבה יותר ועמוק יותר, תורה ומצוות, ובאופן שכל ההתנהגות, עד פרטי פרטים, תהיה בהתמסרות מוחלטת אל הקב"ה: "ראשו על כרעיו ועל קרביו", הכל, מן הכח הנעלה ביותר (הראש, השכל) עד לכוחות הנמוכים ביותר (המעשה), נעשה ל"קרבן פסח לה'", חדור באותה אש (אש דקדושה), הבוררת תוך כל כולו,

וכך משתקף הדבר גם בחיי האדם, שמ"ראשו" - העניינים החשובים ביותר שלו - עד ל"כרעיו" - העניינים שאותם הוא מחשיב לקטנוניים - כולם הם באופן של "צלי אש", באש של "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך".

וכפי שצויין לעיל - כל זה בחייו של היהודי, כיחיד, כמשפחה, וגם וחשוב ביותר - כחלק מכלל ישראל.

כפי שהוזכר לעיל, הרי כבר בראש-חודש ניסן נצטוו בני ישראל על קרבן פסח וציאת מצרים. "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה" - אך בכוחות רעניים ומחודשים ובאפשרויות גדולות יותר.

ויהי רצון, שכל אחד ואחת (אנשים, נשים וטף - ובמיוחד השנה שהיא "שנת הקהל", שנה של "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף") בתוך כלל ישראל, יבצעו את כל האמור, ובאופן של "ביד רמה".

וכל זה גם מזרז את קיום בקשת דוד מלכא משיחא, נעים זמירות ישראל:

"הושע עבדך" - עד - "שמח נפש עבדך", ומיד - "פנה אלי וחנני", תן לי במלוא החן שלך, נתינה, ועד "והושיעה". הושע כל יהודי, האנשים והנשים והטף, בכל, הן בגשמיות והן ברוחניות,

עד - ובמהרה בימינו ממש - הישועה הכללית, הגאולה האמתית והשלמה, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור ולחג הפסח כשר ושמן

/מקום החתימה/

משכו... לסגת... עבודה-זרה... וקחו... ולקחת... תורה ומצוות: בא יב, כא ובמכילתא עה"פ. מכילתא (הובא בפירש"י) עה"פ שם, ו. וראה לקו"א להח"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד (כח, ד ואילך). או"ת ל, סע"א ואילך (בהוצאת קה"ת ה'תש"מ ואילך — סי' פד (א)).

ראשו... קרבן: בא יב, ט. פסחים עד, רע"א במשנה. רמב"ם הל' ק"פ פ"ח ה"י.

תוך כל כולו: וי"ל שנרמז בציווי (בא שם) אל תאכלו ממנו נא.

צלי אש: בא, שם.

ואהבת... ובכל מאדך: ואתחנן ו, ה.

והימים האלה... בכל שנה ושנה: אסתר ט, כח. וראה ספר תיקון שובבי"ם להרמ"ז, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט.

שנת הקהל: ראה מכתב וא"ו תשרי שנה זו, ובהערה שם ד"ה שנת הקהל.

הקהל... והטף: וילך לא, יב.

ביד רמה: בשלח יד, ח. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפירש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת. ולהעיר מאוה"ת בא עי' רצא. המשך וככה תרל"ז בתחילתו.

בקשת דוד: תהלים פו: ב. ד. טז.

דוד... נעים זמירות ישראל: שמואל-ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) - שאמר ה"זמירות (בשם כל) ישראל".

כימי צאתך... נפלאות: מיכה ז, טו. וראה פע"ח שער חג המצות פ"ו (בד"ה מהר"י ז"ל). אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז-ח (עי' תפז). ד"ה כימי צאתך ד"ה ניסן ה'תשמ"ב (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ב).

ולחג הפסח כשר ושמן: ראה לקוטי לוי"צ אגרות עי' קצז.

בס"ד. שיחת ש"פ ויקהל-פקודי, פרשת פרה, מבה"ח ניסן, ה'תשח"י.

בלתי מוגה

- ד... בפרשת השבוע מסופר אודות ציווי משה רבינו לבני ישראל אודות בנין המשכן, וכן אודות בנייתו בפועל על-ידי בני ישראל.
- המשכן²⁵ שאודותיו צוה הקב"ה את משה, כפי שמפורט בפרשיות תרומה ותצוה, והמשכן שעשו בני ישראל, כפי שמסופר בפרשיות ויקהל ופקודי – מרמזים על שני סוגי משכנות, ובלשון רבותינו ז"ל²⁶: "משכן למטן משכן למעלן", ולכן נמנים כל הפרטים עוד הפעם.
- ובפרשיות: כלי המשכן ולבושי הכהונה, כפי שנאמרו בראשונה (תרומה-תצוה), הם: (א) מהקב"ה, (ב) למשה רבינו, שהמעלה שבדבר ובפרט בענין זה – היא בשלשה:
- (א) שומע ומקבל הדיבור, משה, הוא נשמה דאצילות, דהיינו, שבהיותו כאן למטה היה כמו בעולם האצילות ממשי²⁷, וכמאמר רבותינו ז"ל²⁸ "שכינה מדברת מתוך גרונו".
- ואף שכל הנשמות נמשכות מאצילות, הרי זה רק ששרשם הוא באצילות²⁹, מה-שאינ-כן "נשמות דאצילות" פירושו שגם בהיותם למטה עומדים הם במדרגת האצילות.
- הגם שיש חילוק בין הנשמות ל'כלים דאצילות', וכדאיתא באגרת הקודש³⁰: "שכבר יצאו ונפרדו מהכלים", דקאי על נשמות דאצילות – אף-על-פי-כן הם עדיין במדרגת האצילות.
- (ב) אופן קבלת דיבור ונבואה זו הוא – "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה"³¹. ובזה גופא ישנם ב' פרטים: (א) משה "עמד על עמדו"³² בשעת גילוי הנבואה, ולא כמו שאר הנביאים, (ב) נבואת משה היתה בבחינת "זה" ולא בבחינת "כה"³³. והיינו, שאצל כל הנביאים היה הגוף הגשמי מבלבל אפילו להגילוי ד"כה", מה-שאינ-כן משה רבינו היה גופו הגשמי כלי³⁴ אפילו לבחינת "זה".
- (ג) מקום הקבלה – בהר סיני³⁵, שאז היה משה במדרגה נעלית יותר מכפי שהיה למטה, והראיה: בהיותו שם – "לחם לא אכל ומים לא שתה"³⁶, אף שגם לאחר שמשה "ירד מן ההר" היו אכילתו ושתייתו באופן אחר מבשאר בני-אדם.
- מכל הנ"ל מובן, שמשכן כזה – אינו נעשה מזהב וכסף וכו' גשמיים³⁷.
- מה-שאינ-כן כלי המקדש ולבושי הכהונה כפי שנכתבו בויקהל-פקודי – נעשו: (א) על-ידי בני ישראל, שרוב הנשמות הן נשמות דבריה-יצירה-עשיה³⁸, (ב) כאן למטה, (ג) מזהב וכסף ונחושת כו' גשמיים.

(33) ספרי ופירש"י ר"פ מטות.
 (34) והיינו שגופו הגשמי ה' רק בבחי' צנור שעל ידו יומשך דבר הוי' (מהנחה בלתי מוגה).
 (35) זח"ב קנט, א. וראה גם במדב"ר פי"ב, ח. וכנראה מדרשות חלוקות הן על הש"ס (מנחות כט, א). ומה שהקשה בעיני יעקב (שם ובברכות נה, א) – בזהר שם מקשה לה ומפרק לה.
 (36) תשא לד, כח.
 (37) ראה במדב"ר שם: אש אדומה כו'.
 (38) תוי"א (ר"פ משפטים) ד"ה ואלה המשפטים.

(25) מכאן עד סוס"ה – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדרס בלקו"ש ח"א ע' 196 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
 (26) במדב"ר פי"ב, יב. ובכ"מ.
 (27) ראה לקו"ת נצבים מט, ב.
 (28) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.
 (29) ראה לקו"ש ח"א ע' 16. תו"מ ח"י"ב ע' 122. וש"נ.
 (30) ס"כ (קל, א).
 (31) ברכה לד, יו"ד.
 (32) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ו.

- 1 ה. ואף-על-פי-כן, מבלי הבט על גודל החילוק בין ה"בכח" לה"בפועל" – מתי מתמלא תכלית הרצון
2 של הקב"ה, ומתי התקיימה הבטחתו "ושכנת³⁹ בתוכם"? – דוקא במשכן הגשמי דויקהל-פקודי, ולא
3 במשכן הרוחני ד"הראת בהר"⁴⁰, כמו שכתוב במדרש שם.
- 4 כי נתאוו הקדוש-ברוך-הוא להיות לו יתברך דירה בתחתונים⁴¹ דוקא, וכמבואר בתניא⁴², שקאי על
5 עולם הזה "שאינ תחתון למטה ממנו". ואף שהוא גשמי וחומרי, ונוסף לזה יש בו חושך כפול ומכופל,
6 כפי שמונה בפרטיות בתניא – אף-על-פי-כן, מצד ענין זה גופא, מתמלאת תכלית הכוונה בעולם הזה
7 דוקא.
- 8 – על-פי-זה מובנת יותר הקושיא ששואלים⁴³ בנוגע לאבנים הטובות ש"הנשיאים הביאו"⁴⁴: כיון שהיה
9 זה מעשה ניסים⁴⁵, איך היה אפשר לעשות מהם בגדי כהונה? וביאור הקושיא: כל תכלית המשכן
10 והמקדש היא שיעשו אותם מדברים גשמיים דוקא, ואם כן, הרי זה צריך להיות לא מעשה ניסים, אלא
11 ענינים המלוכשים בטבע.
- 12 ו. על-פי-זה⁴⁶ יובן גם מה שכתוב בירושלמי⁴⁷: "בכל יום אדם מתפלל שמונה עשרה . . כנגד י"ח
13 ציוויין שכתוב בפרשת משכן שני".
- 14 "משכן ראשון" – נקרא בירושלמי המשכן שבפרשת תרומה-תצוה, ו"משכן שני" נקרא שם המשכן
15 שבפרשת ויקהל-פקודי. וכיון שב"משכן שני" נאמר י"ח פעמים "כאשר צוה", לכן מתפללים ח"י ברכות.
16 ומבהיר הירושלמי על אתר: לכאורה, הרי ישנם י"ט פעמים "כאשר צוה", ומתוך: "ובלבד מן ואתו
17 אהליאב בן אחיסמך⁴⁸ עד סופיה דסיפרא", כלומר, מונים רק את הלשון "כאשר צוה" שנאמר גבי בצלאל
18 ואהליאב יחד, אבל מה שנאמר "כאשר צוה" בבצלאל לבדו, אינו נכלל בחשבון.
- 19 ולכאורה אינו מובן: (א) מהי השייכות דח"י ברכות שבתפילה לח"י פעמים "כאשר צוה"? (ב) מהי
20 השייכות דתפילה למשכן שני דוקא? (ג) מדוע מונים "כאשר צוה" כנגד ח"י הברכות רק במקומות שנזכר
21 גם אהליאב?
- 22 ויתרה מזו אינו מובן: על-פי הידוע⁴⁹ ש"תפילה" היא מלשון חיבור (וכמו "התופל כלי חרס"⁵⁰,
23 "נפתולי . . נפתלתי"⁵¹), דענין התפילה הוא חיבור האדם המתפלל – לאלקות. אם כן, היה צריך להיות
24 ענין זה שייך לבצלאל לבדו, שהוא משבט יהודה, יותר מאשר לאהליאב, "למטה דין", כי: (א) שבט
25 יהודה הוא המעולה שבשבטים (כדאיתא במדרש⁵² שמטעם זה נבחרו בצלאל ואהליאב דוקא, להיותם
26 מהמעולה שבשבטים ומהירוד שבשבטים), (ב) יהודה הוא מלשון הודאה, ושייך בפרט לשמונה עשרה⁵³,
27 כי ענין הדביקות שבתפילה יכולה להיות רק על-ידי הודאה וביטול. ומדוע שייך ענין זה להזכרת אהליאב
28 דוקא?
- 29 ז. על הפסוק⁵⁴ "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", איתא בזוהר⁵⁵: "סולם דא צלותא" –
30 תפילה. ובמדרש⁵⁶ איתא: "סולם זה סיני" – תורה. ומבואר בחסידות⁵⁷ החילוק בין תורה ותפילה: תורה
31 היא המשכה מלמעלה למטה, ותפילה היא העלאה מלמטה למעלה.

(39) תרומה כה, ח.
(40) שם כו, ל.
(41) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר
פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
(42) רפ"ו.
(43) ראה מדרש הגדול שנעתק בתורה שלימה ע"פ (אות
צה).
(44) פרשתנו (ויקהל) לה, כז.
(45) יומא עה, א.
(46) מכאן עד סוסי – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א
(באידית), ונדרס בלקו"ש ח"א ע' 199 ואילך. במהדורא זו
ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ.
(47) ברכות פ"ד ה"ג.
(48) פרשתנו (ויקהל) לח, כג.
(49) תו"א תרומה עט, סע"ד.
(50) כלים פ"ג מ"ה.
(51) ויצא ל, ח.
(52) שמו"ר פ"מ, ד.
(53) תו"א ד"ה יהודה אתה (מה, ג). ד"ה יהודה אתה תרפ"ח
(סה"מ תרפ"ח ע' נא).
(54) ויצא כח, יב.
(55) ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. ת"ז תמ"ה (פג, א).
(56) ב"ר פס"ח, יב.
(57) ראה תניא אגה"ת פ"י. תו"א בראשית א, ג. סה"מ תש"ח
ע' 80.

וזהו "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בענין התפילה): הסולם "מוצב ארצה" – לא סתם
 "בִּאָרֶץ", אלא "ארצה", בתוספת ה"א, דהיינו שהוא נמשך לארץ⁵⁸, לעניני ארציות, למדריגה תחתונה
 בארץ⁵⁹. והעבודה היא, לקחת את הדברים התחתונים, עד לאלו שמתחת לארץ, ולהעלותם – לא רק
 "בשמים", מקיפים, אלא למעלה הרבה יותר – "שמימה" בתוספת ה"א, מקיפים למקיפים, ולמעלה עוד
 יותר – "השמימה", עצמותו יתברך⁶⁰. לשם יש להעלות את הדברים הגשמיים.
 וכאמור לעיל – זוהי עבודה מלמטה למעלה. עבודה בדרך עבודת עבד. ואף שמצד זה גופא ישנו
 תענוג, אבל ענינה הוא עבודת עבד.
 הגם שנותנים על זה כח מלמעלה, שזהו ענין "וישכם לכן בבוקר"⁶¹, שבכל צפרא מאיר לובן העליון⁶²
 – הרי אין זה אלא נתינת כח בלבד, אבל העבודה עצמה היא מלמטה למעלה.
 ועל-פי-זה תובן שייכות התפילה ל"משכן שני" דוקא, כי שניהם ענין אחד – לקחת דברים גשמיים
 ועשייתם למשכן ודירה לו יתברך.
 ח. מצד זה שהתפילה היא העלאה מלמטה למעלה, וצריכים להעלות אפילו את הדברים התחתונים
 ביותר, וכלשון הידוע שצריך לקחת אפילו את "נעלי-הבית" ("פֶּאֶנְטָאָפֶל")⁶³ – הנה כשם שאצלו גופא
 צריך לקחת עמו את כל כוחות הנפש, גם הכוחות הנמוכים, ולהעלות אותם,
 כמו כן הוא גם בכללות ישראל, שקודם התפילה צריך לקבל על עצמו מצות "ואהבת לרעך כמוך"⁶⁴,
 כדאיתא ב'פרי עץ חיים'⁶⁵ ומביאו אדמו"ר הזקן בסידור⁶⁶, צריכים לכלול עצמו עם כולם יחד, ולכן
 אפילו אותם מישראל שהם בבחינת אהליאב – כדאיתא במדרש: הירוד שבשבטים – גם אותם צריכים
 להעלות.
 והרי זהו ענין "ואהבת לרעך כמוך", כמאמר הבעל-שם-טוב⁶⁷ שמצות אהבת ישראל היא גם ליהודי
 הנמצא בקצווי תבל, שמעולם לא ראהו ולא היתה לו שייכות עמו.
 בשעה שיהודי עומד להתפלל, דהיינו, שכבר עשה את ההכנות שיש לעשות קודם התפילה והוא כבר
 מוכן לעמוד להתפלל,
 – והרי בעצם ענין העמידה להתפלל, ובפרט לאחר ההכנות שקודם התפילה, הרי הוא נתעלה בעליו
 נעלה ביותר, שהרי הוא מנתק עצמו מכל עניני העולם ועומד לפני הקב"ה⁶⁸ –
 עלול הוא לחשוב: איזו שייכות יש לו עתה עם יהודי שאינו שייך עדיין לתפילה, ואפילו לא בהכנות
 לתפילה, יהודי ירוד?
 על כך אומרים לו, שמצות אהבת ישראל פירושה אפילו ליהודי הנמצא בקצהו השני של העולם,
 בקצה השני של העולם שלו ברוחניות.
 יתירה מזו אומרים לו, שמצות אהבת ישראל היא אפילו למי שמעולם לא ראהו – דהיינו אפילו קודם
 שעמד להתכונן לתפילה – ומעולם לא היתה לו שייכות עמו, כיון שהלה הוא באין-ערוך אליו אפילו כפי
 שהוא קודם שעומד להתפלל, שנשמתו (היא אז רק) באפוד⁶⁹.
 וענין זה הוא לא רק מצוה של אהבת ישראל, שהיא יסוד כל התורה, אלא ענין שנוגע גם לתפילה
 שלו ולעליות שלו. אהבת ישראל היא הכנה והקדמה לתפילה שלו.

(65) ש"ג פ"ב.

(66) קודם מה טוב.

(67) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקל"ג.
 וש"נ (נעתק ב"היום יום" טו כסלו. וראה גם ש"ג אדר א).
 (68) ראה לקו"ש ח"ב ע' 349 ואילך. תו"מ ח"ד ע' 226
 ואילך.

(69) ברכות יד, א. ונתבאר בהקדמת לקו"ת לג' פרשיות
 (אוה"ת בראשית כרך ו' תתרכ, א ואילך).

(58) ראה כלי יקר עה"פ.

(59) ראה ב"ר (שם, יב"ג): מוצב ארצה ויתצבו בתחתית ההר
 כו', בבקעת דורא כו'.

(60) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שיט, רע"א.

(61) ויצא לב, א.

(62) תו"א ויצא כד, ב.

(63) ראה "רשימות" חוברת ד' ע' 24. לקו"ד ח"א יד, א. נתבאר
 בשיחת פורים סמ"ח (לעיל ע' 154).

(64) קדושים יט, ית.

- 1 והטעם לזה – כי סדר העליה הוא שצריכים להגביה מהמדריגה התחתונה ביותר, כידוע⁷⁰ משל הגבהת
2 הבנין על-ידי "ליווער".
- 3 ופשיטא, שגם בנפשו עליו לקחת עמו לא רק את "בצלאל" שבנפשו, אלא גם את "דן" וירוד שבנפשו.
4 עליו להתפלל עם כל הכוחות יחד, ומכולם לעשות משכן לו יתברך.
- 5 ט. וזהו ענין ח"י הברכות שבשמונה-עשרה, כנגד ח"י פעמים "כאשר צוה" שנאמרו ב"משכן שני",
6 שבהם נזכר גם אהליאב – כי תכלית הכוונה היא לעשות גם מהענינים ד"אהליאב" משכן, וכן בענין
7 התפילה יש צורך להעלות גם את "אהליאב"⁷¹.
- 8 י. כשם שבמשכן, הנה על-ידי העלאה מלמטה למעלה (ובפרטיות יותר – בענין הקרבות שהיו
9 במשכן, שזוהי אחת העבודות העיקריות שבמשכן, הרי על-ידי העלאה) נעשה לאחר-יזה ההמשכה
10 מלמעלה למטה, "ושכנתי בתוכם" ("ריח ניחוח"⁷²), והם – ההעלאה וההמשכה – פעלו את הענין
11 ד"כאשר צוה", "צוה" מלשון "צוותא", התקשרות והתחברות⁷³, התקשרות הדברים הגשמיים עם עצמותו
12 יתברך, חיבור נברא ובורא,
- 13 – וכיון שהכח על התקשרות זו הוא ממש רבינו (ומשה רבינו שבכל אחד ואחד⁷⁴), לכן נאמר
14 "כאשר צוה ה' את משה" –
- 15 כן הוא גם בענין התפילה (דתפילות כנגד קרבות תקנום⁷⁵):
- 16 בשעה שישנה ההעלאה השמימה, שהמתפלל יודע שאין לו לפנות לאף אחד אלא להשם-יתברך לבדו
17 – על-ידי-זה ממשיך הוא מלמעלה את כל ההמשכות הנצרכות אליו, רופא חולים ומברך השנים וכו',
18 וההעלאה וההמשכה פועלים את החיבור והיחוד של האדם עם אלקות, עד ליחוד היותר עליון, שהוא
19 סיום התפילה "בשלום", – יחוד היותר עליון, כידוע⁷⁶.
- * * *
- 20 יא. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' וידבר גו' זאת חוקת התורה וגו'.
- * * *
- 21 יב. על הפסוק⁷⁷ "ויקרא אל משה" (שעומדים לקרוא בתפילת מנחה) – מובא ב'לקוטי תורה'⁷⁸ בשם
22 המדרש⁷⁹ והזהיר⁸⁰ שהקריאה היתה "לא על-ידי שליחא אחרא", אלא "אני הוא הקורא ואני הוא
23 המדבר".
- 24 ובהמשך לזה מבאר ב'לקוטי תורה'⁸¹ ענין השליחות, "דשלוחו של אדם כמותו, ולכן אין שליחות
25 לחרש שוטה וקטן שאינן כמותו דהמשלח, אבל כשהוא בר שליחות הרי הוא כמותו דהמשלח ממש".
26 – לשון המשנה⁸² הוא "שלוחו של אדם כמותו", ורבינו הזקן מוסיף תיבת "ממש".
- 27 והענין בזה:
- 28 ידוע⁸³ שישנם ג' אופנים בענין השליחות: (א) השליח עושה את המעשה, אלא שהמעשה נעשה עבור
29 המשלח; (ב) העשיה וכח המעשה עצמו הם של המשלח; (ג) השליח עצמו נעשה במקום המשלח.

(76) ראה סידור האר"ז ל במקומו. פ"ח שער העמידה פ"כ.

(77) ר"פ ויקרא.

(78) ויק"ר פ"א, ט.

(79) ח"ג ר, ב.

(80) א, ג.

(81) ברכות לד, ב. וש"נ.

(82) ראה לקח טוב (למהר"י ענגיל) כלל א. וראה גם תו"מ

חי"ז ע' 62. ע' 183. וש"נ.

(70) תו"א בראשית ד, א.

(71) ברשימת ההנחה – שחסר הביאור בענין המספר ח"י

(המו"ל).

(72) ויקרא א, ט. ועוד.

(73) לקו"ת חוקת נו, ג. סד"ה וידבר גו' שנאמר בהתוועדות

(לעיל ע' 196).

(74) ראה תניא רפ"ב.

(75) ראה ברכות כו, א"ב.

והפירוש שהשליח הוא "כמותו דהמשלח ממש" הוא – שהשליח עצמו נעשה במקום המשלח (כאופן
(הג').
וזהו שמדייק רבינו הזקן בביאור מעלתם של ישראל, שעליהם נאמר "תקראו אתם"⁸³, "ישראל
דקדשינהו לזמנים"⁸⁴, להיותם שלוחיו של הקב"ה – שהפירוש בזה הוא שלא רק הפעולה או כח המעשה
שייכים להקב"ה, אלא שהאדם עצמו נעשה דבר אחד עם הבורא.
וכן בנוגע לקיום המצוות, שאמרו רבותינו ז"ל⁸⁵ "היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי" – שהכוונה
בזה היא לא רק שפעולת מעשה המצוה היא מרכבה לאלקות, ולא רק שכח מעשה האדם המקיים את
המצוה הוא מרכבה לאלקות, אלא שגם האדם עצמו נעשה מרכבה לאלקות.
יג. והנה, על-פי נגלה יש ראיות לכל אחד מהאופנים הנ"ל, ומכל-מקום פשיטא שההלכה היא כאחד
מאופנים אלו בלבד, והראיות שישנם לשאר האופנים – אפשר ליישבם; אבל ברוחניות הענינים – כל
האופנים אמת הם⁸⁶.
ועל-דרך שמצינו גבי פלוגתת בית-שמאי ובית-הלל, שאף שההלכה על-פי נגלה היא כבית-הלל⁸⁷,
ואסור לנהוג כדעת בית-שמאי אפילו לחומרא⁸⁸ – הרי כל זה הוא רק בנוגע להלכות בגשמיות בפועל
ממש, אבל בעבודה הרוחנית יש מקום גם לדעת בית-שמאי.
ובפרט על-פי הידוע⁸⁹ שלעתיד לבוא תהיה הלכה כבית-שמאי גם בגשמיות, ואם כן, על-פי דברי
הרמב"ם⁹⁰ ש"זה שקראו אותו חכמים העולם הבא לא מפני שאינו מצוי עתה . . אלא הרי הוא מצוי
ועומד", מובן, שגם עתה ישנו ענין העבודה כבית-שמאי ברוחניות (שזהו מעין ענין "עולמך תראה
בחיך"⁹¹).
ועל-דרך-זה בעניננו:
גם אם ההלכה על-פי נגלה היא כאופן הב' בשליחות, ששייכותו של השליח להמשלח היא רק בכח
המעשה, ויתרה מזו, גם אם ההלכה היא כאופן הא' בשליחות, ששייכותו של השליח להמשלח היא
בעשיה ופעולה בלבד,
הרי בנוגע לרוחניות העבודה, ביכלתו של כל יהודי [וכיון שהדבר הוא ביכלתו, הרי הוא מחוייב בזה,
שכן, כל ענין הוא בהשגחה פרטית, ונמצא שכל אלו היודעים מהמבואר ב'לקוטי תורה' בענין השליחות,
הרי זו הוראה מלמעלה שיש להם שייכות לענין זה] לעבוד עבודתו באופן של ביטול במציאות, שהאדם
עצמו נעשה דבר אחד עם הבורא (כאופן הג' בשליחות).
ועל-דרך הביטול דרבי חייא, "דמנפשיה סליק"⁹², ללא סיוע המלאכים, להיותו בטל במציאות, וכן
הביטול דרבי שמעון בר יוחאי, שעליו אמרו⁹³ "מאן פני האדון הוי"⁹⁴ דא רבי שמעון בר יוחאי".
ואפילו מי שאינו יכול לאחוז בדרגא זו בפנימיות – הרי בנוגע לפועל על-כל-פנים צריך להיות אצלו
הביטול באופן הנ"ל⁹⁵.
יד. ויתירה מזו יש לומר בביאור דיוק לשון רבינו הזקן "כמותו דהמשלח ממש" – שכוונתו לרמז
שהביטול והיחוד הנ"ל צריך להיות לא רק מצד הנשמה, אלא גם מצד הגוף.
ובהקדמת ביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁶ בלשון רבינו הזקן בתניא⁹⁷ "חלק אלוקה ממעל ממש" (שלשון

(92) ב"מ פה, ב. וראה תו"מ ח"ז ע' 290. וש"נ.

(93) זח"ב לח, א.

(94) תשא לד, כג.

(95) נתבאר בקצרה שהכח לאופן עבודה זו הוא ע"י "ויקרא
אל משה", רועה ישראל (המו"ל).

(96) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' תב ואילך (חלקו נעתק

ב"היום יום" כג מנ"א).

(97) רפ"ב.

(83) אמור כג, ב. ד. לו. וראה ר"ה כה, א.

(84) ברכות מט, א.

(85) תנחומא ויגש ו.

(86) ראה גם תו"מ שם.

(87) ראה ברכות לו, ריש ע"ב. וש"נ.

(88) ראה שם יו"ד, סע"ב.

(89) ראה מק"מ לזח"א יז, ב. הובא בלקו"ת קרח נד, רע"ג.

(90) הל' תשובה פ"ח ה"ח.

(91) לשון חז"ל – ברכות יז, סע"א.

- 1 הכתוב⁹⁸ הוא "חלק אלקה ממעל", ורבינו הזקן מוסיף תיבת "ממש", שבתיבת "ממש" ישנם שני ענינים
- 2 הפכיים: (א) הוראת העילוי שבדבר – "אלוקה ממעל ממש", (ב) מלשון ממשיות, דהיינו כפי שהנשמה
- 3 ירדה למטה, ששם קשורה היא עם ענין ה"ממש" – גשמיות וחומריות. כלומר: גם⁹⁹ כאשר הנשמה ירדה
- 4 למטה, קשורה היא עם "אלוקה ממעל ממש".
- 5 ועל-דרך-זה יש לומר בפירוש "כמותו דהמשלח ממש", שתיבת "ממש" מורה על ב' ענינים אלו:
- 6 (א) ממש כמו האדם העליון, דהיינו תכלית הביטול והיחוד, (ב) "ממש" של אדם התחתון, שהוא הגוף.
- 7 והיינו, שגם ה"ממש" של האדם התחתון צריך להיות "כמותו ממש" של האדם העליון.
- 8 טו. והנה, כשם שנתבאר לעיל¹⁰⁰ בענין הקרבנות, שכל העלאה פועלת המשכה, ולפי אופן ההעלאה
- 9 כן היא ההמשכה – כן הוא גם בענין התפילות (ש"כנגד תמידין תקנום"⁷⁵), שכאשר ישנו הביטול האמיתי
- 10 בתפילה, אזי אפשר לפעול את כל ההמשכות.
- 11 וזהו שמצינו⁹² ברבי חייא ש"אמר משיב הרוח ונשבה זיקא, אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא" – דכיון
- 12 שענין הביטול שבתפילה היה אצלו באופן של ביטול במציאות, ש"מנפשיה סליק", הרי לפי אופן
- 13 ההעלאה היתה אצלו גם ההמשכה.
- 14 ויש לבאר שענין זה הוא דוגמת המבואר במקום אחר¹⁰¹ בענין החילוק בין רבן יוחנן בן זכאי ובין
- 15 רבי חנינא בן דוסא, דאף שבענין התורה ה' רבן יוחנן בן זכאי גדול יותר (שהרי "לא הניח . . דבר
- 16 גדול ודבר קטן"¹⁰²), מכל-מקום, בענין התפילה היה רבי חנינא בן דוסא גדול יותר. וכן הוא גם בנוגע
- 17 לרבי חייא.
- 18 ותוכן הענין:
- 19 תורה ענינה המשכה מלמעלה למטה, ותפילה ענינה העלאה מלמטה למעלה (כנ"ל סעיף ז). וההמשכה
- 20 הבאה לאחרי ההעלאה היא למעלה מההמשכה הבאה מצד עצמה, כי, עיקר הכוונה היא בבירור הגשמיות
- 21 וביטול התחתון דוקא ("למעשה ידיך תכסוף"¹⁰³), ולכן מגעת ההעלאה למעלה יותר.
- 22 וזוהי מעלתם של רבי חנינא בן דוסא ורבי חייא – שמצד מעלת הביטול שלהם שמלמטה למעלה,
- 23 היה בכוחם לפעול את כל ההמשכות.
- 24 וענין זה הוא הוראה לכל אחד ואחד – שכאשר יניח את עצמו לגמרי באופן של ביטול במציאות,
- 25 דהיינו שיהיה בבחינת "שלוחו של אדם כמותו ממש", וכמבואר ב'לקוטי תורה' שם שעבודת הנשמות
- 26 אינה ענין של שליחות, אלא באופן ד"אני הוא הקורא ואני הוא המדבר" – אזי בכוחו לפעול את כל
- 27 ההמשכות וההשפעות.
- 28 וכפי שכבר דובר פעם, שכאשר בני ישראל יתעקשו ("איינשפאָרן") באמת – אזי ימשיכו את הגאולה
- 29 למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו.

101) ראה ברכות לד, ב. תו"א מקץ לד, א.

102) סוכה כח, א. וש"נ.

103) איוב יד, טו.

98) איוב לא, ב.

99) (אולי אמר: דוקא (המו"ל).

100) ס"י (לעיל ע' 204). וכן במאמר פ"ה (לעיל ע' 193).

בס"ד. משיחות ש"פ ויק"פ, פ' פרה, מבה"ח ניסן ה'תשמ"ח.

ויעצמו מאד⁷⁷. אבל שבט לוי היו פרים ורבים כדרך כל הארץ, ולא עלו למעלה כשאר השבטים.

ועד"ז מוכן בנוגע לשלוחים - שדווקא ע"י הקושי כו' נעשה העילוי ד"ויעצמו מאד", "וירבו ויעצמו במאד מאד"⁷⁸ (כ"פ מאד)⁷⁹, כפי שרואים אצל השלוחים בפועל ממש.

וענין זה מוסיף עידוד וזירוז בעבודתם של השלוחים במקום רחוק כו', "בכל מסעיהם"⁸⁰ (וכן בכללות עבודת השליחות ד"מעשינו ועבודתינו"⁸¹ בזמן הגלות) - שתהי' מתוך שמחה וטוב לבב (ובהדרגה יתירה בשנה זו - שנת תשמ"ח, תש"מ ותש"מ), ובלשון הרמב"ם⁸² (פס"ד להלכה) בשיעור היומי - "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה כו' עבודה גדולה היא", וביחד עם זה, ניתן הכח לכאור"א מישראל ("איני מבקש כו' אלא לפי כחן"⁸³) לקיים מ"ש⁸⁴ "עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב", ועד לדרגת השמחה של דוד המלך - כהמשך ההלכה "וכן דוד מלך ישראל אמר כו', שנאמר⁸⁵ והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' וגו'", מכיון שדווקא ע"י הקושי והצער כו' באים לעילוי גדול ביותר, כנ"ל.

ויש להוסיף, שגם הנתינת כח לעבודה בשמחה וטוב לבב למרות הקושי והצער כו', היא ע"י "חוקת התורה":

עבודה בשמחה וטוב לבב בזמן ומצב של צער כו' - הו"ע של חיבור הפכים. אבל, מכיון שהקב"ה הוא "נמנע הנמנעות"⁸⁶, לכן הוא תובע מיהודי (לאחרי שנותן לו כח) שגם עבודתו תהי' באופן של חיבור הפכים, בכח התורה שיש בה חיבור הפכים, כמודגש בארון - שבו נמצאים הלוחות,

ח. והנה, בהאמור לעיל יש גם לימוד והוראה בנוגע לעבודתם של השלוחים שיחיו:

כאשר נמצאים בשליחות במקום רחוק כו' יכולים להיות וישנם קשיים מיוחדים שאינם קיימים אצל אלה הנמצאים בד' אמות של קדושה - נוסף על הקושי והצער שבכללות שליחות בני' בזמן הגלות, במעמד ומצב ד"בנים שגלו מעל שולחן⁷² אביהם⁷³.

אבל אם השליח מתאונן על הקושי והצער כו' הכרוך בעבודת השליחות - מסבירים לו שע"י הקושי והצער באים לעילוי גדול יותר⁷⁴, ע"ד האמור לעיל בנוגע לתורה, שדווקא ע"י השליחות שבתורה לירד למטה (ענין של צער כו') מתגלה בחי' נעלית יותר בתורה, וככל שתגדל הירידה למטה, נוסף בגילוי בחי' נעלית עוד יותר בתורה.

ויש להוסיף, שבענין זה מצינו דבר פלא:

בנוגע למנין שבט לוי שמספרם הי' מועט משאר השבטים - כותב הרמב"ן⁷⁵ "תמי", איך לא יהיו עבדיו ברוכי ה' כשאר כל העם? ומתרץ, "כי שבטו של לוי לא הי' בשעבוד מלאכת מצרים ובעבודת פרך, והנה ישראל אשר מררו המצריים את חייהם בעבודה קשה כדי למעטם, הי' הקב"ה מרבה אותם כנגד גזרת מצרים, כמו שאמר וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ"⁷⁶. וירב העם

(72) וי"ל בביאור הדיוק "שולחן אביהם" - מכיון ש"שולחן" (סעודה) מורה על עיקר קביעותו של האדם, כמודגש בהלכות עירובין - שע"י הנחת מזון קובע שביתתו, "לפי שדעתו של אדם ודירתו במקום מזוונתיו הוא" (שו"ע אדה"ז אר"ח סת"ח), וי"ל שלכן, עיקר צער הגלות מודגש בכך ש"גלו מעל שולחן אביהם". (73) ברכות ג, סע"א.

(74) להעיר גם מזהר פרשתנו (קצח, סע"א ואילך) "אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו... שברו, ולא אמר תקוותו ולא בטחונו אלא שברו, אל תקרי שברו (בשי"ן שמאלית) אלא שברו (בשי"ן ימנית), דניחא להו לצדיקיא לתברא גרמייהו ולא תברא תבירו על תבירו וכולא על ה' אלקיו... ובגין כך זכו לפרוקינן ולנסין ולא תונון סגיאלין". ומסיים: "ואתון קרישין עלינון דסבלין תבירו דגופא מאתר לאתר על קוב"ה, עאכ"ו דזכאין אתון למעבד לכו נסין ופורקין ותזכון לחיי עולמא דאתי". וראה גם לקוטי לוי"צ לשם (ע' קנג ואילך).

(75) במדבר ג, יד.

(76) שמות א, יב.

(77) שם, כ.

(78) שם, ז.

(79) ראה לקו"ת שלח לו, א ואילך.

(80) ל' הכתוב - בסיום וחזרת פרשתנו (פקודי).

(81) תניא רפ"ז.

(82) הל' לולב בסופן.

(83) תנחומא נשא יא. במדב"ר פ"ב, ג.

(84) תבוא כח, מז.

(85) ש"ב ו, טז.

(86) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. הובא ונת' בס' החקירה

להצ"ע לד, ב ואילך. ועוד.

21 (פרה והחודש) אין מפסיקין⁹⁶, "סימניהון דאילין
22 פרשתא: בין הכוסות הללו . . בין השלישי לרביעי
23 לא ישתה"⁹⁷.

24 ותוכן הענין - שמהעבודה בפרשת פרה, ענין
25 הטהרה, עבודת התשובה, באים תיכף ומיד - "אין
26 מפסיקין" - לפרשת החודש, שתוכנה - ענין
27 הגאולה, "החודש הזה לכם.. ראש-חודש של
28 גאולה"⁹⁸. קרבן פסח דיציאת מצרים, כולל גם
29 הגאולה העתידה, עלי נאמר⁹⁹ "כימי צאתך מארץ
30 מצרים אראנו נפלאות".

31 וענין זה מודגש ביותר אצל השלוחים - כאמור
32 לעיל (ס"ז) שעבודתם היא ע"ד ובדוגמת ענין
33 הפרה, לטהר גם יהודים שנמצאים במצב דהיפך
34 הטהרה באופן הכי חמור, היפך הענין ד"אתם
35 הדבקים בה' אלקיכם חיים", ולכן, מעבודה זו
36 באים תיכף ומיד ("אין מפסיקין") לפרשת החודש,
37 גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

38 י. ובאותיות פשוטות:

39 לאחר יריבו שנים בעבודתם של השלוחים בכל
40 מדינות המלך, בכל קצוי תבל, בהפצת התורה
41 והיהדות והמעיינות חוצה, כדי לפעול ענין הטהרה
42 גם אצל אלו שהיו "מחוץ למחנה" - בוודאי שכבר
43 נסתיימה העבודה¹⁰⁰, ובמילא, באה הגאולה
44 האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

45 ובפרט ע"פ דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא
46 דורנו¹⁰¹ - לפני כמה עשרות שנים - שנשאר רק
47 "לצחצח את הכפתורים", ובימינו אלה, סיימו כבר
48 גם "צחצוח הכפתורים".

49 ובלשון הגמרא¹⁰² - "כלו כל הקיצין"¹⁰³, אשר
50 זה נאמר כבר בזמן הגמרא, ועאכו"כ בימינו אלו,

1 אותיות החקיקה, "חוקת התורה"⁸⁷ ש"מקום ארון
2 אינו מן המדה"⁸⁸, כלומר, עם היות שהארון צ"ל
3 מדוד ומוגבל דוקא, "אמתיים וחצי ארכו ואמה
4 וחצי רחבו גו"⁸⁹, מכל-מקום "מקום ארון אינו מן
5 המדה"⁹⁰. ועד"ז בתורה בכללותה - שאף שמספר
6 אותיות' הוא במדידה והגבלה בתכלית הדיוק⁹¹,
7 לא פחות ולא יותר, מכל-מקום "ארוכה מארץ מדה
8 ורחבה מני ים"⁹², ועד בלי גבול⁹³.

9 ט. ועוד ענין עיקרי שלומדים מפרשת פרה -
10 הקשור אף הוא עם עבודתם של השלוחים -
11 סמיכות פרשת פרה לפרשת החודש⁹⁴:

12 קריאת פרשת פרה היא הקדמה לפרשת החודש,
13 שבה מדובר אודות קרבן פסח - "להזהיר את
14 ישראל לטהר שיעשו פסחיהם בטהרה"⁹⁵.

15 וכאן מצינו חידוש לגבי שאר הפרשיות -
16 שבנוגע לשאר הפרשיות, "פעמים תהי' הפסקה בין
17 שבת ראשונה (פ' שקלים) ושני' (פ' זכור), או בין
18 שני' ושלישית (פ' פרה), ופעמים יהיו שתי
19 הפסקות בין ראשונה לשני' ובין שני' לשלישית
20 (כבקביעות שנה זו), אבל בין שלישית לרביעית

(87) והעירו חז"ל שבפרה אדומה הוא חיבור הפכים -
שמטהרת את הטמאים ומטמאה את הטהורים (במדב"ר פי"ט, ה.
נחומא חוקת ז).

(88) יומא כא, סע"א. וש"נ.

(89) פרשתנו (ויקהל) לז, א.

(90) וענינו בעבודה י"ל, שהאדם צ"ל בתנועה של ביטול
והעדר תפיסת מקום, "אינו מן המדה", שעיי"ז יכול לכוין
לאמיתתה של תורה.

(91) נוסף על כל פרטי הדינים בהלכה בנוגע לאופן כתיבת
האותיות בתכלית הדיוק.

(92) איוב יא, ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ה.

(93) אלא, שענין זה מתגלה בפועל בתושב"ע פ' - וי"ל שהוא
כשם שגם הענין ד"מקום ארון אינו מן המדה" לא נתפרש
בתושב"כ (ואדרבה - בתושב"כ נתפרשה המדידה של הארון
אמתיים וחצי גו"), כ"אם בתושב"ע פ'.

(94) להעיר, שבשניהם (פרה והחודש) מודגש הענין ד"חוקת",
כמאדו"ל (שמו"ר פי"ט, ב) "בחוקיך (לשון רבים), זה חוקת
הפסח וחוקת פרה אדומה, למה ששניהן דומין זל"ז, בזה נאמר
זאת חוקת הפסח, ובוה נאמר זאת חוקת התורה". וממשיך "ואי
אתה יודע איזו חוקה גדולה מזו. משל לב' מטרונות דומות וכו',
מי גדולה, הפרה, שאוכלי פסח צריכין לה כו'" (נתבאר בד"ה
זאת חוקת התורה תרכ"ט. תרפ"א. ד"ה זה שנאמר בהתוועדות.
ועוד). וראה הערה הבאה. ואכ"מ.

(95) פירש"י מגילה כט, א. ובירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה -
הובא בפירש"י שם): "ברין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה,
שהרי באחד בניסן הוקם המשכן, ושני לו נשרפה הפרה, ומפני
מה הקדימוה, שהיא טהרתן של ישראל".

(96) רמב"ם הל' תפלה פי"ג הכ"א.

(97) ירושלמי שם.

(98) שמו"ר פט"ו, יא.

(99) מיכה ז, טו.

(100) ולהעיר, שאם ישנם כאלו שמביטים על יהודים שלא
בעין טובה, וטוענים שעדיין אין רוב בני" טהורין כו' - הרי
(לשיטתם) אדרבה, כאשר רוב ישראל טמאים בטומאה הכי
חמורה, טומאת מת (היפך המצב ד"אתם הדבקים בה' . . חיים
כולכם"), מקריבים קרבן פסח (פסחים עט, א. רמב"ם הל' ק"פ
רפ"ז). ולכן ובמילא, צ"ל ביהמ"ק על מכונו כו'.

(101) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(102) סנהדרין צז, ב.

(103) להעיר מדיוק הלשון "כלו כל" הקיצין, ולא "כלו כל"
הגלויות.

30 יותר בעבודת ההכנה לחג הפסח (שלושים יום
31 לפני החג¹¹³).

32 ובפרטיות יותר:

33 בנוגע ללימוד התורה – לימוד הלכות
34 הפסח¹¹⁴, בנוגע לצדקה – מעות חטים¹¹⁵, כולל גם
35 כל צרכי החג, ובאופן שנותן "מן הטוב והמתוק
36 שבשולחנו". כלל¹¹⁶ חלב לה¹¹⁷, כמודגש גם
37 בדיוק הלשון "מעות חטים" (אף שיוצא י"ח אכילת
38 מצה מכל חמשת מיני דגן¹¹⁸) – המשובח
39 שבחמשת מיני דגן.

40 וגם ובמיוחד בנוגע לחינוך הקטנים (הן קטנים
41 בשנים והן קטנים בידיעות) – "שלא ישנו
42 התינוקות"¹¹⁹, החל מה"תינוקות" שבו, היינו,
43 הענינים שהם עדיין באופן של קטנות, "שלא ישנו",
44 אלא אדרבה – יפעלו פעולתם, החל משאלת¹²⁰
45 ארבע הקושיות¹²¹, עד לסיומם וחיתמם – "כולנו
46 מסובין", ענין החירות.

47 יג. ויה"ר – והוא העיקר – שלאחרי שהכריזו
48 בברכת החודש אודות ר"ח "ניסן", שיש בו ב'
49 נונין, "נסי נסים"¹²², יקויים ענין זה ("נסי נסים")
50 בפועל ממש, שהרי "זכאין אתון (כאו"א מישראל)
51 למעבד לכו נסין ופורקנין"¹²³, ולכן זוכים ל"נסין
52 ופורקנין" בפועל ממש, "כימי צאתך מארץ מצרים
53 אראנו נפלאות", בגאולה האמיתית והשלימה.
54 ובלשון הכתוב בשיעור החומש היומי¹²⁴ –
55 "ביום החודש הראשון באחד לחודש, תקים את

1 לאחר כללות מעשינו ועבודתנו במשך הגלות
2 הארוך והמר, כולל ובפרט הענינים הבלתי-רגילים
3 כו', לא תקום פעמיים צרה, שעל-ידם יצאו י"ח
4 "חבלי משיח" (כמ"ש אדמו"ר האמצעי¹⁰⁴).

5 והמשך דברי הגמרא¹⁰² – "ואין הדבר תלוי אלא
6 בתשובה", אשר התשובה היא בשעתא חדא
7 וברגעא חדא¹⁰⁵ כפס"ד הגמרא במסכת קידושין¹⁰⁶
8 שע"י הרהור תשובה נעשה צדיק גמור, וכפתגם
9 כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹⁰⁷ ש"אנחה של
10 יהודי" ("א אידישער קרעכטץ") הו"ע של תשובה
11 שלימה (עילאה), ומכיון שאצל כאו"א מישראל
12 היו כמה וכמה הרהורי תשובה, ובפרט לאחר
13 עבודתם ופעולתם של השלוחים כו' – הרי בוודאי
14 ש"מיד הן נגאלין"¹⁰⁸, תיכף ומיד ממש.

15 יא. ויה"ר שסיום הס"ת ע"י השלוחים יהי גם
16 גמר ושלמות עבודתם במילוי השליחות הכללית
17 "לעשות לו ית' דירה בתחתונים".

18 ותיכף ומיד רוקדים עם ס"ת החדש – ביחד עם
19 כל ספרי התורה¹⁰⁹, וביחד עם כל הבתי-כנסיות
20 ובתי-מדרשות¹¹⁰, ועאכו"כ היהודים שבתוכם,
21 בתוככי כלל ישראל – לקבלת פני משיח צדקנו.

22 ומתחילים להתכונן להקרבת הפסח – כאמור,
23 שמפרשת פרה באים לפרשת החודש, קרבן פסח –
24 בביהמ"ק השלישי, ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא
25 מן השמים"¹¹¹, תיכף ומיד, אפילו ביום השבת,
26 ובפרט לאחר חצות, "רעוא דרעוין", זמן הקשור
27 עם הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי¹¹².

28 יב. וכדי למהר ולזרז יותר את סמיכות פרשת
29 פרה לפרשת החודש (הגאולה) – יש להוסיף עוד

(113) פסחים ו, סע"א. וש"נ.

(114) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תכט.

(115) שם ס"ה.

(116) ויקרא ג, טז.

(117) רמב"ם הל' איסורי מזבח בסופן. שו"ע יו"ד סו"ס רמח.

(118) רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ו ה"ד. טרשו"ע או"ח ר"ס

תנג.

(119) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תעב. שם סכ"ג.

(120) כולל גם הפעולה ד"את פתח לו" (אצל ה"שאינו יודע לשאול"), עד שגם הוא יגיע וישאל השאלה ד"בן חכם".

(121) שהם כנגד ד' עולמות אכ"ע (סידור הארז"ל במקומו. ועוד).

(122) ראה ברכות נוז, רע"א ובחדא"ג מהרש"א.

(123) לשון הזוהר בפרשתנו – הובא לעיל הערה 74.

(124) ולהעיר שקביעותו בימי החודש – בכ"ג אדר, יום הראשון למילואים, שאז התחילה הקמת המשכן (שהעמידו ופרקו), אלא שהקמתו בקביעות היתה ביום השמיני למילואים, ר"ח ניסן.

(104) שעה"ת ספ"ה.

(105) זח"א קכט, סע"א.

(106) קידושין מט, ב. ולהעיר ש"קידושין" רומז לענין הגאולה – "המקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין", ששלמותם ב"נישואין" שיהיו בימות המשיח (שמו"ר ספט"ר).

(107) לקו"ד ח"ד תשב, סע"א, אג"ק שלו ח"ג ס"ע תקנא.

(108) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(109) להעיר גם ממנהג ישראל בעת הכנסת ס"ת חדש – שמוציאים כל ספרי התורה שבארון הקודש לקבל פני הס"ת החדש (ראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס באג"ק שלו ח"ו ע' עג ואילך).

(110) שעתידין שיקבעו בארץ ישראל (מגילה כט, א).

(111) פירש"י ותוס' – סוכה מא, סע"א. ועוד.

(112) ראה המשך תרס"ו בסופו. ועוד.

10 ישאר כִּי־אם ההוספה והיתרון בענין השמחה -
 11 "הקיצו ורננו שוכני עפר", "רננו" דייקא.
 12 ו"כן תהי' לנו", נשמות בגופים - כנוסח
 13 ההבדלה בסיום וחזרת השבת - "ליהודים היתה
 14 אורה ושמחה וששון ויקר, כן תהי' לנו", וכפי
 15 שממשיכים לאחרי הבדלה (ב"ויתן לך") "אשרין
 16 ישראל" 131 - הפסוק שבו חתם משה (סיום הס"ת),
 17 ובו התחיל דוד 132, דוד מלכא משיחא, ומיד לאח"ז
 18 - "סעודתא דדוד מלכא משיחא" 133, סעודת לויתן
 19 ושור הבר 134, בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים,
 20 ו"לא עיכבן כהרף עין" 135.

1 משכן אוהל מועד" 125 "ויהי בחודש הראשון באחד
 2 לחודש הוקם המשכן" 126. ועד"ז בנוגע לביהמ"ק
 3 השלישי, ומיד לאח"ז - בשני בניסן - שריפת
 4 הפרה 127, פרה העשירית שיעשה מלך המשיח 128,
 5 והזאה בשלישי ובשביעי 129, כדי שיוכלו להקריב
 6 הפסח בטהרה,
 7 כולל גם קיום היעוד 130 "הקיצו ורננו שוכני
 8 עפר", תחיית המתים, שאז יתבטל לגמרי ענין
 9 המיתה (שעל זה באה טהרת פרה אדומה), ולא

(125) מ, ב.

(126) שם, ח.

(127) גיטין ס, רע"ב ובפירש"י. ירושלמי ופירש"י שבהערה

95. פירש"י נשא ז, א.

(128) רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג.

(129) להעיר מלקו"ת חוקת סא, ג"ד - הקשר דהזאה בשלישי

ובשביעי לחיים נצחיים.

(130) ישעי' כז, יט.

(131) ברכה לג, כט.

(132) ראה ב"ר פ"ק, יב.

(133) פע"ח שער השבת ספכ"ד.

(134) ראה ויק"ר פי"ג, ג. לקו"ת ר"פ שמיני.

(135) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

נקודות משיחות קודש - מזמור קטז מתוך "תהילות מנחם"

יג - כוס ישועות אשא

כיצד נעשים "כוס ישועות" ? !

ג. הפירוש בפסוק "כוס ישועות אשא" עפ"י פנימיות הענינים: "כוס" - קאי על כנסת ישראל¹, שהיא כלי לישועות דלעילא.

והאופן שנעשה כלי ("כוס") הוא ע"ד מאמר חז"ל² "אין האישה כורתת ברית, אלא למי שעשאה כלי", כמו"כ כדי שכנסת ישראל תהי' כלי לישועות דלעילא, עלי' לירות ברית. והו"ע הביטול, שהאדם אינו מלא ברצונות, שזה רוצה וזה אינו רוצה, כי אז אינו עובד הוי' אלא עובד את עצמו רח"ל, אלא עבודתו היא מתוך ביטול, שמפנה את עצמו מכל הרצונות³, כמארז"ל⁴ "כלי ריקן מחזיק כלי מלא אינו מחזיק", ובכך הוא זוכה להיות כלי לכל הישועות דלעילא⁵.

(1) ראה לקו"ת דרושים לסוכות פ, ג שדוד המלך אמרו על מדתו, מדת המלכות. וראה סה"מ עטר"ת ע' תרנה שמכיון שכל ישראל בני מלכים, שרשם מבחי' המלכות, לכן "כוס ישועות אשא" קאי על כל ישראל.

(2) סנהדרין כב, ב.

(3) ראה תו"א משפטים עט, א.

(4) ברכות מ, א.

(5) מד"ה מצוותה משתקע החמה ה'תשי"ג.

השלמות לשיחות דלעיל

בסוף סעיף ד, בענין השליחות' שבתורה:

ומה שלא מדגישים ומבארים את ענין השליחות' שבתורה, אף שהביאור האמור הוא ענין פשוט -
הרי זה מצד גודל הפשטות שבדבר, כרגיל, שעל דברים פשוטים ורגילים כו' אין שמים לב!
ולדוגמא:

חידוש התהוות הבריאה בכל רגע ורגע מאין ואפס המוחלט¹ - הוא ענין הכי נפלא כו'.
ואף-על-פי שיודעים ענין זה, אין זה מפריע ללכת לישון במנוחה (ולא עוד, אלא שגם ההכנה לישון
היא במנוחה, כמו קיפול והנחת הבגדים בסדר מסודר, וכיוצא בזה) - בה בשעה שאילו היו מתבוננים
שברגע זה ממש מחדש הקב"ה את הבריאה כולה מאין ואפס המוחלט, בוודאי שלא היו יכולים להרדם...
ואז, היו קמים מהמיטה, לובשים את הבגדים ומתיישבים ללמוד תורה, ובטלה השינה, "דאלאי
שלאפן"...!
אלא, שלא שמים לב לדבר, ועל-אחת-כמה-וכמה שלא מתבוננים בו - מרוב הרגילות כו',

בסעיף ד, הערה 35, בענין ההמשך של ימי הפורים:

ויש להוסיף ולהעיר גם מתורת הבעל-שם-טוב² בפירוש המשנה³ "הקורא את המגילה למפרע לא
יצא", שקורא את המגילה ככל פרטי הדינים, אלא שהקריאה היא כמו דבר שהיה "למפרע", בעבר, ולא
דבר שחוזר ונשנה גם בהווה.
ויש לומר בעומק יותר - שגם כאשר הקריאה היא כדבר שחוזר ונשנה גם בהווה, אבל רק מעין ודוגמא
(בלבד) לפעם הראשונה, גם זה בכלל "הקורא.. למפרע", מכיון שלאמיתתו של דבר הרי זה כמו בפעם
הראשונה ממש, ואדרבה - באופן של עילוי והוספה, "מעלין בקודש"⁴.

בסעיף ח, בענין "בנים שגלו מעל שולחן אביהם":

ובפרטיות יותר:
האכילה על שולחן המלך בשלימותה, היא - אכילת קדשים על-ידי הכהנים בבית-המקדש (שמברכים
עליה ברכה מיוחדת⁵).
למטה מזה - אכילת מעשר שני (על-ידי כל אחד ואחד מישראל) בירושלים לפנים מן החומה.
ולמטה מזה - אכילת חולין שנעשו על טהרת הקודש, אפילו מחוץ לירושלים.
ובזמן הגלות - הריחוק משולחן המלך הוא בכל האופנים האמורים, כלומר, הגלות משולחן המלך
היא לא רק מבית-המקדש, אלא גם מירושלים בכללותה (שאי-אפשר לאכול מעשר שני, כמו שכתוב⁶
"לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא"), ועד שלא שייך גם אכילת חולין על טהרת הקודש.
ומובן, שצערו של בן המלך שהיה סמוך על שולחן אביו ומגלין אותו מעל שולחן המלך, גדול יותר
מצערו של זה שמעולם לא הניחוהו על שולחן המלך! ועל-אחת-כמה-וכמה כשמדובר אודות בנו יחידו של
המלך - כתורת הבעל-שם-טוב⁷ שכל אחד ואחד מישראל הוא כמו בן יחיד שנולד להורים זקנים לעת
זקנתם, שאז צער הגלות משולחן אביו המלך, גדול ביותר וביותר!

(5) ראה משנה למלך, ריש הל' מעשה הקרבנות. שם פ"י ה"א.

(6) תבוא כו, יד.

(7) כש"ט הוספות סקל"ג. וש"נ.

(1) ראה שעהיוה"א פ"א. ועוד.

(2) כש"ט (הוצאת קה"ת) סע"ח. וש"נ.

(3) מגילה רפ"ב.

(4) ברכות כה, א. וש"נ.

- 1 ויש להוסיף, שענין "בנים שגלו מעל שולחן אביהם" הוא גם אצל בני־ישראל שנמצאים בארץ הקודש
- 2 - שהרי נוסח התפילה (שצריך להיות בתכלית הדיוק) "מפני חטאינו גלינו מארצנו" תיקנו אנשי כנסת הגדולה
- 3 גם לבני־ישראל שנמצאים בארץ הקודש, מכיון שבזמן הגלות אין זו "ארצנו" בשלימותה האמיתית.
- 4 [כלומר; ביחס לאומות העולם - בוודאי שגם בזמן הגלות, ארץ הקודש היא ארצם של בני־ישראל
- 5 ("ארצנו"), מכיון שהקב"ה נתן אותה להם "נחלת עולם", ולכן אינם יכולים לוותר ולתת לאומות העולם
- 6 אפילו שעל אחד בלבד; אבל ביחס לבני־ישראל עצמם - הרי, בזמן הגלות אין ארץ ישראל בשלימותה
- 7 האמיתית כראוי לארץ של בני־ישראל, "ארצנו" לאמיתתה].

שם, שאצל כל אחד ואחד צריכה להיות דרגת השמחה של דוד המלך:

- 8 ויתירה מזה: על־פי הכלל ש"מעלין בקודש", מובן, שמזמן לזמן צריך להיות עליו והוספה גם לגבי
- 9 דרגת השמחה של דוד המלך!
- 10 ומכיון שמזמנו של דוד המלך עד לימינו אלו עברו ריבוי שנים - הרי מובן גודל השמחה שצריכה
- 11 להיות בימינו אלו.
- 12 ובהדגשה מיוחדת בנוגע לשנה זו - שנת תשמח.

שם, בענין המדידה וההגבלה שבתורה - לא פחות ולא יותר:

- 13 ויש להעיר גם מענין חנוכת המשכן - בראש־חודש ניסן שבו הוקם המשכן, כמסופר בשיעור החומש
- 14 היומי⁸ - שגם בו מודגשת המדידה וההגבלה לא פחות ולא יותר, כדאיתא במדרש⁹ ש"היה קרבן כולם
- 15 שוה, כארכן כך רחבן כך משקלן כו", ויתירה מזה: "למה צריך הכתוב לומר משקלן בכלל.. יכול בזמן
- 16 ששקלן בבת אחת היו יתרים, ובזמן ששקלן אחד אחד היו חסרים, לכך צריך הכתוב לומר כל אחד ואחד
- 17 משקלו ומשקל כולן בבת אחת, שלא פחתו ולא הותירו".

בסעיף יא, אודות ההכנה להקרבת הפסח:

- 18 ומובן, שבהכנה להקרבת הפסח נכלל גם (ולכל־לראש) לימוד פרטי עניני הקרבת הפסח, החל מ"סדר
- 19 קרבן פסח" שנדפס בסידור השוה לכל נפש.
- 20 ולהעיר, שבנוסח זה יש דבר פלא שצריך־עיון:
- 21 לאחר פרטי עניני הקרבת הפסח, מסיים: "ואם הפסח נמצא טריפה, לא עלה לו עד שמביא אחר".
- 22 ולכאורה, סיום זה [הן בנוגע לתוכן הענין - פסח שנמצא טריפה, והן בנוגע לתיבה האחרונה -
- 23 "אחר"] הוא היפך הכללי¹⁰ שמסיימים בטוב¹¹.
- 24 ישנם כאלו ששאלה זו אינה מפריעה להם, ויכולים להמשיך לישון במנוחה...
- 25 ובכל אופן - בין אם ישנים ובין אם נעורים - העיקר הוא לא רק להבין את נוסח "סדר קרבן פסח",
- 26 כי־אם הקרבת הפסח בפועל ממש בבית־המקדש השלישי,
- 27 מכיון שתיכף ומיד ממש, זוכים לגאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו - "ארו עם ענני
- 28 שמיא"¹².
- 29 ואלו שיִשְׁנִים וחולמים על ענינים אחרים - יטלו ענני שמיא עם מיטותיהם... כך, שיוכלו להמשיך
- 30 ולישון במנוחה על "ענני שמיא"... וכשיתעוררו משנתם, יתפסו שעוסקים בענין אחר לגמרי (לא בענינים
- 31 שחולמים אודותם...) - שעומדים בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש, ובבית המקדש!

(8) ראה לקמן סי"ג.
(9) במדב"ר פי"ד, יג"ד.
(10) ראה תוד"ה תנדב"א — נדה עג, א. ועוד.
(11) לשלימות הענין — ראה שיחת ערב חג הפסח אחרי תפילת מנחה, ס"ב ואילך.
(12) ז, יג. וראה סנהדרין צח, א.

יד. מאמר דיבור-המתחיל "זאת חוקת התורה" גו'.

* * *

טו. נהוג בכל התוועדות ביום השבת-קודש ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין בהערות אאמו"ר על הזוהר בפרשת השבוע, והלכה בשיעור היומי ברמב"ם.

בנוגע לפירוש רש"י - נתעכב על מה ששאלו בפירוש רש"י על הפסוק¹ "וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים לעשות בתוך התכלת וגו'", "כאן מלמדך היאך היו טווין את הזהב עם החוטיין, מרדיין טסין דקין וקוצצין מהן פתילים לאורך הטס לעשות אותן פתילים מעורבין עם כל מין ומין כו'" - דלכאורה אינו מובן: מה נשתנו חוטי הזהב מכל שאר פרטי עשיית בגדי כהונה (וכל הדברים שנעשו עבור המשכן), שרק בהם (בחוטי הזהב) מבאר הכתוב (ובארוכה בפירוש רש"י) אופן עשייתן?!

וענין נוסף ששאלו בפירוש רש"י - בפרשת כ"תשא (בשבת שלפני-זה, שאז לא התקיימה התוועדות), על הפסוק² "לך-רד", "רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם" - דלכאורה אינו מובן: מהו ההכרח בפשוטו של מקרא לפרש "רד מגדולתך", הרי יכולים לפרש בפשטות שמדובר על הירידה מההר? וכפי שיתבאר לקמן.

טז. בהערות אאמו"ר³ מובא מאמר הזוהר⁴ "אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו . . שברו, ולא אמר תקוותו ולא בטחונו אלא שברו, אל תקרי שברו (בשי"ן שמאלית) אלא שברו (בשי"ן ימנית) וכו'", ומבאר אאמו"ר פרטי הענינים בדרך הקבלה, אבל אינו מבאר הלימוד וההוראה בעבודת האדם לקונו, וכפי שיתבאר לקמן.

יז. כמורכב יש להתעכב גם על השיעור היומי ברמב"ם - בהלכות סוכה ולולב, לבאר הלימוד וההוראה ב"לתקן הדעות"⁵, כפי שיתבאר לקמן.

יח. כאן המקום - לפני שמפסיקים ליתן ריוח להתבונן (על-כל-פנים) בתוכן השאלות כו' - להזכיר גם אודות מסיבות והתוועדויות בקשר עם עניני יהדות, תורה ומצוותיה, כינוסי "הקהל", חנוכת הבית, וכיוצא בזה.

וכרגיל, יעלו כל אלה שהכינו קנקני משקה, ויאמרו "לחיים", ויכריזו על פרטי הדברים, וכל המרבה בפרטי הדברים - ריבוי באיכות, במיעוט הזמן, מועט המחזיק את המרובה - הרי זה משובח, ויזמינו את כל המסובים להשתתף בהתוועדויות אלו.

ויהי-ירצון - והוא העיקר - שבקרוב ממש נזכה לשמחת חנוכת בית-המקדש השלישי.

ויש לקשר זה עם שיעור החומש ביום השבת-קודש (משביעי, כשהן מחוברין) - "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אוהל מועד"⁶, "ויהי בחודש הראשון.. באחד לחודש הוקם המשכן"⁷ - הקמת המשכן וחנוכתו.

אמנם, מובן וגם פשוט, שאין צורך להמתין עד ראש-חודש ניסן, כי-אם תיכף ומיד ממש!

ולהעיר, שבנוגע לחנוכת המשכן היה הפסק זמן בין סיום מלאכת המשכן להקמתו וחנוכתו,

- שהרי "בכ"ה בכסלו נגמר מלאכת המשכן"⁸, מצד גודל הזריזות שלהם, הן בנוגע לנדבת המשכן (תיכף ומיד למחרת יום הכיפורים שבו נצטוו על עשיית המשכן⁹), כמו שכתוב בפרשתנו¹⁰ "והם הביאו

(6) מ, כ.

(7) שם, מ.

(8) יל"ש מלכים א' רמז קפד.

(9) פירש"י תשא לא, יח. פירש"י ריש פרשתנו (ויקהל).

(10) ויקהל לו, ג.

(1) פקודי לט, ג.

(2) תשא לב, ז.

(3) לקוטי לוי"צ ע' קנ"ג ואילך.

(4) זח"ב קצח, א.

(5) ל' הרמב"ם סוף הל' תמורה.

- 1 גו' בבוקר בבוקר", במשך שני בקרים¹¹, והן בנוגע למלאכת המשכן, שהיו "רדופין וורזין בזריות
2 מלאכה"¹², שלכן, ממחרת יום הכיפורים עד כ"ה בכסלו נסתיימה מלאכת המשכן, ואף-על-פי-כן "עשה
3 מקופל עד אחד בניסן, כמו שכתוב ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן"⁸ -
4 ולכן, צריך הקב"ה "לשלם לו"¹³, לזמן ההמתנה בין גמר מלאכת המשכן להקמתו וחנוכתו (הזמן שלפני
5 ראש-חודש ניסן) - על-ידי-זה שחנוכת בית-המקדש השלישי תהיה בסמיכות, תיכף ומיד לגמר מלאכתו,
6 ומכיון ש"מקדש העתיד.. בנוי ומשוכלל"¹⁴, "בנינא דקודשא-בריך-הוא"¹⁵, הרי ירידתו למטה וחנוכתו
7 יכולה וצריכה להיות תיכף ומיד ממש, לפני ראש-חודש ניסן, ואפילו בשבת, שהרי "אין תחומין למעלה
8 מעשרה"¹⁶.
9 [ומה שכתב הרמב"ם¹⁷ ש"המלך המשיח . . . בונה המקדש", מעשה ידי אדם, ולא "בנינא
10 דקודשא-בריך-הוא" - ידוע¹⁸ התיווך שתלוי במצבם של ישראל, "זכו"¹⁹ (שאו יהיה "בנינא
11 דקודשא-בריך-הוא") או "לא זכו" (שאו יהיה מעשה ידי אדם), והרי בימינו אלו, לאחר כל מה שעברו
12 בני-ישראל במשך כל הגלות הארוך והמר כו', בוודאי נמצאים במעמד ומצב ד"זכו" בתכלית השלימות,
13 ואם-כן יהיה בית-המקדש השלישי "בנינא דקודשא-בריך-הוא"].
14 וכאמור - שעוד לפני ראש-חודש ניסן ירד ויתגלה בית-המקדש השלישי, ואם-כן בבוא ראש-חודש
15 ניסן יקריבו את קרבנות היום, ובקביעות שנה זו (שראש-חודש ניסן חל ביום השבת) - גם הקרבן של
16 שבת, ש"קרבנו כפול"²⁰.
17 ומתכוננים להקרבת הפסח ואכילתו בבית-המקדש - "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים"²¹, או "מן
18 הפסחים ומן הזבחים", כי אף-על-פי שבקביעות שנה זו, מקריבים את הפסח בערב שבת, שאז אוכלים
19 "מן הזבחים ומן הפסחים" (ורק כשמקריבים הפסח ביום השבת אוכלים "מן הפסחים (ואחר-כך) מן
20 הזבחים"²²), הרי מכיון שמשיח צדקנו בא לפני ראש-חודש ניסן, ותיכף ומיד יקויים היעוד²³ "ואשיבה
21 שופטין כבראשונה גו'", "בטבריא עתידין לחזור תחילה, ומשם נעתקין למקדש"²⁴, ומקדשים ראש-חודש
22 על-פי הראיה - יכולה להשתנות קביעות ראש-חודש ניסן, ואם-כן תשתנה גם קביעות חג הפסח.
23 (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:) ואף-על-פי ששינוי הקביעות עלול לגרום "בלבול" לבעל-
24 הבית'סטעס בהכנות לחג הפסח, בוודאי 'יוותרו' על הבלבול שלהן כדי שמשיח יבוא רגע אחד קודם...
25 ובפרט בהתחשב עם גודל מעלתן של נשי ישראל בדורנו זה - על-פי המבואר בכתבי האריז"ל ש'דרא
26 דעקבתא דמשיחא' הוא גלגול של הדור שיצאו ממצרים, אשר "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור
27 נגאלו ישראל ממצרים"²⁵, ומזה מובן גם בנוגע לגאולה העתידה - "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
28 נפלאות"²⁶ - בזכותן של נשים צדקניות שבדורנו.
29 והעיקר - גאולה כפשוטה בפועל ממש, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁷, כולל "הקיצו ורננו
30 שוכני עפר"²⁸, נשמות בגופים.
31 [לאחרי חלוקת המשקה - התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון "הקפות" לאביו רבי לוי יצחק
32 ז"ל].

* * *

(20) מדרש תהלים סצ"ב. וראה לקו"ת ר"פ בשלח.
(21) נוסח הגש"פ — ברכת גאל ישראל.
(22) פסחים סט, ב. שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ג סמ"ט.
(23) ישעי' א, כו.
(24) רמב"ם הל' סנהדרין סס"ד.
(25) סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב.
(26) מיכה ז, טו.
(27) כא י, ט.
(28) ישעי' כו, יט.

(11) ראה שמו"ר פמ"א, כ. תנחומא תרומה ג. ועוד.
(12) פירש"י תשא לא, יג.
(13) לשון המדרש שבהערה 8.
(14) פירש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.
(15) זח"א כח, א. ועוד.
(16) עירובין מג, א, מה, סע"ב. טוש"ע ושו"ע אדה"ז או"ח רסת"ד.
(17) הל' מלכים רפ"א ובסופו.
(18) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 84 הערה 36.
(19) סנהדרין צח. סע"א.

- 1 יט. לפני הביאור בפירוש רש"י דיבור-המתחיל "לך רד" (בפרשת כי-תשא) - יש להזכיר עוד פעם
2 אודות המדובר לאחרונה בענין "והחי יתן אל לבו"²⁹:
- 3 ובהקדים - המבואר לעיל³⁰ שגם מאורע של איש פרטי הוא ענין השייך ומשפיע על כל ישראל,
4 כמודגש במצות ציצית, שעל-ידי הציצית של איש פרטי בישראל³¹ נעשה "וראיתם³² אותו וזכרתם את
5 כל מצוות ה'³³". ועוד ועיקר - פסק-דין הרמב"ם³⁴ שעל-ידי "מצוה אחת" (מעשה אחד, דיבור אחד,
6 ואפילו מחשבה אחת) של איש פרטי "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה
7 והצלה" (כנ"ל בארוכה).
- 8 ומזה מובן שגם הענין ד"והחי יתן אל לבו" בקשר עם מאורע של איש פרטי הוא ענין השייך לכל
9 ישראל, אלא שיש להשתדל שהלימוד יהיה בענינים טובים (טוב הנראה והנגלה) ומשמחים דוקא.
- 10 ובפרט בבואנו זה עתה מימי הפורים - "ימי משתה ושמחה"³⁵, שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה,
11 "עד דלא ידע"³⁶, ובאופן ששמחה זו חודרת בכל עניני התורה ומצוותיה - שהרי בפורים "קיימו מה
12 שקיבלו כבר", מתוך רצון ושמחה דוקא (שלכן בטלה ה"מודעא רבה לאורייתא" (כנ"ל סעיף ה)) - ולכן,
13 ישנה נתינת-כח מיוחדת שהלימוד ב"והחי יתן אל לבו" להוסיף בעניני תורה ומצוות יהיה מתוך שמחה
14 דוקא.
- 15 ועל-דרך-זה בנוגע ללימוד ("והחי יתן אל לבו") בפירוש רש"י בפרשת כי-תשא (דלקמן), אשר עם
16 היותו ענין היפך הטוב ("לך רד"), יש להשתדל ללמוד מזה דבר טוב ומשמח, ובפרט בעמדנו ביום
17 השבת, "וביום שמחתכם אלו השבתות"³⁷, כדלקמן.
- 18 כ. הביאור בפירוש רש"י בפרשת כי-תשא - "לך רד":
- 19 ובהקדים שאלה נוספת - מדוע מעתיק רש"י גם את תיבת "לך", הרי אינו מפרש אלא תיבת "רד"
20 ("רד מגדולתך") בלבד?
- 21 ויש להוסיף, ששאלה זו היא בהדגשה יתירה בגמרא³⁸ - "וידבר ה' אל משה לך-רד. מאי לך-רד . .
22 רד מגדולתך" - כי בשלמא בנוגע לתיבת "לך (רד)" שמעתיקה הגמרא מהפסוק, יש לומר שהגמרא
23 מביאה את הפסוק מתחילתו, אבל בשאלת הגמרא, "מאי לך-רד", הוה-ליה-למימר רק "מאי רד"?
- 24 ושתי שאלות אלו - מהו ההכרח לפרש בפשוטו של מקרא "רד מגדולתך", ומדוע מעתיק רש"י
25 בדיבור-המתחיל גם תיבת "לך" - מתורצות חדא בחברתה:
- 26 הכרחו של רש"י לפרש בפשוטו של מקרא "רד מגדולתך" (ולא ירידה מן ההר) הוא - יתור תיבת
27 "לך"³⁹, דלכאורה בשביל ירידה כפשוטה (מן ההר) מספיק לומר "רד" בלבד, כהלשון הרגיל בפסוקים
28 שלפני-זה, כמו: "רדו שמה"⁴⁰ (ולא "לכו רדו"), וכיוצא בזה?
- 29 ועל כן צריך לומר, שהכתוב מוסיף ומדגיש "לך רד" ללמדנו שאין זו ירידה סתם (ירידה מההר),
30 אלא ירידה שבאה בהמשך להליכה, היינו, שהקב"ה אמר למשה "לך ממני" (כביכול), ואם-כן גם הפירוש
31 "רד" הוא (לא ירידה כפשוטה, מההר, אלא) "רד מגדולתך (שזוהי המשמעות של הליכה מהקב"ה)".

(35) אסתר ט, כב.

(36) מגילה ז, ב. שו"ע או"ח סתר"ה ס"ב.

(37) ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

(38) ברכות לב, א. — המקור דפירוש רש"י זה, אלא שרש"י מפרש כן בפשוטו של מקרא, ולא רבותינו דרשו, וכיו"ב.

(39) ולכן מעתיק רש"י גם תיבת "לך" — שהיא היסוד לפירושו. ועד"ז בגמרא — "מאי לך רד".

(40) מקץ מב, ג

(29) קהלת ז, ב.

(30) שיחת כ"א אדר ס"ב.

(31) ויתירה מזה — אפילו ציצית דקטן, שאף שאין זה אלא ענין של חינוך, הרי מעשה הקטן חשיב מעשה (חולין יב, ב ואילן).

(32) שלח טו, לט.

(33) ולא רק "מצות הוי'" אלא גם "מצוותי", שלמעלה מ"מצוות הוי'" (לקו"ת במדבר ט, ג).

(34) ה' תשובה פ"ג ה"ד.

- 1 כא. והנה, בענין זה יש גם לימוד והוראה ("והחי יתן אל לבו") בקו החיובי, טוב ושמחה - גודל
- 2 מעלתו של יהודי, מבלי הבט על מעמדו ומצבו כו'.
- 3 ובהקדמה:
- 4 מעמדם ומצבם של חוטאי העגל הוא - תכלית הירידה שאין למטה מזה. ובפרט שלאחרי שראו
- 5 בעיניהם כל האותות והמופתים במצרים כו', וראו בעיניהם את התגלותו של הקב"ה במעמד הר סיני -
- 6 חטאו בעגל! וכל זה למה - בגלל שהתעוררה אצלם שאלה על משה רבינו, כי⁴¹ זה משה האיש אשר
- 7 העלנו מארץ מצרים, לא ידענו מה היה לו!"
- 8 ונוסף לזה: חוטאי העגל היו במספר מועט (יחסית) לגבי כלל ישראל - "שלושת אלפי איש"⁴²,
- 9 ואם-כן יכול היה משה רבינו לטעון (על-דרך שטען במאורע אחר) "האיש אחד יחטא ועל כל העדה
- 10 תקצוף"⁴³.
- 11 ומכיון שכן, לא מסתבר לומר שחטא העגל - שנעשה על-ידי מספר מועט של אנשים, שהיו בתכלית
- 12 הירידה כו' - יפעל ירידה אצל כל ישראל, ועל-אחת-כמה-וכמה אצל משה רבינו, שלא היתה לו שום
- 13 שייכות כלל וכלל (גם לא בעקיפין, מצד הגדרים דקידוש השם והפכו כו') לחטא העגל⁴⁴, שהרי בעת
- 14 חטא העגל היה משה רבינו בה, "בתוך הענן"⁴⁵, וכל ישראל ראו וידעו שנמצא "בתוך הענן", ואם-כן
- 15 היה ברור לכל שאין לו שום שייכות כלל וכלל לחוטאי העגל, שלכן היה יכול להשאיר "בתוך הענן", מכיון
- 16 שהיה בתכלית הקדושה כו'.
- 17 ואף-על-פי-כן, אמר הקב"ה למשה רבינו "לך רד", "רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם",
- 18 ללמדך גודל מעלתם של ישראל⁴⁶, שאפילו הפחות שבפחותים שנמצא בדרגה הכי תחתונה כו', שנכשל
- 19 בחטא העגל, גם ההנהגה שלו נוגעת ופועלת על משה רבינו, עד כדי כך, ש"לא נתתי לך גדולה אלא
- 20 בשבילם", כולל גם זה שנכשל בחטא העגל!
- 21 ומזה מובן גודל האחריות של כל אחד ואחד מישראל, בידעו שהנהגתו נוגעת ופועלת אפילו על
- 22 משה רבינו - ועל-דרך-זה בנוגע ל"אתפשטותא דמשה בכל דרא"⁴⁷, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו
- 23 - שלכן, צריך להזהר ביותר מענין בלתי-רצוי, ולהשתדל ביותר להוסיף בכל עניני קדושה.
- 24 כב. הביאור בפירוש רש"י - "וירקעו את פחי הזהב גו'":
- 25 הטעם לכך שהכתוב מספר על אופן עשיית חוטי הזהב דוקא (מה-שאינ-כן בנוגע לשאר פרטי עשיית
- 26 בגדי כהונה וכיוצא בזה) - בגלל החידוש בציווי הקב"ה לעשותם באופן מיוחד (שלא בדרך הרגיל),
- 27 מה-שאינ-כן שאר פרטי עשיית בגדי כהונה שהיו בדרך הרגיל, כדרך האומנים.
- 28 והביאור בזה:
- 29 דרך הצורפים שעושים תכשיטי זהב, חוטי זהב, וכיוצא בזה - שמתיכים את הזהב, ובהיותו נוזל, יוצקים
- 30 אותו ל"דפוס" שעשוי בצורה מסויימת, ועל-ידי-זה נעשה הזהב באותה הצורה, ובנידון-דין, דפוס של
- 31 חוטים, שעל-ידי-זה נעשים חוטי זהב.
- 32 ויש להוסיף - על-פי הכלל "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"⁴⁸ - שמצינו מקור לדבר בתורה:
- 33 איתא במשנה⁴⁹ "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן כו'", ולאחרי שמפרט

(45) משפטים כד, יח.

(46) עפ"י יומתק - ע"ד הרמז - שענין זה הובא (בהשגח"פ) במסכת ברכות דף לב, כשם שבספר התניא נתבאר

ענין אהבת ישראל בפרק לב.

(47) זח"ג רעג, א. תקי"ז תס"ט. ועוד.

(48) ראה תענית ט, א.

(49) פ"ה מ"ו.

(41) תשא לב, א.

(42) שם, כח.

(43) קרח טז, כב.

(44) וגדולה מזו מצינו - שלא היתה לו שייכות אפילו לחטא עה"ד, להיותו בדרגה נעלית יותר גם מ"ארבעה שמתו בעטיו של נחש" (ראה ב"ב יז, א), ומזה מובן - במכ"ש וק"ו - שלא היתה לו שייכות לחטא העגל, שגרוע יותר מחטא עה"ד, להיותו אחר מתן-תורה.

ה"עשרה דברים", מוסיף "ויש אומרים" עוד שני דברים, וממשיך "ויש אומרים" עוד שני דברים, והדבר
 האחרון הוא - "צבת בצבת עשויה", כי "הצבת אינה נעשית אלא בצבת אחרת (שאי-אפשר לנפח להכניס
 ידו באש וליקח הברזל משם לתקן הצבת אל-אם-כן אוחו אחרת בידו⁵⁰), וראשונה מי עשאה, על-כרחך
 מאליה נעשית בידי שמים, ונבראת בין השמשות"⁵¹.

ולכאורה, לדעת תנא-קמא, וה"ש אומרים" הראשון - יש לשאול: כיצד נעשתה - לשיטתם - הצבת
 הראשונה?! ועל כן צריך לומר, שיש אופן נוסף שעל-ידו יכולים לעשות צבת ראשונה, כך שאין הכרח
 שתהיה "בריאה בידי שמים"⁵² - כמפורש בגמרא⁵³ "אפשר (ש)יעשנה בדפוס", "על-ידי יציקה כמו שיוצקין
 . . כלי זהב"⁵⁴, "שהתיכו הנחושת באש והציקוהו בתוך הדפוס ונעשית הצבת"⁵⁵.

ומכיון שדרך הצורפין לעשות חוטי זהב בדפוס - מפרש הכתוב שבנידון-דידן היה ציווי מיוחד שעשיית
 חוטי הזהב תהיה באופן שונה (שלא כדרך הצורפין) - "וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים", "מררדין
 טסין דקין וקוצצין מהן פתילים לאורך הטס לעשות אותן פתילים" (על אף הקושי באופן עשייה זו).
 [ומובן, שאין מקום לשאלה מהו הטעם שנצטוו לעשות חוטי הזהב באופן שונה כו' - כשם שאין
 לשאול מהו הטעם לשאר פרטי הציוויים בבגדי כהונה, וכללות המשכן וכליו, מכיון שכך הוא רצונו של
 הקב"ה, כפשוטו].

כג. ויש להוסיף ולבאר גם לימוד והוראה בעבודת ה' - "והחי יתן אל לבו":
 ובהקדמה - שכל פרטי עניני עשיית המשכן (כולל גם בגדי כהונה) שייכים גם לעבודת האדם, בנוגע
 למשכן הפרטי שבו, כמו שכתוב⁵⁶ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד⁵⁷. ומזה מובן,
 שגם ענין "וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים" ישנו בעבודת האדם. ומכיון שבפירוש רש"י עסקינן,
 פשוטו של מקרא ל"בן חמש שנים למקרא"⁵⁸, הרי גם הלימוד וההוראה בעבודת האדם צריכים להיות
 באופן המובן גם ל"בן חמש למקרא".

וההסברה בזה - בפשטות:
 כאשר הקב"ה מברך יהודי בעשירות, עד שנותן לו מטיל של זהב [לא רק שטרות של ממון, שערכם תלוי
 ומשתנה בהתאם למצב באוצר המדינה, ולכן יש מקום לחשוש מפני "פיחות" וכיוצא בזה, אלא מטיל
 של זהב, עשירות במזומן] - הרי, לכל-לראש עליו לדעת ש"לא⁵⁹ נברא זהב אלא בשביל המשכן
 ובית-המקדש!"

הקב"ה נתן לו מטיל של זהב - לא בכדי שיהיה מונח על שולחנו, כדי שזוגתו תוכל להתפאר בפני
 השכנה... אפילו אם כוונתה "לשם שמים", להראות לשכנתה שעם היות בעלה תלמיד-חכם שעסק כל
 ימיו בתורה, בירכו הקב"ה בעשירות, ואם-כן הרי זו ראייה שהעסק בלימוד התורה מביא ברכתו של
 הקב"ה. הקב"ה נתן לו עשירות אך ורק כדי שישתמש בזה "בשביל המשכן ובית-המקדש".
 ולהעיר גם ממאמר רבותינו ז"ל⁶⁰ "גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל, וכל מי שרצה
 לנדב עלה או פרי של זהב, היה מנדבו".

ועל זה באה ההוראה - באיזה אופן צריכה להיות נתינת הזהב בשביל בית-המקדש:
 לכל-לראש "וירקעו את פחי הזהב", "מררדין טסין דקין" - יש להקיש ולהכות את הזהב לעשותו
 דבר דק, כלומר, לשבור את הישות והגאווה שבמציאות הזהב, עד שיהיה באופן ד"טסין דקין".

(56) תרומה כה, ח.

(57) ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו. אלשיך

ע"פ תרומה שם, קרוב לסופו. של"ה סט, א. רא, א. שכה, כ.
 שכו, כ. ועוד.

(58) אבות ספ"ה.

(59) שמו"ר רפל"ה. ב"ר פט"ז, ב.

(60) מדות ספ"ג.

(50) רש"י אבות שם.

(51) רע"ב שם.

(52) ולכן, ענין "צבת בצבת עשויה" הובא רק בסוף. כדבר
 הי"ד — כי הצורך לעשותה "בידי שמים" הוא פחות מכל שאר
 הדברים שנימנו במשנה.

(53) פסחים נד, א. הובא ברע"ב שם.

(54) רש"י פסחים שם.

(55) רע"ב אבות שם.

- 1 ואין להסתפק בהכאה ל"טסין דקין", שאז יכול עדיין לצפות עצמו בעטיפה דקה של זהב... אלא גם
- 2 "וקיצץ פתילים", "קוצצין מהן פתילים", היינו, שגם לאחר שכבר נעשה "טסין דקין", יש לקוצצו (ביטול)
- 3 המציאות עוד יותר) ולעשות ממנו פתילים.
- 4 ואחר-כך יש לתת אותו⁶¹ בשביל "לעשות בתוך התכלת וגו' מעשה חושב", כלומר, לתת אותו בשביל
- 5 בית-המקדש, לעשות ממנו בגדים "לכבוד ולתפארת"⁶² עבור הכהנים - משרתי ה', כמו רב, ראש-ישיבה,
- 6 מלמד, שוחט וכיוצא בזה, לתת להם לא רק כפי המוכרח, אלא גם באופן ד"לכבוד ולתפארת"⁶³, ופשיטא,
- 7 שהמלמד לא יצטרך לבקש תחנונים שיוסיפו במשכורתו, ועל-אחת-כמה-וכמה שלא יצטרך לפעול
- 8 שישלמו את משכורתו הנוכחית על-כל-פנים בעתה ובזמנה!
- 9 הוראה זו - מובנת גם ל"בן חמש למקרא", ולא עוד, אלא שיכול להסביר את הדבר להוריו, שהקב"ה
- 10 בירכם ונתן להם ריבוי זהב כדי שיוכלו לתת למלמד שלו (וכיוצא בזה), כי כשהמלמד יקבל כל צרכיו
- 11 באופן ד"לכבוד ולתפארת", יוכל להתמסר יותר לעבודת הקודש.
- 12 זאת ועוד:
- 13 כאשר טוענים שלאחרי העמל והיגיעה כו' עד שזכו לקבל את הזהב, רצונם ליהנות לכל-הפחות משך
- 14 זמן, כלומר, הם מסכימים אמנם שיש לתת אותו עבור צרכי הכהנים "לכבוד ולתפארת", אבל מהו
- 15 החפזון, מדוע לא נהנה גם אנו מהזהב למשך זמן?!
- 16 על כך באה ההוראה ממה שכתוב "והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר", היינו, שהנתינה עבור
- 17 המשכן ובית-המקדש צריכה להיות בתכלית הזריזות!
- 18 כד. ומכאן באים גם ללימוד ההוראה ממאמר הזוהר - בהמשך להנ"ל:
- 19 הנהגה כזו - שלאחרי כל עמלו במשך שנים עד שהצליח לקבל את הזהב, יבטל את מציאות הזהב,
- 20 "וירקעו את פחי הזהב וקיצץ פתילים", ויתנו עבור בגדי כהונה - בכל אופן כרוכה עם רגש של צער!
- 21 על כך באה ההוראה ממאמר הזוהר - "אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו", "אל-תקרי
- 22 שברו (בשי"ן שמאלית) אלא שברו (בשי"ן ימנית), דניחא להו לצדיקייא לתברא גרמיהו כו'",
- 23 ועל-ידי-זה זוכים "לפורקנין ולניסין" - שעל-ידי הצער באים לעילוי גדול יותר, עד להענין ד"אשרי",
- 24 מלשון אושר ותענוג.
- 25 ולהעיר, שהענין ד"אשרי" שייך וקשור גם לסיום הספר-תורה (כנ"ל בארוכה) - כמובן ממאמר
- 26 רבותינו ז"ל⁶⁴ "במה חתם משה (ספר התורה) אשריך ישראל, ואף דוד.. ממקום שפסק משה משם התחיל,
- 27 אשרי האיש".
- 28 כה. הלימוד וההוראה ב"לתקן הדעות", "והחי יתן אל לבו", משיעור היומי ברמב"ם - בהלכות לולב:
- 29 תוכן ענין לולב ומינוי - מורה ומדגיש את אחדותם של ישראל, כמבואר במדרש⁶⁵ שארבעה המינים
- 30 רומזים לארבעה הסוגים שבישראל, ונטילתם כולם ביחד עד שנעשים "מצוה אחת", מורה על האחדות
- 31 של כל הסוגים שבישראל, "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך" בלבב שלם" (כמבואר בארוכה
- 32 בכמה וכמה דרושי חסידות).

כהנים" (פירש"י שם), אשר עי"ז נתקיים ענין "והיו מלכים
אומניך" עוד בזמן הגלות.

(64) ב"ר פ"ק, יב.

(65) ויק"ר פ"ל, יב.

(66) להעיר, שגם בענין הרצון מודגשת נקודת האחדות —
שהרי רצון העליון הוא בכל המצוות בשוה.

(61) ופשיטא — לא לזרקן (מפני שאינו תופס מקום אצלו,
לאחרי שכבר נעשה "טסין דקין", וקוצץ לפתילים) שהרי זה
איסור בל תשחית.

(62) תצוה כת, ב.

(63) ולהעיר מסיפור הגמרא (זבחים יט, רע"א) שמלך גוי ירד
ממרכבתו ותיקן את לבושו של אמורא, באמרו "ממלכת כהנים
כתיב בכו", ולכן "צריכים אתם לנהוג עצמכם כתפארת של

ובפרטיות יותר:

בארבעה המינים מודגש ענין של התחלקות - ארבעה מינים שונים זה מזה, אשר לכל אחד מהם יש מעלה שאין בחבירו, לא מיבעי בנוגע לאתרוג, אלא אפילו בנוגע לערבות, שאצלן ישנו העילוי ש"גדלים באחוזה", ואף-על-פי-כן מאחדים את כולם ועושים מהם מצוה אחת.

ודוגמתו בנמשל - שענין האחדות בישראל הוא לא רק כאשר חבירו נמצא במעלה הדומה ושוה למעלתו, אלא גם כאשר יש להם תכונות ומעלות שונות, עד לחילוק מן הקצה אל הקצה - גם אז מתאחדים לאחדים כאחד, כאמור "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם".

כו. וענין נוסף בשיעור היומי - החילוק שבין לולב לסוכה, שני סוגי מצוות: ובהקדמה - שיש סוג מצוות שקיומן באופן ש"תופס" את כל מציאותו של האדם מבלי להשאיר מקום לענין אחר, ויש מצוות שקיומן מוגבל לפרט וענין מסוים בלבד.

ולדוגמא - החילוק שבין לולב לסוכה:

בלולב - "מדאגביה נפק ביה"⁶⁷, שבנטילת הלולב פעם אחת ביום יצא ידי חובתו⁶⁸. כלומר, מצות לולב קיומה באופן חד-פעמי, בזמן מצומצם ומוגבל, ותו לא, גם לא באופן דפעולה נמשכת⁶⁹. ועל-דרך-זה באכילת מצה - שבאכילת כזית מצה בלילה הראשון יצא ידי חובתו⁷⁰.

מה-שאינ-כן מצות סוכה - קיומה אינו מוגבל לזמן או ענין מסוים, אלא באופן ש"תופס" את כל מציאות האדם וכל פעולותיו - "אוכלין ושותין וישנים בסוכה כל שבעה בין ביום ובין בלילה"⁷¹.

כז. ויהי-רצון שבקרוב ממש נזכה לישיב בסוכות עורו של לוי⁷², כולל גם - סעודת לויתן ושור הבר, סעודה גשמית, כהכרעת תורת החסידות שאין זה רק ברוחניות הענינים (על-פי המבואר ב'לקוטי תורה' ריש פרשת שמיני), אלא גם בגשמיות כפשוטו ממש.

ובפרט כשנמצאים ביום השבת לאחר חצות, "רעוא דרעוין", בסמיכות למוצאי-שבת, שבו עורכים "סעודתא דדוד מלכא משיחא" - יכולה (וצריכה) להיות סעודת לויתן ושור הבר תיכף ומיד, לאחר שהקב"ה עושה קניגא כו', אשר בוודאי יוכל "להסתדר" ("ער וועט זיך אוספראווען") בזריזות הכי גדולה ובאופן הטוב ביותר.

והעיקר - שכל זה יהיה בפועל ממש, ובאופן ש"תחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים".

וכפי שהולכים לקרוא מיד בתפילת מנחה - "ויקרא אל משה וגו'", "ויקרא" באל"ף זעירא, אבל בעילוי גדול יותר מאל"ף רבתי של אדם הראשון (בדברי הימים)⁷³, ועד כדי כך, שלא נזכר בפסוק מי הוא הקורא, מכיון ש"אני הוא הקורא כו'", מהותו ועצמותו יתברך⁷⁴, אשר ענין זה נמשך ומתגלה אצל כל אחד ואחד מישראל על-ידי ניצוץ משה שבקרב⁷⁴.

בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.

* * *

כח. דובר אודות ההכנות לחג הפסח - נתינת מעות חטים וחינוך הקטנים - נכלל בשיחות דלעיל.

(70) רמב"ם הל' חמץ ומצה רפ"ו.

(71) הל' סוכה פ"ו ה"ה.

(72) ב"ב עה, א.

(73) ראה לקו"ת ויקרא בתחילתו.

(74) ראה תניא רפמ"ב.

(67) סוכה מב, רע"א. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ט.

(68) ורק בירושלים היו מהדרים ליטול הלולב במשך כל היום כולו (סוכה מא, סע"ב. רמב"ם שם הכ"ד).

(69) ודלא כברכת שהחיינו, שאף שמברכים ביום הראשון, הרי זה באופן דפעולה נמשכת על כל הימים (שגם בהם ישנו חיוב נטילת לולב מדרבנן).

- 1 כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה, ואחר-כך אמר:
- 2 אלו שמבינים שעדיין לא אמרו "לחיים" כדבעי - יאמרו עוד פעם "לחיים", ומתוך שמחה וטוב לבב,
- 3 שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה, אבל כמובן, בהגבלות הידועות, באופן ד"ידע" דוקא, ובהדגשה יתירה
- 4 - כראוי לדרך חסידות חב"ד (חכמה בינה דעת).
- 5 (לאחרי שהקהל אמרו "לחיים" - אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):
- 6 עכשיו יכולים וצריכים כבר כולם לברך ברכה אחרונה, ובוודאי תהיה גם הברכה מתוך שמחה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד אדר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

זה עתה נתקבל מכתבו ממוצש"ק פ' תשא, כן בעתו נתקבל מכתבו הקודם.

ונבהלתי למה שכותב בו ע"ע, וכבר סיפרתי כמה פעמים מה ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שסיפר לי, אשר נכנס אליו אחד ליחידות ושאל תיקון על איזה ענינים, ובשעת מעשה תיאר מצבו הרוחני באותיות מבהילות, וענהו כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר ידוע חומר הענין דלשון הרע שאסור לספר על חבריו וגם על עצמו וד"ל.

ולפע"ד יש להוסיף ביאור בזה ע"פ הידוע בכמה מקומות בחילוק דלה"ר ומוציא שם רע.

אשר מוצש"ר הוא בדבור שקר, ולה"ר הוא אפילו כשמספר אמת, ועיני* בפירוש המשניות להרמב"ם ספ"א דאבות. ה' דעות ז, ב. ובכ"ז גדול האיסור על פי המבואר בחסידות אשר כשמתאר חסרון של חבריו או אפילו של עצמו, הרי לפעמים תכופות ממשיכים ומגלים את החסרון מעולם המחשבה לעולם הדבור, אשר מובן שכל זמן שנשאר במחשבה אינו פועל פעולה, משא"כ כשבא בדבור ובמילא מזיק, וכלשון רז"ל, לישנא תליתאי ועאכו"כ בענין של כת"ר שי' שהמשיך זה גם בכתב היינו במעשה.

והשי"ת יצליחו להחליט בעצמו להחזיק בהקו דועשה טוב, היינו בהמשכת אור בנפשו ובחלקו בעולם ע"י תוספת אומץ בתורה ומצות ובמאור שבתורה זוהי תורת החסידות, ואם מעט אור דוחה הרבה חשך הרי עאכו"כ הרבה אור.

ידוע שע"פ טבע הנה מי שאומנתו טבחה, הוא מקו הגבורות, וכמרז"ל (שבת קנ"ו ע"א) ואפשר שזהו ג"כ הסיבה למה שכותב במכתבו על עצמו. ובכל זה הרי זה תכלית העבודה להפוך מדותיו הטבעים, וכשיתעסק בזה, בטח יצליח.

מעות פורים ששלח בעדו ובעד ב"ב שיחיו נמסרו למטרם, ואף שזכין לאדם שלא בפניו, הנה בכ"ז מפני ענין חינוך שבדבר (יעויין בקדושין ל, א שחינוך הוא עד כ"ד שנה) הנה מהראוי שבנו... שי יתן בפ"ע איזה פרוטות למגבית הנ"ל נוסף על מה שנתן בעדו הוא...

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל ובטח יזכה בתוכנו את הרבים.

בברכה לחג המצות כשר ושמח.

בס"ד. משיחת יום ב', כ"ה אדר ה'תשמ"ח

- יום הולדת* הרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע -

אלקים חיים" (11) שבניסן עלה במחשבה לברוא, 22
ולא נברא עד תשרי, שעפ"ז יש עילוי באופן 23
הבריאה בניסן (כ"ה אדר) לגבי אופן הבריאה 24
בתשרי (כ"ה אלול) — העילוי דמחשבה לגבי 25
מעשה. 26

ויש להוסיף, שבבריאה של ניסן (כ"ה אדר) יש 27
עילוי נוסף - מכיון שבניסן הוקם המשכן¹² שעל-ידו 28
נעשה קיום העולם, כמארו"ל¹³ "עד שלא הוקם 29
המשכן הי' העולם רותת, משהוקם המשכן נתבסס 30
העולם". 31

ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו - שכ"ה אדר 32
חל ב' ויקרא¹⁴, "ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו 33
מאוהל מועד לאמר"¹⁵, היינו, כפי שהמשכן פועל 34
פעולתו¹⁶. 35

ב. ובנוגע לפועל - באה ההצעה להוסיף מנהג 36
טוב ("וי"ל להרוצה בזה - לזכות ולעילוי נשמתה) 37
בקשר לאופן ההנהגה ביום ההולדת: 38

כ"ק מו"ח אדמו"ר פירסם לרבים אודות סדר 39
ההנהגה ביום הולדת (שבדורות שלפנ"ז הי' ידוע 40
ליחידי סגולה בלבד) - "להעלות זכרונותיו 41
ולהתבונן בהם, והצריכים תיקון ותשובה ישוב 42
ויתקנם"¹⁷. וכן נהגו להוסיף בנתינת הצדקה לפני 43
תפילת שחרית ומנחה (וכשיום ההולדת חל בשבת 44
או יו"ט - נותנים ביום שלפניו, ושיעור נוסף 45
בלימוד התורה, נגלה וחסידות¹⁸. 46

א. בהמשך להמדובר לאחרונה אודות הענין 1
ד"החי¹ יתן אל לבו², וככל דבר ובפרט בענין 2
עיקרי - בקשר ל"מעשה שהוא העיקר" - בודאי 3
שיש לנצל את יום ההולדת, ש"מזלה גובר"³, כדי 4
שע"ז יתוסף בעניני יהדות, תורה ומצוות⁴. 5

ובהקדמה - שנוסף לכך שכל ענין של איש 6
פרטי בישראל נוגע לכל ישראל, ועד שנוגע לעולם 7
כולו, כמארו"ל⁴ "כל אחד ואחד חייב לומר 8
בשבילי נברא העולם", מודגש הדבר ביותר בקשר 9
ובשייכות ליום (ההולדת) כ"ה אדר; 10

לדעת רבי יהושע⁵ - "בניסן נברא העולם"⁶, 11
היינו, שבריאת אדה"ר (יום ששי של בריאת 12
העולם) היתה באחד בניסן, ובמילא, יום ראשון 13
של בריאת העולם - "כל תולדות שמים וארץ 14
נבראו ביום ראשון, וכל אחד ואחד נקבע ביום 15
שנגזר עליו"⁷ - הוא כ"ה אדר. ונמצא, שכ"ה אדר 16
הוא "יום הולדת" של כל הבריאה כולה, שמים 17
וארץ וכל צבאם, כולל "שמים" ו"ארץ" ורחניים, 18
כל סדר ההשתלשלות. 19

ובפרט ע"פ הידוע⁸ (על יסוד המבואר 20
ב'תוספות'⁹) בתיווך ב' הדעות ("אלו¹⁰ ואלו דברי 21

(*) להעיר. שהענין דיום הולדת שייך גם לאחר ההסתלקות
(ראה כתובות לט, א: "יש בגר בקבר". וראה צפע"נ לרמב"ם הל'
תשובה פ"ח ה"ד). ולהעיר מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפסה
בהוספה לסה"מ פ"ת (ע' שנו)) אודות אמירת מאמר חסידות
ביום ההולדת בג"ע בהתאם למספר השנים דאז.

זאת ועוד: יום הולדת שייך וקשור גם ליום ההסתלקות (עיין
רשימות הצ"צ עה"פ (קהלת ז, א) טוב שם משמן טוב ויום המות
מיום הוולדו, ויתירה מזה — "כדאי הוא יום הלידה שיכפר על
המיתה" (פירש"י מגילה יג, ב. — נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ו
ע' 1 ואילך).

1) ובהדגשה יתירה אצל הנפטר — ששמה (הראשון) "זיו".
2) קהלת ז, ב.
3) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע.
4) סנהדרין לו, סע"א — במשנה.
5) מלשון ישועה.
6) ר"ה יא, רע"א. וש"נ.
7) פירש"י בראשית א, יד.
8) שער הכוונות ענין ר"ה דרוש א'. פע"ח שער ר"ה פ"ד
(בכמה דפוסים — פ"ו).
9) ד"ה כמאן מצלינן — ר"ה כז, א (ומה שבתוס' שלפניו
שבתשרי עלה במחשבה להבראות, ולא נברא עד ניסן — נתבאר
בלקו"ש חט"ז ע' 483 הערה 20, עיי"ש).

(10) עירובין יג, ב. וש"נ.

(11) ובנדו"ז — גם בנוגע למעשה בפועל: "כמאן מצלינן
האידנא זה היום תחילת מעשיך .. כרבי אליעזר" (ר"ה שם),
ו"לקופה כרבי יהושע" (שם יב, א).

(12) פקודי מ, ב. שם, יז.

(13) במדב"ר פי"ב, יא. וראה שם, יג: "המשכן שקול כנגד
העולם", והולך ומפרט פרטי הבריאה בשבעת ימי בראשית כפי
שהם במשכן.

(14) כפתגם אדה"ז ש"צריכים לחיות עם הזמן" ("היום יום"
ב' חשוון).

(15) ר"פ ויקרא.

(16) נוסף על סיפור הקמת המשכן ב' ויקהל-פקודי —
הפרשה דהשבת שממנו מתברר כ"ה אדר.

(17) "היום יום" י"א ניסן.

(18) ספר המנהגים חב"ד ע' 81.

25]ולהוסיף ולהעיר, אשר בכגון-דא אין מקום
26 לשאלה היתכן להוסיף מנהגים חדשים - כי, נוסף
27 לכך שאין זה מנהג חדש (כנ"ל), הרי כשמדובר
28 ומודגש אודות הוספה בעניני תורה ומצוות,
29 ומתוך שמחה של מצוה ושמחה של תורה, ע"י
30 התוועדות רעים²⁴ ואיחולי ברכות איש לרעהו²⁵
31 (ובפרט בשנה זו - 'שנת הקהל', "הקהל"²⁶ את
32 העם, האנשים והנשים והטף"²⁷, ושנת תשמ"ח -
33 תְּשַׁמַּח וְתִשְׁמַח), מובן וגם פשוט, שכל המרבה
34 ב"הוספות" ו"חידושים" כאלה - הרי זה משובח].
35 ג. וכדי להתחיל בפעולה טובה תיכף ומיד
36 (בקשר וביום ההולדת דכ"ה אדר) - יש להתחיל
37 בדבר האפשרי תומ"י ושווה לכל נפש וכו' -
38 במצות הצדקה²⁸, לתת לכאור"א (אנשים נשים וטף)
39 שליחות-מצוה לתת לצדקה²⁹ (מה טוב - בו ביום),
40 ובהוספה מדילי.
41 ויה"ר שקבלת החלטות טובות בקשר עם עניני
42 יום הולדת - תמהר ותזרז עוד יותר את לידת עמ
43 ישראל בתכלית השלימות בגאולה האמיתית
44 והשלימה (כידוע³⁰ שהגלות נמשל לעיבור,
45 והגאולה ללידה).
46 ובפרט ע"י ההוספה במצות הצדקה - "גדולה
47 צדקה שמקרבת את הגאולה"³¹, בקרוב ממש,
48 "היום אם בקולו תשמעו"³², "היום" כפשוטו, ועד
49 ש"לא עיכבן המקום כהרף עין"³³, ו"לילה (ליל
50 הגלות - תומ"י) כיום יאיר"³⁴.

(24) להעיר גם מסיום וחותר שו"ע חלק "אורח חיים" (ברמ"א, אשר "בני ישראל יוצאים ביד רמה", שרומז על הנהגה ע"פ פסקי-דינים דהרמ"א) באורח חיי כל יום - "טוב לב משתה תמיד" (משלי טו, טו).
(25) וכמ"ש (לך-לך יב, ג) "ואברכה מברכך".
(26) וילך לא, יב.
(27) ובהדגשה יתירה בימי ההכנה לחג הפסח, שבו מודגש ביותר הענין דחינוך הקטנים (ראה גם שיחת ש"פ ויק"פ סי"ב).
(28) להעיר מהשייכות המיוחדת דצדקה לבריאת העולם (כ"ה אדר) - שהרי "מצות הצדקה היא מצות ה' ממש, מה שהקב"ה כבכרו ובעצמו עושה להחיות העולמות כו'" (אגה"ק סי"ז).
(29) ובהדגשה יתירה בימי ההכנה לפסח - מצות חטים (ראה גם שיחת ש"פ ויק"פ הנ"ל).
(30) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וארא. ועוד.
(31) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).
(32) תהלים צה, ז. סנהדרין צח, סע"א.
(33) מכלילתא ופירש"י בא יב, מא.
(34) תהלים קלט, יב. וראה תו"א בשלח סד, ב. תו"ח שמות תע, ב. וראה ספר הערכים חב"ד ח"ב ע' תקצו. וש"נ.

1 ובהתאם לכך, כדאי ונכון ביותר לפרסם (עוד
2 יותר) מנהג זה בין כל בנ"י, אשר ביום ההולדת
3 יוסיפו בתורה תפילה וצדקה, ג' העמודים שעליהם
4 "העולם עומד"¹⁹, החל מ"עולם קטן זה האדם"²⁰,
5 ויקבלו החלטות טובות אשר במשך השנה הבעל"ט
6 יוסיפו בעניני תומ"צ".
7 ובהוספה - (א) שכדאי ונכון ביותר שכאור"א
8 יעשה ביום הולדתו התוועדות של שמחה²¹, ביחד
9 עם בני ביתו, או גם חבריו וידידיו כו', כדי שקבלת
10 ההחלטות הטובות (כלי-נדר) ביום הולדתו (שמזלו
11 גובר) תהי' באופן של שמחה, שע"י יתוסף גם
12 בקיום ההחלטות הטובות מתוך שמחה וחיות²².
13 (ב) שענין זה נוגע ושייך לכל אחד ואחת, הן
14 אנשים והן נשים, וגם טף, עד לקטני קטנים - ע"י
15 הוריהם, ועאכו"כ לאחר שמיגיעים להבנה ותמימה,
16 שאז יכולים וצריכים להסביר להם (בסגנון המובן
17 ושייך אליהם) שביום הולדת צ"ל חידוש והוספה
18 בכל עניני טוב וקדושה, ובאופן שגם הם יחוגו את
19 יום ההולדת מתוך התוועדות של שמחה, ביחד עם
20 חבריהם (וילדות - עם חברותיהן)²³.
21 ובהדגשה יתירה בנוגע לקטנים - שמצד טבעם
22 מקבלים כל דבר מתוך התרגשות והתפעלות, דבר
23 שיפעל גם על אחיהם ואחיותיהם, שישתוקקו
24 לחגיגת יום הולדתם באופן המתאים.
(19) אבות פ"א מ"ב.
(20) תנחומא פקודי ג, זח"ג לג, ב. תקו"ז תס"ט ק, ב. קא.
(א).
(21) להעיר שמצינו במדרז"ל ענין של שמחה ביום הולדת של צדיקים - ולדוגמא: תנחומא ס"פ פקודי (בנוגע ליצחק). תור"ה אמר כמשה - נזיר יד, א (בנוגע למשה).
ויש להטעים גם בנוגע לכאור"א מישראל - שביום הבר-מצוה צ"ל שמחה כביום החופה (זהר חדש, בראשית טו, ד), ולכאורה ע"פ הטעם שם עד"ז הוא בנוגע לבת מצוה.
וע"פ הידוע שכל שנה חוזרת וניעורה אותה ההמשכה כו' (ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים - הובא ונתבאר בס' לב דוד להחיד"א פכ"ט), נמצא, שצ"ל ענין של שמחה (הקשורה בתומ"צ - ראה ז"ח שם) ביום ההולדת בכל שנה.
(22) ומעלה נוספת - שקבלת החלטות טובות במעמד אחרים יש לזה חיוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפ"ע (ר"ה החלצו תרנ"ט פ"י), ומה גם שע"י יוכלו לשאול ולברר אצלו ע"ד קיום ההחלטות בפועל ממש - ע"ד העילוי ד"עשה לך רב" (אבות פ"א מ"רטז).
(23) ולהוסיף, שבקיום המנהג ע"י קטנים יש עילוי נוסף - והשיב לב אבות על בנים" (מלאכי בסופו - מהיעודים שלפני ובסמיכות להגאולה), שהבנים והבנות "ירעישו" גם להורים ע"ד קיום הנהגה זו. ובמילא ועיקר - ההחלטות הטובות, ביום הולדתם (של ההורים).

בס"ד. משיחת שבת פרשת ויקרא, פרשת החודש, ר"ח ניסן ה'תשמ"ח

- תרגום מאידיש -

מסתבר, שענין הקמת המשכן בראש-חודש ניסן
שהי' "בשנה השנית" (ובסמיכות) ליציאת מצרים,
יש לו שייכות מיוחדת לכך שבראש-חודש ניסן (לפני
שנה) נאמרה פרשת החודש הקשורה ליציאת
מצרים¹².

ויש לומר, ששייכותם של שני הענינים מרומזת
בגמרא: בנוגע לראש-חודש ניסן בשנה השנית,
כאשר "הוקם המשכן", נאמר בגמרא¹³ "אותו יום
נטל עשר עטרות". והעטרה העשירית¹⁴
(האחרונה¹⁵) היא - "ראשון לחדשים". שניסן הוא
"ראשון גו' לחדשי השנה"¹⁶ - פרשת החודש.

וכיון שרובם ככולם של העטרות, "ראשון
לנשיאים" וכו' עד ל"ראשון לאיסור הבמות" הם
(לא סתם מעלות, אלא) ענינים הקשורים להקמת
המשכן - מסתבר, שגם¹⁷ העטרה הראשונה
והעטרה האחרונה¹⁴, "ראשון למעשה בראשית"
ו"ראשון לחדשים" הן (לא סתם מעלות, אלא הן)
שייכות לענין המשכן.

ג. הביאור בזה:

ענינו של המשכן הוא - (כמפורש בקרא¹⁸)
"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". וי"ל שזהו
הקשר והשייכות של המשכן ל"ראשון (ל)מעשה
בראשית", כי תכלית הכוונה של כל הבריאה היא
שישראל, ע"י עבודתם, יעשו את עולם הזה הגשמי
משכן¹⁹ ו"מקדש" להקב"ה. ובלשון הידוע¹⁹:
דירה לו ית' בתחתונים.

(12) להעיר גם משו"ע אדה"ז שם, דהטעם על זה ש"נוהגין
לעשות כולו (כל החודש ניסן) קודש כעין יו"ט", הוא מפני
שיצא רוב החודש בקדושה, ובקדושת רוב החודש - נכללים
שני הענינים: י"ג ימים הראשונים שהיו"ט שבהם הוא מצד
קרבנות הנשיאים (בשנה השנית); וערב פסח וח' ימי הפסח,
דהיו"ט שבהם הוא מצד הקרבת הפסח ויציאת מצרים.
(13) שבת פז, ב, וכו"ה בתו"כ ר"פ שמיני, פירש"י שם. נשא
ז, יב (מסדר עולם (רבא - פ"ז)).

(14) שבת, שם.
(15) דהכל הולך אחר החיתום (ברכות יב, א).
(16) בא יב, ב.
(17) ואדרבה, כל ענין מתבטא בעיקר בהתחלתו ובסיומו.
(18) תרומה כה, ח.
(19) תנחומא נשא טז. וראה במדב"ר פ"ב, ו. פ"ג, ב. תניא
פ"ו.

א. יחודו ומעלתו של ראש-חודש ניסן הוא
בשנים¹: בשנה של יציאת מצרים² - נאמרה³ בראש-
חודש ניסן פרשת החודש⁴, דיני קרבן פסח וכו'
הקשורים ליציאת מצרים; וגם בשנה שלאחר יציאת
מצרים, החל ביום זה ענין עיקרי - "ויהי בחודש
הראשון בשנה השנית באחד לחודש, הוקם
המשכן"⁵.

ובכל שנה ושנה מזכירים את שני המאורעות:
בראש-חודש ניסן (כשחל בשבת) או בשבת שלפני
ראש-חודש - קוראים בכל שנה את פרשת החודש⁶;
וגם את המאורע של הקמת המשכן, שהי'
"בשנה השנית", מזכירים בכל שנה, כמובא
ב"שולחן ערוך"⁷ שבחודש ניסן "אין מתענין וכו'".
משום הקרבת קרבנות הנשיאים (לחנוכת המזבח)
שהחלה בראש-חודש ניסן⁸, "ביום כלות משה
להקים את המשכן"⁹. וזהו הטעם למנהג (כמובא
ב"שולחן ערוך"¹⁰ וגם ב"סידור"¹¹ השוה לכל נפש)
שמראש-חודש ניסן ואילך (עד י"ב ניסן) אומרים
בכל יום את הפרשה בתורה של קרבן נשיא השבט
שהקריב ביום ההוא לחנוכת המזבח.

ב. כיון שכל הענינים בתורה הם בתכלית הדיוק -

(1) ראה גם מכתבי חודש ניסן תשמ"א (לקו"ש חכ"ב ע' 244
ואילך).

(2) ולהזכיר ששנה זו היא שנת שלושת אלפים ושלוש מאות
(ל"פ עמים מאה) שנה ליציאת מצרים (בתמ"ח - ה'תשמ"ח) -
ראה בארוכה קונטרס משיחות ז' אדר שנה-זו, ס"ב ואילך.

(3) גם אמירת משה לבני ישראל - פסחים ו, ב ובתוד"ה ממאי
שם. מכילתא ופירש"י בא יב, ג. וראה מכילתא ופירש"י שם, כח.
וראה מכתב ר"ח ניסן תשל"ז בהערות (הגדה של פסח עם לקוטי
טעמים, מנהגים וביאורים - קה"ת תשמ"ו ואילך - ע' עדרת).

(4) בא יב, א ואילך.

(5) פקודי מ, יז.

(6) מגילה כט, סע"א ואילך. רמב"ם הל' תפילה פ"ג ה"כ.
טוש"ע או"ח סתרפ"ה ס"ד.

(7) טור או"ח סתכ"ט ובב"י שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ט.
ממסכת סופרים פכ"א ה"ב.

(8) וראה מג"א שם סק"ג ובשו"ע אדה"ז שם ("וכל דברים
אלו כו' וסמכו כו'") - שטעם זה גם אין אומרים תחנון בחודש
ניסן וכו' (שם ס"ח).

(9) נשא ז, א ואילך.

(10) אדה"ז שם סט"ו. משל"ה מס' פסחים קמ, ב. וראה
קונטרס משיחת ש"פ ויקרא תשמ"ז ס"א. וש"נ.

(11) 'תורה אור' ר'הילתה ה' (ב"קריאה לימי חנוכה" בהערה).

ובלשון החסידות: 'עטרה' קאי על בחי' כתר²⁶,
 שלמעלה מעשר ספירות (שמהן נשתלשלו עשר
 הכחות)²⁷.
 וב'עטרה' (כתר) גופא - הי' בר"ח ניסן גילוי
 "עשר עטרות", שלימות המספר²⁸. זאת אומרת,
 שב'עטרה' (כתר) גופא ישנן כמה וכמה מדריגות,
 ו"עשר עטרות" - הוא שלימות ב"עטרה"²⁹.
 ולאידך גיסא, "יום" (זמן)³⁰ קשור ל"תחתון".
 כי נוסף לכך שזמן ומקום שניהם גבול, ולכן גדר
 ה"עולם" הוא זמן ומקום³¹ - הנה בגדר ה"עולם"
 גופא, הזמן (בפרט מסויים³²) תחתון עוד יותר מן
 המקום³³, שכן גדר הזמן הוא שינוי - תמיד הוא
 משתנה וחולף, היפך ענין הקביעות³⁴.
 ומכאן מובן ש"אותו" יום נטל עשר עטרות
 הוא חיבור התחתון ביותר עם העליון ביותר.
 ה. והדגשה נוספת בזה - ששייכותו של ה"יום"
 ל"עשר עטרות" הוא באופן ש"נטל":

אשר זהו גם התוכן במה ש"אותו יום (של
 הקמת המשכן)²⁰ נטל עשר עטרות": כתוב ב'כלי
 יקר'²¹, שביום זה האירה בחינת "עשר עטרות",
 שהוא גילוי מעין (הכינור של עשרה נימין ב)עולם
 הבא²², שאז תהי' תכלית שלימות גילוי האלקות
 למטה, שלימות ה"דירה בתחתונים".
 ד. ביאור שייכות "דירה בתחתונים" (שנעשתה
 בהקמת המשכן) ל"אותו יום נטל עשר עטרות" -
 בפרטיות יותר:
 כבר דובר כמה פעמים שבענין "דירה לו ית'
 בתחתונים" מודגשים שני דברים: (א) שגילוי
 האלקות (הנקרא בשם "דירה") הוא התגלות עצמותו
 ית'²³, וגם (ב) שהתגלות נעלית זו תהי' "בתחתונים"
 - עד לתחתון שאין תחתון למטה ממנו²⁴.
 ועד"ז בנוגע ל"אותו יום נטל עשר עטרות" -
 מודגש בזה חיבור התחתון ביותר עם העליון
 ביותר: "יום" (זמן) הוא תחתון ביותר (כדלקמן),
 ואעפ"כ "נטל עשר עטרות" - עליון ביותר.

ורואים בפשטות - שעטרה, כתר, נותן המלך
 על ראשו, ז.א. שהעטרה גבוהה ונעלית מכל ציור
 הקומה של המלך, גבוהה אפילו מראשו.
 ומובן (ובאופן שלא בערך לגמרי) שכן הוא
 בנוגע לעטרה בנמשל, ברוחניות הענינים²⁵ אצל
 מלך מלכי המלכים הקב"ה - שעטרה קאי על
 הדרגה הכי נעלית באלקות, באדם העליון, על
 דרגה הנעלית מן המדות ומן המוחין (ראש) שלו.

(20) להעיר משני התירוצים ב'תוספות' (ד"ה עשר - שבת שם)
 על "הא דלא חשיב ראשון להקמת המשכן". אבל מזה שבגמרא
 שם הובא הפסוק "ויהי בחודש הראשון גו' הוקם המשכן", ועל
 זה אומר "אותו יום נטל עשר עטרות", מוכח להדיא שגם לתירוצן
 הראשון דה'תוספות' - "אותו יום" קאי על יום שבו הוקם
 המשכן. והחילוק שבין שני התירוצים הוא, דלתירוצן הראשון
 הענין ד"ראשון להקמת המשכן" הוא פחות ממעלת עשר
 העטרות, ועד שאינו נמנה כלל ביניהם. ולתירוצן השני - אדרבה,
 עיקר מעלתו של "אותו יום" הוא שבו הוקם המשכן, ומצד זה
 "נטל (גם) עשר עטרות אחרות".

(21) ר"פ שמיני.

(22) ערכין יג, ב.

(23) ראה ד"ה מי יתכן תקס"ח (סה"מ תקס"ח ח"א ע' תפט
 ואילך. ועם הגהות - אוה"ת שה"ש (כרך כ) ע' תרעט ואילך).
 אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד.

(24) תניא פל"ו.

(25) ואדרבה, - משם נשתלשל שכן הוא בעטרה גשמית
 במלכותא דארעא. ומזה מובן, שעיקר העילוי דעטרה הוא
 במלכותא דרקיאה.

(26) ד"ה ויהי ביום השמיני באוה"ת ויקרא ע' כה. סד"ה הנ"ל
 תער"ב. העת"ר (בהמשך תער"ב ח"ב). תש"ד. תש"ה.

(27) תניא רפ"ג.

(28) ראב"ע שמות ג, טו. פרדס שער ב.

(29) ראה המשך תער"ב שם (ס"ע תתקנא) דעשר עטרות,
 שהו"ע כינור של עשרה נימין, הוא גילוי בחי' עתיק. וראה לקמן
 סוף סעיף ה.

(30) וזה שעיקר ההדגשה בזמן הוא על "יום" - י"ל שהוא
 לפי שבו הוא עיקר התחלקות הזמן, כמארז"ל (נזיר ו, א) "יומי
 מפקסי אהדדי", וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1194. ד"ה ואברהם זקן
 תשל"ח.

(31) שעהיו"א פ"ו (פב, א). וראה המשך תער"ב ח"א ע'
 שלח ואילך.

(32) אף שבכלל, זמן הוא למעלה ממקום. דהזמן (עבר הוה
 ועתיד) הוא רוחני בערך המקום (מזרח מערב צפון ודרום, מעלה
 ומטה). ומדידת המקום אפשר למשש בידים, משא"כ מדידת
 הזמן, ולהעיר גם מלקו"ש ח"כ ע' 333, דזמן הוא קודם למקום.
 (33) ראה גם תורת לוי"צ (ריש ע' רעג) שמקום הוא בז"א,
 וזמן הוא במלכות. וראה ד"ה ואברהם זקן הנ"ל ס"ח ובהערה 67
 שעיקר הענין דדירה בתחתונים הוא בבירור ותיקון הזמן.

(34) משא"כ ההגבלה דמקום הוא שאינו במקום אחד, אבל
 במקומו הוא בתוקף. ולהעיר מהידוע (סה"מ תרמ"ג ע' צו.
 ובכ"מ) דהגבלת הזמן שבעולם (שית אלפי שנים) היא הוכחה
 שהעולם אינו מציאות אמיתית גם בעת קיומו. וכמו "מים
 המכובים אחד לשבוע" (פרה, פ"ח מ"ט) שגם עכשיו נק' בשם
 "מכובין" - דכל זה הוא בנוגע להגבלת הזמן. משא"כ זה
 שהעולם מוגבל במקום (מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכו')
 [ועד"ז בנהרות, גם כששטח הנהר הוא קטן ביותר], אינה הוכחה
 שגם במקום שבו נמצא אינו אמת. כי זה שאינו נמצא במקום
 אחר, אין זה "חלישות" במציאותו (במקום שהוא נמצא).

ו. ויש להוסיף, שהחידוש בזה גדול יותר: 35
גם הבחינה התחתונה שבכתר, שהיא בערך 36
קצת לתחתונים, הנה כדי שהתחתון יגיע לבחינת 37
הכתר, עליו לצאת מ"תחתונות" ולהתעלות כמה 38
וכמה דרגות, עד שיגיע לבחינת הכתר. 39
משא"כ "אותו יום נטל כו'" פירשו, שה"יום" 40
כפי שהוא במציאותו, ללא שום הכנות, יש בכחו 41
ליטול, ולמעשה הוא אכן נוטל. 42
ודבר זה מדגיש עוד יותר את חיבור התחתון 43
ביותר עם העליון ביותר: 44
שה"יום" כפי שהוא במהותו, תחתון ביותר - 45
הרי הוא "נוטל" "עשר עטרות", בחינה העליונה 46
שבכתר. 47
ז. ע"פ כל הנ"ל, מובנת השייכות ד"אותו יום 48
נטל עשר עטרות" לענין הקמת המשכן: 49
בעת הקמת המשכן נפעלה השראת השכינה 50
בתחתונים³⁹ [ואע"פ שגם במתן-תורה הי' "וירד ה' 51
על הר סיני"⁴⁰ - אבל לא הי' זה באופן קבוע וכו' 52
כמו בהקמת המשכן]⁴¹, דירה לו ית' בתחתונים. 53
והדבר בא לידי ביטוי בכך ש"אותו יום נטל 54
עשר עטרות" - החיבור של "יום", תחתון שאין 55
תחתון למטה ממנו (כנ"ל), עם ה"עשר עטרות", 56
הדרגה באלקות הנעתקת ומובדלת מן הבריאה. 57
ח. עפ"י אפשר גם לבאר מדוע העטרה 58
הראשונה והאחרונה מתוך העשר ("ראשון למעשה 59
בראשית" ו"ראשון לחדשים") הם ענינים שאינם 60
קשורים (לכאורה) למשכן [וכדמוכח מזה גופא 61
שהם היו גם קודם לכך]: 62
בהשראת השכינה בתחתונים שנפעלה בהקמת 63
המשכן - יש שני קצוות: מצד אחד, זו דרגה 64
עליונה מאד בגילוי אלקות שנעלית באין-ערוך 65
מהעולם: ולאידך, גילוי נעלה זה אינו דבר 66
הנוסף לעולם, אלא קשור לעולם עצמו. 67
ושתי קצוות אלו, באים לביטוי ב"ראשון 68
למעשה בראשית" ו"ראשון לחדשים": 69

כאשר אדם מגיע לדרגה ידועה בגילוי אלקות, 1
ישנם בזה (בכלל) שני אופנים: (א) שהאדם משיג 2
גילוי זה ע"י עבודתו שלו, (ב) שהדבר בא 3
מלמעלה בדרך מתנה (וכיו"ב). 4
ואע"פ שכאשר הגילוי בא מלמעלה אזי אינו 5
קשור (כל-כך) לאדם עצמו, כמו בשעה שהוא 6
משיג את הגילוי ע"י עבודתו מצד עצמו - אבל 7
מובן, שהגילוי המושג באמצעות עבודת האדם, 8
נמוך בהרבה מן הגילוי הבא מלמעלה, שאי-אפשר 9
להשיגו בעבודת האדם. 10
וע"ד המבואר בחסידות³⁵ על הפסוק³⁶ 11
"וספרתם לכם גו' תספרו חמישים יום", דלכאורה: 12
הרי סופרים רק ארבעים ותשעה יום, ומהו א"כ 13
הפירוש ד"תספרו חמישים יום"? אלא שע"י 14
העבודה במ"ט שערי בינה נמשך שער החמישים. 15
ומבארת בזה תורת החסידות³⁷, שבשער 16
החמישים יש שתי מדריגות: (א) שער החמישים 17
כפי שהוא בערך למ"ט השערים (אע"פ שהוא 18
נעלה מהם). ומדריגה זו של שער הנו"ן נמשכת 19
ע"י העבודה במ"ט השערים. (ב) עצמותו של שער 20
הנו"ן, המובדלת ממ"ט השערים (מובדלת גם מן 21
הדרגה בשער הנו"ן שהיא בערך למ"ט השערים). 22
והדרגה זו אי-אפשר להשיג ע"י עבודה, אלא היא 23
באה מלמעלה בדרך מתנה. 24
ובנוגע לענינו - "אותו יום נטל עשר עטרות": 25
שער הנו"ן (בכלל) הוא בחינת הכתר 26
("עטרה"). וענין "עשר עטרות", שלימות הכתר 27
(כנ"ל סעיף ד), קשור עם הדרגה העליונה בכתר - 28
בחינת "עתיק"³⁸, הנעתק ומובדל מסדר 29
ההשתלשלות (ומובדל גם מן הדרגה התחתונה 30
בכתר שבערך ההשתלשלות). 31
ואעפ"כ, "אותו יום נטל עשר עטרות", 32
שה"יום" גופא "נטל עשר עטרות" (בחינה 33
העליונה שבכתר), ולא שהן נמשכות לו מלמעלה. 34

(35) לקו"ת במדבר ד"ה וספרתם וביאורו, ותוס' ביאור (י, א ואילך). ובכ"מ.

(36) אמור כג, טו-טז.

(37) לקו"ת שם יב, א-ב.

(38) ראה לקו"ת שם, שב' הבחינות דשער הנו"ן הם (דוגמת) אריך ועתיק.

(39) ראה במדבר"ר שבהערה 19.

(40) יתרו יט, כ.

(41) ראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 150 ואילך.

לפני מתן-תורה⁴⁹, מכריח לומר שגם ה"חידוש"³⁰
 שביציאת מצרים (כפי שהי' בשעתו) קשור לגדר³¹
 הבריאה - למרות זאת, כיון שבערך העולם עכ"פ³²
 זהו דבר חידוש, הנה "חידוש" זה הי' הכנה³³
 למתן-תורה.³⁴

יתירה מזו, "בשנה השנית", ביום (זמן) שבו³⁵
 נפעל החידוש "בחודש הראשון באחד לחודש",³⁶
 נעשה 'כלי' לגילוי של המשכן⁵⁰, "אותו יום נטל"³⁷
 עשר עטרות.³⁸

י. והימים האלה נזכרים ונעשים⁵¹, העילוי³⁹
 דראש-חודש ניסן - "אותו היום נטל עשר עטרות"⁴⁰
 - חזור ונשנה בר"ח ניסן מדי שנה בשנה⁵².

ןוי"ל שבהדגשה יתירה כאשר הוא חל ביום⁴²
 השבת - כי גם בשבת קיימים שני קצוות אלו:⁴³
 בשבת ישנה העלי' באופן ד"ויכולו"⁵³ בכל⁴⁴
 העולמות. עד לתכלית השלימות - "ויכולו" מלשון⁴⁵
 תענוג⁵⁴, ספירת הכתר. וביחד עם זה - נמשך הדבר⁴⁶
 ב"מצוה לענגו באכילה ושתי' כו"⁵⁵. ויש לומר⁴⁷
 שהא' בהא תליא: כיון שיש בשבת עלי' כל-כך⁴⁸
 נעלית וגילוי, לכן חודר הוא גם בתוך גשמיות⁴⁹
 העולם.⁵⁰

ובסגנון אחר: ביום השבת מאירה האמת בכל⁵¹
 דבר שבעולם⁵⁶. כידוע אשר אחד הטעמים למצות⁵²
 שבת, הוא כדי "לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש⁵³
 העולם"⁵⁷ - לגלות את האמת בכל הנמצאים⁵⁴
 שבעולם, ש"מאמיתת המצאו נמצאו כל"⁵⁵

(49) שדוקא אז נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו למטה
 ותחתונים לא יעלו למעלה (שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו).
 (50) ולהעיר בממדב"ר פי"ב, ו, "שאינו מוציאם משם
 (ממצרים) אלא על-מנת שיעשו לו משכן וישרה שכינה ביניהם".
 (51) אסתר ט, כח. וראה ספר תיקון שובבי"ם להרמ"ז. הובא
 ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט.

(52) וגם בשנים שר"ח ניסן אינו ביום א' בשבוע - יש בו כל
 עשר העטרות, גם העטרה ד"ראשון למעשה בראשית", אלא
 שבשנים אלו - עטרה זו אינה נמשכת בגלוי בזמן. וראה לקו"ש
 חכ"ב ע' 143 ואילך, שעד"ז הוא ככו"כ ענינים, עיי"ש בארוכה.
 (53) בראשית ב, א.

(54) ראה אוה"ת בראשית ד"ה ויכולו (כרך א מב, ב ואילך.
 כרך ג תקת. א ואילך). ועוד.

(55) ראה טושר"ע או"ח סרמ"ב ובנ"כ. וש"נ. שו"ע אדה"ז
 שם.

(56) עד שגם עם-הארץ אומר אמת בשבת (ירושלמי דמאי פ"ד
 ה"א).

(57) חינוך מצוה לא-לב.

1 הרמז בכך שהקמת המשכן היתה ביום "ראשון
 2 למעשה בראשית" הוא, שגילוי האלקות במשכן
 3 קשור לעולם (אע"פ שהם באין-ערוך לגמרי) עד
 4 כדי כך שהמשכן הוא חלק מבריאת העולם -
 5 "מעשה בראשית"⁴², ועוד יותר - קשור ל"ראשון
 6 למעשה בראשית", שבו נברא (עצם) המציאות של
 7 כל הנבראים⁴³.

8 והרמז ב"ראשון לחדשים" הוא - שהעובדה
 9 שבעולם נמשכה בחינת השראת השכינה, היא ענין
 10 של חידוש (שהעולם מצד-עצמו לא שייך לזה).

11 ובזה גופא - "ראשון לחדשים" הראשון
 12 והחידוש (הגדול ביותר), ובלשון המדרש⁴⁴ "אין
 13 לכם חודש אשר גדול מזה, לפיכך נקרא ראשון".

14 ורק לאחר שכבר נמשך בעולם חידוש זה, אזי
 15 הוא חודר כל-כך בעולם, עד שנעשה כאילו היה
 16 חלק מן הבריאה, "ראשון למעשה בראשית".

17 ט. וע"פ כל הנ"ל, יש לבאר את הקשר בין
 18 הקמת המשכן בר"ח ניסן בשנה השנית, לתחילת
 19 יציאת מצרים שהיתה בר"ח ניסן בשנה הראשונה:

20 הטעם לכך שניסן (דוקא) הוא ה"ראשון
 21 לחדשים", הוא משום שחודש ניסן קשור לניסים⁴⁵,
 22 ועד ל"ניסי ניסים"⁴⁶. וכיון שגדר העולם הוא
 23 'טבע' - מובן ש"נס" (ובפרט "ניסי ניסים") הוא
 24 דבר של חידוש.

25 וזהו גם הטעם מדוע בניסן דוקא היתה יציאת
 26 מצרים - כי 'גדר' העולם הוא "מצרים" מלשון
 27 מיצר וגבול⁴⁷. ואילו יציאת מצרים, לצאת מן
 28 המיצרים וההגבלות - הוא ענין של "חידוש"⁴⁸.

29 ואע"פ שדבר זה גופא, שיציאת מצרים היתה

(42) להעיר בממדב"ר פי"ב, יג, שכל הענינים דשבעת ימי
 בראשית - יש דוגמתם במשכן. ושם פי"ב, יא: "עד שלא הוקם
 המשכן הי' העולם רותת, משהוקם המשכן נתבסס העולם".

(43) פירש"י בראשית א, יד.

(44) שמו"ר פט"ו, א - הובא בחדא"ג מהרש"א (שבת פז, ב)
 לענין "ראשון לחדשים" דעשר עטרות.

(45) ראה חדא"ג מהרש"א שם בענין "ראשון לחדשים"
 "שהוא חודש מיוחד לעשות בו ניסים". וראה סד"ה החודש תרס"ו
 ובכ"מ, דזה שניסן הוא "ראשון" הוא בנוגע לענין הנסים (משא"כ
 בנוגע להנהגת הטבע, תשרי הוא ה"ראשון").

(46) ראה ברכות נז, רע"א ובפירש"י. וראה חדא"ג מהרש"א
 ברכות שם.

(47) ראה תו"א עא, ג ואילך. ועוד.

(48) ראה בארוכה ד"ה החודש הי"ט פ"ז ואילך.

הנשמה - שיש בדבר זה את שני הענינים: הנשמה
נוטלת את ה"עשר עטרות" ממש כפי שהן
במדריגה העליונה ממש; ואף ה"נטילה" היא
באופן ד"ממש", היינו ש"עשר העטרות" ממש
מגיעות אל הנשמה כפי שהיא בבחי' "ממש",
היינו, שהיא קשורה אל הגוף הגשמי.

יא. כשם שכל עניני התורה הם הוראה בחיי
היום-יום⁶⁵, כן הוא גם בסיפור התורה ש"אותו יום
נטל עשר עטרות", שיש ללמוד מכך הוראה, עד
להוראה למעשה, שהמעשה הוא העיקר⁶⁶.

ובפרט שלאחרונה מדברים הרבה ("און
מ'קאכט זיך") בענין "והחי יתן אל לבו"⁶⁷, כי
כאשר נוסף בחייו של "החי", ובפרט כאשר נוסף
מאורע מיוחד הקשור עם תומ"צ ש"הם חיינו
ואורך ימינו"⁶⁸, ובנדו"ד - ר"ח ניסן, יש להוסיף אז
בענין "יתן אל לבו", ו"לבא פליג לכולא
שייפין"⁶⁹, לכל כחות הנפש, ועד לשלשה
הלבושים, מחשבה ודיבור, ועד למעשה - והמעשה
הוא העיקר].

וע"פ הנ"ל שענין "נטל עשר עטרות" קשור
לנשמה "חלק אלקה ממעל ממש" הקיים בכל
יהודי - מובן שגם ההוראה שיש ללמוד מן האמור,
היא לכל יהודי, אנשים נשים וטף.

יב. ההוראה מן האמור:
אחד הפירושים ב"ועשו לי מקדש" הוא,
ש"ועשו", כל מעשה של יהודי, צריך שיהא "לי",
לי לשמי⁷⁰, לשם הקב"ה. ויתירה מזו - "ועשו
לי מקדש", שהמעשה יהי' לא רק לשם שמים⁷¹
(היינו שהעשי' נשארת "חולין", ורק שנעשה מתוך
כוונה שאח"כ יביא הדבר לעבודת ה') אלא "ועשו
לי מקדש" שהמעשה עצמו יהי' כולו חדור
בקדושה⁷².

הנמצאים⁵⁸. ז.א. אע"פ שבחיצוניות נראה העולם
שהוא מציאות בפ"ע, והאלקות נמצא בהעלם -
הנה בשבת מתגלה המציאות האמיתית של העולם,
שהוא אלקות⁵⁹].

זאת אומרת, שביום זה (מדי שנה בשנה) יש
בכחו של כל יהודי "ליטול" את הענינים הנעלים
ביותר, עד ל"עשר עטרות" - שלימות (עשר)
בחינת הכתר (עטרה) שלמעלה, ובאופן ד"נטל",
שאינן צורך שיתנו לו את העטרות, אלא הוא מסוגל
בעצמו "ליטול" אותן, שהרי הן שייכות לו.

ובמכ"ש וק"ו: ומה אם "אותו יום נטל עשר
עטרות", הגם שהזמן הוא נברא⁶⁰ וכו', עאכו"כ
שיהודי - שבשבילו נברא העולם⁶¹ והזמן (היום),
ואשר יש לו נשמה שהיא "חלק אלקה ממעל
ממש"⁶² - "נטל" את ה"עשר עטרות".

ובפרטיות יותר: ידוע שב"חלק אלקה ממעל
ממש" יש שני פירושים⁶³: (א) שתיבת "ממש"
נמשכת ל"חלק אלקה ממעל". לומר, שדבר זה
שהנשמה היא "חלק אלקה ממעל" הרי זה (לא
בלשון המושאל וכו"ב, אלא) חלק אלקה ממעל
ממש. (ב) "ממש" מלשון מישוש. ו"ממש" קאי על
הנשמה - אע"פ שהנשמה היא מציאות רוחנית
ואינה בגדר מישוש - מצד זה שהנשמה מלוכשת
בגוף הגשמי שניתן למשוש בידים⁶⁴.

ופירוש "חלק אלקה ממעל ממש", היינו, אשר
דבר זה שהנשמה היא "חלק אלקה ממעל", עד
"חלק אלקה ממעל ממש" (כפי הפירוש הראשון),
אין זה רק בנוגע לרוחניות של הנשמה, אלא גם
בנוגע ל"ממש" שבנשמה - כפי שהיא מלוכשת
וקשורה אל הגוף הגשמי.

ועפ"ז מובן גם בענין "עשר העטרות" שנוטלת

(58) רמב"ם בריש ספרו יד החזקה'.

(59) ועפ"ז י"ל שהעלי' בשבת כוללת גם, שאז נתגלה
שהירידה בימי החול, בפנימיותה היא רק הכנה להעלי' שלאחרי-
זה.

(60) סידור עם דא"ח שער הק"ש עה, סע"ד ואילך.

(61) פירש"י ר"פ בראשית.

(62) תניא רפ"ב.

(63) ראה ליקוט פירושים כו' לתניא שם.

(64) ויומתק (השייכות ד"ממש" לנשמה המתלבשת בגוף) ע"פ
מ"ש בתניא (פמ"א - ס, ב) שגם נפש האלקית מתפעלת ממקרי
הגוף.

(65) ראה זח"ג נג, ב. ועוד.

(66) אבות פ"א מ"ז.

(67) קהלת ז, ב.

(68) ברכת אהבת עולם בתפילת ערבית.

(69) ראה זח"ג קסא, ב. רכא, ב.

(70) פירש"י תרומה כה, ח.

(71) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע

או"ח סרל"א.

(72) וע"ד הענין ד"בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו) שב"דרכיך"
גופא הוא יודע את השם - ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. 932. ועוד.

גופא - בשלימות, "עשר עטרות" וכמאחז"ל⁷⁹ 27
 עה"פ⁸⁰ "זה א-לי ואנוהו", "התנאה לפניו במצוות, 28
 עשה לפניו סוכה נאה כו'". 29

יג. כל ענין בתורה הוא נצחי⁸¹, עאכו"כ "ועשו 30
 לי מקדש", כדאיתא במדרש⁸² "כל מקום שנאמר 31
 לי, אינו זו לעולם, לא בעולם הזה ולא בעולם 32
 הבא". 33

ומזה מובן, שהכח המיוחד לעבודת "ועשו לי 34
 מקדש" הניתן בראש-חודש ניסן (שיום זה הוא 35
 ה"שער" שדרכו עולים כל עניני העבודה⁸³), נמשך 36
 אח"כ (מר"ח ניסן) לכל ימות השנה⁸⁴ [ובפרט 37
 שר"ח ניסן הוא אחד (והראשון) מ"ארבעה ראשי 38
 שנים"⁸⁵, ו"ראש השנה" פירושו⁸⁶ שהוא כולל 39
 וממנו נמשכים כל ימי השנה, והוא מנהיג אותם 40
 גם כשהם במקומם שלהם]. 41

ולא רק בימות החול, אלא אף בשבת (ויום- 42
 טוב), ואע"פ שבנין המשכן והמקדש אינו⁸⁷ דוחה 43
 שבת⁸⁸, אבל העבודה הרוחנית שבזה שייכת גם 44
 בשבת. ואדרבה: בשבת ניתן לפעול בנקל יותר 45
 שהדברים הגשמיים יהפכו לקדושה, כי בשבת 46
 נעשים הדברים הגשמיים (מאכלים ומשקאות כו') 47
 חלק ממצות עונג שבת (כנ"ל ס"). 48

וכן גם בנוגע לישראל - שעבודת "ועשו לי 49
 מקדש" שייכת לכל ישראל, "אנשים נשים וטף"⁸⁹, 50
 כל אחד וכל אחת יכול וחייב לעשות את ביתו, 51
 חדרו וכל חפציו ועניניו, משכן ומקדש לה, כנ"ל 52
 בארוכה. 53

1 [והדבר קשור עם מה שדובר והוצע במיוחד
 2 לאחרונה⁷³, על יסוד דברי חז"ל⁷⁴ עה"פ "ועשו לי
 3 מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא
 4 בתוכם, בתוך כל אחד ואחד" - שכל יהודי, איש,
 5 אשה וילד, יעשה את החדר שלו, את ביתו, ואת
 6 כל חפציו - "מקדש מעט"⁷⁵, בית תורה ותפילה
 7 וגמילות חסדים. בית וחדר שיהיה ניכר בכל פרט
 8 שבהם (ואפילו בדברי הרשות) שעובדים בו את
 9 הקב"ה באמצעות תורה תפילה וצדקה].

10 וזו היא ההוראה ממה ש"אותו יום נטל עשר
 11 עטרות", שאף דברי הרשות של היהודי - ה"יום"
 12 (תחתון ביותר כנ"ל), יהיו קשורים עם ה"עשר
 13 עטרות" - הדרגות העליונות של הקדושה.

14 והקשר יהי' באופן ש"נטל": שה"ועשו"
 15 וה"מקדש" (ה"יום" וה"עשר עטרות") מתקשרים
 16 כך שדברי הרשות עצמם נעשים ל"מקדש", ולא
 17 שלתוך עשיית דברי הרשות ("ועשו") נמשכת
 18 קדושה ממקום אחר. ע"ד שנתבאר לעיל (סעיף ה)
 19 בענין "אותו יום נטל עשר עטרות" שה"יום" גופא
 20 נוטל את העטרות (ולא שהן נמשכות לו
 21 מלמעלה)⁷⁶.

22 ויש להוסיף עוד הוראה ולימוד מענין "אותו
 23 יום נטל עשר עטרות" - שהעבודה ד"ועשו לי
 24 מקדש" תהי' באופן ד"עטרה" - בשלימות, כדבעי
 25 למיעבד⁷⁷, ועוד יותר - ביופי ("מלך ביפיו תחזינה
 26 עיניך"⁷⁸, בפרט ע"י הכתר שלו) וכבוד ויקר (ובזה

(73) שיחות תשמ"ז: יום שמח"ת. ש"פ נח. בשלח. תרומה. ועוד.

(74) ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני הפסוקים). אלשיך תרומה עה"פ. של"ה סט, א. שכח, ב. שמ, ב. ועוד.

(75) יחוקאל יא, טו. מגילה כט, א.

(76) ויש לקשר זה עם שיעור היומי ברמב"ם (הל' קידוש"ח פ"י) "וטעם כל האלו החשבונות כו' והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים כו', היא חכמת התקופות והגימטריאות שחיברו בה זכמני וזן ספרים הרבה כו', אבל הספרים שחיברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר לא הגיעו אלינו, ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם כו' אין חוששין למחבר בין שחיברו אותם נביאים בין שחיברו אותם האומות כו'".

היינו שחכמת התקופות והגימטריאות - "מעשה בראשית" - נעשית חלק מתורת ה' (שמברכים גם קודם ללימוד הלכות אלו ברכת התורה), ויתירה מזה - חלק מהלכה שבתורה (ספר הרמב"ם). וי"ל שזה הי' ע"י עבודת הרמב"ם - שידע להשתמש בחכמת האומות "לעבודת ה' או לתורתו" (תניא ספ"ח).

(77) ראה כתובות סז, א.

(78) ישע' לג, יז. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה.

(79) שבת קלג, ב.

(80) בשלח טו, ב.

(81) ראה תניא רפ"ז.

(82) ויק"ר פ"ב, ב. וראה מדרש שמואל פ"ט. ספרי בהעלותך יא, טז. ד"ה ועשו לי מקדש באוה"ת תרומה ע' א'תכד. סה"מ תת"א ע' קכב ואילך. תרפ"ה ע' קעז ואילך. תש"ד ע' 150. ועוד: קונטרס משיחות ש"פ תרומה תשמ"ז ס"ו ואילך.

(83) ראה ס' השיחות ה'ש"ת ע' 22. ועוד.

(84) ע"ד המדובר לעיל (קונטרס משיחות תענית אסתר ופורים ס"א) בנוגע לימי הפורים שזכרם לא יסוף מזרעם.

(85) ר"ה בתחילתה.

(86) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. עטרת ראש בתחילתו. ובכ"מ.

(87) יבמות ו, א. וראה שבויעות טו, ב. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב.

(88) משא"כ בית שלישי - לדעת רש"י תוס' (סוכה מא, א) שירד מן השמים, ולא נבנה ע"י מעשה ידי אדם.

(89) להעיר שגם הנשים התנדבו למשכן (ואדרבה - "ויבואו האנשים על הנשים" - ויקהל לה, כב וברמב"ן שם. ועוד). וכן טף (אדר"נ רפ"א. וראה צפע"נ מהד"ת ג, ג).

וזאת הזדמנות פז⁹⁸ לעורר יהודים להוסיף
בתורה ומצוות, כי לכל אחד יש יום הולדת שבו
מזלו גובר, והוא יום מיוחד אצלו וכו', וניתן ביום
זה להשפיע עליו בנקל יותר להוסיף בעניני טוב
וקדושה, תורה ומצוות.

וכבר נאמר, שההצעה מופנית לכל ישראל,
אנשים ונשים וגם טף, עד לקטני קטנים, שיסבירו
להם הוריהם שביום ההולדת יש להוסיף חידוש
בכל עניני טוב וקדושה, וההורים גם ידאגו
שהילדים יחגגו את יום ההולדת בהתוועדות של
שמחה חסידית יחד עם החברים (וילדה - עם
חברותי), כדי שההחלטות הטובות להוסיף
בתומ"צ יבואו מתוך שמחה.

ויש להוסיף בכל זה, אשר בעמדנו בראש-חודש
ניסן, ניתן עוד יותר הכח לדבר⁹⁹ - כי נוסף לכך
שהקמת המשכן שהיתה ביום זה מהווה נתינת-כח
להפוך לקדושה את כל עניני החול, הרי זהו גם
"ראש-חודש של גאולה"¹⁰⁰, גאולת מצרים שאותה
מדמה הנביא¹⁰¹ ליום הולדת הילד.

טו. ויהי-רצון שע"י החלטות טובות בכל
ענינים אלו - נזכה שבעמדנו בראש-חודש הגאולה,
ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל"¹⁰⁰ - תהיה
הגאולה מיד בראש-חודש, כי בראש-החודש
נכללים כל ימי חודש ניסן, בהם עתידין ליגאל,
ואצל הקב"ה "אין כח חסר פועל"¹⁰², ממילא
מסוגל הוא להביא לישראל למטה (המתאחדים עם
הקב"ה, כנ"ל) את הגאולה תיכף ומיד.

ואז יקויים בגילוי ממש "ויקרא אל משה גו'
מאוהל מועד וגו'"¹⁰³, שה"י זה (והמשך הפרשה)
בפשטות בראש-חודש ניסן - כי (כפשוטן של

1 כדי להצליח בכך יותר - כדאי שכל אחד
2 (ובמיוחד ילדים) יהי' לו סידור משלו, חומש
3 וקופת צדקה (להבדיל), ועד"ז ספרים אחרים, ודבר
4 שהזמן גרמא - "הגדה של פסח"⁹⁰ [ומה טוב -
5 שלפני החג יקנו לילד סידור חדש וכיו"ב, במכ"ש
6 מן הדין⁹¹ שיש לקנות קליות ואגוזים - דברי
7 הרשות], דבר זה יוסיף לו חיות ומרץ לנצל אותם
8 בפועל.

9 יד. אחד הדרכים לקיים את הציווי "ועשו לי
10 מקדש", שגם חפצי הרשות של היהודי יהיו
11 "מקדש" - באה ההצעה, שכבר דובר אודותיה⁹² כי
12 כדאי שכל יהודי, אנשים נשים וטף, יחזיקו במנהג
13 הטוב לחגוג את יום ההולדת בדרך הקשורה לתורה
14 ומצוות:

15 יום ההולדת מצד-עצמו הוא לכאורה ענין של
16 חול. כל אדם - גם מאומות העולם - יש לו יום
17 הולדת שבו "מזלו גובר"⁹³. ומצינו שכמה וכמה
18 (גם מאוה"ע) חוגגים את יום הולדתם.

19 ועד אשר המקום היחיד שבו נזכר יום הולדת
20 בתורה שבכתב - הוא בנוגע לפרעה, "יום הולדת
21 את פרעה ויעש משתה"⁹⁴.

22 אבל ליהודי ניתן הכח לנצל את יום הולדתו -
23 במקום שיחלוף סתם כך, כיום חול, שיעשה אותו
24 ל"יום טוב", "אין טוב אלא תורה"⁹⁵ ומצוותי, ע"י
25 שינצל את היום "להעלות זכרונותיו ולהתבונן
26 בהם, והצריכים תיקון ותשובה ישוב ויתקנם"⁹⁶,
27 וביום זה יוסיף⁹⁷ בלימוד התורה, עבודת התפילה,
28 נתינת הצדקה וקיום המצוות בהידור. ונוסף לאלו
29 - לערוך התוועדות של שמחה חסידית, עם בני
30 ביתו או גם חבריו וכו', כדי שההחלטות הטובות
31 ביום ההולדת יהיו מתוך שמחה, וממילא - יוסיף
32 הדבר בהצלחת קיום ההחלטות.

(98) ע"ד מארז"ל שבריאת הזהב היא רק בשביל המשכן
ומקדש (ב"ר פט"ז, ב. שמו"ר רפ"ה).

(99) ולהעיר שגם הענין ד"אותו יום נטל עשר עטרות" הוא
ע"ד יום הולדת - ה"יום הולדת" (ראשון) של העשר עטרות.

(100) שמו"ר פט"ו, יא.

(101) יחזקאל קאפיטל טז. וראה תו"א ר"פ וארא. תו"ח וארא
צו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות קרבן פסח פ"ב ואילך. ובכ"מ.
וראה מכתב ערב ר"ח ניסן שנה-זו.

(102) ראה פרדס שעד יא פ"ג. הובא ונתבאר בסהמ"צ להצ"צ
מצות האמנת אלקות פ"א. המשך תרס"ו ע' ה ואילך. קלט
ואילך. ד"ה שובה וד"ה ולקחתם אצת"ר. ועוד.

(103) ריש פרשתנו.

(90) ראה גם שיחת פורים תשמ"ז.

(91) רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. תשו"ע ודאדה"ז אר"ח
סתקכ"ט ס"ז.

(92) שיחת כ"ה אדר.

(93) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע.

(94) מקץ מ, כ ובפירש"י.

(95) אבות פ"ו, ג.

(96) "היום יום" י"א ניסן.

(97) ספר המנהגים חב"ד ע' 81.

דברי "המדבר", אבל השומע והמדבר הם אנשים
נפרדים, ואילו לע"ל יתגלה שישראל הם כביכול
דבר אחד עם הקב"ה, עם "פי הגבורה". ממילא
יהי זה רק "כאילו" . מפי הגבורה שומעה".
ומישראל נמשך הדבר בכל העולם כולו -
שתמורת היותו עולם של חול, יהי "עולם שכולו
טוב"¹¹², ו"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי
העולמים"¹¹³.
וכאשר תבוא הגאולה עוד בר"ח ניסן, הרי
בדרך ממילא יחגגו את חג הפסח בבית המקדש
השלישי, ושם יקריבו את קרבן הפסח¹¹⁴, כל
ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
ובבנותינו"¹¹⁵, עם כל בתי הכנסיות ובתי המדרשות
("מקדש מעט") שבחוץ לארץ¹¹⁶, וי"ל שגם
הרכוש¹¹⁷ והחפצים הגשמיים¹¹⁸ (כי התורה חסה
על ממונם של ישראל¹¹⁹), ובפרט אותם חפצים
שנעשו למקדש לה',
ועד אשר עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל
הארצות¹²⁰, שחוץ לארץ תהי' לארץ ישראל, ארץ
הקודש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח
צדקנו ומתוך שמחה וטוב לבב, שלמעלה ממדידה
והגבלה, ובפשטות ממש, ולא עיכבן אפילו כהרף
עין¹²¹.

1 כתובים) בא הדבר בהמשך לסוף פ' פקודי¹⁰⁴
2 ("ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן
3 עליו הענן", "נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו"),
4 שהי' "בחדש הראשון גו' באחד לחודש" (ר"ח
5 ניסן).
6 וכשם שכללות השראת השכינה במשכן, היא
7 גילוי אלקות שלמעלה מהעולם בתוך המשכן
8 הגשמי, כן הוא, ואף באופן נעלה יותר - מה
9 שנאמר "ויקרא אל משה" באוהל מועד שבמשכן:
10 "ויקרא" (סתם, ולא נאמר "מי הוא הקורא"), "אני
11 הוא הקורא אני הוא המדבר"¹⁰⁵, המורה שהקריאה
12 באה מעצמותו ומהותו ית', שלמעלה מכל שמות
13 ותוארים כו'¹⁰⁶. והקריאה מגעת אל משה, נשמה
14 בגוף כאן למטה במשכן הגשמי, עד לקריאה
15 באופן של חיבה¹⁰⁷, המורה שזו קריאה שלמעלה
16 מכל מדידה והגבלה, ויחד עם זה באה ונכנסת
17 בפנימיות (במי שאליו מופנית החיבה).
18 וע"י משה נמשך ענין "ויקרא אל משה" לכל¹⁰⁸
19 יהודי¹⁰⁹, ועאכ"כ לאתפשטותי' דמשה בכל דרא
20 ודרא¹¹⁰, שבהיותו נשמה בגוף, "קורא" אליו
21 עצמותו ית', ובאופן של חיבה.
22 ובפרט ב'שנת הקהל', שבה שומעים את קריאת
23 הפרשיות ע"י המלך, "כאילו עתה נצטווה בה ומופי
24 הגבורה שומעה" (כי "המלך שליח הוא להשמיע
25 דברי האל"¹¹¹).
26 [ויש לומר שהלשון "כאילו" (בנוגע לקריאת
27 הפרשיות הנ"ל, ובפרט לע"ל) הוא למעליותא: כי
28 "שמיעה" בכלל ענינה שהוא אינו אלא שומע את

(112) קידושין לט, ב.

(113) סוף תמיד.

(114) כמסופר בנבואת יחזקאל (מה, יח ואילך) בנוגע לבית
שלישי (רמב"ם הל' מעה"ק ס"ב, וראה לקו"ש חכ"ב ע' 251
ואילך) - "בראשון באחד לחודש גו' וחטאת את המקדש גו'
בראשון בארבעה עשר יום לחודש יהי' לכם הפסח גו'".

(115) בא י, ט.

(116) מגילה כט, א.

(117) ע"ד יצ"מ, אשר יצאו ברכוש גדול (לך טו, יד)

(118) ראה "התמים" חוברת ב' ע' קכו (ק, ב): כאשר ישראל
יעשו תשובה ישלח הקב"ה לנו את משיח צדקנו . . ויוליכנו עם
בתינו וכלי בתינו לארץ ישראל.

(119) יומא לט, א.

(120) יל"ש ישעי' רמז תקג.

(121) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(104) וכ"כ בתנחומא ריש פרשתנו. ספרי זוטא נשא ז, יא.
וראה לקו"ת פרשתנו ד"ה ויקרא רס"ב. שיחת ש"פ ויקרא
תשמ"ה. ומה דאיתא בגיטין (ס, סע"א. הובא בפירש"י נשא ה,
ב) שפרשת ויקרא לא נמנית בין שמונה הפרשיות שנאמרו ביום
שהוקם המשכן - יש לומר, דבש"ס לא חשיב המפורש בקרא.
ואכ"מ.

(105) ויק"ר פ"א, ט.

(106) לקו"ת ריש פרשתנו. ד"ה ויקרא העת"ר (המשך תער"ב
ח"ב ע' תתקי ואילך). ועוד.

(107) פירש"י ריש פרשתנו. וראה המשך תער"ב שם.

(108) ראה ברכות לג, ב. נתבאר בתניא רפמ"ב.

(109) ראה לקו"ת פרשתנו ד"ה ויקרא רס"ד (א, ד), ש"התורה
היא נצחית, ושייך בחינות אלו גם עכשיו".

(110) זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט. ועוד. - הובא בלקו"ת שם.

(111) רמב"ם סוף הל' חגיגה.

השלמות לשיחות דלעיל

בסעיף י', אודות קביעות ראש־חודש ניסן ביום השבת:

1 ויש להוסיף, שבשבת עצמה ישנן שתי דרגות - דרגה הקשורה עם מציאות העולם, ודרגה שלמעלה
2 ממציאות העולם (חידוש):

3 הדרגה הראשונה קשורה עם מציאות העולם - "זכר למעשה בראשית", והדרגה השניה היא למעלה
4 ממציאות העולם - מצד החידוש שניתוסף במתן־תורה (כמבואר ב'שער הכולל'¹ בענין אמירת "זכר
5 למעשה בראשית" בנוסח תפילת שבת).

6 ונוסף לזה, שתי דרגות אלו קשורות זו בזו - שביום השבת מאיר בעולם בחינת האלקות שלמעלה
7 מהעולם, שעל־ידי־זה מתגלה האמת שבעולם, "אמיתת המצאו". מה־שאינ־כן בימות החול, שמכיון
8 שהירידה שבהם היא לצורך כוונה ותכלית מסוימת, הרי מצב זה אינו המציאות האמיתית של העולם.

בסעיף יא, הוראה בעבודה בפועל מענין "עשר עטרות":

9 כלומר, מחד גיסא - מדגישים את מעלת היום מצד עצמו (עוד לפני ענין של עבודה), "אותו יום נטל
10 עשר עטרות", ולאידך גיסא - מדגישים שענין זה צריך לבוא גם בעבודה בפועל.

11 דוגמא לדבר - בחודש ניסן:

12 במשך כל חודש ניסן אין אומרים תחנון². ונתבאר במקום אחר³, שמוכן וגם פשוט, שלא יתכן שמצד
13 מעלת היום, יחסר חס־ושלום, בעילוי שנעשה על־ידי אמירת תחנון - "סלחתי כדברך"⁴, אלא שענין זה
14 נעשה מלמעלה, ללא צורך בעבודת האדם.

15 ולאידך גיסא, "החודש הזה לכם ראש חדשים גו'" - כללות ענין קידוש חדשים ועיבור שנים על־ידי
16 בית־דין של מטה, אשר בענין זה דוקא מודגש עילוי עבודת המטה, עד כדי כך, שהקב"ה אומר למלאכי
17 השרת אני ואתם נלך לבית־דין של מטה כו'⁵.

18 ויש להוסיף שכן הוא גם בענין השבת:

19 שבת - "מיקדשא וקיימא"⁶ מלמעלה, ללא עבודת האדם. וביחד עם זה, ישנו הענין ד"המענג את
20 השבת"⁷, היינו, שישראל על־ידי עבודתם פועלים תוספת תענוג בענין השבת.

שם, שההוראה צריכה להיות גם לקטנים:

21 ולהעיר, שבימי הפורים (דמינייהו אזלינן) נהגו הקטנים והקטנות ללבוש "עטרה", ותבוא עליהם
22 ברכה. אמנם, ענין זה אינו אלא בימי הפורים, ואילו בנידון־דידן, לא מדובר אודות ה"עטרה" שלבשו
23 בימי הפורים, כ־אם אודות לימוד והוראה מהענין ד"עשר עטרות" בנוגע להנהגתם בפועל.

בסעיף יב, ההוראה ד"עשר עטרות" ב"מקדש מעט" של כל אחד ואחת מישראל:

24 ובפרטיות יותר - נחלקת עבודה זו לשני אופנים; העבודה בעניני קדושה, תורה ומצוות' - דוגמת
25 "ראשון לנשיאים". והעבודה בעניני הרשות. "מעשיך" ו"דרכיך" - דוגמת "ראשון למעשה בראשית".

(1) פי"ז אות כט.

(2) טושו"ע (וראדה"ז) או"ח סתכ"ט ס"ב (ס"ח). סידור אדה"ז לפני "למנצח גו' יענן". ועוד.

(3) לקו"ש חט"ו ע' 546. לקו"ש חל"ב ע' 19 ואילך. ובכ"מ.

(4) שלח יד, ב.

(5) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו. ב. ועוד.

(6) ביצה יז, א.

(7) שבת קיח, א.

- 1 [ואף שהענין ד"ראשון למעשה בראשית" הוא לפני מתן-תורה - הרי כשיתבונן במעמדו ומצבו כו',
- 2 יראה שביחס לפעולה שמתן-תורה היה צריך לפעול בו, הרי הוא במעמד ומצב כמו לפני מתן-תורה],
- 3 ויש להוסיף, שכללות העילוי ד"עשר עטרות" (השלימות ד"עשר", ובזה גופא באופן של "עטרות")
- 4 שייך לא רק לעניני קדושה, תורה ומצוותיה, אלא גם לעניני העולם;
- 5 "עשר" - "בעשרה מאמרות נברא העולם"⁸. ובפרט על-פי המבואר במדרשי חכמינו ז"ל⁹ הקשר
- 6 והשייכות של עשרת הדברות (השלימות של עשר בתורה) עם עשרה מאמרות (השלימות של עשר בעולם)
- 7 - "עשרה עשרה הכף בשקל הקודש"¹⁰.
- 8 ו"עטרות" - דרגה הכי נעלית באלקות - כידוע¹¹ שהתהוות היש היא מ"מהותו ועצמותו של המאציל
- 9 ברוך-הוא שמציאותו הוא מעצמותו, ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו חס-ושלום, ולכן הוא לבדו
- 10 בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש". מה-שאינ-כן כל שאר הענינים (מלבד היש הגשמי)
- 11 שהם מבחי' גילויים והארות כו'.
- 12 ומזה מובן, שגם בעבודה בעניני הרשות צריכה להיות השלימות ד"עשר עטרות".

בסעיף יג, הערה 84:

- 13 ובביאור הענין ש"זכרם (דימי הפורים) לא יסוף מזרעם" גם במשך כל השנה - יש לומר בפשטות:
- 14 בימי הפורים - "קיימו מה שקיבלו כבר", באופן שבטלה ה"מודעא רבה לאורייתא"¹². היינו, שנעשה
- 15 קיום קבלת התורה (לא באופן של אונס כו', אלא) ברצון ובשמחה. ומכיון שכן, הרי מובן וגם פשוט,
- 16 שענין זה צריך להיות נמשך על כל השנה כולה - שהעבודה של קיום התורה ומצוות במשך כל השנה
- 17 תהיה ברצון ובשמחה דוקא.

(11) אגה"ק ס"ב (קל, סע"א ואילך).

(12) שבת פח, א.

(8) אבות רפ"ה.

(9) זח"ג יא, ב ואילך. וראה לקו"ש ח"ל ע' 2 ואילך.

(10) לשון הכתוב - נשא ז, פו.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד אדר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מודיע שלומד הוא סופרות ובישיבת תורת אמת ומבקש חוות דעתי מה לעשות בכדי להצליח במעשיו :

והנה ידוע הכתוב בתורתנו הקדושה, אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו' ונתנה הארץ יבולה וגו' ופירש רש"י אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. ואם כן ברורה דרכו אשר כיון שזיכהו השי"ת להעמידו בקרן אורה זו תורה, הנה עליו להיות עמל בתורה, היינו יותר מרגילותו וטבעו, שלכן זהו נקרא בשם עמל. ואף אם לומד הוא - כמו שכותב במכתבו - סופרות, הנה בכל זה בודאי נשאר די זמן פנוי להיות עמל בתורה, ובודאי הקב"ה ימלא הבטחתו, ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. מובן אשר דבר הכרחי הוא ובפרט לאלו שזכו ללמוד בישיבה מיסודם ובהנהלתם של נשיאנו צדיקי יסודי עולם הוא כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) וכ"ק מו"ח אדמו"ר - זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, הרי מוכרח שילמוד תורתם, זוהי תורת החסידות דברי אלקים חיים, אשר על ידי זה מתקשרים בתוספת קישור באילנא דחיי ובמילא נמשך לו תוספת ברכה והצלחה גם בחיי עולם, היינו גם בחיים בעולם הזה הגשמי.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים ובהצלחה בעניניו ולחוג את חג הפסח בכשרות ובשמחה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

המזכיר

טז. מאמר דיבור-המתחיל "החודש הזה לכם" גו'.

* * *

יז. נהוג בכל התוועדות ביום השבת-קודש ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין בהערות
אאמו"ר על הזוהר בפרשת השבוע, וכן הלכה בשיעור היומי ברמב"ם (כמוזכר לעיל - במאמר), וכן
לבאר הלימוד וההוראה בעבודת האדם לקונו, "והחי יתן אל לבו".

בנוגע לפירוש רש"י - נתעכב על מה שהעירו בתחילת הפרשה:

(א) על הפסוק¹ "ויקרא אל משה" - מפרש רש"י: "לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה
קריאה, לשון חיבה, לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר² וקרא זה אל זה. אבל לנביאי
אומות-העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר³ ויקר אלקים אל בלעם".

ואינו מובן: מהו ההכרח בפשוטו של מקרא לכל אריכות הדברים שבפירוש רש"י?! לכאורה, ממה
שכתוב "ויקרא אל משה" (ורק לאחר-זה "וידבר ה' גו'") מוכרח רק ש"לכל דברות כו' קדמה קריאה",
אבל מהו ההכרח לבאר בארוכה אודות החיבה שבקריאה, ולא עוד, אלא להוסיף ולהדגיש החילוק שבין
משה רבינו לנביאי אומות העולם?!

(ב) על הפסוק⁴ "אדם כי יקריב מכם" - ידועה הקושיא שמביא אדמו"ר הזקן⁵ "דהוה-ליה-למימר מלת
"מכם" קודם "כי יקריב", היינו "אדם מכם כי יקריב". והרי קושיא זו היא (לא רק בדרך החסידות, אלא)
גם בפשטות הכתובים, וכפי שמצינו שפשטני המקרא⁶ מתעכבים על דיוק זה. ואילו רש"י אינו מבאר
דיוק זה?!

וכפי שיתבאר לקמן.

יח. והנה, כללות הענין ד"ויקרא אל משה גו' מאוהל מועד" בעבודת האדם - "והחי יתן אל לבו" -
קשור עם הענין ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"⁷, "מקדש מעט"⁸, על-ידי הקמת בתי תורה, בתי תפילה,
ובתי צדקה וגמילות חסדים (ומה טוב - שלשתם או שנים מהם יחדיו), ועד שביתו הפרטי וארבע אמותיו
של כל אחד ואחד מישראל נעשים בית תורה, תפילה וגמילות חסדים (כנ"ל בארוכה), שאז נעשה גם
הענין ד"ויקרא אל משה גו' מאוהל מועד" - הקריאה לניצוץ משה שבכל אחד ואחד מישראל⁹ "מאוהל
מועד" הפרטי שלו.

ובהמשך לזה - כאן המקום והזמן להכריז אודות מסיבות והתוועדויות בקשר עם סיום חנוכת בתי
תורה, תפילה וגמילות חסדים, וכיוצא בזה.

וכרגיל, יעלו כל אלה שהכינו קנקני משקה עבור מסיבות והתוועדויות הנ"ל, ויכריזו אודות פרטי
המאורע, המקום והזמן כו', ויזמינו את כל המסובים, ויחלקו מהמשקה כו'.

ויהי-רצון שהמסיבות וההתוועדויות של חנוכת בתי תורה תפילה וגמילות-חסדים אלו, יתקיימו
בארצנו הקדושה - מכיון שתיכף ומיד (עוד לפני הזמן שנועד לחנוכת הבית) יקויים היעוד¹⁰ "עתידין
בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל (שבחוץ-לארץ)¹¹ שיקבעו בארץ ישראל".

וכן בנוגע לבתי תורה תפילה וגמילות חסדים, שרק התחילו בהקמתם - שגם הם יקבעו בארץ ישראל,
ולאחרי שיקבעו בארץ ישראל ישלימו את הקמתם, ויחוגו את חנוכתם.

(7) תרומה כה, ח.

(8) ראה מגילה כט, א.

(9) ראה תניא רפמ"ב.

(10) מגילה כט, א.

(11) ראה חדא"ג מהרש"א שם.

(1) פרשתנו א, א.

(2) ישעי' ו, ג.

(3) בלק כג, ד. וראה גם פירוש"י שם.

(4) פרשתנו שם, ב.

(5) לקו"ת פרשתנו ב, ב.

(6) רמב"ן, ראב"ע. ספורנו. ועוד.

- 1 ועל-דרך-זה בנוגע לבתייהם הפרטיים של בני-ישראל שנעשו בתי תורה תפילה וגמילות חסדים - שגם
2 הם יקבעו בארץ ישראל, ואפילו עניני הרשות של בני-ישראל - כמובן ממאמר רבותינו ז"ל¹² "התורה
3 חסה על ממונן של ישראל", היינו, שממונן של ישראל מעורר ומגלה בתורה רגש של רחמנות ("חסה"),
4 מכיון שגם בממונן של ישראל¹³ ישנם ניצוצי קדושה שצריכים לבררם ולזככם ולהעלותם לקדושה¹⁴.
5 ומובן, שקבלת החלטות טובות בענינים האמורים, ועל-אחת-כמה-וכמה ההכרזה ברבים, בבחינת
6 "מצוה לפרסם עושי מצוה"¹⁵, כדי שמהם יראו וכן יעשו רבים - ממהרת ומזרזת עוד יותר את קיום
7 היעוד "שיקבעו בארץ ישראל", תיכף ומיד ממש, בשעתא חדא וברגעא חדא, ועד ש"לא עיכבן כהרף
8 עין"¹⁶.
9 [לאחרי חלוקת המשקה - התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

- 10 יט. הביאור בפירוש רש"י "ויקרא אל משה":
11 הסיבה לכך שרש"י מאריך בענין הקדמת הקריאה היא, להיותו ענין כללי בכל התורה כולה - "לכל
12 דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה".
13 וההסברה בזה:
14 "ויקרא אל משה" - עם היותו התחלת ספר חדש, הרי זה בהמשך לסוף פרשת פקודי, שבה מסופר
15 אודות הקמת המשכן, עד ל"ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן"¹⁷, "ולא יכול משה לבוא
16 אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן, וכבוד ה' מלא את המשכן"¹⁸, ובהמשך לזה¹⁹ - "ויקרא אל משה וידבר
17 ה' אליו מאוהל מועד לאמר", שאז "נכנס²⁰ ומדבר עמו"²¹.
18 [ולהעיר, שכאשר לומדים חומש רק מערב שבת לערב שבת, רחמנא-ליצלן, אזי יכולים לחשוב
19 שפרשת ויקרא הוא ענין בפני-עצמו שאינו שייך לפרשת פקודי, שהרי בינתיים עבר שבוע שלם... אבל
20 על-פי סדר הלימוד הראוי, שיש ללמוד תורה שבכתב בכל יום, מתחילים פרשת ויקרא מיד לאחר
21 שמסיימים את פרשת פקודי.
22 ובהדגשה יתירה בנידון-דידן, שפרשת פקודי היא סיום ספר שלם (ספר שמות) - שאז צריך להיות
23 הסדר ד"מתכפין התחלה להשלמה"²² (לסמוך התחלת ספר ויקרא לסיום ספר שמות), כדי לשלול ענין
24 של קטרוג ("שלא ירגל בעם זו לשקרה"²²) בנוגע לקשר דישראל עם אורייתא וקודשא-ברוך-הוא כו'.
25 ומזה מובן, ש"ויקרא אל משה" אינו ענין פרטי השייך רק לדיבור הסמוך אליו (פרשת הקרבנות),
26 כ-אם ענין כללי באופן דיבורו של הקב"ה למשה לאחר הקמת המשכן (במשך כל ארבעים שנה²³) -
27 "ויקרא אל משה (ורק לאחר-יזה) וידבר ה' אליו מאוהל מועד" - ש"לכל דברות ולכל אמירות ולכל
28 ציוויים קדמה קריאה".

ח"ג ע' 1603).

(12) ר"ה כז, א. ויש"ג.

(20) פירש"י פקודי שם, לה.
(21) וע"ד מ"ש בס"פ משפטים: "וישכון כבוד ה' על הר סיני
גו' ויקרא אל משה גו' ויבוא משה בתוך הענן", "עשה הקב"ה
למשה שביל בתוכו" (פירש"י שם).

(13) ולהעיר, שענין זה שייך אפילו בדבר שפחות משה
פרוטה (ראה חדא"ג מהרש"א חולין צא, א) - אף שבכמה ענינים
אין חשיבות אלא לשוה פרוטה.

(22) "מרשות" לחתן בראשית.

(23) ומסתברא מילתא שכן הי' גם לפני הקמת המשכן, דויל
בטר טעמא. אלא שענין זה נתפרש בתורה בנוגע לדיבור שהי'
לאחרי הקמת המשכן, ע"ד נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה
(מגילה יד, א).

(14) ראה כש"ט סרי"ח. או"ת להה"מ קא, ד.

(15) שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג.

מג"א או"ח סקנ"ד סקכ"ג.

(16) ע"פ מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(17) מ, לד.

(18) שם, לה.

(19) ראה גם שיחת ש"פ ויקרא תשמ"ה ס"ט (התוועדיות

ומכיון שהכתוב מלמדנו על הקריאה ("ויקרא אל משה") כענין כללי באופן דיבורו של הקב"ה למשה
בכל הפרשיות שלאחריו - לכן מאריך רש"י בביאור מעלת וחשיבות הקריאה: "לשון חיבה, לשון שמלאכי
השרת משתמשים בו, שנאמר וקרא זה אל זה", ומוסיף בהדגשת החיבה ד"ויקרא אל משה" - שענין זה
אינו אלא למשה, "אבל לנביאי אומות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר ויקר אלקים אל
בלעם".

כ. ויש להוסיף ולבאר דיוק לשון רש"י "לכל דברות ולכל ציוויים קדמה קריאה" - שהם
שלושה סוגים, ובאופן ש"לא זו אף זו":

"דברות": דיבור - "אין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר²⁴ דיבר האיש אדוני הארץ
אתנו קשות"²⁵. ולכן, לפני הדיבור בלשון קשה, מובן, שיש להקדים קריאה - לשון חיבה, כדי שלא יבהל
כו'.

"אמירות": אמירה - היא לשון רכה²⁶. ומכיון שכן, יש מקום לומר שאין צורך להקדים קריאה, לשון
חיבה, שהרי בלאזהכי פונה אליו בלשון רכה. וזהו החידוש שגם "לכל אמירות.. קדמה קריאה".

"ציוויים": בענין של ציווי - קדימת הקריאה, לשון חיבה, היא לא רק מיותרת, אלא אדרבה - בסתירה
(לכאורה) לסגנון של ציווי. שהרי, ציווי הוא באופן חד-משמעי שאין לזוז ממנו כמלוא נימא, ואילו
כשמקדימים קריאה בלשון חיבה, יכול הדבר להחליש את תוקף הציווי, נתינת מקום לשאלות אולי אפשר
לעשות באופן אחר וכיוצא בזה. ולכן מוסיף רש"י חידוש גדול יותר - שאפילו "לכל ציוויים קדמה
קריאה".

כא. ביאור הלימוד וההוראה - "והחי יתן אל לבו":

אם בנוגע לדיבורו של הקב"ה למשה קדמה קריאה, לשון חיבה, אף שגם בלאזהכי מובן וגם פשוט
גודל החיבה של הקב"ה למשה, וכן החיבה של משה להקב"ה - בנוגע לדיבורו של כל אחד ואחד מישראל
עם חבירו, על-אחת-כמה-וכמה שצריכה להיות הקדמת קריאה, לשון חיבה.

ובפרטיות יותר:

גם כאשר צריך לדבר עם חבירו דברים קשים, על-פי הציווי²⁷ "הוכח תוכיח את עמיתך" - צריך
להקדים קריאה בלשון חיבה [נוסף לכך שדברי התוכחה עצמם צריך לאמרם "בנחת ובלשון רכה", כמו
שכתב רבינו הזקן ב'שולחן ערוך' שלו, הן בחלק 'אורח חיים'²⁸, והן בחלק (ששי) 'חושן משפט'²⁹],
ובלשון חכמינו ז"ל³⁰ "שמאל דוחה וימין מקרבת". היינו, שגם כאשר צריך להיות ענין של דחיה, הרי
נוסף לכך שהדחיה אינה אלא ביד שמאל, יד כחה (באופן של חלישות), יש להקדים לפני-זה הענין ד"ימין
מקרבת"³¹.

ועל-דרך-זה כשמדבר עמו בלשון רכה - שלא יחשוב שמספיקה העובדה ש"יורד" לדבר עם פלוני
שלמטה מערכו כו', אלא גם אז צריך להוסיף ולהקדים אמירה בלשון חיבה, במכל-שכן וקל-וחומר
מאופן הנהגתו של הקב"ה בדיבור למשה, כנ"ל.

כב. הביאור בפסוק "אדם כי יקריב מכם":

ובהקדים - הביאור בפירוש רש"י בפסוק זה³² - "אדם כי יקריב מכם", "כשיקריב, בקרבנות נדבה דיבור
הענין", דלכאורה, מכיון שרש"י מבאר הדיוק ד"כי יקריב", "כשיקריב", שאין זה חובה אלא נדבה -
מדוע מעתיק גם תיבת "אדם.. מכם"?

(29) הל' אונאה סעיף ל.

(30) סוטה סז, א. סנהדרין קז, ב. הל' ת"ת לאדה"ז ס"ד סי"ז.

(31) ראה לקו"ש ח"ז ע' 73 ואילך.

(32) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"ב בתחילתו.

(24) מקץ מב, ל.

(25) פירש"י בהעלותך יב, א.

(26) ראה פירש"י יתרו יט, ג.

(27) קדושים יט, יז.

(28) סקנ"ו ס"ח.

1 ויש לומר הביאור בזה:

2 בנוגע להתחלת הפרשה בציווי "קרבנות נדבה" ("כי יקריב", "כשיקריב") - יש שאלה פשוטה: מדוע
3 פותח הכתוב ב"קרבנות נדבה" - הרי איפכא מסתברא, שלכל-לראש צריך לידע דיני הקרבנות שחייבים
4 להביאם, "קרבנות חובה", ורק אחר-כך להוסיף גם את דיני הקרבנות שאין חיוב בהבאתם, כי-אם בתורת
5 נדבה, "קרבנות נדבה"?!

6 ומכיון שכן, יש מקום לומר שהכתוב הקדים "קרבנות נדבה" כדי לפתוח בענין השייך לכל בני האדם
7 ("אדם כי יקריב"), היינו, לא רק לבני-ישראל, אלא גם לאומות-העולם, ש"נודרים נדרים ונדבות
8 כישראל"³³, שאצלם לא שייך קרבנות חובה, כי-אם קרבנות נדבה.

9 ולכן מעתיק רש"י גם את תיבת "אדם כי יקריב מכס" - להדגיש שהכתוב מדבר אודות בני-ישראל
10 דוקא³⁴, ואף-על-פי-כן, מכיון שנאמר "כי יקריב", "כשיקריב", על-כרחך צריך לומר ש"בקרבות נדבה
11 דיבר הענין".

12 כג. ובביאור הטעם שהכתוב מקדים "קרבנות נדבה" - יש לומר בפשטות³⁵:

13 קרבנות חובה - מוגבלים הם שאי-אפשר להקריבם אלא מי שנתחייב בהם דוקא. ואפילו קרבן התמיד
14 שמקריבים בכל יום, בבוקר ובין הערבים - אי-אפשר להקריב כי-אם שני כבשים ליום בלבד, ולא יותר.
15 מה-שאי-כן קרבנות נדבה - אין בהם הגבלה³⁶, כל הרוצה יכול להביא קרבן נדבה בכל זמן שירצה³⁷.
16 ועל-פי-זה מובן בפשטות הטעם שהכתוב מקדים קרבנות נדבה - מכיון שקרבנות נדבה מרובים יותר
17 מקרבנות חובה.

18 ואף שסדר ההקרה הוא שמקריבין תחילה קרבן תמיד, קרבן חובה, ורק אחר-כך אפשר להקריב
19 קרבנות נדבה, כפי שילמד ה"בן חמש" בפרשה שלאחר-זה³⁸ "וערך עליה העולה"³⁹, "עולת תמיד היא
20 תקדים"⁴⁰ - הרי בלא-הכי מצינו בפרשת משפטים⁴¹ ענין הקרבת קרבנות לפני קרבן תמיד, ואם-כן יכול
21 להיות גם הדיבור אודות קרבנות נדבה לפני קרבן תמיד.

22 כד. ובנוגע לדיוק בכתוב "אדם כי יקריב מכס", ולא "אדם מכס כי יקריב" - יש לומר בפשטות:
23 בפירוש רש"י בפרשיות שלפני-זה מצינו כמה פעמים שרש"י כותב "סרס המקרא ופרשהו"⁴², היינו,
24 שיש לשנות סדר התיבות בכתוב.

25 ומה מובן, שעל-פי פשוטו של מקרא, אין מקום להקשות על סדר התיבות שבכתוב, ועל-דרך-זה
26 בנידון-דידן, שאין להקשות מדוע נאמר "אדם כי יקריב מכס", ולא "אדם מכס כי יקריב", אלא "סרס
27 המקרא ופרשהו", כאילו נאמר "אדם מכס כי יקריב".

28 כה. ביאור הלימוד וההוראה משיעור היומי ברמב"ם - המוזכר לעיל (במאמר):

29 בסוף שיעור היומי⁴³ - כותב הרמב"ם: "וטעם כל אלו החשבונות . . . היא חכמת התקופות והגימטריות
30 שחיברו בה חכמי יון ספרים הרבה, והם הנמצאים עכשיו ביד החכמים, אבל הספרים שחיברו חכמי
31 ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר לא הגיעו אלינו. ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם

(37) לא רק כשצריך כפרה על עשה או לאו שניתק לעשה (פירוש"י פרשתנו א, ד).
(38) דאף שעדיין לא למדה, הרי כשילמדנה תתעורר אצלו הקושיא. ובפרט שפרשה זו הובאה גם בסידור (כפי שרואה גם בסידור שלו), ונאמרת בכל יום ע"י אביו ורבו כו'.
(39) צו ו, ה.
(40) פירוש"י עה"פ.
(41) כד, ה.

(42) ראה לדוגמא: בראשית ב, יט. שם יד, טו. ועוד.
(43) הל' קידוש החודש ספי"ד.

(33) פירש"י אמור כב, כה.
(34) ולהעיר, שע"ד ההלכה, דרשינן מתיבת "מכס" למעט (אפילו) מומר (עירובין סט, א. חולין ה, א. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ג ה"ד).
(35) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 9 ואילך באו"א.
(36) ובפרט ע"פ האמור שהכתוב מדבר כאן אודות קרבנות נדבה דבנ"י ("אדם כי יקריב מכס") - כי, בנוגע לנדבות דאזה"ע יש צורך בבדיקה יתירה ממומין, שהרי יש דברים ש"לדידן הוה מומא, ולדידהו לאו מומא הוה" (גיטין נו, א), משא"כ בנדבות דבנ"י, שמביאים מלכתחילה תמים כו'.

1 שאין בהם דופי ואי־אפשר לאדם להרהר אחריהם, אין חוששין למחבר בין שחיברו אותם נביאים בין
2 שחיברו אותם האומות, שכל דבר שנתגלה טעמו ונודעה אמיתתו בראיות שאין בהם דופי, אין אנו סומכין
3 על זה האיש שאמרו או שלמדו, אלא על הראיה שנתגלתה והטעם שנודע".

4 וההוראה מזה ב"לתקן הדעות"⁴⁴, "והחי יתן אל לבו" - תוכן תורת הבעל־שם־טוב⁴⁵ שכל דבר
5 שבעולם שיהודי רואה או שומע, צריך ללמוד מזה הוראה בעבודתו לקונו, כבנידון־דידן, שספרי חכמי
6 יון בחכמת התקופות (עניני העולם) הגיעו לחכמי ישראל, ומשתמשים בהם לצורך חשבונות קידוש
7 החודש (עניני תורה).

8 ובפרטיות יותר:

9 יהודי לא צריך לחפש אחר עניני העולם כדי ללמוד מהם הוראה בעבודתו לקונו, כ־אם שלאחרי ששומע
10 או רואה ענין בעולם, אזי מנצל ענין זה לעבודת ה'.

11 ועל־דרך־זה בנידון־דידן, שמלכתחילה אין לעסוק בחכמות העולם [כפי שמבאר רבינו הזקן בספר
12 התניא⁴⁶ חומר הענין כו', אלא־אם־כן מי "שיודע להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו, וזהו טעמו של
13 הרמב"ם ורמב"ן ז"ל וסייעתן שעסקו בהן"], אלא שאם כבר למד כו', עליו לנצל לעבודת ה'.

14 כו. בהערות אאמו"ר⁴⁷ מובא מאמר הזוהר⁴⁸ "רבי שמעון פתח, הנצנים⁴⁹ נראו בארץ וגו'".

15 ולהעיר, שגם התחלת הזוהר (בהקדמה⁵⁰) היא - "רבי שמעון פתח, הנצנים נראו בארץ.

16 אלא, שבהתחלת הזוהר קאי אודות בריאת וקיום העולם, על־ידי "קל ינוקי דלעאן באורייתא, ובגין
17 אינון רביין דעלמא עלמא אשתזיב", ואילו במאמר דפרשתנו מבאר הענין ד"הנצנים נראו בארץ עת הזמיר
18 הגיע וקול התור נשמע בארצנו" בנוגע לענין הגאולה.

19 ויש לקשר בין שני המאמרים - שגם הגאולה באה על־ידי פעולתם של התינוקות בלימוד התורה כו'.

20 ויהי־רצון - והוא העיקר - שמהדיבור והלימוד אודות עניני הגאולה, זוכים לגאולה האמיתית
21 והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש.

22 כז. וכדי למהר ולזרז יותר - יש להוסיף עוד יותר בעניני ההכנה לחג הפסח:

23 אף־על־פי שההכנה לחג הפסח מתחילה כבר שלושים יום לפני החג⁵¹ - הרי, ככל שהולכים
24 ומתקרבים לחג יש להוסיף בהכנות לחג, ובפרט בעמדנו בראש־חודש ניסן, שבועיים לפני החג, אשר
25 לדעת רבן שמעון בן גמליאל⁵² מתחילה ההכנה לחג שבועיים לפני החג, והרי "אלו ואלו דברי אלקים
26 חיים"⁵², וכידוע⁵³ שבמקום שיכולים לקיים את שתי הדעות - בעניני עבודה רוחנית וכיוצא בזה - יש
27 לקיים את שתיהן גם בפועל.

28 ועל־ידי־זה זוכים בקרוב ממש לקיום היעוד וההבטחה "בניסן נגאלו ישראל ממצרים, ובניסן עתידים
29 להגאל" - תיכף ומיד בראש־חודש ניסן, שכולל את כל ימי החודש, והרי למעלה "אין כח חסר פועל".

30 ו"כן תהיה לנו" - גאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו בפועל ממש, "בנערינו ובזקנינו
31 גו' בבנינו ובבנותינו", "קהל גדול ישוּבו הנה", תיכף ומיד ממש.

* * *

(49) שה"ש ב, יב.

(50) א, סע"א.

(51) פסחים ו, סע"א. וש"נ.

(52) עירובין יג, ב.

(53) ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שה.

(44) לשון הרמב"ם בסוף ה' תמורה.

(45) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקכ"ז ואילך. וש"נ.

(46) ספ"ח.

(47) לקוטי לוי"צ לזוהר, פרשתנו ס"ע קסט ואילך.

(48) פרשתנו ד, ב.

- 1 כח. על-פי מאמר רבותינו ז"ל⁵⁴ שחזרין ומזרזין בשעת מעשה - בוודאי יכריזו עתה עוד פעם (מי
- 2 שהכריז בשבת שלפני-זה) אודות ה'מלוה מלכה' במוצאי שבת-קודש הזה (לטובת ישיבת 'תומכי
- 3 תמימים').
- 4 אחר-כך הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות אמירת ברכה אחרונה, והוסיף:
- 5 על-פי האמור שמזרזין בשעת מעשה - יש להזכיר גם שלא ישכחו להזכיר ראש-חודש בברכה
- 6 האחרונה.

(54) פירש"י יתרו יט, כד.

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מלאכתו מלאכת שמים מוה"ר יצחק שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו - אשר מפני סיבות נתעכב המענה שלי ואתו הסליחה.

ובמה דשאלנא קדמיכון בהמשך למכ' הקודם אשר שאלתו היתה שכיון שלשון ביאורי הזהר
הוא שנפסק היחוד דיעקב ורחל אשר זה שולל ג"כ הענין דהשפעה דרך ספי' המלכות אפי' בבחי' מעבר.

ולדידי הרי אדרבה מה' יחוד מוכח דלא כמר. והנקודה בכ"ז מבוארת בהקדמה כללית
וידועה, אשר בכלל מציאות הספירות וחלק פעולתם הם גם מבלי עבודת האדם, והוא המובא בכמה
מקומות בקבלה ובדא"ח בהבדל ענין יחוד חיצוני דחוי"ב ויחוד פנימי דחוי"ב אשר יחוד חיצוני אינו
תלוי בעבודת האדם, ועי' נאמר לא ישבותו וגו' וגם אחר מתן תורה ישנם כמה ענינים כאלו ולא
עוד אלא אפילו בתורה גופא ג"כ, ועי' דהענין דשבת מקדשא וקיימא, משא"כ יו"ט דישאל מקדשי
לזמנים. ועיין בהקדמה לפרי עץ חיים אשר בספירות עצמן ישנם שני הענינים וכנ"ל.

כן בעבודת האדם עצמו הנה כשממשיך עד לאותיות המחשבה ועאכו"כ בדבור ועאכו"כ
במעשה, ה"ז גורם למעלה השפעה בספי' המלכות, ומובן אשר במעשה יותר מאשר בדבור, ובדבור
יותר מאשר במחשבה, ועאכו"כ כשבא הדבור אל הזולת שלמטה ועאכו"כ כשישנו יחוד זוי"נ שעיי'ז
הוא הולדת דבר חדש לגמרי. ודוגמא לזה הוא ג"כ מה שמצינו בכמה נבואות שעשו הנביאים איזה
מעשה, שעיי'ז נמשכה הנבואה למטה מטה ביותר אשר אז קשה לבטל דבר הנבואה, וכמבואר בספרים,
ועיין ג"כ מכתב רבינו הזקן בביאור (בהסידור מאה שערים) מה שהרב המגיד כשהי' נופל לו ענין
במחשבה הי' ממשיכו בדבור ג"כ.

ועי'פ הני"ל מובן שאף שבהסתלקות רחל נפסק היחוד דיעקב ורחל אין זה סתירה כלל להשפעה
לספי' המלכות דרך מעבר, ולא עוד - אפילו בבחי' התלבשות (וזה בא בהוספה על מכ' הא'), אלא
שהולדת ענין חדש לגמרי ושנמצא בו שני הקצוות הולדת בדומה לו ומהות בפ"ע, ה"ז אי אפשר, והוא
עי'ד המובא בכ"מ במעלת השפעת הטפה על השפעת השכל, אף שכמובן שגם בהשפעת השכל עובר דרך
ספי' המלכות היינו כמה צמצומים והתלבשות וכו'.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח

מה ששואל כת"ר שי אודות המאמרים והשיחות שלי, הנה לעי'ע מלבד אחדים בודדים מהם
עדיין לא סדרתים, אבל מוסג"פ העתק מכתבי כללי לחה"פ הבע"ל אשר תקותי שיעניין את כת"ר שי.

בטח הנדבר עי'ד עריכות הסדר ברבים, גם השתא קיים הוא.

לקוטי שיחות פרשת ויקרא כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

- שופטים⁸) – ואם כך, צריך היה רש"י להביא כאן את
ההוכחה מ"וימץ טל..." שבספר שופטים⁹, שהרי: (א)
פסוק זה מופיע לפני¹⁰ משלי, (ב) הפירוש למשלי
מובן, לפי רש"י, רק על-פי הפסוק שבספר שופטים.
(ה) בהוכחות המובאות על-ידו עצמן, מביא רש"י
תחילה את הפסוק "מיץ אפים", המופיע במשלי, ולא
את הפסוק "כי אפס המץ" המופיע לפני¹⁰ בספר
ישעיהו?
- (ו) בפסוק המצוטט ממשלי, כתובה המילה "מיץ"
פעמיים לפני הביטוי "מיץ אפים", המצוטט על-ידי
רש"י – "מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם"¹¹
– ורש"י מצטט דוקא את הפעם השלישית של המילה
"מיץ"?

ב.

רש"י מסביר: "ונמצה" – על-ידי פעולת האדם

- ההסבר לכל זה הוא: רש"י אינו מתכוון לבאר את
המילה "ונמצה" בלבד, אלא להשיב על שאלה
המתעוררת בפסוק זה:
"ונמצה" הוא פועל בלשון נפעל, המצביע על
פעולה הנעשית כמאליה¹², הדם נסחט כאילו מעצמו
על קיר המזבח¹³, על-ידי "והקטיר המזבחה", או
על-ידי המליקה וכדומה – וצריך להבין¹⁴:
ידוע לפני כן¹⁵, שבקרבן עולה מן הבהמה קיימות
העבודות של שחיטה, זריקת הדם על המזבח והקטרה,

א.

פירוש רש"י ל"ונמצה דמו", והשאלות עליו

- 1 בפסוק¹ "והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו
2 והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח" מצטט
3 רש"י מן הפסוק את המילים "ונמצה דמו"² ומפרש
4 "לשון: מיץ אפים"³, כי⁴ אפס המץ⁵, כובש בית
5 השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד.
6 בפשטות נראה שרש"י רוצה לבאר את המילה
7 "ונמצה", שאינה מופיעה בתורה לפני-זה ואינה נפוצה
8 כלל בתורה, ולכן הוא מפרש שמשמעותה "לשון מיץ
9 אפים כי אפס המץ...".
10 אך צריך להבין:
11 (א) מהו הקשר בין ביאור המילה "ונמצה" לבין
12 ההסבר המופיע ברש"י מיד בהמשך, "כובש בית
13 השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד", והרי,
14 לכאורה, אילו רצה רש"י לפרש את אופן מיצוי הדם,
15 היה צריך לעשות זאת ב"דיבור מתחיל" נפרד?
16 (ב) מדוע צריך רש"י להביא שתי הוכחות לפירושו
17 על "ונמצה", ואינו מסתפק באחת מהן?
18 (ג) מדוע בחר רש"י דוקא פסוקים אלו, הרי לשון
19 זה מופיע במקומות רבים נוספים בנ"ך?⁷
20 (ד) יותר מכך: במשלי – שמשם מצטט רש"י את
21 "לשון מיץ אפים" – מסביר רש"י, שהמילה "מיץ"
22 היא "כמו וימץ טל..." (הנאמר לפני כן, בספר

שכפרשתנו (ה, ט) בנוגע לחטאת – פשוט שא"פ להביא, שהרי היא
אותה התיבה שנאמרה כאן – ומאי אולמי לגבי דידן?
אין לומר שרש"י מביא ב' כתובים אלו כיון שהם שורש התיבה
(כנ"ל הערה 5) שהרי (נוסף ע"ז שלא הו"ל להביא גם "מיץ אפים".
ועכ"פ הו"ל להקדים "כי אפס המץ" – הרי) אינו נוגע בפשט"מ כאן
מהו שורש התיבה.
(10) ראה ב"ב יד, ב: סדרן של נביאים כר' של כתובים כר'.
(11) ויתירה מזו – "מיץ אפים" נלמד ענינו מן "מיץ חלב ומיץ אף"
שבכתוב שם (ראה פרש"י "כי כאשר תצא חמאה כר").
(12) היינו לא ע"י פעולה מיוחדת למצות הדם, כ"א תוצאה מפעולה
אחרת כדלקמן בפנים.
(13) להעיר מזבחים (סד, ב) בחטאת העוף מי כתיב ימצה ימצה כתיב
דמילא משמע, ראה פרש"י שם. וראה פרש"י שם, ט.
(14) כי אף ש"ל שבכא"א יש דינים משלו (וע"ד מליקה במקום
שחיטה) מסתבר שהעבודות העיקריות הם דומות ול"ז (משא"כ שחיטה
שכשרה בור – פרש"י לעיל א, ה).
(15) א, ה ואילך.

(1) פרשתנו א, טו.
(2) אין להקשות מדוע לא העתיק רש"י גם תיבות "על קיר המזבח"
– כי העתיקו בפנים פירושו. וכמדובר כמ"פ שלפעמים מעתיק רש"י
תיבות מהכתוב בפנים פירושו ומכניס ביניהן פירוש הדברים (ותיבות אלו
צ"ל כתיבות באותיות שמעתיקן רש"י מהכתוב), ובנדר"ד "ונמצה דמו",
לשון מיץ אפים כר' השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד.
(3) משלי ל, לג (ושם "ומיץ").
(4) ישע' טז, ד.
(5) בראב"ע (משלי שם. ועוד) ורד"ק (בס' השרשים שלו) דג' שרשים
בוה מיץ מצץ ומצה, ותיבת "נמצה" הוא נפעל בשורש "מצה". אבל
לדעת רש"י כולם משורש אחד, וגם שורש ונמצה הוא "מיץ", ולדעתו יש
שרשים שהם רק ב' אותיות – ראה בארוכה מלבי"ם כאן. ועוד. וראה
(וגם בכמה פרטים דלקמן בהשיחה) שד"ח ח"ו ע' 2742.
(6) ראה לדוגמא בפרש"י פסוק יז ד"ה בכנפיו – ב' פעמים. ובכ"ח.
(7) ומהם כמה קודם להפסוקים שהביא רש"י – ראה לקמן הערה 9.
(8) ו, לח.
(9) שזהו פעם הא' בנ"ך שנאמר תיבת "וימץ". משא"כ תיבת "ימצה"

שם, ל"חלב וחמאה" הנחלבים²⁰ מהצאן והבקר, שזוהי
עשיה ממש, והחלב אינו יוצא על-ידי הכאה וכדומה,
אלא על-ידי סחיטה ולחיצה ממש.

אך גם ההוכחה "כי אפס המץ" בלבד אינה
מספקת, כי שם אפשר להבין, שהמילה "מץ" אינה
מדגישה את פעולת המיצוי עצמה, אלא זהו רק תואר
לעושר ולכבוד של הצאן והבקר, שהם תוצאה מכך
שחולבים מהם חלב וחמאה. כפי שמפרש שם רש"י
"המיץ שלך, עשרך וכבודך שהיה לך על ידי צאנך
ובקרך שאת מוצצת מהם חלב וחמאה"²¹. לפיכך צריך
רש"י להביא גם – וכהוכחה ראשונה – את הביטוי
"מיץ אפים", שבו "מיץ" היא פעולה של לחיצה.

ד.

ההוכחה מספר שופטים אינה מתאימה כאן

ההסבר לכך שרש"י אינו מביא את ההוכחה מספר
שופטים – "וימץ טל מן הגזה", שזוהי פעולה מעשית
– הוא:

באותו פסוק בספר שופטים, לפני המילים "וימץ
טל..." נאמר "ויורז את הגזה", כלומר, הוא סחט את
הגזה (כפי שמפרש רש"י שם "לשון מכבש"). וכיון
שכבר מוזכרת פעולת סחיטה, מובן, שהפעולה "וימץ
טל..." של אחריה, אינה מוסבת על פעולת כבישת
הגזה עצמה, אלא ליציאת ה"טל" מן ה"גזה"²², כפי
שנאמר בסוף הפסוק "וימץ טל מן הגזה מלוא הספל
מים".

לפיכך אין זו הוכחה מדויקת לעניננו כאשר
המילים "ונמצה דמו" מדגישים את הפעולה של
"וכובש בית השחיטה".

לעומת זאת, במשלי רוצה רש"י לפרש את השווה
שבין שלושת הענינים המוזכרים בפסוק – "מיץ חלב...
ומיץ אף... ומיץ אפים..." שהוא אינו אופן הפעולה
בחלב, באף ובאפים (להיפך: בכל אחד מהם יש

והשאלה היא מדוע אין מוצאים בעולת העוף עבודה
הדומה לעבודת זריקת הדם על המזבח, בעוד אשר
מוצאים בה את עבודת השחיטה וההקטרה¹⁶ (אם כי
במקום שחיטה, יש בעולת העוף מליקה)?

לפיכך, לאחר הוכחת משמעות המילה "ונמצה",
מתכוון רש"י לתרץ שאלה זו, ומסביר שהפעולה
ה"נפעלת" של "ונמצה" נעשית על-ידי עבודה ופעולה
מיוחדת של האדם – "כובש (בית) השחיטה על קיר
המזבח והדם מתמצה ויורד"¹⁷, בדומה לעבודת זריקת
הדם¹⁸ על המזבח¹⁹.

ג.

יש צורך בהוכחות משני פסוקים אלו דוקא

לפי זה, מובן מדוע בחר רש"י את ההוכחות
לפירושו דוקא משני פסוקים אלה, כי בהם מודגש
שהמשמעות של "ונמצה" "מיץ" – קשורה לפעולת
האדם – כבישה:

מתחילת הפסוק במשלי "מיץ חלב יוציא חמאה
ומיץ אף יוציא דם" אין הוכחה לעניננו: ש"ונמצה"
נעשה באופן של "כובש", כי הן "חמאה" מ"חלב", והן
"דם" מ"אף" אינם נמצים על-ידי פעולת כבישה
וסחיטה, אלא על-ידי חיבורן, הכאה וכדומה, ולפעמים
הם נמצים אף מעצמם: החמאה צפה על פני החלב
מעצמה, והדם ניגר מהאף מעצמו, כפי שרואים בפועל.

לפיכך מצטט רש"י דוקא את סוף הפסוק – "מיץ
אפים (יוציא ריב)", כי שם ה"מיץ" נעשה באותו אופן
של "כובש בית השחיטה": על-ידי סחיטה, דחיפה
ולחיצת הכסס החוצה – "יוציא ריב" – מתפתחת
מריבה.

אך הוכחה זו בלבד אינה מספקת, כי פעולת
ה"מיצוי" ב"אפים" אינה פעולה מעשית ממש,
ככבישת בית השחיטה. לכן מצטט רש"י גם את הפסוק
"כי אפס המץ", שבו הכוונה היא, כפי שמפרש רש"י

(16) בנוגע לקבלה (והולכה) – ראה פרש"י (שם, ה) – י"ל, שס"ל
לרש"י, שע"פ פש"מ היא רק הכנה וחלק מענין הזריקה. וכ"מ
ממפרשים דלקמן הערה 18.

(17) להעיר מהגירסא שבדפוס שני "ונמצה דמו, לשון מיץ כובש כו"
ואינו מביא הכתובים. וכ"ה ברא"ם.

(18) בפרש"י פרשתנו (ה, ט) "בעולה לא הטעין אלא מצוי ובחטאת
הזאה ומצוי אוזח בעורף כו". אבל אין הכוונה שבעולה אין כלל הענין
של זריקת הדם, כ"א שבחטאת הוצרכו להיות ב' פעולות. אבל גם מצוי
דעולה תוכנו ענין הזריקה. וכדמוכח מפרש"י זה גופא דמשוה הזאה
ומצוי ול"ז. ובפרש"י מעילה (ט, א) במשנה ד"ה מיצה) "דמיצוי עולת
העוף במקום זריקה דבהמה והזאה בחטאת העוף כו".

וראה דעת זקנים בעה"ת, חזקוני ופענח רזא – עה"פ. ועוד.
(19) ועפ"י יומתק מה שפירושו על "ומלך והקטיר ונמצה" כתב לאחר
פירושו על "ונמצה דמו" – כי דוקא לאחר פירושו כאן שזוהו ענין
הזריקה, מקשה לאח"כ "אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה",
שהרי למדנו שההקטרה היא לאחר הזריקה. ראה רמב"ן ורא"ם כאן.
וראה פנ"י עה"פ.

(20) בפרש"י שם (הובא לקמן בפנים. ועד"כ במצודות. ועוד) "מוצצת
מהם". וגם זה שייך לנדר"ד – ראה לקמן בפנים ס"ה.

(21) וגם אפשר לפרש כשאר מפרשים שם – ראה רד"ק, ראב"ע שם.
ועוד.

(22) ובמצו"ד שם משמע ש"ימץ" הוא לשון נפעל.

ו.

מצוי הדם - עבודת "אתכפיא"

- 28 מ"ינה של תורה, אשר בפירוש רש"י זה:
 ידועים דברי הרמב"ן²⁶ לגבי העבודות הנעשות
 בקרבן המכפר על האדם, שהאדם צריך לחשוב – "כי
 חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו
 וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה...
 דמו (דהקרבן) תחת דמו נפש תחת נפש..."²⁷.
 וזוהי משמעות הענין של הקרבת חלב הקרבן ודמו
 על המזבח. כי בעבודת האדם, הוא צריך להקריב
 (למסור) לה' את ענין התענוג (חלב) וענין החום
 וההתלהבות (דם)²⁷.
 לפיכך, בסוף הסוג הראשון של הקרבנות המוזכר
 בתורה – קרבן עולה²⁸, שגם הוא מכפר (על מצוות
 עשה ועל לאו שניתק לעשה²⁹), מבהיר רש"י בפירושו
 על "ונמצה דמו" (בענין זריקת הדם, שבה עיקר
 הכפרה³⁰), שענין הכפרה של הקרבן מתבסס על
 עבודת ה"מיץ", כבישה – עבודת ה"אתכפיא" וביטול
 המציאות העצמית³¹, ואז "הדם מתמצה ויורד" –
 ה"ריתחה" בתאוות העולם מוסרת מן האדם.
 לפיכך³² מצטט רש"י "לשון מיץ אפים", כי בענין
 של "מיץ אפים יציא ריב" מתבטאת (ברמז)
 המשמעות הכללית של החטא, ואופן התשובה והכפרה
 על חטא, כדלקמן.

ז.

הכעס והעבירות - ניתוק מה'

- על הכעס אומרים חז"ל: "כל הכועס כאילו עובד
 עבודה זרה"³³, וכפי שמסביר אדמו"ר הזקן³⁴, שבשעת
 הכעס "נסתלקה ממנו האמונה", כי אילו היה מאמין

- 1 פעולה שונה, כדלעיל), אלא השויון ביניהם הוא
 2 בתוצאה של הפעולה – "יוציא" – הוצאת המיץ.
 3 ולכן מתאים כהוכחה הפסוק מספר שופטים, שבו
 4 "וימץ..." מדבר אודות יציאת הטל (וסחיטתו)²³.
 5 לפי כל האמור לעיל מובן גם מדוע מפרש רש"י
 6 "כובש בית השחיטה", באותו "דיבור המתחיל",
 7 בהמשך אחד להוכחה מן הפסוקים האחרים, כי זה
 8 חשוב לעצם הפירוש, כי כך מובן שפעולת "ונמצה"
 9 נעשית על-ידי כבישה.

ה.

פעולת המיצוי כאן - דוקא על-ידי כבישה

- 10 אך עדיין אינו מובן: מדוע חשוב להדגיש כאן
 11 שמיצוי הדם נעשה על-ידי "כובש בית השחיטה",
 12 שלכן צריך רש"י לצטט דוקא שני פסוקים אלו,
 13 כדלעיל, ולא על-ידי פעולה אחרת?
 14 ולפי האמור לעיל יש לומר: כיון שרש"י מסביר
 15 שפעולת "ונמצה" היא במקום פעולת הזריקה (הזאה)
 16 על המזבח וצריכה להיות דומה לה²⁴, ולכן היא צריכה
 17 להיעשות דוקא על-ידי לחיצה, "כובש בית השחיטה":
 18 דם היוצא על-ידי הכאה וכדומה, "מיץ אף יוציא דם",
 19 איננו בדרכו השיגרתי, אלא ההכאה גורמת לתחילת
 20 יציאת הדם, הממשיך אחר-כך לזרום מעצמו זמן מה.
 21 לעומת זאת, אצל משקה היוצא על-ידי לחיצה
 22 וסחיטה (חליבת בהמה²⁵ וכדומה) – הרי המשך יציאת
 23 המשקה הוא תוצאה של פעולת כבישה מתמדת.
 24 וכיון שהעבודה של "ונמצה דמו" היא במקום
 25 זריקה (והזאה), שהיא פעולת הכהן, לכן מסביר רש"י
 26 שכן צריך להיות גם לגבי "ונמצה דמו", על-ידי "כובש
 27 בית השחיטה".

(30) תו"כ שם. זבחים ו, א. וש"נ. וראה פרש"י ד"ה דם – פסחים עז,
 ב.
 (31) ראה ברכות יז, א (הובא באגה"ת שם) "שיהא חלבי ודמי
 שנתמעט כאילו הקרבתי כו".
 (32) להעיר גם ממד"ל בספרי (ואתחנן ו, ה) עד מיצוי הנפש כו'
 (הובא באגה"ק ס"א). וראה ערוך (ובערוך השלם).
 (33) כ"ה באגה"ת פ"ז. אגה"ק ר"ס כה. ובקיצורים והערות לתניא ע'
 לט ע' שבת קה ע"ב. וע' בר"מ ח"ג קעט ריש ע"א. וע' באור עולם
 שבספר ראשית חכ' פט"ו, וע' זר ח"א כז, ב. ובת"ז תנ"ו בתחלתו,
 ובמד"ר (ובמד"ר*) הנעלם מז"ח פ' נח. ועייג"כ זח"ג רלד, ב. פיה"מ
 אבות פ"ב מ"מ**. רמב"ם הלי' דעות פ"ב ה"ג.
 (34) אגה"ק שם.

(23) כפרש"י משלי שם "מיץ סחיטה כמו... וימץ טל וגו'". ובפשוט
 קאי על כל הג' פעמים "מיץ" שבכתוב. ועפ"ז "סחיטה" הוא צד השווה
 שבכולם – הפעולה בדבר להוציא ממנו הבלוע בו (וכי"ב). משא"כ
 "כובש" אינו מדגיש היציאה כ"א רק פעולת האדם בהדבר.
 (24) וכדמשמע ממפרשים הנ"ל שבהערה 18 שמיצוי הוא גדר אחד
 עם זריקה.
 (25) הרא"י שרש"י מביא כאן.
 (26) פרשתנו א, ט.
 (27) ראה ד"ה טעמה כי טוב תש"ט פ"ב. ועוד.
 (28) להעיר שדברי הרמב"ן הנ"ל הוא בפסוק הנאמר בקרבן עולה.
 (29) פרש"י פרשתנו א, ד. תו"כ שם (וראה רמב"ן וגו"א שם). וראה
 זבחים ז, ב ובפרש"י. אגה"ת פ"ב.

(*) ובלקוטי הגהות לתניא ע' ט "במדד".
 (**) וכצ"ל בקצוה"ע ע' קמט.

אינו רוצה ואינו יכול להינתק מאלקות, וכשלונו של
יהודי בעבירה נגרם על־ידי "עלילה" מלמעלה³⁸
כביכול, ולכן נאמר "בל ידח ממנו נדח", שבסופו של
דבר יחזור כל יהודי בתשובה³⁹. ואם כך, מדוע היה
צורך בירידה ובהסתר שעל־ידי החטא?

על כך ממשיך רש"י ואומר "כי אפס המץ",
כשהכוונה היא לחלב שחולבים מצאן ובקר. כלומר,
מה שיוציא מן הסחיטה והכבישה, לאחר עשיית
התשובה, דומה ל"חלב":

לפי סברא מסויימת ב"תורת אמת", החלב מצד־
עצמו ה' צריך להיות אסור לאכילה (מפני ש"דם נעכר
ונעשה חלב", או מפני "אבר מן החי"), אך התורה
חידשה שהוא מותר⁴⁰, עד אשר הוא הפך לדבר שבו
משבחים את ארץ ישראל⁴¹ – "ארץ זבת חלב
ורבש"⁴². זהו ענין האתהפכא – דבר שהיה צריך
להיות אסור לפי התורה, מתירה אותו התורה ואף
משבחת בו.

וכך ברוחניות: הכוונה של "מיץ אפים יוציא ריב",
שתחילה עבר האדם עבירה ונוצר "ריב" לגבי הקדוש־
ברוך־הוא, ואחר־כך הוא כבש כעסו, וה"ריב" הוא
כלפי היצר הרע –

הוא לצורך ענין האתהפכא והאתהפכא – הפיכת
הרע לטוב, כפי שמוסבר בתניא⁴³ הפסוק⁴⁴ "כל פעל
ה' למענהו וגם רשע ליום רעה, פירוש שישוב מרשעו
ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה".

ועל־ידי זה נגרם "ריח ניחוח לה"⁴⁵, – נחת רוח
לפני הקדוש־ברוך־הוא, מ"דברים חריפים או מחומצים
רק שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים
להשיב הנפש⁴⁶, ונגרם "אסתלק יקרא דקודשא־ברוך־
הוא בכולהו עלמין".

(משיחת ש"פ ויקרא תשל"ו)

שהכל בא מאת ה' לא היה כועס. כלומר, ענין הכעס
מתבטא בניתוק מהקדוש־ברוך־הוא – "כאילו עובד
עבודה־זרה". וזוהי המהות של כל העבירות, כפי
שמסביר אדמו"ר הזקן³⁵, כי על־ידי כל עבירה עוברים
על רצון הקדוש־ברוך־הוא ומתנתקים בשעת המעשה
מאלקות, בדומה לחטא עבודה־זרה.

וזהו הפירוש הפנימי לסוף הפסוק "מיץ אפים
יוציא ריב": על־ידי העבירה נוצר "ריב" עם הקדוש־
ברוך־הוא. אך כיון שבענין הכעס בולט יותר הניתוק,
ומודגש יותר מבעבירות אחרות, כפי שרואים שרק
לגבי עבירות מסויימות כתוב "כאילו עובד עבודה־
זרה", לכן נאמר ענין זה לגבי "מיץ אפים", ששם הוא
גלוי, כדלעיל.

וכאשר יהודי מביא קרבן וחוזר בתשובה על
העבירה, גם אז "מיץ אפים יוציא ריב", אלא שאז
נעשה הדבר באופן של "כובש כעסו" כדלעיל, וכן –
מרגיז יצר טוב על יצר הרע. (באופן כללי כך הוא
בתשובה על כל עבירה, שאז כובשים ומבטשים את
היצר הרע שהביא את האדם לעבור על רצון הקדוש־
ברוך־הוא ולהינתק מאלקות), ועל־ידי־זה "יוציא ריב"
– עם היצר הרע.

ולכן כתוב כאן "אפים" לשון רבים, כשהכוונה היא
לכעס הגורם לריב עם הקדוש־ברוך־הוא ר"ל, ולכעס
הנכבש – לאפרושי (= להפריש את עצמו) מאיסורא³⁶,
בשעת התשובה והבאת הקרבן, הגורם לריב עם היצר
הרע.

ח.

הסבר הדברים ברוחניות

אך יכולה להתעורר השאלה: כיון שמצד עצמו אין
היהודי עובר עבירה, כדברי³⁷ אדמו"ר הזקן: יהודי

(40) בכורות ו, ב. וראה אנציקלופדי תלמודית בערכו. וש"נ.

(41) שמות ג, ח. ועוד.

(42) פכ"ז.

(43) משלי טז, ד.

(44) הנאמר בפרשתנו א, ט. יג. יז. – בסוף דכל קרבן עולה.

(45) תניא שם.

(35) תניא פכ"ד – כה.

(36) ראה בכ"ז אגה"ק סכ"ה (קמ, סע"ב), תניא פכ"ט.

(37) ראה ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ג. ועוד.

(38) תנחומא וישב ד'. וראה סוכה נב, ב. ובארוכה – תו"ח תולדות

ד"ה ויתן לך פ"י ואילך. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ח ע' 395-6. וש"נ.

(39) ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. תניא ספל"ט.

והשרש הוא ממלכי חסד וגבורה דתהו.
יובב בן זרח⁶ הלעומת דאברהם שעליו כתיב⁷ מי
העיר ממזרח. ובלעומת זה הוא יובב בן זרח.

וחשם התימני הלעומת דיצחק, חשם⁸ הוא גבורה.
ותימן דרום הוא⁹ חסד, א"כ חשם מארץ¹⁰ התימני הוא
גבורה חסד והוא הוא הידים דקליפה ששניהם דוחות
ומכות שהם בחי גבורות קשות.

חשם¹¹ עם ב' פעמים י"ד הוא מספר עש"ו, כי גם
היד הימני דתהו הוא בחי גבורות, וכמו שחשם שהוא
בחי גבורה¹², הוא מתימן — חסד, א"כ ע"כ שגם תימן
הוא בחי גבורות. לכן גם היד הימני דלעו"ז נחשבה
לגבורה, והוא הידים ידי עשו.

הלעומת ידי יעקב המברכים את¹³ מנשה ואת
אפרים, כי ידי יעקב הם בחי חסד וגבורה.
והנה האיש¹⁴ עתי שהי' מזומן להוליך את השעיר
המשתלח, הי' לו ב' בחי הללו, ידיים רעות. וזהו
שדחפו בשתי ידיו את השעיר.

והי' זה כשמוקדם סמך הכה"ג — שהוא בחי חסד
ביותר — את שתי ידיו עליו, שהידיים דהכהן הגדול
שתיהן הן חסדים, שגם אלקים בחי יד שמאל גבורה

בראשית לו, לגילד: וימת בלע וימלך תחתיו יובב בן
זרח מבצרה: וימת יובב וימלך תחתיו חשם מארץ
התימני:

קכט

ביאור דבקדושה גם יד שמאל מקרבת (ע"ד ביעקב
וכהן גדול), משא"כ בקליפה דתהו גם יד ימין הוא בחי
גבורות, "חושם" עם ב' פעמים י"ד בגי' "עשוי", "הידיים
ידי עשוי", ורמזים בזה

יד ימין — חסד, יד שמאל — גבורה.
ובקדושה גם יד שמאל מקרבת, ששני הידים דחסד
וגבורה טובים המה.

כמ"ש שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, ע"ד
כמו שיצחק — גבורה² יצא מאברהם³ חסדים, והיינו
חסד וגבורה דקדושה ששניהם הם טובים ומקרבים,
ועיין בזח"א דף קל"ג ע"א בפסוק ויקח את רבקה כו'
ויאהבה. בקדושה, גם יד שמאל מקרבת שני הידים
דחו"ג טובים המה.

אך בסט' דקליפא, הוא בחי ידיים רעות כמו והידיים⁵
ידי עשו, ששניהם הם בחי גבורות קשות הדוחים
ומכים וממיתים, ר"ל.

(6 פירוש: כמ"ש בעץ חיים שער (ט) שבירת הכלים פ"ב, דהמלך
יובב בן זרח כנגד "חסד" דקליפה, והוא לעומת חסד דקדושה —
בחי אברהם.

ומבאר ומרמז כאן, ד"יובב בן זרח" בחי חסד דקליפה, הוא כנגד
אברהם — חסד דקדושה, ו"חשם" בחי גבורה דקליפה, כנגד יצחק
בחי גבורה דקדושה.

(7 ישע"י מא, ב. "מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו", ופרש"י "מי
העיר את אברהם להביאו מארם שהוא במזרח, וצדק שהי' עושה היא
היתה לקראת רגליו בכל אשר הלך". ראה בראשית רבה פרשה מג,
ג. שבת קנז, ב.

(8 ראה גם לקמן סימן קלא. קלב.

(9 פירוש: ראה הביאור בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן
רא הערה 21, והטעם ראה רש"י [במדבר ב, ג] דמזרח נק' "קדם"
ו"פנים", ומערב נק' "אחר". נמצא דצד דרום הוא לימין שהוא חסד.
ע"ש כל הביאור דצד דרום הוא חסד.

ונמצא ד"חשם" דבעצם הוא מלך גבורה, הוא כולל גם חסד
דקליפה, והוא בדומה לעשו ששני הידים, הימין (חסד) והשמאל
(גבורה) הם רעות.

(10 וזהו הדיקן בפסוק "חשם מארץ התימני" שהוא כולל גבורה
"חשם", וחסד "התימני" — דשניהם בקליפה.

(11 חש"ם בגי' 348 + ב' פעמים י"ד 28 = 14) d, ביחד 348 +
28 = 376, עש"ו.

(12 ראה עץ חיים שער (ח) דרושי נקודות פרק ד. לעיל סימן קכח.
לקמן סימן קלא. קלב.

(13 בראשית מח, יד. כ.

(14 ויקרא טז, כא "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי
והתודה עליו את כל עונות בני ישראל . . ונתן אותם על ראש השעיר
ושלח ביד איש עתי המדברה".

(1) שיר השירים כ, ו.

(2) כמ"ש (בראשית לא, מב) ופחד יצחק הי' לי. פרדס שער (כג)
הכינויים פרק ד. מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות התורה חלק ב עמוד
תקפ, ובהנסמן שם במראי מקומות שם. ועיין ילקוט לוי יצחק עה"ת
חלק א' סימן קיז.

(3) כמ"ש (מכ"א ז, כ) חסד לאברהם". ראה גם זהר בראשית דף מז,
ב. תניא אגרת הקודש סימן ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים
עמוד ד ושי"נ.

(4) וז"ל: רבי שמעון אמר מאי שנא דכתיב ב' ביצחק (מהו השינוי
שכתוב ביצחק) ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה (למה צריך
לכתוב ויאהבה), כיון דאמר ותהי לו לאשה לא ידענא דהוא רחמים לה
(כיון שהיתה לו לאשה ודאי אהבה אותה), דהא כל בני עלמא רחמי
לנשיהו (כי הרי כל בני העולם אוהבים את נשותיהם), מאי שנא
ביצחק דכתיב ב' ויאהבה (מה אשמעין התורה בזה), אלא (הטעם
הוא כי) ודאי אתערותא דרחימו דדכורא לגבי אתתא לאו איהו
אלא שמאלא (ודאי התעוררות של האיש אל אשתו אינה אלא מצד
הגבורה שבשמאל), דכתיב (שיר השירים ב, ו) שמאלו תחת לראשי
וימינו תחבקני, (הרי תחילת התעוררות החיבוק המורה על האהבה
היא מהשמאל), וחשך וילילה כחד אינון (וחשך של הגבורה עם לילה
שהיא הנקובה הם תמיד יחד, כי עיקר בנין המלכות הוא מהגבורות),
ושמאלא אתער רחמו דתיר לגבי נוקבא ואחיד בה (והשמאל והגבורה
מעוררת תמיד את האהבה אל הנקבה ואוחזת בה), ועל דא אף על
גב דאברהם רחמים לה לשרה לא כתיב ב' ויאהבה (ועל כן אעפ"י
שאברהם אהב את שרה לא כתוב בו ויאהבה), אלא ביצחק (לפי שהי'
מצד הגבורה שבשמאל שהיא המעוררת את האהבה אל המלכות).

ראה גם אור התורה פרשת חקת עמוד תשס"ה.

(5) בראשית כז, כב.

היא בחי' חסד כמ"ש¹⁵ אלקים ברב חסדך, והכהן הגדול הוא בחי' רב חסד כידוע, והוא ע"ד¹⁶ לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא, שגם השמאל הוא ימין, ולכן כתיב ידו בחד י' לשון יחיד, כי שם כולא ימינא בחי' יד א'. והתודה עליו את כל עוונות כו' ונתן אותם על ראש השעיר, הוא, כי החסדים הרבים ידידו דהכה"ג בסמיכתם על השעיר דחו את הגבורות הקשות דהעוונות תם והונחו העוונות על ראש השעיר.

ואז ושלח ביד איש עתי¹⁷ המדברה, ושם דחפו האיש עתי בשתי ידיו ששניהם גבורות, היפך ידי הכה"ג ששניהם חסדים, וזהו מה שנקרא עת"י. י"ל עת"י¹⁸ גימטריא בל"ע יוב"ב חש"ס עם י' אותיותיהן. לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות דברים עמוד ש

(15) תהלים סט, יד.

(16) זהר חלק ג' — אדרא רבא — קכט, א. רפט, א.

(17) ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק ביאור "איש עתי".

(18) עת"י בגי' 480, וכן בל"ע (102), + יוב"ב (20), + חש"ס (348) = 470 + 10 אותיותיהם = 480.

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אפרים אליעזר שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו העיר על דיוק לשון רש"י הנפלא (תשא לג, יב) וז"ל ראה תן עניך ולבך על דבריך. ואענה גם אני חלקי, בכוונת רש"י, וגם **מנ"ל לרש"י**.

תכלית בקשת משה הנ"ל היתה שאף שחטאו ישראל הנה בכ"ז תה"י השראת השכינה ביניהם, עצמותו ומהותו ית' ולא ע"י שליח ואפי' לא ע"י אחר (עיין לקו"ת צו יב, ע"ג). וכמו שמסיים בקרא אם אין פניך הולכים גוי' ונפלינו אני ועמך גוי' אשר זהו ענין דירה לו ית' בתחתונים ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוך כאו"א ע"י המקדש. ובמילא ידוע לנו כוונת משה מהבטחת הקב"ה בהנוגע לבית המקדש וכמו שנאמר והיו עיני ולבי שם **כל הימים**, היינו גם בעת ריתחא.

ובזה יובן הירושלמי התמוה - ברכות פרק ד' הלכה ה' - פניו למעלה ועיניו ולבו למטה, עיי"ש. ועפ"ז מובן ג"כ דיוק לשון רש"י וגם מה שמסיים "על דבריך" שהיא ספי' המלכות, שבה נברא העולם שתכליתו ופנימיותו הוא בית המקדש, כי כללות העולם הוא דירה לו ית', ובעולם גופא - זהו ענין בית המקדש, ועפ"ז יש לבאר ג"כ הענין דעיניו ולבו - עפ"י המבואר בתקוני זהר תקון כ"א דף נ' ע"ב ורזא דמילה כו'.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח, המחכה לבשו"ט בהענינים שנדברו בהם כאן, ויפה שעה אחת קודם.

נ"ב: מוסג"פ העתק מכתבי כללי שבטח יעניין את כת"ר שי.

הימים" (שם ל, כו), שהוא אור הגנוז שהי' משמש אז, ומה שהי' "עין לא ראתה", יתהפך ל"עין לא ראתה אלקים זולתך" (שם סד, ג), דהיינו לרוב הבהירות, וכל זה בא מכח ביטול השמרים – הקליפות, ומעז יצא מתוק, וזדון נתהפך לזכות, ו"כעת יאמר ליעקב" (במדבר כג, כג), ואמרו רבותינו ז"ל (דברים רבה פ"א ס"י) שהיו ישראל לפני ממיצתן של מלאכי השרת כו'.
של"ה – מסכת פסחים אות שסז. שסח

ב. דע כי אילו לא חטא אדם הראשון אז לא הי' שייך לומר להיות נבדל מקום קדוש. כי הכל הי' ענין גן עדן והכל הי' קודש, וכמו שכתוב בירמ' (ג, טז) לעתיד לא יאמרו עוד ארון ברית ה' וגו', ופירש"י כי כל כניסתכם תהא קדושה ואשכון בה כאילו הוא ארון.

וכן לא הי' נבדל איש מאנשים לעבודה ולכהונה כי היו כולם ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכן לא הי' נבדל זמן מן הזמנים לקדושה כי כל העתות היו שוים לקדושה כמו שיהי' לעתיד עולם שכולו שבת.

וסימנך לשלש אלה הוא עולם שנה נפש, המוזכר בספר יצירה. דהיינו קדושת המקום מהעולם, וקדושת זמן מן הזמנים הנכלל בענין שנה, וקדושת הבדל אדם משאר נפשות האדם וזהו ענין נפש.

ולא הי' האדם צריך לקרב את עצמו על ידי הקרבן, רק הוא בעצמו הי' קרבן לה' כענין נפשותיהם של צדיקים לאחר מותם שהם קרבן על גבי מזבח של מעלה.

על כן התחיל ספר זה באדם שנאמר (ויקרא א, ב) אדם כי יקריב רומז לאדם הראשון, ואז תורת כהנים תיקון לאדם וכל דיני הקרבן.

אחר כך נגעי בני אדם הבא מכח חטא שלו ותקנתן היינו טומאת נדות וצרעת וזיבה וקרי וטהרתן. אחר כך מיתת שני בני אהרן הרומזים לבני אדם קדמאה כמו שיתבאר במקומו.

והוצרך אחר כך להיות יום בשנה לכפר כי כן נגזר על אדם ביום אכלו מיתת ויומו של הקב"ה אלף שנה ואז יום לאלף שנה. אחר כך לעורר הקדושה ולקדש עצמו הוא בפרשת קדושים תהיו. אחר כך קדושת הזמנים בפרשת אמור. אחר כך ענין השמיטות שבע פעמים שנמשכו משבעת ימי בראשית הנעלמים כמו שיתבאר במקומו.

אחר כך ברכות וקללות להיות סור מרע ועשה טוב והבטחות אלו של אם בחקותי תלכו לא נתקיימו עדיין עד לעתיד ואז יהי' הנצחית בגוף ונשמה ככוונת הבריאה מתחלה כמבואר בארוכה בהקדמה שלי תולדות אדם. הרי ספר תורת כהנים תיקון האדם.

של"ה עה"ת

א, א – ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר

א. כתיב (שם יד, ד) "מי יתן טהור מטמא לא אחד", ופסוק זה על-דרך פסוק (קהלת ב, יג) "כיתרון האור מן החשך". והארכתי מאד בדרושים אחרים מענין זה (לעיל אות רפ"ב), כי סיבת החושך גורם יתרון האור, ממה שהי' קודם שנתחשך.

ואמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה פ"ט ס"ח) חוה סחטה אשכול של ענבים, בענבים מעורבים בשמרים ואינם ניכרים רק מתבטלים, וכשנסחטו ונעשו שמרים אחר כך, נשאר היין משומר. רצה לומר מסולק מהשמרים, והוא זך ובהיר יותר ממה שהי' קודם סחיטה. וזהו ענין עולם הבא יין המשומר בענביו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות לד, ב), "עין לא ראתה אלקים זולתך" (ישעי' סד, ג) זהו יין המשומר.

והענין כי הי' "כתנות אור" נגנזו ונעשה "כתנות עור" ב'עין' שהוא עור היפך אור. ובהתם החטאת לעתיד אור חדש יהי' לזה העור יתרון 'עין' שגרמה עיור, עיור יתהפך ל"עין בעין נראה אתה ה' וגו'" (במדבר יד, ד), עין רואה עין כו' זה יין המשומר כו'. וזהו ענין א' ד"שמע ישראל" (דברים ו, ד) – רבתי.

ובדברי הימים (א-א, א) א' ד"אדם" – רבתי. הנה, "אדם" מעשר של "אמות", והעולם נברא באמת, "בראשית ברא אלקים את" (בראשית א, א), סופי תבות "אמות". "ונרגן מפריד אלון" (משלי טז, כח) הוא הנחש בהוצאת דבת שקר, גרם שנפרד א' מן "אמת" ונשאר – "מת", וכן מן "אדם" ונשאר – "דם". ואז נסתלקה אלף מ"כתנות אור" ונעשית "עור".

ועל כן א' ד"ויקרא" (ויקרא א, א) זעירא, ונשאר "ויקרא" לשון "קרי" היא לילית, שהולידה מן אדם ק"ל שנה, ובאה זוהמא לעולם (ערובין יח, ב). ואמר "אדם כי יקריב" (ויקרא א, ב) דאינו קרוב, עתה צריך להקריב, ואחר כך הפרשיות של תורת כהנים הארכתי במקום אחר, שסובבים על זה הענין.

וכל הטומאות נמשכות מזה. "אדם כי יהי' בעור בשרו" (שם יג, ב) מחמת שנעשית כתנות עור ובשר בחטא אדם הראשון, ולא היתה מיטת אדם שלמה, רק קרי, ומזה הזיבות ודם נדה כו', עד בא יעקב שופרי' מעין שופרא דאדם, והיתה מיטתו שלמה (פסחים נו, ב) ויצאו ממנו שבעים נפש קדושות, לתקן ע'. "ואת יהודה שלח לפניו" (בראשית מז, כח) רומז על דוד המלך ע"ה בסוד אדם Tוד משיח...

לעתיד בביאת משיח, כתיב (ישעי' ס, א) "קומי אורי כי בא אורך", "אור הלבנה כאור החמה וגו' כאור שבעת

♦ יום ראשון כ"ד אדר ♦

א (א) ויקרא אל משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר:
א ויקרא למשה ומליל יי עמה מפשפון זמנא למימר:

במבטא, להורות יחוד יותר, והוא, שמשה שמע וכל ישראל לא שמעו, ודר"ק. **מאהל מועד**. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל. יכול מפני שהקול נמוך? תלמוד לומר: "את הקול". מהו ה"קול"? הוא הקול המתפרש בתהלים: "קול ה' בכח, קול ה' בהדר, קול ה' שבר ארזים". אם כן, למה נאמר "מאהל מועד"? מלמד שהיה הקול נפסק. כיוצא בו: "וקול פנפי הפרובים נשמע עד החצר החיצנה". יכול מפני שהקול נמוך? תלמוד לומר: "בקול אל-שדי בדברו". אם כן, למה נאמר: "עד החצר החיצנה"? שפיון שמגיע שם, היה נפסק. **מאהל מועד לאמר**. יכול מכל הבית? תלמוד לומר: "מעל הפפרת". יכול מעל הפפרת בלח? תלמוד לומר: "מבין שני הפרכים". לאמר. צא ואמר להם דברי פבושין: 'בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו, שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל במדבר פמנדים, מן המרגלים ואילך, לא נתיחד הדבור עם משה, שנאמר: "ויהי כאשר תמו כל-אנשי המלחמה למוות... וידבר ה' אלי לאמר" אלי היה הדבור. דבר אחר: צא ואמר להן דברי, והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר: "וישב משה את-דברי העם וגו'":

כ"י ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל אמירות ולכל צווים, קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר: "ויקרא זה אל-זה", אבל לנביאי אמות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטמאה, שנאמר: "ויקר אלהים אל-בלעם". ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לאזניו, וכל ישראל לא שומעין. יכול אף להפסקות היתה קריאה? תלמוד לומר: "וידבר", לדבור היתה קריאה ולא להפסקות. ומה היה הפסקות משמשות? לתן רוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל-וחמר להדיוט הלומד מן ההדיוט. אליו. למעט את אהרן. רבי יהודה אומר: "ג דברות נאמרו בתורה למשה ולא אהרן. וכנגדם נאמרו י"ג מעוטין, ללמדך, שלא לאהרן נאמרו, אלא למשה שיאמר לאהרן; ואלו הן י"ג מעוטין: "לדבר אתו", "מדבר אליו", "וידבר אליו", "ונועדתי לך" - כלן ב'תורת פהנים'. יכול שמעו את קול הקריאה? תלמוד לומר: "קול לו", "קול אליו". משה שמע, וכל ישראל לא שמעו.

(מ"ב בשם הר"ן שדיקו דרש"י ממה שסתבה המיתות הדבור מרגשת במבטא יותר מאלו הנה פתוב לו' שגם כן תורה על יחוד הדבור, אבל אינה מרגשת. וכתב 'אלי' שגם כן היא תבה המיתות הדבור, ואמנם מרגשת

ספורנו

ומשרתיו, כאמרו "ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו" (שם כט, מג מד). וכן עשה במקדש שלמה, כאמרו "ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת מפני הענין, כי מלא כבוד ה' את בית ה'" (מלכים א, ח, יא), ובזוה קדש את המקום כאמרו "הקדשתי את הבית הזה אשר בנתה" (שם ט, ג). אבל מן היום הראשון ואילך נכנס משה באהל מועד מחוץ לפרכת, והיה אליו הדבור מעל הפפרת, כאמרו "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו, וישמע את הקול מדבר אליו מעל הפפרת" (במדבר י, טז). תורה ב

גוים ועמל לאמים יירשו, בעבור ישמרו חקיו" (תהלים קה, מדר"מ). ועל כל אלה השביעם בשבועת האלה (פרק כו) אחר שהפרו בריתו הראשון בחטאם. ובסוף האלות הגיד תשובתו וישראל אחרי היאוש. ובזה סיים ספרו השלישי. **א (א) ויקרא אל משה**. תמיד מתוך הענין, כענין בזה סיני, כאמרו "ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענין" (שמות כד, טז), כי לא יכנס שם לעולם בלי רשות. **מאהל מועד**. שלא נכנס אז משה באהל מועד בעוד הכבוד שם, וזה היה ביום שכלה משה את הקמת המושכן, שאז ירד הכבוד לקדש את המקום

וספר בספרו השלישי, איך לקיום שכינתו בתוכם סדר מיני קרבתות, מהם חטאת (פרק ה) ואשם (פרק ו) ונסכי צבור להעביר את רעת חטאת הצבור (ה, יג-כ) והיחיד (שם, כד-ל). והזהיר על מיני טמאה בורע ובדעות ובמאכלות ובמגע ובמשא ובאהל. וסדר המועדים למקרא קדש (פרק ג) למען פונו יחדיו בקמים מיוחדים לעבודת האל יתברך. וסדר שמשה יובל (פרק כה) אשר גם יזכו לירש את ארץ ה' המוכנת לעבודתו. ובה יעד יעודים גשמיים הברחיים לחיי שעה (שם פסוק ג), למען יתפרנסו שלא בצער, ויהיה לבבם פנוי לעבודתו, כאמרו "ויתן להם ארצות

הגילוי נעלה יותר – בהיותו לאחר ההעלם

לדחות ולהסיר את ההעלם, אלא ש"לילה פיוס יאיר". וזהו הוראה לכל אחד ואחד בעבודתו, שבכל מצב שבו נמצא, אסור לו להתנאש חס-ושלום, אלא אדרבה – על-ידי ההעלם אפשר להגיע לגילוי נעלה יותר. וכן בנוגע לדורות בכלל, שמקשים קושיא: הרי היו דורות טובים בהרבה מדורנו ("א סאך שענערע ווי היינט"), ואף-על-פי-כן היו עדין רחוקים מהגאולה, ואם-כן איך אפשר להבין שדוקא בדור זה, ש"אכשור דרא בתמיהה", תבא הגאולה?

והמענה לזה – אדרבה, היא הנותנת, כנ"ל. לפנות בקר השינה חזקה יותר, ואז צריך להתחזק ביותר לא להרדם חס-ושלום, אלא להתעורר לאור הבקר, עד שנזכה ל"לילה פיוס יאיר".

מפרשת פקודי נכנסים לפרשת ויקרא. שיכות ב' הפרשיות היא: בסוף פרשת פקודי, מדבר אודות הענן שהיה על המשכן. "ענן" הוא **העלם**, שמנע ממושה רבנו להכנס לאהל מועד, ולא יכל משה גו". ואחר-כך "ויקרא אל משה" – קריאה היא ענין של גלוי, הגלוי שלאחר ההעלם. והגילוי שלאחר ההעלם הוא למעלה יותר מגילוי כשלעצמו, כידוע. ענין הגילוי שלאחר ההעלם בעבודת האדם הוא עבודת התשובה. התשובה באה לאחר שהאדם התרחק מאלקות העלם. ותשובה פירושה השבה למקומו – גילוי. גם בתשובה – כמו בגילוי שלאחר ההעלם – נעשה "כפלים לתושיה", עד לתכלית התשובה – "ודונות נעשו לו פזיות", "אתהפכא חשוכא לנהורא".

[...] וזהו ענין תכלית הקריאה שבאה לאחר ההעלם – לא

~ נקודות משיחות קודש ~ (התעודות שבתקדש פרשת ויקרא תשל"ב)

נרמזות מעלת התורה – שבאמצעותה ניתן להתקשר עם עצמות הבורא. וכמובאר בתניא (פרק מז), שהקב"ה הלביש בתורה את רצונו וחקמותו, המאחדים במהותו ועצמותו יתברך. ומכיון שכן, "הרי זה כאילו נתן לנו את עצמו כבכול".

חומש ויקרא הוא חומש כללי, שכן בהיותו הספר האמצעי, הוא מכיל את שאר החומשים (כידוע שהקו האמצעי כלול מקו הימין ומקו השמאל). וכן בשם 'ויקרא' נרמזות מעלתה של כללות התורה: ב'ויקרא אל משה" לא נאמר מי הקורא, שכן הקריאה באה ממהותו ועצמותו יתברך, שלמעלה מכל תאר ושם. וכאן

~ נקודות משיחות קודש ~ (התעודות שבתקדש פרשת ויקרא תשמ"ב, חלק ב, עמ' 1107)

אתגר – אסור לך להסתפק בהישגך עד עכשיו, אלא עליך לחתור להישגים נעלים יותר. ואילו למי שמצוי בשפל המדרגה, זו קריאת עידוד – אל-לך להתנאש, שכן על-אף הכל, תמיד בכחך להתעלות ממצבך הירוד ולצאת מאפלה לאורה.

בשמה של הפרשה – **ויקרא** – טמונה הוראה בעבודת האדם לקונו: בכל עת ובכל שעה 'קוראים' לכל יהודי מן השמים, ודורשים ממנו: התעלה! לך מחיל אל חיל בעבודתך! שני פנים לקריאה זו: לבעל מדרגה גבוהה, זו קריאת

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם כרך לט עמוד 209)

אף, על אף הירידה בפרשתנו לגבי פרשת פקודי, הרי לפי סדר התורה, עולים ובאים מפרשת פקודי לפרשתנו. שכן תכלית הפונה היא לא בגילוי האור שבמשכן, אלא בגילוי שבתוך העולם, והגילוי הנעלה של פרשת פקודי אינו אלא הכנה והקדמה לגילוי בפרשתנו.

בסוף הפרשה הקודמת, פרשת פקודי, למדנו על גילוי אור גדול שהיה במשכן – "וכבוד ה' מלא את המשכן, ולא יכל משה לבא אל אהל מועד גו", שזה גילוי שבא מלמעלה; ואילו בפרשתנו מדבר בגילוי מועט, הנרמז באל"ף הזעירה של 'ויקרא', והינו אור שבא מלמטה, על-ידי העבודה בעניני העולם – צאן ובקר גשמיים.

~ נקודות משיחות קודש ~ ('לקוטי שיחות' חלק כב, עמוד 1)

זו לתקן את הפגם שנגרם על-ידי החטא. [כמבאר בתורת החסידות, שבהתקשרות הנפש לאלקות – שתי בחינות: א) התקשרות עשויה – הנוצרת על-ידי קיום רצון ה' (מצוה מלשון צוואת וחבור), והיא עלולה להפגם ולהחלש על-ידי אי-ציות, חלילה, לרצונו; ב) התקשרות עצמית – שאיננה תלויה במילוי רצון העליון;

מפני מה מתחילין לתינוקות ב'תורת כהנים'...? אלא: שהתינוקות טהורין, והקרבנות טהורין, יבאו טהורין ויתעסקו בטהורין (ויקרא רבה פרשה ז)

כשאדם מביא קרבן על חטא שחטא, הוא מבטא בכך את הקרבה וההתקשרות העצמיים שלו לה' יתברך, קרבה והתקשרות שלא נגע בהם החטא; ובכחה של התקשרות

- בתורת הקרבנות, המגלים ומעוררים את אותה בחינה בנפש שהיא למעלה מפגם החטא, אלא היא תמיד נקיה וטהורה.

היא אינה נוצרת עלי-ידו, ולכן גם לא נחלשת בהעדרו].
וזוהי פונת המדרש: **"ובאו טהורין"** - תינוקות של בית רבן, שלא טעמו טעם חטא מעולם, **"ויתעסקו בטהורין"**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' חלק כב. עמוד 11)

(א) האדם נמשל לעץ, בנאמר (שופטים כ) **"כי היאדם עץ השדה"**.

(ב) עצי המערכה הם בגדר 'הכשר מצוה', שהרי אין הם באים אלא כדי לאפשר את הקרבנות והעלאתו של דבר אחר, הינו בשר הקרבן שנקרב על גביהם. ודוגמתו בעבודת האדם: מי שמקרב יהודי **שני** לקב"ה. הנכונות לעסוק בעבודה כזו, היא אות וסימן לביטול מחלט ומשלם לקב"ה.

ולא נאמר כי תקריב מנחה, מלמד שמקריבים קרבן עצים (תורת כהנים)

באור תכן 'קרבן עצים' בעבודה הרוחנית:
הקרבנות לסוגיהם (עולה, שלמים וכו') מורים על הקרבה חלקית, של כוחות מסוימים בנפש; כל קרבן לפי ענינו. ואילו 'קרבן עצים' מסמל הקרבה כללית, של עצם הנפש - האדם מוסר את עצמו, כל-כלו לקב"ה.
הקרבה זו נקמטת ב'קרבן עצים' דוקא, משתי סיבות:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ד' אדר שני תשמ"א)

להקב"ה - על האדם להקטין את עצמו ולהיות 'זעירא'.
אף ב'דברי הימים' מדבר בתולדות העולם, וביחס לעולם - על האדם להיות 'רבתי', למשל ולהשפיע על סביבתו.

ויקרא (א) האות א' היא זעירא, ואלו האות א' שבמלה "אדם" בתחלת 'דברי הימים' היא רבתי. ויש לומר בדרך הרמז: כאן מדבר בקריאתו של **הקב"ה** אל משה, וביחס

במליל עם בני ישראל ותימר להון אנש
ארי יקריב מוכנז קרפנא קדם יי מן בעירא
מן תורי ומן ענא תקרבין ית קרפנכון :

(ב) **דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אדם פייקריב מפם קרבן ליהוה מן-הבהמה מן-הבקר ומן-הצאן תקריבו את-קרבנכם:**

את המקצה. ומן-הצאן. להוציא את הנוגח שהמית. כשהוא אומר למטה מן הענין "מן-הבקר", שאין תלמוד לומר, להוציא את הסרפה. תקריבו. מלמד ששנים מתנדבים עולה בשתפות. קרפנכם. מלמד שהיא באה נדבת צבור, היא עולת קיץ המזבח, הבאה מן המותרות.

כ"י אדם פייקריב מפם. כשיקריב, בקרבנות נדכה דבר הענין. אדם. למה נאמר? מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אדם לא תקריבו מן הגזל. הבהמה. יכול אף חיה בפלל? תלמוד לומר: **"בקר וצאן"**. מן הבהמה. ולא בלה, להוציא את הרובע ואת הנרבע. מן-הבקר. להוציא את הנעבד. מן-הצאן. להוציא

ספורנו

התבאר ענין קין באמרו "ואל קין ואל מנחתו לא שעוה" (בראשית ה, ח), כי היה הוא מפת המינים שאין מקבלים מהן קרבן, כמו שהוכיח סופו על תחלתו, ושהיתה מנחתו ממין בלתי ראוי להקריבה. וכן בנח באמרו "וירח ה' את ריח הניחוח" (שם ה, כא), אמר שקבל אותו החלק מקרבנותיו שהיה ראוי לריח ניחוח, בהיותו מן המין הראוי להקריבה, אבל לא קבל כל קרבנו שהיה "מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור" (שם שם, ט).

ויוכן גם כן מה שרצה באמרו "ובח ומנחה לא חפצת, אוננים פריית לי" (תהלים מ, ז), ובאמרו "למה לי רב

ומיני הקרבנות וסבות ההקריבה. ופרש, שקרבנות נדכה מקבלים אותם מכל אדם, אפלו מן הגוים, כמו שבאר אחר כך באמרו "ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה, כי משחתם בהם מום בם" (להלן כב, כח). והנה המשמדים גרועים מן הגוים, בפרט המשמדים לעבודה זרה ולחלל שבתות בפרהסיא.

ופרש שמייני הנקריבים הם בקר וצאן בבהמה, ותורים ובני יונה בעופות, וסלת ושמן ולבונה. ופרש שמייני הקרבן מהם עולה שלמים ומנחה, הבאים לפעמים נדבה, ומהם חטאת ואשם שאינם באים אלא חובה. ומנה

(ב) **אדם כי יקריב מפם**. כי יקריב מעצמם בודוי דברים והכנעה, על דרך "ונשלמה פרים שפתינו" (תהי' יד, א), ובאמרו "ובחי אלהים רוח נשברה" (תהלים נא, יט), כי אין חפץ בכסילים המקריבים בלתי הכנעה קודמת, ובקר אמרו ז"ל "מפם" ולא פלכם, להוציא את המושמד (ספרא, ירושלמי שקלים א, ד).

מן הבהמה. אם יקריב בהמה לא יהיה רק ממין בקר או צאן, ולא שום מין חיה, אף על פי שהיא בכלל בהמה, באמרו "וזאת הבהמה אשר תאכלו וגו' אלו וצב" וגו' (דברים יד, ח).

והמקנן באלה הפרשיות הוא לפרש מיני מביאי הקרבן ומיני הנקריבים

אדם הראשון כמושל בכמה

כולה למי שקבש אותה, ולא בעי אחד משאר דרכי הקנינים. והנה זה שמלך צריך לכבוש מלחמה כדי לקנות, הוא מכיון שהמדינה האחרת היא בבעלותו של מלך אחר הנלחם נגדו. ועל כן במלחמה, כשרוצה להוציא המדינה מרשותו ולהכניסה תחת בעלותו ושליטתו - צריך כיבוש. מה שאין כן כשאין מלכות ושליטה המנגדת, לא בעי כיבוש כדי לקנות, והמדינה נקנית למלך, בזה גופא שנמצאת תחת שליטתו.

ועל-פי-זה יש לומר דמכיון שקשנברא אדם הראשון, היה יחידי בעולם, ושולט על הכל, בזה נכבש כל העולם תחתיו ונעשה שלו.

אדם כי-יקריב מקם

אדם – למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל (א, ב). ובפירושו רש"י

צריך-עיון אף "הכל היה שלו" דלכאורה לא מצינו שעשה אדם הראשון קנין המועיל בכל הדברים שבעולם. ואם כן, איך נקנה לו "הכל"?

ויש לומר על-פי המבאר ברמב"ם (הלכות מלכים פרק ד הלכה י) בנוגע למלך ש"כל הארץ שוכבש הרי היא שלו, ונותן לעבדיו ולאנשי המלחמה כפי מה שירצה, ומניח לעצמו כפי מה שירצה". דמבאר מזה דעל-ידי כיבוש נקנית המדינה

טעם דלא נתפרשו קרבנות חובה בראשונה

היום השמיני למילואים, היו צריכים לדעת דיני הקרבנות שיתחייבו בהן בשמיני למילואים, ולכן נתפרשו כאן דיני הקרבנות שהיו צריכים לדעת דיניהם מיד.

ועל-פי-זה מובן למה נתפרשו תחילה דיני קרבנות נדבה, כי אינו מסתבר כלל שמיד בשמיני למילואים, יום בו שרתה שכינה במשכן, יחטאו בני ישראל ויתחייבו מיד בקרבנות חובה, ונתחייבו בהן רק אחרי זמן.

מה שאין כן קרבנות נדבה, הרי כמו שזכרנו בני ישראל למלאכת המשכן בנדיבות גדולה, כמו כן מסתבר שהקריבו מיד בשמיני למילואים קרבנות נדבה, ולכן בתחלה נתפרשו דיניהם, כי הקריבו אותן לפני קרבנות חובה.

אדם כי-יקריב מקם

בקרבנות נדבה דבר הענין (א, ב). ובפירושו רש"י

וקשה, למה התחיל דיני קרבנות בקרבנות נדבה, דלכאורה הנה-ליה להתחיל בקרבנות שנתחייב בהן האדם, כחטאת ואשם וכיצא בזה. ועד שקרבנות צבור שנתחייבו בהן כלל ישראל, לא נאמרו כאן כלל?

ויש לומר דבאמת עקרה של פרשה זו אינה הלכות קרבנות, דפרשת קרבנות בעקרה היא להלן (אחרי, אמור, פנחס וכיצא בזה) ולכן לא נאמרו כאן דיני קרבנות צבור, דאין כאן מקומן.

אלא שמכיון שבאותו זמן עמדו ישראל זמן מועט לפני

ספורנו

בחיוב פרת, כאמרו "ונקרתה הנפש ההיא" (שמות יב, טו ועוד), ולחלק השני יאות האשם, להעביר חלול אשר אשם לו, וזה בהכנעת הקרבן עם התשובה, ותורה אחת להם. אמנם קרבן השלמים הוא כמשתף הבעלים עם משרתי האל לעבדו שכם אחד. ובהיות החוטאים על מדרגות מתחלפות, מהם מוכנים להכשיל בחטא ומהם רחוקים מזה ויקרה בהם על המעט, היה הדבור בהם על אפנים מתחלפים, וקרבנותיהם מתחלפין. ולכן, על הכהן המשיח, מכיון שהוא רחוק שיכשיל בחטא, אמר: תורה ג

העולה ואימורי הקרבנות ואזכרת המנחות, ולכפרת המעשה יאותו חלקי הקרבן הנתן לכהנים, וזה שתמורת אברי החוטא שהתעסקו בפעלת הרע ינתן חלק לאברי עובדי האל המתעסקים בעבודתו, כאמרו "ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה, לכפר עליהם" (לחן י, יז). וכן אמרו ז"ל, שהכהנים אוכלים ובגלים מתכפרים (פסחים נט, ב).

ובהיות הפעל הרע הראוי להתכפר בקרבן קצתו עם כבד עון, כמו חייבי כריתות, וקצתו קל מזה אכל עם איוה חלול בקדש, הנה לחלק הראשון יאות החטאת, לחטא את הנפש שנטמאה

ובחייבים (ישעיהו א, יא), וכאכל רבים בספרי הקדש. כי אמנם ראוי שיהיה המביא הקרבן אדם כשר להביא, בוחר במין הראוי לקרבן, הנאות להשיג התכלית אשר בסבתו בא להקריב, ויסמוך את ידו על קרבנו כמתנפל ומתפלל שיהיה עונו על ראש הקרבן, כענין בשערי המשתלה, ובהו יוציא לאיוה פעל של הכנעה את מחשבת התשובה אשר בלבו "ונרצה לו לכפר עליו" (לחן פסוק ד).

ובהיות מיני החטא קצתם במחשבת הלב בלבד וקצתם גם במעשה, הנה לכפרת ההורר הלב יאות אותו החלק אשר יעלה בלהב המזבח, והם

הקרבנות נפש הבהמית לה'

מוציאים את הדם וה'רוח חיים' מהבהמה, ולאחר השחיטה נשאר הגוף שלם אף ללא החיות שבו, כמו כן באדם: מוציאים ה'רוח חיים' שבנפש הבהמית – החיות וההתלהבות מעניינים גשמיים, ונשאר רק גוף הבהמה – הדבר הגשמי כשלעצמו נשאר, אף ללא החשק והתענוג הגשמי שבו, ומשתמשים בו אף ורק לענייני קדושה. והמטרה היא לבוא למצב של "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, בשני יצריך" שאף בנפשו הבהמית תתגלה האהבה הגדולה של היהודי להקב"ה. וזה נרמז בהקרבנות הקרוב באש המזבח, שהבהמה – הנפש הבהמית שבו, תתפלל באש האהבה לה'.

אדם כי יקריב מקם קרבן ליהוה מן הבהמה וגו' (א, ב)
יש לבאר פרטי ענייני הקרבן בפנימיות העניינים:
קרוב ענינו הוא קרוב הכחות והחושים דהאדם לה', "אדם כי יקריב מקם". כיצד עושים זאת, צריך לקחת בהמה ולהקריבה לה'. כלומר, האדם צריך לקחת את הנפש הבהמית שלו ולהקריבה לה', הינו שגם נפשו הבהמית תסיע לענייני קדושה ועבודת ה'.
וכשם שאת הבהמה יש לבדוק מכל מום, כך האדם צריך לבדוק כוחות נפשו ומחשבותיו דבגויו ומעשיו שיהיו כדבעי, ולא יהיה בהם חסרון – מום.
ואחר-כך לוקחים הקרבן ושוחטים אותו, דכשם שבשחיטה

ג אם עלתה קרבנה מן תורי דבר שלים יקרבנה לתרע משפן זמנא יקרב יתה לרענא לה קדם יי:

(ג) אם עלתה קרבנו מן הפקר זכר תמים יקריבנו אל-פתח אהל מועד יקריב אותו לרצנו לפני יהוה:

לצרכי עולות ותרין הן כלן עולות ותקרב כל אחת לשם מי שהוא. יכול אפלו נתעברה בפסולין או בשאינו מינו? תלמוד לומר: "יקריבנו". יקריב אותו. מלמד, שכופין אותו. יכול בעל-כרחו? תלמוד לומר: "לרצנו". הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר 'רוצה אני'. לפני ה' וסמך. אין סמיכה בבמה.

כ"י זכר. ולא נקבה. כשהוא אומר "זכר" למטה, שאין תלמוד לומר "זכר", ולא טמטום ואנדרוגינוס. תמים. בלא מום. אל-פתח אהל מועד. מטפל בהקטאתו עד העזרה. מהו אומר: יקריב יקריב? אפלו נתעברה עולת ראובן בעולת שמעון, יקריב כל אחד לשם מי שהוא. וכן עולה בחלין, ימכרו החלין

ד ויסמוך ידה על ריש עלתה ויתרעי לה לכפרא עלוהי:

(ד) וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו:

ברתות ומיתות בית-דין, או מיתה בידי שמים, או מלקות - הרי ענשן אמור. הא אינו מרצה אלא על 'עשה' ועל 'לאו' שנתק לעשה.

כ"י על ראש העלה. להביא עולת חובה לסמיכה, ולהביא עולת הצאן. העלה. פרט לעולת העוף. ונרצה לו. על מה הוא מרצה לו? אם תאמר על

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר המאמרים קונטרסים א, עמוד 376)

אף לגבי סמיכת הקרבן קר: האדם (בגמטריא מ"ה) ממשיך אור עליון משם מ"ה על הבהמה (בגמטריא ב"ן), השם שהוא מקור לעולמות, ובכך מאפשר לה להתעלות על-ידי עבודת הקרבן.

ה'סמיכה' בכלל - כגון סמיכת ידיו של יעקב אבינו על בני יוסף, או סמיכת יהושע על-ידי משה - ענינה המשכה מבחינת עשר ספירות, שראשיתן היא ספירת החכמה. וכידוע, שעשר אצבעות הידים הן כנגד עשר הספירות.

ה ויכוס ית פר תורי קדם יי ויקריבנו בני אהרן כהנא ית דמא ויזרקו ית דמא על מדבקה סחור סחור די בתרע משפן זמנא:

(ה) ושחט את-בן הפקר לפני יהוה והקריבו בני אהרן הכהנים את-הדם וזרקו את-הדם על-המזבח סביב אשר-פתח אהל מועד:

ששיתוק בבני אהרן. בני אהרן. יכול חללים? תלמוד לומר: "הכהנים". את-הדם וזרקו את-הדם. מה תלמוד לומר: "דם" "דם" שתי פעמים? להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו. יכול אף בפסולים,

כ"י ושחט והקריבו הכהנים. מקבלה ואילוף מצות כהנה. למד על השחיטה, שפשרה בזר. לפני ה'. בעזרה. והקריבו. זו קבלה שהיא הראשונה, ומשמעה לשון "הולכה". למדנו, שתיהן (ספרים אחרים:

רוחות המזבח. או יכול יקיפנו כחוט? תלמוד לומר: "וְזָרְקוּ", ואי אפשר להקיף בזריקה. אי "וְזָרְקוּ", יכול בזריקה אחת? תלמוד לומר: "סביב", ה' כיצד? נותן שתי מתנות שהן ארבע. אשר-פתח אהל מועד. ולא בזמן שהוא מפרק.

או בחטאות הפנימיות, או בחטאות החיצוניות, שאלו למעלה והיא למטה? תלמוד לומר במקום אחר: "אֶת־דָּמוֹ". וְזָרְקוּ. עומד למטה וזורק מן הפלי לכתל המזבח למטה מחוט הסקרא כנגד הנזירות, לכך נאמר: "סביב", שיהא הדם נתן בארבע

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' כרך ד, עמוד 1294)

דמו ובשרו של האדם האוכלם. אף ב'שחיטת' הנפש-הבהמית כן: יש 'למשוך' ולהעלות אותה עד שתוכל להכלל בקדשת הנפש-האלקית.

אין ונשחט אלא ומשך (חולין ל)

השחיטה "מושכת" ומעלה את הבהמה או את העוף ממזבחם הנזכר, ומכשירה אותם לאכילה, כך שיוכלו להתעלות מדרגת 'חי' לדרגת 'מדיבר', כאשר הם נעשים

(1) והפשיט את-העלה ונתח אתה לנתחיה:

כ"י- והפשיט את-העלה. מה תלמוד לומר: "העלה"? לרבות את כל העולות להפשט ונתוח. אתה לנתחיה. ולא נתחיה לנתחים.

(2) ונתנו בני אהרן הפתן אש על-המזבח וערכו עצים על-האש:

כ"י- ונתנו אש. אף-על-פי שהאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן הקדושים. בני אהרן הפתן.

(ח) וערכו בני אהרן הפתנים את הנתחים את הראש ואת-הפדר על-העצים אשר על-האש אשר על-המזבח:

כ"י- בני אהרן הפתנים. כשהם בכהונם. הא פתן הקדוש שעבר בשמונה בגדים, עבודתו פסולה. את הנתחים את-הראש. לפי שאין הראש בכלל הפשט, שקבר המזבח בשחיטה, לפיכך הצריך למנותו לעצמו.

(ט) וקרבו וברעיו ירחץ במים והקטיר הפתן את-הפל' המזבחה עלה אשה ריח-ניחוח ליהוה:

כ"י- עלה. לשם עולה נקטירנו. אשה. כשישחטנו, יהא שחטו לשם האש. וכל "אשה", לשון אש

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חל"ב ע' 1)

הקב"ה. לכן יש נחת רוח, מעצם העבדה שרצונו של הקב"ה התקנים ללא כל תמורה.

לכן גם מצינו בטוי זה - כמעט - רק בקרבנות עולה, מנחה ושלמים, ולא בקרבנות חטאת, אשם ותודה. פי בקרבנות אלו אין לאדם תועלת לעצמו כלל, משא"כ בקרבנות חטאת, אשם ותודה יש לאדם תועלת לעצמו. קרבנות חטאת ואשם נועדו לכפר על חטאי האדם, וקרבן תודה משמש פהודאה לה' על הנס שעשה לאדם, שאוהי חובה טבעית של האדם להודות.

ריח ניחוח לה' (א, ט) נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני (רש"י) הטעם שדוקא בקרבנות נאמר הבטוי "ריח ניחוח לה'", הוא מפני שבכל המצוות שאדם מקיים יש תועלת גם לעצמו, גם בסוג המצוות 'חקים' - שאין להם טעם והסבר - יש תועלת לאדם, כיון שעל ידי מצוות אלו האדם מקבל על עצמו על מלכות שמים, ומקיים את גזרות המלך. לעומת זאת הקרבנות לא נועדו כלל לאדם, אלא אך ורק לצרכו של הקב"ה, וכל ענינם הוא שיתקיים רצונו של

(י) וְאִם־מִן־הֵצֵאן קָרְבָּנוֹ מִן־הַפְּשָׁעִים אוֹ מִן־הָעֲזִים
לְעֹלָה זָכַר תָּמִיד יִקְרִיבוּ:

כ"י - וְאִם מִן הֵצֵאן • וְי' מוֹסִיף עַל עֲנִיָּן רֹאשׁוֹן. | לְפָרְשָׁה. מִן־הֵצֵאן מִן־הַפְּשָׁעִים אוֹ מִן־הָעֲזִים.
וְלָמָּה הַפְּסִיק? לְתַן רוּחַ לַמֶּשֶׁה לְהַתְּבוּנָן בֵּין פְּרָשָׁה | הָרִי אֱלוֹי ג' מַעֲוִטִין, פָּרֹט לְזָקֵן, לְחֹלָה וּלְמִזְזָה.

(יא) וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי יְהוָה
וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶל־הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"י - עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ • עַל צֶד הַמִּזְבֵּחַ. צִפְנָה לִפְנֵי ה' • וְאִין צָפוֹן בְּבִמְהָ.

(יב) וְנִתַּח אֹתוֹ לְנִתְחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פָּדְרוֹ וְעַרְףְּ
הַכֹּהֵן אַתֶּם עַל־הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר
עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

יב וְיִפְלֵג יְתָה לְאִבְרוֹהִי וְיֵת רִישָׁה וְיֵת תַּרְבֵּה
וְיִסְדֵּר כְּהֵנָּה יְתָהוֹן עַל אֲעִיָּא דִּי עַל אֲשִׁתָּא
דִּי עַל מִדְּבָחָא:

(יג) וְהִקְרִיב וְהִפְרָעִים יֶרֶחַץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן
אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה עֹלָה הוּא אִשֶּׁה רִיחַ
נִיחַח לַיהוָה: פ

יג וְנִגְזָר וּכְרַעֲיָא יִחַלֵּל כְּמִיָּא וּיִקְרֵב כְּהֵנָּה יֵת
כֹּלָא וְיִסַּק לְמִדְּבָחָא עֲלִיתָא הוּא קָרְבָּן
דְּמִתְקַבֵּל כְּרַעֲיָא קָדָם יי:

♦ יום שני כ"ה אדר ♦

(יד) וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב
מִן־הַתּוֹרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיוֹנֶה אֶת־קָרְבָּנוֹ:

יִי וְאִם מִן עוֹפָא עֲלִיתָא קָרְבָּנָה קָדָם יי
וּיִקְרֵב מִן שְׁפִינִיָּא אוֹ מִן בְּנֵי יוֹנָה יֵת
קָרְבָּנָה:

כ"י - מִן־הָעוֹף • וְלֹא כָּל הָעוֹף, לְפִי שְׁנָאֵמַר: "תָּמִיד
זָכַר בְּבִקְרָה בְּפְשָׁעִים וּבְעֲזִים", תַּמּוּת וְזִכְרוֹת בְּכִהְמָה
וְאִין תַּמּוּת וְזִכְרוֹת בְּעוֹפּוֹת; יָכוֹל אִף מַחְסֵר אֲכָר?
תַּלְמוּד לֹמַר: "מִן הָעוֹף". תָּרִים • גְּדוֹלִים וְלֹא

קִטְנִים. בְּנֵי יוֹנָה • קִטְנִים וְלֹא גְדוֹלִים. מִן־הַתּוֹרִים
אוֹ מִן־בְּנֵי הַיוֹנָה. פָּרֹט לְתַתְּלַת הַצִּהּוּב שְׂבִינָה
וְשִׁבְזָה, שֶׁהוּא פָּסוּל, שְׁגָדוּל הוּא אֲצֵל בְּנֵי יוֹנָה וְקָטָן
אֲצֵל תּוֹרִים.

(טו) וְהִקְרִיבוּ הַכֹּהֵן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַךְ אֶת־רֹאשׁוֹ
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה וְנִמְצָה דָּמֹו עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ:

טו וּיִקְרִיבָנָה כְּהֵנָּה לְמִדְּבָחָא וּיְמַלֹּךְ יֵת
רִישָׁה וְיִסַּק לְמִדְּבָחָא וְיִתְמַצִּי דָּמָה עַל כֶּתֶל
מִדְּבָחָא:

כ"י - וְהִקְרִיבוּ • אִפְלוּ פְּרִידָה אַחַת יָבִיא. הַכֹּהֵן
וּמָלַךְ • אִין מְלִיקָה בְּכָלִי, אֲלֹא בְּעֲצָמוֹ שֶׁל כֶּהֵן; קוֹצֵץ
בְּצִפְרָנוֹ מִמּוֹל הָעֶרֶךְ וְחוֹתֵךְ מִפְּרָקֶת עַד שְׁמָגִיעַ לְסִימְנִין
וְקוֹצֵצֵן. וְנִמְצָה דָּמֹו • לְשׁוֹן "מִיץ אִפִּים", (מִשְׁלִי ל)
"כִּי־אֶפֶס הַמֵּץ" (יִשְׁעִיה טו). כּוֹבֵשׁ בֵּית הַשְּׁחִיטָה עַל קִיר

הַמִּזְבֵּחַ וְהֵדָם מִתְמַצֶּה וְיִזְרַד. וּמָלַךְ וְהִקְטִיר וְנִמְצָה •
אֲפֹשֶׁר לֹמַר כֵּן? מֵאַחֵר שֶׁהוּא מִקְטִיר, הוּא מוֹצֵה?
אֲלֹא, מֵה הַקְטֵרָה - הָרֹאשׁ בְּעֲצָמוֹ וְהַגּוֹף בְּעֲצָמוֹ וְכו',
אִף מְלִיקָה כֵּן. וּפְשׁוּטֹו שֶׁל מִקְרָא מְסַרֵּס הוּא: וּמָלַךְ
וְהִקְטִיר, וְלָקַדֵּם הַקְטֵרָה, "וְנִמְצָה דָּמֹו" כְּבָר.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (עַל־פִּי 'לְקוּטִי שִׁיחוֹת' חֶלֶק יז עֲמׁוּד 16 וְאִילֶךְ - מוֹתוֹךְ 'לְקִרְאֵת שַׁבַּת')

הֵדָם מִתְמַצֶּה וְיִזְרַד

עַל הַפְּסוּק "וְנִמְצָה דָּמֹו עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ" (א, טו) אוֹמֵר רַש"י
"כּוֹבֵשׁ בֵּית הַשְּׁחִיטָה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ, וְהֵדָם מִתְמַצֶּה
וְיִזְרַד".

יֵשׁ לְבָאֵר זֶה בְּדֶרֶךְ הַחֲסִידוּת:
יְדוּעִים דְּבָרֵי הַרְמָב"ן (פֶּרֶשׁתָּנוּ א, ט) שֶׁתִּכְּנֵן עֲבוּדַת הַקְּרָבָנוֹת
הוּא שִׁיחֻשׁב הָאָדָם "כִּי חָטָא לְאִלְקִיו בְּגוֹפּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ, וְרָאוּי

לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה כו' דמו תחת דמו, נפש תחת נפש כו'".
ומבאר בתורת החסידות (ראה ספר המאמרים תש"ט, מאמר ד"ה טעמה כי טוב סחרה פרק ב. ועוד) דזה שמקריבין את חלבו ודמו של הקרבן על המזבח, הוא כי הפפרה על חטאי האדם מגיעה על-ידי שהאדם מקריב עצמו להקפ"ה, שבמקום להתענג מעניגי עולם הזה, יקריב את "חלבו" - התענוג שלו, לעבודת הקפ"ה, ובמקום שיהיה שקוע ראשו ורבו

בעניגי עולם הזה, יקריב את דמו, והינו "רתיחת הדמים", לו יתברך, שההתלהבות שלו תהיה רק בעבודת הבורא.
וזהו מה שפוטב רש"י כאן בסיום עבודות קרבן עולה, שהפפרה הבאה על-ידי הקרבן היא על-ידי ש'פובש' את התענוג שלו, ו"הדם מתמצה ויורד", שכל ההתלהבות והתענוג שלו בעניגי עולם הזה, הרי הוא "סוחטו" ומוציאו ומקריבו לו יתברך.

(טו) והסיר את־מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל־מקום הדשן:

טו וייעדי ית זפקה באכלה וירמי יתה לסטר מדבחה קדימא לאתר דמושדין קטמא:

אלא באבוס בעליה, נאמר: "והקרב והפפרים ירחץ במים והקטיר". בעוף, שנזון מן הגזל, נאמר: "והשליך" את המעים, שאכלו מן הגזל. אצל המזבח קדמה • במזרחו של כבש. אל־מקום הדשן • מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בקר, ודשון מזבח הפנימי והמנוחה, וכלם נכלעים שם במקומן.

כ"י • מראתו • מקום הרעי, וזה הנפק. בנצתה • עם בני מעיה. "נוצה" לשון דבר המאוס, כמו: "כי נצו גם־נעו", וזהו שתרגם אויגלוס: "באכליה", וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר: 'נוטל את הקרבן עמו'. ורבותינו זכרונם־לברכה אמרו: קודר סביב הנפק בסבין כמו ארבה, ונוטלה עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה, שאינה אוכלת

(יז) ושפע אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הבהן המזבחה עליהעצים אשר על־האש עלה הוא אשה ריח נוח ליהוה: ס

יז ויפרק יתה בגדפוהי לא יפרש ויסק יתה פהנא למדבחה על אציא די על אשתא עלתא הוא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי:

בקרבנו של עני. לא יבדיל • אינו מפרקו לגמרי לשתי חתיכות, אלא קורעו מגבו. נאמר בעוף: "ריח נוח", ונאמר בבהמה: "ריח נוח". לומר לך: 'אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכבד את לבו לשמים'.

כ"י • ושפע • אין שסוע אלא ביד; וכן הוא אומר בשמשון: "וישסעוהו כשפע הגדי". בכנפיו • עם כנפיו; אינו צריך למרט כנפי נוצתו. בכנפיו • נוצה ממש. והלא אין לך הדיוט שמריח ריח רע של כנפים נשרפים ואין נפשו קצה עליו. ולמה אמר הכתוב: "והקטיר"? כדי שיהא המזבח שבע ומהדר

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ בשלח תשל"ו)

עוף - מקריבים גם הנוצה (בעולת בהמה, העור לא קרב).
בהמה - מצד גדלה. לכן הקדים עוף, כדי להדגיש שמבחינה מסוימת דוקא הוא ה'מרבה' (ולכן השמיט קרבן מנחה, שישונו לעוף ולבהמה רק מצד הפונה).

נאמר בעוף ריח נוח, ונאמר בבהמה ריח נוח (רש"י א, יז) יש לשאל: כאן מקדים עוף, ואלו בהמשך מקדים בהמה: "המרבה". הממעט". ויש לומר, שעוף ובהמה שונים ממש, לא רק מצד הפונה, כי בכל אחד יש מעלה:

ב (א) ונפש כיתקריב קרבן מנחה ליהוה סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה:

א ואנש ארי יקרב קרבן מנחמא קדם יי סלתא יהי קרבנה ויריק עלה משחא ויתן עלה לבנתא:

ונקמצת כשהיא סלת, כמו שמפרש בענין. לפי שנאמרו כאן חמשה מיני מנחות, וכלן באות אפיוות קדם קמיצה חוץ מזו, לכך קרויה "מנחת סלת". סלת • אין "סלת" אלא מן החטין, שנאמר: "סלת חטין", ואין מנחה פחותה מעשרון, שנאמר:

כ"י • ונפש כיתקריב • לא נאמר "נפש" בכל קרבנות נדבה, אלא במנחה; מי דרכו להתנדב מנחה? עני. אמר הקדוש־ברוך־הוא, מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו. סלת יהיה קרבנו • האומר: "הרי עלי מנחה", סתם, מביא מנחת סלת, שהיא הראשונה שבמנחות

עמה ונקמץ עמה, כמו שנאמר: "מסלתה ומשמנה", ולבונה על מקצתה שאינה נכללת עמה ולא נקמצת עמה, שנאמר: "על כל לבנתה", שלאחר שקמץ, מלקט את הלבונה כלה ומעליה ומקטירה. ויצק. ונתן. והביאה. מלמד שיציקה וכלילה כשרים בור.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 7)

בו התבטלות מלאה. אף קרבן עצים, שאינו קרבן ממש, אינו גורם ספוק לאדם, והתבטלותו היא מלאה. נמצא, שה'קרבן' שב'עצים' נעלה יותר מהקרבן עצמו.

"ועשרון סלת. למנחה". עשרון לכל מנחה. ויצק עליה שמן. על כלה. ונתן עליה לבנה. על מקצתה; מניח קמץ לבונה עליה לצד אחר. ומה ראית לומר כן? שאין רבוי אחר רבוי בתורה, אלא למעט. דבר אחר: שמן על כלה, מפני שהוא נכלל

ונפש כי תקריב קרבן מנחה (א, ב) קרבן. מלמד שהיחיד מתנדב עצים (תורת כהנים) יש לשאל, הרי עצים הם 'מקשרי קרבן', ולא קרבן. ויש לומר, דהנה בקרבן ממש חש האדם ספוק מכך שעשה פעולה חשובה (ריח ניחוח לה), ולכן אין

בנייתה לות בני אהרן כהניא ויקמין מתמן מלי קמצה מסלתה וממשחה על כל לבנתה ויסק כהנא ית אדפרתה למדבחה קרבן דמתקבל ברצוא קדם יי:

(ב) והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אפרתה המזבחה אשה ריח ניחוח ליהוה:

אצבעותיו על פס ידו, וזהו "קמץ" במשמע לשון העברית. על כל לבנתה. לבד כל הלבונה, והא קמץ מלא. לבנתה והקטיר. אף הלבונה בהקטרה. מלא קמצו מסלתה ומשמנה. הא, אם קמץ ועלה בידו גרגר מלח או קרט לבונה, פסולה. אפרתה. הקמץ העולה לגבה הוא זכרון המנחה, שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח.

כ"י. הכהנים וקמץ. מקמיצה ואילך מצות כהנה. וקמץ משם. מקום שרגלי הור עומדות, ללמדך, שהקמיצה כשרה בכל מקום בעזרה, אף באחת עשרה אמה של מקום דריסת רגלי ישראל. מלא קמצו. יכול מברך, ומבצבץ ויוצא לכל צד? תלמוד לומר במקום אחר: "והרים ממנו בקמצו", לא יהא כשר אלא מה שבתוך הקמץ. אי "בקמצו", יכול חסר? תלמוד לומר: "מלא". הא ביצד? חופה שלש

גודאשתאר מן מנחתא לאהרן ולבנויה קדש קודשין מקרבנא דיי:

(ג) והנותרת מן המנחה לאהרן ולבנוי קדש קדשים מאשי יהוה: ם

היא להם. מאשי ה'. אין להם חלק בה, אלא לאחר מתנות האשים.

כ"י. לאהרן ולבנוי. כהן גדול נוטל חלק בראש שלא במחלקת, וההדיוט במחלקת. קדש קדשים.

דוארי תקרב קרבן מנחתא מאפה תניורא סלתא גריצן פטירן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח:

(ד) וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תנור סלת חלות מצת בלולת בשמן וריקני מצות משחים בשמן: ם

"בשמן", "בשמן", שתי פעמים? להכשיר שמן שני ושלישי היוצא מן הזיתים, ואין צריך שמן ראשון אלא למנוחה, שנאמר בו: "וץ". ושנינו ב'מנחות': כל המנחות האפיות לפני קמיצתן ונקמצות על ידי פתיחה, בלן באות עשר עשר חלות, והאמור בה: "רקיקין", באה עשר רקיקין.

כ"י. וכי תקריב וגו'. שאמר: 'הרי עלי מנחת מאפה תנור', ולמד הפתוב, שיביא או חלות או רקיקין. החלות בלולות והרקיקין משיחין. ונחלקו רבובינינו במשיחתן: יש אומרים: 'מושחן וחזור ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלג, שכל המנחות טעונות לג שמן', ויש אומרים: 'מושחן במין כ"ף יוגית, ושאר השמן נאכל בפני עצמו לכהנים'. ומה תלמוד לומר

הואם מנחתא על מסרתא קרבנא סלתא דפילא במשח פטיר תהי:

(ה) ואם מנחה עליה מחבת קרבנא סלת בשמן מצה תהיה:

האור שורף את השמן. וכלן טעונות שלש מתנות שמן: יציקה וכלילה ומתן שמן בכלי קדם לעשיתן. סלת בלולה בשמן. מלמד שכוללן בעודן סלת.

כ"י ואם מנחה על המזבח. שאמר: "הרי עלי מנחת מזבח", וכלי הוא שהיה במקדש שאופין בו מנחה על האור בשמן, והכלי אינו עמק אלא צף, ומעשה המנחה שבתוכו קשין, שמתוך שהיא צפה,

(ו) פתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא: ס
ובצע יתה בצועין ותרק עליה משחא מנחתא היא:

מאפה תנור פן? תלמוד לומר: "עליה". אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין? תלמוד לומר: הוא.

כ"י פתות אתה פתים. לרבות כל המנחות הנאפות קדם קמיצה, לפתימה. ויצקת עליה שמן מנחה הוא. לרבות כל המנחות ליציקה. וכל אף מנחת

♦ יום שלישי כ"ו אדר ♦

(ז) ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה: ואם מנחת ודמא קרבנך סלתא במשה תתעבד:

מעשה מנחה העשויין לתוכה רוחשין. כל דבר רך על ידי משקה נראה כרוחש ומנענע.

כ"י מרחשת. כלי הוא שהיה במקדש, עמק, ומתוך שהיא עמקה, שמנה צבור ואין האור שורפו, לפיכך

(ח) והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל הכהן והגישו אל המזבח: ח ויתתי ית מנחתא די יתעבד מאלין קדם יי ויקרבינה לנת פהנא ויקרבינה למדבחה:

אל המזבח. מגישה לקרן דרומית מערבית של מזבח.

כ"י אשר יעשה מאלה. מאחד מן המינים הללו. והקריבה. בעליה אל הכהן. והגישו. הכהן.

(ט) והרים הכהן מן המנחה את אפירתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה: ט ויריס פהנא מן מנחתא ית אדפרתה ויסקר למדבחה קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי:

כ"י את אפירתה. הוא הקמץ.

(י) והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה: יודאשתאר מן מנחתא לאהרן ולבניהו קדש קודשין מקרבניא דיי:

(יא) כל המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליהוה: יא כל מנחתא די תקריבון קדם יי לא תתעבד חמיע ארי כל חמיר וכל דבש לא תסקון מנה קרבנא קדם יי:

כ"י וכל דבש. כל מתיקת פרי, קרוי "דבש".

(יב) קרבן ראשית תקריבו אתם ליהוה ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח: יב קרבן ראשית תקריבו. מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש? קרבן ראשית, שתי הלחם של

עצרת, הבאים מן השאור, שנאמר: "חמץ תאפינה", ובפורים מן הדבש, כמו בפורי תאנים ותמרים.

השאור ומן הדבש? קרבן ראשית, שתי הלחם של

יג וְכָל-קָרְבָּן מִנְחָתְךָ בַּמִּלָּחָה תִּמְלֹךְ וְלֹא תִבָּטֵל מִלַּח קָנִים אֲלֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תִּקְרֹב מִלָּחָה:

(יג) וְכָל-קָרְבָּן מִנְחָתְךָ בַּמִּלָּחָה וְלֹא תִשְׁבֹּת מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל-קָרְבָּנְךָ תִּקְרֹב מִלָּחָה:

בַּמִּזְבֵּחַ בַּמִּלָּחָה, וְנִסְפָּד הַמִּים בְּחָג. עַל כָּל-קָרְבָּנְךָ. עַל עֹלֹת בְּהֶמָּה וְעוֹף, וְאִמּוּרֵי כָּל הַקֹּדָשִׁים בְּלֵן.

יג"א מִלָּח בְּרִית • שֶׁהַבְּרִית כְּרוּתָה לַמִּלָּח מִשְׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִבְטָחוּ הַמִּים הַתַּחְתּוֹנִים לַקָּרֵב

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט א עמ' 337)

לֹה' צִרִּיךְ לִהְיוֹת בְּאִפֹּן שֶׁל קִיּוֹם נִצְחִי, "בְּרִית", שֶׁהִיא "הַתְּקַשְׁרוּת וְאֶהְבָּה רַבָּה וְנִפְלְאָה לַמַּעֲלָה מִהַשְׁכָּל". כְּלִיּוֹן - הַקְּרוֹב לֹה' נִפְעֵל גַּם בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, כִּי שֶׁהָרַע שֶׁבָּהּ מִתְבַּטֵּל וְנִהְיָ לַקִּדְשָׁה.

וְלֹא תִשְׁבֹּת מִלָּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ (ב, יג) שְׁתֵּי תַכּוּנוֹת לַמִּלָּח. א. הוּא מְקִיָּם אֶת הַדָּבָר הַנִּמְלָח. ב. הוּא מְכַלֵּה אֶת הָרַע, לִהְיוֹתוֹ מִבְּחִינַת גְּבוּרָה ("בְּרִית אֱלֹהֶיךָ"). וְיֵשׁ לְבָאֵר, דִּהְיָה 'קָרְבָּן' הוּא לְשׁוֹן קְרוֹב. קִיּוֹם - הַקְּרוֹב

יד וְאִם-תִּקְרֹב מִנְחָת בַּפּוּרִים לִיהוָה אָבִיב קָלּוּי בְּאֵשׁ גֵּרֶשׁ בְּרָמֶל תִּקְרֹב אֶת מִנְחָת בַּפּוּרֶיךָ:

(יד) וְאִם-תִּקְרֹב מִנְחָת בַּפּוּרִים לִיהוָה אָבִיב קָלּוּי בְּאֵשׁ גֵּרֶשׁ בְּרָמֶל תִּקְרֹב אֶת מִנְחָת בַּפּוּרֶיךָ:

קָלִיּוֹת, שְׂאֵלֹוּלֵי בֶן אֵינָה נִטְחָנָה בְּרִיחִים, לְפִי שֶׁהִיא לַחָה. גֵּרֶשׁ בְּרָמֶל • גְּרוּשָׁה בַּעֲוֹדָה לַחָה. גֵּרֶשׁ • לְשׁוֹן שְׂבִיחָה וְטַחֲנִינָה, גְּרוּסָה בְּרִיחִים שֶׁל גְּרוּסוֹת, כְּמוֹ: "וַיִּגְרֹס בְּחֶצֶץ". וְכֵן: "גְּרוּסָה נִפְשִׁי". בְּרָמֶל • בַּעֲדֵי הַכּוּר מְלֹא, שֶׁהַתְּבוּאָה לַחָה וְיִמְלָאָה בְּקִשִּׁין שֶׁלָּהּ, וְעַל-כֵּן נִקְרָאִים הַמְּלִילוֹת: "בְּרָמֶל", וְכֵן: "וְכִרְמֶל בַּצִּקְלָנוּ".

יג"א וְאִם-תִּקְרֹב • הָרִי "אִם" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'כִּי', שֶׁהָרִי אֵין זֶה רְשׁוּת, שֶׁהָרִי בְּמִנְחָת הָעֶמֶר הַכְּתוּב מִדְּבַר, שֶׁהִיא חוֹבָה. וְכֵן "וְאִם יִהְיֶה הַיּוֹבֵל וְגו'". מִנְחָת בַּפּוּרִים • בְּמִנְחָת הָעֶמֶר הַכְּתוּב מִדְּבַר, שֶׁהִיא בָּאָה אָבִיב בְּשִׁעַת בְּשׁוּל הַתְּבוּאָה, וּמִן הַשְּׁעוּרִים הִיא בָּאָה. נֶאֱמַר כָּאֵן: "אָבִיב", וְנֶאֱמַר לַחֲלֹן: "כִּי הַשְּׁעָרָה אָבִיב". קָלּוּי בְּאֵשׁ • שֶׁמִּיבִשִּׁין אוֹתוֹ עַל הָאוֹר בְּאֵבִיב שֶׁל קָלִיּוֹת (פֶּרֶשׁ רַש"י בְּמִנְחָת, שֶׁם הַכִּלִּי שֶׁל מוֹקֵרִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 103)

מִמִּילָא וְלֹא בַּפְעֻלַת הָאָדָם, לֹא שִׁיךְ לוֹמַר שֶׁ"אִם" כְּנִתּוֹ רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה. אָבִל כָּאֵן מִפֶּרֶשׁ פְּרוּשָׁה שֶׁל מִלַּת "אִם", וְהָרִי סוֹף סוֹף גַּם "וְאִם יִהְיֶה הַיּוֹבֵל" מִשְׁמַשֶּׁת בְּלִשׁוֹן "כְּאֶשֶׁר".

וְכֵן וְאִם יִהְיֶה הַיּוֹבֵל (רש"י ב, יד) רַש"י פֶּרֶשׁ לַעֲיֵל (יִתְרוֹ כ, כב) שֶׁכֵּל "אִם" שֶׁבְּתוֹרָה רְשׁוּת חוּץ מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, וְאֵינוֹ מוֹנֶה פְּסוּק זֶה בְּכָלֵל. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁדְּבָרֵי רַש"י שֶׁם אִמּוּרִים רַק כְּשֶׁתִּקֵּן הַכְּתוּב הוּא בְּגֶדֶר רְשׁוּת וְחוֹבָה; וּבִיּוֹבֵל, שֶׁבָּא

טו וְנָתַתָּ עָלֶיהָ שָׁמֶן וְשִׁמְתָּ עָלֶיהָ לְבִנָּה מִנְחָה הוּא:

(טו) וְנָתַתָּ עָלֶיהָ שָׁמֶן וְשִׁמְתָּ עָלֶיהָ לְבִנָּה מִנְחָה הוּא:

טז וַיִּסַּק בַּהֲנָא יֵת אֲדִרְתָּהּ מִגְּרִסָּה וּמִמִּשְׁחָה עַל כָּל לְבִנְתָּהּ קָרְבָּנָא גָּדָם יֵי:

(טז) וַהֲקִטִּיר הַפֶּה אֶת-אֲזִכְרָתָהּ מִגְּרִשָּׁהּ וּמִשְׁמֶנָּה עַל כָּל-לְבִנְתָּהּ אִשָּׁה לִיהוָה: פ

♦ יום רביעי כ"ז אדר ♦

א וְאִם נִכְסֵת קוֹדֶשֶׁת קָרְבָּנָה אִם מִן תוֹרֵי הוּא מִקְרִיב אִם דְּבָר אִם נִקְבָּא שְׁלִים יִקְרִיבֶנָּה גָּדָם יֵי:

ג (א) וְאִם-זִכְּחַ שְׁלָמִים קָרְבָּנָו אִם מִן-הַבֶּקָר הוּא מִקְרִיב אִם-זִכְּר אִם-נִקְבָּה תָּמִים יִקְרִיבֶנָּה לְפָנֶי יְהוָה:

יג"א שְׁלָמִים • שְׁמֵטִילִים שְׁלוֹם בַּעֲוֹלָם. דְּבָר אַחֵר: "שְׁלָמִים", שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שְׁלוֹם לַמִּזְבֵּחַ, וְלַכֹּהֲנִים וְלַבָּעֲלִים.

ב וַיִּסְמְךָ יְדֹה עַל רִישׁ קַרְבְּנָה וַיִּקְסְנָה בְּתַרְעַ
מִשְׁכָּן זִמְנָה וַיִּזְרְקוּן בְּגִי אֶהֱרֹן כְּהֹנֵא יֵת
דָּמָא עַל מִדְבַּחָא סְחֹר סְחֹר :

(ב) וַיִּסְמְךָ יְדֹה עַל־רִאשׁ קַרְבְּנֹו וַשְׁחֲטֹו פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וּזְרָקוּ בְּגִי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ
סָבִיב:

ג וַיִּקְרַב מִנְכַּסֶּת קוֹדֶשִׁיא קַרְבְּנָא קָדָם יְיָ יֵת
תַּרְבָּא דְחָפִי יֵת גִּזְא וְיֵת כָּל תַּרְבָּא דִּי עַל
גִּזְא :

(ג) וְהִקְרִיב מִזְבֵּחַ הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֶלֶב
הַמִּכְסָּה אֶת־הַקָּרֶב וְאֶת פְּלִי־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקָּרֶב:

דש"י וְאֵת פְּלִי־הַחֶלֶב וְגו' . לְהִבִּיא חֶלֶב שְׁעַל הַקֶּבֶה, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: 'לְהִבִּיא חֶלֶב
שְׁעַל הַדִּקְוִין'.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (שיחת ש"פ ויקרא תשכ"ח)

מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב גַּם לְחֶלֶב הַקֶּבֶה, שֶׁנֶּחֱזַק יוֹתֵר מִן הַחֶלֶב
הַמִּכְסָּה אֶת הַקָּרֶב" מֵאֲשֶׁר חֶלֶב הַדִּקְוִין. אֲךָ שָׁם נֶאֱמַר
"הַחֶלֶב" סָתֵם, וְלֹכֵן נוֹטֵה לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא, הַמְצַמֵּם אֶת
מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב לְחֶלֶב הַדִּקְוִין בְּלִבְד.

לְהִבִּיא חֶלֶב שְׁעַל הַקֶּבֶה . . שְׁעַל הַדִּקְוִין (רש"י ג, א) וְש"י
הִבִּיא שְׁתֵּי דַעוֹת אֵלּוּ בְּפִרְשֵׁת תַּצְנָה (כט, כב), אֲבָל שָׁם
הַקָּדִים אֶת דַּעַת רַבִּי עֲקִיבָא. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה פָּאָן נֶאֱמַר
"כָּל הַחֶלֶב", וְלֹכֵן מִקָּדִים דַּעַת רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל, הַמְרַחֵב אֶת

ד וְיֵת תַּרְמִיז פִּלְזֵן וְיֵת תַּרְבָּא דִּי עֲלִיהֶן דִּי
עַל גִּסְסִיא וְיֵת חֲצָרָא דְעַל פִּבְדָּא עַל פְּלִיתָא
יַעֲדֵנָה :

(ד) וְאֵת שְׁתֵּי הַפְּלִיֹת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֶיהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַפְּסָלִים וְאֶת־הֵיתֶרָתָּ עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַפְּלִיֹת
יִסְרְנָה:

שְׁקוּרִין איברי"ש, וּבִלְשׁוֹן אַרְמִי: "חֲצָרָא דְכִבְדָּא".
עַל הַכֶּבֶד . שְׁיִטֵּל מִן הַכֶּבֶד עִמָּה מַעֲט, וּבְמִקּוֹם
אַחֵר הוּא אָמַר: "וְאֶת־הֵיתֶרָתָּ מִן־הַכֶּבֶד". עַל־
הַכֶּבֶד עַל־הַפְּלִיֹת . לְבַד מִן הַכֶּבֶד וּלְבַד מִן הַפְּלִיֹת,
יִסְרְנָה לְזוֹ.

דש"י וְהַפְּסָלִים • (פִּלְגִּי' בַּלְע"ז) שֶׁנֶּחֱזַק שְׁעַל הַפְּלִיֹת
כְּשֶׁהִבְהִמָּה חִיָּה, הוּא בְּגִבָּה הַפְּסָלִים, וְהֵם מִלְמַטָּה,
וְזֶהוּ הַחֶלֶב שֶׁתַּחַת הַמִּתְנִים, שְׁקוּרִין בַּלְע"ז
לוֹנְבִילוֹ"ש, לְכֵן הִנָּרְאָה לְמַעְלָה בְּגִבָּה הַפְּסָלִים,
וּבַתַּחַתִּיתוֹ, הַבְּשָׂר חוֹפָהוּ. הֵיתֶרָתָּ. הוּא דִּפֵּן הַמִּסָּד,

ה וַיִּסְקוּן יֵתָה בְּגִי אֶהֱרֹן לְמִדְבַּחָא עַל עֲלִמָּה
דִּי עַל אֲעִיָּא דִּי עַל אֲשִׁמָּה קַרְבֵּן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעְוָא קָדָם יְיָ :

(ה) וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּגִי־אֶהֱרֹן הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה
אֲשֶׁר עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ
לַיהוָה: פ

דש"י עַל־הָעֹלָה • מִלְּבַד הָעוֹלָה. לְמַדְנֹו, שֶׁתַּקְדִּים עוֹלָת תָּמִיד לְכָל קַרְבֵּן עַל הַמַּעֲרָכָה.

ו וְאִם מִן עֲנָא קַרְבְּנָה לְנִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא קָדָם
יְיָ דְּכַר אוֹ גִּבְרָא שְׁלִים וְקַרְבְּנָה :

(ו) וְאִם־מִן־הָעֲנָן קַרְבְּנֹו לְזִבְחַ שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר
אוֹ נִקְבָּה תָּמִים יִקְרִיבֵנו:

ז אִם אִמֶּר הוּא מִקָּרֶב יֵת קַרְבְּנָה וַיִּקְרַב יֵתָה
קָדָם יְיָ :

(ז) אִם־כֶּשֶׁב הוּא־מִקָּרִיב אֶת־קַרְבְּנֹו וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לִפְנֵי יְהוָה:

דש"י אִם־כֶּשֶׁב • לִפִּי שֵׁישׁ בְּאִמּוּרֵי הַכֶּשֶׁב מֵה שְׁאִין בְּאִמּוּרֵי הָעֹז, שֶׁהַכֶּשֶׁב אֵלִיתוֹ קָרְבָּה, לְכַךְ נִחְלָקוּ לְשְׁתֵּי
פְּרָשִׁיּוֹת.

ח וַיִּסְמֹךְ יְת יְדָה עַל רִישׁ קַרְבָּנָה וַיְכּוֹס יְתָהּ
קָדָם מִשְׁפָּן זִמְנָא וַיִּזְרְקוּן בְּנֵי אֶהֱרֹן יְת דְּמָה
עַל מִדְּבָחָא סָחור סָחור:

(ח) וַיִּסְמֹךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קַרְבָּנוֹ וַיִּשְׁחֹט אֹתוֹ לִפְנֵי
אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּזְרְקוּ בְנֵי אֶהֱרֹן אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ
סָבִיב:

כ"ז - וַיִּזְרְקוּ • שְׁתֵּי מִתְּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע, וְעַל־יְדֵי הַפְּלִי הוּא זֶרֶק, וְאֵינֹו נֹתֵן בְּאַצְבָּע אֶלָּא בְּחֹטָאת.

ט וַיִּקְרַב מִנְכַּסֶּת קִידְשָׁא קַרְבָּנָא קָדָם יְיָ
תַרְבֵּה אֲלִיתָא שְׁלֵמָתָא לְקַבֵּל שְׁזִרְתָּא יַעֲדֵנָה
וְיֵת תַרְבָּא דְחֻפִּי יֵת גִּזָּא וְיֵת כָּל תַרְבָּא דִּי
עַל גִּזָּא:

(ט) וַהֲקָרִיב מִזִּבְחַ הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה חֲלָבֹו
הָאִלְיָה תְּמִימָה לַעֲמַת הָעֶצֶה יִסְרֶנָּה וְאֶת־הַחֲלָבֹו
הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־הַחֲלָב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

כ"ז - חֲלָבֹו • הַמִּבְחָר שָׁבוּ, וּמַהוּ? זֶה הָאִלְיָה תְּמִימָה. לַעֲמַת הָעֶצֶה • לַמַּעֲלָה מִן הַפְּלִיּוֹת הַיּוֹצֵצוֹת.

י וְיֵת תַרְבִּין פִּלְזֵן וְיֵת תַרְבָּא דִּי עֲלִיָהּ דִּי עַל
גִּסְסִינָא וְיֵת חֲצָרָא דְעַל כְּבָדָא עַל כְּלִיתָא
יַעֲדֵנָה:

(י) וְאֶת שְׁתֵּי הַפְּלִיֹּת וְאֶת־הַחֲלָבֹו אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכְּבֹּד עַל־הַפְּלִיֹּת
יִסְרֶנָּה:

יא וַיִּנְסְקֵנָה כְּהֵנָּא לַמִּדְּבָחָא לַחֵם קַרְבָּנָא קָדָם
יְיָ:

(יא) וַהֲקִטִּירוּ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לַחֵם אִשָּׁה לַיהוָה: פ

כ"ז - לַחֵם אִשָּׁה לַחֵם • לַחֲמוֹ שֶׁל אִשׁ לְשֵׁם גְּבִיָּה. לַחֵם • לְשׁוֹן מֵאֵכֶל, וְכֵן: "נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלַחְמוֹ", "עֲבַד
לַחֵם רַב", "לְשֹׁחוּק עֲשִׂים לַחֵם".

יב וְאֵם־עֻז קַרְבָּנוֹ וַהֲקָרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה:

(יב) וְאֵם־עֻז קַרְבָּנוֹ וַהֲקָרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה:

יג וַיִּסְמֹךְ יְת יְדָה עַל רִישָׁהּ וַיְכּוֹס יְתָהּ קָדָם
מִשְׁפָּן זִמְנָא וַיִּזְרְקוּן בְּנֵי אֶהֱרֹן יְת דְּמָה עַל
מִדְּבָחָא סָחור סָחור:

(יג) וַיִּסְמֹךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁחֹט אֹתוֹ לִפְנֵי
אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּזְרְקוּ בְנֵי אֶהֱרֹן אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ
סָבִיב:

יד וַיִּקְרַב מִגֵּה קַרְבָּנָה קַרְבָּן קָדָם יְיָ יְת תַרְבָּא
דְּחֻפִּי יְת גִּזָּא וְיֵת כָּל תַרְבָּא דִּי עַל גִּזָּא:

(יד) וַהֲקָרִיב מִמֶּנּוּ קַרְבָּנוֹ אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֲלָבֹו
הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־הַחֲלָב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב:

טו וְיֵת תַרְבִּין פִּלְזֵן וְיֵת תַרְבָּא דִּי עֲלִיָהּ דִּי עַל
גִּסְסִינָא וְיֵת חֲצָרָא דִּי עַל כְּבָדָא עַל
כְּלִיתָא יַעֲדֵנָה:

(טו) וְאֶת שְׁתֵּי הַפְּלִיֹּת וְאֶת־הַחֲלָבֹו אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכְּבֹּד עַל־הַפְּלִיֹּת
יִסְרֶנָּה:

טז וַיִּנְסְקֵנּוּן כְּהֵנָּא לַמִּדְּבָחָא לַחֵם קַרְבָּנָא
לְאֶתְקַבְּלָא בְּרַעְיוֹא כָּל תַרְבָּא קָדָם יְיָ:

(טז) וַהֲקִטִּירֵם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לַחֵם אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחֹחַ
כָּל־חֲלָב לַיהוָה:

במצות". ויש לומר: זה אלי ואנוהו - דין בגברא'. על האדם להתנאות לפני ה' על-ידי השמוש בחפצי-מצוה נאים ומשבחים. **כל חלב לה'** - דין ב'חפצא'. כל חפץ הנמסר לרשות גבוה, מן הראוי שיהיה מן הטוב והנאה.

כל חלב לה' (ג, טז)
הקדיש דבר, יקדיש מן הנפה שבנכסיו . . כל חלב לה' (רמב"ם)
במקרא (שבת קלג, ב) איתא "זה אלי ואנוהו, התנאה לפניו

(י) חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם **כל-חלב וכל-דם לא תאכלו: פ**

ח"י • חקת עולם • יפה מפרש ב'תורת פהנים' כל הפסוק הזה.

♦ יום חמישי כ"ח אדר ♦

ד (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

א ומליל יי עם משה למימר:

ב מלל עם בני ישראל למימר אנש ארי יחוב בשלו מכל פקודיא דיי די לא קשרין לאתעבדא ויעבד מן חד מנהון:

(ב) **ידבר אל-בני ישראל לאמר נפש ביי-תחטא בשגגה מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה:**

מאחת מהנה • ממקצת אחת מהן, כגון: הכותב בשבת "שם" משמעון, "נח" מנחור, "דין" מדניאל.

ח"י • מכל מצות ה' • פרשו רבובינו: אין חטאת באה אלא על דבר שזדונו לאו וכרת, וישגתו חטאת.

ג אם פהנא רבא יחוב לחובת עמא ויקרב על חובתה די חב תור בר תורי שלים קדם יי לחטאתא:

(ג) **אם הפהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן-בקר תמים ליהוה לחטאת:**

חוטא, אשמת העם הוא זה, שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקלקל. פר • יכול זקן? תלמוד לומר: "בן". אי "בן", יכול קטן? תלמוד לומר: "פר". הא כיצד? זה פר בן שלש.

ח"י • אם הפהן המשיח יחטא לאשמת העם • מדרשו: אינו חב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, כמו שנאמר: "לאשמת העם... ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו". ופשוטו לפי אגדה: כשהכהן גדול

ד וייתי ית תורא לתרע משפן זמנא קדם יי ויסמוך ית ידה על ריש תורא ויפוס ית תורא קדם יי:

(ד) **והביא את-הפר אל-פתח אהל מועד לפני יהוה וסמך את-ידו על-ראש הפר ושחט את-הפר לפני יהוה:**

על הפהן המשיח, כי לא מלבד היה החטא קלל, אכל קרה לו "לאשמת העם". ובשגגת סנהדרין שהוא גם בן רחוק, אמר - תורה ד

לשולחיו" (ברכות לה, ב). וקרבו נשרף, ואין לכהן שום חלק בו, ולכן לא כתב בו "ואשם", כמו שכתב בכל שאר החוטאים, כי אמנם באמרו "ואשם" יורה אזהרה על התשובה, וזה לא יפל

ד (ג) **אם הפהן המשיח יחטא לאשמת העם**. כלומר שלא תקרה לו שגגת חטאת וזלתי ממוקשי עם, באמרו "המתפלל וטעה", סימן רע לו, ואם שליח צבור הוא, סימן רע

(ה) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמִּשִּׁיחַ מִדָּם הַפֶּה וְהֵבִיֵּא אֹתוֹ
אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י - אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד • לַמִּשְׁכָּן, וּבְבֵית עוֹלָמִים - לְהִכָּל.

(ו) וּמִכָּל הַכֹּהֵן אֶת-אֶצְבָּעוֹ בָּדָם וְהָיָה מִן-הָדָם
שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת-פָּנָיו פֶּרֶכֶת הַקֹּדֶשׁ:

כ"י - אֶת-פָּנָיו פֶּרֶכֶת הַקֹּדֶשׁ • כְּנֶגֶד מָקוֹם קִדְשָׁתָהּ - מִכֵּן כְּנֶגֶד בֵּין הַבָּדִים, וְלֹא הָיוּ נֹגְעִים דָּמִים בַּפֶּרֶכֶת,
וְאִם נִגְעוּ, נִגְעוּ.

(ז) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן-הָדָם עַל-קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ קֹטֶרֶת
הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל-דָּם
הַפֶּה יִשְׁפֹּךְ אֶל-יְסוֹד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר-פָּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד:

כ"י - וְאֵת כָּל-דָּם • שְׁנֵי הָדָם.

(ח) וְאֵת כָּל-חֵלֶב פֶּר הַחֻטָּאת יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת-הַחֵלֶב
הַמִּכֶּסֶה עַל-הַקָּרֵב וְאֵת כָּל-הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל-הַקָּרֵב:

כ"י - וְאֵת כָּל-חֵלֶב פֶּר • 'חֵלְבוֹ' הִיא לוֹ לֹמֶר. מֵה
תִּלְמוּד לֹמֶר "פֶּר"? לְרִבּוֹת פֶּר שֶׁל יוֹם-הַכַּפּוּרִים
לְכָלִּית וּלְחֻלְבִּים וּלְיִתְרָת. הַחֻטָּאת • לְהֵבִיא שְׁעִירִי

(ט) וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּיֹּת וְאֵת-הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֵיהֶן אֲשֶׁר
עַל-הַכֶּסֶלִים וְאֵת-הִיתְרָתָם עַל-הַכֶּבֶד עַל-הַכִּלִּיֹּת
יִסִּירָנָה:

(י) כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִירִם הַכֹּהֵן
עַל מִזְבֵּחַ הָעֹלָה:

כ"י - כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם • מֵאוֹתָן אֲמוּרִין הַמִּפְרָשִׁין בְּשׁוֹר
זֶבַח הַשְּׁלָמִים. וְכִי מֵה פֶּרֶשׁ בְּזֶבַח הַשְּׁלָמִים שֶׁלֹּא
פֶּרֶשׁ כָּאֵן? אֵלֹא לְהַקְשִׁיוֹ לְשָׁלָמִים: מֵה שְּׁלָמִים
לְשָׁמֶן, אֵף זֶה לְשָׁמוֹ; וּמֵה שְּׁלָמִים שְׁלוֹם לְעוֹלָם,
אֵף זֶה שְׁלוֹם לְעוֹלָם. וּבִשְׁחִיטַת קֹדְשִׁים מִצְרִיכוֹ

(יא) וְאֶת-עוֹר הַפֶּה וְאֶת-כָּל-בָּשָׂרוֹ עַל-רֹאשׁוֹ וְעַל-
כְּרָעָיו וְקִרְבּוֹ וּפְרָשׁוֹ:

יֵא וְיֵא מִשּׁוֹר תּוֹרָא וְיֵא כָּל בְּסִרָה עַל רִישָׁה
וְעַל כְּרָעוּהִי וְגוֹה וְאֶקְלָה:

ח וְיֵא כָּל תְּרֵב תּוֹרָא דְחֻטָּאתָא וְפֶרֶשׁ מִנָּה
יֵא תְרֵבָא דְחֻפִּי עַל גּוֹא וְיֵא כָּל תְּרֵבָא דִּי
עַל גּוֹא:

עבֹדֶה-זֶה - לְכָלִּית, וּלְחֻלְבִּים וּלְיִתְרָת. יָרִים
מִמֶּנּוּ • מִן הַמִּחְבֵּר, שֶׁלֹּא יִנְתַּחֲנוּ קִדְּם הַסֶּרֶת חֵלְבוֹ
• (ח"ב)

ט וְיֵא תִרְתִּין כָּלָן וְיֵא תְרֵבָא דִּי עָלֵיהֶן דִּי
עַל גִּסְסִיָּא וְיֵא חֻצָּא דְעַל כְּבֹדָא עַל כָּלִיתָא
יִעֲדָנָה:

י כָּמָא דִּי מִתְפָּרֶשׁ מִתּוֹר נִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא
וְיִסְקִינוֹן כְּהֵנָא עַל מִדְּבָחָא דְעֻלָּתָא:

לְלַמֵּד הֵימָנוּ: שָׂאִין לְמַדִּין לְמַד מִן הַלְּמַד בְּקֹדְשִׁים.
בְּפֶרֶק 'אִיזְהוּ מְקוֹמָן'. עַל-הַכֶּבֶד עַל-הַכִּלִּיֹּת
עַל-רֹאשׁוֹ וְעַל-כְּרָעָיו • כָּלָן לְשׁוֹן תּוֹסַפֶּת הֵן, כְּמוֹ
'מִלְבָּד'.

(יב) וְהוֹצִיא אֶת-כָּל-הַפָּר אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל-מָקוֹם טָהוֹר אֶל-שַׁפָּף הַדָּשֵׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל-עֵצִים בָּאֵשׁ עַל-שַׁפָּף הַדָּשֵׁן וְשָׂרַף: פ

יב וַיִּפֶּק יָת כָּל תּוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא לְאַתְר דְּכִי לְאַתְר בֵּית מִישַׁד קִטְמָא וְיוֹקִיד יְתָה עַל אַעֲיָא בְּאַשְׁתָּא עַל אַתְר בֵּית מִישַׁד קִטְמָא יתוקד:

כ"י אֶל-מָקוֹם טָהוֹר • לִפִּי שֵׁשׁ מִחוּץ לְעִיר מָקוֹם מוֹכֵן לְטִמְאָה, לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים מִנְּגֻעוֹת וּלְבֵית הַקְּבֻרוֹת, הַצָּרָף לומר: "מחוץ לַמַּחֲנֶה", זֶה שֶׁהוּא חוּץ לְעִיר, שֶׁיִּהְיֶה הַמָּקוֹם טָהוֹר. מִחוּץ לַמַּחֲנֶה • חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מַחֲנוֹת; וּבֵבִית עוֹלָמִים, חוּץ לְעִיר, כְּמוֹ שֶׁפָּרָשׁוּהוּ רַבּוּתֵינוּ בְּמִסְכֵּת יוֹמָא וּבְסִנְהֶדְרִין • אֶל-שַׁפָּף הַדָּשֵׁן • מָקוֹם שֶׁשׁוּפָכִין בּוֹ הַדָּשֵׁן הַמְּסַלֵּק מִן הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהוֹצִיא אֶת-הַדָּשֵׁן אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה". עַל-שַׁפָּף הַדָּשֵׁן וְשָׂרַף • שְׂאִין תִּלְמוּד לומר, אֵלָּא לְלַמֵּד שֶׁאַפְלוּ אֵין שֵׁם דָּשֵׁן.

(יג) וְאִם כָּל-עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנִעְלָם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקֹּהֵל וַעֲשׂוּ אֶחָת מִכָּל-מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא-תַעֲשִׂינָהּ וְאָשָׁמוּ:

יג וְאִם כָּל בְּנֵשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל יִשְׁתְּלוּן וְיִהִי מִכְּסָא פִּתְגָמָא מֵעֵינֵי קֹהֵלָא וְיַעֲבֹדוּן חַד מִכָּל פְּקוּדָא דִּזֵּי דִי לֹא כְּשִׁרִין לְאַתְעֵבְדָא וְיִחַבּוּן:

כ"י עֲדַת יִשְׂרָאֵל • אֵלּוּ סִנְהֶדְרִין. וְנִעְלָם דָּבָר • טַעַם לְהוֹרוֹת בְּאַחַת מִכָּל כִּרְתוֹת שְׁבִיתוֹרָה, שֶׁהוּא מִתָּר. הַקֹּהֵל וַעֲשׂוּ • שֶׁעָשׂוּ צָבוּר עַל פִּיהֶם.

(יד) וְנוֹדַעְהָ הַחֲטָאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקֹּהֵל פָּר בֶּן-בָּקָר לְחֲטָאת וְהִבְיִאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד:

יד וְתִתְּנֵדַע חוֹבָתָא דִּי חֲבֹו עֲלֶיהָ וְיִקְרְבוּן קֹהֵלָא תוֹר בֶּר תוֹרִי לְחֲטָאתָא וְיִבְיִתוּן יְתָה לְקַדָּם מִשְׁכַּן זִמְנָא:

(טו) וְסִמְכוּ וְקָנִי הָעֵדָה אֶת-יְדֵיהֶם עַל-רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה וְשָׁחַט אֶת-הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה:

טו וְיִסְמְכוּן סְבִי בְּנֵשְׁתָּא יָת יְדֵיהוֹן עַל רִישׁ תּוֹרָא קָדָם יִי וְיַפּוּס יָת תּוֹרָא קָדָם יִי:

(טז) וְהִבְיִא הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדָּם הַפָּר אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד:

טז וְיַעֲלֵל בְּהֵנָּא רַבָּא מִן דְּמָא דְתוֹרָא לְמִשְׁכַּן זִמְנָא:

(יז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן-הַדָּם וְהִזָּה שִׁבְעַ פַּעַמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֵת פְּנֵי הַפָּרֹכֶת:

יז וְיִטְבּוֹל בְּהֵנָּא אֶצְבָּעָה מִן דְּמָא וְיִזִּי שִׁבְעָ זִמְנִין קָדָם יִי (זַת) קָדָם פְּרָכְתָּא:

כ"י אֵת פְּנֵי הַפָּרֹכֶת • וּלְמַעַלָּה הוּא אוֹמֵר: "אֵת פְּנֵי פָרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ". מָשַׁל לְמַלְךְ שֶׁסָּרַחָה עָלָיו מְדִינָה. אִם מַעוּטָה סָרַחוּ, פְּמִלִּיא שְׁלוֹ מִתְקַיֶּמֶת, וְאִם כָּלָם סָרַחוּ, אֵין פְּמִלִּיא שְׁלוֹ מִתְקַיֶּמֶת. אִף כָּאן, כְּשֶׁחָטָא כְּהֵן מִשִּׁיחַ, עֲדִין שֵׁם קֹדֶשֶׁת הַמָּקוֹם עַל הַמִּקְדָּשׁ; מִשְׁחָטָאוּ כָּלָם, חֶסֶד-וְשָׁלוֹם, נִסְתַּלְקָה הַקֹּדֶשׁ.

(יח) וּמִן-הַדָּם יִתֵּן עַל-קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל-הַדָּם יִשְׁפֹךְ אֶל-יִסּוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר-פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

יח וְיִמֵּן דְּמָא יְתֵן עַל קַרְנֵת מִדְּבָחָא דִּי קָדָם יִי דִּי כְּמִשְׁכַּן זִמְנָא וְיָת כָּל דְּמָא יִשּׁוּד לִיסוּדָא דְּמִדְּבָחָא דְעֹלָתָא דִּי בְּתַרַע מִשְׁכַּן זִמְנָא:

כ"י יִסּוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר-פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • זֶה יִסּוּד מַעֲרָבִי, שֶׁהוּא כְּנָגַד הַפֶּתַח.

ספורנו

(יג) יִשְׁגּוּ וְנִעְלָם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקֹּהֵל, הָרְאוּיִם לְרֹאוֹת בְּעַד אַחֲרִים, לֹא הִיטִיבוּ לְרֹאוֹת לְעַצְמָם, וְגַם כֵּן עָלִיהֶם אָמַר - תּוֹרָה יִד

(יט) וְאֵת כָּל-חֻלְבוֹ יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ: יט וְיָת כָּל תְּרֻבָּה יִפְרֹשׁ מִגָּה וַיִּסַּק לְמַדְבָּחָא:

דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא: מִשָּׁל לְמַלְךְ שָׁזַעַם עַל אוֹהֲבוֹ וַיִּמְעַט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֲבָתוֹ.

כ"י וְאֵת כָּל-חֻלְבוֹ יָרִים • וְאֶף-עַל-פִּי שְׁלֹא פִּרְשׁ כָּאֵן יוֹתֵרַת וּשְׁתִּי כְלִיּוֹת, לְמַדִּין הֵם מִ"וַעֲשֵׂה לְפָר כְּאֲשֶׁר עָשָׂה וְגו'". וּמִפְּנֵי-מָה לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בּוֹ? תִּנָּא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 16)

שְׁפִנְתָּ הַכְּתוּב הָיָא לְמַעַט בְּסִרְחוֹן הַחֹטָא, שְׁאִינוּ הַחֹטָא עֲצָמוֹ, אֲלֵא הַרִיחַ הָרַע הַנּוֹדֵף מִמֶּנּוּ, פְּרָסוּמוֹ כְּלָפִי חוּץ. וְאֶף כָּאֵן, חֹטָא זֶה נִרְאִית פְּחוּתָהּ בְּחִמְרָתָהּ, כְּאֵלּוּ יֵשׁ לְהִקְטִיר אֶת הַחֵלֶב בְּלֶבֶד (וְלֹא אֶת הַיּוֹתֵרַת וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלִיּוֹת).

מִשָּׁל לְמַלְךְ שָׁזַעַם עַל אוֹהֲבוֹ וַיִּמְעַט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֲבָתוֹ (רש"י ד, יט) לְרִשׁ"י הִקְשָׁה: לְכַאוֹרָה הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב "וַעֲשֵׂה לְפָר כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֹטָא" וְתוֹ לֹא, וַיִּמְדּוּעַ נֶאֱמַר "וְאֵת כָּל חֻלְבוֹ יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ". וּמִתְרַץ,

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך כו, עמוד 16 ואילך – מוֹתֵךְ 'לְקִרְיַת שְׁבַת')

מיעט בסרחונו מפני חיבתו

הַדְּבָר דְּמַצֵּד חִיבָתוֹ יִמְעַט הַמֶּלֶךְ בְּ"סִרְחוֹן" אוֹהֲבוֹ, אֶף כָּל זֶה הוּא בְּחֹטָאִים רַגִּילִים, אֲבָל לְשִׁמְדָּבָר בְּ"סִרְחוֹן" כְּזֶה שְׁ"אִינוּ פְּמִלְיָא שְׁלֹ מוֹתְקִימָת" אִיף אֶפְשָׁר שְׁעֵדִין מִחֲבָבוֹ הַמֶּלֶךְ עַד כְּדִי כִּף שְׁיִמְעַט בְּסִרְחוֹנוֹ?

וְעַל זֶה מִתְרַץ רִשׁ"י שְׁמַאֲמֹר זֶה אֲמֹר רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, שֶׁהוּא זֶה שְׁאֲמֹר (וְגַעֲסִים רִישׁ פֶּרֶק ב) "בְּנִי יִשְׂרָאֵל אֲנִי כְּפָרְתָן". דְּאִין הַכְּנָנָה שְׁכָּשִׁי יִשְׂרָאֵל יַעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה יִתְפָּרֵס, דְּאִם-כֵּן אִין רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא כְּפָרְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל הֵם הַמְּכַפְּרִים עַל עֲצָמָם. אֲלֵא הַכְּנָנָה הִיא שְׂרָבִי יִשְׁמַעֲלֵא הִיָּה כָּל-כִּף קָשׁוּר וּמֵאֲחָד עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהִתְחַשֵּׁב אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵילוֹ הוּא עֲצָמוֹ הִיָּה זֶה שְׁחֹטָא (חֶסֶד-וְשִׁלּוּם), וּמִפְּמִלְיָא הָרִי הוּא כְּפָרְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְכִמּוֹ כֵּן אֲצֵל הַקֶּבֶ"ה, הָאֵהָבָה וְהַקֶּשֶׁר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָה תְּלוּיָה בְּהִנְהָגַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲלֵא הֵם קָשׁוּרִים וּמֵאֲחָדִים לְעוֹלָם, וְלָכֵן גַּם כְּשֵׁי "סִרְחוֹן" אֲצֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עֵדִין חִיבָתָן עוֹלָה לְפָנֵי הַקֶּבֶ"ה ו"מִיִּעַט בְּסִרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חִיבָתוֹ".

כַּוְנַעֲבֵד לְתוֹרָא כְּמָא דִּי עֲבֵד לְתוֹרָא דְּחֻשָּׁתָא בְּן יַעֲבֵד לֵה וַיִּכְפֹּר עֲלֵיהוֹן בְּהִנָּה וַיִּשְׁתַּבֵּחַ לְהוֹן:

פְּסוּל, לְפִי שְׁמַצִּינוּ בְּנִתְנִין עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שְׁנִתְנִין בְּמִתְנָה אַחַת – כֶּפֶר, הַצֶּרֶף לֹאֲמַר כָּאֵן, שְׁמִתְנָה אַחַת מִהֵן מַעֲכָת.

כַּא וַיִּפְקֵת יֵת תּוֹרָא לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְאִוְקִיד יִתִּיה כְּמָא דִּי אוֹקִיד יֵת תּוֹרָא קְדָמָא חֲטָאָת קִהְלָא הוּא:

(כ) וַעֲשֵׂה לְפָר כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֹטָא בֵּן יַעֲשֵׂה-לוֹ וְכִפֹּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם:

כ"י וַעֲשֵׂה לְפָר • זֶה. כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֹטָא • כְּמֹ שְׁמַפְרֵשׁ בְּפָר כֹּהֵן מְשִׁיחַ, לְהִבְיָא יוֹתֵרַת וּשְׁתִּי כְלִיּוֹת, שְׁפִרְשׁ שֵׁם מָה שְׁלֹא פִּרְשׁ כָּאֵן, וְלִכְפֹּל בְּמִצּוֹת הַעֲבוּדוֹת, לְלַמֵּד שְׁאֵם חֲסֵר אַחַת מִכָּל הַמִּתְנָנוֹת –

(כא) וְהוֹצִיא אֶת-הַפָּר אֶל-מִחוּץ לַמִּחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ: כְּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן חֲטָאָת הַקֹּהֵל הוּא:

ספורנו

וְלִכְבֹּד עוֹן שְׁנֵיהֶם הוּבָא דָּמָם אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה. וְעַל עוֹן הַמֶּלֶךְ אָמַר – תוֹרָה כֹּב

"וְאִשְׁמוֹ" (פְּסוּק יג) לְהוֹדִיעֶם עַל הַתְּשׁוּבָה קִדְּם שִׁיקְרִיבוֹ, וְחֻשָּׁתָם גַּם כֵּן נִשְׁרָפָת,

(כא) חֲטָאָת הַקֹּהֵל הוּא. כִּי לֹא יִקְרָה זֶה בְּלִתִּי עוֹן הַדּוֹר גַּם כֵּן. אֲמָנָם כְּתִבּ בְּהֵם

(כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ בְּשִׁגְגָהּ וְאִשָּׁם:

כב אם רָפָא יִחֹב וְיַעֲבֹד חַד מִכָּל פְּקוּדֵי־ דְיֵי אֱלֹהֵהּ דִּי לֹא כְשֵׁרִין לֵאחֲזַבְדָּא בְּשִׁלוּ וְיִחֹב:

כ"י אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא • לְשׁוֹן 'אֲשָׁרִי'; אֲשָׁרִי הַדּוֹר, שֶׁהַנָּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לָב לְהִבִּיא כַּפָּרָה עַל שִׁגְגָתוֹ! קַל־וְחֹמֶר שֶׁמִּתְחַרֵּט עַל זְדוֹנוֹתָיו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז ע' 36)

אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא (ד, כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא - לְשׁוֹן אֲשָׁרִי: אֲשָׁרִי הַדּוֹר שֶׁהַנָּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לָב לְהִבִּיא כַּפָּרָה עַל שִׁגְגָתוֹ, קַל־וְחֹמֶר שֶׁמִּתְחַרֵּט עַל זְדוֹנוֹתָיו (רש"י) וְשֶׁ לְתוֹמָהּ, מִדּוּעַ מוֹפִיעַ לְשׁוֹן "אֲשָׁרִי" רַק בְּיַחַס לַחֲטָאת הַנָּשִׂיא, וְלֹא בְּיַחַס לַחֲטָאת כֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ? וְיֵשׁ לְהַסְבִּיר עַל פִּי פְּנִימִיּוֹת הָעֲנִינִים: הַהֶבְדֵּל בֵּין תַּפְקִידוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן לְנָשִׂיא, שֶׁכֹּהֵן מִחֲדִיר בָּעִם אֶהְבֵּת ה' - שֶׁהִיא הַשֶּׁרֶשׁ לַמִּצְוֹת־עֲשֵׂה. וְאֵלּוּ הַנָּשִׂיא

תַּפְקִידוֹ לְהַחֲדִיר יָרֵאת ה' - שֶׁרֶשׁ מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֵׂה. לָכֵן עָקֵר עֲנִינּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הוּא קִיּוּם מִצְוֹת־עֲשֵׂה - וּבִינְיָהֵן הַבָּאָת קָרְבֵּן לְמִי שֶׁחָטָא. וְאֵלּוּ הַנָּשִׂיא עֲנִינּוֹ לִמְנַע מִלְּכַתְחֹלָה הַכְּשָׁלוֹת בַּעֲבֻרוֹת. לָכֵן מוֹפִיעַ הַלְשׁוֹן "אֲשָׁרִי" דִּןקָא אֲצֵל הַנָּשִׂיא, הֵיטָּת שֶׁהַבְּטוּי "אֲשָׁרִי" מִתְּאִים בְּעָקֵר לְאָדָם שֶׁאִינוֹ חוֹטֵא מִלְּכַתְחֹלָה, וְכֹאֲשֶׁר חוֹטֵא אִינוֹ מִתְּבַשֵּׁשׁ לְהוֹדוֹת וּלְהִבִּיא כַּפָּרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 40)

אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא (ד, כב) אֲשָׁרִי הַדּוֹר שֶׁהַנָּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לָב לְהִבִּיא כַּפָּרָה עַל שִׁגְגָתוֹ (רש"י) הַנָּשִׂיא 'וְהַמְּלִיךְ' בְּאָדָם הוּא - הַמֹּחַ, הַשְּׁלִיט עַל הַגּוּף (רמזו לְדָבָר: 'מְלִיךְ' רִאשִׁי תַבּוּת מֹחַ, לָב, כְּבֹד). זֶהוּ אֲשָׁרִי הַדּוֹר - הַתְּנַהֲגוֹת

הָאָדָם הִיא פְּרָאוּי, כְּאֲשֶׁר הַנָּשִׂיא שָׁלוּ נוֹתֵן לָב - הַמֹּחַ שְׁלִיט עַל תַּאֲוֹת הַלֵּב. וְכַמְבָּאָר בְּ'תַנְיָא', שֶׁ"כָּל אָדָם יָכוֹל בְּרִצּוֹנוֹ שֶׁבִּמְחוֹל לְהִתְאַפֵּק . . . שְׁלֵא לְמִלְאוֹת מִשְׁאָלוֹת לְבוֹ".

(כג) אוֹי־הוֹדַע אֱלֹיו חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהִבִּיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ שְׁעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים:

כג אוֹ אֲתִידַע לָהּ חוֹבָתָהּ דִּי חֹב בַּהּ וְנִזְתִּי יָת קֶרְבָּנָה צְפִיר בַּר עִזִּין דְּכַר שְׁלִים:

כ"י אוֹי־הוֹדַע • כְּמוֹ 'אִם הוֹדַע הַדָּבָר'; הַרְבֵּה "אוֹי" וְשֶׁשֶּׁמְשִׁינ בְּלִשׁוֹן "אִם", וְ"אִם" בְּמָקוֹם "אוֹי"; וְכֵן: "אוֹי נֹדַע כִּי שׁוֹר נִגָּח הוּא". הוֹדַע אֱלֹיו.

כְּשֶׁחָטָא הָיָה סְבוּר שֶׁהוּא הִתֵּר, וּלְאַחַר מִכָּאֵן נֹדַע לוֹ שֶׁאִסּוּר הָיָה.

(כד) וּסְמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וַיִּשְׁחַט אֹתוֹ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה לִפְנֵי יְהוָה חֲטָאת הוּא:

כד וְיִסְמוֹךְ יָדָהּ עַל רִישָׁא דְצִפְרָא וְיִכּוּס יָתֵהּ בְּאַתֵּר דְּיִיכּוּס יָת עֲלֵתָא לְגַדָּם וְיִחֲטָאָתָא הוּא:

כ"י בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה • בְּצִפּוֹן, שֶׁהוּא מִפְּרֶשׁ בְּעוֹלָה. חֲטָאת הוּא • לְשִׁמוֹ - כְּשֶׁר, שְׁלֵא לְשִׁמוֹ - פְּסוּל.

(כה) וּלְקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קֶרְנֵת מִזְבֵּחַ הָעֵלָה וְאֶת־דָּמּוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יִסּוֹד מִזְבֵּחַ הָעֵלָה:

כה וְיִסֵּב בְּחֵנָא מִדָּמָא דְחֲטָאתָא בְּאֶצְבָּעָה וְיִתֵּן עַל קֶרְנֵת מִדְּבָחָא דְעֲלֵתָא וְיִתֵּן דָּמָהּ יִשְׁוֹר לִיסוּדָא מִדְּבָחָא דְעֲלֵתָא:

כ"י וְאֵת דָּמּוֹ • שְׁנֵי הַדָּם.

ספורנו

(כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחְטָא. כִּי אָמְנָם זֶה דְּבָר מִצְוֵי שִׁיחָטָא, בְּאֶמְרוֹ 'וַיִּשְׁמַח' וְהַחֹלָ"ם בְּמִלַּת "הוֹדַע" הוּא בּוֹ (כב) אוֹ הוֹדַע אֱלֹיו. עַל יְדֵי אַחֲרִים. וְהַחֹלָ"ם בְּמִלַּת "הוֹדַע" הוּא בּוֹ תַּמּוּרַת הַשְּׁרוּק. וְאָמַר עַל עַם הָאֲרָץ, תוֹרָה כּוֹד

(כו) וְאֶת־כָּל־חֻלְבֹּי יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ בַּחֹלֶב זָבַח הַשְּׁלָמִים וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֻטָּאתָו וְנִסְלַח לוֹ: פ
 כ"ט - בַּחֹלֶב זָבַח הַשְּׁלָמִים • כְּאוֹתָן אֲמִירִין הַמְּפָרְשִׁים בְּעֵז הָאֲמֹר אֶצֶל שְׁלָמִים.

♦ יום שישי כ"ט אדר ♦

(כו) וְאִם־נִפֶּשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ בָּעֲשֻׁתָּהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ וְאָשָׁם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי 'לקוטי שיחות' כרך לב עמוד 13 ואילך - מותוך 'לקראת שבת')

שני סוגי התבוננות

ועל־ידי התבוננות זו הרי הוא מתקרב להקב"ה ושב מחטאו, ועונו יִכָּפֵר לוֹ. ויש לומר שהטעם הראשון הוא בעקר בקרבן אֶשֶׁם, והטעם השני הוא בעקר בקרבן חטאת. דהנה, החטאת בא רק על השוגג, מה־שאינ־כן האֶשֶׁם חמור מחטאת, עד שפָּמָה אֲשָׁמוֹת באים גם על המזיד (ראה אריכות בזה ברמב"ן סוף פרשתנו).

ועל־פי־זה יש לומר שעל השוגג מספיק שיתבונן בזה שרצונו האמיתי הוא לעשות טוב, שאין זה התבוננות המקשה ומכבידה על האדם, ולכן "אין לך חטאת כו' אלא נקבה", כי לכפרת השוגג מספיק גם התבוננות "רפה" - פְּנִקְבָה ש"תאמר להן בלשון רפה" (רש"י יתרו יט, א).

מה־שאינ־כן על המזיד, מכיון שיצר האדם הוא בהתגברות, לא די בהתבוננות רפה אלא כְּדִי שְׁעוֹנוֹ יִכָּפֵר יֵשׁ לַהֲקָרִיב זָכַר, שֶׁל"זָכְרִים" יש להגיד "דברים הקשים כגידיו" (רש"י שם), ורק על־ידי־זה יכניע את יצרו.

בְּפָרִשְׁתָּנוּ כתוב "ואם נפש אחת תחטא בשגגה גו' והביא קרבנו גו' נקבה" (ד, כז ואילך). בקשר לזה, אומר הרמב"ם "אין האֶשֶׁם אלא מזכרי כְּבָשִׁים, ואין לך חטאת מן הכְּבָשִׁים אלא נקבה" (הלכות פסולי המוקדשין פרק ו הלכה טז). בטעם הדבר שקרבן מכפר על חטא, מצינו כְּמָה ביאורים. וברמב"ן באר "שיחשב האדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ונפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמונה וכפר הקרבן הזה" (פרשתנו א, ט). ונמצא, שבטעם זה מדגש שהאדם צריך לבטל ולגסר את עצמו בדברים קשים, עד כְּדִי שִׁיחַשֵׁב ש"ראוי לו שישפך דמו וישרף", ועל־ידי־זה מתכפר לו העון.

אף מצינו גם־כן שקרבן הוא מלשון קרוב. והינו, שתכן הקרבן הוא שהאדם מקרב את עצמו להקב"ה (ראה ספר הבהיר סי' מז. בחי פרשתנו א, ט. ועוד). והינו, שיש לאדם להתבונן בזה שזה שחטא וכגם הוא רק מצד יצרו הרע, אף רצונו האמיתי הוא להיות בקרוב להקב"ה ולקיים רצונו,

(כח) או הודיע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על־חטאתו אשר חטא:

כח או אֲתִידַע לה חובתה די חב וייתי קרבנה צפירת עזין שלמִתָּא נקובתָּא על חובתה די חב:

כט ויסמוך ית ידה על ריש חטאתא ויפוס ית חטאתא באתר דעלתָּא:

(כט) וּסְמָךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֻטָּאת וְשַׁחַט אֶת־הַחֻטָּאת בַּמָּקוֹם הַעֲלֵה:

לכֹּהֲנִים, כִּי אֲכִילַת הַכֹּהֲנִים תועיל בָּהֶם לְכַפֵּרֶת הַחוֹטָאִים (פסחים נט, ב). תורה כח

חטא הנשיא אמר "ואשם", שהיא אוהרה על תשובה קודמת לקרבן. ובשניהם ובכל האשמות נתן חלק

(כו) וְאִם נִפֶּשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ. כִּי זֶה אֶפְשָׁרִי קָרֹב שְׂאֵחַד מֵעַם הָאָרֶץ יִחַטָּא. וְכֵן וּבִעֲנִין

ל וַיִּסַּב כְּהֵנָּה מִדְּמָה בְּאַצְבָּעָהּ וַיִּתֵּן עַל קֶרְנֹת מִדְּבָחָא דַּעֲלָתָא וַיֵּת כָּל דְּמָה יִשׁוּד לִישׁוּדָא דְּמִדְּבָחָא :

לא וַיֵּת כָּל תְּרִבָּה יַעֲדֵי כָמָא דִּי מִתְעַדָּא תְּרַב מַעַל נִכְסַת קוּדְשִׁיא וַיִּסַּק כְּהֵנָּה לְמִדְּבָחָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יְיָ וַיִּכְפֹּר עֲלוּהִי כְּהֵנָּה וַיִּשְׁתַּבֵּק לָהּ :

(ל) וַלְקַח הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאַצְבָּעוֹ וַנִּתֵּן עַל־קֶרְנֹת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דְּמָה יִשְׁפֹּךְ אֶל־יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ:

(לא) וְאֶת־כָּל־חֲלֵבָה יֹסִיר בְּאֶשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וַכֹּפֵר עָלָיו הַכֹּהֵן וַנִּסְלַח לוֹ: פ

כ"י - בְּאֶשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים • בְּאִמּוּרֵי עֹז הָאִמּוּרִים בְּשָׁלָמִים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לט ענף 225)

יֵשׁ לְהַמְתִּיק אֶת הַלְשׁוֹן "לְבַעַל דִּין" עַל פִּי הַיְדוּעַ שְׁקָרָבֵן הוּא לְשֵׁם הַיָּי, מִדַּת הַרְחָמִים, לֹא לְשֵׁם אֱלֹקִים, מִדַּת הַדִּין - "זֹבַח לְאֱלֹקִים יִחְרָם" (ומה שְׁנֹזָכֵר גַּם שֵׁם אֵל - רֹאה זח"ג לא, א: אִי לֹא זָכָאן, הָא אֵל קִמָּא וְאִקְרִי גְבוּר).

לְרִיחַ נִיחֹחַ לָהּ' (ד, לא) בְּפִרְשַׁת קֶרְבָּנוֹת לֹא נֶאֱמַר לֹא אֵל וְלֹא אֱלֹקִים אֵלָּא ה', שְׁלֹא לִתְּנָה פִתְחוֹן פֶּה לְבַעַל־דִּין לְחַלֵּק (לְאִמּוּרִים רְשׁוּיֹת הַרְבֵּה הֵן . . לְכַף נֶאֱמַר בְּכָלֶם רִיחַ נִיחֹחַ לָהּ, רש"י) (מנחות קי, א)

לב וְאִם אָמַר יִיתִי קֶרְבָּנָה לְחִטָּאתָא נִקְבָּא שְׁלָמָתָא יִיתְנָה :

(לב) וְאִם־כֹּפֵשׁ יָבִיא קֶרְבָּנוֹ לְחִטָּאת נִקְבָּה תְּמִימָה יָבִיאָנָה:

לג וַיִּסְמֹךְ יְתִי יְדָה עַל רִישָׁא דְּחִטָּאתָא וַיְכּוֹס יְתָהּ לְחִטָּאתָא בְּאַתְרָא דִּי יְכּוֹס יְתִי עֲלָתָא :

(לג) וַיִּסְמֹךְ אֶת־יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחִטָּאת וַיִּשְׁחֹט אֹתָהּ לְחִטָּאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֹט אֶת־הָעֹלָה:

כ"י - וַיִּשְׁחֹט אֹתָהּ לְחִטָּאת • שְׁתֵּהא שְׁחִיטְתָּה לְשֵׁם חִטָּאת.

לד וַיִּסַּב כְּהֵנָּה מִדְּמָא דְּחִטָּאתָא בְּאַצְבָּעָהּ וַיִּתֵּן עַל קֶרְנֹת מִדְּבָחָא דַּעֲלָתָא וַיֵּת כָּל דְּמָה יִשׁוּד לִישׁוּדָא דְּמִדְּבָחָא :

(לד) וַלְקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחִטָּאת בְּאַצְבָּעוֹ וַנִּתֵּן עַל־קֶרְנֹת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דְּמָה יִשְׁפֹּךְ אֶל־יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ:

לה וַיֵּת כָּל תְּרִבָּה יַעֲדֵי כָמָא דִּי מִתְעַדָּא תְּרַב אִמָּרָא מִנְכְּסַת קוּדְשִׁיא וַיִּסַּק כְּהֵנָּה יְתִהוֹן לְמִדְּבָחָא עַל קֶרְבָּנָא דִּי וַיִּכְפֹּר עֲלוּהִי כְּהֵנָּה עַל חֻבְתָּהּ דִּי חֵב וַיִּשְׁתַּבֵּק לָהּ :

(לה) וְאֶת־כָּל־חֲלֵבָה יֹסִיר בְּאֶשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב הַכֹּפֵשׁ מִזְבֵּחַ הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשֵׁי יְהוָה וַכֹּפֵר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חִטָּאתוֹ אֲשֶׁר־חִטָּא וַנִּסְלַח לוֹ: פ

עם הָאִמּוּרִין. עַל אֲשֵׁי ה'. עַל מְדוּרוֹת הָאֵשׁ הַעֲשׂוֹת לְשֵׁם. פּוּאִיִּלִּי"ש בְּלַע"ז.

כ"י - בְּאֶשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב הַכֹּפֵשׁ • שְׁנִתְּרָבוּ אִמּוּרִים בְּאֵלֶיהָ. אִף חִטָּאת, כְּשֶׁהִיא בָּאָה כְּשֶׁבָּה, טְעוּנָה אֵלֶיהָ

א וְאִנְשׁ אֲרִי יַחֲבִיב וַיִּשְׁמַע קַל מוֹמִי וְהוּא סְהִיד אוֹ חֲזָא אוֹ יָדַע אִם לֹא יַחֲבִיב וַיִּקְבֵּל חוֹבָה :

ה (א) וַנִּפְּשׁ בִּי־תַחֲטָא וַשְׁמַעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֹד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם־לֹא יִגִּיד וַנִּשְׂא עֹנָיו:

כ"י - וַשְׁמַעָה קוֹל אֱלֹהִים • בְּדָבָר שֶׁהוּא עֹד בּוֹ, שֶׁהִשְׁפִּיעוּהוּ שְׁבוּעָה, שֶׁאִם יוֹדֵעַ לוֹ עֲדוּת שְׁעִיד לוֹ.

ב או אָנש די יקרב בכל מדעם מסאב או
בנבלת חיתא מסאבא או בנבלת בעירא
מסאבא או בנבלת רחשא מסאב ויהי
מכסא מנה והוא מסאב וקב:

(ב) או נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא או בְּנִבְלַת
חַיָּה טָמֵאָה או בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טָמֵאָה או בְּנִבְלַת
שָׂרִץ טָמֵא וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאִשָּׁם:

פֶּרֶת. בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת נִדְרָשׁ כֵּן. וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ.
הַטָּמֵאָה. וְאִשָּׁם. בְּאֲכִילַת קֹדֶשׁ או בְּבִיאַת מִקְדָּשׁ.

נש"י. או נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע וְגו'. וְלֵאחֶר הַטָּמֵאָה הִזּו
יֵאכֵל קֹדָשִׁים או יִכְנֹס לְמִקְדָּשׁ, שְׁהוּא דָּבָר שְׁדוּדוֹ

ג או אַרי יקרב בסואבת אנשא לכל סובתה
די יסתאב בה ויהי מכסא מנה והוא ידע
וקב:

(ג) או כִּי יִגַּע בְּטִמְאַת אָדָם לְכָל טָמְאָתוֹ אֲשֶׁר
יִטְמָא בִּיה וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם:

טְהוֹר. וְנִעְלָם וְהוּא יָדַע. שֶׁשָּׂכַח הַטָּמֵאָה. וְאִשָּׁם.
בְּאֲכִילַת קֹדֶשׁ או בְּבִיאַת מִקְדָּשׁ.

נש"י. בְּטִמְאַת אָדָם. זו טִמְאַת מַת. לְכָל טָמְאָתוֹ.
לְרִבּוֹת טִמְאַת מִגַּע זָבִין וְזִבּוֹת. אֲשֶׁר יִטְמָא. לְרִבּוֹת
הַנּוֹגַע בְּבוֹעַל נְדָה. בִּיה. לְרִבּוֹת בּוֹלַע נִבְלַת עוֹף

ד או אָנש אַרי יקנס לפרשא בספון
לאבאשא או לאוטבא לכל די יפרש אנשא
בקיום ויהי מכסא מנה והוא ידע וקב
לחדא מאלין:

(ד) או נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתָּיִם לְהִרְעוֹ או
לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטָא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה וְנִעְלָם
מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשָּׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים:

מִמֶּנּוּ. וְעָבַר עַל שְׁבוּעָתוֹ, כֹּל אֵלֶּה בְּקִרְבָּן עוֹלָה
וְיִזְרְד' כְּמִפְרָשׁ כָּאן, אֲכָל שְׁבוּעָה שֵׁשׁ בִּיה כְּפִירַת
מִמוֹן, אֵינָה בְּקִרְבָּן זו אֵלֶּה בְּאִשָּׁם.

נש"י. בְּשִׁפְתָּיִם. וְלֹא בִלְב. לְהִרְעוֹ. לְעַצְמוֹ. או
לְהִיטִיב. לְעַצְמוֹ, כְּגוֹן: אֲכָל וְלֹא אֲכָל, אִישׁן וְלֹא
אִישׁן. לְכָל אֲשֶׁר יִבְטָא. לְרִבּוֹת לְשַׁעֲבֵר. וְנִעְלָם

ה ויהי ארי יחוב לחדא מאלין ויודי די קב
עלה:

(ה) וְהָיָה כִּי־יֵאֱשָׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר
חָטָא עָלָיו:

ו וייתי ית אשמה קדם יי על חובתה די קב
נקובתא מן ענא אמרתא או צפירת עזין
לחטאתא וכפר עלוהי כהנא מחובתה:

(ו) וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
נִקְבָּה מִן־הַצֹּאן בְּשִׁבְעָה או־שְׁעִירַת עִזִּים לְחַטָּאת
וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ:

ז ואם לא תמטי ידה כמסת שימא וייתי ית
חובתה די קב תרין שפנינין או תרין כני
יונה קדם יי חר לחטאתא וחד לעלתא:

(ז) וְאִם־לֹא תִּגַּע יָדוֹ דִּי שָׁה וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ
אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תָרִים או־שְׁנֵי בְּגִיּוֹנָה לַיהוָה
אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה:

ח וייתי ויהיו לזת כהנא ויקרב ית די
לחטאתא קדמיתא וימלוק ית רישה
מלקבל קדלה ולא יפרש:

(ח) וְהֵבִיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר
לְחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַךְ אֶת־רִאשׁוֹ מִמּוֹל עֶרְפוֹ וְלֹא
יִבְדִּיל:

וְלֹא יִבְדִּיל. אֵינּוּ מוֹלֵךְ אֵלֶּה סִימָן אֶחָד. עֶרֶף.
הוּא גְבִיהַ הָרֹאשׁ הַמְּשֻׁפָּע לְצַד הַצֹּאֵר. מוֹל עֶרֶף,
מוֹל הָרֹאשׁ אֶת הָעֶרֶף, וְהוּא אֵרֶךְ כֹּל אַחֲרֵי הַצֹּאֵר.

נש"י. וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לְחַטָּאת רִאשׁוֹנָה. חַטָּאת
קוֹדֶמֶת לְעוֹלָה. (ובחיים ד') לָמָּה הִדְבֵּר דוּמָה? לְפָרְקִלִּיט
שְׁנִכְנֹס לְרִצּוֹת, רָצָה פְּרָקִלִּיט, נִכְנֹס דוּרוֹן אַחֲרָיו.

(ט) וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָ לְעֹלֶיךָ הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר בְּדָם יִמָּצֵה אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאת הוּא:

ט וְיָדֶיךָ מִדָּמָה דְּחֲטָאתָה עַל כָּתֹל מִדְּבַחַת וּדְאִשְׁתָּאֵר בְּדָמָה יִתְמַצֵּי לִיסוּדָה דְּמִדְּבַחַת חֲטָאתָה הוּא:

כ"י - וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָ בְּעוֹלָה, לֹא הִטְעִין אֶלָּא מִצּוֹי. וּבְחֲטָאתָ, הִנָּחָה וּמִצּוֹי: אוֹחַז בְּעֶרְףָּ וּמִתִּיז, וְהָדָם נִתְּזוּ וְהוֹלֵךְ לַמִּזְבֵּחַ. חֲטָאת הוּא • לִשְׁמָה - כְּשֶׁרָה, שְׁלֹא לִשְׁמָה - פְּסוּלָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות כרך יז עמ' 17)

בְּעוֹלָה לֹא הִטְעִין אֶלָּא מִצּוֹי, וּבְחֲטָאתָ הִנָּחָה וּמִצּוֹי (רש"י ה, ט) אֵין פְּנִיתוּ שְׁבַע עוֹלָה אֵין כָּלֵל הַעֲנִין שֶׁל זְרִיקַת הָדָם, אֶלָּא שְׁבַח חֲטָאתָ הַצָּרִיכוּ לְהִיטּוֹת שְׁתֵּי פְעֻלוֹת. אֶבֶל גַּם מִצּוֹי שֶׁל עוֹלָה ("וְנִמְצָה דָּמוֹ") תִּכְנֶנּוּ עֲנִין הַזְרִיקָה. וְכֵן מוֹכַח

מִדְּש"י ז' גּוֹפֵא, שְׁמִשְׁנוּהָ הִנָּחָה וּמִצּוֹי ז' לָזַה. וּבְרִש"י מַעֲיֵלָה (ט, א): "דְּמִצּוֹי עוֹלַת הָעוֹף - בְּמָקוֹם זְרִיקָה דְּבַחְמָה, וְהִנָּחָה בְּחֲטָאת הָעוֹף".

(י) וְאֶת־הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: ׀

י וְיִתְּנֶנָּה יַעֲבֹד עֲלֵתָא כְּדָחִזִּי וּיִכְפֹּר עֲלוּהִי כְּהֵנָּה מִחוּבְתָּהּ דִּי חֵב וְיִשְׁתַּבֵּק לָהּ:

כ"י - כַּמִּשְׁפָּט • כִּדְת הָאָמֹר בְּעוֹלַת הָעוֹף שֶׁל נִדְבָה בְּרֹאשׁ הַפָּרָשָׁה.

♦ שבת קודש א' ניסן ♦

(יא) וְאִם־לֹא תִשְׁוֶי יָדוֹ לְשֹׁתֵי תוֹרִים אוֹ לְשֹׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה וְהִבִּיא אֶת־קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירֵת הָאִפָּה סֵלֹת לְחֲטָאת לֹא־יֵשִׁים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה כִּי חֲטָאת הוּא:

יא וְאִם לֹא תִדְבֹק יָדָה לְתִרִין שְׁפִינִין אוֹ לְתִרִין כְּנֵי יוֹנָה וְיִתִּי יָת קֶרְבָּנָה דִּי חֵב חֵד מִן עֶסְרָה בְּתֵלַת סָאִין סֵלֵתָא לְחֲטָאתָה לֹא יִשְׁוִי עֲלָה מִשְׁחָא וְלֹא יִתֵּן עֲלָה לְבִנְתָּא אַרְי חֲטָאתָה הִיא:

כ"י - כִּי חֲטָאת הוּא • וְאֵין בְּדִין שִׁיחָה קֶרְבָּנָה מִהֶדֶר.

(יב) וְהִבִּיאָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְקִמֵּץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלֹא קֶמֶצוֹ אֶת־אִזְבֻּרְתָּהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשֵׁי יְהוָה חֲטָאת הוּא:

יב וְיִנְיִתְנָה לְוֹת כְּהֵנָּה וְיִקְמֹץ כְּהֵנָּה מִנָּה מְלֵי קֶמֶצָה יָת אִזְבֻּרְתָּהּ וְיִסַּק לְמִדְּבַחַת עַל קֶרְבָּנָה דִּי חֲטָאתָה הִיא:

כ"י - חֲטָאת הוּא • נִקְמָצַת וְנִקְטְרַת לִשְׁמָה - כְּשֶׁרָה, שְׁלֹא לִשְׁמָה - פְּסוּלָה.

(יג) וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ וְהִיתָה לְכֹהֵן כַּמִּנְחָה:

יג וּיִכְפֹּר עֲלוּהִי כְּהֵנָּה עַל חוּבְתָּהּ דִּי חֵב מִחֲדָא מֵאֵלִין וְיִשְׁתַּבֵּק לָהּ וְתֵהִי לְכְהֵנָּה כַּמִּנְחָתָה:

כ"י - עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא • כָּאֵן שְׁנָה הַכְּתוּב, שְׁהָרִי בְּעֲשִׂירוֹת וּבְדִלּוֹת נֹאמֶר: "מִחֲטָאתוֹ", וְכָאֵן בְּדִלֵי דִלּוֹת, נֹאמֶר: "עַל־חֲטָאתוֹ", דְּקִדְקוּ רַבּוּתֵינוּ (בְּרִיתוֹת כז) מִכָּאֵן, שְׁאֵם חֲטָא כְּשֶׁהוּא עֲשִׂיר, וְהַפְּרִישׁ מַעוֹת לְכֻשְׁבָּה אוֹ שְׁעִירָה וְהָעֲנִי, יְבִיא מִמִּקְצָתָן שְׁתֵּי תוֹרִים; הַפְּרִישׁ מַעוֹת לְשְׁתֵּי תוֹרִים וְהָעֲנִי, יְבִיא מִמִּקְצָתָן עֲשִׂירִית הָאִיפָה (לְכָד נֹאמֶר: "מִחֲטָאתוֹ"); הַפְּרִישׁ מַעוֹת לְעֲשִׂירִית הָאִיפָה וְהָעֲשִׂיר, יוֹסִיף עֲלֵיהֶן וְיְבִיא

קֶרֶבֶן עֲשִׂיר, לְכָד נֹאמֶר כָּאֵן: "עַל־חֲטָאתוֹ". מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה • מֵאֶחַת מִשְׁלֹשׁ כְּפֻרוֹת הָאֲמִירוֹת בְּעֲנִין: אוֹ בְּעֲשִׂירוֹת, אוֹ בְּדִלּוֹת, אוֹ בְּדִלֵי דִלּוֹת (ת"כ); וּמָה תִּלְמֹד לֹמֵר? שִׁיכּוֹל, הַחֲמוּרִים שְׁבָהֶם יִהְיוּ בְּכֻשְׁבָּה אוֹ שְׁעִירָה, וְהַקְלִין יִהְיוּ בְּעוֹף, וְהַקְלִין שְׁבָקִלִין יִהְיוּ בְּעֲשִׂירִית הָאִיפָה? תִּלְמֹד לֹמֵר: "מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה", לְהַשְׁווֹת קִלְיָן לְחֲמוּרִין לְכֻשְׁבָּה וְשְׁעִירָה, אִם הַשְׁיִנָּה יָדוֹ, וְאֵת הַחֲמוּרִים לְקִלְיָן לְעֲשִׂירִית הָאִיפָה בְּדִלֵי

תהא לו כשאר מנחת נדבת כהן, שהיא ב"פליל תהיה
לא תאכל" (לקמן ו טו).

דלות. והיתה לפה מנחת חוטא
שיהיו שיריה נאכלין; זהו לפי פשוטו. ורבותינו
דרשו (ת"כ): "והיתה לפה", ואם חוטא זה כהן הוא,

(יד) וידבר יהוה אל משה לאמר:

יד ומליל יי עם משה למימר:

טו אנש ארי ישקר שקר ויחוב בשלו
מקודשא דיי וייתי ית אשמה קדם יי דבר
שלים מן ענא בפרסגה כסף סלעין בסלעי
קודשא לאשמה:

(טו) נפש כיתמעל מעל וחסאה בשגגה מקדשי
יהוה והביא את אשמו ליהוה איל תמים מן הצאן
בערפך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם:

מה להלן הזהיר, אף כאן הזהיר. אי, מה להלן לא
הזהיר אלא על האוכל, אף כאן לא הזהיר אלא על
האוכל? תלמוד לומר: "תמעל מעל", רבה. מקדשי
ה'. המיחדים לשם, יצאו קדשים קלים. איל.
לשון קשה, כמו (יחזקאל יג): "ואת אילי הארץ לקח",
אף כאן קשה בן שתי שנים. בערפך כסף שקלים.
שיהא שנה שתי סלעים.

כ"י כיתמעל מעל. (ת"כ) אין "מעילה" בכל מקום
אלא שנוי, וכן הוא אומר (דברי הימים א ה כה): "וימעלו
באלהי אבותיהם ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ"; וכן
הוא אומר בסוטה (במדבר ה): "ומעלה בו מעל".
והטאה בשגגה מקדשי ה'. שגגה מן הקדש.
והיכן הזהיר? נאמר כאן: "חטא" ונאמר להלן:
"חטא" בתרומה (לקמן כב): "ולא ישאו עליו חטא".

טז ונת די חב מן קודשא ישלם וית חמשה
יוסף עלוהי ויתן יתה לכהנא וכהנא יכפר
עלוהי בדכרא דאשמה וישתבך לה:

(טז) ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישתו
יוסף עליו ונתן אתו לפה והפיהו יכפר עליו באיל
האשם ונסלח לו: פ

כ"י ואת אשר חטא מן הקדש ישלם. (כריתות, כו) קרן וחמש להקדש.

יז ואם אנש ארי יחוב ויעבד חדא מפל
פקודיא דיי די לא כשרין לאתעבדא ולא
ידע ויחוב ויקבל חובה:

(יז) ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות
יהוה אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא
עונו:

וכמה שיעניש את שידע. רבי יוסי אומר: אם נפשך
לידע מתן שכתן של צדיקים, צא ולמד מאדם
הראשון שלא נצטנה אלא על מצות "לא תעשה"
ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו!
וכי איזו מדה מרבה: של טובה, או של פרענות?
הוי אומר: מדה טובה. אם מדת פרענות המעוטה,
ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה
המרבה, היושב לו מן הפגולין והנותרות והמתענה
ביום הכפורים, על אחת כמה וכמה שייזכה לו

כ"י ולא ידע ואשם. והביא. הענין הזה מדבר
במי שבא ספק ברת לידו, ולא ידע אם עבר עליו
אם לאו, כגון: חלב ושמן לפניו, וכסבור ששתייהן
התר, ואכל את האחת. אמרו לו: אחת של חלב
היתה, ולא ידע אם זו של חלב אכל, הרי זה מביא
אשם תלוי ומגן עליו כל זמן שלא נודע לו שודאי
חטא, ואם יודע לו לאחר זמן, יביא חטאת. ולא ידע
ואשם ונשא עונו. (ת"כ) רבי יוסי הגלילי אומר:
הרי הכתוב ענש את מי שלא ידע, על אחת כמה

ה (יז) ואשם ונשא עונו. כבר קבלו
ד"ל (זכרים מה, א) שנה מדבר באשם
תלוי, שאינו יודע אם חטא ואם לאו.

ועל זה אמר "ונשא עונו" כפי הראוי
לו: אם חטא בשוגג, או לא נפל
בחטא אכל היה עונו שלא נזהר עד

שנפל בספק. וכפי עונו ישא
הענש. תורה יח

שיעור יומי לשבת קודש א' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - ה - פרשת ויקרא פג

שָׁכַר טוֹב לְנִטְפָּל לְעוֹשֵׁי מַצָּוָה כְּעוֹשֵׁי מַצָּוָה. רַבִּי
אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אָמַר: (דברים כד ט) "כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ
בְּשָׂדֶךָ וּשְׂכַחְתָּ עֲמֹר בְּשָׂדֶךָ". הָרִי הוּא אָמַר (שם כד):
"לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְיָ" - קִבְּעַתְּ הַכְּתוּב בְּרָכָה לְמִי שֶׁבָּאָתָה
עַל-יְדוֹ מַצָּוָה בְּלֹא יַדָּע. אָמַר מַעֲתָה: הִיתָה סֵלַע
צְרוּרָה בְּכַנְפָיו וְנִפְלָה הַיָּמִינוֹ, וּמִצָּאָהּ הָעֵינִי וְנִתְפָּרַס
בָּהּ, הָרִי הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא קוֹבֵעַ לוֹ בְּרָכָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג עמ' 944)

רַעִים, שֶׁכֵּן דָּבָר שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּלִי כְּנֶגֶת מוֹרָה עַל הַמַּהוּת, בְּמִה
הָאֲדָם שֶׁקוֹעַ וּבְמִה הוּא מוֹתָעֵנָה. מוֹכֵן אַפּוֹא, שֶׁתִּכְנֹן שֶׁל
כָּל סֶפֶק אֲסוּר הוּא - הֵיכָן מִצְוֵי הַתַּעֲנוּג; וְהֵן חֵלֶב וְהֵן שֶׁמֶן
בָּאִים מִתַּעֲנוּג.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג עמ' 942)

אֵינָנו מוֹכֵן לְהַשְׁלִים עִם מִצְבַּ שֶׁל חֵטָא. אִךְ כְּשֶׁנִּכְשַׁל בְּחֵטָא
מִבְּלִי לְשִׁים לֵב לָךְ - הָרִי זֶה מוֹכִיחַ עָלֶיךָ שֶׁבִּפְנִימִיּוּתוֹ
אֵין מִדָּה מִסְפָּקָת שֶׁל רִתִּיעָה מִפְּנֵי חֵטָא. מוֹכֵן אִם כֵּן,
שֶׁאִשָּׁם תִּלּוֹי בָּא לְכַפֵּר עַל כְּפָרָה נִפְשִׁי עִמָּךְ יוֹתֵר.

יח וַיִּיָּתֵי דְבָר שְׁלִים מִן עֲנָא בְּפִרְסָנָה
לְאַשְׁמָא לְוֹת כְּהֵנָא וַיִּכְפֹּר עֲלוּהִי כְּהֵנָא עַל
שְׁלוֹתָהּ דְּאַשְׁתְּלִי וְהוּא לֹא יָדַע וַיִּשְׁתַּבַּח
לָהּ:

(יח) וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים מִן-הַצֹּאֵן בְּעֶרְבֹךָ לְאַשָּׁם
אֶל-הַכֹּהֵן וַיִּכְפֹּר עָלֶיךָ הַכֹּהֵן עַל שְׁגִיתוֹ אֲשֶׁר-שָׁגָג
וְהוּא לֹא-יָדַע וְנִסְלַח לוֹ:

זֶה דּוּמָה? לְעֹלָלָה צְרוּפָה שֶׁנִּתְעַרְפָּה וְאַחֲרֵיכֶן נִמְצָא
הַהוּגָר, הָרִי זֶה יִהְיֶה.

כז"י בְּעֶרְבֹךָ לְאַשָּׁם • בְּעֶרְךָ הָאֲמוּר לְמַעַלָּה. אֲשֶׁר-
שָׁגָג וְהוּא לֹא-יָדַע • (ת"ח) הָא אִם יָדַע לְאַחֵר זְמַן,
לֹא נִתְכַּפֵּר לוֹ בְּאַשָּׁם זֶה, עַד שֶׁיִּבְיֵא חֲטָאת. הָא לְמַה

יט אֲשָׁמָא הוּא עַל חוֹבָתָהּ דְּהוּא חֵב אֲשָׁמָא
יִקְרַב קָדָם יי:

כב בְּכָר נִדְרָשׁ הוּא ב'תוֹרַת כְּהֵנִים'. אֲשָׁם אֲשָׁם • לְהִבְיֵא
אֲשָׁם שֶׁפָּחָה חֲרוּפָה, שִׁיְהֵא אֵיל (בן שתי שנים). יְכוֹל שֶׁאֵנִי
מְרַבֵּה אֲשָׁם נָדִיר וְאַשָּׁם מִצְרָע? תִּלְמוּד לומר: "הוּא".

כז ומליל יי עם מִשָּׁה לְמִימָר:

כא אֲנִשׁ אֲרִי יָחִיב וַיִּשְׁקֹר שֶׁקֶר קָדָם יי
ויכב בְּחִבְרָה בְּכַדּוֹנָא אוֹ בְּשִׁתְּפוּת יָדָא
אוֹ בְּגִזְלָא אוֹ אֲנִים יָת חִבְרָה:

(כ) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(כא) גִּפְשׁ כִּי תַחֲטֹא וּמַעַלְלָה מַעַל בַּיהוָה וּכְחַשׁ
בְּעֵמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן אוֹ-בִתְשׁוּמַת יָד אוֹ בְּגִזְלָא אוֹ עֲשֵׂק
אֶת-עֵמִיתוֹ:

ספורנו

(יט) אֲשָׁם הוּא. אִךְ עַל פִּי שְׁלִפְעָמִים וַיּוֹבֵא זֶה הַקֶּרְבֵּן וְהוּא לֹא נִכְשַׁל בְּאוֹתוֹ
הַחֲטָא, לֹא יִחָשֵׁב הַחוּשָׁב שְׁמִכְנִיס בְּזֶה
חֲלִין לְעוֹרָה, כִּי אֲמָנָם הוּא קֶרֶבֶן
אֲשָׁם" עַל כָּל פְּנִים, אִךְ עַל פִּי שֶׁלֹּא
נִכְשַׁל בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁנִּפְלַח בּוֹ הַסֶּפֶק,
וְהַטַּעַם הוּא כִּי "אֲשָׁם אֲשָׁם לָהּ",
כְּשֶׁלֹּא נִזְהָר בְּדָבָר עַד שֶׁנִּפְלַח
בְּסֶפֶק. תוֹרָה כ

בו נשמה אלא שלישי שביניהם, לפיכך, כשהוא מכחש, מכחש בשלישי שביניהם. בתשומת יד. ששם בידו ממון להתעסק, או במלוה. או בגזל. שגזל מידו כלום. או עשק. הוא שוכר שכיר.

כ"י נפש פי תחטא, (ת"כ פכ"ב) אמר רבי עקיבא: מה תלמוד לומר: "ומעלה מעל בה"? לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן, אינו עושה אלא בעדים ובשטר, לפיכך, בזמן שהוא מכחש - מכחש בעדים ובשטר. אבל המפקיד אצל חברו, ואינו רוצה שתדע

כב או אשפח אבדתא ויכדב בה ואשתבע על שקרא על חדא מפל די יעבד אנשא למיחב בהן:

(כב) או־מצא אבדה וכחש בה ונשבע על־שקר על־אחת מפל אשר־יעשה האדם לחטא בהנה:

כ"י נפש כה. שפפר על אחת מפל אלה אשר יעשה האדם לחטא ולהשבע על שקר לכפירת ממון.

כג ויהי ארי יחטי ויחוב ויחב ית גזלא די גזל או ית עשקא די עשק או ית פקדונא די אתפקד לותה או ית אבדתא די אשפח:

(כג) והיה כִּי־יחטא ואשם והשיב את־הגזלה אשר גזל או את־העשק אשר עשק או את־הפקדון אשר הפקד אתו או את־האבדה אשר מצא:

כ"י כִּי־יחטא ואשם. (שבעות כד) כשיפיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהתודות כי יחטא (גירסת ספרים אחרים: ובדעתו להתודות כי חטא) ואשם.

כד או מפל די ישתבע עלוהי לשקרא וישלם יתה ברישה וחמשה יוסף עלוהי לדי הוא דילה יתגנה ביומא דחובתה:

(כד) או מפל אשר־ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתגנו ביום אשמתו:

חמש. וכן מוסיף והולך, עד שיתמעט הקרן שנשבע עליו פחות משנה פרוטה. לאשר הוא לו. (לאפוקי בנו ושלוחו. ת"כ) למי שהממון שלו (ב"ק קג).

כ"י בראשו. הוא הקרן, ראש הממון. וחמשתיו (ב"ק קח א) רביתה תורה חמשות הרבה לקרן אחת, שאם כפר בחמש ונשבע והודה, חוזר ומביא חמש על אותו

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פי לקוטרשיחות כרך ו, עמוד 13 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

טעם קנס החומש

(לאחרי שהכחיש, ובה'פסק דין') הוא ל' יום (ראה שולחן־ערוך חושן־משפט ריש סימן ק ובנושא"א"כ"ל). והנה איתא במסכת פאה (פרק ח משנה ט) "מי שיש לו חמשים וזו והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטול", ופרשו המפרשים שם, כי כשמתעסק עם חמשים וזו, ירויח לבסוף מאתיים וזו. ו"קים להו לרבנן, שאלו מספיקים לשנה אחת לכסות ולמזונות" (לשון הרע"ב פאה שם משנה ח), ועל כן "לא יטול". ונמצא שעל דרך הרוב, הרוח לשנה אחת הוא ג' פעמים מהקרן, שהרי לחמשים וזו ירויח לבסוף מאתיים וזו.

ואם כן כשנחלק את הרוח לחדשי השנה, יוצא שכל חודש מרויחים רבע הקרן, שאם בסוף "ב חודש מרויחים את

וחמשתיו יסף עליו (ה, כד)

ב'פלי יקר' כאן כתב דזה שקונסים את המכחיש לשלם יותר מהקרן הוא "על שהיו מעותיו בטלים אצלו" [שיכל לסחור בהם ולהרויח]. "וענין החומש [הטעם שמשלמים חומש דוקא] הוא לפי... זה האיש לא זו בלבד שלא בזבז ליתן מממונו חומש [השעור הגבוה בנתינת צדקה] לצורך הקדש או לפרנסת חבירו אלא אדרבא גזל".

ולכאורה לא מובן הקשר בין טעם הקנס - "שהיו מעותיו בטלים", לטעם שיעור החומש - העדר נתינת הצדקה. ויש לומר באופן אחר ולחידודי, ובהקדים דעל־פי רוב, הזמן ש"היו מעותיו" של המפקיד "בטליו", שלא רצה שיהיו מעותיו אצל הנפקד, הוא ל' יום, דהרי זמן הרחבת בית־דין

פיה שיעור יומי לשבת קודש א' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - ה - פרשת ויקרא

כספי הקרן ג' פעמים, הרי בד' חדשים מרויחים את זה פעם אחת, ובחדש אחד רבע הקרן. ועל-פי-זה יובן הא דקנסין חומש על "שהיו מעותיו בטלין

אצלו" כי החומש הוא "אחד מארבעה בקרן" (לשון הרמב"ם הלכות גזילה פרק ז הלכה ז), וקנסו את המכחיש לשלם גם את מה שהיה יכול הנגזל להרויח באותו חודש שהיו מעותיו בטלין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז ע' 9)

לגזלן, ולא פצוי לגזל. לכן היה מקום לומר שאין חשיבות מי יקבל את הפסד, או שיתן את הפסד להקדש. לכן מחדש הפסוק שאמנם החמש הוא קנס לגזלן, אף יש לשלמו לגזלן.

ושלם אתו בראשו וחמשותיו יסף עליו לאשר הוא לו ותננו ביום אשמתו (ה, כד) לאשר הוא לו - למי שהמזון שלו (רש"י) לכאורה לשם מה צריך לומר שהחמש ישלם לגזלן? ויש לומר, מטרתה של תוספת החמש היא קנס

כה וית אשמה ייתי לקדם יי דבר שלים מן ענא בפרסנה לאשמה לזות פהנא :

(כה) ואת-אשמו יביא ליהוה איל תמים מן-הצאן בערפך לאשם אלהיכה:

כו ויכפר עלוהי כהנא קדם יי וישתבק לה על חדא מפל די יעבר למיחב בה: פ פ פ

(כו) וכפר עליו הפהן לפני יהוה ונסלח לו על-אחת מפל אשר-יעשה לאשמה בה:

~ נקודות משיחות קודש ~ ('לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 42)

יש קשר בין תחלת הפרשה לסיומה.

"ונסלח לו" - אהבה זו באה לידי ביטוי בקף שהקב"ה נותן יד לשבים וסולח ומוחל להם.

"ויקרא אל משה" - הינו קריאה של חבה שקדמה לכל צווי התורה, כלומר: חבתו העצמית של הקב"ה לישראל, הקיזת אף לגבי יהודי שעבר על מצוות התורה.

ק"א פסוקים, דעו"ל סימן. ציו"ה סימן. חסלת פרשת ויקרא

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רנח - רסח

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, תשי"ג
ברוקלין.

מר עזריאל שי

שלום וברכה!

בנועם מקבל הנני ידיעות מהרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מזקני רבני אג"ש מוה"ר ישראל נח שי בעליניצקי, על דבר יחסו של כבודו אליו טפולו בעניינו והעולה על כולנה שימת לבו לכל המצטרך להרב מוהרי"נ שי.

וכבר ידוע מאמר רז"ל (בבא בתרא ט' ע"ב) אשר הנותן פרוטה כו' מתברך בשש, משא"כ המפייסו מתברך באחד עשר, ואם בכלל דרשו רבותינו ז"ל ורפא ירפא מכאן שנתנה תורה רשות לרופא לרפאות אלא שהי' חשש בדבר שאולי יסמכו על הרופא בעצמו וישכחו אלקה עשהו שמטעם זה גזו יחזקי' ספר רפואות לדעת כמה מפרשים, הנה כשהרופא עצמו יודע אשר הוא שלוחו של הרופא חולי כל בשר ומפליא לעשות הוא ה' אלקינו, הרי ממילא אין מקום לחשש זה ורפואותיו מצליחות ביותר, והשי"ת ישלח ברכה והצלחה במעשי כבודו להיות השליח הנכון להביא רפואה למכאובי האנשים אשר ההשגחה העליונה מביאם לידו, ושכר מצוה מצוה אשר גם בעניני הפרטים תומשך ברכה והצלחה להמצטרך לו לזוגתו ולילדיהם שיחיו בגשמיות וברוחניות.

ומענינא דיומא אסיים, שיחוג את חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, בכשרות ובשמחה, הוא וכל בני ביתו שיחיו.

בברכת החג.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקרא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ד אדר מפרק קיג עד סוף פרק קיח	יום רביעי - כ"ז אדר מפרק קכ עד סוף פרק קלד
יום שני - כ"ה אדר מפרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו	יום חמישי - כ"ח אדר מפרק קלה עד סוף פרק קלט
יום שלישי - כ"ו אדר פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק	יום שישי - כ"ט אדר מפרק קמ עד סוף פרק קנ
שבת קודש - א' ניסן פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ד אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מז, זאת ועוד אחרת... עד עמ' 94, כמו האבות.

וְהַחֲמִירִי - וּמִתִּי נִכְלַלְתָּ כָּל הַחַיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי -
בְּקִדּוּשָׁה? כֹּאשֶׁר כָּל הַנִּשְׁמָה וְנִפְשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבְּכָל יִשְׂרָאֵל,
הַמִּתְחַלֶּקֶת בְּפִרְטוֹת לְשֵׁשׁ רְבּוּא, - שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף הוּא
הַמִּסְפָּר הַכִּלְיִי שֶׁל נִשְׁמוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל. הַנִּשְׁמוֹת שֶׁמֶעַל מִסְפָּר
זֶה, הֵן פִּרְטִים וְנִיצוּצוֹת
מִשֵּׁשׁ מֵאוֹת הָאֶלֶף -
כְּדִלְקֻמָּה, וְכֹאשֶׁר כָּל שֵׁשׁ
מֵאוֹת אֶלֶף, "שֵׁשִׁים
רְבּוּא", הַנִּשְׁמוֹת תִּקְנִים
כָּל נִפְשׁ פִּרְטִית כָּל
תִּרְיָג מִצּוֹת הַתּוֹרָה:
שֵׁשׁ"ה לֹא־תַעֲשֶׂה -
לְהִישָׁמֵר שֶׁלֹּא לַעֲבֹר
עֲלֵיהֶן, כִּדִּי לְהַפְרִיד
שֵׁשׁ"ה גִּידִים שֶׁל דָּם
נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית שֶׁבְּנוֹף,
שֶׁלֹּא יִינָקוּ וְיִקְבְּלוּ חַיּוֹת
בְּעִבְרָה זֶה מֵאַחַת מִשְׁלֹש
קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת,
לְגִמְרִי, שִׁמְחָה - מִשְׁלֹש
הַקְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לְגִמְרִי,
נִשְׁפָּעִים שֵׁשׁ"ה לֹא -
תַעֲשֶׂה דְּאוֹרִיתָא - וְלֹא
רַק הַלֹּא־תַעֲשֶׂה שְׁבוּתָה
אֵלֹא גַם וְעִנְיָהֶן שֶׁהֵן
מְדַרְבְּנֵן, - וְכִפִּי שֶׁלֹּא
בִּפְרָק ז' שְׁגַם "עֲנָפִים"
אֵלֶּה שֶׁמְדַרְבְּנֵן, מְקַבְּלִים

חַיּוֹת מִשְׁלֹש קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לְגִמְרִי. כָּל הַדְּבָרִים הַמְקַבְּלִים
הַשְּׁפָעֶתָם מִשְׁלֹש הַקְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לְגִמְרִי, אֵינֶם יִכְוָּלִים
לְהַתְעַלּוֹת לְקִדּוּשָׁה; וְכִשְׁאֵדָם עוֹבֵר חֲלִילָה עַל דְּבָרִים אֵלֶּה,
מְקַבֵּל אִז גִּיד הַדָּם שֶׁל הָאָדָם (אוֹתוֹ) גִּיד שִׁישׁ לוֹ שִׁיכוֹת לְאוֹתָהּ
עִבְרִית) אֵת חַיּוֹתוֹ מִשְׁלֹש הַקְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לְגִמְרִי, וְשׁוֹב לֹא
תוֹכֵל נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית לְעֲלוֹת אֶל ה', אִם נִטְמָאָה בְּטָמְאָה
הַשְּׁלֹש קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת, שֶׁאֵין לָהֶן עֲלִיָּה לְעוֹלָם כִּי־אֵם
בְּשׁוֹל וְהַעֲבָרָה לְגִמְרִי, - שֶׁלֹּש הַקְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת, בְּנִיגוּד

זֹאת - מִלְבָּד הַמַּעֲלָה, שֶׁעַל יְדֵי קִיּוֹם מִצְוֹת וְלִימוּד תּוֹרָה
מִתְעַלָּה הַכּוֹחַ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית בְּקִדּוּשָׁה, וְעוֹד אַחֲרָהּ, - יֵשׁ
בְּכָךְ מַעֲלָה נוספת: שֶׁבֶּח נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַמִּתְחַלֶּשֶׁת בְּאוֹתִיּוֹת
הַדְּבָרִים בְּתִלְמוּד תּוֹרָה אוֹ תַּפְלָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן, אוֹ - הַכּוֹחַ
הַמִּתְלַבֵּשׁ בְּקִיּוֹם מִצְוֹת
מַעֲשִׂיּוֹת - הֲרִי כָּל גִּדּוּל
וְחִיתוֹ - הַתַּפְתַּחְתּוֹ
וְקִיּוּמוֹ שֶׁל כּוֹחַ זֶה בָּאִים,
מִתְּהַם, שֶׁהוּא - הַדָּם,
מִקְלִיפָה נִגְה מִשֵּׁשׁ, שֶׁהֵן
כָּל אֲבָלִין וּמִשְׁקָיו
שֶׁאֵבֵל וְשֶׁתָּה וְנִעֲשֶׂי דָם,
שֶׁהֵיוּ - לִפְנֵי כֵן, תַּחַת
מִשְׁלָתָהּ, - שֶׁל קְלִיפָה
נוֹגַהּ, וְיִינָקוּ חַיּוֹתָם
מִמֶּנָּה, - מִקְלִיפָה נוגה,
וְעִתָּהּ - בִּשְׁעַת לִימוּדוֹ
תּוֹרָה, תַּפְלִתוֹ אוֹ עֲשִׂיתוֹ
מִצְוָה מַעֲשִׂית, הִיא -
קְלִיפָה נוגה, מִתְּהַפֶּכֶת
מֵרַע לְטוֹב וְנִכְלָלָה
בְּפִקְדָּהּ, עַל־יְדֵי כֵּךְ
נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַגָּדֹל
מִמֶּנָּה, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ -
בְּאִמְצָעוֹת הָעוֹבְדָה שֶׁכּוֹחַ
זֶה מִתְלַבֵּשׁ, בְּאוֹתִיּוֹת
אֵלֹו - שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה,
אוֹ כְּעִשְׂיָה זֶה, - שֶׁל
אוֹתָהּ מִצְוָה, אֲשֶׁר הֵן הֵן - אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשֶׂה
הַמִּצְוָה, פְּנִימִיּוֹת רְצוֹנוֹ וְתַפְרָדָּהּ, כִּלִּי שׁוֹם הַסֵּתֶר פְּנִימִים,
וְחִיתוֹ נִכְלָל גַּם־כֵּן בְּאוֹרִיתָא־סוֹף פְּרוּדָהּ הוּא שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ
וְתַפְרָדָּהּ, וְכִחְיוֹתָן נִכְלָל וְעוֹלָה גַּם־כֵּן כֵּךְ נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית. -
הִנֵּה עַל־יְדֵי־זֶה עוֹלָה לְקִדּוּשָׁה גַּם הַחַיּוֹת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁאֵבֵל
וְשֶׁתָּה, וְשֶׁעַל יְדֵם קִיבֵל אֵת הַכּוֹחַ לְקִיּוֹם אֵת הַמִּצְוָה אוֹ לְלִמּוּד
אֵת הַתּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה תַּעֲלֶה גַּם־כֵּן כָּל־לִיפָה קְלִיפָה נִגְה,
שֶׁהִיא - קְלִיפָה נוגה, כָּל־לִיפָה הַחַיּוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה הַנִּשְׁמִי

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע, הרי רק בנפש החיונית עסקינן ע"ע, ואולי מפני שבתרי"ג כמה מצות שבמחשבה ישנן, וצ"ע".
כ"ק אדמו"ר שליט"א עומד בהערתו זו על מה שלמדנו שהרי כאן מדובר אודות הנפש החיונית, כפי שרבונו הזקן מתחיל את הענין, שכוונת הנפש החיונית המתלבש באותיות הלימוד, התפילה ומצוות מעשיות, שגידולה וחיותה (של הנפש החיונית) הם מאכילה ושתיה הבאים מקליפת נוגה - ועל ידי הנפש החיונית נהפכת ונכללת החיות של קליפת נוגה - בקדושה וכו' - ורבנו הזקן מסביר את הענין באופן מפורט בעבודה של שני סוגי המצוות, לא־תַעֲשֶׂה וְעִשָּׂה, איך שהנפש החיונית (ובמילא גם החיות של העולם הזה) מתאחדת על ידן ברצונו יתברך ובאור אין סוף ברוך הוא - מדוע, איפוא, משתמש כאן רבונו הזקן בלשון "כאשר כל הנשמה ונפש האלקית", כשהיה יותר מתאים להזכיר את הנפש החיונית? ומתוך הרבי שליט"א ש"אולי" הטעם הוא מפני שבין תרי"ג המצוות ישנן מספר מצוות הנעשות במחשבה - ובכן, פעולתה של הנפש החיונית מתבטאת בעיקר בדיבור ובמעשה, מכיוון שהנפש החיונית קשורה באברים גשמיים שבהן ועל ידן נעשות כל המצוות שבדיבור ובמעשה; ואילו המצוות שבמחשבה מתבצעות בעיקר על ידי הנשמה

לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶךְ יָמֵינוּ בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, לְהַעֲלוֹת לֹא – 16
 לַהֲקַבֵּה, וּלְקַשֵּׁר וּלְיַחַד בּוֹ כָּלֵלוֹת הַנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שְׁבַרְמָ"ח 17
 אֲבָרֵי הַגּוֹף, בְּיַחְדָּה גְּמוּר – שְׁעִלֵידִי קִיּוֹם מִצּוּת, מִתְעַלָּה 18
 הַנֶּפֶשׁ וּמִתְקַשֶּׁרֶת וּמִתְאַחֶדֶת עִם הַקֶּבֶד, לְהִיּוֹת לְאַחֲדִים מִמֶּנּוּ, 19
 – עִם הַקֶּבֶד, כְּמוֹ שְׁעִלָּה 20
 בְּרִצּוֹנוֹ וּתְבַרְכָּהּ לְהִיּוֹת לֹא 21
 דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, וְהֵם – 22
 אֲבָרֵי הָאָדָם וְהַחַיּוֹת שֶׁל 23
 הַנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שְׁבַרְמָ"ח, 24
 נִעְשִׂים לֹא – לַהֲקַבֵּה, 25
 לְמַרְכָּבָה כְּמוֹ הָאֲבוֹת. – 26
 שְׁהִי "מַרְכָּבָה" לַהֲקַבֵּה, 27
 שְׁכָל אֲבָרֵיהֶם הֵיוּ בְּטָלִים וּמִתְאַחֲדִים עִם הָרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן – כִּפִּי 28
 שֶׁלְמִדּוֹ בִּפְרָק כ"ג – כִּי יִהְיֶה כָל אֲבָרָיו שֶׁל כָּל יְהוּדֵי "מַרְכָּבָה" 29
 לַהֲקַבֵּה, עֲלִי־יָדִי עֲנֵן הַמִּצּוּת. 30

ליקוטי אמרים

הַטּוֹמָאָה אֵעִבִּיר מִן הָאָרֶץ וּרְמָ"ח מִצּוֹת עֲשֵׂה לַחֲמִשָּׁךְ 1
 אֹרֶךְ אִם ב"ה לְמַטָּה לְהַעֲלוֹת לֹא וּלְקַשֵּׁר וּלְיַחַד בּוֹ 2
 כָּלֵלוֹת הַנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שְׁבַרְמָ"ח אֲבָרֵי הַגּוֹף בְּיַחְדָּה גְּמוּר 3
 לְהִיּוֹת לְאַחֲדִים מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שְׁעִלָּה בְּרִצּוֹנוֹ ית' לְהִיּוֹת לֹא 4
 דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים וְהֵם לֹא לְמַרְכָּבָה כְּמוֹ הָאֲבוֹת. 5

1 לקליפת נוגה, אין אפשרות להעלות לקדושה אלא לבטל
 2 לגמרי. כְּמוֹ שְׁבַרְמָ"ח: "וְאֵת רוּחַ הַטּוֹמָאָה אֵעִבִּיר מִן
 3 הָאָרֶץ"; – ומאחר שהדברים הנשפעים משלש הקליפות
 4 הטמאות לגמרי, אין באפשרותם להתעלות לקדושה, ואם
 5 יעבור אדם על אחת
 6 משס"ה מצוות הלא-
 7 תעשה או "ענפיהן" – לא 1
 8 יכול להתעלות לקדושה 2
 9 אותו פרט של הנפש 3
 10 החיונית שהשתמש בו 4
 11 באותה עבירה; הרי מובן 5
 12 שעל-ידי הישמרותו
 13 מלעבור על כל שס"ה מצוות הלא-תעשה, הוא מבטיח שכל
 14 נפשו החיונית תוכל להתעלות לקדושה, וְרְמָ"ח מִצּוֹת עֲשֵׂה –
 15 את מצוות ה'עשה' תקיים כל נפש פרטית של יהודי, כדי

יום שני כ"ה אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 94, ומאחר שכללות נפש... עד עמ' מה, יצירה עשי'.

הַשְּׁלֵשׁ קְלִיפּוֹת הַטּוֹמָאָה, – "יִתְבַּלְעוּ מִל' בִּלְע הַמּוֹת" – הֵעֵרָה 58
 כ"ק אֲדָמָה שְׁלִיט"א. כְּלוּמָר: הַפִּירוּשׁ הַפְּשׁוּט שֶׁל "יִתְבַּלְעוּ" הוּא 59
 – בְּלִיעָה, וּלְפִי זֶה הִיָּה מִקּוֹם לֹמֵר שֶׁהַדָּבָר שֶׁנִּבְלַע נִמְצָא בְּאִיזָה 60
 מִקּוֹם שֶׁהוּא, אֵךְ כָּאֵן הַפִּירוּשׁ שֶׁל "יִתְבַּלְעוּ" הוּא מִלְשׁוֹן "בִּלְע" 61
 הַמּוֹת, כְּלוּמָר – בְּלִיָּן 62
 וְהַכְחָדָה גְּמוּרָה. הַעֲבוּדָה 63
 שְׁקִלִּיפַת נֹגָה תַּעֲלֶה 64
 לְקִדּוּשָׁה, כְּתוּצָא מִקּוּיִם 65
 הַמִּצּוּת תִּבְיָא מִמִּילָא 66
 לִידֵי כִּךְ שֶׁשֶּׁלֶשׁ הַקְּלִיפּוֹת 67
 הַטּוֹמָאוֹת תִּתְבַּטְּלֶנָּה, בִּי 68
 יִנְיָקָתָן וְחִיּוֹתָן מִהַקְּדוּשָׁה 69
 עֲכָשׁוּ הֵיא עֲלִי־יָדִי 70
 קְלִיפַת נֹגָה הַמִּמְצָעַת 71
 בִּינִיָּה. – קְלִיפַת נֹגָה 72
 הֵיא מִמְצָעַת בֵּין שֶׁלֶשׁ 73
 הַקְּלִיפּוֹת הַטּוֹמָאוֹת לְבִין, 74
 לְהַבְדִּיל, קִדּוּשָׁה – שְׁכָן, 75
 שֶׁלֶשׁ הַקְּלִיפּוֹת הַטּוֹמָאוֹת 76
 בְּחִיּוֹתָן טוֹמָאָה וְרַע בִּלְבָד, בְּלִי קוֹרְטוֹב שֶׁל טוֹב, אֵין לָהֶם שׁוֹם 77
 שִׁיבוֹת לְקִדּוּשָׁה שֶׁתּוֹכֵלְנָה לְקַבֵּל חַיּוֹתָן מִקְּדוּשָׁה; וְרַק עֲלִי־יָדִי 78
 קְלִיפַת נֹגָה, שְׁהִיא "מִמְצָעַת", בְּחִיּוֹתָה מִמְצָעַת מִטּוֹב וְרַע – 79
 בְּגִלְל הַטּוֹב שְׁבָה יֵשׁ לָהּ שִׁיבוֹת לְקִדּוּשָׁה וּבְגִלְל הָרַע שְׁבָה יֵשׁ 80
 לָהּ שִׁיבוֹת לְקְלִיפּוֹת הַטּוֹמָאוֹת – הִרִי עֲלִי־יָדִי "תִּיּוּךְ" קְלִיפַת 81
 נֹגָה, אֲפֶשֶׁר לְשֶׁלֶשׁ הַקְּלִיפּוֹת הַטּוֹמָאוֹת לִינוֹק חַיּוֹת מִקְּדוּשָׁה. 82
 וְאִילוּ, כִּשְׁקִלִּיפַת נֹגָה תִּתְעַלָּה לְקִדּוּשָׁה, לֹא יוֹכֵל, מִמִּילָא, 83
 שֶׁאֵר הַקְּלִיפּוֹת לִינוֹק יוֹתֵר אֶת חַיּוֹתָן וּתִתְבַּטְּלֶנָּה לְגַמְרִי. וְנִמְצָא, 84

ליקוטי אמרים

וּמֵאֲחֵר שְׁכָלֵלוֹת נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שְׁכָלֵלוֹת יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה 31
 מַרְכָּבָה קִדּוּשָׁה לָהּ – אִזִּי גַם כָּלֵלוֹת הַחַיּוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, 32
 שְׁהֵיא קְלִיפַת נֹגָה עֲכָשׁוּ, – לְפָנֵי בִיאַת הַמְּשִׁיחַ, הַחַיּוֹת שֶׁל 33
 הָעוֹלָם הַזֶּה הֵיא מִקְלִיפַת נֹגָה, תִּצָּא אִזִּי – הַחַיּוֹת כּוֹלָה שֶׁל 34
 הָעוֹלָם הַזֶּה, מִטּוֹמָאָתָהּ 35
 וְחִלָּאָתָה, – "טוֹמָאָתָה" 36
 הֵיינו הָרַע שֶׁבְּקִלִּיפַת נֹגָה, 37
 וְחִלָּאָתָה" הֵיינו הַטּוֹב 38
 שֶׁבְּנוֹגָה, שְׁגַם טוֹב זֶה אִינוּ 39
 מִקְּדוּשָׁה, אֲלָא מִקְלִיפָה, 40
 וְתַעֲלָה לְקִדּוּשָׁה לְהִיּוֹת 41
 מַרְכָּבָה לָהּ, – לְעֵתִיד 42
 לְבוֹא, בְּתַהַנּוּלוֹת כְּבוֹדוֹ, 43
 כְּבוֹד ה', וְיִרְאוּ כָּל בָּשָׂר 44
 יִתְיָדִי, – כָּל בְּנֵי הָאָדָם 45
 יִרְאוּ אֱלֻקוֹת, וְיִפְעִי 46
 עֲלֵיהֶם בְּתַרְדֵּי גְּאוֹן עֵזוֹ, 47
 "וְיִפְלֵא כְּבוֹד ה' אֵת כָּל 48
 הָאָרֶץ", וְיִשְׂרָאֵל יִרְאוּ 49

31 ומאחר שכללות נפש החיונית שכללות ישראל תהיה
 32 מרכבה קדושה לה – אזי גם כללות החיות של עולם הזה,
 33 שהיא קליפת נוגה עכשו, – לפני ביאת המשיח, החיות של
 34 העולם הזה היא מקליפת נוגה, תצא אז – החיות כולה של
 35 העולם הזה, מטומאותיה
 36 וחילאתה, – "טומאתה"
 37 היינו הרע שבקליפת נוגה,
 38 ו"חילאתה" היינו הטוב
 39 שבנוגה, שגם טוב זה אינו
 40 מקדושה, אלא מקליפה,
 41 ותעלה לקדושה להיות
 42 מרכבה לה, – לעתיד
 43 לבוא, בתהנולות כבודו,
 44 כבוד ה', ויראו כל בשר
 45 יתדי, – כל בני האדם
 46 יראו אלקות, ויפיע
 47 עליהם בתרדי גאון עזו,
 48 "ויפלא כבוד ה' את כל
 49 הארץ", וישראל יראו
 50 עין בעין בבמתן תורה, – ה'עין שלמטה", העין האנושית,
 51 תראה את האמת של אלקות, כמו שרואה זאת ה'עין שלמעלה"
 52 – כפי שהיה הדבר בשעת מתן תורה, דְּכַתִּיב: – במתן תורה:
 53 "אֵתָה הָרָאָה לְרַעַת בִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ". –
 54 שהסתרה ששם אלקים מסתיר על ההתגלות האלקית של שם
 55 ה' – אינה הסתרה כלל, אלא שבשעת מתן תורה, היה זה לזמן
 56 קצר בלבד, ואילו לעתיד-לבוא זה יהיה באופן תמידי. וְעַל־יָדִי
 57 וְהַ – שְׁקִלִּיפַת נֹגָה תַּעֲלֶה לְקִדּוּשָׁה, יִתְבַּלְעוּ וְיִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרִי כָּל

הנשמות, ומשום כך יש לכל נשמה החלק התלוי — חלק זה של העולם, תלוי בנפשו החיונית, להעלותו לה' בעולותה, — עלידי עליית הנפש החיונית הפרטית של יהודי. דהיינו — כלומר: כיצד הוא מעלה את החלק מהעולם? — במה — עלידי, שמשמש — בדברים מעולם הזה לצורך גופו ונפשו החיונית — במטרה — לנצל אותם לעבודת ה', — עלידי השתמשותו בעניני העולם הנצרכים לגופו ולנפשו החיונית, לשם עבודת ה' — הוא מעלה את חלקו בעולם. כגון אכילה ושתייה ודומיהם, ודירה וכל כלי תשמישיו. — כשהוא משתמש בכל הדברים הללו לעבודת ה', הוא מעלה עלידם את חלקו בעולם להקב"ה. ברם, ישנן דרי יותר משש מאות אלף, "ששים רבוא", נשמות, ונוסף לכך בלתי אפשרי הדבר שיהודי אחד ישתמש בחלק מששים רבוא של כל העולם? אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו — שהן פרטים מהנשמה הכללית של כללות ישראל, הן שששים, — וכשם שכל שורש מתחלק ומתפשט להרבה ענפים ופרטים — כך גם ביחס לנשמות שהן "ששים" — וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות, שכל ניצוץ הוא נשמה אחת, וכן בנפש ורוח, בכל עולם מארבע עולמות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. — ישנה בחינת נפש, או בחינת רוח או נשמה מעולם האצילות ואותו דבר מעולם הבריאה וכו',

כי כל תכלית של ימות המשיח ותחית המתים, שהוא גלוי כבודו ואלהותו ותקדו, ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ — תלוי בהמשכת אלהותו ואור אינסוף ברוך הוא לנפש החיונית שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה, — של הנפש. ועלידי מה באה לנפש המשכה זו? — עלידי קיומה כל רמ"ח מצות עשה, — ועלידי המשכת האלקות לנפש החיונית, נמשכת אלקות גם בכל העולם כולו; ולהעביר רוח הטומאה ממנה, — מהנפש החיונית של כל אחד מכלל ישראל, בשמירתה כל שם"ה מצות לא תעשה, — הישמרות זו מלעבור על שם"ה מצוות לא תעשה, — מביאה שלא יינקו ממנה — מהנפש החיונית, ועל-ידה מקדושה, שם"ה כיצד מושגת הכחדתה של רוח הטומאה בכל העולם, על-ידי קיום ושמירת תרי"ג המצוות עלידי בני ישראל? — כי בכללות ישראל, שהם ששים רבוא נשמות פרטיות, הם בכללות החיות של כללות העולם, כי בשבילם נשמות ישראל, נברא, — ומאחר שהעולם כולו חי ומתקיים בשביל נשמות ישראל, יוצא אשר וכל פרט מהם — בנשמות ישראל, הוא כולל ושייך לו החיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם — כלומר, העולם מתחלק כאילו לשש מאות אלף חלקים, שכל אחד מהם שייך לאחת משש מאות אלף

ליקוטי אמרים

תכלית של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גלוי כבודו ואלהותו ית' ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ תלוי בהמשכת אלהותו ואור א"ס ב"ה לנפש החיונית שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה ע"י קיומה כל רמ"ח מצות עשה ולהעביר רוח הטומאה ממנה בשמירת כל שם"ה מצות ל"ת שלא יינקו ממנה שם"ה גידיה כי כללות ישראל שהם ששים רבוא נשמות פרטיות הם כללות החיות של כללות העולם כי בשבילם נברא וכל פרט מהם הוא כולל ושייך לו החיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם התלוי בנפשו החיונית להעלותו לה' בעלייתו דהיינו במה שמשמש מעו"הו לצורך גופו ונפשו החיונית לעבודת ה' כגון אכילה ושתייה ודומיהם ודירה וכל כלי תשמישיו אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן שרשי' וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל ניצוץ הוא נשמה אחת וכן בנפש ורוח בכל עולם מארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה

יום שלישי כ"ו אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מת, וכל ניצוץ לא ירד... עד עמ' 96, ניצוצין וכו'.

הנשמה לעולם הזה, ירידה גדולה ובחינת גלות ממש, — לנשמה, כי גם שתייה — בירידתו למטה בגוף, צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים — המדריגה העליונה ביותר באהבה ויראה, לא יגיע — ניצוץ הנשמה של הצדיק, למעלות דבקותו בה' בדחילו ורחימו ביראה ואהבה שהיו לניצוץ הנשמה, כמרים ירידתו לעולם הזה החמרי, לא מינה ולא מקצתה, — לא ממנה ואף לא ממקצת

והנשמה, לא ירד לעולם הזה, — כדי לתקן ולהעלות את עצמו, אלא לתקן את הגוף והנפש החיונית — כפי שרבונו הזקן מסביר להלן. כיוון שרבונו הזקן מזכיר כאן את ירידת

ליקוטי אמרים

וכל ניצוץ לא ירד לעו"הו אף שהיא ירידה גדולה ובחי' גלות ממש כי גם שיהיה צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים לא יגיע למעלות דבקותו בה' בדחילו ורחימו במרם ירידתו לעו"הו החומרי לא מינה ולא מקצתה ואין ערך ודמיון ביניהם כלל כנודע לכל משכיל ממנה, ואין ערך ודמיון ביניהם — בין היראה והאהבה של

הנשמה, הוא מפסיק (במאמר המוסגר) כדי להדגיש גודל הירידה לגבי הנשמה, שגם אם ניצוץ הנשמה יגיע כאן למטה לדרגה העליונה ביותר של אהבה ויראה של צדיק גמור — אין זה שווה לאהבה וליראה של הנשמה למעלה, לפני ירידתה למטה — אף שהיא — ירידת

- 1 הנשמה למעלה, לבין יראתה ואהבתה בהיותה למטה בגוף.
 2 כָּלֵל, בְּנוּדָע לְכָל מַשְׁכִּיל, שֶׁהִגּוֹף אֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל כּו', -
 3 יראה ואהבה גדולות כאלו שיש לנשמה למעלה, הרי שהירידה
 4 הגדולה של הנשמה, היא לא עבור עצמה - אֵלָא יִרְדֶּתָּ
 5 לְעוֹלָם הַזֶּה לְהַתְלַבֵּשׁ
 6 בְּגוֹף וְנַפֵּשׁ הַחַיּוֹנִית,
 7 הוּא כְּדִי לְתַקְנָם - את
 8 הגוף ונפש הבהמית,
 9 בְּלִבְדּוֹ, וְלִהְיוֹת מְהֻרָּע
 10 שֶׁל שְׁלֹשׁ קַלּוּת
 11 הַמַּמְאֹת, עֲלֵי־יָדֵי
 12 שְׁמִירַת שֵׁם"ה לֹא -
 13 תַעֲשֶׂה וְעִנְיָנָהּ, -
 14 להישמר מאיסורים
 15 דאורייתא ודרבנן,
 16 וְלִהְיוֹת נִפְשׁוֹ חַיּוֹנִית
 17 עִם חֲלָקָה הַשְּׂדֵה לָהּ
 18 מִכְלָלוֹת עוֹלָם הַזֶּה,
 19 וְלִתְקָרָם וְלִיְחָדָם בְּאוֹר אֵינֶם-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר יִמְשִׁיךְ
 20 בָהֶם - וְזֹאת, עֲלֵי־יָדֵי קִיּוּמוֹ כִּל רַמ"ח מִצְוֹת-עֲשֵׂה בְּנַפְשׁוֹ
 21 הַחַיּוֹנִית, שֶׁהִיא הִיא - הנפש החיונית, הַמְקַנְמָת כֹּל מִצְוֹת
 22 מַעֲשִׂיּוֹת בְּנוּדָע לְעֵיל. - בפרק זה, שאין הנפש האלקית יכולה
 23 לקיים את המצוות הנעשות עם הגוף הגשמי, אלא על־ידי
- הנפש החיונית. שכן, בלעדיה אין הנפש האלקית יכולה לפעול
 בגוף. וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב [בְּעֵין חַיִּים] שֶׁעַד כּו': כִּי הַנֶּשְׁמָה
 עֲצֻמָּה אֵינָה צְרִיכָה תִּקּוּן כָּלֵל כּו', וְלֹא הַצְרָכָה לְהַתְלַבֵּשׁ
 בְּעוֹלָם הַזֶּה וְכו', - ובגוף ונפש הבהמית, רק לְהַמְשִׁיךְ אוֹר
 - אלקי, כדי לְתַקְנָם כּו',
 - את הגוף ונפש הבהמית,
 וְהוּא מְמַשֵּׁר דְּנִמְתּוֹ סוֹד
 גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, לְבָרֵךְ
 נִיצוּצֵי וְכו'. - כשם
 שהשכינה ירדה לגלות
 כדי לברר ולהעלות את
 נִיצוּצֵי הַקְדוּשָׁה שֶׁנִּפְלוּ
 בְּקַלִּיפָה - כך גם יורדת
 הנשמה בגוף, דבר
 המהווה גלות לגבה, כדי
 לתקן את הגוף ונפש
 הבהמית ולברר את
 נִיצוּצוֹת הַקְדוּשָׁה שֶׁבָּהֶם.
 על כל פנים, מוסברת עתה היטב מעלת המצוות המעשיות:
 כיוון שכל תכלית בריאת העולמות וירידת הנשמה למטה, הוא
 כדי להעלות את הגוף ונפש הבהמית, ועל־ידיה גם את כל
 העולם - הרי הדבר מתבצע בעיקר על־ידי מצוות מעשיות,
 הנעשות עם הגוף והנפש הבהמית.

יום רביעי כ"ז אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 96, ובוה 'ובן מה... עד עמ' מט, אחרות.

- 47 וְכִזְבָּה - במה שהוסבר,
 48 שמעלת המצוות
 49 המעשיות מתבטאת בכך
 50 שעל־ידן מתעלית הנפש
 51 החיונית, יוֹכֵן מֶה
 52 שֶׁהַפְּלִיגוֹ רַבּוֹתֵינוּ
 וְכִזְבָּה לְבָרֵךְ⁸ בְּמֵאֵד
 מֵאֵד בְּמַעֲלַת הַצְדָּקָה,
 וְאִמְרוּ שֶׁ"שְׂקוּלָה בְּנֶגֶד
 כֹּל הַמַּצּוֹת", וְכָכֵל
 תְּלִמּוֹד יְרוּשְׁלָמִי הִיא -
 מצות הצדקה, נִקְרָאת
- 12 ובוה 'ובן מה שהפליגו רז"ל במאד מאד במעלת
 13 הצדקה ואמרו ששקולה כנגד כל המצות ובכל תלמוד
 14 ירושלמי היא נק' בשם מצוה סתם כי כך היה הרגל
 15 רַבּוֹתֵינוּ

ליקוטי אמרים

7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "יל"פ השייכות כאן: דלכאורה אינו מובן כלל ירידת וסבל נפח"א (שהיא חלק א' ממעל ממש וכמשנ"ת בארוכה פ"ב גודל מעלתה שהוא וחק' אחד וכו') בשביל לתקן - נפש החיונית והגוף (ק"צ וכו'), ועד שאפי' לאחר שלמות התיקון ע"י נפח"א, הרי נת' זה עתה שאפי' צדיק גמור תכלית הבירור כו' אינו סובל כו'). והתירוץ שזהו ממש כו' [כי השכינה - היא מקור נפח"א - לקמן ס"פ. והניצוצין - ה"ה המהוים כל עניני העולם, גוף נפח"ח וכו'] וזה נק' סוד (מן השכל וההבנה) גלות השכינה כו'". הרבי שליט"א מסביר בהערתו זו, שייכות ענין סוד גלות השכינה למה שמדובר כאן - שכן, לכאורה לא מובנת בכלל ירידתה וסבלה של הנפש האלקית (שהיא חלק אלקה ממעל ממש, כפי שלמדנו במפורט בפרק השני על גדלות ומעלת הנשמה, שהיא באה מ"חכמה עילאה", ו"הוא וחכמתו אחד" - ומדריגה גבוהה כזו יורדת הנשמה ירידה גדולה כל כך וסובלת סבל רב כזה) - הרי זה רק כדי לתקן את הנפש החיונית והגוף (שהם קליפת נוגה, עד שגם לאחר שלמות תיקון הגוף ונפש החיונית על ידי הנפש האלקית, כפי שהדבר בצדיק גמור - הרי למדנו זה עתה, שגם בצדיק, שהגיע כבר לתכלית הבירור (האופן הנעלה ביותר בבירור הגוף וכו'). אין גופו יכול להכיל אהבה כזו להקב"ה כמו שהיה לנשמה בהיותה למעלה. ולכאורה לא מובן כלל, לשם מה היתה, בכל זאת, ירידת הנפש האלקית? - והתירוץ הוא, שזהו ממש אותו ענין של סוד גלות השכינה לברר את הניצוצין, כי השכינה היא מקורה של הנפש האלקית (כפי שנלמד בסוף פרק זה) - והניצוצין הם הם שמהווים את כל עניני העולם, כולל הגוף והנפש החיונית - הרי זה ממש אותו ענין: הנפש האלקית הבאה מן השכינה, מתקנת ומבררת את הנפש החיונית והגוף הבאים מהניצוצין. וזה נקרא סוד, "סוד גלות השכינה", כי זה נסתר ולמעלה מהשכל וההבנה: כך גם בירידתה וגלותה של הנפש האלקית, לברר את הגוף והנפש החיונית, יש משום ענין שלמעלה מהשכל וההבנה. 8. בבא בתרא ט, א.

וביגיעתו בא לידי ביטוי כל כוח-הפועל של נפשו החיונית – 36
שלא כמו במצוה אחרת, כאמור, הקשורה בכוח יחיד של הנפש 37
החיונית. ולכן ישנה מעלה גדולה כל כך בצדקה, יותר מאשר 38
בכל שאר המצוות. ברם, נשאלת השאלה: מה הדין בצדקה 39
שארם נותן מכסף שלא 40

עבד ולא יגע להשגתו, 41
האם אין בה אותה מעלה? 42

– מסביר רבנו הזקן: וְגַם 43
מִי שְׁאִינוּ נִהְנֶה מִיָּגִיעוֹ, 44
מִכָּל־מָקוֹם, הוֹאִיל 45

וּבְמַעוֹת אֵלּוּ – שהוא 46
נותן לצדקה, הֵיךְ יוֹכֵל 47
לְקַנֹּת – אמצעים לסיפוק 48
חַיֵּי נַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית – הֲרִי 49

– שבנתינתו כסף זה 50
לצדקה, הוא נִזְתֵּן חַיֵּי 51
נַפְשׁוֹ לַה'. – כִּי, 52

שבמצות 53
מתלבשת הנפש החיונית 54
הרבה יותר מאשר בכל 55

שאר המצוות המעשיות. 56
וְלִכֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ 57
זְכוּרֵנוֹם לְכַרְכְּהָ – על 58

צדקה ש'מְקַרְבֶּת אֶת 59
הַנְּאֻלָּה", לִפִּי שֶׁבְּצִדְקָה 60

אֶחָת – במתן צדקה פעם אחת, מַעֲלָה תִּרְבֶּה מִנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית, 61
מִה שֶׁלֹּא הִיָּה יָכוֹל לְהַעֲלוֹת מִמֶּנָּה כָּל־כֶּף כּוֹחוֹת וּבְחִינּוֹת 62

בְּכֻמָּה מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת אֲחֵרוֹת. – בקיום הרבה מצוות 63
מעשיות אחרות לא היה מעלה כל כך הרבה כוחות ובחינות של 64
הנפש החיונית, כמו בקיום מצות הצדקה פעם אחת. וככל 65

שמבררים ומעלים יותר את הנפש החיונית – מקרבים יותר את 66
הגאולה, כפי שכבר למדנו, שתכלית ימות המשיח קשורה 67
בהעלאת הנפש החיונית להקב"ה. על-כל-פנים מבואר, 68

שבצדקה יש מעלה לגבי כל שאר המצוות, כולל גם מצוות 69
לימוד תורה. 70

בְּשֵׁם "מִצְוָה" סָתָם, – כשאומרים שאדם עומד לעשות מצוה 1
(סתם), הכוונה היא למצות הצדקה, כִּי כָּךְ הִיָּה הַרְגֵּל הַלְשׁוֹן 2
לְקַרֵּא צִדְקָה בְּשֵׁם "מִצְוָה" סָתָם, – וכל כך למה? מִפְּנֵי 3
שֶׁהָיָא – מצות הצדקה, עֶקֶר הַמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְעוֹלָה עַל 4
כָּלֵנָה, שֶׁכֵּלֵן – כל 5

המצוות המעשיות, הֵן רַק 6
– כדי לְהַעֲלוֹת נַפֶּשׁ 7

הַחַיּוֹנִית לַה', שֶׁהָיָא – 8
הנפש החיונית, הִיא 9
הַמְּקַנֶּמֶת אֹתָהּ, 10

וּמִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶן – 11
במצוות המעשיות, לִיכָלֵל 12
בְּאוֹר אֵין־סוֹף פְּרוּךְ 13

הוא הַמְּלַבֵּשׁ בָּהֶן, – 14
במצוות 15
ומכיוון שכל כוונתה 16

ומטרתה של מצוה היא 17
בוה שהנפש החיונית 18
מתלבשת באותה מצוה 19

ומוקפת באור אֵין־סוֹף 20
ברוך־הוא שבמצוה – 21
וְאִין לָךְ מִצְוָה שֶׁנֶּפֶשׁ 22

הַחַיּוֹנִית מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהּ 23
כָּל־כֶּף בְּכֻמָּה 24
הַצִּדְקָה, – שהרי בצדקה 25

מתלבשת הנפש החיונית במדה גדולה בהרבה מאשר בכל שאר 26
המצוות המעשיות: שֶׁכָּכֵל הַמִּצְוֹת אֵין מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶן רַק בָּח 27

אֶחָד מִנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית – כגון: כוח המעשה שביד המניחה 28
תפילין, או המחזיקה באתרוג וכדומה, וגם זה רק בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה 29
הַמִּצְוָה לְבַד, אֲבָל בְּצִדְקָה שְׂאֵדָם נִזְתֵּן מִיָּגִיעַ כְּפִי – שנותן 30

צדקה מהכסף שזרוויח מיגיעת כפיו, הֲרִי כָּל בָּח נַפְשׁוֹ 31
הַחַיּוֹנִית מְלַבֵּשׁ בְּעִשְׂתִּי מְלֹאכְתּוֹ אוֹ עֶסֶק אֲחֵר – שהשקיע 32
בו כל כוח נפשו החיונית, שֶׁנֶּשְׁתַּכַּר בּוֹ מַעוֹת אֵלּוּ, וּבְשִׁנּוּתָנָן 33

לְצִדְקָה – אותם כספים שהשקיע בהשגתם את כל כוח נפשו 34
החיונית, הֲרִי כָּל נַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית עוֹלָה לַה'. – שהרי בעבודתו 35

71 וְיִמָּה שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְכַרְכְּהָ¹⁰ ש'תְּלַמּוּד תּוֹרָה 72
בְּנֶגֶד כָּלָם", – גם כנגד 73

מצות צדקה. כיצד, 74
איפוא, הדבר תואם למה 75

שלמדנו זה עתה, שצדקה 76
היא למעלה משאר כל 77

המצוות? – הֵינּוּ מִפְּנֵי 78

יום חמישי כ"ח אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מט, ומ"ש רז"ל שת"ת... עד עמ' מט, כמ"ש לעיל.

78 שְׁתַּלְמּוּד תּוֹרָה הִיא בְּדַבּוּר וּמַחֲשָׁבָה, שֶׁהֵם – דיבור ומחשבה, 79
לְבוּשִׁים הַפְּנִימִיִּים שֶׁל 80

נַפֶּשׁ הַחַיּוֹנִית. – שלא 81
כ"מעשה" שהוא לבוש 82

חיצוני – ורק על-ידי לימוד 83
התורה, מאיר אור התורה 84

בלבושים הפנימיים, דבר 85

ליקוטי אמרים

ומ"ש רז"ל שת"ת כנגד

כולם היינו מפני שת"ת היא בדבור ומחשבה שהם

לבושים הפנימי' של נפש החיונית וגם מהותן ועצמותן

1 שאינו יכול להיעשות על-ידי מצוות אחרות: וְגַם - מעלה
2 נוספת במצוות לימוד התורה: מְהוּתָן וְעֲצֻמוֹתָן שֶׁל בְּחִינֹת
3 חֻקְמַה־בִּינַה־דַּעַת מְקַלֶּפֶת נֹגַהּ שֶׁבִּנְפֶשׁ הַחַיּוֹנִית - נִכְלָלוֹת
4 בְּקִדְשָׁהּ מִמַּשׁ כְּשֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּעֵינָיו וְשִׁכְלָה - כשלומדים
5 תורה בעמקות השכל, נתון אז השכל של הנפש
6 החיונית בענין הנלמד, 1 ועל-ידי־זוּה נהפכות
7 בחינות חכמה־בינה־דעת של קליפת נוגה (שבנפש
8 החיונית), מהותן
9 ועצמותן, לקדושה. שכן, 12
10 כוח השכל המבין את הענין הנלמד, נעשה חלק
11 מהמצוה של לימוד התורה. אף שבפרק י"ב
12 למדנו, שה"בינוני" יכול להפוך לקדושה רק את
13 הלבושים של הנפש הבהמית, ולא את
14 עצמיות הנפש שהיא הכוחות, כיצד, איפוא, 15
16 אנו אומרים כאן שגם מהותן ועצמותן של

25 הכוחות נהפכות לקדושה? - ברם, אין בכך משום סתירה, כי
26 בפרק י"ב מדובר אודות מדותיה של הנפש הבהמית, ואותן אין
27 בידו של ה"בינוני" להפוך לקדושה. ואילו כאן מדובר אודות
28 השכל, ואותו ביכולתו של ה"בינוני" להפוך לקדושה על-ידי
29 לימוד תורה. להלן יסביר רבנו חזקן את הסיבה להבדל זה
30 שבין המדות לשכל: וְאֵפֶּה שְׁמֵהוּתָן וְעֲצֻמוֹתָן שֶׁל הַמְּדוֹת:
31 חֹסֶד גְּבוּרָה תַּפְאַרֶת כּו' - לֹא יִכְלוּ לָהֶם הַבִּינּוֹנִים לְהַפְכָם
32 לְקִדְשָׁהּ, - כיצד, איפוא, אנו אומרים כאן, שמדות ועצמות
33 שכל נפש הבהמית נכלל בקדושה? הִנֵּנוּ מִשּׁוֹם שְׁהָרַע - של
34 הקליפה, חֹזֵק יוֹתֵר בְּמִדּוֹת מִבְּחֻקְמַה־בִּינַה־דַּעַת, מִפְּנֵי
35 יִנְיָקָתָן - של המדות, שֶׁם מְהַקְדְּשָׁהּ יוֹתֵר, - מאשר המוחין,
36 בְּיָדוּעַ לְיִדְעֵי ח"ן: - לומדי תורת הקבלה (ח"ן - חכמה
37 נסתרת). (כי עיקר ענין "שבירת הכלים" היה במדות. ולכן קשה
38 יותר לברר ולהפוך לקדושה את הרע שבמדות). ואילו את
39 הרע של המוחין והשכל, יכול ה"בינוני" להפוך לקדושה,
40 על-ידי לימוד תורה מתוך עיון ושכל. ולכן, "תלמוד תורה כנגד
41 כולם" - מפני שעל-ידי תורה מהפכים את השכל של הנפש
42 הבהמית לקדושה. וְאֵת - נוסף על המעלה האמורה, וְעוֹד
43 אַחֲרָהּ, - יש מעלה נוספת, וְהִיא הַעוֹלָה עַל פְּלִנָּה, כְּמַעֲלַת
44 עֶסֶק תְּלִמּוּד תּוֹרָה עַל כָּל הַמִּצְוֹת, עַל־פִּי מַה שֶּׁנִּתְבָּאָר
45 לְעֵיל - בפרק כ"ג, בְּשֵׁם ה'תְּקוּנִים, - "תיקוני זוהר", דְּרַמ"ח
46 פְּקוּדֵינָן הֵן רַמ"ח אֲפָרִיז דְּמִלְכָּא, - רמ"ח (248) מצוות

ליקוטי אמרים

של בחי' חב"ד מקליפת נוגה שבנפש החיונית נכללות
בקדושה ממש כשעוסק בתורה בעיון ושכל ואף
שמהותן ועצמותן של המדות חג"ת כו' לא יכלו להם
הבינונים להפכם לקדושה היינו משום שהרע חזק
יותר במדות מבחב"ד מפני יניקתן שם מהקדושה יותר
כידוע ל"ח: זאת ועוד אחרת והיא העולה על כולנה
במעלת עסק ת"ת על כל המצו' ע"פ מ"ש לעיל בשם
התיקוני' דרמ"ח פיקודין הן רמ"ח אברי' דמלכא וכמו
באדם התחתון ד"מ אין ערוך ודמיון כלל בין החיות
שברמ"ח איבריו לגבי החיות שבמוחין שהוא השכל
המתחלק לג' בחי' חב"ד ככה ממש ד"מ להבדיל
ברבבות הבדלות לאין קץ בהארת אור א"ס ב"ה
המתלבשות במצות מעשיות לגבי הארת אור א"ס
שבבחי' חב"ד שבחכמת התורה איש איש כפי שכלו
והשגתו. ואף שאינו משיג אלא בגשמיות הרי התורה
נמשלה למים שיוורדים ממקום גבוה כו' כמ"ש לעיל

47 העשה הן רמ"ח אברי המלך. וכשם שכל אבר הוא כלי לכוח
48 של הנפש, כך כל מצוה היא כלי להמשכת הרצון העליון.
49 ברם, ביחס לתורה, כתוב ב"תיקוני זוהר", ש"אורייתא וקודשא"
50 בריך־הוא כולא חד, תורה והקב"ה הם דבר אחד ממש (ולא
51 כמו "אברים"), וכפי שיתבאר להלן ההבדל
52 שבין מצוות לתורה. וְכֵמוּ בְּאֶדָם הַתַּחְתּוֹן, דְּרָדָר
53 מִשָּׁל, אֵין עֲדוּךְ וְדִמּוּן כָּלֵל בֵּין הַחַיּוֹת
54 שְׁבִרְמ"ח אֲפָרִיז לְגַבֵּי הַחַיּוֹת שְׁבִבְמֹחִין, שֶׁהוּא
55 הַשִּׁכְלָה הַמִּתְחַלֵּק לְשִׁלֵּשׁ בְּחִינּוֹת: חֻקְמַה־בִּינַה
56 דַּעַת - שכן, אבר, שהוא חלק מגוף האדם, אמנם
57 מאוחד עם הנפש המחיה את הגוף - אך עם זאת
58 הם שני דברים שונים ונפרדים. שונה הדבר
59 ביחס לשכל ונפש, כי השכל הוא התפשטות
60 וחלק מן הנפש, והתאחדותו עם הנפש
61 היא (שלא כמו שני דברים נפרדים המתאחדים, אלא)
62 התאחדות של חלקים של דבר אחד. הבדל זה שבין האברים
63 לשכל אצל האדם, משמש כמשל על ההבדל שבין מצוות
64 לתורה. כָּכָה מִמַּשׁ דְּרָדָר־מִשָּׁל, לְהַבְדִּיל בְּרַבְּבוּת הַבְּדִלּוֹת
65 לְאֵין קֶץ, - בין הדברים כפי שהם באדם לבין כמו שזה
66 למעלה, ההבדל שישנו בְּהֶאֱרַת אור אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא
67 הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת לְגַבֵּי הָאֵרֶת אור אֵין־סוֹף
68 שְׁבִבְחִינַת חֻקְמַה־בִּינַה־דַּעַת שְׁבִבְחֻקְמַת הַתּוֹרָה, אִישׁ אִישׁ
69 כְּפִי שִׁכְלוֹ וְהַשְׁגָּתוֹ. - עד כמה שהוא משיג ומבין בתורה -
70 באותה מדה מתאחד שכלו עם הקב"ה, באופן היחוד של
71 התאחדות השכל עם הנפש. בכך נעלה תורה משאר כל
72 המצוות המעשיות, כולל מצות הצדקה, שהיחוד עם הקב"ה
73 על ידי לימוד תורה, הוא התאחדות נעלה בהרבה מאשר
74 היחוד שעל-ידי מצוות מעשיות. וְאֵפֶּה שֶׁאֵינוּ מִשִּׁיג - את
75 התורה, אֵלֶּא בְּגַשְׁמִיּוֹת - הוא משיג את התורה רק כפי שהיא
76 מלובשת בענינים גשמיים, כמו "שנים אוחזין בטלית" או
77 "המחליף פרה בחמור", הֲרִי תְּתוֹרָה נִמְשָׁלָה לְמִים, שְׁיִוָּרְדִים
78 מִמְּקוֹם גְּבוּהָ כו', - למקום נמוך. שגם בירידתם למטה הם
79 נשארים אותם מים כמו שהיו במקום הגבוה; כך גם ביחס
80 לתורה, שגם אחרי שירדה ונתלבשה בענינים גשמיים -
81 מלובשת עצמיות חכמתו ורצונו של הקב"ה, באותם ענינים
82 גשמיים בהם ירדה התורה, כֵּמוּ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל. - בפרק ד'.
83

יום שישי כ"ט אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מט, ואעפ"כ ארז"ל לא... עד עמ' 98, באריכות:

- 1 וְאֵהֱעֵלֶיכֶם - למרות מעלת לימוד התורה לגבי המצוות,
- 2 שעלידי לימוד תורה ההתאחדות עם הקב"ה היא למעלה
- 3 בהרבה מאשר עלידי מצוות מעשיות, בכל זאת, אָמְרוּ
- 4 רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוֹנִים לְבָרְכָהּ¹¹: "לֹא תִמְדַּרְשׁ עֶקֶר אֱלֹא
- 5 הַמַּעֲשֵׂה", - קיומן של
- 6 המצוות המעשיות,
- 7 וְ"הַיּוֹם - בחיי העולם
- 8 הַזֶּה, לַעֲשׂוֹתָם" כְּתִיב¹²,
- 9 - שהעיקר הוא קיום
- 10 המצוות בפועל, וּמִכְּמָלִין
- 11 תִּלְמֹד תּוֹרָה לְקִיּוֹם
- 12 מִצְוָה מַעֲשִׂית כְּשֶׁאֵי-
- 13 אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עֲלֵי־יָדֵי
- 14 אֲחֵרִים, מְשׁוּם "כִּי זֶה -
- 15 קִיּוֹם מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, כָּל
- 16 - תְּכִלִּיתוֹ שֶׁל הָאָדָם"
- 17 וְתִכְלִית
- 18 וְיִרְדָּתוֹ - שֶׁל הַנִּשְׁמָה,
- 19 לְעוֹלָם הָהָא, לְהִיּוֹת לוֹ
- 20 יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים¹³ קְרָאִי לָךְ תִּנְאִי כַּמִּשְׁכָּן בְּמִ"א באריכות:
- 21 דִּקְרָא, - בעולמות ובנבראים התחתונים, לְאַהֲבָא חֲשׂוֹכָא
- 22 לְהַחֲרִיב, - להפוך את חושך העולם הזה לאור הקדושה,
- 23 וְיִמְלָא - עלידיה, כְּבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ הַנִּשְׁמִית
- 24 דִּקְרָא, - דוקא, וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר וְיָחַד¹⁴, - את האור האלקי,
- 25 בְּנוֹכַח לְעֵיל. - בפרק ל"ו. כלומר, התכלית של "דירה
- 26 בתחתונים" מתבצעת בעיקר עלידי מצוות מעשיות. ולכן,
- 27 כשמדובר אודות מצוה מעשית שאיננה יכולה להיעשות עלידי
- 28 אחר - צריכים גם לבטל לימוד תורה, כדי שעלידי קיום המצוה
- 29 תתבצע כוונת הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. ברם, כשאותה
- 30 מצוה יכולה להיעשות עלידי אחר, הרי תתבצע כוונת הקב"ה
- 31 ב"דירה בתחתונים", וכל ההבדל נוגע רק לשאלה אם הוא יקיים
- 32 את המצוה ובנפשו הוא תאיר ההמשכה הנמשכת עלידי אותה
- 33 מצוה - הרי בקשר לכך, גוברת מעלת לימוד התורה. שכן, על

ליקוטי אמרים

ואעפ"כ ארז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה והיום לעשותם כתיב ומבטלין ת"ת לקיום מצוה מעשיית כשא"א לעשותה ע"י אחרים משום כי זה כל האדם ותכלית בריאתו וירידתו לעו"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים דוקא לאהפכא חשוכא לנהורא וימלא כבוד ה' את כל הארץ הגשמית דייקא וראו כל בשר יחדיו כנ"ל משא"כ כשאפשר לעשותה ע"י אחרים אין מבטלין ת"ת אף שכל התורה אינה אלא פירוש המצוות מעשיות והיינו משום שהיא בחי' חב"ד של א"ס ב"ה ובעסקו בה ממשיך עליו אור א"ס ב"ה ביתר שאת והארה גדולה לאין קץ מהארה והמשכה ע"י פקודין שהן אברי' דמלכא וז"ש רב ששת חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי כמ"ש במ"א באריכות:

- 1 גדולה לאין קץ מהארה והמשכה עלידי פקודין - שהוא
- 2 ממשיך על נפשו עלידי מצוות, שְׁהֵן אֲכָרִין דְּמִלְכָּא. - אברי
- 3 המלך. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"פ ה"ב במצוות - עיקר
- 4 התועלת בירור הגוף והעולם, בת"ת יחוד הנפש, ועפ"י יובן ז"ש."
- 5 כלומר: לפי האמור, שעיקר התועלת במצוות הוא בירור הגוף
- 6 והעולם, ועיקר התועלת בתלמוד תורה הוא יחוד הנפש - יובן
- 7 מאמרו של רב ששת, כדלהלן: וְזֶהוּ שְׂאֵמֶר רַב שְׁשֵׁת¹⁵: "הַדָּא
- 8 נִפְשָׁא, לָךְ קְרָאִי לָךְ תִּנְאִי", - שמחי נפשי, בשבילך אני לומד
- 9 מקרא, בשבילך אני לומד משנה. שכן, בשביל הנפש, היחוד
- 10 שעלידי תורה - מקרא ומשנה - הוא למעלה מהיחוד שעלידי
- 11 מצוות, ולכן הוא אומר לנפשו, שבשבילה הוא לומד מקרא
- 12 ומשנה, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאִרְיִכוֹת¹⁶: - מעלת
- 13 יחוד הנפש הבאה עלידי תורה.

יום שבת קודש א' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 98, והנה המשכה והארה זו... עד עמ' 98, [פ' כ"ג]:

- 67 עד כאן הסביר רבנו הזקן שהמשכת אור אינסוף ברוך-הוא על
- 68 נפש האדם עצמה, הבאה עלידי לימוד תורה, היא למעלה
- 69 בהרבה מאשר עלידי קיום מצוות. להלן יסביר רבנו הזקן
- 70 (כלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה) "ענין נעלה בהרבה יותר
- 71 - שבת"ת לגבי מצוה שבהמשכת האו"ס שע"י ת"ת דוקא
- 72 מצינו חידוש שנק' קריאה (משא"כ - במצוה) - פ' שקורא בו'
- 73 (שלמעלה מאור). ולא עוד - אלא שאפילו לגבי קריאה סתם
- 74 - יש מעלה בת"ת, וז"ש לכל קוראיו גו' באמת בו' - היינו

הקורא לחברו, ושנים יהודים שהם בדרגת "בן" לגבי הקב"ה –
וביחס אליהם ה"קריאה בתורה" היא כבן הקורא לאביו. וזהו
שכתוב¹⁵: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו
באמת", - הקב"ה קרוב (א) לכל אלה שקוראים אליו – (ב)

לכל אלה שקוראים אליו

באמת¹⁶, "ואין אמת

אלא תורה"¹⁷, - כלומר:

ישנה קריאה סתם: "לכל

קוראיו", וישנה קריאה

"באמת" - על-ידי תורה;

דהיינו שקורא - וממשיך

להקדוש-ברוך-הוא על-

ידי התורה דוקא,

לאפוקי - לשלול את

המשמעות של "קראוהו

באמת" שהיא הכוונה מי

שקורא אותו שלא על-

ידי עסק התורה, אלא

צועק בך: אבא! אבא!

- כלומר בעבודת התפילה

שיהודי צועק וקורא

בתפילתו "אבא אבא",

מצד אהבתו להקב"ה - הנה ההמשכה שהוא ממשיך, אינה

דומה להמשכה הבאה על-ידי הקריאה של תורה. וכמו

שקובל עליו הנביא¹⁸: "ואין קורא בשמך" בוי, - והערת

כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדול" ו'אין קוראך' או 'קורא אותך'

ומהו הדיוק 'בשמך'. כלומר: היה עליו לומר 'ואין קוראך' או

"קורא אותך" - שאין מי שקורא אותך; מהו, איפוא, הדיוק של

"בשמך" (שזה מורה שכאילו אכן קוראים להקב"ה, אלא שאין

קוראים אליו בשמו, "בשמך"). אלא הכוונה, שהנביא קובל

שאינ מי שיקרא אותך בשמך, היינו על-ידי תורה, שכן, כל

התורה היא הרי שמותיו של הקב"ה, וכמו שנתבאר במקום

אחר. ומהו יתבונן המשפיל, להמשיך עליו יראה גדולה -

מכאן יכול מי שמתבונן להשרות על עצמו יראה גדולה מן

הקב"ה, בשעת עסק התורה, - מכיון שעל-ידי לימוד תורה

הוא ממשיך אליו, כביכול, את הקב"ה, כמו, למשל, בשעה

שהוא קורא אליו אדם אחר - הרי שזה צריך להמשיך עליו

יראה גדולה מן הקב"ה, בשעה שהוא לומד תורה, כמו

שנתבאר לעיל [פרק כג]¹⁹:

78

1 סתם - והיא נגרמת על-ידי תפילה; ולעומת זה, הקריאה

2 שעל-ידי תורה היא נעלה יותר, בכך שהיא נקראת קריאה

3 באמת. וזוהי כוונת הפסוק: "קרוב ה' לכל קוראיו" המוסב על

4 קריאה סתם, ואילו המשך הפסוק: "לכל אשר יקראוהו באמת"

5 מוסב על קריאה נעלה

6 יותר, באמת, וזה בא על-

7 ידי תורה - ומעלת

8 הקריאה באמת (שעל-ידי

9 תורה) לגבי קריאה סתם,

10 היא בנוגע לפעולה -

11 להמשכות הנמשכות על-

12 ידי-יהוה. וכפי שהרבי

13 שליט"א מציין למאמרו

14 של רבנו הזקן על הפסוק

15 ב"סידור", שם מוסבר

16 ההבדל, שעל-ידי קריאה

17 סתם (תפלה) ההמשכה

18 היא בענינים גשמיים:

19 רפואה לחולים, ברכת

20 השנים, וכדומה, ואילו

21 על-ידי קריאה באמת

22 (תורה) ההמשכה היא

23 רוחנית ובפנימיות הנשמה.

24 ובלשון רבנו הזקן: וְהֵנָּה, הַמְשָׁכָה וְהָאֵרָה זו, שְׁהָאֲדָם מְמַשֵּׁךְ

25 וּמֵאִיר מִהָאֲרֵת אִיר אֵינְסוֹף בְּרוּךְ הוּא עַל נַפְשׁוֹ, וְעַל

26 נַפְשׁוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל, הִיא הַשְׂכִּינָה, בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל

27 נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֵׁתִּבְאָר לְקַמֵּן, - בפרק מ', שעל-ידי

28 תורה ממשיך אדם הארת אור אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא, לא רק על

29 נפשו הוא, אלא גם על נפשות כל ישראל, מכיון שההמשכה

30 היא במקור נשמות ישראל שהיא השכינה - וההמשכה זו

31 הנמשכת על-ידי עסק התורה - נקראת בלשון "קריאה", -

32 ככתוב: "קורא בתורה", - אדם הלומד תורה נקרא "קורא

33 בתורה", שמשמעו, קריאת ההמשכת ה"עצם" של הנקרא,

34 פירוש שעל-ידי עסק התורה קורא להקדוש-ברוך-הוא

35 לבוא אליו, כביכול, באדם הקורא לחברו שיבא אליו,

36 וכבן קמן הקורא לאביו לבא אליו להיות עמו בצותא

37 חדא, - ביחד אתו, ולא לפרד ממנו ולשאר יחידים

38 ושלום. - כך גם על-ידי תורה; ישנם יהודים המוכתרים ב"אחים

39 ורעים" להקב"ה - וביחס אליהם מובא כאן המשל מאדם

שליט"א. 15. תהלים קמה, יח. 16. הסימון (א) וב) משל כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהעיר על כך שזהו: "עפמשנ"ת סנהדרין לט, רע"ב. ובסידור על פסוק זה". 17. תנא דבי אלי' זוטא, כא. 18. ישעי' סד, ו. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מובן כלל - כי אדרבה - עיקר היראה גדולה באה מהתבוננות דכאן - סיום פ' זה - שבא חברו וכו' ממש, משא"כ בפס"ג - שהוא רק מהמשכת רצה"ע ואור (נעלה). ועכצ"ל דפי' 'כמשל' פס"ג' - הוא להוכיח (1) שצ"ל יראה (גדולה) בשעת עסק התורה [אף שלכאורה השכלה ויראה (וכיווץ) - הפכים]. ועוד (2) ש'מוזה (מת"ת) יתבונן' - שח"ת טפל ומשמש בכדי להמשיך כו' - וכמ"ש בספכ"ג: (1) ויצונו ה' את וכו' ליראה. (2) שהתורה תרעא לדרתא". כלומר: לכאורה לא מובן כלל מה שרבנו הזקן מציין כאן למה שדובר בפרק כ"ג, שהרי, אדרבה - עיקרה של היראה הגדולה בא מהתבוננות המבוארת כאן, בסוף פרק זה, שעל ידי לימוד תורה ממשיך ומביא אדם כביכול, את הקב"ה ממש אליו למטה, כמו החבר הבא אליו על ידי שהוא קורא לו; ואילו בפרק כ"ג מדובר רק על המשכת הרצון העליון ואור נעלה על ידי תורה. מדוע, איפוא, מציין רבנו הזקן ומקשר את הענין המדובר כאן למה שנתבאר בפרק כ"ג? - מסביר הרבי

שליט"א, שמן ההכרח לומר שפירוש ההוספה "כמ"ש לעיל פרק כ"ג" הוא: א) להוכיח ולהדגיש שצריכה להיות יראה (גדולה) בשעת לימוד התורה (שכן, לכאורה אפשר הרי לחשוב שבשעת הלימוד עצמו אין משום מעלה ביראה, כי יראה מביאה לכיווץ, דבר הנוגד להשכלה ולהבנה כשלומדים ענין בתורה. - לכן מביא רבנו הזקן מפרק כ"ג, שם מוסבר שמן ההכרח שתהיה יראה גדולה בשעת לימוד התורה. ב) מה שמדובר כאן שמלימוד התורה יתבונן האדם להמשיך יראה גדולה, הכוונה להתבונן שתלמוד-תורה הוא "טפל" (ליראה) ומשמש כמכשיר להמשכת היראה, וכפי שמוסבר בסוף פרק כ"ג מהפסוק "ויצונו ה' את כל החוקים ליראה את ה'": א) שהתכלית של "ויצונו" של כל חוקי התורה, היא - "ליראה"; ב) שהתורה נקראת "תרעא לדרתא" ליראה, כלומר: התורה היא כשער לגבי היראה, שהוא דבר טפל לבית - ועל כך מדובר בסוף פרק כ"ג.

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשי"ג

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל די בכל אתר ואתר

ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

ימי חג המצות, זכר צאתנו מארץ מצרים, זמן חירותינו, ממששים ובאים.

ידוע ענין הזכרון והמדמה והמצייר, אשר פועל הוא בנפש האדם הזוכר ומדמה רגש ומצב רוח דומה, פחות או יותר, למצב רוח בו נמצא, הוא או אדם כדוגמתו, בעת המאורע עצמו. וככל אשר יגדל תוקף כחות נפשו וממשלתם על הגוף, הקשור ואסור בזמן ומקום, כן יתקרב יותר ויותר מצב נפשו בעת הזכרון - להמצב בעת המאורע.

ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח, באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, וכדרז"ל "והימים האלה נזכרים ונעשים, שבהזכר זכרם למטה נעשים בפועל למעלה", ובמילא נשפעים גם למטה ומתעוררים כל העניינים הקשורים בימים ההם.

וזהו אחד הטעמים שנצטוונו לזכור יציאת מצרים בכל דור ודור, בכל יום ויום - לרבות הלילות, לראות עצמו כאלו הוא בעצמו יצא היום ממצרים, יצא לחירות ונפדה,

כי בכל יום ויום צריכה להיות "יציאת מצרים" - יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף, יציאה לחירות אמתית.

ואיזוהי חירות אמתית,

חירות בכל מיני חירות - חירות מן השעבוד, חירות מן היסורים - שעבוד ויסורים גשמיים, שעבוד ויסורים רוחניים.

עבודה שעל האדם עצמו לעבדה בכל יום ויום היא - יציאת מצרים ברוחניות, יציאה מהמצרים ומההגבלות של הגוף ונפש הבהמית שלו, משעבוד יצרו הרע.

וכאשר משחרר האדם את עצמו מיצרו הרע -

בעזר הקב"ה, הבוחר בישראל עמו והוציאם ממצרים מקום הזוהמא, ועל ידי עסק התורה - משתחרר על ידי זה משעבוד ויסורים רוחניים - המלחמה העצומה של היצרים בנפשו - ומשעבוד ויסורים גשמיים.

וכמו שנאמר: אם בחוקותי תלכו גוי' ונתתי גשמיכם גוי' ונתתי שלום בארץ גוי' אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח, ולחירות אמתית במהרה בימינו על ידי גאולתנו האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

יש לקרוא בכל יום ויום מן ר"ח ניסן עד י"ב בו דבר יום ביומו מ"ב נשיאים. וביום י"ג זאת חנוכת המזבח. ואחר שקרא הפרשה של אותו יום, יאמר יהי רצון, של אחר הנשיאים, וגם כהנים ולוים אומרים אותו:

שבת קודש, ר"ח ניסן

וַיְהִי בַּיּוֹם בָּלוֹת מִשֶּׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־בָּלְיוֹ וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־בָּלְיוֹ וַיִּמְשַׁחֵם וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם: וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּפְּתֹת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפָּקָדִים: וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צֶבַע וּשְׁנֵי עֶשְׂרֵי בָקָר עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשָׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּנָה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֶגְלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם: אֵת ׀ שְׁתֵּי הָעֶגְלֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם: וְאֵת ׀ אַרְבַּע הָעֶגְלֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בִּיד אֵיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכֹּהֵן יֵשְׁאוּ: וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשַּׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לְחֻנֻּכַּת הַמִּזְבֵּחַ: וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמִטֵּה יְהוּדָה: וְקָרְבָּנוֹ קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מִלֵּאִים סֵלֶת בָּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: כֹּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְמֹרֶת: כֹּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נְחֹשֶׁן בֶּן־עַמִּינָדָב:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתו קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבונו של עולם, תכניס ותעיל הנד ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וזלתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משבט

ליום שבת קודש ר"ח ניסן

יהודה

שקראתי בתורתך פֶּרֶשֶׁה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדשת זה השבט להבין ולהשפיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם אמן:

תשואות חן עבור מילוי בקשתי למסור מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא לכפר חב"ד שבארץ הקודש תיבנה ותיכונן אשר שם ציווה ה' את הברכה...

ממכתב, י"א ניסן, תשי"ט

יום ראשון

יום שני

כד אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, שני עם פירש"י.

תהלים: קיג-קיד.

תניא: כי מאחר . . . מא לבדה.

אדמו"ר האמצעי ענה לר"ה פאריטשער על שאלתו, אם יחזור חסידות גם בעיירות שאנשיהם אין להם מושג בחסידות: דברי חסידות הערט די נשמה. וכתוב ונוזלים מן לבנון, לבנון ל"ב נו"ן, חכמה ובינה שבנשמה. און אז די נשמה הערט, איז נוזל ונוטף אין דער הארת הנשמה וואס איז מחי' דעם גוף, און עס ווערט א חזוק אין דעם ועשה טוב פון רמ"ח מ"ע און אין דעם סור מרע פון שס"ה מל"ת.

אדמו"ר האמצעי ענה לרבי הלל מפאריטש על שאלתו, אם יחזור חסידות גם בעיירות שאנשיהם אין להם מושג בחסידות: "דברי חסידות שומעת הנשמה. וכתוב 'ונוזלים מן לבנון', לבנון - ל"ב [ל"ב נתיבות חכמה וחמישים שערי בינה], נו"ן, חכמה ובינה שבנשמה. וכאשר הנשמה שומעת - נוזל ונוטף הדבר בהארת הנשמה המחיה את הגוף, ונוצר חזוק ב'ועשה טוב' שברמ"ח מצות-עשה וב'סור מרע' שבשס"ה מצות לא-תעשה".

יום רביעי

כד אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קיג-קיד.

תניא: כי בגוף . . . 100 בו ית'.

באמירת "אנא בכח" צריך לראות - או לציר במחשבה - השמות, שהם הראשי תבות, אבל לא לאמרם.

יום שני

יום שלישי

כה אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, שלישי עם פירש"י.

תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.

תניא: וז"ש הלל . . . מא באריכות.

"הושיענו" אחר שיר של יום, אומרים הן בחול הן בשבת, יום טוב, ראש השנה ויום הכפורים.

יום חמישי

כה אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.

תניא: ולא שדבקות . . . נא חי ומדבר.

החסיד ר' מרדכי האראדאקער סיפר: פתגם הראשון ששמענו מרבינו הזקן כשבאנו לליאזנא הי': וואס מען טאר ניט טאר מען ניט, און וואס מען מעג דארף מען ניט. - כשלש ארבע שנים עבדנו בזה עד שהבאנו אופן זה בעניני חיינו, ורק אז נכנסנו ליחידות לשאול דרך בעבודה.

החסיד ר' מרדכי מהאראדאק ספר: פתגם הראשון ששמענו מרבינו הזקן כשבאנו לליאזנא הי': "האסור - אסור, והמתיר - מתיר". כשלש ארבע שנים עבדנו בזה, עד שהבאנו אופן זה בעניני חיינו, ורק אז נכנסנו ליחידות לשאל דרך בעבודה.

יום
שלישי

יום רביעי

כו אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, רביעי.

תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.

תנאי: ומ"ש בגמרא . . . 82 חרדים.

בשלושה כלי שרת - אהבת ה', אהבת התורה, אהבת ישראל - צריכים צעירים בני תורה לגשת לעבד בכרם ה' צבאות, לקרב לב אחיהם לקיום מצות מעשיות וקביעות עתים לתורה - מבלי התחשב עם מחלת המפלגות. והאמת הגמור הוא, אשר לב ישראל הוא מעין מקור מים חיים, וברית כרותה לעבודה ותעמולה שאינן חוזרות ריקם.

יום ששי

כו אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, ששי עם פירש"י.

תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.

תנאי: כי מי . . . בנפשותינו כנו"ל.

כל הקדוש בעם אלקי אברהם ויסוד בית ישראל, בהעמדת דור ישרים וחנוכים, בכשרות האכל, ואצילות טהר קדשת השבת, מסר ונתן השם הנכבד והנורא על ידי נשי ישראל לשמורם ולעבדם. האשה אשר תמלא חובתה ותעודתה בחיי המשפחה, בהנהגת הבית ובחנוך על פי התורה, עליה הכתוב אומר "חכמות נשים בנתה ביתה".

יום
רביעי

יום חמישי

כו אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קכ"ד.

תנאי: אבל מי . . . 82 אהבת ריעים.

אאמו"ר אמר: אמת איז דער דרך המיצוע, א נטי' לימין אויף מחמיר זיין אויף זיך און געפינען אין זיך חסרונות, אדער עניני עבירות, וואס ניט ווי דער אמת איז, אדער א נטי' לשמאל, מקיל זיין זיך, מכסה זיין אייגענע חסרונות, אדער מקיל זיין אין עניני עבודה מצד אהבת עצמו, זיינען ביידע פאלשע דרכים.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: אמת היא דרך המיצוע. נטיה לימין להחמיר על עצמו ולמצא בעצמו חסרונות או עניני עבירות, שאינם כפי שהאמת היא, או נטיה לשמאל, להקל על עצמו, לחפות על חסרונות עצמו, או להקל בעניני עבודה בגלל אהבת עצמו - שתיהן דרכים לא אמתיות.

שבת

כו אדר שני, פרשת החדש

ה'תש"ג

מברכים ראש חדש ניסן. אמירת כל התהלים בהשקמה. יום התעודות.
הפטורה: כה אמר - עולת תמיד.

שיעורים. חומש: שמיני, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קכ"ד.

תנאי: פרק לט. ומפני . . . 104 מצוה עצמה.

משיחת אאמו"ר: חטא בני אהרן ה' בקרבנותם לפני ה' וימותו. רצוא בלי שוב. דער אמת איז אז מ'קומט לפני ה' דארף זיין תטהרו, ריין און קלאהר, עס מוז זיך דערהערען אין מעשה בפועל, כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר, ורצוא בלי שוב, היא מיתה. ועל זה בא ציווי ה' אל משה (ויקרא טז ב) שיאמר לאהרן,

אותיות נראה, ובכחות הנפש הוא השכלה, לאמר, בשביל לבוא אל הקדש גם מבית לפרוכת שהוא לפני הצמצום, דארף מען וויסען אז על הארץ, אותיות נראה, השכלה, איז פאראן א כפורת, א כוונה פון א פארשטעל, וואס דאס איז דער פני הכפורת, אשר על כן ולא ימות, זאל מען ניט בלייבען באם רצוא אליין, כי בענן אראה על הכפורת, דער צמצום הראשון איז כוונתו הגילוי, און דער מבוא צו דעם איז דער ואל, ביטול עצמי, טאן וואס חסידות הייסט, ניט דאס וואס דער שכל זאגט, דאן איז יבוא אל הקדש.

משיחת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: חטא בני אהרן היה "בקרבתם לפני ה' וימותו". 'רצוא' בלי 'שוב'. האמת היא, שפאשר נגשים "לפני ה'" צריך להקדים "תטהרו" – נקי וזך. חייבים להפנים במעשה בפעל, שכל הגבה גבה ביותר יורד למטה מטה ביותר, ו'רצוא' בלי 'שוב' היא מיתה. ועל זה בא צווי ה' אל משה (ויקרא טז ב), שיאמר לאהרן – אותיות נראה – ובכחות הנפש הוא השכלה, לאמר: בשביל לבוא אל הקדש גם מבית לפרוכת, שהוא לפני הצמצום, יש לדעת שעל הארץ – אותיות "נראה", השכלה, ישנה "כפרת", כונה של הסתרה, שזהו "פני הכפרת", אשר על כן [האזהרה] "ולא ימות", שלא להשאיר ברצוא בלבד, "כי בענן אראה על הכפרת", הצמצום הראשון כוונתו הגילוי, והמבוא לכך הוא ה'ואל', בטול עצמי, לבצע את מה שהחסידות מורה, לא את מה שהשכל אומר. או אז – "יבא אל הקדש".

ה'תש"ג

כח אדר א

יום ששי

יום
חמישי

שיעורים. חומש: ויקהל, ששי.

תהלים: קלה-קלט.

תניא: וגם המקורבים . . . דשבת.

בקריאת שמע שעל המטה: "רבנו של עולם, הריני מוחל", וכן "למנצח גו' בבוא" – אין אומרים בשבת יום טוב, אבל צריך לומר בשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון. בסיום הג' פרשיות אומרים תבת "אמת". יעלו חסידים – פעם אחת, הנה מטתו – ג' פעמים, יברכך – ג' פעמים. בתקון חצות אין אומרים "למנצח גו' בבוא" בימים שאין אומרים בהם תחנון.

ה'תש"ג

כח אדר שני

יום ראשון

שיעורים. חומש: תזריע, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קלה-קלט.

תניא: ועולם . . . 104 אלקות ממש.

"תרחמן" דברית מילה – אומרים.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. ונוהגים אצלנו, אז מען גיט דמי קדימה אז דער אינגעל זאל לערנען – (ונתן כ"ק אדמו"ר שליט"א סכום מסוים באמרו): – דאס איז פאר דער ישיבה.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים, "כשם שנכנס לברית, כן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים". ונוהגים אצלנו, שנותנים דמי קדימה שהילד ילמד (ונתן כבוד קדשת אדמו"ר שליט"א [אדמו"ר מהור"י] צ נשמתו-עדן] סכום מסוים באמרו): זה עבור הישיבה.

יום
שישי

שבת

כט אדר א, פרשת שקלים

ה'תש"ג

הפטורה: ויברת יהודע גוי, ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטורה מחר חדש.
מברכים ראש חדש אדר שני, אמירת כל התהלים בהשקמה, יום התועדות.

שיעורים. חומש: ויקהל, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קמ"קמד.

תניא: פרק לג. עוד . . . באמונה זו.

באמירת לחיים יש שתי נוסחאות:

(א) לחיים טובים ולשלום, וטעם הברכה – להיות כי בשתיית היין הנזכרת בפעם הראשונה בתורה היו תוצאות לא טובים – ויחל נח גוי, ועץ הדעת – גפן הי', ולכן מברכים שניין זה יהי' לחיים טובים.

(ב) הרב המגיד ממעזריטש הי' עונה לחיים ולברכה. פעם בהתועדות שהי' נוכח רבינו הזקן, ענה רבינו הזקן: לחיים ולברכה. אחרי ההתועדות שוחחו החסידים בטעם נוסח זה, ששמעוהו אז פעם הראשונה. אחד החסידים אמר, אשר להיות כי נכנס יין יצא סוד, ובעבודה הוא התגלות המדות, לכן זקוקים לברכה. והנוסח הוא "לחיים ולברכה" – אותיות לב-רכה. הצ"צ אמר ע"ז: דאס קען זאגען א חסיד, וואס האט געדאווענט און געטאן אין עבודה דרייסיג יאהר.

באמירת "לחיים" יש שתי נוסחאות: (א) "לחיים טובים ולשלום", וטעם הברכה – להיות כי בשתיית היין הנזכרת בפעם הראשונה בתורה היו תוצאות לא טובים – ויחל נח גוי, ועץ הדעת גפן היה, ולכן מברכים שניין זה יהיה לחיים טובים.

(ב) הרב המגיד ממעזריטש היה עונה "לחיים ולברכה". פעם בהתועדות שהיה נוכח רבינו הזקן, ענה רבינו הזקן: "לחיים ולברכה". אחרי ההתועדות שוחחו החסידים בטעם נוסח זה, ששמעוהו אז פעם הראשונה. אחד החסידים אמר, אשר להיות כי נכנס יין יצא סוד, ובעבודה הוא התגלות המדות, לכן זקוקים לברכה. והנוסח הוא "לחיים ולברכה" – אותיות לב-רכה. הצ"צ אמר על זה: זאת יכול לומר חסיד, שהתפלל ועסק בעבודת ה' שלשים שנה.

יום שני

כט אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תזריע, שני עם פירש"י.

תהלים: קמ"קב.

תניא: והנה צמצום . . . נג עבודתם.

באחת ההתועדות אמר אאמו"ר: הקב"ה ברא את העולם וכל הדברים הגשמיים מאין ליש, און אידען דארפען מאכען מיש לאין, פון די גשמיות מאכען רוחניות. די עבודה מאכען פון גשמיות רוחניות און דעם גשמי מאכען א כלי פאר רוחניות, דאס איז א חובת גברא, אין דעם איז מחויב כל אחד ואחד בפרט.

באחת ההתועדות אמר אדני אבי מורי רבי [הרש"ב]: הקדוש ברוך הוא ברא את העולם וכל הדברים הגשמיים מאין ליש, ויהודים צריכים לעשות מ"יש" ל"אין", מהגשמיות לעשות רוחניות. העבודה לעשות מגשמיות רוחניות ואת הגשמי לעשות כלי לרוחניות – זוהי מטלה אישית. בזה מחייב כל אחד ואחד בפרט.

שבת
קודש

יום ראשון

ל אדר א, ר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פקודי, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קמה־קנ.
תניא: פרק לד. והנה . . . מג כמ"ש לקמן.

אאמו"ר אמר: א חסיד מאכט א סביבה. אויב ניט, דארף ער גוט א טאפ טאן בא זיך אין פעקל, וואס טוט זיך מיט איהם אליין. און דאס אליין וואס ער מאכט ניט קיין סביבה – דארף איהם צוברעכען ווי א קינעלע (קיסם). און ער דארף פרעגען בא זיך אליין: וואס טו איך אויף דער וועלט?

אָדנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְשָׁב] אָמַר: חֲסִיד יוֹצֵר סְבִיבָה. אִם לֹא – עָלָיו לְפַשְׁפֵּשׁ בְּכָלִיו, מֵהַמָּצוּבוֹ הָאִישִׁי. וְדָבָר זֶה עֲצָמוֹ, שְׂאִינוּ יוֹצֵר סְבִיבָה – צָרִיד לְשַׁבֵּרוֹ [=אֶת רוּחוֹ] בְּקִיסָם. וְעָלָיו לְשַׁאֵל אֶת עֲצָמוֹ: מָה אֲנִי עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה?

יום שלישי

א ניסן, ר"ח

ה'תש"ג

כָּל הַחֹדֶשׁ אֵין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן.
אַחַר אֲמִירַת הַנְּשִׂא אוֹמְרִים "יְהִי רָצוֹן" הַנִּדְפָּס בְּסִדּוּר תוֹרָה אוֹר, וְגַם כְּהֻנִּים וְלִוִּים אוֹמְרִים אוֹתוֹ.
שיעורים. חומש: תזריע, שלישי עם פירש"י.
תהלים: אֶט.
תניא: אך מי . . . נג לי"ח.

אָדנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְשָׁב] צִוָּה לְגִיסוֹ הָרַב מִשֶּׁה הוֹרֵנְשֵׁטִין הַכֹּהֵן לֵאמֹר הַיְּהִי רָצוֹן שְׂאֵחַר הַנְּשִׂא, וְאָמַר לוֹ כִּי אֶפְלוּ כֹהֵן וְלֹוִי צָרִיד לְאָמְרוֹ, כִּי זֶה שִׁיף לְעִבּוֹר.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד אדר, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר שמעון ארי' שי'

שלום וברכה!

...לפלא שאינו מזכיר מאומה ע"ד ההתועדות, שבטח עשה ביום ההילולא יו"ד שבט העבר וחג הפורים שעבר וכן יעשה בב' ניסן הבע"ל וכבר ידוע מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בו כותב ע"ד מענה כ"ק אדמו"ר (מוהר"ש) נ"ע, לאחד מחסידיו שגר מחוץ לתחום המושב, ובמילא בלא סביבה חסידותית, אשר עליו לדעת שלא בשביל פרנסתו הגשמית הגלה לפנה רחוקה כ"א למחי' שלחו ה' להאיר את הסביבה באור דקדושה, ועאכו"כ כת"ר שי' שנמצא בעיר בה יש כמה אנשים יראים וחרדים, אלא שעוד לא זכו ליהנות ממאור שבתורה זוהי תורת החסידות דרכי' ומנהגי' שעליו להשתדל בזה בתוספת אומץ וכח, ואפשר י"ל שכשימלא תפקידו זה, יזמין לו השי"ת הזדמנות טובה להעתיק לניו יארק מתאים לרצונו מאז.

בברכה לבריאות הנכונה ולחוג את חג המצות הבע"ל בכשרות ובשמחה.

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל, ובודאי יזכה בתוכנו את הרבים.

מדוע קבעו חנוכה שמונה ימים?

יום ראשון כ"ד אדר ה'תשע"ח

ובספר 'בנין שלמה' (סי נב) מבאר: לדעת הרמב"ם ההבדל בין ההדלקה של בין הערביים להדלקה של הבוקר הוא שהדלקת בין הערביים היא מצוה חיובית, ולכן אם הנרות דולקים צריך לכבותם תחילה ולחזור ולהדליקם, אבל בבוקר אין מצוה חיובית להדליק אלא שאם מצאם כבויים צריך להדליקם, אבל נר שלא כבה אין צריך לכבותו ולהדליקו אלא די בתיקון הפתילה.

ומוסיף:

לפי הרמב"ם, יש ליישב את קושיית ה'בית יוסף' הידועה

(אור"ח סי' תר"ע):

מדוע קבעו שמונת ימי חנוכה והרי הנס היה שבעה ימים בלבד, שהרי היה בפך השמן שמצאו כדי להדליק ליום אחד? כי השמן שהיה בפך שמצאו היה די בו כדי להדליק לילה אחד אבל לא מספיק כדי להדליק גם ביום, והרי לשיטת הרמב"ם צריך להדליק גם ביום, וכיון שכך צריך לומר שגם ביום הראשון היה נס בכך שבנוסף ללילה דלקו הנרות גם ביום.

הלכות תמידין ומוספין פרק ג, הלכה יב: ומדליק נר שבת. והדלקת הנרות היא הטבתו. ונר שמצאו שלא כבה, מתקנו.

לדעת הרשב"א (שו"ת ח"א סי' עט ושט) מצות הדלקת הנרות היא רק בין הערביים, ככתוב בתורה "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים" (שמות ל, ח). ומה שנאמר (שם) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות" אינו מדבר בהדלקת הנרות אלא בניקוי בויכי המנורה מהדשן והגבהת הפתילות וכדומה.

ואילו לדעת הרמב"ם המצוה היא שיהיו הנרות דולקים תמיד כלילה וביום, ולכן נרות שכבו צריך להדליקם גם בבוקר ונר שלא כבה מתקנו וזהו שנאמר "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות" – כי 'הטבה' היינו להיטיב את הנר כדי שיחזור לאיתנו הראשון, כחולה שמרפאים אותו וחוזר לבריאותו. ולכן, נר שכבה מדליק, ונר שלא כבה אלא שיש לתקן את אורו – מתקנו, שהרי זוהי 'הטבת' הנר (כסף משנה, לחם משנה).

מדוע אין אומרים שיר של יום בתפילת מנחה?

יום שני כ"ה אדר ה'תשע"ח

ותירץ מהר"ם אלשיך:

למסקנת הגמרא (שם), בספק אם לומר שיר של ר"ה או של חול אין אומרים שירה כלל. ולכאורה הרי הלכה כרבי מאיר שהשיר מעכב את הקרבן (ערכי יא, א) ואיך אפשר להקריב את התמיד בלא שיר? אלא מכאן שבהקרבת תמיד של שחר השיר מעכב ואילו בתמיד של בין הערבים אינו מעכב.

וה'אבני נזר' (אור"ח סי' כז) המתיק זאת על פי דברי ה'זוהר' (ח"א עמ' רכט), שתמיד של שחר ושל בין הערבים הם כנגד שני הענינים שבפסוק "עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה" – "שמחה בצפרא (בבוקר) ורננה ברמשא (בערב)", היינו ש'שמחה' היא כנגד תמיד של שחר ו'רננה' כנגד תמיד של בין הערבים. והביאור: שירת הלויים נלמדת מתקיעת החצוצרות של הכהנים בעת השירה, עליה נאמר "וביום שמחתכם... ותקעתם בחצוצרות", ושניהם הם ביטויי שמחה ('וביום שמחתכם') וחיוכם מן התורה הוא רק בתמיד של שחר ('שמחה בצפרא'). ובתמיד של בין הערבים הם מתקנת חכמים ומאחר שמן התורה אין בו חובת השיר, אין השיר מעכב בו.

הלכות תמידין ומוספין פרק ו, הלכה ה: בשעת הנסוף, אומרים הלויים בשיר... ותקעים תשע תקיעות על פתרי השיר.

כתב הטור (אור"ח סי' קלג): השיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש אומרים בתפילת שחרית בלבד ולא בתפילת מנחה. והביא ה'בית יוסף' (שם, בשם הארחות חיים) שהטעם הוא "שלא היה מצוותן אלא בבוקר".

והקשו אחרונים (שו"ת מהר"ם אלשיך סי' קלח, יום תרועה ר"ה ל, ב ועוד):

שנינו במשנה (ר"ה ל, ב) - חכמים התקינו שאין לקבל עדים לעדות החדש אלא עד המנחה (ומן הקרבן תמיד של בין הערבים) כי "פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלויים בשיר". ומבואר בגמרא שהקלקול היה בכך שלא אמרו שירה כי לא ידעו אם לשיר שיר של ר"ה או של חול (ולדעה שניה, אמרו שירה של חול ואחר כך באו עדים והתברר שהוא ראש השנה). ועל כל פנים מבואר שגם בהקרבת תמיד של בין הערבים היו אומרים שירה!

ניסוך יין מעורב במים

יום שלישי כ"ו אדר ה'תשע"ח

המים, אך מצות ניסוך היין לא התקיימה ועליו לחזור ולנסך יין בנפרד (מנחת חינוך מצוה שכ).

ועוד יש לומר כי דברי הגמרא שאין יוצאים ידי חובת ניסוך ביין המעורב במים, אמורים רק בשאר ימות השנה, בהם אין מצוה בניסוך מים אלא רק בניסוך יין, ומאחר וניסוך המים אינו ניסוך של מצוה, פעולת הניסוך הזו פסולה, אך בחג הסוכות בו יש מצוה גם בניסוך המים, אין המים המעורבים ביין פוגמים במצות ניסוך היין, שהרי גם ניסוך

הלכות תמידין ומוספין פרק י, הלכה ז: ואם ערה המים לתוך היין, או היין לתוך המים, ונסף שניהן מפלי אחד יצא.

יש לתמוה: איך כתב הרמב"ם שאם עירה היין לתוך המים יצא ידי חובת ניסוך, הרי מפורש בגמרא (ב"ב צו, א) שיין מזוג במים פסול לניסוך?

ויש לבאר:

כוונת הרמב"ם היא שיצא בניסוך זה ידי חובת ניסוך

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קג

המים עצמם הוא מצוה (הררי קדם א, סי' קס).

ועוד יש לבאר כי גם בשאר ימות השנה יין מזוג כשר לנסכים, ומה שנאמר בגמרא שיין מזוג פסול הוא באופן שאין ביין עצמו שיעור ניסוך אלא רק בצירוף המים. ועל כך נאמר שהמים אינם משלימים לשיעור הנסכים, אף שלגבי

שאר דיני התורה יין מזוג נחשב כולו כיין והמים משלימים לשיעור היין. ומכל מקום המים אינם פוסלים את היין עצמו, ולכן כשעירב את המים ביין ובכל אחד מהם בפני עצמו יש שיעור ניסוך, הרי זה כשר (הררי קדם שם).

יום רביעי כ"ז אדר ה'תשע"ח

כלי שרת מקדשים דם פסול

הגמרא (שולחן ערוך רבי יוסי, הדם ייזרק והבשר יאכל משני טעמים. א. 'כל העומד להיזרק - כזרוק'. כלומר, הדם הנמצא בכלי וראוי להיזרק הרי הוא כנזקק והידיעה שלא חטא באה אחר הזריקה. ב. כלי שרת מקדש את הפסול להיקרב. וצריך את שני הטעמים, כי משום 'כל העומד להיזרק...' הרי כאשר נודע שלא חטא הדם אינו עומד להיזרק, ורק משום שכלי שרת מקדשים את הדם, עומד הוא להיזרק גם לאחר שנודע שלא חטא. ואילו מצד הטעם שהדם מתקדש בכלי (אם אין אומרים ש'כל העומד להיזרק...') – אמנם הדם ייזרק, אך בזריקה שאין בה כפרה אין הבשר נאכל, ורק משום ש'העומד להיזרק כזרוק' – הרי זה כנודע לאחר הכפרה שהקרבן כשר והבשר נאכל.

והרמב"ם נקט להלכה שכלי שרת מקדש את הדם הפסול (כפי שכתב כאן) והדם ייזרק, אבל אינו סובר ש'כל העומד להיזרק כזרוק', ולכן כשנודע קודם הזריקה שלא חטא – אף שהדם ייזרק (כי הכלי קדוש), הזריקה אינה מכפרת ואינה מתירה את הבשר לאכילה, ולכן כתב (להלן בפ"ד) שרק אם "נודע לו אחר שזרק הדם, הבשר יאכל" כי בנודע לו קודם הזריקה, הבשר לא יאכל.

הלכות פסולי המוקדשין פרק ג, הלכה יט: וכלי שרת מקדשין דם הפסול לקרב.

הביא קרבן 'אשם תלוי' (על ספק חטא) ולאחר שזוהר הדם על המזבח נודע לו שלא היה במעשהו חטא, הקרבן כשר והבשר נאכל (כי בשעת הזריקה היה הספק קיים "והוא ליה אשם תלוי כשר" - רש"י). ואם עדיין לא נזרק הדם, לדעת חכמים הקרבן נפסל (כי מאחר שלא חטא הקרבן מיותר) והדם יישפך והבשר יישרף, אך לדעת רבי יוסי, הדם יזרק והבשר יאכל (כריתות כג, ב) כי כלי שרת מקדש את הדם שבתוכו ונעשה כשר לזריקה (שם כד, ב). ופסק הרמב"ם כרבי יוסי (כסף משנה).

והקשו אחרונים (לחם משנה, בית שמואל אבהע"ז סי' קכד סק"ב): להלן (פ"ד ה"ט) כתב הרמב"ם: "המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא... אחר שזרק הדם – הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות". ומשמע שרק אם נודע לו לאחר זריקת הדם הבשר יאכל לכהנים, אבל אם נודע לו קודם הזריקה – אף שהדם נמצא בכלי שרת – הבשר יישרף, ואילו כאן כתב שכלי שרת מקדשים דם הפסול!

ותירץ ה'שפת אמת' (כריתות שם. וכן הוא ביטחון הקדש' זבחים פו, ב):

הרמב"ם בפירוש המשנה (כריתות פ"ד מ"א) ביאר (ממשמעות

יום חמישי כ"ח אדר ה'תשע"ח

בעלי חיים אינם בטלים

מותר. ולכאורה יש להקשות על כך מהלכה זו: מדוע בהמה האסורה למזבח שהתערבה בבהמות מותרות ימותו כולן, והרי משנשחטו הבהמות אין מניעה להקריבן כי אז תבטל הבהמה האסורה, ואף שאין מבטלים איסור לכתחילה, הרי מטרת השחיטה אינה כדי לבטל את האיסור, שהרי בלאו הכי צריך לשחוט את הבהמה כדי להקריבה, והרי זה כטחינת חטים שיש בהן תולעים?

לפיכך יש לפרש שאין כוונת ה'תרומת הדשן' להתיר מחמת שני טעמים נפרדים אלא רק בצירוף שתי הסיבות: משום שאין כוונתו לבטל וגם משום שאין כאן אלא ספק איסור (ומה שכתב 'וגם אינו מתכוון לבטל' הוא המשך לטעם הקודם) שכן כלל הוא ש'דבר שאינו מתכוין' (פעולה העלולה לגרום לאיסור כשאין כוונת האדם לכך) מותרת רק כאשר תוצאת האיסור אינה מוכרחת.

ולכן, בהמה אסורה שהתערבה בבהמות מותרות, אין לבטלה ברוב על ידי שחיטה, אף אם אין זו כוונתו, מאחר ויש כאן איסור וודאי (נפש חיה י"ד מג).

הלכות פסולי המוקדשין פרק ו, הלכה א: כל הבהמות שנתערב בהן אחת מהמאות המתות או שור הנסקל – אפילו אחד ברבוא – כלן ימותו; לפי שבעלי חיים חשובין הן, ואינן כבשר.

ב'שלחן ערוך' (יו"ד סי' קי"ב) נפסק כי למרות שבהמה האסורה באכילה שהתערבה עם בהמות מותרות אינה בטלה ברוב וכולן אסורות, אם נשחטו הבהמות בשוגג לאחר שהתערבו הרי הן מותרות, כי הבהמה חשובה ולא מתבטלת רק בעודה בחיים ולא לאחר מיתה.

יתירה מזו כתב ה'תרומת הדשן' (סי' קעא): חטים המתולעות שאין דרך לבוררן כראוי, מותר לטווחן ולהשתמש בקמח (וכן נפסק ביו"ד פד, יד). ואף שבחיייהן אינן בטלות ברוב ועל ידי הטחינה יתבטלו, והטחינה נעשית בכוונה ולא בשוגג והרי 'אין מבטלין איסור לכתחילה', מכל מקום מותר "כיון דספק הוא אם יתערב שום איסור כלל (כי אפשר שהתולעים יברחו קודם שייטחנו), וגם אינו מכוון לבטל".

ולפי טעמו השני, נראה לכאורה שאף אם הורג את הבעלי-חי בכוונה (אך לא במטרה לגרום לביטול האיסור)

בין 'קן סתומה' ל'קן מפורשת' יום שישי כ"ט אדר ה'תשע"ח

אחד - יקח בן זוג לגוזל שנותר (ובלבד שמכיר את הגוזל שנותר אם חטאת הוא או עולה, כי אם לא כן אי אפשר להקריבו). ומדוע אם כן נאמרה ההלכה ב'קן סתומה'? מבארים התוספות, שב'קן מפורשת' היה צריך להאריך ולפרט איזה גוזל פרח כדי להתאים לגוזל שנותר את בן זוגו, מה שאין כן במקרה של 'קן סתומה' די לכתוב בקיצור "פרח גוזל אחד".

והרע"ב (קנים פ"ב מ"א, הביאו מהר"י קורקוס כאן) מבאר:

ב'קן סתומה' יש משום חידוש ולכן נאמרה ההלכה בדוגמה זו, כי ב'קן מפורשת' בה כל גוזל כבר היה לעצמו, זה לחטאת וזה לעולה, פשוט שאם אחד מהם אבד יש לקחת בן זוג לגוזל הנותר והחידוש הוא שאפילו 'קן סתומה' ששני הגוזלים שבה תלויים זה בזה (כי קביעת הזהות של גוזל אחד מבררת את זהותו של השני) - אם פרח אחד מהם, אין השני נפסל להקריבה אלא לאחר שיצרפו לו בן זוג אחר יהיה ניתן להקריב את שניהם.

הלכות פסולי המוקדשין פרק ט, הלכה א: קן סתומה שפירח ממנה גוזל לאויר... יקח זוג לשני.

'קן סתומה', היינו שני תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת (לילולת או למצורע וכד') ולפני שהבעלים פירשו איזה לחטאת ואיזה לעולה, פרח גוזל אחד מה'קן' - מביאים הבעלים גוזל אחר כבן זוג לגוזל שנותר. ומה הדין ב'קן מפורשת', היינו שהבעלים פירשו כבר איזה גוזל לחטאת ואיזה לעולה ופרח אחד מהם?

לפי גירסת הגמרא (נדר יב, א, וה'מפרש' ד"ה ואילו) הגוזל שנותר אין לו תקנה, ואף שפירש אינו יכול לדעת אם של חטאת הוא או של עולה, כי רק כאשר שני הגוזלים נמצאים לפניו יכולים הבעלים להכיר איזה גוזל לחטאת ואיזה לעולה. וכיון שאופן הקרבתם שונה, אין אפשרות להקריבו.

אבל התוספות (שם ד"ה קן סתומה) נקטו שאף 'קן מפורשת' שכבר נקבע איזה גוזל לחטאת ואיזה לעולה ופרח ממנו גוזל

האם פרוסה נקראת לחם? שבת קודש א' ניסן ה'תשע"ח

יש להפריש מהן חלה.

ובכך ביאר הנצי"ב את מנהגו של חותנו ר' יצחק מוולוז'ין, שכאשר אחד מהמסובים הגיע לסעודת השבת לאחר שכבר פרסו את החלות, הגישו לו שתיים מהפרוסות ללחם משנה, שכן לגביו כל אחת מהפרוסות קרויה 'לחם' שהרי מלכתחילה הוגשו לפניו בצורתן הנוכחית.

אך בשו"ת 'להורות נתן' (א, ס"י יד) חלק על חידוש זה ויישב את הסתירה באופן אחר: אמנם פרוסה נקראת לחם, אך בדינים התלויים במספר לחמים מסוים אי אפשר לצאת ידי חובה בפרוסה, כפי שכתב רש"י (מנחות עז, א) בטעם ההלכה, שנאמר 'והקריב ממנו אחד מכל קרבן', ואחד - שלם משמע, שלא יטול פרוס'. וכן לשון בני אדם המכנים גם פרוסה בשם 'לחם', אך כשאומרים 'לחם אחד' הכוונה ללחם שלם ולא לפרוסה.

ולפי זה אי אפשר לצאת ידי חובת לחם משנה בפרוסות, שהרי לכך צריך שני לחמים.

הלכות פסולי המוקדשין פרק יב, הלכה יד: תודה

שנפרסה חלה מחלותיה - בלן פסולות.

האם אפשר לקיים מצות 'לחם משנה' בשתי פרוסות של חלה או דווקא בשתי חלות שלימות?

בהלכה זו מבואר שאם נפרסה אחת מחלות התודה, הרי היא פסולה. ובפשטות יש ללמוד מכך שלחם שנפרס שוב אינו נקרא 'לחם'.

מאידך, גם במצות הפרשת חלה נאמר 'לחם' (במדבר טו, יט) ובכל זאת יש להפריש חלה גם מסל שיש בו מספר פרוסות לחם, הרי שגם פרוסות נחשבות לחם!

ומכוח סתירה זו חידש הנצי"ב מוולוז'ין ('משיב דבר' א, ס"י כא) שהגדרת 'לחם' נקבעת על פי הופעתו לפנינו: אם הופיע בשלמותו ואחר כך נפרס, אין הפרוסות נחשבות 'לחם', אך פרוסה שהופיעה לפנינו מלכתחילה בצורתה, ניתן לכנותה 'לחם'. לפיכך, חלת תודה שנפרסה אינה נחשבת מעתה 'חלה', כי מלכתחילה הופיעה כחלה שלימה, אך מי שהביאו לפניו פרוסות לחם יכול להתייחס לכל אחת מהן כ'לחם' ולכן

אגרות קודש

[כ"ד אדר תשי"ג]

...בברכה שאותו שרבינו הזקן כותב אודותו שעדיין מרקד בינינו, ושבפרט יש להזהר בזה בעניינים הקשורים באה"ק ת"ו, תתמעט ממשלתו פוחת והולך ויחוגו את חג המצות אחרי ביעור חמץ בכשרות ובשמחה אמיתית...

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ"ד אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קה
מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ד אדר-א' ניסן תשע"ח

יום ראשון כ"ד אדר ה'תשע"ח הלכות תמידין ומוספין

פרק שלישי

(1) בו יבאר רבינו מצות הקטרת הקטורת על מזבח הזהב, וכמה מקטירים ממנה.

1 א. מצות עשה² להקטיר הקטרת על מזבח הזהב
2 שבהיכל פעמים בכל יום: בבקר ובין הערבים,
3 שנאמר: והקטיר עליו אהרן קטרת סמים⁴. לא
4 הקטירו בבקר - יקטירונו בין הערבים⁵, אפלו היו
5 מזידין⁶. ואין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטרת של
6 בין הערבים⁷.

(2) על הכהנים. (3) שנאמר (שמות ל, א-ג) "ועשית מזבח
מקטר קטורת וגו' וצפית אותו זהב טהור וגו'". והוא המזבח
הפנימי שבהיכל. (4) וגומר: "בבוקר בבוקר בהיטיבו את
הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים
יקטירנה". (5) כלומר, יקטיר קטורת של בין הערביים
וכתנא קמא של ר' שמעון במנחות מט. במשנה. ודלא כר'
שמעון (שם), שמקטיר בערב של הבוקר ושל בין הערביים.
(6) אין הקטורת של הבוקר מעכבת את הקטורת של בין
הערביים, ואף לר' שמעון (שם) שאמר: "אם היו מזידין ולא
הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערביים" - אין זה אלא
בתמיד שהוא עולה ומצויות עולות במקדש לכן גזרו חכמים
שלא יקריבו, חששו שמא יפשעו ולא יקריבו עוד, אבל
בקטורת שאינה מצוייה אלא פעמיים ביום ועוד שהיא
מעשרת - לא חששו שמא יפשעו ולא יביאו קטורת.
(7) ובגמרא שם (ג). למדו זאת ממה שנאמר (שמות שם, ז)
"בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה". ואף כי רבינו
סובר להלן הלכה יב, כי הטבת הנרות היא הדלקתם, אין
זה אלא בנר שכבה, אבל נר שלא דלק מעולם והדליקו אין
זה נחשב הטבה, וכן נשמע בדברי רבינו שם, שהרי כתב:
"ומדליק נר שכבה והדלקת הנרות היא הטבתם". וראה
בלחם משנה שם.

7 ב. כמה מקטירין ממנה בכל יום? משקל מאה
8 דנרין⁸. חמשים בבקר וחמשים בין הערבים⁹. מזבח
9 שנאמר¹⁰ - מקטירין הקטרת במקומו¹¹. וקטרת
10 שפקעה¹² מעל המזבח, אפלו קרטין שבה¹³ - אין
11 מחזירין אותן¹⁴.

(8) כי משקל כל הקטורת בכל שנה הוא שלוש מאות
ושישים ושמונה מנה, ומקטיר ממנה בכל יום מנה, שהם
שס"ה מנים כנגד ימות החמה, ונשארו שלושה מנים שמהם
מכניס כהן גדול מלוא חפניו ביום הכיפורים. (9) משנה
יומא מג: "בכל יום מקריב פרס (=חצי מנה) בשחרית ופרס
בין הערביים", משום שנאמר (שמות שם) "בבוקר בבוקר
בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות וגו' בין הערביים

יקטירנה", אם כן חציו בבוקר וחציו בין הערביים.
(10) שנהרס. (11) כלומר, במקום שהיה המזבח קיים, והם
דברי רב גידל בזבחים נט. אף על פי שלעניין דמים הכל
מודים שצריך מזבח. (12) שקפצה בכח האש, מנחות כו:
(13) שלמים וחשובים שבה" (רש"י במנחות שם).
(14) למזבח. משום שנאמר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל האש
את העולה על המזבח", ודרשו (מנחות שם, יומא מה:
וזבחים פג:): "עיקולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר
עיקולי קטורת", שהיו על מזבח הזהב ופקעו ממנו.

12 ג. בעת שמקטירין הקטרת בהיכל בכל יום¹⁵
13 פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח¹⁶,
14 לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטרת¹⁷.
15 וכן בשעה שיקנס בדם חטאות הנעשות בפנים¹⁸
16 פורשים הכל מבין האולם ולמזבח עד שיצא.
17 שנאמר: וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר
18 בקדש וגומר - בנן אב לכל פפרה שפקדש שלא
19 יהא שם אדם.

(15) אבל בקטורת של יום הכיפורים שהיא לפני ולפנים,
בקודש הקדשים, אמרו בברייתא שאין צריך לפרוש אלא
מההיכל שהוא קרוב לקודש הקדשים, אבל מבין האולם
ולמזבח אין צריך לפרוש (כסף משנה). (16) ולמדו זאת
ממה שנאמר (ויקרא טז, יז) "וכל אדם לא יהיה באהל
מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", - "וכל אדם לא יהיה
באוהל מועד, יכול אפילו בעזרה, תלמוד לומר באוהל
מועד, אין לי אלא באוהל מועד שבמדבר, שילה ובית
עולמים מנין, תלמוד לומר בקודש, אין לי אלא בשעת
הקטרה, בשעת מתן דמים מנין, תלמוד לומר בבואו לכפר".
(17) יומא שם: "אין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מנין, תלמוד
לומר (ויקרא שם) עד צאתו". (18) בהיכל, והוא דם פר
כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה.

20 ד. כיצד סדר הקטרת הקטרת בכל יום? מי שזכה
21 בראשון המזבח הפנימי נכנס¹⁹ בכלי קדש, וטני הנה
22 שמו²⁰, ושל זהב הנה, ומחזיק קנים וחצי. מניח
23 הטני בארץ לפניו, וחופן בידיו האפר והפחם
24 שבתוף המזבח ונותן לתוף הטני, ובאחרונה²¹
25 מכבד²² את השאר לתוכו²³, ומניחו²⁴ שם בהיכל
26 ויוצא²⁵. ומי שזכה בקטרת נוטל פלי מלא קטרת
27 גדושה. וכסוי הנה²⁶, ובזה הנה שמו²⁷. ונותן הבזה
28 בתוף פלי אחר, וכף הנה שמו²⁸. ומכסה את הפך
29 בבגד קטן²⁹, ואוחז הפך בידו, ונקנס עמו אחר
30 במחתה של אש בידו³⁰.

(19) להיכל. "לשון ושמת בטנא, דומה לסל ופיו
רחב". (21) כלומר, אחרי שגמר כל החפינה, שאפשר
שנשאר רק קצת שאינו ניתן לקבלו בחפניו. (22) כלומר,
מטאטא אותם בדבר המיוחד לכך. (23) לתוף הטני.

וְהָיָה שְׂפִידוֹ הַמַּחֲתָה צוֹבֵר אֶת הַגָּחִלִּים עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וּמִרְדָּף⁴⁷ בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲתָה,
וּמִשְׁתַּחֲוָה וְיוֹצֵא⁴⁸. וְהָיָה שְׂפִידוֹ הַכֶּף נוֹטֵל אֶת הַבֶּזֶק
מִתּוֹךְ הַכֶּף⁴⁹ וְנוֹתְנוֹ⁵⁰ לְאוֹהֲבוֹ אוֹ לְקִרְוֹ⁵¹. וְרוֹאֶה,
אִם נִתְפָּזֵר מִן הַקְּטָרֶת מְעַט בְּכֶף - אוֹהֲבוֹ אוֹ קִרְוֹ
נוֹתֵן לוֹ⁵² לְתוֹךְ חֲפָנָיו זֶה שְׂנִיתָפֶזֶר עִם הַקְּטָרֶת
שֶׁבְּפִי⁵³, וּמִשְׁתַּחֲוָה וְיוֹצֵא⁵⁴.

44) ראה שם פרק ו משנה א: "החלו עולים במעלות האולם, מי שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימים לפניהם". ורבינו לא הזכיר כאן את זה שזכה בדישון המנורה, מפני שאינו מדבר כאן אלא בעבודה שעל מזבח הפנימי. 45) שם במשנה. כלומר, נכנס להיכל ונוטל את הטני שהשאר שם כשיצא לאחר שדישן את המזבח. 46) "כעבד שמשמש את רבו וגמר עבודתו ונוטל רשות ויוצא". 47) כלומר, מציע ופורש אותם על המזבח שלא יהיו משופעים כדי שלא יפול הקטורת אחר שיניחם. 48) כי עתה גמר עבודתו. 49) כי הבזק היה בתוך הכף. 50) לבזק. 51) "שבא לשם עימו לצורך כך". 52) כלומר, אוהבו וקרובו, נותן לו, למקטיר. 53) שם במשנה ג: "מי שזכה בקטורת היה נוטל את הבזק מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו, נתפור ממנו נותנו לו בחפניו". כלומר, אוהבו וקרובו נותן בחפניו של המקטיר את כל הקטורת, גם מה שנשאר בבזק וגם מה שנתפור לתוך הכף. 54) במשנה לא הזכיר כאן שמשתחוה ויוצא, אבל פשוט הוא, לפי שכל אדם אסור להיות שם בהיכל ובין אולם למזבח בשעה שמקטיר עד שיצא המקטיר, לכן כשגמר מעשהו השתחוה ויוצא.

ח. וְאוֹמְרִין לְזֶה הַמַּקְטִיר⁵⁵: הַזֶּהֹר שְׁלֹא תִתְחִיל
מִלְּפָנָיִךְ, שְׁלֹא תִכְנֶה⁵⁶. וּמִתְחִיל וּמִשְׁלִיף הַקְּטָרֶת
עַל הָאֵשׁ בְּנֶחֱת פָּמִי שְׁמֶרְקֵד סֵלֶת עַד שֶׁתִּתְרַדֵּד
עַל כָּל הָאֵשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואומרים לזה המקטיר, הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה".

כיון שהמקטיר עומד במזרחו של מזבח, מתחיל בפנים (במערב) וממשיך למזרח, שאם יתחיל במזרח וימשיך בפנים למערב, יכווה.

וצריך להבין, הזהירות היא בבחינת עצה טובה קמ"ל, המוכרחת מצד המציאות, ומה שייך זה לפסקי הדינים בעבודת הקטורת, ולאידך אם זהו עניין של הלכה צריכה זהירות זו להיות מזכרת גם בעת הקרבת הקרבנות על גבי המזבח החיצון, ואעפ"כ לא מצינו הלכה שיאמרו לכה המקריב "זההר... שלא תכווה".

ויש לומר שמכאן ראייה שגם דבר המוכרח מצד זהירות כפשוטה, נעשה ענין של הלכה, וצריך להדגיש את ההלכה שבדבר, כיון שיש סברא שצריך להתחיל מלפניו (ממזרח) מצד "אין מעבירין על המצוות".

24) לטני. 25) שם משנה ט: "נכנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא". ואחרי זריקת דם התמיד ודישון המנורה, היה מוציאו ומניחו אצל המזבח החיצון במקום הדרשן. ועשו כן מפני הנס שהיה בזה, שדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה היו נבלעים במקומם, ובכדי שלא להטריח, כביכול כלפי מעלה, לעשות הנס פעמיים, כרכו את שניהם ביחד. 26) לאותו כלי. ומה ששינוי שם בפרק ז משנה ב "והכף וכסוריו", הכוונה למטוטלת. 27) של הכלי הנ"ל. 28) והוא דומה לתרסק גדול ומחזיק שלושה קבין, ומשל זהב היה. 29) במשנה שם: "וכיסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה", ופירש רבינו שם: "שהיו ממלאין הבזק קטורת, ומכסים במכסה, ונותנין על המכסה מלמעלה מפה קטנה". הרי ששני כיסויים היו: האחד, הכיסוי שהיה לו לבזק, והשני המטוטלת. 30) הוא זה שזכה בתרומת הדרשן, שזוכה גם בזה.

ה. וְכִיצַד חוֹתָהּ? זֶה שְׁזָכָה בַּמַּחֲתָה³¹ לִזְכֶּה
מִחֲתָה שֶׁל כֶּסֶף³² וְעוֹלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ³³, וּמִפְּנֵה
אֶת הַגָּחִלִּים אֵילָף וְאֵילָף, וְנוֹטֵל מִן הַגָּחִלִּים³⁴
שְׂנִיתָאֲפָלוּ בַּמַּעֲרָכָה שְׁנֵיהֶם, וְיוֹרֵד³⁵ וּמַעֲרִין³⁶ לְתוֹךְ
מִחֲתָה שֶׁל זָהָב³⁷. אִם נִתְפָּזֵרוּ מִן הַגָּחִלִּים כְּמוֹ
קֶב אוֹ פָחוֹת³⁸ - מִכְבֶּדֶן לְאַמָּה³⁹. וּבְשִׁבְתָּהּ⁴⁰ כּוֹפֶה
עָלֶיהָ הַפֶּסֶקֶת⁴¹. וְאִם נִתְפָּזֵר יָתֵר עַל קֶב -
חוֹזֵר וְחוֹתָהּ⁴².

31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדרשן. 32) של ארבעה קבין. 33) החיצון. 34) היינו שלושה קבים גחלים. 35) מעל המזבח. 36) מריקן. 37) מחתה של זהב בת שלושת קבין (יומא מג: במשנה). שתהא מלאה, שזהו כבוד של מעלה. ולא היה חותה בשל זהב שמה שתקלקל, והתורה חסה על ממונו של ישראל. ולא היה מריקה לתוך של זהב, בהיותו למעלה על גבי המזבח, לפי שהמחתה של זהב הייתה מלאה, וחששו שמה יתפורזו בדרתו בשיפוע הכבש. 38) משנה בתמיד שם: "נתפור ממנו כקב גחלים (ו)היה מכבדן לאמה". 39) כלומר, לאמת המים שבעזרה שלא ייכוו בהן הכהנים, שהולכין יחפין ואין כאן איסור כיבוי גחלת של המזבח - כיוון שניתקה למצוה אחרת. 40) שאסור לכבות. 41) והוא כלי גדול שמחזיק לתך. 42) כן נראה מלשון המשנה "כקב", הרי שרק אם נתפורזו כקב עדיין שם "מליאה" עליה, אבל ביתר מכן, אין זו מליאה.

ו. שְׁלֹשֶׁה דְּבָרִים הֵיךְ הַפֶּסֶקֶת מְשַׁמֵּשׁ: כּוֹפִין אוֹתוֹ
עַל הַגָּחִלִּים וְעַל הַשֶּׁרֶץ בְּשִׁבְתָּהּ⁴³, וּמוֹרִידִין בּוֹ אֶת
הַדֶּשֶׁן מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.

43) השרץ שנמצא בעזרה וחוששין שמה יגע בו אדם, כופין עליו הפסקתו, ואין מוציאין אותו בשבת משום איסור מוקצה, שיש שבות שאסורוהו גם במקדש, כמו שאמרו גבי לחם הפנים.

ז. וּמִקְדִּים לְפָנֵיהֶם זֶה שֶׁדֶּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי⁴⁴
וְנוֹטֵל הַטְּנִי שְׁבוֹ דֶּשֶׁן הַמִּזְבֵּחַ⁴⁵ וּמִשְׁתַּחֲוָה וְיוֹצֵא⁴⁶.

נהורא" שמאיר בנפשו אור ה' מעט מעט מתוך החושך". והשני הוא "נר תמיד" שהיא העבודה באופן תמידי ללא שינויים, שנמצא תמיד במצב של אור וגילוי להיותו דבוק במקורו בתמידיות, והכוונה היא שיהיו שני העניינים, הן הגילוי של "נר תמיד" והן הגילוי של "מערב עד בוקר".

(על-פי י"ן מלכות' ספר עבודה סימן מב)

61) וגומר: "מערב עד בוקר לפני ה', חוקת עולם לדורותם מאת בני ישראל". 62) שמואל להדליק בשבת. 63) שמואל להדליקם גם בטומאה, וכגון שנטמאו הנרות או הכהנים.

10. יא. וְכַמָּה שָׁמֶן הוּא נֹתֵן לְכָל נֵר? חָצִי לֵג שָׁמֶן.
11. שְׁנָאֵמֶר: מְעַרְבֵי עַד בֹּקֶר⁶⁴ - תֵּן לוֹ כַּמָּדָה שִׁיחֵיהָ
12. דּוֹלֵק מְעַרְבֵי עַד בֹּקֶר. וְאִין מְחַנְכִין אֶת הַמְנוֹרָה אֶלָּא
13. בְּהַדְלָקַת שְׂכֵבָה גְרוֹתֶיהָ בֵּין הָעֶרְבִים⁶⁵.

64) ברייתא שם פט. "מערב עד בוקר, תן לה מידתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר וכו' ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא (=מערב) ועד צפרא (=בוקר)", כלומר, אפילו בלילה ארוך כלילי טבת, שיערו חכמים, שאין צריך יותר מחצי לוג מערב עד בוקר. 65) ולמדו זאת ממה שנאמר (שמות ל, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה", ו-"אי לאו דעבד הדלקה מאורתא, הטבה בצפרא מהיכא?" הרי שחניוך המנורה - בין הערביים.

14. יב. מהו דשון המנורה? כָּל נֵר שְׂכֵבָה - מְסִיר
15. הַפְתִּילָה וְכָל הַשָּׁמֶן שְׂבִינָה⁶⁶ וּמְקַנְחוּ⁶⁷, וְנוֹתֵן בּוֹ
16. פְּתִילָה אַחֲרֵת וְשָׁמֶן אַחֵר כַּמָּדָה, וְהוּא חָצִי לֵג⁶⁸.
17. וְזֶה שֶׁהִסִּיר מְשָׁלִיכוֹ בְּמָקוֹם הַדָּשֵׁן אֶצֶל הַמְזֻבָּח עִם
18. דְּשׁוֹן הַמְזֻבָּח הַפְּנִימִי⁶⁹ וְהַחֲצוֹן, וּמְדַלֵּק נֵר שְׂכֵבָה.
19. וְהַדְלָקַת הַנְּרוֹת הִיא הַטְּבָתָם. וְנֵר שְׂמָצָאוֹ שְׁלֹא כִּכָּה
20. - מְתַקְנִי⁷⁰.

66) שכיוון שכבו, הרי הם כדשן, ואינם ראויים עוד. 67) לנר. 68) שם בגמרא: "איבעיא ליה ר' זריקא, כשהוא נותן בה שמן כמדה ראשונה (דהיינו חצי לוג) או כמי שחסרה. אמר ר' ירמיה פשיטא דכמידה ראשונה, דאי כמה שחסרה מנא ידיעין מאי חיסר". 69) "שני בתי דשנין היו שם אחד במזרחו של כבש ואחד במזרחו של מזבח, זה שבמזרחו של כבש, שם היו נותנין מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה". 70) כלומר, "הטבה" היא הדלקת נר שכבה, או תיקון נר שלא כבה, אבל הדלקת נר שלא הודלק מעולם, אין זה נחשב להטבה, כי אם להדלקה.

21. יג. נֵר מְעַרְבִי⁷¹ שְׂכֵבָה - אִין מְדַלֵּקִין אוֹתוֹ אַחֵר
22. דְּשׁוֹנוֹ אֶלָּא מִמְזֻבָּח הַחֲצוֹן⁷²; אֶבֶל שְׁאֵר הַנְּרוֹת, כָּל
23. נֵר שְׂכֵבָה מִזֵּה - מְדַלֵּקוֹ מִנֵּר חֲבֵרוֹ⁷³.

71) הוא הנר האמצעי שבמנורה והמנורה עמדה ברוחב הבית, בין הצפון ובין הדרום. ומה שכתב רבינו בפירוש המשנה (תמיד פרק ג משנה ט) כי נר מערבי הוא הנר הראשון - לא כתב כן אלא לפי דעת משנה זו הסוברת כמאן

ועוד יש לומר שדווקא בעבודת הקטורת נדרשת זהירות מיוחדת, כיון ש"בעת שמקטירין הקטורת בהיכל בכל יום, פורשין כל העם מן ההיכל, ומבין לאולם ולמזבח לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטורת, שנאמר וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש גו". ומכיון שאין מי שיעמוד ליד הכהן המקטיר שיוכל לסייעו, יש צורך בזהירות יתירה מאשר בעבודתו של הכהן במזבח החיצון, כי שם נמצאים אחיו הכהנים ויוכלו לסייעו במקרה הצורך.

(על-פי י"ן מלכות' ספר עבודה סימן מא)

55) שלא הקטיר מעולם, לכך לפני שנכנס להקטיר למדוהו להיזהר. 56) כלומר, המקטיר עומד במזרחו של המזבח ומלמדים אותו להתחיל בפנים, במערב, ולהמשיך למזרח, שאם יתחיל לפניו במזרח, וימשיך בפנים למערב - ייכוה.

1 ט. וְאִין הַמְקַטֵּיר מְקַטֵּיר עַד שֶׁהַמְנוֹרָה⁵⁷ אוֹמֵר לוֹ
2 הַקְטֵר. וְאִם פָּהֵן גְּדוֹל הוּא⁵⁸ - אוֹמֵר לוֹ הַמְנוֹרָה:
3 אִישִׁי פָּהֵן גְּדוֹל, הַקְטֵר⁵⁹. וְאַחֵר שְׁאוֹמֵר יִפְרָשׁוּ כָּל
4 הָעָם⁶⁰, וְיִקְטֵיר הַמְקַטֵּיר וְיִשְׁתַּחֲוֶה וְיֵצֵא.

57) לדעת רש"י (יומא כח.) הוא הסגן, ולדעת התוספות מנחות ק. דיבור המתחיל אמר, הוא הממונה על הפייסות. 58) המקטיר. 59) משום דרך של כבוד. 60) מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח.

5 י. דְּשׁוֹן הַמְנוֹרָה וְהַטְּבָת הַנְּרוֹת בִּבְקֶר וּבֵין הָעֶרְבִים
6 - מְצוּת עֲשֶׂה, שְׁנָאֵמֶר: יַעֲרֹךְ אוֹתוֹ אַהֲרֹן וּבְנָיו⁶¹.
7 וְהַדְלָקַת הַנְּרוֹת דּוֹחָה אֶת הַשְּׂכֵבָת⁶² וְאֶת הַטְּמֵאָה⁶³
8 כְּקִרְבָּנוֹת שְׂקִבּוֹעַ לָהֶן זְמַן, שְׁנָאֵמֶר: לְהַעֲלֹת נֵר
9 תָּמִיד.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דישון המנורה בבוקר ובין הערביים מצות-עשה.... והדלקת הנרות היא הטבתן".

שיטת הרמב"ם שמצות הדלקת המנורה אינה רק בין הערביים אלא גם בבוקר, שנאמר "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות". אמנם רוב הדעות (ורש"י בכללם) חולקות על כך, וסוברות שאת הנרות הדליקו רק בין הערביים. ו"ל בטעמם, כיון שתועלת האור היא בלילה, אבל ביום "שרגא בטיהרא מאי אהני". אבל הרמב"ם סבר שכיון שצריך להיות "נר תמיד" הרי שצריך להדליקם כל המעת-לעת. ולאידיך יסברו החולקים עליו ש"כל לילה ולילה קרוי תמיד", כשם שקרבן התמיד קרוי כך על שם התמידיות היומ-יומית בהקרבנו ולא שקרב בכל רגע ורגע.

ובפנימיות העניינים יש להוסיף, שבעבודה שבנפש האדם יש שני אופנים. האחד הוא "מערב עד בוקר", היינו שיש שינויים בין בוקר שהוא זמן של גילויים, וערב שהוא חושך והסתרה, שעבודתו היא בצורה ש"ברישא חשיכא והדר

יז. כָּל נֶר שֶׁפָּקַח - מְדַלֵּיקִין אוֹתוֹ מִנֶּר אַחֵר מִהֵן, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְכִיצַד סֵדֵר הַהִטָּבָה? זֶה שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְנוּחָה נִכְנָס⁸⁰ וְכָלִי בִּידוֹ, וְכֹזֵז שְׁמוֹ, וְשָׁל זָהָב הִיָּה, דּוֹמָה לְקִיתוֹן גְּדוֹל. מִדִּשּׁוֹן בּוֹ אֶת הַפְּתִילוֹת שֶׁכָּבוּ וְאֶת הַשָּׁמֶן הַנֶּשְׂאָר בְּנֶר, וּמְטִיב חֲמִשָּׁה נְרוֹת, וּמְנִיחַ הַכּוֹז שָׁם לִפְנֵי הַמְנוּחָה עַל מַעְלָה שְׁנִיָּה מִשְׁלַשׁ מַעְלֹת שְׁלִפְפִינִי⁸¹, וְיוֹצֵא. וְאַחֵר כָּף⁸² נִכְנָס וּמְטִיב שְׁנֵי הַנְּרוֹת, וְנוֹטֵל הַכּוֹז בִּידוֹ וּמְשַׁתְּחָה וְיוֹצֵא.

(80) כי נכנס ביחד עם זה שזכה בדישון מזבח הפנימי, וכאן לא הזכיר אלא מה ששייך לעבודת המנוחה. (81) כי "אבן הייתה לפני המנוחה ובה שלוש מעלות (=דרגות) שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחתותיה בשעת הטבה". (82) אחר שנעשו העבודות, המפורטות להלן פרק ו הלכות ג-ד.

יח. חֲבִיתִי כֹהֵן גְּדוֹל⁸³ - מַצּוֹת עֲשֵׂה לְהַקְרִיבָן בְּכָל יוֹם מִחֻצָּה בְּבֹקֶר עִם תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר⁸⁴ וּמִחֻצָּה בֵּין הָעֶרְפִּים עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים⁸⁵. וְלִישְׁתָּן וְאַפִּיתָן דּוּחִין אֶת הַשֶּׁבֶת⁸⁶ וְאֶת הַטְּמֵאָה⁸⁷, כְּכָל קֶרְבֵּן שֶׁקְּבוּעַ לוֹ זָמַן; שְׁנֵאֲמַר: תְּפִינִי - שֶׁתְּהֵא נֶאֱחָה וְלֹא תֵאָפֶה מִבְּעֶרֶב⁸⁸. וְעוֹד, אִם תֵּאָפֶה מִבְּעֶרֶב - תִּפְסַל בְּלִינָה⁸⁹; שֶׁהִמְרָחֵשֶׁת מִכְּלִי הַקֹּדֶשׁ הִיא, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(83) המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום נקראת חביתין. (84) שנינו במשנה יומא לא: שמקריבים את איברי התמיד, ואחרי כן את החביתין, ואחרי כן את היין (של מנחת התמיד), "ואברים [קודמים] למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים". הרי שהחביתין קרבים עם תמיד של שחר. (85) נלמד מחביתין של בוקר, שהם תמיד של שחר, שהוא הדין לחביתין של ערב, שהם עם תמיד של בין הערביים. (86) משנה צו. "ודוחות את השבת וכו' כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת וכו' ושאי אפשר לה לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת". (87) מנחות נ: "דברי ר' ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת, תעשה ואפילו בטומאה" והיינו כשנטמאה כל הסולת, ואין סולת אחרת, או שנטמאו כל הכהנים, אבל אם נטמא רק הסולת של החביתים או נטמא רק הכהן הגדול, - מביאים עשרון אחר וממנין כהן אחר. (88) במנחות שם: מנא הני מילי, אמר רב הונא תופיני תאפינה נאה ואי אפי לה מאתמול אינשפה לה (=נפוחה ברוח - רש"י). (89) שם נא. "רבא אמר על מחבת (שם) מלמד שטעונה כלי, ואי אפי לה מאתמול איפסל ליה בלינה".

יט. טְחִינֵת סִלְתָּן וְהִרְקָדָן - בַּחוּץ⁹⁰, וְאֵינָן דּוּחִין אֶת הַשֶּׁבֶת⁹¹.

(90) לעזרה ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים העזרה. (91) משנה מנחות צו. "טחינתן והרקדתן אינו דוחה את השבת, כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ושאי אפשר וכו'".

דאמר שהמנוחה עמדה לאורך הבית בין המזרח והמערב, אבל לפי מה שפסק רבינו (שם הלכה יב) שעמדה בין הצפון והדרום - נר המערבי הוא האמצעי, וראה לחם משנה כאן. (72) ולמדו כן ביומא מה: ממה שנאמר (ויקרא ו, ו) "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" "אש תמיד" שאמרתי לך (הוא של מנוחה, שנאמר בה (שמות כז, כ) "להעלות נר תמיד"), לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון" ומה שאמרנו בתמיד פרק ג משנה ט "שמדליק מן הדולקים" (ראה בראב"ד) אין המדובר שם בנר מערבי (לחם משנה). (73) ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

יד. וְכִיצַד מְדַלֵּיק? מוֹשֵׁף הַפְּתִילָה עַד שֶׁמְדַלֵּיקָה וּמְחִזְיָהָ⁷⁴. לְפִי שֶׁהַנְּרוֹת קְבוּעִים בַּמְנוּחָה, וְאֵינָם יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּנֶר אַחֵר⁷⁵ מִשּׁוּם בְּזִיוֹן⁷⁶.

(74) כי הפתילות היו ארוכות. (75) כלומר, להדליק נר מנר על ידי נר של חולין. (76) שמדליק נר של חולין מנר של מנוחה.

טו. כָּל הַפְּתִילוֹת⁷⁷ שֶׁאֲסוּר לְהַדְלִיק בֵּהֶן בְּשֶׁבֶת - אֲסוּר לְהַדְלִיק בֵּהֶן בְּמִקְדָּשׁ בַּמְנוּחָה⁷⁸; שְׁנֵאֲמַר: לְהַעֲלֹת נֶר תְּמִיד - שֶׁתְּהֵא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֻלִּיָּה⁷⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... שתהא שלהבת עולה מאליה".

ובפנימיות העניינים יש ללמוד הוראה, שלעולם אין לאדם להישאר במצב של תלמיד ומקבל, אלא צריך להיות בבחינת שלהבת העולה מאליה, כמו תלמיד אמיתי שקיבל שכלו של הרב באופן שיכול אח"כ ללמוד בעצמו. וכמו שהוא בקו של תורה, כך הוא בלימוד דרך בעבודת ה', שהשלימות היא שעובד את ה' בכח עצמו. וכן הוא בעניין גמ"ח, שבזה צריך להיות תלמידו של הקב"ה "מה הוא נקרא רחום, אף אתה היה רחום", "מה הוא גומל חסדים, אף אתה גמול חסדים", שגם בזה צריכה להיות "שלהבת עולה מאליה", ובנוסף יהיה בזה גם העניין ש"אדם רוצה בקב שלו כו'".

(על"פ י"ן מלכות' ספר עבודה סימן מג)

(77) בשבת כא. "תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר (שמות כז, כ) להעלות נר תמיד, הוא תני לה והוא אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר". (78) אבל שלא במנוחה, כגון בשמחת בית השואבה מותר להדליק בפתילות של בלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם שיש בהם הרבה צמר, אף על פי שבשבת אסור להשתמש בפתילות של צמר. (79) פרט לאלה שאינן עולות אלא על ידי תיקון.

טז. לֹא הִיָּה מְטִיב כָּל הַנְּרוֹת בְּפֶעַם אַחַת, אֶלָּא מְטִיב חֲמִשָּׁה נְרוֹת וּמִפְסִיק, וְעוֹשִׂין עֲבוּדָה אַחֶרֶת, וְאַחֵר כָּף נִכְנָס וּמְטִיב הַשְּׁנֵי, כְּדִי לְהַרְגִּישׁ אֶת כָּל הָעֲזָרָה.

תחתיו מבניו יעשה אותה". (103) כלומר, במקומו, מה שהוא היה צריך להביא, מביאים יורשיו תחתיו. (104) שם במשנה. ואמרו שם בברייתא "כיוול יקריבנה חצאין תלמוד לומר (שם) "אותה", כולה ולא חצייה, דברי רבי יהודה". (105) וראה בתוספתא הטעם דשלימה הייתה קריבה בין בבוקר בין בערביים שנאמר (שם) "כליל תקטר".

פרק רביעי

(1) יבאר בו דיני הפייסות.

- א. כל העבודות האלו שעושין בְּכָל יוֹם - בפייס²²
- היו עושין אותן. וכיצד היו עושין? כל פהגני בתי²³
- אבות²⁴ של יום נכנסין ללשכת הגזית²⁵ אחר שיעלה
- עמוד השחר²⁶, ומלפשיין הן בבגדי פהגה²⁷, והממנה
- שעל הפייסות עמנה²⁸, והן עומדין בהקפדה²⁹,
- והממנה נוטל מענפת מעל ראשו של אחד מהן
- ומחזירה³⁰, והוא האיש שמתחילין למנות ממנו
- ומפייסין פמו שיתבאר³¹.

(2) הכהנים. (3) כלומר, קרבנות ציבור הקובעים בכל יום. אבל קרבנות יחיד, לא היה בהם פייס (רש"י ביומא כו: ד"ה אם רצה). וראה משנה-למלך להלן הלכה ט, והר המוריה. (4) בגורל. ומקור הדבר ביומא כב. במשנה "בראשונה כל מי (= כל כהן) שרוצה לתרום את המזבח תורם, ובזמן שהן מרובין, רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה, ואם היו שניהם שוין, הממונה אמר להן והצביעו וכו' מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חבירו, ונפל ונשברה רגלו, וכיון שראו בית-דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהיו תורמין את המזבח אלא בפייס". (5) ראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי "בימי שמואל חלקם (לכהנים) הוא ודוד המלך לארבעה ועשרים משמר". ו"כל ראש משמר מחלק משמרו לבתי אבות, עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת (= השבוע), והאחד ביום של אחריו" (שם הלכה יא). (6) אין כוונת רבינו לומר ששני בתי אבות יעבדו ביום אחד (כמפורש בתוספתא תענית פ"ב "כל משמר שיש בו ז' בתי אבות, כל אחד ואחד מקריב יום א'. ומשמר שיש בו ח' בתי אבות, ו' מקריבין ו' ימים, כל אחד יום אחד, ושנים מקריבין יום אחד"), שהרי למעלה בהלכות כלי המקדש שם כתב רבינו כי כל בית אב עובד יום אחד מימות השבת, והאחר ביום של אחריו, אלא הכוונה לכהני בתי אבות של כל יום ויום, אבל ביום אחד אין אלא בית אב אחד, ראה בהר המוריה. (7) יומא כה. בברייתא. וראה בתוספתא שם פ"א, ותוספתא סוכה פ"ד. וראה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יז. (8) שהיתה בצפון העזרה. וחציה בקודש וחציה בחול, ובה היתה סנהדרי גדולה יושבת (פ"ה מהלכות בית הבחירה שם). ולא עשו את הפייס בעזרה עצמה, לפי שגנאי הוא לעמוד אפילו שעה קלה בעזרה בראש מגולה. ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. (9) שאז מתחיל זמנה של תרומת הדשן, שהפייס הראשון היה עליה (להלן הלכה ה). וראה למעלה פ"ב הלכה יא. (10) כרב ששת ביומא כד: ולא כרב נחמן, לפי

- כ. פהגני⁹² שהקריב מחצה בשחרית, ומת או נטמא
- או נולד לו מום, ומנו פהגני אחר תחתיו - לא יביא
- חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשו;
- אלא מביא⁹³ עשרון שלם וחוצהו, ומקריב מחצה⁹⁴
- ומחצה אבד⁹⁵.

(92) כהן גדול. (93) מביתו. (94) משום שנאמר (ויקרא ו, יג) "מחציתה בבוקר ומחציתה בערב" ומהאזנה היתירה של ו"מחציתה, למדו ש"מחצה משלם הוא מביא ומקריב, הא כיצד? מביא עשרון שלם וחוצהו". וחרץ מזה מביא עוד עשרון שלם לחינוכו. (95) "אבד" היינו שאינו ראוי לכלום, לא להקריבה ולא להשתמשות אחרת.

- (כא). נמצאו שני חצאים קריבין⁹⁶, ושני חצאין
- אובדין⁹⁷. ואלו שני החצאין האובדים - מניחין
- אותן⁹⁸ עד שתעבר צורתן⁹⁹, ויוצאין לבית
- השרפה¹⁰⁰. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין
- הערבים¹⁰¹. והיכן שורפין אותן? בעזרה.

(96) מחצית של הכהן הקודם ומחצית של הכהן שבא אחריו. (97) המחצית הנשארת של הכהן הראשון והמחצית הנשארת של הכהן שבא במקומו. (98) מנחות שם: "תני תנא קמיה דרב נחמן מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה". (99) כלומר, יניח אותן עד שיתקלקלו או עד שייפסלו בלינה, ואחר כך יישרפו, אבל בלי עיבור צורה אסור לשרפן, שמכיוון שהפסול אינו בסולת עצמה, הרי אם ישרפן הוא מבזה קדשים, אבל אחר שעובר צורתם הרי נפסל גם הסולת עצמו ואין זה מבזה קדשים. וביארו בגמרא שם: שהמחצה הנשארת מן הכהן הראשון בוודאי טעונה עיבור צורה, שהרי מקודם הייתה ראוייה להקריבה, אלא אפילו המחצית הנשארת מהכהן השני שלכתחילה הופרשה לשריפה - גם היא צריכה עיבור צורה, שהרי לא היה ידוע בתחילה איזו מחצית תקרב ואיזו תישאר ותישרף. (100) היינו, בעזרה. (101) מביא הכהן הגדול עשרון שלם מביתו וחוצהו ומקריב מחצה, והמחצה השנייה וכמו כן המחצה שנשמאה יצאו לבית השריפה, אלא שזו השנייה תעובר צורתה. אבל זו שנשמאה, שפסולה בגופה, תישרף מיד.

- כב. מת פהגני גדול בשחרית אחר שהקריב חצי
- העשרון ולא מנו פהגני אחר - מביאין היוצאין
- עשרון שלם¹⁰² עבד פפרת¹⁰³ ועושין אותו חבתין,
- ושלמה היתה קרבה¹⁰⁴. מת פהגני גדול קדם שיקריבו
- בבקר ולא מנו פהגני אחר - מקריבין אותו עשרון
- שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים¹⁰⁵. ואין
- כופלין שמנה ולבונה¹⁰⁶, אף על פי שנקפלה הסלת;
- אלא מפרישין להם שלשה לגי שמן וקמץ לבונה,
- לג ומחצה שמן וחצי קמץ לבונה - לעשרון של
- בקר, ולג ומחצה שמן וחצי קמץ לבונה - לעשרון
- של בין הערבים.

(102) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא ו, טו) "והכהן המשיח

17 וְהָאִישׁ שֶׁשָּׁלַם הַמִּנְיָן אֶצֶל אֲצָפְעוֹ הוּא שֶׁיֵּצֵא בְּפִיסֵי
18 רָאשׁוֹן לְעִבּוּדָה.

22 ברייתא יומא שם, ותוספתא יומא וסוכה שם, וראה למעלה הלכה א. 23 כן כתב רש"י ביומא כב. 24 משנה ביומא שם. "וזה אחר שיעמידם שורה, ויסכימו ביניהם ממי יתחיל המנין" (פירוש המשנה שם). 25 שם במשנה. ובגמרא (שם כג.) אמרו שבריא אינו מוציא אלא אחת וחולה מוציא שתיים, ורבינו לא חילק בזה, עיין לחם-משנה, וראה להלן. 26 ראה ברייתא שם "אין מוציאין לא שליש וכו' ואם הוציא שליש מונין לו", ומפרש רש"י שליש, אצבע שליש. אבל רבינו גורס "שלש", וכן הגירסא בכ"י מינכן וברבינו חננאל שם, ורוצה לומר שהוציא שלש אצבעות. 27 רבינו מפרש מה שאמרו שם בברייתא "ואם הוציא שלש מונין לו – גודל אין מונין לו" – היינו שהמוציא שלש מונים לו גם השלישי, ואילו המוציא גודל, אין מונים לו את הגודל. אבל דברי רבינו תמוהים, שהרי בגמרא שם אמרו כי מה שאמרו בברייתא שאם הוציא שליש מונין, היינו מונין לו אחת. ואף לדברי הירושלמי (יומא פ"ב הלכה א, והובא בר"ח שם) "אחת מונין לו (אחת), שתיים מונין לו (שתיים), שלש אין מונין לו וכו' את היתירה", ואילו רבינו כותב שמונין לו שלש. וראה בהר המוריה כאן, שיש מגיהים בלשון רבינו "ב" במקום "ג". (אבל שיטת רבינו מתבארת בתשובתו (הוצאת פריימן סימן שמח, והוצאת בלוי סימן קכו) וזה-לשוננו שם: "אחת מוציאין, שתיים אין מוציאין, ויחידים מוציאים שתיים, ואין מונין להם אלא אחת וכו' והתניא אין מוציאין לא שלש ולא גודל במקדש מפני הרמאין, ואם הוציא שלש, מונין לו. גודל אין מונין לו, מאי מונין לו אחת אגודל (כן גירסת רבינו), רוצה לומר שמאמר הברייתא שהמוציא שתיים מונין לו אחת הוא, אם אחת מן השתיים, גודל". עד כאן לשון רבינו שם. היוצא מהדברים הנ"ל, כי גם בשתיים וגם בשלש מונין לו כולם, ומה שאמרו בברייתא ראשונה שאין מונין לו אלא אחת, אין זה אלא בגודל בלבד. ולפי זה מיושבים דברי רבינו כאן, אלא שעדיין לא מובן למה השמיט רבינו ההבדל בין בריא שמצביע אחת, לחולה שמצביע שתיים, ראה בלחם-משנה. ועיין במבוא של הגר"ש ליברמן להלכות הירושלמי להרמב"ם עמ' יא הערה 84). 28 במשנה שם כב. "אין מוציאין אגודל במקדש", ובברייתא שם כג. הטעם מפני הרמאין. 29 כלומר, "נזח לפשוטו ולקפצו, ושמא יפשוט אותו או יקפוץ אותו כשיקרב המנין לצאת כדי שיבא הפייס אצלו" (פירוש המשנה שם). אבל רש"י מפרש שם במשנה, את דברי הברייתא "מפני הרמאין", שיראה כאילו הוא שני בני אדם, כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה, יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם, וימנה המנין לכלות בו, והממונה לא יבין לפי שהאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה, ונראין כאצבעות ב' בני אדם. ורש"י פי' כן משום שהוא סובר שאם מוציא שתיים מונין לו אחת, אבל רבינו שסובר שאם הוציא שתיים מונין לו שתיים – הוכרח לפרש באופן אחר (הר המוריה). 30 כלומר, אין מונין את האגודל, אבל האצבע שהוציא אתו – מונין לו. [וגם זה מתאים למה שכתב בתשובה, הובא

שהלכה כרב ששת באיסורים לגבי רב נחמן (לחם-משנה). וטעמו של רב ששת, נאמר שם בגמרא "דאי אמרת בבגדי חול, אגב חביבותיה מיקרו ועבדי" (עבודה בבגדי חול, אותן שזכו לפייס – רש"י). וראה בפירוש המשנה לתמיד פ"ה משנה ג. 11 יומא כה. ותוספתא יומא וסוכה שם: "לשכת הגזית כמין בסילקי (= בית גבוה שעל עלייה – רש"י) גדולה היתה, פייס במזרחת וזקן יושב במערבה, וכהנים מוקפין ועומדין כמין בכוליאר (= עיגול – רש"י) והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל". ורבינו השמיט מה שאמרו "וזקן יושב במערבה", וראה בלחם-משנה. 12 בעיגול. 13 מיד, לפי שגנאי הוא בלא מצנפת, ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. וראה בפירוש המשנה לתמיד שם. 14 להלן הלכה ג.

1 ב. וְיוֹצֵאִין לְעִבּוּדָה אֲנָשִׁים שְׁעוֹבְדִין בּוֹ¹⁵. וְשֶׁאֵר
2 הַכֹּהֲנִים¹⁶ מוֹסְרִין אוֹתָן לַחֲזָנִין¹⁷, וּמַפְשִׁיטִין אוֹתָן
3 אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ¹⁸, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶן אֶלָּא
4 הַמְּכַנְסִים בְּלִבָּד¹⁹, עַד שְׁלֹבְשִׁין בְּגָדֵי חָל, וְחוֹזְרִין
5 וּפּוֹשְׁטִין אֶת הַמְּכַנְסִים שָׁל קֹדֶשׁ²⁰, וּמַחֲזִירִים
6 הַחֲזָנִים אֶת הַכֹּהֲנִים לַחֲלוֹנוֹת²¹.

15 כלומר, אלו הכהנים שזכו בפייס, יוצאין לעבוד עבודת הקודש בבגדי הקודש הלבושים בהם. 16 שלא זכו בפייס. 17 משנה בתמיד שם. והם השמשים של המקדש (פירוש המשנה שם), הממונים להלביש את הכהנים (רא"ש שם). וראה שקלים פ"ה משנה א. 18 בתמיד שם: "מסרום בלבד". ולפי דברי רב ששת (יומא כה. ראה למעלה), שהיו מלובושים בגדי קודש בעת הפייס, כוונת דברי המשנה שהפשיטום את בגדי הקודש שהיו לבושים בהם. 19 משום צניעות (רא"ש שם). 20 כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. וכן הוא לפי פירושו של הרא"ש שכל עיקר השאירם במכנסים לאחר הפייס, אינו אלא שלא יעמדו ערומים. ואם כן, לאחר שלבשו בגדי חול, עליהם לפשוט את המכנסים הנ"ל. 21 בתמיד שם: "וחלונות היו שם, וכתוב עליהם תשמיש הכלים". וראה למעלה פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכות ח"ט כי ששה ותשעים חלונות היו במקדש להניח בהן הבגדים, ולכל משמר היו ארבעה חלונות: למכנסים ולאבנטים למצנפת ולכותנות, ועל כל אחד היה כתוב שם המשמר ושם הבגד הנמצא שם.

7 ג. פִּיצַד מְפִיסִין? עוֹמְדִין בְּהֶקֶף²², וּמַסְכִּימִין עַל
8 מִנְיָן - שְׁמוֹנִים, מֵאָה, אוֹ אֶלֶף, אוֹ פֶּל מִנְיָן
9 שֶׁיִּסְכְּמוּ עָלָיו²³. וְהַמִּמְנָה אוֹמֵר לָהֶם הַצְבִּיעוּ²⁴, וְהֵן
10 מוֹצִיאִין אֲצָפְעוֹתֵיהֶן אֶחָת אוֹ שְׁתֵּים²⁵. וְאִם הוֹצִיא
11 שְׁלֹשׁ²⁶ - מוֹנִין לוֹ שְׁלֹשׁ²⁷. וְאִין מוֹצִיאִין גּוֹדֵל
12 בְּמִקְדָּשׁ, מִפְּנֵי הַרְמָאִים²⁸; שֶׁהַגּוֹדֵל קָצֵר וְנוֹחַ
13 לְהוֹצִיאוֹ וּלְכַפּוֹתוֹ²⁹. וְהַמוֹצִיא גּוֹדֵל - אִין מוֹנִין
14 אוֹתוֹ³⁰. וּמִתְחִיל הַמִּמְנָה לְמִנּוֹת מִן הָאִישׁ הַיֹּדֵעַ
15 שֶׁהִסִּיר מִצְנַפְתּוֹ תְּחִלָּה³¹, וּמוֹנָה עַל אֲצָפְעוֹתֵיהֶן³²,
16 וְחוֹזֵר חֲלִילָה, עַד שֶׁיִּשְׁלִים הַמִּנְיָן שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון כ"ד אדר – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

והשביעי מעלה העקץ⁴⁹ והרגל⁵⁰. והשמיני מעלה²⁰
החזה⁵¹ והגרה⁵². והתשיעי מעלה שתי הדפנות.²¹
והעשירי מעלה הקרבים⁵³. והאחד עשר מעלה סלת²²
הנסכים⁵⁴. והשנים עשר מעלה החבתין⁵⁵. והשלשה²³
עשר מעלה היין של נסכים⁵⁶.²⁴

(39) כהנים, משנה שם כה. וראה שם כו: שבח זוכים בו ארבעה עשר, ובשבת חמשה עשר, ובשבת שבתוך החג – ששה עשר, וכן הוא בירושלמי יומא פ"ב הלכה ב, וראה בתוספתא שם פ"א. (40) שם כה: "דתני ר' חייא, לא לכל עבודה ועבודה מפסין, אלא כהן שזכה בתמיד (= שחיטת התמיד), שנים עשר אחיו הכהנים נמשכים עמו". (41) [במנין הפייס מהלך לימינו, ראה למעלה הלכה ג, ובוודאי גם כאן הולך לימין]. (42) כן היא מסקנת הגמרא (יומא שם), והוכיחו זאת ממה ששינון בתמיד פ"ד, משנה א "שחט השוחט, וקיבל המקבל ובא לו לזרוק". (43) שם במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה ד סדר הדישון. (44) שם במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה יב מהו דישון המנורה. (45) כלומר, מדליק את הנרות, ראה למעלה שם. (46) הימנית. ראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא, ובתמיד לא: במשנה. (47) כבש המזבח. (48) יומא ותמיד שם, וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה יב. (49) לדעת רש"י (יומא שם), והראב"ד (תמיד לג.), והמפרש (שם וכן בדף לא.). וכן כתב הכסף-משנה שם הלכה ח. ולדעת הערוך (מובא ב'תוספות יום טוב' תמיד פ"ג משנה א) הוא העצה הנזכר בויקרא (ג, ט) "לעומת העצה", ולדעת הרא"ש (שם לא:) הוא סוף השדרה הסמוך לאליה. וראה רע"ב פ"ג שם. (50) רגל שמאלית, ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, ובתמיד ויומא שם. (51) כל הרואה את הקרקע למעלה עד הצואר (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה י). (52) גרה הוא הצוואר, ונקרא גרה כי הוא מעלה גרה בצוואר (כסף-משנה פ"ו שם הלכה ח). (53) המעיים, וראה בהלכות מעשה קרבנות שם הלכה טו, ובתמיד ויומא שם. (54) "שלאחר הקטרת אברי התמיד, מקטירין מנחתו, דהיינו סולת", ראה תמיד ויומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם, כמו שנאמר (במדבר כח, ה) "ועשירית האיפה סולת למנחה". (55) שכהן גדול מקריב: חצי עשרון בבוקר עם תמיד של שחר, וחצי עשרון בין הערביים עם תמיד של בין הערביים, ראה למעלה פ"ג הלכה יח, ופ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד. ופ"ו שם הלכה טז. וראה תמיד ויומא שם. (56) ראה תמיד ויומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם. שנאמר (שם, שם, ז) "ונסכו (=יין) רביעית ההין לכבש האחד, בקודש הסך נסך שכר לה".

ז. הפיס השלישי - אומר להן הממנה לכל אנשי בית אב של אותו היום: מי שלא הקטיר קטרת מוקדו יבוא ויפייס⁵⁷. ויתקבצו אצל הממנה ויפייסו, ומי שייצא בפיס זה ראשון הוא שייזכה להקטיר קטרת.

(57) ביומא כו. במשנה "הפייס השלישי, חדשים (= מי שלא

למעלה, שמה שאמרו בברייתא ראשונה, שאין מוציאין שתיים, ואם הוציא שתיים, אין מונין לו אלא אחת, היינו במוציא אגודל ואצבע, שאין מונין אלא אצבע, ולא גודל). (31) ראה למעלה הלכה א. (32) בירושלמי (יומא פ"ב הלכה ב) אמרו שהוא מהלך לימינו של האיש הידוע, וראה להלן הלכה ו.

ד. ולמה מונה המנין שהספימו עליו על האצבעות שהוציאו, ולא היה מונה על האנשים עצמן? לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר³³, שנאמר: ויפקדם בטלאים.

(33) שם כב: "ונמנינהו לדידהו. מסייע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב וכו' וישמע שואל את העם ויפקדם בטלאים".

ה. ארבעה פיסות היו מפייסין בכל יום³⁴ בשחרית³⁵. הפיס הראשון - מי תורם את המזבח³⁶. הפיסו וזכה מי שזכה לתורם, והוא מסדר את המערכה, והוא מעלה שני גזרי עצים³⁷ למזבח, והוא מכניס מחפה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטרת³⁸.

(34) משנה שם כב. וראה שם כה. (35) אבל בתמיד של בין הערביים לא היו מפייסין, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית, יזכה בה בין הערביים, ראה להלן הלכה ח. (36) כלומר, מי מרים את הדשן מן המזבח (ראה למעלה פ"ב הלכה יב כיצד תורמין). וראה במשנה שם כב. (37) ברייתא שם כב. כז: כח. ומכיון שנאמר "מערכה" סתם, נראה שהכוונה לשתי המערכות: מערכה גדולה, ומערכה שניה של קטורת. וכן מפורש להלן פ"ו הלכה א. (38) דברי רבינו תמוהים, שהרי ביומא כה: כו. נחלקו רבי יהודה ורבי אליעזר בן יעקב, ר' יהודה סובר כי לא היה פייס במחתה, אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעמו, זכה עמי במחתה. ולר' אליעזר בן יעקב יש פייס במחתה, ורבינו שפוסק שמי שזוכה בתרומת הדשן – זכה במחתה, אין זה לא כמר ולא כמר (לחס-משנה). ויתכן כי מקורו של רבינו הוא בתמיד פ"ה משנה ה: "מי שזכה במחתה, נטל מחתת הכסף וכו'". ושם פ"ו משנה ב: "מי שזכה במחתה, צבר את הגחלים על גבי המזבח (=הפנימי)". וסובר רבינו, כי מי שזכה במחתה, היינו מי שזכה בתרומת הדשן, הוא נוטל מחתת הכסף להכניס אש על המזבח הפנימי (הר המוריה). וראה למעלה פ"ג הלכה ה.

ו. הפיס השני זוכין בו שלשה עשר³⁹ על סדר עמידתן⁴⁰. כיצד? הממנה אומר להם הצביעו, ומונה פדרן שבארגו. וזה שייצא בפיס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו⁴¹ הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו⁴². והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי⁴³, שהוא מזבח הקטרת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה⁴⁴ ומיטיב את הנרות⁴⁵. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו⁴⁶ לכבש⁴⁷. והששי מעלה שתי הידים⁴⁸.

בשבת היה בית אב, ואם כן המשמר נחלק לשבעה בתי אב, וכן פירש"י בתענית טו: . אבל במנחות קז: מבואר שהיו רק ששה בתי אב, ובשבת היו כל בתי אב שוין. וכן הוא בירושלמי שקלים פ"ו, הלכה ד. וכן כתב רש"י בפסחים נז. (חידושים ומקורים לבעל מנ"ח). וראה תוספתא תענית פ"ב, שהובאה למעלה ה"א. (67) ראה למעלה בפ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי המשמרות היו מתחלפות ביום השבת, וראה ביומא כו. כי בשבת היו מפיסין גם בשחרית וגם בערבית, כיון שהמשמרות מתחדשות, והיה פייס בבוקר, עבור אנשי בית האב מן המשמר היוצא. ובערבית, עבור אנשי בית האב מן המשמר הנכנס. (68) ברייתא בסוכה נו: "משמרה היוצאת, עושה תמיד של שחר ומוספין". (69) זה פשוט, שהרי לא מצאנו פייס בשבת אלא בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערביים (כמבואר ביומא שם, ובירושלמי שם פ"ב ה"ב). אבל בקרבן מוסף לא מצאנו פייס, ועל-כרחינו שזה שזוכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר, וזכה בה גם בעבודת המוספין (הר המוריה). (70) לא כתב רבינו מי הקריב את שני הבזיכין, וראה להלן הלכה יא. (71) משנה בסוכה נו. וראה להלן הלכה יב כיצד חולקין.

- י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש⁷². והלבונה טעונה מלח⁷³ בשאר הקרבנות⁷⁴.

(72) שנאמר (ויקרא כד, ז) והיתה לחם לאזכרה, נאמר כאן אזכרה, ונאמר אצל מנחה (שם ו, ח) אזכרה, מה אצל המנחה הקומץ מתיר את השיריים, אף לבונה מתרת את הלחם (ראה קרית ספר, למעלה פי"ט מהלכות מעשה הקרבנות הי"ד). וראה מנחות צט: במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים" (כספ-משנה). וכן מפורש בספרא (פ' אמור פרק יח הלכה ו) "והיתה לחם, מלמד שהיתה מעכבת וכו' את הלחם". (73) במנחות כ. "מנין לרבות לבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה בבזיכין וכו' תלמוד-לומר (ויקרא ב, יג) על כל קרבן תקריב מלח". וראה למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג, ובפס"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יד. (74) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה יא.

- יא. ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין⁷⁵. ושני פהנים מקריבין את שני הבזיכין⁷⁶.

(75) כאביי משמיה דגמרא, ואליאב דאבא שאול ש"מערכה גדולה קודמת למערכה שניה וכו' ומוספין לבזיכין וכו'" (יומא לג). וכו' ישמעאל בפסחים נח. וראה להלן פ"ו הלכה יא, ש"מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין, קודם ניסוך היין של מוספין", ואם כן, הכהנים מן המשמר היוצא, שזכו בתמיד של שחר והמוספין, הם המקריבים את הבזיכין, עיין שם. (76) משנה יומא כו: ומשנה מנחות צט: וראה תוספתא מנחות פרק יא.

- יב. כיצד חולקין לחם הפנים בכל שפחות השנה? משמר הנכנס נוטל שש חלות, ומשמר היוצא נוטל שש⁷⁷. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון⁷⁸, שהרי הן

הקטיר קטורת מימיו לקטורת בואו והפיסו". וכן הוא בתמיד פ"ה משנה ב. ובגמרא יומא שם אמרו, למה הכריזו דוקא לאלו שלא הקטירו, משום שהיו הכהנים מתברכים בהקטרת הקטורת, והיו אומרים כל מי שמקטיר קטורת היה מתעשר וממונו מתרבה, למאמרו השם יתברך (דברים לג, י) ישימו קטורה באפך, וכתוב (שם, שם, יא) ברך ה' חילו וגו'. ולפיכך כל מי שהקטיר לא היו מניחין אותו להקטיר פעם שניה, שישאר זולתו מן הכהנים שלא יקטירו, ולא היו אוספים לפייס הקטורת אלא למי שלא הקטיר קטורת מימיו (פירוש המשנה ביומא שם).

- ח. הפיס הרביעי - מתקבצין כלן⁵⁸ ומפיסין לידע מי מעלה אברים מן הכבש למזבח⁵⁹. הפיס וזכה מי שזכה⁶⁰. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פיס אחר, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים⁶¹; חוץ מן הקטרת⁶², שהן מפיסין לה פיס אחר בין הערבים, ויבוא כל מי שלא הקטיר קטרת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כלן מימיהן - מפיסין להן כלן בשחרית⁶³ בפיס שלישי, וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

(58) כלומר, בניגוד לקטורת שהפיסו רק חדשים ולא ישנים, כאן הפיסו גם ישנים, שכבר העלו פעם האברים מן הכבש למזבח. וכן אמרו שם במשנה "והרביעי, חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הכבש למזבח", וכן הוא בתמיד שם. (59) ולא כדעת רבי אליעזר בן יעקב, האומר (תמיד שם) "המעלה אברים לכבש הוא המעלה אותן למזבח". וראה יומא שם בגמרא. (60) כהן אחד הוא המעלה את כל האברים מן הכבש למזבח, ראה תוספות יומא שם ד"ה דתנן. (61) דברי ר' יוחנן ביומא שם. ואע"פ ששני גזרים של שחר היו בכהן אחד, ושל בין הערביים היו בשני כהנים (ראה למעלה פ"ב הלכה ג) – כבר כתב הריטב"א שמי שזכה בהם בבוקר, אומר בערב לחבירו זכה עמי בעץ שני (כספ-משנה). (62) של בין הערבים. בגמרא יומא שם. וראה גם בפירוש המשנה לתמיד סוף פ"ו. (63) זה פשוט, שכיון שלא שייך בזה "חדשים לקטורת באו והפיסו" וכולם שוים בזה – שוה קטורת לשאר דברים (הר המוריה).

- ט. בשפח, שיש שם תמידין ומוספין⁶⁴ ושני בזיכי לבונה⁶⁵ - כיצד הם עובדין? מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב⁶⁶ של משמר היוצא⁶⁷, ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין⁶⁸. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף⁶⁹. והמשמר האחר שנקנס בשפח מפיסין פיסות אחרות לתמיד של בין הערבים⁷⁰. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים⁷¹.

(64) שנאמר (במדבר כח, ט"ז) "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשורונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה". (65) ראה להלן פ"ה הלכה ב. (66) נראה מדברי רבינו, שגם

ביום-טוב אחרון שלפני השבת, הם מאחרים, כלומר בני המשמר הנכנס, ותיקנו שהמשמר היוצא יתאחר, כלומר יתעכב במקדש. ולכן זיכו אותו בלחם הפנים אף לאחר החג. ועיין רמב"ד.

- יג. חל יום אחד להפסיק⁸⁹ בין השבת ובין יום טוב,
- כגון שהיה יום טוב הראשון של חג בשני, או יום טוב האחרון בחמישי, או יום של עצרת⁹⁰ שחל להיות בשני או בחמישי - משמר שזמנו קבוע⁹¹ באותה שבת נוטל עשר חלות, וזה הנכנס⁹² נוטל שתיים. שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם אלא יום אחד, שהוא ערב שבת או אחד בשבת, ומתעצלין ואין באין מהן אלא מעט⁹³.

(89) במשנה שם: "חל להיות יום אחד להפסיק בינתיים, משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות, והמתעכב נוטל שתיים". וכתב רבינו בפירוש המשנה "הוא שהיה יום-טוב הראשון של חג יום שני או יום-טוב האחרון יום חמישי, וכשאיירע כן (=יום-טוב האחרון ביום חמישי) לא ישאר למשמר השני הנכנס, אלא עבודת יום אחד בלבד, ויבוא החג וישתתפו כולם בעבודה. אם יחול יום-טוב הראשון יום שני או יכנס משמר שני יום שבת אם יחול יום-טוב האחרון יום חמישי, לפי שכל יום שבת הוא היום שמתחלפין המשמרות: תצא אחת ותיכנס השנית, ומחלקין לחם הפנים, וכשיזדמן לאחת המשמרות זה המשמר שלא ישאר לו לעבוד אלא יום אחד, יתעצל בדבר ויתעכב מלבוא, ותרגום ויתמהמה (בראשית יט, טז) ויתעכב, לפיכך תיקנו לו שיקח מלחם הפנים שתי ככרות בלבד", ע"ש. "נמצא לפירוש זה, כשחל יום-טוב ביום שני בשבת שקודם יום-טוב, משמר היוצא נוטל עשר והנכנס נוטל שתיים, וכשחל יום-טוב האחרון להיות בחמישי שאחר המועד, משמר הנכנס נוטל עשר והיוצא נוטל שנים" (כסף-משנה). וראה ברש"י וברמב"ד שמפרשים המשנה באופן אחר. (90) להלן כתב רבינו "שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם, אלא יום אחד וכו'", וזה לא שייך בעצרת, שאינה אלא יום אחד בלבד – כיון שביום העצרת הם מתעצלים ואינם באים שם, מפני שיש אחרים, גם אחר-כך אינם באים בשביל יום אחד שנשאר, כשחל עצרת ביום חמישי, שכיון שלא באו לעצרת מתעצלים הם גם אחריה. וכמו כן כשחל עצרת בשני, מתעצלים הם ביום הראשון, מפני שאין להם אלא אותו היום לבד כי למחרת חל עצרת, ואף כי לאחר העצרת לא יתעצלו שנשארו ארבעה ימים לעבודה, מתעצלים הם ביום הראשון (לחם-משנה). (91) הוא המשמר שעבד לבדו בכל ימות השבוע. באופן שאם היה יום-טוב הראשון של חג בשני בשבת, וחולקים בשבת שלפני החג, המשמר היוצא הוא המשמר שזמנו קבוע שמקבל עשר חלות. והנכנס הוא המקבל שתי חלות בלבד, ואם חל יום-טוב האחרון להיות בחמישי בשבת, המשמר הנכנס הוא המשמר הקבוע, המקבל עשר חלות, והמשמר היוצא הוא שמקבל שתי חלות בלבד. (92) היינו באופן שחל יום-טוב הראשון של חג להיות בשני בשבת. שהרי באופן שחל יום-טוב האחרון של חג להיות בחמישי בשבת – היוצא הוא המקבל רק שתי

- מוכנים לעבודה⁷⁹, והיוצאין חולקין בדרום⁸⁰. ובזמן
- שהיה יום טוב של אחד משלש רגלים⁸¹ בשבת,
- וכן בשבת שבתוך החג⁸² - חולקין כל המשמרות
- בשנה בלחם הפנים⁸³. וכן אם חל יום טוב הראשון
- של חג באחד⁸⁴ בשבת - חולקין כל המשמרות
- בשנה מערב יום טוב שהוא שבת⁸⁵ בלחם הפנים,
- מפני שהקדימו לעבודה⁸⁶. וכן אם חל יום טוב
- האחרון להיות בערב שבת - חולקין כל המשמרות
- בשנה בלחם הפנים באותה שבת שהיא מוצאי
- החג⁸⁷. ודבר זה תקנה, כדי שיתאחרו הפנהנים
- בשביל חלוקת לחם הפנים; ואם נתאחר אחד מבעלי
- משמר ולא בא - ימצא אחר⁸⁸.

(77) משנה סוכה נו. כתנא-קמא ולא כר' יהודה. וראה להלן פ"ה הלכה ב, כי לחם הפנים היו שתיים עשרה חלות. ומשום ששתי המשמרות עובדים בשבת, זה תמיד של שחר וזה תמיד של בין הערביים, לכך חולקים ביניהם בלחם הפנים. (78) משנה בסוכה שם. (79) ומקום עבודתם הוא בצפון, שהרי שחיתת הקדשים היא בצפון, ראה למעלה פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג. וראה בגמרא שם נו: "הנכנסים חולקים בצפון, כדי שיראו שהן נכנסין". ובפירוש המשנה שם: "ומפני מה חולקים לחם הפנים הנכנסים בצפון העזרה, כדי שידעו כי העבודה בשבוע זה – שלהם, כי השחיטה היא בצפון". (80) שם במשנה. ובגמרא שם: והיוצאים חולקים בדרום, כדי שיראו שהן יוצאין". וברש"י (שם נו). "כדי שיראו שהן יוצאין והולכין להן, לפיכך שינו מקומן אצל רוח שאינו עיקר". (81) פסח, או שבועות או סוכות. (82) שבת של חול המועד פסח או סוכות. (83) ולא רק אנשי המשמר של אותו שבוע, ראה משנה שם נה: וגמרא שם נו. וראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכות ד"ה. וכל זה אינו אלא באכילת לחם הפנים, אבל עבודת לחם הפנים היא על ידי המשמר הקבוע, ראה בהלכות כלי המקדש שם הלכה ו. (84) כן צריך להיות. ובדפוסים חדשים נשמטה מילה זו בטעות. (85) משנה וגמרא שם נו. (86) שם בגמרא, וראה להלן בסוף הלכה זו. (87) משנה וגמרא שם. (88) כלומר, משום כך תיקנו שיתחלקו בלחם הפנים, כדי שהכהנים יתאחרו וישארו לעבוד גם בשבת שאחרי החג, כדי שיהיו כהנים מצויים לעבודה, ואם אחד מאנשי המשמר הנכנס יתאחר ולא יופיע, ימלא את מקומו אחד מאלו שהתעכבו בגלל לחם הפנים. והנה בגמרא שם אמרו: "יום-טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין לאחריה – לפנייה יום טוב אחרון, לאחריה יום טוב ראשון. מאי טעמא, כיון דהני מקדמי והני מאחרי, תיקון רבנן מילתא כי היכי דניכלו בהדי הדדי". וסבור רבינו, כי לא ענו כאן על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אלא להיפך. ואם כן, בדין יום-טוב ראשון שלאחר השבת, אמרו: "הני מקדמי", ובדין יום-טוב אחרון שלפני השבת, אמרו "הני מאחרי", ואם כן זהו פירושו: "הני מקדמי" שהם מקדימים לבוא לפני היום-טוב, ולכן זיכו אותם בלחם הפנים בשבת שלפני החג. ו"הני מאחרי" היינו

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון כ"ד אדר – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

חלות בלבד (ראה למעלה). 93 ולפיכך אינם מקבלים אלא שתי חלות בלבד.

1 יד. פהן גדול לעולם נוטל מפל משמר חצי החלות
2 שזכה בהן⁹⁴; שנאמר: והיתה לאהרן ולבניו -
3 מחצה לאהרן ומחצה לבניו. ואין פהן גדול נוטל
4 פרים⁹⁵, שאין זה כבודו⁹⁶.

94 כדעת רבי, בימא יז: והיינו שלש חלות מזה ושלש חלות מזה. ואף כי בימא שם אמר, שאינו נוטל אלא חמש – אין זה אלא לר' יהודה הסובר שמשמר היוצא נוטל חמש, ומשמר הנכנס – שבע. חמש כמשמר היוצא, ושתיים שר – הגפת דלתות, וכהן גדול אין לו מחצה אלא מעשר. אבל לדעת רבינו, הנכנס נוטל שש, והיוצא נוטל שש (ראה למעלה הלכה יב). 95 כלומר, חלה פרוסה (=חתוכה). 96 כאביי בימא שם, ולא מצאנו שום חולק עליו בזה.

פרק חמישי

1 תתבאר בו מצות עשה של סידור לחם הפנים על השולחן בכל שבת.

5 א. מצות עשה לסדר לחם הפנים² בכל יום שבת
6 על השולחן לפני ה' בהיכל³, שנאמר: ביום השבת
7 ביום השבת יצרכנו הפהן וגומר.

2 ראה 'ספר המצוות' עשה כז. 3 שמות כה, ל: "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד". ובויקרא כד, ו "ושמת וגו' על השולחן הטהור לפני ד'". וראה בפ"א מהל' בית הבחירה ה". 4 במקרא אין המלה "הכהן".

8 ב. ודבר ברור בתורה שהוא שתיים עשרה חלות, כל
9 חלה שני עשרונים⁵. ועורכין אותו שני סדרים, שש
10 חלות בכל סדר⁶, חלה על גבי חלה, ובין כל שתי
11 חלות שלשה קנים של זהב⁸, כדי שתהיה הרוח
12 מנשבת בו⁹. וסומך כל מערכה בשתי קשוות¹⁰.
13 ונותנין בצד כל מערכה¹¹ כלי שיש בו קמץ
14 לבונה¹², שנאמר: ונתת על המערכת לבנה זהב¹³.
15 וכלי זה הוא הנקרא בון. נמצאו שני קמצי לבונה
16 בשני הבזיכין¹⁴. ושולים היו לבזיכין¹⁵, כדי
17 שייניחום על השולחן¹⁶.

18 ג. שני הסדרים מעפבין זה את זה¹⁷, ושני הבזיכין
19 מעפבין זה את זה¹⁸, והסדרין והבזיכין מעפבין זה
20 את זה¹⁹. ואין מחנכין את השולחן אלא פלחם
21 הפנים בשבת²⁰. מיום השבת ליום השבת מוציאין
22 את הלחם שהוא שם על השולחן משבת שעברה
23 ומסדרין לחם אחר²¹. וזה שמוציאין הוא שחולקין
24 שתי המשמרות²², הנקנסת והיוצאת²³, עם פהן
25 גדול²⁴, ואוכלין אותו.

17 משנה, מנחות כז, א. כלומר אם לא עשו שני הסדרים, לא קיימו מצות לחם הפנים. 18 משנה, שם. 19 משנה, שם. וב'סיפרא' שם ה', וכולם נלמדו בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא כד, ט), "מאשי ה' חק עולם", וכל מקום שנאמר "חוקה" הוא לעיכוב. 20 משנה, שם מט, א. ותוספתא שם פ"ז, ר'ספרי' פנחס (במדבר כח, ח). והטעם שדווקא בשבת ולא בחול הוא משום שכתוב (ויקרא שם ח)

5 שנאמר (ויקרא שם, ה) "ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת". 6 שכתוב (שם, שם, ו) "ושמת אותם שתיים מערכות שש המערכת על השולחן וגו'". 7 ראה מנחות צז, א. 8 שנאמר (שמות כה, כט) "ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יוסך בהן, זהב טהור תעשה אותם", ואמרו במנחות שם, כי "מנקיותיו" הם הקנים. "אשר יוסך בהן" שמסכיין את הלחם. וראה במשנה שם צז, א. כי עשרים ושמונה קנים היו, ארבעה עשר לסדר אחד, וארבעה עשר לסדר שני. ובגמרא שם צז, א – אמרו, כי ארבע חלות צריכות שלשה קנים, העליונה אינה צריכה אלא שנים, לפי שאין עליה משאוי, התחתונה אינה צריכה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון כ"ד אדר – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קטו

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

שיקטירו שני ביזי לבונה על האש". (38) שאי־אפשר לאכלו ביום. (39) שם במשנה, ולערב דווקא ולא למחרת, שהרי הוא נפסל בלינה, ראה רש"י שם.

- 13 ו. כיצד מעשה לחם הפנים? מביא ארבע ועשרים
- 14 סאים⁴⁰ חטים⁴¹ הראויין למנחות⁴², ושפין אותם⁴³
- 15 ובועטין בהן⁴⁴ פשאר חטי מנחות⁴⁵, וטוחנין
- 16 אותן, ומנפין מהן באחת עשרה נפה ארבעה
- 17 ועשרים עשרון סלת⁴⁶, ועושין מהם שתים עשרה
- 18 חלות⁴⁷ מצות⁴⁸. לא נפה אותם באחת עשרה נפה,
- 19 או שלא הוציאן מעשרים וארבע סאים, הואיל
- 20 ונעשו סלת מפל מקום - כשרות⁴⁹; לא נאמרו
- 21 השעורין האלו אלא למצוה.

(40) משנה במנחות עו, ב. ובגמרא שם, אמרו: "מאי טעמא, כיון דמחטים אתו ומישן אתו (= מתבואה ישנה), עשרון מובחר נפק מסאה" (וראה להלן פ"ח ה"ד), הרי ארבעה ועשרים עשרונים לשנים עשרה חלות, שכל אחת היא שני עשרונים, ראה למעלה ה"ב. (41) ואף כי נאמר (ויקרא כד, ה) "ולקחת סולת" – ניקחת גם חטים, ולמדו כן (מנחות עו:): ממה שנאמר "ולקחת", "ולקחת מכל-מקום". ואע"פ ששאר המנחות אינן באות אלא סולת – בלחם הפנים, שהוא בא מעשרים וארבעה עשרונות בכל שבוע, חסה התורה על ממונם של ישראל, והתירה לקנותו כשהוא חטים, שמחירו בזול יותר, ואילו קנו אותו סולת, היה ביוקר (גמרא, שם). (42) ראה למעלה פ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ד. (43) "שיפה הוא גזור מן "ישופך ראש" (בראשית ג, טו), ועניינו שיכו החטיה בידיים בכח עד שמעביר מעליה העפר" (פירוש המשנה, מנחות עו:). (44) "בעיטה שדורסים אותה ברגל עד שהיא נשברת" (פירוש המשנה, שם). (45) הטענות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה (שם עו. במשנה. וראה למעלה הל' איסורי מזבח שם ה"ה). (46) כן הוא שם במשנה: לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין וכו' והיה מנופה בי"א נפה. כלומר מנפה את הקמח עד שתהיה סולת מובחרת, וכל נפה ונפה מאלו הנפות, היתה דקה יותר מחברתה, ראה בפירוש המשנה שם. (47) ראה למעלה ה"ב. (48) כמפורש במנחות נו, א - בדברי רבי עקיבא, שממה שאמרה התורה (ויקרא ב, יא) "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ", למדו "אשר תקריבו, לרבות לחם הפנים לחימוץ", היינו שאסור להחמיצו. וראה למעלה פ"ב הי"ט. (49) כן כתב רבינו בפירוש המשנה מנחות פ"ו מ"ז. ומקור הדבר, שאפילו בפחות או יותר מעשרים וארבעה סאין - כשר, הוא בברייתא במנחות שם: "תנו רבנן, כל המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיעט במדת עשרון - פסולות, ריבה במדת סאין או שמיעט במדת סאין שלהן - כשרות". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ח. אבל הדין הזה שאם לא נפה אותם באחת-עשרה נפה – כשרים, לא מצאנו מקורו. ולהלן פ"ח ה"ה, גבי עומר ושתי הלחם, לא הביא זאת. ועי' בתוספות יום-טוב' שם.

- 22 ז. לישתן ועריכתן - פחויץ⁵⁰, ואפיתן - בפנים

"ביום השבת יערכנו". "וענין חינוך הרגל אומר שכל דבר שיקרב על המזבח החיצון בראשונה היא עולה של שחר, וכן הלחם שנותנים על השולחן אינו אלא ביום השבת וכו' ולשון חינוך שם מושאל בדברים האלה לתחילת המעשים לפי שזה הכלי מרגילים אותו בעבודה דרך דומיא (= משל) לאדם בתחילה, שלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו" (פירוש המשנה). (21) כל זה מבואר במנחות צט, ב. ושבת קלג, ב. ותוספתא מנחות פ"א, ו'סיפרא' אמור, שם. וראה להלן ה"ד כיצד מסדרין את הלחם. (22) שם ושם. ובסוכה נו, א. ויומא יח, א. (23) ראה למעלה פ"ד ה"ט-יב. (24) ראה למעלה שם ה"ד.

- 1 ד. וכיצד מסדרין את הלחם?²⁵ ארבעה כהנים
- 2 נכנסים, שנים בידין שני סדרין²⁶ ושנים בידיהם שני
- 3 ביזיכין²⁷. וארבעה מקדימין לפנייהם²⁸, שנים לטל
- 4 שני סדרים ושנים לטל שני ביזיכין שהיו שם על
- 5 השלחן²⁹. הנכנסין עומדין בצפון³⁰ ופניהם
- 6 לדרום³¹, והיוצאין עומדים בדרום ופניהם לצפון.
- 7 אלו מושכין³² ואלו מניחין³³, וטפחו של זה בתוף
- 8 טפחו של זה³⁴; שְׁנָאֹמֶר: לְפָנַי תָּמִיד³⁵.

(25) כל זה במשנה מנחות צט, ב. (26) שתי מערכות של לחם הפנים, שש לכל מערכת. (27) עם לבונה. (28) כלומר נוסף לארבעה הכהנים הנ"ל, מקדימים עוד ארבעה כהנים ונכנסים לפנייהם. (29) משבת שעברה. (30) "דהכי שפיר מילתא, דאותן המסדרין העבודה יהיו בצפון, דקדושת צפון חמירא" (= דשחיתת קדשי קדשים בצפון) – רש"י במשנה שם, וראה למעלה פ"ד הי"ב. (31) "וסתמא כמאן-דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין, ורוחבן צפון ודרום" (רש"י שם). וכן פסק רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה הי"ב. (32) את הלחם בשבת שעברה. (33) הלחם החדש. (34) כלומר, בעת ובעונה אחת, ועד שלא יגביהו המושכים מן השולחן אלו מיד מניחים אלו, שלא ישרא השולחן בלי לחם, אף לשעה קלה. (35) שם במשנה, וכדברי תנא-קמא, ולא כדברי רבי יוסי.

- 9 ה. יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שלחן זהב
- 10 אחר שהיה באולם³⁶, והקטירו הבזיכין, ואחר כך
- 11 מחלקין החלות³⁷. ואם חל יום הפפורים להיות
- 12 בשבת³⁸ - החלות מתחלקות לערב³⁹.

(36) שם במשנה: "שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקודש ולא מורדין, ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד". והביא רבינו כל זה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט' (חידושים ומקורים' מבעל 'מנחת חינוך'). ולא הביאו כאן, לפי שכאן מדובר במה שנעשה בשבת, ואילו הנחת הלחם על שולחן של שיש היה בערב שבת, כמפורש בתוספתא (מנחות פ"א ע"א 530 16). (37) שם במשנה: "הקטירו הביזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים", וראה למעלה פ"ד ה"י, כי "אין אוכלין את הלחם עד

1 בַּעֲזָרָה⁵¹, כְּשֶׁאָר הַמִּנְחוֹת⁵². וְלָשִׁין אוֹתָן אַחַת
2 אַחַת⁵³, וְאוֹפִין אוֹתָן שְׁתֵּים שְׁתֵּים⁵⁴.

12 נִמְצָאת הַחֲלָה יוֹצֵאת שְׁנֵי טַפְחִים מִכָּאן וְשְׁנֵי
13 טַפְחִים מִכָּאן. וְכוֹפֵל אֶת הַיּוֹצֵא מִכָּאן וּמִכָּאן,
14 וְיִשְׁאָר בֵּין שְׁנֵי הַקְּצוֹת רֹחַ בְּאִמְצָע⁵⁶. וְכֵן מְנִיחַ
15 חֲלָה עַל גְּבִי חֲלָה⁵⁷, עַד שְׁעוֹרָה שֶׁשׁ חֲלוֹת⁵⁸. וְכֵן
16 עוֹשֶׂה בְּצֵד הַמַּעֲרָכָה שְׁנֵיהֶם שֶׁשׁ חֲלוֹת.

59 כלומר, לא עגולה. אבל לא היתה מרובעת ממש, שהרי ארכה עשרה טפחים ורחבה חמשה, ראה להלן (תוספות יום-טוב' מנחות פ"א מ"ד). ומקורו בברייתא שם זה, א: "כמין כוורת היה לה בתנור, ודומה כמין טבלא מרובעת". ומפשטות הלשון משמע שהיא מרובעת גם למטה. ולא כרבי יוחנן (שם דד): שאמר שהיתה כמין ספינה, שצורה למטה ורחבה למעלה, אלא כרבי חנינא (שם) שהיה קשיש מרבי יוחנן (כסף-משנה). 60 במשנה, שם זו, א: "לחם פנים, שיהא לו פנים". ובפירוש המשנה שם: "שיהיו לו פנים הרבה". 61 במשנה שם לדברי הכל, ולא נחלקו שם אלא במידת השולחן. 62 גבוהה. 63 כן פירש רבינו מה ששינונו שם במשנה "וקרנותיו שבע אצבעות", כלומר גבוהה שבע אצבעות (כסף-משנה). ורש"י שם פירש באופן אחר. והעיר הרש"ש שם ממה שאמרו בפסחים לו, א - שלחם הפנים היה עוביו (=גובהה) טפח, וטפח אינו אלא ארבע אצבעות באגודל ושש אצבעות בורת (מנחות מא:). ואפשר שהכוונה לטפח שוחק שהוא גדול מטפח עצב. (ויתכן כי הסוגיא בפסחים היא לדעת בן זומא (מנחות, שם) שאמר "לחם פנים" - "שיהא לו פנים", וכוונתו לחלוק על מה שאמר תנא-קמא שגבחו שבע אצבעות, ועל זה אמר שיהיו לו פנים ואין פנים פחותים מטפח (סוכה ה:), ורבינו פסק כתנא-קמא. או אולי כוונת רבינו כאן לאחר האפיה, שאז היה גבחו שבע אצבעות, ובפסחים שם - היינו לפני האפיה. וראה ב'מעשה רוקח'). 64 כרבי מאיר במנחות זו, א. שמה שנאמר (שמות כה, חג) "ועשית שולחן עצי שטים, אמתיים ארכו ואמה רחבו", הוא באמה בת ששה טפחים ולא כרבי יהודה (שם) שאמר שהכוונה לאמה בת חמשה טפחים, והלכה כמותו משום שגם אבא שאול (שם במשנה) סובר כן, ראה למעלה ה"ב (כסף-משנה). 65 שם במשנה. ומשום שאורך החלה כמעט כאורך השולחן, ורחבו כמעט כרוחב השולחן, ומכיון שהיו שתי מערכות לא היה אפשר להניחם כי-אם אורך החלה לרוחב השולחן ('קריית ספר' בשם הרב דוראן ז"ל). 66 כלומר, אחר שהוא כופל את הטפחים מכאן ומכאן, נשאר ריוח בין שני הכפלים (והוא כמין כ"ף כ). וראה במשנה, שם: "כופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן, וטפחיים ריוח באמצע", ופירשו רש"י ורבינו גרשום' כי היו טפחיים ריוח בין שני הסדרים, שהרי אורך השולחן שנים עשר טפחים, ורוחב החלה חמשה טפחים, ובשני הסדרים יחד היו עשרה טפחים, הרי שנשאר ריוח של שני טפחים בין שני הסדרים, אבל מדברי רבינו נראה שלא גרס "וטפחיים ריוח באמצע" כי-אם "וריוח באמצע". והיינו ריוח שבין הכפלים. 67 ראה למעלה ה"ב. 68 ראה למעלה, שם.

י. אין אפית לחם הפנים דוחה את השבת⁵⁹
ולא את יום טוב⁶⁰; אלא בערב שבת אופין⁶¹

50 כלומר, חוץ לעזרה, מנחות זה, ב - במשנה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה, מנחות פ"א מ"ב). 51 משנה, מנחות שם. וכן הוא ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י. וראה להלן פ"ח ה"ז. ו'הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא' (פירוש המשנה שם, וראה ב'מעשה רוקח'). ובקושיית הגמרא (מנחות שם), כיון שאפיתם בעזרה, נתקדשו, וכיון שאפיתן בערב שבת, למה אינם פסולים בלינה? תירץ ב'אור שמח' (פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג) שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנם, כמפורש במנחות ק, א. ו'החתם סופר' (או"ח סי' קכה) תירץ לפי דברי רבי (מנחות מח.) ששחיטת הכבשים מקדשת את הלחם, וכל זמן שלא נשחטו אין כאן אלא קדושת דמים, שאינה נפסלת בלינה. 52 כלומר, אפיתו בפנים כשאר המנחות, אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי שאר המנחות גם לישתן ועריכתן בפנים. ראה למעלה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"א-כג. וראה 'מעשה רוקח'. 53 משנה, מנחות דד, א. ובגמ' שם אמרו 'מנא הני מילי: דתנו רבנן, שני עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה), מלמד שנילושת אחת אחת'. 54 שם במשנה. ובגמרא שם אמרו 'ומנין שאפיתן שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) ושמת אותם'. "שימה ראשונה שאתה עושה מהם, דהיינו בתנור, תהא בלשון אותם, שמשמע שהיה נותן שתיים בשני דפוסין יחד בתנור" (רש"י שם).

3 ח. וְשִׁלְשָׁה דְּפוּסִין⁵⁵ שֶׁל זֶהֱבִי⁵⁶ הָיוּ לָהֶם: אֶחָד
4 שְׁנוֹתָנִין בּוֹ הַחֲלָה וְהָיָא בְּצֶק; וְהַשְּׁנִי שְׁאוּפִין אוֹתָהּ
5 בּוֹ⁵⁷; וְהַשְּׁלִישִׁי שְׁנוֹתָנִין אוֹתָהּ בּוֹ כְּשֶׁרוּדָה אוֹתָהּ מִן
6 הַתַּנּוּר, כְּדִי שְׁלֹא תִתְקַלְקַל⁵⁸.

55 כלומר, שלש תבניות. ברייתא שם, ותוספתא פ"א שם, ו'סיפרא' שם ה"ב. 56 כן הוא בתורה (שמות כה, כט) שהקערות שהם הדפוסים היו של זהב, אבל רש"י בחומש (שם) כתב שהדפוסים שאופין אותם בהם היו של ברזל ('הר המוריה'). וראה 'מעשה רוקח' כאן. 57 'והוא גדול מעט מן הדפוס הראשון' ('רבינו גרשום' שם), כלומר גבוה מן הראשון, ואילו בגדלו נשמע מדברי הגמרא כי הדפוס השני היה כראשון, שאם לא כן, מה מקשה 'וליהדרה לדפוס קמא'. 58 שם במשנה ובגמרא. ולפי שהיא דקה, אם לא היה נותנה בדפוס, היתה מתקלקלת ('רבינו גרשום'). ומכיון שלאחר האפיה היא מתנפחת ולא יכול להחזירה לדפוס הראשון - היה צורך בדפוס שלישי, שהוא גדול יותר מהדפוסים הקודמים (שם, בגמרא).

7 ט. כֹּל חֲלָה מִהֶן מְרַבֶּעֶת⁵⁹, שְׁנֵי אֶמָּר: לָחֶם הַפָּנִים -
8 שְׁיִהְיוּ לוֹ פָּנִים רַבִּים⁶⁰. אֲרֹךְ כֹּל חֲלָה מִהֶן עֲשֶׂרָה
9 טַפְחִים, וְרֹחְבָהּ חֲמִשָּׁה טַפְחִים⁶¹, וְרוּמָהּ⁶² שְׁבַע
10 אֶצְבָּעוֹת⁶³. וְהַשְּׁלֹחַן אֲרָכּוֹ שְׁנֵים עָשָׂר טַפְחִים, וְרֹחְבּוֹ
11 שֶׁשָּׁה טַפְחִים⁶⁴. נוֹתֵן אֲרֹךְ הַחֲלָה עַל רֹחַב הַשְּׁלֹחַן⁶⁵,

השבת. (80) והרי היו הבזיכין מונחים על השולחן פחות משבעה ימים. (81) לפי שלא קרב המתיר כמצוותו. וכאן לא מועיל להניח עד השבת הבאה, כיון שהלחם הונח כדין ושהה על השולחן כמצוותו (רש"י שם). (82) ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, ראה שם במשנה. אבל ראה רש"י שם שמפרש כי הלחם הוא קדוש, ומה שאין חייבין עליהן משום פיגול (אם הקטירין על-מנת לאכול מן הלחם למחר) שלא קרב המתיר כמצוותו. ומה שלא חל נותר על הלחם, משום שהלחם אינו ראוי לאכילה. וכמו כן אינו חייב הטמא שאכלו, משום שרק הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, ואילו לחם זה לא נותר לטהורים. (83) נראה שכן גרס רבינו בבבא השניה, שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין (בשבת) (באחד בשבת) והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול" ('תוספות יום-טוב' שם). ועי' בפירוש המשנה, שם. (84) כלומר בשבת שניה, שעכשיו עבר עליהם הזמן הצריך להם, דהיינו משבת לשבת (לחם-משנה). (85) כן הוא בספר ישן (כסף-משנה) ובכתב-יד קדמון ('מעשה רוקח'). (86) שהרי עבר עליהם הזמן הצריך להם, כנ"ל.

15 יג. פיצד יעשה⁸⁷ בלחם ובזיכין שסדרין לאחר
16 השבת? ניחם⁸⁸ שם על השלחן עד שיעבר עליהן
17 יום השבת והן מסדרין, ואחר כך יקטיר הבזיכין
18 לשבת הפאה אחר השבת שעברה עליהן והן
19 מסדרין. שאפילו נשאר הלחם עם הבזיכין על
20 השלחן פמה שבתות⁸⁹ - אין בכך כלום.

(87) כלומר, מה שכתבנו למעלה "שלא נפסל הלחם", אין זה דין של דיעבד בלבד, אלא גם לכתחילה עושה כן (לחם-משנה). (88) בבא שלישית במשנה שם, ונכנסת כמה מקורות (ראה שנויי נוסחאות שם) שלא גרסו שם "פסול". (89) במשנה שם: "ימים רבים". אבל כן נראה בזבחים פז, א. כי אין לינה פוסלת בראשו של שולחן, כשם שלא פסלה בראשו של מזבח (לחם-משנה).

21 יד. סדר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן,
22 והקטיר את הבזיכין לאחר השבת, בין לאחר שבת
23 זו בין לאחר שבת אחרת הפאה - נפסל הלחם. והרי
24 הוא פקדשים שנפסלו, שחייבין עליהן⁹⁰ משום פגול
25 ונותר וטמא, כמו שיתבאר⁹¹.

(90) תוספתא מנחות סוף פי"א ('תוספות יום-טוב'). ואין לזה סתירה מן הבבא השניה במשנה שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת, והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול, ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא", שהרי רבינו גרס שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין באחד בשבת", ראה למעלה הי"ב. ובעל 'חזון איש' כתב שצריך להגיה "שאיין חייבין עליהן", שהרי "כל שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול או משום נותר או משום טמא עד שיקרבו מתיריו כהלכתן" (פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הט"ז). (91) בהל' פסולי המוקדשין, שם.

26 טו. נפרסה⁹² חלה אחת מן הלחם: אם עד שלא

1 אותן, ועורכין אותן למחר⁷¹. ואם חלו שני
2 ימים טובים של ראש השנה להיות פחמישי
3 ובערב שבת⁷² - אופין אותן מיום רביעי⁷³.

(69) משנה, שם צה, ב. (70) כלומר, אם חל יו"ט ביום ו', אין אופין אותן ביום-טוב אלא בערב יום-טוב (שם ק: במשנה), שאין אופין ומבשלים ביום-טוב אלא מה שאוכל באותו היום בלבד (פירוש המשנה, שם). (71) יש להשלים כאן: ואם חל יום טוב בערב שבת - אופין אותו בערב יום-טוב. וכן הוא במשנה, שם. (72) כגון שלא באו עדים ביום שלשים של אלול, שנוהגים באותו יום קודש ולמחר קודש (פ"ה מהל' קידוש החודש ה"ח). (73) שם במשנה.

4 יא. לא סדור הקנים⁷⁴ ולא נטילתן דוחה את
5 השבת⁷⁵; אלא מערב שבת נכנס ושומטין ונותנן
6 לארץ השלחן⁷⁶, ובאחד בשבת⁷⁷ נכנס ומכניס את
7 הקנים בין החלות.

(74) ראה למעלה ה"ב, כי בין כל שתי חלות היו שלושה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. (75) משנה, שם צו, א. ואף-על-פי שהתורה אמרה לתת הקנים בין החלות - אינם דוחים את השבת, שכשם שאמר רבי עקיבא "כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת" - כמו כן מלאכה שאפשר בלעדה, אינה דוחה את השבת, והרי סידור הקנים הוא כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם ולא יתעפשו החלות, ובשיעור הזמן הזה של יום השבת, אין חשש לכך (גמרא שם צז). וראה רש"י שם ד"ה אמאי לא דחי שבת, שכתב כי איסור זה הוא מחמת שנראה כבונה וסותר, וה'תוספות' שם ד"ה לא, כתבו שאינו אלא משום טלטול מוקצה, והוא מן השבותים שגזרו עליהם במקדש, עיי"ש. וביספרא' (אמור פי"ח ה"ח) הסמיכו זאת לפסוק "יערכנו", ודרשו: יערכנו, אין עורך עמו קנים בשבת. וראה ב'תפארת ישראל' פי"א שם מ"ו אות מא, ובגליון הרמב"ם להגאון רבי עקיבא איגר. (76) כן הוא במשנה, שם. והיינו בין שני הסדרים. ראה למעלה ה"ט וה"ב. וה'תוספות' שם צז, א - ד"ה לאורכו, כתבו כי לא על השולחן ממש היה מניחו אלא על הרצפה לאורך השולחן. וראה 'תוספות יום-טוב' שם. (77) בגמ' שם צז, א - איתא "במוצאי שבת", ובתוספתא מנחות פי"א - איתא "אחר שבת", וצריך לומר שכן גם כוונת רבינו: אור ליום אחד בשבת ('הר המוריה').

8 יב. סדר⁷⁸ הלחם בשבת כמצותו, ולא הניח עמו
9 בזיכי לבונה עד למחר⁷⁹, ולשבת הפאה הקטיר
10 הבזיכין⁸⁰ - נפסל הלחם⁸¹ ואינו קדוש⁸². וכן אם
11 סדר הלחם והבזיכין באחד בשבת⁸³ והקטיר
12 הבזיכין לאחר שבת הפאה - הלחם אינו קדוש
13 ונפסל. אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת⁸⁴ - [לא]⁸⁵
14 נפסל הלחם⁸⁶.

(78) משנה, מנחות ק, א - בבבא ראשונה. (79) כלומר, סידר רק את הלחם כמצוותו אבל לא סידר את הבזיכין כמצוותם בשבת (ראה למעלה ה"ד), אלא סידרם לאחר

22 לְהַרְבוֹת הָאֵשׁ. וְאַחֵר כֶּף נִכְנָסִין לְלִשְׁכַּת הַפְּלִים¹³
23 וּמוֹצִיאִין כָּל כְּלֵי הַשֶּׁרֶת הַצְּרִיכִין לָהֶן כָּל הַיּוֹם¹⁴.
24 וּמִשְׁקִין אֶת הַתָּמִיד מֵאֵם¹⁵, וְזֶה שְׁזָכָה בְּשִׁחִטָּתוֹ
25 מוֹשְׁכּוֹ לְבֵית הַמִּטְבָּחִים, וְהוֹלְכִין אַחֲרָיו הַפְּהָנִים
26 שְׂזָכוּ לְהַעֲלוֹת הָאֵיכָרִים¹⁶, וְשׁוֹהִין שָׁם עַד שְׁפֹתֵיחִין
27 שֶׁעַר הַהֵיכָל הַגָּדוֹל¹⁷, וּבִשְׁעַת פְּתִיחַת הַשֶּׁעַר
28 שׁוֹחֲטִין אֶת הַתָּמִיד¹⁸. וְאַחֵר כֶּף נִכְנָסִין לְהֵיכָל שְׁנֵי
29 פְּהָנִים¹⁹: הָאֶחָד שְׂזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי,
30 וְהַשֵּׁנִי שְׂזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוּרָה.

(2) ראה משנה תמיד כו. "וכי באיזה שעה בא הממונה לא כל העתים שוות, פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו", ובפירוש המשנה שם: "וקריאת הגבר וכו' שהיה מכריז במקדש בעלות השחר רוצה לומר קרוב לעלות השחר". (3) למעלה בהלכות בית הבחירה שם כתב רבינו: "יבוא הממונה של מקדש". (4) שם במשנה "הממונה בא ודפק עליהן", ובפירוש המשנה שם: "ולשון דופק מורה על המקיש בפתח בנחת, כמו קול דודי דופק" (שיר השירים ה, ב), וראה למעלה בהלכות בית הבחירה שם כי "היה דופק על הכהנים שבבית המוקד", וכן נשמע מדברי המשנה שם כח. "ומשום שחציו של בית המוקד היה בנוי בקדש, לכך קורא לו רבינו, עזרה". (5) שם במשנה. וראה שם כח. במשנה ולמעלה בהלכות בית הבחירה שם, כי אחרי שפתחו לו הכהנים את בית המוקד היה נוטל את המפתח ופתח את הפשפש (=השער הקטן) שהיה אצל השער הגדול שבין בית המוקד לעזרה ונכנס לשם. (6) בודקין את העזרה. ראה במשנה שם ובהלכות בית הבחירה שם, כי אחר הממונה היו נכנסים הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי כתות, כת אחת הולכת למזרח וכת אחת הולכת למערב, והיו בודקים את כל העזרה עד שמגיעים למקום בית עושי חביתין, לראות אם ימצאו כלי המקדש במקומם, ושיהיו שמורים יפה. (7) כלומר, חביתין כהן גדול, ראה פירוש המשנה שם. ואמרו (תמיד כח:): כי עשייה זו אינה ההקטרה, שהרי היא הייתה אחר תמיד של שחר, אלא הכנת החמין לרבוכה ועל הכנה זו לא היה פייס. (8) וזה היה אחר שיעלה עמוד השחר, שאף על פי שהממונה היה בא קודם עלות השחר, עד שנכנסו כולם ובודקו ובאו ללשכת הגזית, כבר עלה השחר. (9) נראה מכאן כי הפיס הראשון והשני היו תכופים זה לזה, וזה תמוה שהרי במשנה (יומא כב.) ובגמרא שם כד: מבואר כי הייתה שהות והפסק בין כל פיס ופיס. (10) מעל המזבח החיצוני. (11) כי "מי שזכה לתרום הוא מסדר את המערכה והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת". (12) ויש אומרים כי היה מסדר גם מערכה שלישית לקיום האש. (13) לפי סדר המשנה היה כאן הפיס השני, אבל כבר כתבנו למעלה, בהלכה זו, כי לדעת רבינו היה הפיס השני מיד אחרי הפיס הראשון. ולשכת הכלים לא מבואר במשנה (וכמו כן בדברי רבינו בהלכות בית הבחירה) היכן מקומה, וכמו כן לא נזכרת במסכת מדות, וראה ירושלמי שקלים פרק ה הלכה ד כי שתי לשכות היו במקדש אחת

1 הַסִּיר הֶלְחָם מֵעַל הַשִּׁלְחָן נִפְרָסָה - הֶלְחָם פְּסוּל⁹³,
2 וְאֵינוּ מִקְטִיר עָלָיו אֶת הַבְּזִיכִין⁹⁴; וְאֵם אַחֵר שֶׁהִסִּיר
3 הֶלְחָם נִפְרָסָה - הֶלְחָם פְּסוּל, וּמִקְטִיר עָלָיו אֶת
4 הַבְּזִיכִין⁹⁵.

(92) נחסרה. (93) ברייתא מנחות ח, א, ט, ב. ותוספתא שם פ"א. ולמדו זאת (שם יב:): ממה שנאמר (ויקרא כד, ט) "קודש קדשים הוא", כלל את שתי-עשרה החלות בלשון יחיד "הוא", לומר לך שצריך שכולן תהינה שלימות. ואם לאו - פסולות. (94) דהויא לה כמנחה שחסרה קודם קמיצה, שנאמר בה (שם ב, ט) "מן המנחה", פרט לשחסרה קודם קמיצה (שם ט ט:), ראה 'קריית ספר' כאן. ואם כי במנחה שחסרה קודם קמיצה מביא מתוך ביתו וימלאנה (ראה להלן פ"א מהל' פסולי המוקדשין הט"ז) - בלחם הפנים אינו יכול להביא מתוך ביתו, שהרי צריך שיהא הלחם על השולחן מהשבת שעברה, וראה ב'שיטת מקובצת' שם ח, א - אות א. (95) ברייתא ותוספתא שם. ומשום שזה דומה לשייריים של מנחה שחסרו בין קמיצה להקטרה, שמקטיר קומץ עליהו ושייריים אסורים באכילה (שם בגמרא, וראה 'קריית ספר' כאן). וראה בתוספתא שם, שאם הוקטרו הבזיכים ואחר-כך נפרס הלחם - הלחם כשר.

5 טז. הָגִיעַ זְמַן הֶלְחָם לְהַסִּירוֹ - הָרִי זֶה כְּמִי
6 שֶׁהִסִּירוֹ⁹⁶, וְאֵם נִפְרָס הֶלְחָם - מִקְטִיר הַבְּזִיכִין וְאֵף
7 עַל פִּי שְׁלֹא פָּרַק הַמַּעֲרָכָה. נִטְמָא אֶחָד מִן
8 הַסְּדֵרִין⁹⁷, בֵּין לִפְנֵי הַקְּטָרָה בֵּין לְאַחֵר הַקְּטָרָה, או
9 שְׁנִטְמָא אֶחָד מִן הַבְּזִיכִין⁹⁸ - הַטְּמָא בְּטִמְאָתוֹ
10 וְהִשְׁתַּחֲוֹר בְּטִהָרָתוֹ.

(96) שם בגמרא: "אמר רבי אליעזר, לא פרקה ממש אלא כיון שהגיע זמנם לפרק אע"פ שלא פירקה, כמי שפירקה דמיא". (97) משנה, מנחות יד, ב - כחכמים ולא כרבי יהודה. (98) ברייתא שם טז, א. כחכמים ולא כרבי יהודה.

יום שני כ"ה אדר ה'תשע"ח

פרק עש"י

(1) יבאר בו סדר העבודות התמידיות בכל יום, ועל מה היו אומרים שירה.

11 א. סֵדֶר עֲבוֹדוֹת הַתָּמִידוֹת בְּכָל יוֹם כֶּף הוּא: סְמוּךְ
12 לְעִלוֹת הַשֶּׁחֶר² יְבוֹא הַמָּמְנָה שֶׁעַל הַפְּסוּטוֹת³ וְיִקְרִישׁ
13 עַל הָעֶזְרָה⁴ וּפּוֹתְחִין כָּל הָעֶזְרָה⁵.
14 וּמַעֲמִידִין עוֹשֵׂי חֲבִיתִין⁶ לְעִשּׂוֹת הַחֲבִיתִין. וְכָל
15 הַפְּהָנִים שֶׁשָּׁם כָּכֶר טָבְלוּ קִדְּם שִׁיבּוֹא הַמָּמְנָה וְלִבְשׁוֹ
16 בְּגָדֵי כְהֻנָּה, וְיָבֹאוּ וְיַעֲמִדוּ בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית⁸ וְיַפְּסִי
17 פִּיִּם רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי⁹ וְיִזְכָּה כָּל אֶחָד בְּמִלְאָתוֹ, כְּמוֹ
18 שֶׁבְּאַרְנוֹ. וּמִתְחִיל זֶה שְׂזָכָה בְּתִרּוּמַת הַדִּשָּׁן¹⁰ וְתוֹרֵם
19 עַל הַסֵּדֶר שֶׁאֲמַרְנוּ, וְאַחֵר כֶּף מְסִדֵּר מַעֲרָכָה
20 גְּדוֹלָה¹¹, וְאַחֵר כֶּף מְסִדֵּר מַעֲרָכָה שְׁנִיָּה¹², וְאַחֵר כֶּף
21 מַעֲלָה שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים וּמְנִיחֵן עַל מַעֲרָכָה גְּדוֹלָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני כ"ה אדר – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

האברים, שהיא עבודה, המלח חוצץ בין רגלי הכהנים לכבש. (29) של העצים.

ד. ואחר ששמעליו האברים לפכש מתפנסין בלן
ללשפת הגזית³⁰, והממנה אומר להם: פרכו ברכה
אחת. והן פותחין וקורין אהבת עולם, ועשרת
הדברות³¹, ושמע, והיה אם שמוע³², ויאמר, ואמת
ויציב³³, ורצה, ושים שלום³⁴. ובשבת³⁵ מוסיפין
ברכה אחת, והיא שיאמרו אנשי משמר היוצא
לאנשי משמר הנכנס: מי ששפך את שמו בפית הנה
ישפין ביניכם אהבה אחת שלום ורעות³⁶. ואחר כך
מפסיק פיס שלישי³⁷ ורביעי³⁸, וזוהי בקטרת מי
שזוהה, ונכנס ומקטיר. ואחר כך נכנס זה שזוהה
בדשון המנורה ומטיב שתי הנרות³⁹. ויוצא זה
שהקטיר עם מדשן המנורה, ועומד על מעלות
האולם הוא ואחיו הכהנים⁴⁰.

~ נקודות משיחות קודש ~

..."וזוהי בקטרת מי שזוהה ונכנס ומקטיר ואח"כ נכנס זה שזוהה בדשון המנורה ומטיב שתי הנרות".

וצריך להבין: מדבריו עולה שפסק כדעת חכמים שהקטרת קודמת להטבת שתי נרות, ולא כדעת אבא שאל משמיה דאביי, שדם התמיד קודם להטבת שתי נרות, וא"כ מדוע בתפילת הבוקר נסדרה הברייא דאביי הוה מסדר סדר המערכה... אליבא דאבא שאל, הרי אין הלכה כמותו.

וכתב ה'בית יוסף' שאע"פ שהרמב"ם פסק כחכמים דפליגי אבא שאל... וכן נראה דעת הסמ"ג... מאחר שמצאו העולם שאביי סידר הסדר אליבא דאבא שאל, משמע דסבירא לי' דהכי הלכתא, ולכן לא רצו לשנות הסדר ההוא. וצריך להבין, הרי גם הרמב"ם והסמ"ג ידעו שאביי סידר הסדר אליבא דאבא שאל, ואעפ"כ פסקו כחכמים, ומה חידוש מצאו העולם שאביי סידר סדר המערכה כאבא שאל. ועוד קשה שבסדר העבודה דיוה"כ נסדר הסדר שלא כאבא שאל, שהרי אנו אומרים "לפנים יכנס להטיב חמש נרות ולהקטיר קטורת הבוקר ולהטיב את שתי הנרות.

והביאור בזה: שייכות הקטורת והדלקת הנרות היא שהקטורת פועל חיבור וקישור לקב"ה עוד יותר מקרבן (לשון קירוב), עד שנעשים מציאות אחת "בחד קטירא אתקטירנא". ומזה מובן שעיקר עניינו של המשכן – 'השראת השכינה' – נעשה על-ידי הקטורת. כמו-כן אחד עשר סממני הקטורת מרמזים על "אחד עשר יום מחורב", למעלה מעשרת הדברות שניתנו בחורב – עצמותו ומהותו ית' שלמעלה מעשר ספירות, ודוגמתו בנשמה שהיא בחינת יחידה שבנפש.

הנרות הם נשמות ישראל "נר ה' נשמת אדם", שהטבתן

לשכת חשאין ואחת לשכת הכלים, וראה פירוש הראב"ד תמיד שם שכתב וזה לשונו "ולא ידענא אי דווקא במקדש קאמר כגון סניף למקדש או בעזרה וכדאמר בעלמא אין שבות במקדש דהיינו נמי העזרה וכו'". (14) במשנה תמיד שם: "ונכנסו ללשכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלושה כלי כסף וכלי זהב", ורבינו בפירוש המשנה שם כתב: "מנין זה אפשר שהוא כנגד מה שצריכין לעבודת היום מן הכלים, ובגמרא חגיגה ירושלמי אמרו כנגד תשעים ושלוש אזכרות שכתוב בפרשת חגי זכריה ומלאכי". (15) תמיד שם במשנה, כדי שיהא נוח להפשט. (16) שם במשנה. כדי שיאחזו את התמיד בשעת השחיטה שהרי "לא היו כופתין את הטלה אלא עוקדין אותו, מי שזכו באברים אוחזין בו". (17) כלומר השער הגדול של ההיכל. (18) תמיד שם במשנה: "לא היה השוחט עד ששומע שער הגדול שנפתח". (19) הם שפתחו את השער הגדול שבהיכל.

1 ב. והמדשן את המזבח מרשנו בשעה ששהשוחט שוחט את התמיד. ואחר כך זורק הדם²⁰ זה שקבלו.

(20) כחכמים הסוברים שבקטורת הוא מפסיק בין חמש נרות לשתי נרות, ולא כאבא שאל האומר (שם לג.) שבשחיטת התמיד ובזריקתו הוא מפסיק ביניהם.

3 ג. ואחר שזרקין את הדם מטיב²¹ זה שבהיכל חמש נרות, ויוצאין שניהן מן ההיכל²². ואלו שפבית המטבחים מפשיטין ומנתחין, וכל אחד ואחד²³ מעלה אבר שזכה בו לפכש. ונותנין האברים מחצי פכש ולמטה במערבו. ושל מוספין היו נותנין אותן מחצי פכש ולמטה במזרחו. ושל ראשי חדשים²⁴ נותנין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הלוח רגלי הכהנים²⁵, כדי לפרסמו שהוא ראש חדש²⁶. ומולחין שם את האברים. וזורקין מלח על גבי הפכש, אפלו בשבת, כדי שלא יחליק ויפלו הכהנים שם²⁷ בעת הליכתן בעצים למערכה²⁸. ואף על פי שהמלח חוצץ בין רגליהם ובין הפכש, הואיל ואין ההולכה הזאת²⁹ עבודה - אינן חוששין.

(21) כלומר, מדליק. (22) שהרי גמרו עבודתם. (23) מאלו שזכו בפיס. (24) כלומר מוספי ראשי חדשים. (25) שקלים שם: "של ראשי חדשים ניתנין על כרכוב המזבח מלמעלה", ובירושלמי שם: "איזהו כרכוב המזבח אמה בין קרן לקרן מקום הלוח רגלי הכהנים". (26) ירושלמי שקלים שם וכן בבלי סוכה נה. "אמר ר' יוחנן כדי לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו". ומפרש רש"י סוכה שם "לכך סודרין אותן למעלה משאר אברים להראות שהן חשובין ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו". (27) משנה עירובין קד. "בזוקין מלח על גבי כבש (בשבת) בשביל שלא יחליקו". ומפרש רש"י: "מפזרין ומכתתין על הכבש מפני שחלק הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק". (28) כן הוא בגמרא שם כי דברי המשנה הנ"ל אינם אלא בעת הולכת עצים למערכה, שאין זו עבודה, אבל בשעת הולכת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

האיברים, מתחילין אלו שעל מעלות האולם⁵⁰
ומברכין ברכת כהנים⁵¹ ברכה אחת בשם המפרש,
כמו שבארנו במקומה⁵². ואחר כך מעלין סלת
הנסכים⁵³. ואחר הסלת מקטיר התבתינ. ואחר
התבתינ מעלין את הזין לנסוף. ובשעת הנסוף
אומרים הללוים השיר, ומכין המשוורין במיני נגון
שבמקדש, ותוקעין תשע תקיעות על פקקי השיר.⁵⁴

(41) זה היה בשעה שנכנסו להקטיר הקטורת, כמבואר
בתמיד פרק ה משנה ו. ואם כן זה היה לפני שעמדו על
מעלות האולם. באופן שדברים אלו לא נכתבו לפי הסדר
(כסף משנה). (42) תמיד שם במשנה. וראה בתוספות
יום טוב שם שכתב שהיו שלוש מגרפות, אחת שגורפים בה
הדשן (שם פרק ב משנה א), השנייה שהיא כלי שיר (שם
פרק ג משנה ח) ושלישית, מגריפה זו שמשמיעה קול בשעה
שזורקין אותה. (43) ראה שם במשנה כי "אין אדם שומע
קול חבריו בירושלים מקול המגריפה. (44) ואין הכוונה
שמיד השתחוו, אלא לאחר גמר עבודת התמיד. (45) שם.
ואין הכוונה שהיו שרים מיד, אלא מכינים עצמם לשיר,
שהרי השיר היה אחר גמר כל העבודות, בשעת ניסוך היין.
(46) המצורעים שכבר טהרו מצרעתם, אלא שצריך עוד
לזרוק עליהם דם האשם. (47) שער ניקנור. (48) פסחים
פב. כדעת רבא. ורוצה לומר שלא יחשדו שאינם נכנסים
לפי שאין נכבד בעיניהם המקום המקודש. אלא עומדים
ומחכים להיכנס בשער זה ולקבל את ההזאות. (49) ביומא
לג. אמרו שלדעת אבא שאל "הטבת שתי נרות קודם
לקטורת וקטורת קודם לאברים". ולדעת רבנן (שם יד):
קטורת קודמת להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודמת
לאברים. (50) מכאן מוכח שמה שכתב רבינו למעלה
(בתחילת ההלכה) "כשיגיע בין האולם וכו", לא נכתב לפי
הסדר, שאם זהו לפי הסדר, אם כן הרי כבר ירדו ממעלות
האולם. (51) "אף על פי שהמשנה סתמה הסדר, למדנו
מתוך המקראות וההלכות שבמסכת יומא, שאלו העומדים
על מעלות האולם לא היו נושאים את כפיהן עד שהעלה,
מי שזכה באברים, את האברים מן הכבש למזבח שנאמר
וירד מעשות וכו' וישא אהרן את ידיו וכו'". (52) בפרק
י"ד מהלכות תפילה הלכה י. (53) ראה יומא שם "אביי
מסדר וכו', ואברים למנחה ומנחה לחביתין וחביתין
לנסכים". ומפרש רש"י: "למנחה, מנחת נסכו של תמיד,
דכתיב (במדבר כח, ה) ועשירית האיפה סולת למנחה וכו'.
לנסכין, לנסך יינו של תמיד".

ו. כשהיו נותנין הזין למנסוף⁵⁴, היו שני כהנים⁵⁵
עומדין על שלחן החלבים⁵⁶ ושתי חצוצרות בידן,
והסגין⁵⁷ עומד על קרן המזבח⁵⁸ והסודרין⁵⁹ בידו,
ותקעו והריעו ותקעו. ובאו ועמדו אצל זה המקנה
על הצלצל⁶⁰, אחד מימינו ואחד משמאלו⁶¹.

(54) תמיד פרק ז משנה ג. ונראה מסתימות לשונו של רבינו
כי משנה זו היא בכל הכהנים, ולא דווקא ככהן גדול. וכן
הוא בפירוש המשנה שם על דברי המשנה "בא לו להקיף
את המזבח מהיכן מתחיל מקרן דרומית מזרחית", כי הוא

והדלקתן היא על ידי התורה והמצוות – "נר מצוה ותורה
אור". ובנוסף לזה על ידי הדלקת הנרות נמשך ומתגלה
אור הקדושה גם בעולם.

וזה שכתב ה'בית יוסף' "מצאו העולם" – עולם מלשון
העלם – היינו שבזמן החושך וההעלם זמן הגלות, אין
אפשרות שהעניין הנעלה של הקטורת יאיר בגילוי
בנשמות ישראל, ולכן סידר אבא שאל הסדר באופן כזה
שהקטרת הקטורת היא עבודה בפני עצמה ולא בתוך
הנרות. אבל ביו"כ שבו מאירה עצם נפשו של יהודי,
מתגלה ומאיר גם עניין הקטורת בנשמות ישראל.

(על פי יין מלכות' ספר עבודה סימן מה)

(30) משנה תמיד פרק ד (לא): "ובאו להן ללשכת הגזית
לקרות את שמע", וברש"י שם: "והכי נכון הדבר שיתפללו
קודם שיקטירו שום הקטר ויעלה קרבנם לריח ניחוח".
(31) שם במשנה. "ולפי שהם עיקר הדת וראשיתו".
(32) שם במשנה. ואף על פי שלא הגיע זמן קריאת שמע
(כמו שאמרו ביומא לו: הקורא שמע עם אנשי משמר לא
יצא, מפני שאנשי משמר משכימין), מקדימים הכהנים,
שהעבודה מוטלת עליהם, לקרותה קודם היום, שמא תימשך
עליהן העבודה וימנעו לקרות. (33) כלומר פרשת הציצית.
(34) שם במשנה: "ברכו את העם שלוש ברכות אמת ויציב
ועבודה וברכת כהנים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם כי
ברכת כהנים הכוונה לברכת "שים שלום", ולפי שכולן
(=אמת ויציב, רצה ושים שלום) תפלה על ישראל ועליהם
אמרו וברכו את העם, אבל ברכת כהנים הידועה והוא
"ברוך ה'", לא הייתה בלשכת הגזית, אלא על מעלות
האולם אחר גמר העבודה. (35) שאז מתחלפין המשמרות.
(36) שם במשנה: "ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר
היוצא, ובברכות יב. אמרו: "מאי ברכה אחת? אמר רבי
חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששיכן את שמו
בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלום וריעות".
(37) מי מקטיר הקטורת. (38) מי מעלה אברים מן הכבש
למזבח. (39) כרבנן (יומא יד): שמקטיר קטורת ואחר כך
מטיב שתי נרות, ולא כאבא שאל (שם לג.) שהטבת שתי
נרות קודמת לקטורת. (40) תמיד פרק ז משנה ב: "באו
ועמדו על מעלות האולם עמדו הראשונים לדרום אחיהם
הכהנים".

ה. כשיגיע בין האולם ולמזבח⁴¹, וטל אחד
המגריפה וזרקוה בין האולם למזבח⁴², והיה לה קול
גדול⁴³. ושלשה דברים היתה משמשת בהן: השומע
את קולה היה יודע שאחיו הפהנים נכנסין
להשתחוות והוא רץ ובא⁴⁴. וכן לוי השומע את
קולה היה יודע שאחיו הללוים נכנסין לדבר בשיר
והוא רץ ובא⁴⁵. וראש המעמד, כשהיה שומע את
קולה, היה מעמיד את הטמאים⁴⁶ על שער
המזרח⁴⁷, מפני החשד, שידעו הכל שעדיין לא
הביאו כפרתן⁴⁸. ואחר כך מעלה זה שזכה באיברים
את האיברים מן הכבש למזבח⁴⁹. ואחר שמעלין את

8 שְׁלֵמִיָּהּ הָאֲמֹרִיָּן בַּתּוֹרָה; אֲבָל עוֹלוֹת נִדְבָה
9 שְׁמִקְרִיבִין מִמּוֹתֵר תְּרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶה, אָף עַל פִּי שְׁהֵן
10 שֶׁל צִבּוֹר - אֵין אֲמֹרִיָּן שִׁירָה עֲלֵיהֶן. וְכֵן נִסְכִּים
11 הַבָּאִין בְּפָנֵי עֶצְמָן - אֵין אֲמֹרִיָּן עֲלֵיהֶן שִׁירָה.

12 ט. הַשִּׁיר שֶׁהֵיוּ הַלְוִיִּם אֲמֹרִיָּן: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ
13 אֲמֹרִיָּן: לַה' הָאֶרֶץ וּמְלוֹאָהָ. ⁶⁶ בַּשָּׁנִי הָיוּ אֲמֹרִיָּן:
14 גְּדוֹל ה' וּמִהֲלֵל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הָרַקְדָּשׁ
15 וְגֹמֶר. ⁶⁷ בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אֲמֹרִיָּן: אֱלֹהִים נָצַב בְּעֵדַת
16 אֵל, בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. ⁶⁸ בְּרִבְעִי הָיוּ אֲמֹרִיָּן: אֵל
17 נְקָמוֹת ה', אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעֵ. ⁶⁹ בַּחֲמִישִׁי הָיוּ
18 אֲמֹרִיָּן: הַרְגִּינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנֵי, הָרִיעוּ לְאֱלֹהֵי
19 יַעֲקֹב. ⁷⁰ בַּשִּׁשִּׁי הָיוּ אֲמֹרִיָּן: ה' מֶלֶךְ גְּאוֹת לְבָשׁ,
20 לְבָשׁ ה', עַז הַתְּאֵזֶר וְגֹמֶר. ⁷¹ בַּשְּׁבִיעִי הָיוּ אֲמֹרִיָּן:
21 מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי. ⁷² בְּמוֹסְפֵי שִׁבְתֵּי אֲמֹרִיָּם
22 שִׁירַת הָאֲזִינוּ. וְחֻלְקִין אוֹתָהּ לְשִׁשָּׁה פְּרָקִים, הַיְ"ו
23 ל"ף, ⁷³ כְּדֶרֶךְ שְׁקוּרָאִין אוֹתָהּ שִׁשָּׁה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת,
24 וְאֲמֹרִיָּן פֶּרֶק בְּכָל שְׁבִת. גְּמָרוּ הַשִּׁירָה בַּשִּׁשָּׁה
25 שְׁבִתוֹת - חֲזוֹרִין לְרֹאשׁ. בְּמִנְחָה שֶׁל שְׁבִת אוֹמֵר אֵז
26 יִשִּׁיר מִשָּׁה ⁷⁴ וּמִ כְּמִכָּה ⁷⁵ וְגֹמֶר. ⁷⁶ בְּמוֹסְפֵי שֶׁל רֹאשׁ
27 הַשָּׁנָה הָיוּ אֲמֹרִיָּן: הַרְגִּינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנֵי. ⁷⁷ וְאֵם חָל
28 לְהִיּוֹת בַּחֲמִישִׁי ⁷⁸ - אוֹמֵר ⁷⁹: הַסִּירוֹתֵי מִסְבֵּל שְׁכֵמוֹ
29 וְגֹמֶר. ⁸⁰ בְּמִנְחָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיוּ אֲמֹרִיָּם: קוֹל
30 ה' יִחִיל מִדְּבַר וְגֹמֶר. ⁸¹

בכל הכהנים, וכן דעתו גם למעלה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב. וראה להלן בסמוך. אבל הרא"ש שם כתב כי משנה זו היא דיוקא בבהן גדול (וכן דעת רש"י בזבחים סד.). (55) משנה שם. "כבר נתבאר בששי משקלים (משנה ד. וראה למעלה פרק ב מהלכות בית הבחירה הלכה טו) שהיו במעברו של כבש שתי שולחנות אחד של כסף נותנין עליו כלי שרת ואחד של שיש נותנין עליו האבריים והוא שולחן החלבים הנזכר כאן". (56) ראה פרק ד מהלכות כלי המקדש הלכה טז כי "ממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן והוא הנקרא ממונה". וברור הדבר כי הסגן אינו מופיע אלא עם הכהן הגדול אבל אם כהן הדיוט הוא המנסך - עומד כהן הדיוט על הקרן ולא הסגן. וראה בפירוש הראב"ד (סוף מסכת תמיד) שגם דעתו כנ"ל, אלא שהסתפק אם כהן אחר מחזיק את הסודרים, או שהמנסך עצמו היה מניף ומנסך. (57) שהיא אמה על אמה. (58) "הם דגלים". (59) שם במשנה: "באו ועמדו אצל בן ארזא וכו' והקיש בן ארזא בצלצל". "והצלצל הן שתי קערות נחושת שמכין זה בזה" (ערוך). (60) כדי לתקוע.

1 ז. שֶׁהָהָמִנְסָף לְנִסְפָה ⁶¹, מְנִיף הַסֶּגֶן בַּסּוּדְרִיָּן ⁶²,
2 הַקִּישׁ זֶה בַּצִּלְצֵל ⁶³, וְתִקְעוּ אֵלָיו בַּחֲצוֹצְרוֹת ⁶⁴, וְדַבְּרוּ
3 הַלְוִיִּם בַּשִּׁיר. הִגִּיעוּ לַפֶּרֶק - תִּקְעוּ ⁶⁵, וְהַשְׁתַּחֲוּוּ כָּל
4 הָעָם שֶׁבַעֲזָרָה. עַל כָּל פֶּרֶק תִּקְיעָה, וְעַל כָּל תִּקְיעָה
5 הַשְׁתַּחֲוִיָּה. וְכָל הַתִּקְיעוֹת שֶׁעַל הַתְּמִיד תִּשָּׁע, כְּמוֹ
6 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(61) כלומר "כל מה שהיה לו לנסך היה מניף" (מלאכת שלמה בשם ראב"ד). [נרצח לומר: המנסך היה שוהה בניסוכו והיה מנסך לאט לאט ולא בבת אחת, מפני ש"אין אומרים שירה אלא על היין" (ברכות לה.). היינו, "בעת ניסוך היין" (למעלה פרק ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב.) ולפיכך דקדקו שהמניף יניף בעת פעולת הניסוך, בכדי שהשירה אף היא תתחיל בעת הניסוך ממש, ולא אחריו]. (62) לסימן ללויים שעומדים על הדוכן, שידעו להתחיל בשיר בשעת הניסוך. (63) ראה למעלה הלכה ה כי המשוררים מכים במיני ניגון, "אלא שהצלצל היה כלי זמר מיוחד שאין שם אלא הוא וקול גדול היה לו והוא המתחיל". (64) לפי שאפשר ללוי שלא יראה הנפת הסודרים כשיפנה לבו לדבר, וגם אפשר שהיו בתוך הלשכות או בחר הבית, לא בעזרה (שאינם רואים בעת שמניף הסודרים), אבל קול התקיעות אי אפשר שלא ישמעו, ולפיכך תקעו כדי שיפנו לראות בהנפת הסודרים הואיל ועיקר התקנה הנפת הסודרים היא. (65) "פרקים היה להם בשיר שהיו מפסיקין שם, ובתוך אותו הפיסוק היו תוקעין" (הראב"ד). "ושלושה פרקים היה בשיר שהן מפסיקין, ועל כל פרק ופרק תקיעה, תרועה ותקיעה וכו' והיינו דתנן (סוכה ג:) אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, שלוש לפתיחת שערים ותשע לתמיד של שחר וכו' והיינו שלוש תקיעות, תקיעה ותרועה ותקיעה, על כל פרק" (הרא"ש שם).

7 ח. אֵין אֲמֹרִיָּן שִׁירָה אֵלָא עַל עוֹלוֹת הַצִּבּוֹר וְכִבְחֵי

(66) וטעם לאמירת פרק זה ביום ראשון הוא משום שיום ראשון הוא תחילת מעשה בראשית. ולשון הגמרא (ראש השנה לא.) "על שם שקנה והקנה ושלט בעולמו". (67) "משום שביום שני נחלקו המים והיו השמים תחתיהם אומר גדול ה'. ולשון הגמרא ראש-השנה שם "על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן". (68) משום שביום שלישי נראתה הארץ שעליה יהיה הדין והדיינין, אומר א' ניצב בעדת א"ל (רבינו שם). ולשון הגמרא שם: "על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו". (69) משום שבו נבראו השמש והירח, אומר א"ל נקמות ה' שהוא נוקם מן התועים אחר עבודתם (רבינו שם). ולשון הגמרא שם "על שם שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן". (70) משום שבו נבראו מיני בעלי חיים, ויש בזה פלאים מפני החילוק שבמיניהם ותנועתם מעצמם ופלאים אחרים שיש בבעלי חיים, אומר הרנינו לא' עוזינו, לפי שבשעה שרואים אותן משבחים הבורא ומגדלים אותו, ולשון הגמרא שם "על שם שברא עופות ודגים לשבח שמו". (71) משום שבו נשלמו מעשי בראשית, ונברא האדם גם כן, שמבין גדולת הבורא יתעלה, אומר ה' מלך גאות לבש. ולשון הגמרא שם "על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן". (72) "על שם ששבת". (73) ה'אֵינוּ, ז'כור ימות עולם, ר'כבהו על במתי ארץ, ו'ירא ה' וינאץ, ל'ז חכמו, כ"י אשא אל שמים (ראה בפרק י"ג מהלכות תפילה הלכה ה.). (74) שירת הים עד "מי כמוכה". (75) שם, יא עד סוף כל השירה. (76) בגמרא שם אמרו: אז ישיר, ומי כמוכה, ואז ישיר [ישראל עלי באר

ג. בפסח מקריבין קרבן מוסף בכל יום, מיום
הראשון עד יום השביעי¹⁰, כמוסף ראשי חדשים¹¹:
פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים, הכל
עולות¹², ושעיר חטאת¹³ הנאכלת¹⁴. ביום שני של
פסח, שהוא יום ששה עשר בניסן, מקריבין יתר על
מוסף של כל יום כבש לעולה עם עמר התנופה¹⁵.
והיא מנחה של צבור, כמו שבארנו¹⁶.

(10) כמו שנאמר (שם שם, יט"כד) "והקרבתם אשה עולה
וגו' כאלה תעשו ליום שבעת ימים". (11) ראה למעלה
ה"א. (12) שכן נאמר (שם) "והקרבתם אשה עולה לה',
פרים בני בקר שנים ואיל אחד, ושבעה כבשים בני שנה".
(13) שנאמר (שם שם, כב) "ושעיר חטאת אחד". (14) ראה
למעלה הלכה ב. (15) שנאמר (ויקרא כג, יא) "והניף את
העומר לפני ה' לרצונכם, ממחרת השבת יניפנו הכהן.
ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו
לעולה לה'". וראה במנחות (סו: סז). ממחרת השבת =
ממחרת יו"ט (ראשון של פסח). ו"עומר" הוא עשירית
האיפה, וכך היה שמה, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימודו
בעומר" (רש"י ויקרא שם). (16) למעלה פ"ב ממעשה
הקרבנות הלכה ג.

ד. וזמנו¹⁷ קבוע, ולפיכך דוחה את השבת ואת
הטמאה¹⁸.

(17) ממחרת השבת, ראה למעלה. (18) ראה בתוספתא
מנחות פ"א, כי כל המנחות שיש להן זמן קבוע מן התורה,
דוחות את השבת ואת הטמאה. ובמנחות עב. למדו כן ממה
שנאמר (ויקרא ב, יד) "ואם תקריב מנחת ביכורים (=עומר)
לה' — "תקריב ואפי' בשבת, תקריב ואפי' בטמאה". וראה
שם עב: כי דברי המשנה (שם עא). "ודוחה את השבת"
הוא להקריבה, וכן הברייתא שם: "רבי אומר, וידבר משה
את מועדי ה' (שם כג, מד), מה תלמוד-לומר, לפי שלא
למדנו אלא לתמיד ופסח, שנאמר בהן במועדו, במועדו
ואפילו בשבת, במועדו ואפילו בטמאה וכו' עומר והקרב
עמו וכו' ת"ל וידבר משה את מועדי ה', הכתוב קבע מועד
לכולן וכו' עומר להקריבה וכו'".

ה. אין מביאין מנחה זו אלא מארץ ישראל¹⁹,
שנאמר: ובהבאתם את עמר ראשית קצירכם אל
הכהן²⁰. מצותו לבוא מן הקרוב²¹. לא פא מן הקרוב
- מביאין אותה מכל מקום מארץ ישראל²².

(19) משנה במנחות פג: כלים פ"א משנה ו, ופרה פ"ב משנה
א, ותוספתא שם פ"ט. וראה בירושלמי שביעית פ"א הלכות
א"ב, ושקלים פ"ד הלכה א. (20) הכוונה לתחילת הפסוק:
"כי תבוא אל הארץ", וכן מבואר בסמ"ג (לחם-משנה). וכן
הוא בדברי רבינו בפירוש המשנה במנחות שם.
(21) לירושלים. משנה במנחות סד: ובגמרא שם: "מאי עמא,
אי בעית אימא משום כרמל (=שיהא רך ומלא, ואם יביאוו
מרחוק יתייבש ולא יהיה מלא — רש"י שם). ואי בעית אימא
משום דאין מעבירין על המצוות". והטעם הזה האחרון
הביא רבינו בפירוש המשנה שם. (22) שם במשנה: "לא

- במדבר כא, יז] וכנראה שרבינו לא גרס שם אלא "אז ישיר
משה ומי כמוכה". (77) שבו נאמר "תקעו בחודש שופר".
(78) שאומרים בו בשחרית תמיד הרנינו, כנ"ל.
(79) במוסף. (80) והטעם בזה כדי שלא לחזור ולכפול את
כל הפרק. (81) כדי להזכיר זכות קול שופר של מתן תורה
(רש"י).

י. ראש חדש שחל להיות בשבת - שירה של
ראש חדש דוחה את שירה של שבת, כדי לפרסם
שהיום ראש חדש.

יא. בשבת מקטירין את שני בזיכי לבונה עם
המוספין⁸², קדם נסוף היין של מוספין. וכסדר
שעושין בכל יום בבקר, קף עושין בין הערפים;
חיוץ מהרמת הדשן ממזבח החיצון⁸³ וסדור
המערכות והפסות⁸⁴, שאין עושין דברים אלו אלא
בכל יום בשחר לבד, כמו שבארנו⁸⁵.

(82) כלומר, אחר הקרבן המוספין. (83) שאינה אלא
בבוקר. אבל דישון המזבח הפנימי ודישון המנורה היו גם
בערב. (84) פיס ראשון ושני ורביעי, אבל פיס שלישי של
קטורת - מפסין גם בערב. (85) למעלה פרק ד שם לעניין
פייסות, ולמעלה פרק ב הלכה ב לעניין סידור מערכות.

פרק שביעי

(1) בו תבוא מצות-עשה של הקרבן מנחת העומר ביום שני
של פסח.

א. בראשי חדשים מקריבין מוסף ראש חדש אחר
תמיד של שחר³. וכמה הוא מוסף ראש חדש? פרים
שנים ואיל אחד ושבעה כבשים⁴, הכל עולות⁵,
ושעיר עזים חטאת⁶.

(2) שנאמר (במדבר כח, יא) "ובראשי חדשים תקריבו וגו'".
(3) כי כל התדיר מחבירו קודם את חברו, ראה זבחים פט.
וכמו כן אין שום דבר קרב בין תמיד של שחר למוסף,
וכסדר המערכה של אביי (יומא לג). "תמידין קודמין
למוספין". (4) שנאמר (שם) "פרים בני בקר שנים ואיל
אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם
שם, יד) "וזאת עולת חודש בחדשו". (6) שנאמר (שם שם,
טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה', על עולת התמיד".

ב. מעשה כל העולות אחד הוא כמעשה התמיד⁷,
וכמעשה החטאות של ראשי חדשים ושל מועדות -
כמעשה החטאת הנאכלת⁸ שבארנו⁹.

(7) שהרי אף הוא עולה, כמו שנאמר (שם שם, ג) "כבשים
בני שנה תמימים, שנים ליום עולה תמיד". וראה למעלה
פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות. (8) שכיון שהן חטאת -
דינן כסתם חטאת הנאכלת (קרי' ספר). וראה בתוספתא
שבועות פ"א, שכל החטאות החיצונות נאכלות, וכל
הפנימיות נשרפות. ראה למעלה פ"ה ממעשה הקרבנות
הלכות ז"א. (9) למעלה שם פ"ז הלכה א, כיצד מעשה
החטאת הנאכלת.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ה אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קבג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ביכר (=לא בישל כל צרכו - רש"י) הקרוב לירושלים - מביאין אותו מכל מקום.

1 ו. מִצְוַתוֹ לְהַקְצֵר בְּלִילָהּ, בְּלִיל שֶׁשָּׁה עֶשְׂרִי, בֵּין
2 בָּחַל בֵּין בְּשֶׁבֶת.²⁴

(23) משנה שם עא. "מצוותו לקצור בלילה". ואמרו בגמרא (שם טו.) "יכול יקצור ויספור ויביא ביום, תלמוד לומר (שם, טו) "שבע שבחות תמימות תהינה" וכו'. בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב" : לפי שתחילת היום מתחילת לילו, ונאמר (דברים טז, ט) מהחל חרמש בקמה וכו', וזו ראייה שקצירת העומר בלילה" (ראה בפירושו המשנה מנחות סה.). (24) "כיון שזמנו קבוע" (קריית ספר). וראה למעלה הלכה ד, כן הוא במשנה שם: "ודוחה את השבת". ואף כי בגמרא (שם עב:) פירשו משנה זו בהקדמה, ולא בקצירה - פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה פ"א הלכה ח, ומגילה פ"ב הלכה ז, המובאים להלן הלכה ז.

3 ז. וְכָל הַלֵּילָה כְּשֶׁר לְקַצֵּרְתָּ הָעֹמֶר.²⁵ וְאִם קָצְרוּהוּ
4 בַּיּוֹם²⁶ - כְּשֶׁר.²⁷

(25) משנה במגילה כ: "כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו' זה הכלל דבר שמצוותו ביום כשר כל היום, דבר שמצוותו בלילה - כשר כל הלילה". (26) מערב יום-טוב או ביום-טוב (עיי' תוספות מנחות עב. ד"ה אף.). (27) כן הוא במשנה מנחות עא. "נקצר ביום כשר", ואף כי בגמרא (שם עב.) אמרו כי הסובר נקצר ביום כשר, אינו דוחה שבת (ראה לחם-משנה כאן) - פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה ומגילה שם, שאמרו: "רשב"ל בעי, קצירת העומר מהו שתדחה את השבת ביום (=ביום טז). התיב רבי אבין, והא תנינן מצוותו לקצור בלילה. נקצר ביום, כשר ודוחה השבת, ולא קיבלה. אמר ר' אחא, חזר רשב"ל מן הדא, כיון שחשיכה אמר להן: בא השמש, אומר הין. בא השמש, אומר הין. מה אנן קיימין, אם ללילה כבר הוא אומר, אלא אם אינו ענין ללילה, תניהו עניין ליום", הרי מבואר מזה שאף הסובר קצירה ביום ט"ז כשרה, היא דוחה את השבת (ראה הר המוריה כאן, וחכם צבי סימן קסו, ושירי קרבן בראש השנה שם).

5 ח. מִצְוַתוֹ לָבוֹא מִן הַקָּמָה.²⁸ לֹא מִצְאוֹ²⁹ - יָבִיאוּ
6 מִן הָעֲמִירִים.³⁰

(28) כלומר, שיקצור העומר מן התבואה המחוברת לקרקע. שם עא. במשנה "מצות העומר לבוא מן הקמה". וברש"י שם ד"ה מן הקמה, שתהא קצירה לשמה, כדכתיב (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה". (29) שכבר נקצרה כל התבואה. (30) כלומר מן התלוש, שם במשנה "לא מצא, יביא מן העמרים". ובגמרא (שם עב.) "תנו רבנן, ואם תקריב מנחת ביכורים (ויקרא ב, יד) מה תלמוד-לומר, לפי שמצות העומר לבוא מן הקמה, מניין שאם לא מצא מן הקמה - יביא מן העומרים, תלמוד-לומר תקריב".

7 ט. מִצְוַתוֹ לָבוֹא מִן הַלֵּחַ.³¹ לֹא מִצְאוֹ³² - יָבִיאוּ מִן
8 הַיִּבְשִׁי.³³

(31) משנה במנחות שם: "מצוותו לבוא מן הלח", ופירש"י

דכתיב (שם כג, יד) "כרמל - רך ומל". היינו שהקמה המחוברת תהיה לחה, ואף אם מביא מן העומרים, ישתל שיהיו לחים, וכן הוא בתוספתא שם פ"י "מצות העומר להביא מן הקמה, אין לו - יביא מן העומרים, אין לו - יביא מן האצור ומן הקצור, אין לו - יביא מן הלח, אין לו וכו'", וראה בתפארת ישראל שם. (32) שם במשנה. ובברייתא שם עב. "וימנין שאם לא מצא מן הלח, יביא מן היבש, תלמוד-לומר (שם ב, יד) "ואם תקריב". (33) מנחות פה. פה: "אין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות", כלומר "מושפעות לצד דרום, שאז חמה זורחת בהן יותר" (תוספות שם פה. ד"ה מודרמות).

9 י. דְּרָכָן הֵינָה לְהִבִּיא מִשְׁדּוֹת שְׂפָדָרוֹם.³⁴ הֵינָה נֶר חֲצִי
10 הַשָּׂדֶה וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּהּ בְּשָׁנָה זוֹ,³⁵ וּבְשָׁנָה אַחֶרֶת נֶר חֲצִי
11 הַשָּׂדֶה שְׂזָרַע וְזוֹרֵעַ הַחֲצִי שְׂזָר וּמִבִּיא מִמֶּנּוּ.

(34) חרש ולא זרע. (35) שם פה: שכשהקרקע נחרשת ונזרעת בכל שנה, אין בכוחה להוציא תבואה יפה, עיין רש"י שם. וראה למעלה פ"ז מהלכות איסורי מזבח הלכה ד, ובלחם-משנה כאן.

12 יא. עֹמֶר זֶה מִן הַשְּׂעוּרִים הֵינָה בָּא.³⁶ וְדָבָר זֶה הַלֵּכָה
13 מִמֶּשֶׁה רַבִּנּוּ.³⁷ וְכִיצַד הֵינָה נַעֲשֶׂה?³⁸ מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב
14 יוֹצֵאִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ פְּרִיכּוֹת³⁹
15 בְּמַחֲבֵר לְקַרְקַע, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נּוֹחַ לְקַצֵּר. כָּל הָעִירוֹת
16 הַסְּמוּכוֹת לְשֵׁם מִתְּפַנְסוֹת, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נִקְצֵר בְּעֶסֶק
17 גְּדוּלָּה.⁴⁰ וְקוֹצְרִין שְׁלֹשׁ סָאִין⁴¹ שְׂעוּרִין בְּשִׁלְשָׁה
18 אֲנָשִׁים, וּבְשִׁלְשׁ קְפוֹת⁴², וּבְשִׁלְשָׁה מְגָלוֹת.⁴³ בֵּין
19 שְׁחֻשָּׁה⁴⁴, אוֹמֵר לָהֶם הַקּוֹצֵר⁴⁵ לְכָל הָעוֹמְדִים שָׁם:
20 בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין לוֹ⁴⁶: הֵן! בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין
21 לוֹ: הֵן! בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מְגַל זֶה?
22 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מְגַל זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מְגַל זֶה?
23 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה?
24 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! וְאִם הֵינָה
25 שֶׁבֶת - אוֹמֵר לָהֶן: שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן!
26 שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין
27 לוֹ: הֵן! וְאַחֵר כֶּף אוֹמֵר לָהֶן: אֶקְצֹר? וְהֵן אוֹמְרִין
28 לוֹ: קָצֹר! אֶקְצֹר? וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קָצֹר! אֶקְצֹר?
29 וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קָצֹר! שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר
30 וְדָבָר. וְכָל כֶּף לָמָּה? מִפְּנֵי אֵלּוּ הַטּוּעִים⁴⁷ שֶׁיֵּצְאוּ
31 מִכָּלל יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שְׁנֵי⁴⁸. שֶׁהֵן אוֹמְרִין, שֶׁהִיא
32 שְׁנֵי אֲמָר בַּתּוֹרָה 'מִמַּחֲרַת הַשֶּׁבֶת' הוּא שֶׁבֶת
33 בְּרִאשִׁית⁴⁹; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוּר⁵⁰ שְׁאִינָה שֶׁבֶת,
34 אֶלָּא יוֹם טוֹב. וְכֵן רָאוּ תַּמִּיד הַנְּבִיאִים וְהַסִּנְהֶדְרִין⁵¹
35 בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהֵיוּ מְנִיפִין אֶת הָעֹמֶר בְּשֶׁשָּׁה עֶשְׂרִי
36 בְּנִסָּן, בֵּין בָּחַל בֵּין בְּשֶׁבֶת. וְהִרִי נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה:
37 וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה⁵²; וְנֶאֱמַר:
38 וְיֹאכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח⁵³ מִצְוַת
39 וְקִלְיָי⁵⁴. וְאִם תֹּאמַר, שְׁאוֹתוֹ הַפֶּסַח בְּשֶׁבֶת אֲרַע,
40 כְּמוֹ שֶׁדָּמוֹ הַטְּפָשִׁים⁵⁵ - הֵיאָף תִּלָּה הַכְּתוּב הַתֵּר

הָאֵשׁ שׁוֹלֵט בְּכָלֶיךָ⁶². שְׁנֵאמַר: אָבִיב קְלֹוִי בְּאֵשׁ גֶּרֶשׁ
בְּרַמְל; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדוֹ⁶³, שְׁאִינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא
בְּמִנְחָת הָעֶמֶר בְּלִבָּד. וְאַחַר שְׁקוּלִין אוֹתוֹ שׁוֹטְחִין
אוֹתוֹ בְּעֶזְרָה וְהָרוּחַ מְנַשְׁבֶּת בּוֹ⁶⁴. וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ
לְרִיחִים שֶׁל גְּרוֹסוֹת, וְטוֹחֲנִין⁶⁵ אֶת הַשֵּׁלֶשׁ סְאִין⁶⁶,
וּמוֹצִיאִין מִן הַפֶּל עֶשְׂרוֹן⁶⁷ שֶׁהוּא מְנַפֵּה בְּשֵׁלֶשׁ
עֶשְׂרֵה נֶפֶח⁶⁸. וְהַשָּׂאָר נִפְדָּה⁶⁹ וְנֶאֱכָל לְכָל אָדָם, וְחֵיב
בְּחֻלָּה⁷⁰ וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת⁷¹, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁷².
וְלוֹקְחִין זֶה הָעֶשְׂרוֹן שֶׁל סֵלֶת הַשְּׂעוּרִים⁷³, וּבוֹלְלִין
אוֹתוֹ בִּלְג שְׁמֹן⁷⁴ בְּשֵׁשֶׁה עֶשֶׂר בְּנִיסָן⁷⁵, וְנוֹתְנִין עָלָיו
קֶמֶץ לְבִנְיָה⁷⁶ כִּשְׂאָר הַמִּנְחָת⁷⁷. וּמִנִּיפּוֹ⁷⁸ בְּמִזְרָח⁷⁹,
מוֹלִיךְ וּמֵבִיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד⁸⁰, וּמַגִּישׁוֹ⁸¹ כִּנְגֵד חֻדָּה
שֶׁל קֶרֶן מַעֲרִבִית דְּרוֹמִית כִּשְׂאָר הַמִּנְחָת⁸². וְקוֹמֵץ
וּמִקְטִיר⁸³, וְהַשָּׂאָר נֶאֱכָל לְפָהֳנִים⁸⁴ כְּשִׁירֵי כָּל
הַמִּנְחָת⁸⁵. וְאִמָּתִי קוֹמֵצִין אוֹתוֹ? לְאַחַר שְׁמִקְרִיבִין
מוֹסֵף הַיּוֹם⁸⁶ וְכִבֵּשׁ הָעוֹלָה⁸⁷, קֹדֶם תְּמִידָה שֶׁל בֵּין
הָעֶרְפִּים⁸⁸.

(57) משנה במנחות סו. משום שנאמר (ויקרא כג, י')
"וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל
הכהן", הרי שמשעת קצירה יביאווה לעזרה (קרי' ספר).
(58) כחכמים במשנה שם, ולא כר' מאיר הסובר כי היו
מהבהבין אותם באש בעודם שבלים לפני החביטה. והסביר
רבינו בפירוש המשנה שם "שלא יגישו אותן באש קודם
שידוש אותן, לפי שהוא מתלחח, ובשעת הדישה יתפרד
ויפסד". (59) זה לא נזכר במשנה, אבל הרי אי-אפשר בלא
זה, וראה רש"י שם סג: ד"ה ואל ירבה וכו' (הר המוריה).
(60) כדי לקיים בו מצות קלי (ראה שם במשנה). (61) כלי
מיוחד לקליה. כחכמים שם. וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא
דנדבה פרשה יג, הלכה ו. (62) סיפרא שם וגמרא מנחות
סו: (63) סיפרא שם הלכה ד. (64) שם במשנה. כדי
שתתייבש הזיעה מהגרעינין שהזיעו באבוב (תפארת ישראל
שם). (65) שם במשנה. ופירש רש"י שם "של גרוסות,
שלא היו טחונות דק אלא עבה, שכן דרך הסולת, ואין
מוציאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין בעצמן, שאם יטחנו
יפה יעבור כל הקליפה בנפה עם הסולת, ועל שם כך נקראת
גרש כרמל". ו"גרש לשון שבירה וטחינה – כמו ויגרס
בחצץ (איכה ג, טז). וכן, גרסה נפשית" (תהלים קיט, יט –
רש"י בויקרא ב, יד). (66) ראה למעלה הלכה יא.
(67) שם במשנה: "והוציאו ממנו עשרון", וכן הוא במשנה
שם עו: והיינו משום שנאמר (ויקרא כג, י') "והבאתם את
עומר ראשית קצירכם", וראה רש"י שם כי הכוונה לעשירית
האיפה, שכן היתה נקראת, כמו שנאמר (שמות טז, יח)
"וימודו בעומר", וראה גם למעלה פ"ב מהלכות מעשה
הקרבנות הלכה ה. ולפי שהעומר בא משעורים, לא יצא
משלשה סאין אלא עשרון אחד בלבד. אבל משתי הלחם,
שהן מחיטים, יצאו שני עשרונים משלושה סאין (גמרא שם
עו:). (68) שם ושם במשנה. "ואילו הי"ג נפות, היתה כל
אחת דקה מחבירתה על הסדר, ודע שאם לא הפליגו בניפוי
או שלא הוציא משלושה סאין (אלא הוציא עשרון מב'

1 אֲכִילְתֶּם לַחֲדָשׁ בְּדָבָר שְׁאִינוּ הָעֶקֶר וְלֹא הַסֶּפֶה
2 אֶלָּא נִקְרָה נִקְרָה? אֶלָּא מֵאַחַר שֶׁתִּלָּה הַדָּבָר
3 בְּמִחְרַת הַפֶּסַח, הַדָּבָר בְּרוּר שֶׁמִּחְרַת הַפֶּסַח הִיא
4 הָעֵלָה הַמִּתְרַת אֶת הַחֲדָשׁ⁵⁶, וְאֵין מְשַׁגְּחִין עַל
5 אֵי זֶה יוֹם הוּא מִיָּמֵי הַשְּׁבוּעַ.

(36) ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות ה"ב.
(37) כלומר, הלכה למשה מסיני, ואינו מפורש בתורה.
ובמנחות סח: ופד. אמרו: "מהיכן באה מן השעורים, אתה
אומר מן השעורים או אינו אלא מן החיטין. רבי אליעזר
אומר, נאמר אביב במצרים, ונאמר אביב לדורות. מה אביב
האמור במצרים (שמות ט, לא), שעורים, אף אביב האמור
לדורות שעורים. ורבי עקיבא אומר, מצינו יחיד שמביא
חובתו מן החיטין וחובתו מן השעורים, וציבור שמביאין
חובתן מן החיטין, מביאין חובתן מן השעורים. ואם אתה
אומר (עומר) בא מן החיטין, לא מצינו ציבור שמביא חובתו
מן השעורים. ד"א, אם אתה אומר עומר בא מן החיטין, אין
שתי הלחם ביכורים". וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא
דנדבה פרשה יג, הלכות ד"ה. (38) משנה במנחות סה.
(39) "כורכים וקושרים ראשי שבלים מלוא אגרוף" (רש"י
שם). (40) המולה גדולה לפרסם הדבר שבמוצאי יום-טוב
קוצרים אותו, להוציא מלבם של בייטוסין שאומרים כי
ממחרת שבת בראשית קוצרין, ראה להלן בדברי רבינו.
(41) כחכמים במשנה (שם סג:). (42) שלשה סלים
שורגילים להכניס בהן תבן ושבלים בשעה שקוצרים, ראה
שבת קכו. (43) שם במשנה, כדי לפרסם הדבר מפני
הבייתוסין, ראה להלן. (44) מוצאי יום-טוב. (45) היינו
כל אחת משלושת הקוצרים, אומר לבני העיירות שנתקבצו.
(46) כלומר, כל אחד משלושת הקוצרים אומר.
(47) הצדוקים והבייתוסים. (48) ראה בפירוש המשנה
לאבות פ"א משנה ב. (49) שם סה. במשנה "כל כך למה,
מפני הבייתוסין (והרע"ב גרס: הצדוקים והבייתוסים) שהיו
אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום-טוב (אלא במוצאי
שבת, כדמפרש בגמרא – רש"י)". (50) שם סה: סו.
(51) כלומר קבלה בדינו מהנביאים והסנהדרין איש מפי
איש. (52) הוא יום הבאת העומר. (53) היינו ממחרת יום
ראשון של פסח, שהוא טז בניסן. (54) הרי שהביאו את
העומר למחרת הפסח שהוא יום טז. (55) הצדוקים
והבייתוסים. אבל לפי מסורת שלנו, היה אז יו"ט א' של
פסח ביום ראשון או ביום שני. כפי שתי הדעות שנחלקן
באיזה יום מימי השבוע חל יום ז' אדר שמת בו משה, אם
בשבת או בערב שבת. ראה תוספות מנחות ל. ד"ה מכאן,
ורא"ש פ"י דפסחים סימן יג (הר המוריה). (56) ראייה זו
הביא גם הסמ"ג, ראה לחם-משנה כאן, והיא כתובה גם
בפירוש הרלב"ג לספר יהושע שם. והר"ר אברהם בן עזרא
(ויקרא שם) הביא ראייה זו בשם חכם אחד מרומי, והשיג
עליו. וראה גם בפירוש הרד"ק (יהושע שם), ובהר המוריה
כאן.

6 יב. קָצְרוּהוּ וְנוֹתְנוּהוּ בְּקִפּוֹת, וְהִבְיֵאוּהוּ לְעֶזְרָה⁵⁷
7 וְהִבְטִיאוּהוּ⁵⁸, וְזוֹרִין וּבוֹרְרִין⁵⁹. וְלוֹקְחִין אֶת הַשְּׂעוּרִין
8 וּמִהִבְהִבִּין אוֹתוֹ בְּאִיר⁶⁰ בְּאִבּוֹב⁶¹ מְנַקֵּב, כְּדִי שִׁיחֶיהָ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני כ"ה אדר – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין קכה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אכילת חדש, כתב רבינו (פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב) שאסור עד שיקרב העומר – קצירה אינה אסורה אלא לפי קצירת העומר, וראה כסף-משנה ולחם-משנה ו'תוספות יום טוב' בחלה שם. (93) סיפרא אמור פרשה י הלכה ג. (94) ארץ יבשה שצמאה למים, והתבואה גדלה בה בהשקאה. (95) כלומר, נוסף להיותה ארץ צמאה, היא גם בעמק, שהתבואה הגדלה בה אינה משובחת. (96) כלומר, לכתחלה אין מביאין ממנו, ראה מנחות פה. במשנה "אין מביאין וכו' ולא מבית השלחין – ואם הביא כשר". וראה גם למעלה פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה יב. ואע"פ ששם שנינו "אין מביאין – מבית השלחין", ומשמע אף אלה שאינם בעמקים, ואילו כאן לא התירו אלא בית השלחין שבעמקים – יתכן כי מן התורה מותר אפילו בבית השלחין שאינו בעמקים, מאחר שאין מביאין ממנו, אבל חכמים אסרו גם אם אינו בעמקים, ראה תוספות מנחות סח. ד"ה קוצרים. (97) משנה שם עא. "קוצרים בית השלחין שבעמקים". ובגמרא שם "תניא, ר' בנימין אומר, כתוב אחד אומר (ויקרא שם) וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר, וכתוב (שם) ראשית קצירכם אל הכהן. הא כיצד, ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר, ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר", וראה גם בסיפרא אמור פרשה י הלכה ג שהטעם שאין מביאים מבית השלחין שבעמקים הוא ממה שנאמר "קצירכם" – "קצירכם של כולכם", וראה קרית ספר כאן. (98) כלומר לא יעשה גדיש לצורך דישא (פירוש המשנה שם). שדווקא קצירה התירו שאם לא יקצרוה מיד אפשר שתיפסד. אבל להגדיש, שאין שום הפסד אם ימתין עד אחר הפסח – לא התירו (ראה רע"ב ותפארת ישראל מנחות פ"י משנה ח).

סאים או מד' סאין) לא פסל, ואין כל אלו אלא למצוה" (רבינו בפי"ה"מ שם עו:). (69) כלומר, מה שנשאר יותר על העשורין, נפדה ויוצא לחולין (שם סו. במשנה). (70) שם במשנה. לפי שחיוב חלה היינו לגלול דעיסה, וגלגול של זו ביד הדיוט הוא, לאחר שנפדה" (רש"י). (71) כחכמים (החולקים על ר"ע) שם במשנה, הסוברים שחיוב מעשר חל בשעת מירוח, ומירוח של זה היה ביד הקדש, ומירוח הקדש פוטר מן המעשרות. (72) בפ"ג מהלכות מעשר הלכה כה, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג. (73) ראה משנה סוטה יד. "מנחת העומר אף-על-פי שהיא באה מן השעורים, היא היתה באה גרש", ומפרש רש"י "בשעורין מובחר שבו מנופה בשלוש עשרה נפה, כעין סולת חטים". (74) ראה משנה מנחות סז: משום שנאמר (ויקרא ב, טו) "ונתת עליה שמן", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז, ופ"ב הלכה ח, לכל עשורין צריך לוג אחד. (75) כלומר ביום (פירוש המשנה שם). (76) ראה מנחות שם במשנה. משום שנאמר (שם) "ושמת עליה לבונה מנחה היא". (77) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שם, כי כל המנחות טעונות קומץ לבונה. (78) ראה במשנה שם סז: וסא. משום שנאמר (שם כג, יא) "והניף את העומר לפני ה'", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (79) שנאמר (שם) "לפני ה'" שהוא במזרח, ראה למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ולהלן פ"ח הלכה יא. (80) ראה למעלה פ"ט שם הלכה ז. וראה מנחות סא. במשנה. (81) ראה מנחות שם, ופ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (82) ראה בהלכות מעשה קרבנות שם. (83) שם סז: במשנה, משום שנאמר (שם ב, טז) "והקטיר הכהן את אזכרתה", ואזכרה זו קומץ. (84) שם במשנה. (85) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה ט. (86) משום דתדיר קודם (כסף-משנה). (87) כאן מתחיל ענין חדש, ואין זה מוסב למה שלמעלה, שהרי "העומר קודם לכבש הבא עמו" (להלן פ"ט הלכה ט), באופן שהעומר אחר המוסף, והכבש אחרי העומר ולפני התמיד של בין הערבים. וראה בכסף-משנה ולחם-משנה. (88) ראה למעלה פ"א הלכה ג, כי אין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערביים, לפי שנאמר אצל תמיד של בין הערביים (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשו חכמים: "עליה השלם כל הקרבנות כולם".

יד. תבואה שהשרישה⁹⁹ קדם העומר¹⁰⁰ - העמר⁸ מתירה¹⁰¹; ואם לאו¹⁰² - אסור לקצרה כדרך שאסור⁹ לאכלה עד שיבוא העמר הבא¹⁰³.¹⁰

(99) כלומר נזרעה וגם נשרשה. וראה בשו"ע יורה-דעה סימן רצג סעיף ג ובמפרשים שם, כי זמן השרשה הוא ארבעה עשר יום. (100) היינו קודם הבאת העומר (רש"י בבבא מציעא נו: ותפארת ישראל במנחות פ"י משנה ז). ויש מפרשים קודם קצירת העומר (רע"ב שם). וראה בתוספות הגרע"א שם). ועיין במנחות ע: וראה להלן. (101) משנה שם ע. [היינו אם השרישה לפני קצירת העומר – מותרת אף בקצירה, ואם השרישה אחרי הקצירה ולפני ההבאה – מותרת רק באכילה. וראה להלן]. (102) שלא השרישו אלא לאחר העומר. (103) שם. משום שנאמר (שמות כג, טז) "אשר תזרע בשדה", משעה שנזרע ונשרש בשדה (שם עא. וראה ברע"ב ובקריית ספר) וראה באור-שמוח שפירש דעת רבינו שהכל תלוי באיסור אכילה, ואם נשרשה לפני ההקרבה ואחר הקצירה – שמותרת באכילה – מותרת גם הקצירה, וראה למעלה.

טו. תבואה שלא הביאה שלישה¹⁰⁴ - מתר לקצר¹¹ ממנה¹⁰⁵ להאכיל לבהמה¹⁰⁶. וקוצרין¹⁰⁷ מפני¹² הנטיעות שלא יפסדו¹⁰⁸. וקוצרין לפנות מקום לבית¹³

1 יג. אסור לקצר⁸⁹ בארץ ישראל⁹⁰ מין מחמשת מיני
2 תבואה⁹¹ קדם לקצירת העמר⁹², שנאמר: ראשית
3 קצירכם - שיהיה תחלה לכל הנקצרים⁹³. בפה
4 דברים אומרים? בקציר שראוי להביא ממנו עמר;
5 אבל בית השלחין⁹⁴ שבעמקים⁹⁵, הואיל ואינו ראוי
6 להביא ממנו⁹⁶ - קוצרין אותו מלפני העמר⁹⁷, אבל
7 לא יגדש⁹⁸.

(89) משנה במנחות ע. ובחלה פ"א משנה א. (90) אבל בחוץ לארץ מותר, לפי שאין מביאין משם (ראה למעלה הלכה ה). וראה להלן, כי גם בבית השלחין שבעמקים, מותר לקצור (הר המוריה). (91) שהם חטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון. (92) אף-על-פי שבענין

- 1 ¹⁰⁹ הָאֵבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ¹¹⁰; שְׁנָאֵמֶר: קְצִירְכֶם - יח. וְכָל הַמְקָרִיב מִנְחָה מִן הַחֹדֶשׁ תִּחְלֶה - מְבָרָךְ¹⁰
2 וְלֹא קְצִיר מִצֵּה¹¹¹. וְלֹא קְצִיר מִצֵּה¹¹¹.

(104) כלומר, שלא נגמר השליש האחרון לגמר בישולו (רבינו בפירוש המשנה שם, וראה בתפארת ישראל שם). (105) לפני העומר. (106) משנה שם עא. לפי דברי ר' יהודה. ומשום שכל לשחת (=לאכילת בהמה) לאו קציר הוא (רע"ב). (107) לפני העומר. (108) האילנות. משנה שם עא. "וקוצרין מפני הנטיעות", והוא שיכוון בשעת קצירה להתרחק מהאילנות כדי שלא (יפסיק) [יפסידו] (פירוש המשנה שם). והתירו כן משום שתבואה זו אינה ראויה לעומר. ראה במשנה מנחות פה. שאין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה אילן, וממקום שאי אתה מביא – אתה קוצר (ראה למעלה הלכה יג. ועיין ברש"י שם לפי פירוש אחד, שקוצר מפני הנטיעות שלא יהא איסור כלאים. ולדעת רבינו פ"א מהלכות כלאים הלכה ו שאין זה איסור, הוכרח לפרש פירוש אחר, כנ"ל). (109) שם במשנה. והיינו לעשות מקום פנוי לישיב ברחבה לברך ברכת רחבה הנזכרת במסכת כתובות (ח:) אחינו המיוגעים וכו' (רש"י שם). (110) שם במשנה: "וקוצרין וכו' מפני ביטול בית המדרש", "לעשות להם מקום לישיב התלמידים" (רש"י). (111) שם עב. בגמרא, ולכן התירו לקצור לטובת בית האבל ובית המדרש, שהוא קציר מצוה.

יט. תְּבוּאָה שְׁזָרְעָה אַחֵר שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר וְקִצְרָה אַחֵר שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה - הָרִי זֶה סֶפֶק¹²¹ אִם מְבִיאִין מִמֶּנָּה מִנְחָה לְכַתְּחֹלָה טָרַם הַבָּאָה שְׁתִּי הֶלֶחֶם, הוֹאִיל וְתְּבוּאָה זֶה עֶבֶר עָלֶיהָ הַבָּאָה שְׁתִּי הֶלֶחֶם וְקִצְרִית הָעֹמֶר, אוֹ אֵין מְבִיאִין עַד שְׁבִיאוֹ שְׁתִּי הֶלֶחֶם אַחֵר הַבָּאָה הָעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה אַחֵת.

(121) זוהי בעיא שלא נפשטה במנחות סח: .

כ. וְכֵן¹²² תְּבוּאָה¹²³ שֶׁהִיָּתָה בְּקִרְעָה¹²⁴ וְחִנְטוֹ עָלֶיהָ אוֹ הִנְצוּ עָלֶיהָ שְׁלֵלָה כְּשֶׁהִבִּיאוּ שְׁתִּי הֶלֶחֶם - הָרִי זֶה סֶפֶק, אִם הִנְצָה הָעֵלִין אוֹ חִנְטָהּ כְּמוֹ הַשְּׂרִשָּׁה¹²⁵ וְהִתְרָה לְהִבְיָא מִמֶּנָּה מִנְחָה, אוֹ אֵינָה חֲשׂוּבָה הַשְּׂרִשָּׁה. לְפִיכֵן לֹא יָבִיֵא¹²⁶, וְאִם הִבִּיֵא - הָרִצָּה¹²⁷.

(122) בעיא של רמי בר חמא במנחות סט. ולא נפשטה, ועלתה בתיקן. ורוצה לומר, כשם שנסתפקו בגמרא במה שלמעלה הלכה יט, כמו כן נסתפקו במה שלפנינו. (123) רש"י שם פירש שהמדובר בפירות האילן, ולענין ביכורים. אבל רבינו מפרשה בחמשת מיני דגן, ולענין מנחות, וראה להלן. (124) כלומר, מונחת בקרקע בלי השרשה, וראה בפ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה, ובכסף-משנה שם. והמדובר כשזרעה לפני העומר והשרישה אז, שהעומר התיירה, ושוב יצאה מן הארץ עם שרשיה בשכבר נראו סימני חניטה או הנצה בעלים שלה, ראה להלן. (125) כלומר, אם נאמר שיציאתה מן הקרקע, כשהיא ממשיכה להיות חונטת או מניצה – ביטלה ההשרשה, או מכיון שהיא ממשיכה לחנט ולחניץ, הרי היא כממשיכה גם להיות מושרשת. וראה להלן. (126) [לענין איסור חדש במדינה, גם כן יש כאן ספק, שאם יציאתה ביטלה השרשתה, בוודאי שהיא נאסרה, ואינה מותרת עד שיבוא העומר הבא (וכן נראה בהלכות מאכלות אסורות שם, שלא נסתפקו אלא בהביאה שליש לפני העומר, ועקרה ושתלה מחדש לאחר העומר, אבל בהשרשה לבד לפני העומר – נאסרה אם נעקרה אחר העומר ושתלה מחדש), אלא שכיון שספק בדינו אם בטלה ההשרשה – מעמידים אותה בחזקת היתר, שהרי היה עליה שם היתר עם הבאת העומר, ואין אתה יכול לאסרה מספק (אבל צ"ע בהלכות מאכלות אסורות שם). אבל לענין מנחות שלא היה עליה עוד שם היתר, שהרי הספק נתעורר לפני הבאת שתי הלחם – אין להתירה מספק. (127) [אף-על-פי שלענין מנחות לא היה לה עוד היתר, ואם כן היה לנו לאסרה מספק לענין זה, גם מטעם חדש שלפני העומר (ראה למעלה), ובכל זאת הורצה בדיעבד, שכן פסק רבינו בכל הספקות בידינו

3 טז. וְאִף עַל פִּי שְׁמַתָּר לְקַצֹּר¹¹² - לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן פְּרִיכּוֹת¹¹³ כְּדֶרֶךְ הַקּוֹצְרִין, אֲלָא יַנִּיחֵם צְבָתִים צְבָתִים¹¹⁴.

(112) כמבואר למעלה הלכה טו. (113) אלומות גדולות. (114) אגודות קטנות. שם עא. במשנה "לא יעשה אותן כריכות, אבל מניחן צבתים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם: "וצבתים הן האגודות הקטנות, ומקבצין קצתם לקצתם ועושין מהן אלומות גדולות, והן נקראין כריכות". ולפי זה גם צבתים וגם כריכות היו קשורות, אבל דעת רש"י שם כי כריכות הם אלומות קשורות, וצבתים הם אלומות שאינן קשורות, ובגמרא שם עב. "מאי טעמא, דכמה דאפשר לא טרחינן".

6 יז. כְּכֹר בְּאַרְנוֹנוֹ¹¹⁵, שְׁאִין מְבִיאִין מִנְחָה וְלֹא מִנְחָה נִסְכִּים¹¹⁶ וְלֹא פְּפוּרִים¹¹⁷ מִן הַחֹדֶשׁ קֹדֶם הַבָּאָה הָעֹמֶר, וְאִם הִבִּיֵא - פְּסוּל. וְלֹא יָבִיֵא¹¹⁸ קֹדֶם לְהַבָּאָה שְׁתִּי הֶלֶחֶם, וְאִם הִבִּיֵא - כְּשֶׁר¹¹⁹.

(115) למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ט. (116) [היינו הסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א) האסורה מחמת חדש. אבל היין הרי אינו אסור]. (117) ביכורים לא נזכרו בהלכות איסורי מזבח שם. ויתכן כי כללם רבינו בכלל מנחות (מעשה רוקח שם). וביכורים היינו ביכורי דגן, שאסורים מחמת איסור חדש. ראה בגמרא שם וברש"י ובהגהות וחיידושי הרש"ש. (118) כלומר, מן החדש. (119) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה י. וכל הלכה זו היא במשנה מנחות סה: "אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר, ואם הביא פסול. קודם לשתי הלחם לא יביא, ואם הביא כשר".

כד. מַצוֹה זו¹³⁷ עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל¹³⁸, וּבְכָל מְקוֹם¹¹
וּבְכָל זְמַן¹³⁹. וְנָשִׁים וְעַבְדִּים פְּטוּרִין מִמָּנָה¹⁴⁰.¹²

של ספירת העומר, בניגוד לספירת שמיטין ויובלות, שאינה אלא על בית-דין, ראה בפ"י מהלכות שמיטה ויובל הלכה א. (138) שנאמר (ויקרא כג, טו) "וספרתם לכם", ואמרו בברייתא (שם סה): "שתהא ספירה לכל אחד ואחד". (139) ואף בזמן הזה היא מצוה מן התורה "שלא תלה הספירה בהקרבת העומר" (קריית ספר). וכן נשמע שם סו. שרק אמימר סובר שהיא זכר למקדש, אבל לשאר החכמים נראה שהיא מדאורייתא (ראה כסף-משנה והר המוריה כאן). (140) משום שהיא מצות-עשה שהזמן גרמא, ונשים ועבדים פטורים מכל מצות-עשה שהזמן גרמא (וראה ב'ספר המצוות לעם' שם, ובהערה קג).

כה. וְצִרְיָה לְכַרְךָ בְּכָל לַיְלָה¹⁴¹: כְּרוֹךְ אֶתָּה יְיָ¹³
אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל¹⁴
סְפִירַת הָעוֹמֵר - קִדְּם שְׂסִיפֶר. מָנָה וְלֹא בִּרְךָ - יִצְאָ, וְאֵינֹנוּ חוֹזְרִין וּמְבָרְכִין¹⁴².¹⁵
¹⁶

(141) "פשוט הוא שמברכין עליה, כדרך שמברכין על כל המצוות" (כסף-משנה). (142) "פשוט הוא, שברכות אינן מעכבות" (כסף-משנה).

פרק שמיני

(1) ביאר בו רבינו כמה קרבנות מקריבים בחג השבועות, וסדר שתי הלחם.

א. בְּיוֹם חֲמִשִּׁים מִסְפִּירַת הָעוֹמֵר הוּא חַג הַשְּׁבִיעוֹת²,¹⁷
וְהוּא עֶצְרָת³. וּבְיוֹם הַזֶּה מְקַרְבִּין מוֹסֵף כְּמוֹ מוֹסֵף¹⁸
רֹאשׁ חֹדֶשׁ⁴: שְׁנֵי פָרִים וְאֵיל וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים, כָּלֶם¹⁹
עוֹלוֹת⁵, וְשְׁעִיר חֲטָאֹת⁶. וְאֵלּוּ הֵן הַקִּרְבָּנוֹת הָאֲמֻרוֹת²⁰
בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים⁷, וְהֵם מוֹסֵף הַיּוֹם. וְעוֹד מְבִיאִין²¹
יֵתֵר עַל הַמוֹסֵף בְּיוֹם הַזֶּה מִנְחָה חֲדָשָׁה - שְׁתֵּי²²
הַלֶּחֶם⁸; וּמְקַרְבִּין עִם הַלֶּחֶם פָּר וְשְׁנֵי אֵילִים וְשִׁבְעָה²³
כִּבְשִׁים, הַפֶּל עוֹלוֹת⁹, וְשְׁעִיר חֲטָאֹת, וְשְׁנֵי כִבְשִׁים²⁴
זִבְחֵ שְׁלָמִים¹⁰. וְאֵלּוּ הֵן הַקִּרְבָּנוֹת הָאֲמֻרוֹת בְּחֻמֶּשׁ²⁵
וְיִקְרָא¹¹. נִמְצָא הַקֶּרֶב בְּיוֹם זֶה יֵתֵר עַל שְׁנֵי²⁶
הַתְּמִידִין: שְׁלֹשָׁה פָּרִים וְשְׁלֹשָׁה אֵילִים וְאַרְבָּעָה²⁷
עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים, הַכֹּל עֶשְׂרִים בְּהֶמָּה עוֹלוֹת, וְשְׁנֵי²⁸
שְׁעִירֵי חֲטָאֹת נֶאֱכָלִים¹², וְשְׁנֵי כִבְשִׁים שְׁלָמִים¹³
נֶאֱכָלִים¹⁴.³⁰

(2) שנאמר (ויקרא כג, טז-כא) "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, והקרבתם מנחה חדשה לה' וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו", ונאמר (דברים טז, טז) "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות, ועשית חג שבועות לה' וגו'". (3) כן הוא נקרא כמה פעמים במשנה, כגון מגילה ל, ב. ומועד קטן יט, א. וכן תרגם אונקלוס בבמדבר כח,

הקרבנות, ראה להלן פ"ח הלכה ג, ולמעלה פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה יב, ופ"ו שם הלכה יג. וראה במרכבת המשנה, באבן האזול, ובגן שאול להרב חנניה שאול בלשונות הרמב"ם דפוס שאלוניקי דף ט ע"ב, מה שהאריך [בה].

1 כא. וְהִקְוָצַר קִדְּם קְצִירַת הָעוֹמֵר¹²⁸ - אֵינֹנוּ לוֹקְהִים¹²⁹,
2 וְהִקְצִיר כְּשִׁר¹³⁰.

(128) ראה למעלה הלכה יג ש"אסור לקצור וכו' קודם לקצירת העומר". (129) שאין בזה לאו מפורש, אלא לאו הבא מכלל עשה בלבד: "ראשית קצירכם" (הר המוריה). (130) לאכלו אחר שיקריב העומר. כן מוכח ממה שאמר ר"ש בן לקיש (מנחות ה). "מנחת העומר שקמצה שלא לשמה, כשרה, ושרייה אין נאכלין (משום איסור חדש. רש"י), עד שתביא מנחת העומר אחרת, ותתירנה" - הרי שדבר הנקצר לפני העומר - אינו אסור באכילה, שהרי נתברר שעומר זה לא היה עומר, ואם כן הרי נקצר לפני קצירת העומר הכשר (אור שמח).

3 כב. מִצְוַת עֲשֵׂה לְסֹפֵר שִׁבְעֵי שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת מִיּוֹם¹³¹
4 הַבָּאֵת הָעוֹמֵר¹³¹, שְׁנֵאֲמַר: וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת¹³²
5 הַשִּׁבְעָה שִׁבְעֵי שְׁבָתוֹת. וּמִצְוָה לְמִנּוֹת הַיָּמִים עִם¹³³
6 הַשְּׁבִיעוֹת¹³², שְׁנֵאֲמַר: תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם. וּמִתְחַלֵּת¹³⁴
7 הַיּוֹם מוֹנִין, לְפִיכָךְ מוֹנֶה בְּלֵילָה מְלִיל שִׁשָּׁה עֶשְׂרִי¹³⁵
8 בְּנִסְיָן¹³³.

(131) ראה בספר המצוות, עשה קסא. (132) מנחות סו. ראש השנה ה. וחגיגה יז: "מצוה למימני יומא, ומצוה למימני שבועי", וראה בספר המצוות שם שמבאר רבינו כי אינן שתי מצוות נפרדות (=מצוה אחת למנות ימים, ומצוה אחרת למנות שבועות), אלא הן מצוה אחת, למנות הימים עם השבועות. (133) שנאמר (ויקרא כג, טו) "תמימות תהיינה", וראה מנחות שם: "אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות, בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב". וכן הוא בסיפרא אמור פרק יב הלכה ו, וראה במגילה כא.

9 כג. שִׁכַּח וְלֹא מָנָה בְּלֵילָה - מוֹנֶה בְּיוֹם¹³⁴. וְאֵין¹³⁵
10 מוֹנִין אֶלָּא מֵעוֹמֵד¹³⁵, וְאֵם מָנָה מִיֵּשֶׁב - יִצְאָ¹³⁶.

(134) נראה שיש ללמוד מן המשנה במנחות עא. "מצוותו לקצור בלילה, ואם נקצר ביום כשר", ובגמרא שם סו. אמרו: "איתקש ספירה לקצירה" (מעשה רוקח). וכן פסק בה"ג, ראה תוספות שם סו. ד"ה זכר למקדש, וראה גם תוספות מגילה כ: ד"ה כל הלילה, ושו"ע או"ח סימן תפט סעף ז, ובאור שמח כאן. (135) כתב הר"י בן גיאת שזה קבלת מפי רבותינו, והסמיכוהו על מה שנאמר (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה", אל תקרא "בקמה" אלא "בקומה". ובזהו פרשת תצוה כתב סוד הדבר, למה צריך למנות מעומד (כסף-משנה). וראה ברא"ש פסחים פ"י סימן מא, ובהגהות הגר"ב שם. ומקור הדבר בספר לקח טוב שם. (136) זה פשוט, שהרי כמה כרורים כרכרו למצוא סמך שצריך לכתחילה מעומד (הר המוריה).

ש)אף-על-פי שאינם ארץ-ישראל - גם חוצה לארץ אינם), או דילמא ממושבתיכם דוקא, ואפילו דעבים נמי לא. ולא נפשטה הבעיא. (20) ראה למעלה פ"ז ה"כ, כי דעת רבינו בכל בעיא שלא נפשטה, שלא יביא, ואם הביא כשר. (21) משנה, מנחות עו, ב. (22) ראה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ה, ולמעלה פ"ה ה"ו. (23) שנאמר (ויקרא שם יז) "שני עשרונים סולת תהינה". וראה למעלה פ"ז ה"ב. (24) שם במשנה ובתוספתא פ"ח. (25) למעלה פ"ז ה"ב.

ד. שְׁתֵּי הַלָּחִם, שֶׁהֵן מִן הַחֶדֶשׁ²⁶ - צְרִיכִין לְבֹא
עֲשָׂרוֹן מִכָּל סָאָה וּמִחֲצֵהָ, וּמִנְפִּין אוֹתָן בְּשִׁתִּים
עֲשָׂרָה נֶפֶח²⁷. וְלָחֶם הַפָּנִים, שֶׁהוּא בָּא מִן הַיֶּשֶׁן²⁸ -
דֵּי לוֹ בָּאֶחָת עֲשָׂרָה נֶפֶח, וְהוּא בָּא עֲשָׂרוֹן מִכָּל
סָאָה²⁹. אֲכָל הָעֶמֶר, שֶׁהוּא בָּא מִן הַשְּׁעוּרִים חֲדָשׁוֹת
- אֵינּוּ בָּא מִן הַמִּבְחָר, אֲלָא מִשְׁלֹש סָאִין וּבִשְׁלֹש
עֲשָׂרָה נֶפֶח³⁰.

(26) ויש בחדש יותר סובין מאשר בישן. (27) שם במשנה:
"שתי הלחם, שני עשרונים משלש סאין". ובגמרא שם: שתי
הלחם, שתי עשרונות משלש סאין, מאי טעמא כיון
דמחטיין אתיין אף-על-גב דמחדש אתיין, שתי עשרונות
מובחרים, אתו משלש סאין (בניגוד לעומר שהוא משעורים,
שבא עשרון אחד משלש סאין). (28) וכמו כן בא מן
החייטים. (29) ראה למעלה פ"ה ה"ו. ובמשנה שם: "לחם
הפנים, עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין".
ובגמרא שם "מאי טעמא, כיון דמחטיין אתו, ומישן אתו,
עשרון מובחר אתי מסאה". (30) ראה למעלה פ"ז ה"ב,
ובמשנה וגמרא שם.

ה. וְכֵלֶן, אִם רִבֵּה בְּמִדַּת הַסָּאִין שְׂבָאִין מִהֵן אוֹ
מִעֲטִין³¹ - כְּשֶׁר³².

(31) כלומר הוציא עשרון מיותר, או מפחות סאין.
(32) ברייתא במנחות שם. וראה למעלה פ"ה ה"ו, ושם
מזכיר רבינו גם אם מיעט בנפות.

ו. וְלֹקְחִין שְׁנֵי הָעֲשָׂרוֹנוֹת וְלִשְׁנֵי אוֹתָן אֶחָת אֶחָת³³,
וְאוֹפִין אוֹתָן אֶחָת אֶחָת.

(33) משנה, מנחות צד, א: "שתי הלחם נילושות אחת אחת
ונאפות אחת אחת, לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות
שתיים שתיים". ובגמרא שם, מנא הני מילי, דתנו רבנן: שני
עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה. לענין לחם
הפנים) מלמד שנילושות אחת אחת, מנין שאף שתי הלחם
כן, תלמוד-לומר יהיה, ומנין שאפיתן (של לחם הפנים)
שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) "ושמת אותם", יכול
אף שתי הלחם כן, תלמוד-לומר אותם (לחם הפנים ולא
שתי הלחם, שאלו נילושות אחת אחת). וראה למעלה פ"ה
ה"ו.

ז. וְלִישְׁתָּן וְעֲרִיכְתָּן - בַּחוּץ³⁴, וְאַפִּיתָן בְּפָנִים³⁵, כָּכָל
הַמִּנְחֹת³⁶.

(34) לעזרה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות,
ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה לרבינו, מנחות צה:).

כו - "בשבועותיכם" - "בעצרתיוכן". (4) ראה למעלה פ"ז
ה"א. (5) שנאמר (במדבר כח, כז) "והקרבתם עולה לריח
ניחוח לה', פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני
שנה". (6) שנאמר (שם, שם, ל) "שעיר עזים אחד לכפר
עליכם". (7) ספר במדבר, שם. (8) שנאמר (ויקרא שם
טז) "תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה',
ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סולת
תהינה וגו' ביכורים לה'". (9) שנאמר (שם שם, יח)
"והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר
בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה לה'". (10) שנאמר
(שם שם, יט) "ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת, ושני
כבשים בני שנה לזבח שלמים". (11) שם. (12) ראה
למעלה פ"ז ה"ב. (13) שהם זבחי שלמי ציבור, ראה
למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד. (14) ראה למעלה
שם פ"ט ה"ד: "כיצד מעשה שלמי ציבור שוחט וכו'
והשאר נאכל לזכרי כהונה".

ב. שְׁתֵּי הַלָּחִם אֵינָן בָּאִין אֲלָא מִן הָאָרֶץ וּמִן
הַחֶדֶשׁ¹⁵, שֶׁנֶּאֱמָר: מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תְּבִיאוּ לָחֶם תְּנוּפָה
וְגוֹמֵר¹⁶. לֹא מִצֵּאוּ חֶדֶשׁ - יָבִיאוּ מִן הָעֲלִיָּה¹⁷.

(15) משנה, מנחות פג, ב: "כל קרבנות הציבור והיחיד באין
מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן
העומר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ".
וראה גם תוספתא שם פ"ט, וראה למעלה פ"ז ה"ה.
(16) מנחות שם בברייתא "ממושבתיכם תביאו, ולא מן
חוצה לארץ". ונאמר (ויקרא כג, טז) "והקרבתם מנחה
חדשה", ונאמר גם (במדבר כח, כז) "וביום הביכורים
בהקריבכם מנחה חדשה לה'", ונאמר עוד (שמות כג, טז),
והג הקציר בכורי מעשיך". (17) כלומר, מחיטים ישנות
שיש לו בעליית הגג. שם בברייתא: "אמר קרא (ויקרא שם)
תביאו (= ממושבתיכם תביאו) ואפילו מן העלייה". וראה
שם ברייתא אחרת: "רבי נתן ורבי עקיבא אמרו, שתי הלחם
הבאות מן הישן כשורות, ומה אני מקיים חדשה (=)
והקרבתם מנחה חדשה) שתהא חדשה לכל המנחות",
כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן
החדש, אבל הן באות אפילו מן הישן. וראה בהשגת
הראב"ד, בכסף-משנה ולחם-משנה.

ג. חֲטִים שֶׁיִּרְדּוּ בְּעֵבִים¹⁸ - יֵשׁ בָּהֶם סֶפֶק, אִם אָנִי
קוֹרֵא בָּהֶם 'מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם' אוֹ אֵינָם 'מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם'¹⁹;
לְפִיכָף לֹא יָבִיאוּ, וְאִם הִבִּיאוּ - כְּשֶׁר²⁰. וְכִיצַד הָיוּ
עוֹשִׂין? מִבִּיאִין שְׁלֹשׁ סָאִין חֲטִין חֲדָשׁוֹת²¹, וְלִשְׁפִין
אוֹתָן וּבִלְעָטִין בָּהֶם כְּדֶרֶךְ כָּל הַמִּנְחֹת²², וְטוֹחֲנִין
אוֹתָן סֹלֶת, וּמִנְפִּין מִהֵן שְׁנֵי עֲשָׂרוֹנוֹת²³ מִנֶּפֶח
בְּשִׁתִּים עֲשָׂרָה נֶפֶח²⁴. וְהַשָּׂאֵר נֶפֶחַ וְנֹאכָל לְכָל
אָדָם, וְחֵיב בְּחֻלָּה וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת, כָּמוֹ
שְׂבָאֲרֹנוֹ²⁵.

(18) מנחות סט, ב. כלומר על-ידי נס ירדו בעבים (תוספות
שם ד"ה חטיין). (19) במנחות שם: "בעי רבי זירא, חטיין
שירדו בעבים וכו' לשתי הלחם מאי. ממושבתיכם אמר
רחמנא, לאפוקי דחוץ לארץ דלא, אבל דעבים שפיר דמי

22 מְתַחֲלֶקֶת לְכָל הַמְשָׁמְרוֹת⁶⁶. וְשִׁתִּיהֶן נֶאֱכָלוֹת אוֹתוֹ
23 הַיּוֹם וְחֻצֵי הַלֵּילָה, כִּבְשׁוֹר קָדְשֵׁי קָדְשִׁים⁶⁷.

48) שנאמר (ויקרא שם, כ) "והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ה' על שני כבשים". 49) ומניף שתי הלחם עמהם, כמפורש במשנה שם סא, א (לחם-משנה), וראה להלן. 50) מלמד שטעונין תנופה חיים. ראה מנחות שם במשנה "זבחי שלמי ציבור (= כבשי עצרת) טעונים תנופה חיים ושחוטין". 51) כלומר כל כבש וכבש בפני עצמו, וגם כל לחם ולחם בפני עצמו, וראה להלן. 52) בגמרא שם אמרו כן באשם ולוג שמן, שנאמר (שם יד, יב) "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה לפני ה'", שהאשם ולוג השמן טעונים תנופה כאחד. ועל זה אמרו: "ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו - יצא, תלמוד-לומר והקריב אותו לאשם והניף", ונראה שיש ללמוד משם לשני כבשי עצרת" (כסף-משנה). ואף-על-פי שבכבשי עצרת נאמר בלשון רבים "והניף אותם" - "אותם" הנ"ל בא לדרשה אחרת (שם סב:) למעט זבחי שלמי יחיד, שאין טעונין תנופה חיים ('קריית ספר'). 53) את עורן, ראה למעלה פ"ה מהל' מעשה הקרבנות ה"ח, ופ"ט ה"ד. 54) שם סב, א - וכחכמים. 55) זה מוסב גם על תנופה שלאחר שחיטה, וגם על תנופה שמחיים (לחם-משנה, וראה למעלה). 56) כדברי רבי, שם סב, א. ואף-על-פי ששם מדובר בתנופה מחיים, סובר רבינו כי הוא-הדין לתנופה שלאחר שחיטה (לחם-משנה). 57) הכהן. 58) ראה משנה, שם סא, א. 59) שם במשנה. וראה למעלה פ"ז ה"י, ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ו. 60) ראה למעלה שם, ובהל' מעשה הקרבנות, שם. 61) "אפשר שהוא נלמד מאשם ולוג השמן כבסמוך" (כסף-משנה). וראה ב'קריית ספר' שכתב "ואם הניפן אחד אחד יצא, כדכתיב שוק התרומה וחזה התנופה", כלומר, שהניף שוק עם חלה אחת בפני עצמו, וחזה עם חלה אחת בפני עצמו, אבל אם מניף חזה ושוק בפני עצמו, ושתי הלחם בפני עצמם, אפשר שלא יצא. וראה ב'הר המוריה'. 62) שנאמר בשלמים (ויקרא ז, ל"א) "ידיו תביאנה את אשי ה'", את החלב על החזה וגו' להניף אותו תנופה לפני ה', והקטיר הכהן את החלב המזבחה", הרי שהניף ואחר-כך מקטיר. וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"א. 63) ראה למעלה שם ה"ד. 64) מלשון זה נראה שגם החלות אינן מותרות לאכילה אלא לאחר הקטרת האימורין ('אור שמח'). 65) ראה למעלה פ"ד ה"ד, כי כהן גדול נוטל לעולם מכל משמר חצי החלות שזכה בהן. 66) סוכה נה, ב - במשנה. וראה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ד-ה. 67) תוספתא זבחים סוף פ"ו (הוצאת צוקרמנרל עמ' 589).

24 יב. שְׁחַט⁶⁸ שְׁנֵי כִבְשִׁים עַל אֲרֻבַּע חֲלוֹת⁶⁹: אִם אָמַר
25 יִקְדָּשׁוּ שְׁתֵּים מִתּוֹךְ אֲרֻבַּע - מוֹשֵׁף שְׁתֵּים מֵהֶן
26 וּמִנִּיפֵין⁷⁰, וְהִשְׁאָר⁷¹ פּוֹדִין אוֹתָן בַּפְּנִים⁷² וְנֶאֱכָלִין
27 בַּחוּץ כִּשְׂאֵר הַחֲלִין; וְאִם לֹא הִתְנָה - לֹא קָדַשׁ
28 הַלֶּחֶם⁷³.

(68) מנחות מז, ב. (69) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, יז)

35) בעזרה. משנה, מנחות שם: "אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים, לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים". וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י, ולמעלה פ"ה ה"ז. ו'הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותן חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (רבינו בפירוש המשנה, שם). וראה למעלה פ"ה שם. 36) כלומר אפייתן בפנים ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי כל המנחות לישתן ועריכתן בפנים, ראה למעלה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"ג.

1 ח. וְאִין עֲשִׂיתָן דוּחָה יוֹם טוֹב³⁷, וְאִין צָרִיף לִזְמֵר
2 שֶׁבֶת³⁸, אֲלֵא אוֹפִין אוֹתָן מְעַרְב יוֹם טוֹב³⁹. שְׁנֶאֱמַר:
3 הוּא לְבִדּוֹ יַעֲשֶׂה לָּם; 'לָּם' - וְלֹא לְגִבּוֹהִי⁴⁰.

37) משנה, מנחות ק, ב. 38) משנה שם, וצה, ב. 39) שם ק, ב. וראה למעלה פ"ה ה"י. 40) ראה פסחים מז, א.

4 ט. הִיָּה עֶרְב יוֹם טוֹב שֶׁבֶת - אוֹפִין אוֹתָן מְעַרְב
5 שֶׁבֶת; וְנֶאֱכָלוֹת בְּשִׁלְשֵׁי לֶאֱפִיתָן, שְׁהוּא יוֹם טוֹב⁴¹.
6 וְהִרִי⁴² מְפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁהֵם חֲמִץ⁴³, וְכִיצַד עוֹשֶׂה?
7 מְבִיא שְׂאֹר מִמָּקוֹם אַחֵר וְנוֹתְנוֹ לַתּוֹךְ הָעֶשְׂרוֹן,
8 וּמִמֶּלֶא הָעֶשְׂרוֹן סֵלֶת וּמִחֲמָצוֹ בָּאוֹתוֹ הַשְּׂאֹר⁴⁴.

41) מנחות, שם. 42) אין זה מוסב על מה שכתב לפני כן, אלא הוא דיבור בפני עצמו. 43) שנאמר (ויקרא כג, יז) "חמץ תאפינה", ובמנחות נב, ב - במשנה: "כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם, שהן באות חמץ". 44) כרבי יהודה במשנה שם, וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ח.

9 י. וּמִרְבָּעוֹת הֵן⁴⁵. אַרְךָ כָּל חִלָּה שֶׁבָּעָה טַפָּחִים,
10 וְרִחְבָּהּ אֲרָבָעָה טַפָּחִים⁴⁶, וְגִבְהָהּ אֲרָבָע אַצְבָּעוֹת⁴⁷.

45) ולא עגולות. ראה למעלה פ"ה ה"ט. ולפי זה, היה לחלה ששה טפחים (=פנים) מערב, מזרח, דרום, צפון, מעלה ומטה, ראה בפירוש המשנה שם. וכתב ה'כסף משנה' שאפשר שרבינו למד שתי הלחם מלחם הפנים. 46) שם במשנה. 47) שם במשנה "וקרנותיהם ד' אצבעות". ומפרש רבינו קרנותיהם, כלומר, גובהם ארבע אצבעות, ולא כפירוש רש"י, וראה למעלה שם וב'כסף משנה' שם.

11 יא. כִּיצַד הַנֶּפֶת הַלֶּחֶם עִם שְׁנֵי כִבְשֵׁי הַשְּׁלָמִים⁴⁸?
12 מְבִיא שְׁנֵי הַכִּבְשִׁים וּמְנִיפָם בְּעוֹדֵן חֲיִים⁴⁹, שְׁנֶאֱמַר:
13 וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה⁵⁰. וְאִם הִנִּיף זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְזֶה
14 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ⁵¹ - יֵצֵא⁵². וְאַחֵר כֶּף שׁוֹחֲטִין אוֹתָן
15 וּמִפְּשִׁיט⁵³, וְלוֹקֵחַ חֲזָה וְשׁוֹק מִכָּל אֶחָד מִשְׁנִיָּהֶם⁵⁴
16 וּמִנִּיחֵן⁵⁵ בְּצַד שְׁתֵּי הַלֶּחֶם⁵⁶, וּמְנִיחֵן⁵⁷ שְׁתֵּי יָדָיו
17 מִלְּמַטָּן⁵⁸ וּמְנִיף הַכָּל כָּאֶחָד בְּמִזְרָח⁵⁹ בְּמָקוֹם כָּל
18 הַתְּנוּפוֹת, מוֹלִיף וּמְבִיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד⁶⁰. וְאִם הִנִּיפֵן
19 אֶחָד אֶחָד - יֵצֵא⁶¹. וְאַחֵר כֶּף מְקַטֵּיר אִמְרֵי שְׁנֵי
20 הַכִּבְשִׁים⁶², וְשְׂאֵר הַבָּשָׂר נֶאֱכָל לַפְּהִינִים⁶³. וְכֵן שְׁתֵּי
21 הַחֲלוֹת⁶⁴ - נוֹטֵל כֶּהֵן גְּדוֹל אֶחָת מֵהֶן⁶⁵, וְהַשְּׂנִיָּה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

יקריב גם את שני הכבשים. (84) משנה שם כרבי עקיבא. והיינו שאף שלא היו שני כבשים, מביאין שתי הלחם (ראה פירוש המשנה, שם). ואמרו (שם בגמרא) שרבי עקיבא סובר, שמה שנאמר (שם) "קודש יהיו", הכוונה ללחם, ולא לכבשים, ולמד כן ב'גזירה שוה', ממה שנאמר (שם שם, יז) "סולת תהייתה", כשם ש"הויה" זו בלחם, כמו כן "הויה" של "קודש יהיו" היא בלחם, ולא בכבשים, ולפיכך הלחם מעכב והכבשים אינם מעכבים, כנ"ל. (85) כלומר, אף הכבשים מעכבים הלחם. ואף כי בגמרא (שם שם, מו.) "בעו במערבא תנופה עושה זיקה (= חיבור יחד), או אינו עושה זיקה", ונשאר הדבר בתיקו, והיה לו לרבינו לכתוב שהוא ספק (ראה השגת הראב"ד) – פוסק רבינו שתנופה עושה זיקה, שכן נשמע שם מו, ב - ממה שאמר אביי לרבא "מ"ש ב' כבשים דמעכבי לחם, ומאי שנא שבעה כבשים וכו' דלא מקדשי ולא מעכבי לחם. אמר ליה, הואיל והוזקו זה לזה בתנופה", הרי שתנופה עושה זיקה (כסף-משנה).

טז. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הַבָּאוֹת בַּפְּנֵי עֶצְמָן בְּלֹא כִבְשִׁים⁸⁶
 - בַּיָּד עוֹשִׂין בָּהֶן? יוֹנְפוּ וְהַעֲבֹר צוֹרֶתָן⁸⁸ וְיֵצְאוּ
 לְבֵית הַשְּׂרָפָה⁸⁹. גְּזֵרָה שְׁמָא יִמְצְאוּ כִבְשִׁים לְשֹׁנָה
 הַבָּאָה וְיִבְיִאוּ לָחֶם בְּלֹא כִבְשִׁים⁹⁰. הִפָּר וּשְׁנֵי
 הָאֵילִים וְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים⁹¹ וְהַשְּׂעִיר⁹² הַבָּאִים בְּיוֹם
 זֶה⁹³ בְּגִלְל הַלֶּחֶם אֵינָן מְעַכְבִּין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא
 הַלֶּחֶם מְעַכְבִּין⁹⁴.

(86) ראה למעלה (הט"ו) כי שני הכבשים אינם מעכבים את הלחם. (87) ברייתא שם מו, ב. (88) "יפסלו בלינה" (רש"י). (89) ברייתא שם. (90) "ויאמרו: אשתקד לא אכלנו לחם בלא כבשים, עכשיו נמי ניכול. ואינהו לא ידיעי, דאשתקד לא הוו כבשים, אינהו שריין נפשיהו, השתא דאיכא כבשים, כבשים הוא דשרו להו". דברי רבה ורבא שם. וחזר בה רבינו ממה שכתב בפירוש המשנה שם, כי דינן של שתי הלחם שיאכלו אותם. (91) שהם עולות. (92) לחטאת. (93) ראה למעלה ה"א. (94) משנה, שם מה, ב.

יז. שְׁנֵי פָרִים שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם⁹⁵ וּפָר הַבָּא בְּגִלְל
 הַלֶּחֶם⁹⁶ - אֵינָן מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁹⁷.

(95) המפורשים בחומש הפקודים (במדבר כח, כז): "והקרבתם עולה לריח ניחוח לה", פרים בני בקר שנים איל אחד, שבעה כבשים בני שנה". (96) המפורש בויקרא (כג, יח): "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה". ראה למעלה ה"א. (97) כלומר, לא שני הפרים של המוסף מעכבים את הפר של הלחם, ולא הפר של הלחם מעכב את שני הפרים של המוספין. ודבר זה הוא במשנה מנחות מד, ב: "הפרים והאילים והכבשים אינם מעכבים זה את זה", ואמרו שם בגמרא, כי אין הפרים של מוסף מעכבים את שתי הלחם, ולא של שתי הלחם את של המוספין, וכמו כן המוספין בעצמן אין מעכבין זה את זה, וראה להלן ה"כ.

יח. אֵיל שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם⁹⁸ וּשְׁנֵי אֵילִים הַבָּאִין בְּגִלְל
 הַלֶּחֶם⁹⁹ - אֵינָן מְעַכְבִּין¹⁰⁰ (זֶה אֶת זֶה)¹⁰¹.

"לחם תנופה שתיים". (70) כן אמרו (שם מח.) לדעת רבי יוחנן. (71) שתי החלות הנשארות. (72) מנחות שם, כרבי - ששחיטה מקדשת ללחם, ואמרו בגמ' שם כי לרבי צריך לפדותן בפנים, שאם יוציאן לחוץ לעזרה ושם יפדם, הרי זה נפסל ביוצא. ואין לחשוש שאם יפדם בפנים ויצאו לחולין הרי יהיו חולין בעזרה, משום שבשעה שהכניסם בפנים היו קודש, ומה שהם נהיים אח"כ חולין בעזרה, זה הוא ממילא, ואין לחשוש לכך. וראה לחם-משנה מה שמקשה על רבינו כמה וכמה קשיות. (73) דכתיב באיל נזיר (במדבר ו, יז) "ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות". אלמא זביחת איל מקדשא לסל, ומיניה אמרינן לכבשי עצרת דזביחתן מקדש שתי הלחם, וכי היכי דבאיל נזיר כתיב על סל המצות שהוא ידוע וניכר, הכי נמי בשתי הלחם דעצרת בעינן מיהא שיתנה שתיים מתוך ארבע (ראה 'קריית ספר').

יג. שְׁחַט אֶרְבַּעַה כִּבְשִׁים⁷⁴ עַל שְׁתֵּי חֲלוֹת - מוֹשֵׁף
 שְׁנֵים מֵהֶם יִזְרֹק דָּמָן שְׁלֹא לְשִׁמְן⁷⁵, וּמִנִּיף הַשְּׁנֵים
 הַנִּשְׁאָרִים⁷⁶ הַכְּשָׁרִים עִם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם.

(74) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, כ) "על שני כבשים". (75) אף שלא נפסלו לא עולין לחובתן, וממילא השנים הנשארים הם לכבשי עצרת. מנחות מח, א. (76) אבל אם היה זורק דמן לשמה תחילה, אינו יכול אחר-כך לזרוק שלא לשמן את השנים הנשארים, שמכיון ששחט הראשונים לשמן, שוב לא ראויים האחרונים לשמן. ומכיון שאינם ראויים לשמן, אינם כשרים גם שלא לשמן, ומשום כך זורק תחילה שלא לשמה ואח"כ את הנשארים לשמה (שם בגמ').

יד. שְׁתֵּי הַחֲלוֹת מְעַכְבּוֹת זו אֶת זו⁷⁷, וּשְׁנֵי הַכִּבְשִׁים
 מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁷⁸. מֵת אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אוּ בָרַח אוּ
 נִעְשָׂה טְרֵפָה - יִקַּח זֶוֶג לְשְׁנֵי⁷⁹. שְׁחַט אֶחָד לְשִׁמְן⁸⁰
 - יִקַּח לוֹ זֶוֶג⁸¹.

(77) משנה, מנחות כז, א. שאם אין לו אלא אחת לא יביא, שנאמר בהם "סולת תהייתה" (שם יז) וכל מקום שנאמר "הויה" - הוא לעיכובא (שם בגמרא). (78) משנה שם, ותוספתא שם תחילת פ"ה, ומשום שגם בהם נאמרה "הויה" (= "קודש יהיו" - שם, שם, כ) ולעיכובא הוא (שם בגמרא). (79) תוספתא, שם. (80) כלומר, ואחר-כך מת השני, או ברח או נעשה טריפה (כסף-משנה). וראה להלן בהערה הסמוכה. (81) שם בתוספתא. אבל ראה ב'אור שמח' כאן שמגיה כאן ובתוספתא "שחט אחד (שלא) לשמו יקח לו זוג (לשני), וכן הוא ב'חסדי דוד' שם.

טו. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם⁸² מְעַכְבִּים אֶת הַכִּבְשִׁים⁸³, וּשְׁנֵי
 הַכִּבְשִׁים אֵינָן מְעַכְבִּים אֶת הַלֶּחֶם⁸⁴. וְאִם הוֹנְפוּ עִם
 הַכִּבְשִׁים - מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁸⁵; וְאִם אֶבֶד הַלֶּחֶם -
 יֵאבְדוּ הַכִּבְשִׁים, וְאִם אֶבְדוּ הַכִּבְשִׁים - יֵאבְדוּ הַלֶּחֶם,
 וְיִבְיִאוּ לָחֶם אַחֵר וּכְבָשִׁים אַחֲרֵים.⁸⁶

(82) מנחות מה, ב - כדברי רבי עקיבא, ולא כרבי שמעון בן ננס ולא כרבי שמעון, לפי שסוף הסוגיא כרבי עקיבא (כסף-משנה). (83) שאם לא היו לו שתי הלחם - לא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קלא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאמרו תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם, אין זה אלא לכתחילה, וכן מה שאמרו אין דבר נקרב קודם לתמיד של שחר או מאוחר לתמיד של בין הערביים, אין זה רק לכתחילה ולמצוה, אבל בדיעבד - הכל כשר. (107) שם במשנה. כלומר, דאפילו הקריב העולות שבמוסף קודם לחטאות שבמוסף - כשר, שאע"פ שחטאת קודמת לעולה (ראה להלן פ"ט ה"ו), זהו רק לכתחילה. או ביום שיש בו שני מיני מוספין, והקריב שאינו תדיר קודם - כשר בדיעבד, ראה להלן פ"ט ה"ד ('תפארת ישראל'). (108) שם מד, ב - במשנה אמרו שאין הפרים והכבשים והאילים מעכבים זה את זה, ובגמרא (שם מה.) אמרו כי הפרים והכבשים והאילים שבבמדר, אינם מעכבים את הפר והאילים, והכבשים שבויקרא, וכמו כן הפרים שבבמדר אינם מעכבים את עצמן, וכמו כן שבעת הכבשים עצמן אינם מעכבים את עצמן, שנאמר (יחזקאל מו, ו) "וביום החדוש פר בן בקר תמימים וששת כבשים ואיל תמימים יהיו", "פר, מה תלמוד-לומר, לפני שנאמר בתורה (לענין ר"ח ולענין עצרת, במדבר כח, יא-כז) פרים, ומנין שאם לא מצא שנים מביא אחד, תלמוד-לומר פר, ששה כבשים מה תלמוד-לומר, לפי שכתב בתורה (שם) שבעה, ומנין שאם לא מצא שבעה, יביא ששה, תלמוד-לומר ששה". (109) שם: "ומנין שאם לא מצא ששה - יביא חמשה, חמשה - יביא ארבעה, ארבעה - יביא שלשה, שלשה - יביא שנים, שנים - ואפילו אחד, תלמוד-לומר (יחזקאל שם, ז) ולכבשים כאשר תשיג ידו". (110) ראה יחזקאל שם, שמדובר לענין ראש חודש, וגם לענין שבתות ומועדות. (111) תמורה יד, א. וברכות כו, א. וראה למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"י. (112) מנחות מט, א. בעיית רבי חייא בר אבין מרב חסדא, אם תמידין קודמים שהרי הם תדיר, או דילמא מוספין קודמים שהרי הם מקודשין שהם ליום-טוב, ולא נפשטה הבעיא.

יום שלישי כ"ו אדר ה'תשע"ח

פרק תשיעי

(1) בו ביאר רבינו הקרבנות שמקריבים באחד בתשרי, ואם חל בשבת מה דינו, ודין תדיר ושאינו תדיר, ודין תדיר ומקודש.

- 17 א. באחד בתשרי² מקריבין מוסף היום³ פר ואיל
- 18 ושבעה כבשים, הפל עולות⁴, ושעיר חטאת⁵
- 19 הנאכלת. וזה מוסף היום יתר על מוסף ראש
- 20 חדש הקרב בכל ראש חדש⁶. לפיכך, אם חל
- 21 להיות בשבת - יהיו שם שלשה מוספין: מוסף
- 22 שבת, ומוסף ראש חדש, ומוסף היום.

(2) שהוא ראש השנה. (3) ואף שלפעמים היו עושים גם במקדש שני ימים - לא היו מקריבין מוסף כי אם יום אחד. (4) שנאמר (במדבר, א"ב) "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש וגו' ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, ה) "ושעיר עזים אחד חטאת לכפר

(98) שבמדבר (שם). (99) שבויקרא (שם). ראה למעלה ה"א. (100) משנה, מנחות שם. (101) כלומר, לא האיל של המוסף מעכב את שני האילים של הלחם, ולא שני האילים של הלחם מעכבים את האיל של המוסף, אבל שני האילים של הלחם מעכבים זה את זה, שנאמר (ויקרא שם) "אילים שנים יהיו". ואמרו בגמרא (שם מה.) "יהיו לעיכובא הוא.

- 1 יט. שבעה כבשים של מוסף היום¹⁰² ושבעה
- 2 כבשים הבאים בגלל הלחם¹⁰³ - אינן מעכבין זה את
- 3 זה¹⁰⁴. ואם נשחטו כלן - מעכבין זה את זה¹⁰⁵.

(102) שבבמדבר, שם. (103) שבויקרא, שם. ראה למעלה ה"א. (104) שם במשנה ובגמרא. וכמו כן שבעת הכבשים של המוספין אינם מעכבין את עצמן, ראה להלן ה"כ. אבל שבעת הכבשים של הלחם, יש אומרים שהם מעכבים זה את זה, כשם ששני האילים מעכבים זה את זה (ראה למעלה ה"ח), שמאותו הפסוק "יהיו", שלמדו לעיכובא על שני האילים, יש ללמוד גם לשבעת הכבשים, שכן נאמר שם: "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים וגו' ופר בן בקר וגו' ואילים שנים, יהיו עולה וגו'" ('תוספות יום-טוב' מנחות פ"ב מ"ב, ודלא כספ-משנה). (105) כלומר ששבעת הכבשים אינם מעכבים עצמן אין זה רק אם לא היו לו ד' כבשים אלא פחות, אבל היו לו שבעה כבשים ושחטם, ואחר-כך נאבדו, מעכבין הם עצמן. ראה שם מה, ב. מו, א: "אמר רבי יוחנן, הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה, ואיזו זיקה שלהם שחטיטה", ופירש רש"י: "שאם הוזקקו זה לזה שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה, והנותר לפנינו, יצא לבית השריפה דנדחה באיבוד חבירו, ואיזו זיקה שלהן הקובעתן יחד, שחטיטה, שאם היה לחם בשעת שחטיטה ואחר-כך אבד או לחם או כבשים - אבד הכל". וראה השגת הראב"ד ו'כסף משנה' ר'ה המוריה' כאן.

- 4 כ. התמידין אינם מעכבין את המוספין, ולא
- 5 המוספין מעכבין את התמידין¹⁰⁶; ולא המוספין
- 6 מעכבין זה את זה¹⁰⁷, ולא מנין העולות כלן מעכב.
- 7 פיצד? הרי שלא מצאו אלא ששה כבשים -
- 8 מקריבין ששה¹⁰⁸. אפילו לא מצאו אלא אחד -
- 9 מקריבין אותו¹⁰⁹. בין בראשי חדשים בין בימי
- 10 המועדות והשבתות¹¹⁰. ואינן חייבין להקריב השאר
- 11 למחר או למועד אחר, אלא כל קרבן צבור שעבר
- 12 זמנו - בטל קרבנו¹¹¹. לא מצאו אלא שני כבשים,
- 13 אם מקריבו אותן למוסף היום אין להן תמידין
- 14 למחר - הרי הדבר שקול; אם הקריבו למוסף
- 15 היום - הקריבו, ואם רצו להניחם למחר לתמידין -
- 16 נתיחיה¹¹².

(106) משנה, שם מט, א. ובגמרא שם פירשוה לענין קדימה, כלומר: אם הקריב תמיד של בין הערביים קודם למוספין או המוספין קודם לתמיד של שחר, הקרבנות כשרים, שמה

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עליכם. (6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'".

לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך, ומובן שלא שייר להקדים קרבן עולה לחטאת.

אבל בקרבנות החג אינו כן, שהשעירים חטאת וקדמו לעולה, כי חג הסוכות בא מיד לאחר יוה"כ שאז הוא שלימות המחילה והסליחה, ומטעם זה מתחילים מיד בקרבן עולה.

(על-פי "יין מלכות" ספר עבודה סימן מח)

(16) אם שניהם שחוטין ועומדין לזרק. ואפילו שחט קודם העולה, דם החטאת קודם לזריקה. (17) ואילו העולה אינה אלא דורון לה'. (18) כלומר אם נזרקו דם שניהם, זבחים פט. במשנה: כל המקודש מחברו קודם את חברו. דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, כלומר, "מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול" (רש"י שם). (19) ואילו בחטאת רק האימורים נקטרים על המזבח והבשר נאכל ולפיכך יש בעולה צד ריבוי קדושה. ומצד כפרה אין החטאת קודמת, שהרי אין כפרה אלא בדם ולא בהקטרת אימורים. (20) שדם חטאת יש לו מעלה שמכפר, ואיברי עולה יש להם מעלה שהם כליל לאישים. (21) ששניהם אין בהם מעלה עצמית, אלא הם באים מכח מעלה: דם העולה אינו מכפר אבל הוא בא מכח כליל, ואימורי חטאת אף הם אינם מכפרים ואינם כליל אלא הם באים מכח מכפר ואף זו בעיא שם ולא נפשטה. (22) גם זו בעיא שם שלא נפשטה, שמא דם עולה קודם, שבא מכח כליל, ולעומת זה דם אשם אינו בא מכח כליל וגם הכפרה שלו אינה ככפרת דם חטאת, שהרי אין דמו נזרק ארבע מתנות על ארבע קרנות כדם חטאת, או אולי דם האשם קודם, שסוף סוף יש בו כפרה יותר מבדם עולה.

ו. חטאת קודמת לעולה²³, אפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה; שגאמר: את אשר לחטאת ראשונה - בנזן אב לכל חטאת שהיא קודמת לעולה²⁴ הבא עמה. וכן בשעת הפרשה - מפריש החטאת תחלה ואחר כך העולה²⁵.

(23) כלומר, שחיטת חטאת קודמת לשחיטת עולה. (24) שם צ. אמרו: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר שאין תלמוד לומר ללמד שתקרב ראשונה שהרי כבר נאמר (שם, שם, י) ואת השני יעשה עולה, אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת בהמה לעולת בהמה ואפילו בין חטאת העוף לעולת בהמה". (25) שם פט. במשנה "חטאת העוף קודמת לעולת העוף, וכן בהקדשה", רוצה לומר כי בשעה שיפריש קרבנותיו אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה. וכן הוא בתוספתא שם פרק י "חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקרבה, אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי, אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי".

ז. בקרבנות החג אינו פן, אלא קרבין על סדר הפתוב, שגאמר: כמשפטם²⁷. כיצד? בתחלה פרים, ואחריהם אילים, ואחריהם כבשים, ואחריהם

עליכם. (6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'".

ב. וכיצד סדור הקרבנות? מוסף שבת תחלה, ואחרי מוסף החדש, ואחרי מוסף יום טוב; שפל התדיר מחברו - קודם את חברו⁸. וכן פל המקדש מחברו - קודם את חברו⁹. הנה לפניו תדיר ומקדש¹⁰ - נקדים איזה מהם שירצה.

(7) ראש-השנה. שם במשנה והיינו שלא יביאו לכהן מוספי ראש חודש לפני שהקריבו מוספי שבת, וכמו כן לא יביאו לכהן מוספי יום טוב לפני שהקריבו מוספי ראש חודש שאם הביאום תחילה, הרי במוספי יום טוב וראש חודש, ישנן גם חטאות ויצטרך להקריב חטאת של ראש חודש ויום טוב לפני העולות של שבת ושל ראש חודש, שהרי חטאות קודמות לעולות. (8) ולמדו כן ממה שנאמר "מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה" לימא קרא "מלבד עולת הבקר" ולשתוק, ו"אשר לעולת התמיד" מיותר, ללמד על כל תדיר שהוא קודם. ושבת תדירה יותר מראש חודש, וראש חודש תדיר יותר מראש השנה. (9) אין זה המשך ממה שלמעלה, אלא הוא דין חדש, לעניין שדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי חטאת וכו'. (10) כגון דם עולת תמיד, שהוא תדיר, ודם חטאת, שהוא מקודש.

ג. עבר או שכח ושחט את שאינו תדיר¹¹ או הפחות בקדשה תחלה¹² - מקריבו, ואחר כך שוחט את התדיר או את המקדש¹³.

(11) לפני זה שהוא תדיר. (12) כלומר, לפני המקודש יותר. (13) שאם ימתין ולא יזרוק דמו, אלא ישחוט את התדיר או את המקודש וגם יזרק דמו, יש חשש שמא יקרוש הדם בינתיים.

ד. ואם נשחטו שניהם כאחד¹⁴ - יהיה זה ממרס בדם¹⁵ עד שיזרק דם התדיר או דם המקדש.

(14) לא דווקא כאחד, אלא אפילו אם עבר ושחט התדיר או המקודש אחר ששחט שאינו תדיר ושאינו מקודש, לפני שזרק את הדם. (15) "פירוש ממשמש בו ומניעו כדי שלא יקרוש".

ה. דם החטאת קודם לדם העולה¹⁶, מפני שדם החטאת מכפר¹⁷. איברי עולה קודמין לאימורי חטאת¹⁸, מפני שהעולה כלה לאישים¹⁹. דם חטאת ואיברי עולה - אי זה שירצה נקדים²⁰. וכן דם עולה ואימורי חטאת²¹, או דם עולה ודם אשם²² - אי זה שירצה נקדים.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דם החטאת קודם לדם העולה, מפני שדם החטאת מכפר". והנה כל זה הוא בקרבנות כל השנה, כי הטעם הוא כפי שכותב אדמוה"ז בעניינו של קרבן עולה שהוא לאחר שעשה תשובה ונמחל לו העונש... שולח דורון ומנחה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 שיש בזה ארבעה מיני מנחה⁴⁷. שלמים קודמין
23 לבכור, מפני שהן טעונין מתן שמים שהן בארבע,
24 וטעונין סמיכה ותנופה ונסכים⁴⁸. הבכור קודם
25 למעשר בהמה, מפני שקדשתו מרחם, ונאכל
26 לכהנים בלבד⁴⁹. המעשר⁵⁰ קודם לעופות⁵¹, מפני
27 שהוא זבח⁵², ויש בו קדשי קדשים - דמו
28 ואמוריו⁵³. והעופות קודמין למנחות, מפני שהן
29 מיני דמים⁵⁴. הרי שהיו לפני חטאת העוף ומעשר
30 - המעשר קודם, מפני שהוא זבח. היו שם חטאת
31 העוף ומעשר ועולת בהמה, הואיל ועולה קודמת
32 למעשר⁵⁵ וחטאת העוף קודמת לעולת בהמה -
33 מקריב חטאת העוף תחלה, ואחר כך העולה, ואחר
34 כך המעשר.

1 שיעיר, אף על פי שהשיעיר חטאת וכל אלו
2 שקדמו אותן עולות. וכן בשגגת צבור בעבודה
3 זרה, שהן מביאין פר עולה ושיעיר חטאת²⁸ - הפר
4 קודם, שנאמר בו: כמשפט. ופר כהן משיח²⁹ קודם
5 לפר העלם דבר של צבור³⁰. ופר העלם³¹ קודם לפר
6 עבודה זרה³². ופר עבודה זרה קודם לשיעיר שלח, אף על פי שהפר עולה והשיעיר חטאת, שקד הוא סדר הכתוב בתורה. שיעיר עבודה זרה³³ קודם לשיעיר נשיא³⁴, שהנשיא יחיד³⁵. ושיעיר נשיא קודם לשיעיר יחיד³⁶. ושיעיר יחיד קודמת לכבשה³⁷, אף על פי ששניהם חטאת; שהשיעיר ראוי לבוא על הכריתות³⁸ שמביאין עליהם חטאת, והכבשה אינה באה על שגגת עבודה זרה³⁹.

(26) חג הסוכות. (27) "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם". (28) שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושיעיר עזים אחד לחטאת". (29) כי כהן המשיח שעבר בשגגה על אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) - מביא פר לחטאת. (30) ראה להלן שם פרק י"ב הלכה א, כי אם שגגו בית דין הגדול בהוראה, ושגגו העם בהוראתו ועשו העם אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה), מביאין כל השבטים ביחד שנים עשר פרים לחטאת, וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של צבור. (31) דבר של ציבור, שהיא חטאת. (32) שהיא עולה. (33) כלומר ציבור ששגגו בעבודה זרה, שמביאים פר לעולה ושיעיר עזים לחטאת. (34) ראה בפרק א מהלכות שגגות הלכה ד, כי נשיא שחטא בשגגה באחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) מביא שיעיר לחטאת. (35) ושיעיר עבודה זרה הוא של ציבור. (36) ראה בהלכות שגגות שם כי הדיט ששגג באחת מכל חייבי כריתות בין בעבודה זרה ובין בשאר מצוות - מביא שיעיר עזים. וראה בהוריות שם "שיעיר נשיא קודם לשיעיר יחיד מאי טעמא האי מלך והאי הדיוט". (37) כלומר, שניים ששגגו ואחד הביא שיעיר ואחד הביא כבשה - הכבשה קודמת. ראה בהלכות שגגות שם כי אם שגג באחת מכל המצוות (חוץ מעבודה זרה) מביא כבשה או שיעיר. (38) כלומר, ראוייה לבוא על כל חייבי הכריתות ששגגו, ובכללם גם על שגגת עבודה זרה, ראה הלכות שגגות שם כי על שגגת עבודה זרה מביא היחיד שיעיר עזים. (39) אלא על שגגת שאר כל המצוות.

(40) כלומר, לכבש (זכר) שלה. (41) כלומר, החטאת דמה ניתן על ארבע קרנות המזבח. ומפורש בה בתורה שהשיריים נשפכים על יסוד המזבח ואילו האשם דמו ניתן שתי מתנות שהן ארבע, ולא נאמר בו מפורש ששייריו נשפכים ליסוד, אלא נלמד מדרשה. (42) כי קרבנות המצורע הם: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. (43) משנה בזבחים צ: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר", "ועניין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים טהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך". (44) משנה שם פט. "אשם קודם לתודה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים". כלומר האשם הוא קדשי קדשים ואילו התודה ואיל נזיר, שניהם קדשים קלים. וקדשי קדשים עדיפים מקדשים קלים. (45) כי בשלמי יחיד ישנם שלושה מינים: האחד הוא הבא בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה וזהו הנקרא שלמים. השני, שלמים הבאים עם לחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה. והשלישי, שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. (46) כלומר, השלמים אינם באים עם לחם ונאכלין שני ימים ולילה אחד, ואילו התודה ואיל נזיר טעונין לחם, שיש בזה עדיפות על השלמים, וכמו כן הם נאכלין רק ליום ולילה, ויש גם בזה עדיפות כי הם דומים בכך לחטאת ואשם ושלמי צבור שהם קדשי קדשים ונאכלים ליום ולילה. (47) כלומר, ארבעה מיני חלות, עשר חמץ, ושלושים מצה והם: עשר מהם מאפה תנור, עשר ריקקים ועשר מורבכת, ואילו איל נזיר מביא רק שני מיני חלות, עשרה ריקקין משוחין בשמן ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן. (48) וראה בפרק ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז שהבכור אינו טעון אלא שפיכה אחת כנגד היסוד, ושם פרק ג הלכה ו שאין בו סמיכה, ושם פרק ב הלכה ב שאינם טעונים נסכים אלא עולה ושלמים בלבד. (49) ואילו מעשר בהמה נאכל לבעלים ואין קדושתו מרחם. (50) מעשר בהמה. (51) ואף על פי שקרבן העוף הוא קדשי קדשים, שהרי הוא חטאת או עולה - מעשר בהמה קודם מפני שהוא זבח. (52) כלומר שנובח בסכין, ואילו עוף נמלק בצפורן, וזביחה בסכין חשובה יותר שהרי הוא נעשה

14 ח. אפלו חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה⁴⁰.
15 חטאת קודמת לאשם, מפני שקדמה נתן על ארבע
16 קרנות ועל היסוד⁴¹. וכל חטאות שבתורה קודמין
17 לכל האשמות, חוץ מאשם מצורע⁴², מפני שהוא בא
18 על ידי הכשר⁴³. האשם קודם לתודה ולאיל נזיר,
19 מפני שהוא קדשי קדשים. תודה ואיל נזיר⁴⁴.
20 קודמים לשלמים⁴⁵, מפני שהן נאכלין ליום אחד
21 וטעונין לחם⁴⁶; והתודה קודמת לאיל נזיר, מפני

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השיתין, ואילו שמן פסק כשמואל דקומצו והשאר נאכל לכהנים. (67) שמתנדב אדם לבונה בפני עצמה. (68) היינו, התנדב מלח בפני עצמו שכשם שיין ושמן הבאים בחובה באים נדבה כמו כן מלח הבא בחובה בא נדבה. (69) משום שמלח נקרא קרבן בתורה (=על כל קרבנך תקריב מלח, ויקרא ב, יג) ואילו עצים לא נקראו קרבן אלא בכתובים דנאמר (נחמיה י, לה) "על קרבן העצים". (70) ונראה שזה מוסב על כל מה שלמעלה, ובכלל זה גם מנחת האיש והאשה.

19 יב. פל הקודם בהקדמה - קודם פאכילה⁷¹.

(71) וזה מוסב על כל אלה שהם בני אכילה, כגון חטאת לאשם, אשם לתורה ותורה לשלמים ושלמים לבכור.

20 יג. היו לפניו שלמים של אמש⁷² ושלמים של יום⁷³
21 - של אמש קודמין⁷⁴, שהרי קרב זמון⁷⁵. שלמים של
22 אמש וחסות או אשם של יום - חטאת ואשם
23 קודמין, מפני שהן קדשי קדשים⁷⁶, כמו שפארנו.

(72) כלומר, שנקרבו אתמול. (73) שנקרבו היום.
(74) משנה שם, והיינו שקודמין לאכילה. (75) כלומר, זמנם של אמש באכילה, אינו אלא היום, ואילו של היום נאכלין גם היום וגם בלילה שלאחריו וגם ביום המחרת. ולכן של אמש קודמין. (76) ואינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ולפנים מן הקלעים, ולפיכך הם עלולים יותר לבוא לידי נותר אף על פי שהם נאכלים ליום ולילה, אבל שלמים של אמש, אף על פי שזמנם מוגבל עד הלילה, אינם עלולים לבוא לידי נותר, לפי שהם נאכלים בכל העיר ולכל אדם.

פרק עשירי

(1) יבאר בו הקרבנות שמקריבין ביום הכיפורים ובחג הסוכות, ושכל ימי חג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח.

24 א. ביום הכיפורים מקריבין מוסף פמוסף ראש
25 השנה²: פ' ואיל, ואיל זה נקרא איל העם⁴,
26 ושבעה פכשים, פלן עולות⁵, ושעיר חטאת⁶, והוא
27 נאכל⁷ לערב⁸.

(2) ראה למעלה פ"ט הלכה א. (3) שנאמר (במדבר כט, זח) "ובעשור לחודש השביעי הזה וגו' והקרבנות עולה לה' ריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". (4) שנאמר (ויקרא טז, ה) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה". וכדעת רבי (יומא ע:): שאיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות (ויקרא שם) הוא האיל האמור בחומש הפקודים (במדבר שם), ולא כר' אלעזר בר' שמעון (שם) הסובר ששני אילים הם. וכן כתב להלן בפ"א מהלכות עבודת יום-הכיפורים הלכה א: "ואיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות, והוא האיל האמור בחומש הפקודים בכל המוסף. והוא הנקרא איל העם". (5) במדבר שם. (6) שנאמר (שם, שם, שם, יא) "שעיר עזים אחד חטאת" והוא נעשה בחוק, ראה בהלכות עבודת יום-הכיפורים שם. (7) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א, ובהלכות

בכל הקרבנות אף בקדשי קדשים, וזבחים חשובים מפני שמצוותם מרובה, שכל הקרבנות באין מהן (רש"י שם במשנה). (53) כלומר, יש במעשר שני דברים שהם קדשי קדשים: דמו ואימוריו. אבל חטאת העוף אין למזבח ממנה אלא דמה. (54) ומיני דמים כפרתן מרובה (רש"י שם) "דהיינו שבאין מכל הקרבנות, וגם כי בו נפש החי ודמיון יתר לנפש האדם". (55) שהעולה כולה לגבוה.

1 ט. הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אחד⁵⁶
2 - פיצד הן קרבין? הפרים קודמין לאילים, שפן
3 נתברו בנסכים⁵⁷. ואילים קודמין לכבשים, שפן
4 נתברו בנסכים⁵⁸. וכבשים קודמין לשעירים, שפן
5 נתברו באמורים; שפן אמורי כבשים האלילה,
6 ואין בשעירים אלילה. העמר קודם לכבש הפא עמו,
7 ושתי הלחם קודמין לשני כבשים. זה הפלל: דבר
8 הפא בגלל היום⁵⁹ קודם לדבר הפא בגלל הלחם⁶⁰.

(56) שהיו כולם עולות, או כולם חטאות וכו'. (57) שהרי לפי מביא שלושה עשרונים סולת בלול בחצי ההין שמן וחצי ההין יין לנסך, ואילו לאיל שני עשרונים סולת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. (58) שהרי לאיל מביא שני עשרונים סולת בלול בשלישית ההין שמן, ויין לנסך שלישית ההין. ואילו לכבש מביא עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. (59) שהם העומר ושתי הלחם. (60) שהם הכבש הבא עם העומר והכבשים הבאים עם שתי הלחם.

9 י. מנחת האיש קודמת למנחת האשה⁶¹. מנחת
10 חטים⁶² קודמת למנחת שעורים⁶³. מנחת חוטא
11 קודמת למנחת נדבה, מפני שהיא פאה על חטא.
12 מנחת נדבה ומנחת סוטה - אי זו שירצה מהם
13 יקדים⁶⁴.

(61) וכגון שהקרבנות שווים, אבל אם קרבן האשה משובח יותר כגון שהאשה מביאה פר והאיש מביא איל - קרבן האשה קודם. (62) כגון מנחת חוטא, כי מנחת נדבה ומנחת סוטה, אי זו שירצה יקדים. (63) מנחת סוטה. מקור דבר זה בתוספתא שם, והטעם בזה משום שחטים ישנן בכל המנחות, ואילו שעורים אינם אלא בעומר ובמנחת סוטה. (64) שם צ. בעיניי שלא נפשטה, אם מנחת נדבה קודמת מפני שהיא טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת, שהיא באה לברר עוון. וראה למעלה הלכה ב"ה, ובפרק ח הלכה כ שדעת רבינו בבעיניי שלא נפשטה, כי איזה שירצה יקדים.

14 יא. מנחות קודמין לזין⁶⁵, והיין קודם לשמן⁶⁶,
15 והשמן קודם ללבונה⁶⁷, ולבונה קודמת לפלח⁶⁸,
16 ופלח קודם לעצים⁶⁹. אימתי? בזמן שפאו פלן
17 פאחד; אכל הפא ראשון - קרב ראשון, והפא
18 אחרון - קרב אחרון⁷⁰.

(65) שהרי מתנדב אדם יין לחוד בפני עצמו. (66) אם התנדב שמן בפני עצמו. משום שיין מנסכו כולו על גבי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קלה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עבודת יום-הכיפורים שם. (8) כלומר במוצאי יום-כיפור. משנה במנחות צט: . וראה גם בהלכות עבודת יוה"כ שם.

- 1 **ב. ועוד מקריבין העֶבְרָה שְׁעִיר חַטָּאת⁹, וְהוּא**
2 **נִשְׂרָף¹⁰, שְׁבֵן זֶגֶב¹¹ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח¹².**

(9) נוסף לשעיר החטאת של מוסף, הנאכל, המוזכר למעלה הלכה א. והוא מה שנאמר (ויקרא שם, ה"ט) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ונתן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". (10) שנאמר (שם שם, כז) "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש", וראה למעלה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טז. ולהלן הלכות עבודת יום-הכיפורים שם. (11) אין זה טעם למה נשרף, אלא הוא מוסב על התחלת הדברים "ועוד מקריבין שעיר חטאת", וכאילו היה כתוב: "ועוד מקריבין הציבור שעיר חטאת, שכן זוגו שעיר המשתלח, והוא נשרף". וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם. (12) לעזאזל, כמו שנאמר (שם שם, י) "והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל, יעמד חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל המדברה".

- 3 **ג. ביום הראשון של חג הסוכות מקריבין מוסף**
4 **היום שלשה עשר פרים ושני אילים וארבעה עשר**
5 **כבשים, כלן עולות¹³, ושעיר חטאת¹⁴ נאכלת¹⁵. וכן**
6 **כל יום יום משבעת ימי החג מקריבין שני אילים**
7 **וארבעה עשר כבשים ושעיר חטאת¹⁶.**

(13) שנאמר (במדבר כט, יב"ג) "ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פרים בני בקר שלשה עשר, אילים שנים, כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים יהיו". (14) שנאמר (שם שם, טז) "ושעיר עזים אחד חטאת". (15) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א. (16) כמפורש בתורה (שם שם, יז"ד).

- 8 **ד. אכל הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום¹⁷: בשני**
9 **מקריבין שנים עשר, בשלישי אחד עשר, עד**
10 **שימצא קרבן יום שביעי: פרים שבעה, אילים**
11 **שנים, כבשים ארבעה עשר, הכל עולות, ושעיר**
12 **חטאת.**

(17) כמפורש בתורה שם.

- 13 **ה. ביום שמיני עצרת מקריבין מוסף היום פר ואיל**
14 **ושבעה כבשים, כלן עולות¹⁸, ושעיר חטאת¹⁹. וזה**
15 **מוסף בפני עצמו²⁰.**

(18) שנאמר (שם שם, לה"ו) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (19) שנאמר (שם שם, לח) "ושעיר חטאת אחד". (20) ולא כהמשך מחג הסוכות. וכן אמרו (ראש השנה ד: יומא ג. סוכה מז. מח. וחיגיגה יז.) כי "שמיני (=שמיני עצרת) רגל (=חג) בפני-עצמו לענין "פז"ר

(21) משנה סוכה מב: ולא כר' יהודה שאמר (שם מח:): שמנסך גם בשמיני עצרת. (22) ראה משנה זבחים סג. ותוספתא סוכה פ"ג. (23) כרבי יוחנן בסוכה לד. ועוד. (24) כדברי ר' יוחנן ביומא כז: שאמר: "אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר". ובמשנה סוכה מח. מח: נראה שהיה מנסך המים בשעה שהוא מנסך היין (לחם-משנה). וכל זה אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא אף אם לא ניסך היין והמים כאחת, שהרי אם הקדים ניסוך המים בלילה יצא (ראה להלן הלכה ז), ואילו ניסוך היין של הקרבנות אינו אלא ביום, ראה למעלה פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה, ועיין מעשה רוקח. (25) כלומר לא בספל אחד יין ומים, אלא בשני ספלים מיוחדים, אחד ליין ואחד למים. וראה להלן הלכה ז.

- 19 **ז. ואם ערה²⁶ המים לתוך היין או היין לתוך המים**
20 **ונסך שניהם מפלי אחד - יצא²⁷. ואם הקדים נסוך**
21 **המים לזבח, אפלו נסכן פלילה - יצא²⁸. ובקרבן**
22 **דרומית מערבית היה מנסך למעלה מחצי המזבח²⁹,**
23 **והפל יורד לשיתין, כמו שבאיראנו³⁰. פיצד היו**
24 **עושים³¹? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לגין היה**
25 **ממלא אותה מן השילוח³². הגיעו לשער המים³³ -**
26 **תקעו והריעו ותקעו³⁴. עלה לכבש³⁵ ופנה**
27 **לשמאלו³⁶ ונתן המים מן הצלוחית לתוך הספל**
28 **שהיה שם³⁷. ושני ספלים של כסף היו שם, מערבי**
29 **היה בו המים, ומזרחי היה בו היין של נסך³⁸. והיו**
30 **מנקבין פמין שני חטמין דקין³⁹. ושל מים היה נקב**
31 **שלו דק משל יין, כדי שייכלה המים עם היין**
32 **פאחד⁴⁰.**

(26) ערבב. (27) משנה בסוכה מח: "עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא". ומפרש רבינו שנתן מים לתוך היין או היין לתוך המים ונסכן מכלי אחד, ואף כי יין מזוג פסול (כמפורש בבבא בתרא צז: , עיין שם. אבל יש לציין כי רבינו לא הביא דבר זה בחיבורו), אינו פסול אלא רביעית ההין מזוג, דליכא רביעית יין שכתוב ונסכו יין רביעית, רביעית ההין אתה מנסך ולא את המזוג, אבל הכא דאיכא רביעית יין, יצא ידי ניסוך יין ומים (קריית ספר). אבל מלשוננו של רש"י שם (ד"ה אתי לאשחורי) נראה שמפרש שהחליף הספלים, כלומר המים שפך לתוך הספל הקבוע של היין, והיין שפך לספל הקבוע של המים, ולא שעירב היין והמים בכלי אחד, וראה ב'תוספות יום טוב' סוכה פ"ד משנה ט, והר המוריה כאן. (28) גמ' תענית ב: "מה ניסוך המים מאורתא", וראה רש"י שם שמביא "ויש ספרים דכתיב בהו, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אפילו בלילה, דאע"פ מקריבין הקרבנות ביום, יכולין להביא

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי כ"ו אדר – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ידים ורגלים מלאום, ואם כן קדשו ונפסלו בלינה (סוכה נ. דברי ר' ינאי).

י. אם נשפכה⁴⁸ או נתגלתה⁴⁹ - ממלא מן הפיור⁸ וקנסה⁹.

(48) כלומר, נשפכו המים. (49) והיין והמים המגולים פסולים למזבח (משנה שם, ופ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה י), לפי שיש חשש שמא שתה מהם נחש והכניס בהם ארסו, ומכיון שאסורים בשתיה משום חשש סכנה – נפסלו גם למזבח, משום שנאמר (מלאכי א, ח) הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אמר ה' צבאות (שם בגמרא, וראה עוד בבבא בתרא צז:).

יא. בכל יום ויום מימי החג היו אומרים שירה¹⁰ בפני עצמה על מוסף היום⁵⁰. בראשון מימי חלו¹¹ של מועד היו אומרים: הבו לה' בני אלים⁵¹. בשני⁵² - ולרשע אמר אלהים וגומר⁵³. בשלישי - מי יקום לי עם מרעים⁵⁴. ברביעי - בינו בערים בעם וגומר⁵⁵. בחמישי - הסירותי מסכל שקמו⁵⁶. בששי - ימוטו כל מוסדי ארץ וגומר⁵⁷. ואם חל שבת להיות פאחד¹⁶ מהן - ימוטו ידקה⁵⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"בראשון היו אומרים הבו לה' בני אלים. בשני, ולרשע אמר אלקים בו".

ולכאורה הוא פלא גדול, ששירו של יום שני דחור"מ פותח בפסוק "ולרשע אמר אלקים בו", ובפרט שנמצאים כבר אחרי הכפרה והסליחה של יוה"כ, ומדוע לפתוח במילים אלו. ומצינו שרש"י מבאר "כל המזמור דברי כיבושין הן לנאספים לעזרה למצוות החג ושמחים שמחת החג, ומזכירים מה לך לספר חוקי, כלומר, למה לך לבוא לבית זה אם אינך חוזר בתשובה". ועדיין אינו מובן מה לדברי כיבושין ביו"ט, ובפרט אחרי יוה"כ.

והביאור בזה: אף שלא מסתבר לומר שאפשר לדייק מלשון רש"י שכוונתו שאומרים כל המזמור ולא פותחים במילים "ולרשע אמר אלקים בו", כי אם-כן הגמרא עצמה היתה צריכה להזכיר זאת בפירוש, בכל אופן בהמשך הגמ' שם איתא שביום הששי אומרים "ימוטו כל מוסדי ארץ", ורש"י מפרש שם "במזמור אלקים נצב בעדת אל, ואומרים כל המזמור". ועפ"ז יש לומר, שגם מה שאמר "כל המזמור" בנוגע ליום השני, כוונתו לאמירת כל המזמור.

(על פ"י זין מלכות ספר עבודה, סימן מט)

(50) ראה למעלה פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב, שהלויים היו אומרים שירה בשעת ניסוך היין על כל עולות הציבור הבאים חובה, וראה גם למעלה פ"ו מהלכות אלו הלכות ה"ז. (51) תהלים כט. מכאן עד סוף ההלכה היא ברייתא בסוכה נה. והיינו "כל המזמור על שם שהיום

המנחות והנסכים בלילה, ואף האי נמי ניסוך המים יכול לנסך בלילה", ומה שאמרו ביומא כו: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר (ראה למעלה הלכה ו), היינו שאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, אבל אם עשה כן בלילה – יצא ידי חובתו (תוס' שם ד"ה איבעיא). שדווקא נסכים הבאים עם הזבח, נתרבו ממה שנאמר ולנסכיהם ולשלמיכם, אבל נסכים הבאים בפני עצמן, שאינם מתקדשים בשחיטת הזבח – נקריבין בלילה (קרית ספר). וראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. (29) ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה קרבנות הלכה י, וראה במשנה זכחים סג. ובתמיד פ"ז משנה ג. (30) למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (31) משנה סוכה מח. (32) "מעין הוא סמוך לירושלים" (רש"י שם), שנאמר (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (גמרא שם מח: לפי פירוש התוספות ד"ה מנא הני מילי). (33) "אחד משערי העזרה נקרא כן, על שם שמכניסין בו (=דרכו) צלוחית של מים של ניסוך בחג" (רש"י שם). (34) הגמרא שם מח: אמרו "מנא הני מילי (שתוקעין ומריעין בשאיבת המים – רש"י שם, אבל התוספות שם מפרשים מנה"מ דבעי מי השילוח) אמר רב עינא, דאמר קרא (ישעיה שם) ושאבתם מים בששון" (לכך תקעו והריעו כדי שתהיה שמחה). (35) כלומר, נושא הצלוחית עלה בכבש שהוא מדרומו של המזבח. (36) אף כי כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין, בניסוך המים (וכן בניסוך היין ועולת העוף) היה פונה לשמאל, כדי שיפגע מיד בקרן דרומית מערבית. שאם היה פונה לימין ומקיף את כל המזבח עד שיגיע לקרן דרומית מערבית, יש חשש שמא יתעשנו המים (ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא). (37) כתנא-קמא שם במשנה, ולא כר' יהודה האומר כי הספלים היו של סיד. (38) שם במשנה. (39) שם במשנה. (40) שם במשנה: "ואחד מעובה ואחד דק", ואמרו בגמרא שם כי החוטם שהיה בספל של המים, היה דק יותר מאותו שהיה בספל היין, כי היין עב יותר מן המים (ראה גם בפירוש המשנה שם).

ח. זה שמנסף המים היו אומרים ל⁴¹: הגבה ידך⁴². שפעם אחת נסך אחד על רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן⁴³. שאמרו צדוקי הוא, שהן אומרים אין מנסכין מים⁴⁴.

(41) משנה שם. (42) שכולם יראו איך שהוא מנסך המים לתוך הספל. (43) שהרי הניסוך היה בשחרית (ראה למעלה הלכה ו) בשעת נטילת האתרוג (תפארת ישראל). (44) שהצדוקים אינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הלכה למשה מסיני הוא (ראה למעלה הלכה ו).

ט. כמעשהו בחל כן מעשהו בשבת⁴⁵. אלא שהיה ממלא מערב שבת⁴⁶ חבית של זהב, ואינה מקלי השרת⁴⁷, ומניחה בלשכה, ולמחר ממלא ממנה.

(45) כל הלכה זו שם במשנה. (46) מן השילוח. (47) שאם ימלאו בחבית שהיא מכלי שרת, גזירה שמא יאמרו לקידוש

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' תמידין ומוספין קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פִּי צֵד⁶¹: בַּיּוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הָיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֵי פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִירִי⁶². כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב
בְּהֶמָּה אֶחָת מֵהֶם. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים
לְשִׁמוֹנָה מִשְׁמֵרוֹת. שְׁשֶׁה מִשְׁמֵרוֹת מִקְרִיבִין שְׁנַיִם
שְׁנַיִם, וְשְׁנֵי מִשְׁמֵרוֹת מִקְרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁנֵי הָיוּ
שָׁם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי פָּרִים⁶³ וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל
מִשְׁמֵר מִקְרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים
לְתִשְׁעָה מִשְׁמֵרוֹת. חֲמֵשֶׁה מִקְרִיבִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם,
וְאַרְבָּעָה מִקְרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁלִישִׁי הָיוּ שָׁם אֶחָד
עֶשְׂרֵי פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב
אֶחָד. נִשְׁאָרוּ אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים לְעֶשְׂרֵה מִשְׁמֵרוֹת.
אַרְבָּעָה מִקְרִיבִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְשִׁשָּׁה מִקְרִיבִין אֶחָד
אֶחָד. בְּרִבְעִי הָיוּ שָׁם עֶשְׂרֵה פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים
וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה
עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים לְאַחַד עֶשְׂרֵי מִשְׁמֵר. שְׁלֹשָׁה מִקְרִיבִין
שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְשִׁמוֹנָה מִקְרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּחֲמִישִׁי
הָיוּ שָׁם תִּשְׁעָה פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר
מִקְרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים לְשְׁנַיִם
עֶשְׂרֵי מִשְׁמֵר. שְׁנֵי מִשְׁמֵרוֹת מִקְרִיבִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם,
וְעֶשְׂרֵה מִקְרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁשִּׁי הָיוּ שְׁמוֹנָה פָּרִים
וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ
שָׁם אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים לְשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי מִשְׁמֵר.
מִשְׁמֵר אֶחָד מֵהֶן מִקְרִיב שְׁנֵי כִבְשִׁים, וְשְׁנַיִם עֶשְׂרֵי
מִשְׁמֵר מִקְרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁבְעִי הָיוּ שָׁם שִׁבְעָה
פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים
כְּמִנְיֵן הַמִּשְׁמֵרוֹת. נִקְצָא כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב בְּהֶמָּה
אֶחָת.

59) למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג.
60) כלומר "כל שיבוא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד, עובד
וחולק עמהם, ואין אומרים לו לך עד שיגיע משמרך" (שם
הלכה ד). 61) מכאן ועד סוף ההלכה היא משנה בסוכה
נה: 62) ראה למעלה הלכה ג. 63) ראה למעלה הלכה
ד, כי הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום.

יג. וְכָל מִי שֶׁהָיָה מִקְרִיב פֶּר הַיּוֹם - לֹא הָיָה מִקְרִיב
פֶּר לְמַחֲרָ⁶⁴, אֶלָּא חוֹזְרִין חֲלִילָה⁶⁵. בְּשִׁמְנִי⁶⁶ חוֹזְרִין
לְפִיִּס כָּלֵן כָּאֶחָד כִּשְׁאָר הָרִגְלִים⁶⁷, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁶⁸.

64) שם במשנה. "שאיין המשמרות שהקריבו כבשים אתמול
מניחים אותם" (רש"י שם). 65) כסדר שסדרו המשמרות
בדברי הימים (א, כד) יהייריב ראשון ואחריו ידעיה וגו',
ונמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בהקרכת פרים, חוץ
משני משמרות ששונות ואין משלשות (שם בגמרא).
66) בשמיני עצרת. שאין שם אלא פר ואיל ושבעה כבשים
ושעיר חטאת, ראה למעלה הלכה ה. 67) כלומר מפסין
בן כל המשמרות, ולא רק בין שתי המשמרות שלא שלשו
בחג, ראה שם במשנה "בשמיני חזרו לפיס כברגלים", ופסק
רבינו כרבי (שם) הסובר כי היו מפסין בין כל המשמרות,
ולא כחכמים האומרים כי פר הבא בשמיני מפסין בין שתי

תחילת שמחת בית השואבה, דהיינו כבוד ועז. ובאותו
מזמור קול ה' על המים, על שם ניסוך המים" (רש"י שם).
52) של חול המועד. 53) תהלים נ. "כל המזמור דברי
כבושין הן לנאספין לעזרה למצות החג ושמחים בשמחת
החג, ומוכיחם מה לך לספר חוקי, כלומר למה לך לבוא
לבית זה עם שאר עמי, אם אינך חוזר בתשובה וכו'" (רש"י
שם) 54) תהלים צד. מהפסוק מי יקום, שהוא פסוק טז
עד סוף הפרק. "מפני שפרשת מי יקום לי, מדברת על צרותן
שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי
רומי, ואף-על-פי-כן אינם נמנעים מלשמח שמחת מלכם,
ומתפללין מי יקום לנו להצילנו מן המריצים האלה, לולי
ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי, אם אמרתי מטה רגלי
וגו' שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר, אף לפי
צרותינו אין אנו נמנעים מלבוא להשתעשע בתנחומיך וכו'
עד סוף המזמור" (רש"י שם). 55) תהלים צד, עד פסוק
טז. וכרב ספרא (סוכה שם), ואף כי "בינו בוערים" הוא
החלק הראשון של המזמור, ו"מי יקום לי עם מרעים" הוא
החלק השני - מקדימים את החלק השני ומאחרים את
החלק הראשון, "מפני שעכשיו זמן מתנות עניים שהוא זמן
אסיף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים
האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קורין
לפניהם להוכיחם שיעשרו כראוי, ואף-על-פי שהמעשרות
בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודענו, לכן אומר "בינו
בוערים בעם", שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו, הנוטע אוזן
הלא ישמע, אם יוצר עין הלא יביט, היסור גוים הלא יוכיח
וגו' עד מי יקום לי" (רש"י שם). 56) תהלים פא. "דברי
תנחומים הן, אם תזכו, בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר
רעם, אבחנך על מי מריבה וגו' על המים שנידונין עליהן
בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללין
על הגשמים וצריכים להן, וכתוב במזמור זה אנכי ה' אלקיך
המעלך מארץ מצרים, הרחב פיך ואמלאהו, שאשלח לכם
ברכה, וסוף המזמור ויאכילוהו מחלב חטה וגו'" (רש"י שם).
57) תהלים פב. במזמור, א-לקים נצב בעדת אל, ואומרים
כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיק, אלו
מעשרות, שכן הוא נדרש בחולין, צדק משלך ותן לו, בפ'
הזרוע (חולין קלד). לא ידעו ולא יבינו. ומי שאינו נותן לבו
להבין לך, בחשכה יתהלכו זו מיתה, כדתנן באבות (פ"ה
משנה ט) בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' במוצאי החג
שבכל שנה מפני גזל מתנות עניים, וגורם קללה לעולם
ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ" (רש"י שם). 58) כלומר,
אם אחד מששת הימים הראשונים של חול המועד חל
בשבת, הרי שיר של אותו יום נדחה מפני שיר של שבת,
וממילא יוצא כי "מוטו", שהוא האחרון, נדחה מפני
שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול, שאין
מדלגין סדר השיר, ובשני שיר של אחד בשבת נמצא
האחרון נדחה (רש"י שם).

יב. כָּבֵר בִּאֲרָנוּ⁵⁹, שֶׁכָּל מִשְׁמֵרוֹת כְּהֵנָה עֶשְׂרִים
וְאַרְבָּעָה, וְכָלֵן עוֹבְדִין בְּשִׁנּוֹה בְּרִגְלִים⁶⁰. וּבְחַג הַסִּכּוֹת
הָיָה כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב פֶּר אֶחָד אוֹ אֵיל אֶחָד אוֹ
שְׁעִיר הַחֲטָאת. אֲבָל הַכִּבְשִׁים - יֵשׁ מִשְׁמֵר שֶׁמִּקְרִיב
מֵהֶן שְׁנֵי כִבְשִׁים, וְיֵשׁ מִשְׁמֵר שֶׁמִּקְרִיב כִּבְשׁ אֶחָד.

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי כ"ו אדר – ספר עבודה – הל' תמידין ומוספין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפסח הוא העושה הפסח. וראה לחם-משנה טעם פסקו של רבינו. (68) למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים.

המשנה והגמרא במנחות (שם), וצריך לפרש שהכוונה רק לנסכי יין, שלא נאסרו בתערובת, מן התורה, שהרי אינם על האש, אלא על גבי שיתין (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, ושם פט"ז הלכה יד), ורק חכמים אסרו תערובת יין שמה יבוא לערב סולת ושמן (מנחות פט:). לא גזרו אלא במין בשאינו מינו (פרים באילים וכו'), שהרי יש בשני מינים אופן שתערובת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון כבשים בפרים שבללם יחד (שם במשנה), ולפיכך גזרו גם בפרים ואילים, אבל במין אחד כגון פרים בפרים וכו' – לא גזרו, שלעולם אין בו פסול בדיעבד. וראה בט"ז ליוורה-דעה סימן צא ס"ק א, ומה שאמר אב"י (שם פט:). על מה ששינוי במשנה (שם פט:). "מעריבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים" – "מעריבין יינו אם נתערב סלתן ושמןן", זה לא מוסב על פרים באילים, שבהם לא התירו אלא אם כבר נתערב, אבל בכבשים בכבשים מותר לעולם, אפילו לפני שנתערבו, כנ"ל. וראה להלן הלכה יט. ועיין בהר המוריה. (77) ראה במשנה שם פט: "מעריבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, יחיד בשל ציבור, של יום בשל אמש". וראה שם פט: בגמרא כי דין זה הוא לענין יין דוקא, ורק אם כבר נתערבו השמן והסולת (ראה להלן הלכה יח), אבל באופן אחר – אסור, ולא הבדילו בין יחיד לציבור.

טז. וְכָל הַחֲלָבִים שֶׁל קֶרְבָּנוֹת, בֵּין קֶרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין קֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁸ - אֵין מְעַרְבִין אוֹתָן זֶה בְּזֶה, אֶלָּא מְקַטְרִין אֹמֶרִי כָּל קֶרֶן וְקֶרֶן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ⁷⁹. וְאִם נִתְעַרְבוּ - מְקַטְרִי הַכֹּל כְּאֶחָד⁸⁰.

(78) כן נראה במנחות שם, וראה למעלה הלכה טו. (79) ברייתא בפסחים סד: ובמנחות פט: ובסיפרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד הלכה י, שנאמר (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה. וראה גם להלן פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ו. (80) כן מבואר במנחות שם, ממה שמתרץ ר' יוחנן "אם נתערבו קא אמר". הרי שאם נתערבו, מקטירים ביחד. ואף כי התירוף הזה נדחה – לא מטעם זה נדחה אלא מטעם אחר, אבל הדין דין אמת (הר המוריה).

יז. מִנְחֹת שֶׁל נְסָכִים⁸¹ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה אַחֵר שֶׁנִּבְלַל כָּל מִין וּמִין בְּפָנֵי עֲצָמוֹ - כְּשֵׁרוֹת⁸².

(81) היינו סולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (82) [מין במינו, היינו כבשים ופרים או כבשים ואילים, שהם שני מינים בבליה, שכבשים בליתם רכה (=שלשה לוגים שמן על עשרון סולת. ראה למעלה הלכה טו), ואילו פרים ואילים בליתם עבה (=שני לוגים על עשרון, ראה למעלה שם). אבל פרים ואילים הם מין אחד לענין זה, שהרי בליתם שווה (ראה למעלה שם), ובהם אין צורך שבליתם תהא לחוד, אלא אם נבללו ביחד – כשרות, וראה להלן. וכן הוא במשנה שם (פט:). "אין מעריבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים, ואם בללם אלו בפני עצמן וכו' ונתערבו כשרים, אם עד שלא בלל פסול". וראה להלן].

יח. וְכִין שֶׁנִּבְלַל⁸³ הַמִּנְחֹת⁸⁴ וְנִתְעַרְבַּ שְׁמֶנָּה וְסִלְתָּן⁸⁵

המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפסח הוא העושה הפסח. וראה לחם-משנה טעם פסקו של רבינו. (68) למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים.

יד. בְּיוֹם טוֹב הָרָאוֹן שֶׁל חַג שֶׁחַל לְהִיט בְּשַׁבָּת הִיָּה שֶׁם מִנְחַת נְסָכִים⁶⁹ שֶׁל מוֹסְפִין וְשֶׁל תְּמִידִין שְׁשִׁים וְאַחַד עֶשְׂרוֹן⁷⁰, וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִין⁷¹ אוֹתוֹ⁷².

(69) היא הסולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, וראה להלן הלכות ט"ז. (70) שהרי שלשה עשר הפרים שמקריבים ביום הראשון (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בשלשים ותשע עשרונים סולת, שהרי לכל פר היו שלשה עשרונים (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). ולשני האילים (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בארבעה עשרונים, שהרי לכל איל מביא שני עשרונים (מעה"ק שם). ולארבע עשרה הכבשים (ראה למעלה ה"ג) מביא ארבעה עשר עשרונים, עשרון לכל כבש וכבש (מעה"ק שם), הרי ביחד חמשים ושבעה עשרונים, ואילו על שיעיר החטאת אינו מביא נסכים שהרי אין טעון נסכים אלא עולות ושלמים בלבד (ראה מעה"ק שם ה"ב), ונוסף לזה מביא שני עשרונים על שני הכבשים של מוסף של שבת עשרון אחד לכל כבש, ועוד נוסף לזה שני עשרונים לשני כבשי התמידין, הרי ביחד ששים ואחד עשרונים, ראה משנה במנחות קג: ותוספתא שם פ"ב. (71) משנה ותוספתא שם. והטעם הוא משום שיותר מששים עשרון אינם נבללים בכלי אחד, ראה למעלה בפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. וראה עוד להלן שאפילו בפחות מששים ואחד אין לבלול כאן. (72) בכסף-משנה: אותם.

טו. וְלַעֲלֹם⁷³ אֵין מְעַרְבִין⁷⁴ נְסָכִים⁷⁵, אֶלָּא נְסָכֵי הַפְּרִים לְבֶדֶם, וְנְסָכֵי הָאֵילִים לְבֶדֶם, וְנְסָכֵי כְבָשִׁים לְבֶדֶם⁷⁶, בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁷.

(73) כלומר, אפילו בפחות מששים ואחד עשרון. (74) משנה במנחות קג: וגמרא שם פט: כולל היין והסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א). (76) אבל פרים ואילים ביחד – אסור לערב, אף-על-פי שבלייתם שווה, שהרי בפר הוא מביא שלשה עשרונים סולת על חצי ההין שמן, היינו ששה לוגין שמן, הרי שני לוגין שמן על עשרון סולת, וגם באילים כן, שהרי מביא עליהם שני עשרונים סולת על שלישית ההין שמן היינו ארבעה לוגין, הרי שני לוגין על עשרון – ולמדו כן ממה שנאמר בחלבים (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה (מנחות פט: וראה להלן הלכה טז). והוא-הדין לסולת ושמן של מנחה, שאף הם, הקומץ שלהם נקטר על גבי המזבח. וקל-יחומר שלא יערב נסכי כבשים בשל אילים או בשל פרים, שהרי אין בליתם שווה, שהפרים והאילים נבללים שני לוגין שמן על כל עשרון סולת, ואילו בכבשים בליתם רכה יותר, עשרון סולת על שלשה לוגין שמן, והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה (רש"י במנחות קג:). [ונראה מדברי רבינו, שנסכי פרים בפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים – אין איסור, וכן נראה מדברי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

[נסכי כבשים בנסכי פרים], היינו אפילו (כן צריך להיות) נתערבו סלתן ושמנן. נמצא ששלשה אופנים בענין זה: א' פרים בפריים וכבשים בכבשים, מותר לערב יין אף לפני שעירבו שמן וסולת. ב' פרים ואילים בכבשים, אפילו נתערבו שמן וסולת אסור לערב יין. ג' פרים באילים, אם נתערבו שמן וסולת מותר לערב יין, ואם לאו - אסור.

כ. ולעולם⁹⁴ אין מערבין היין לכתחלה, אלא אחר שנתערבה הסלת או אחר שהקטירו, כמו שבארנו⁹⁵. (94) היינו בפריים ואילים, כנ"ל. (95) למעלה הלכה יח, וראה בהר המוריה.

סליקו להו הלכות תמידין ומוספין בסיעתא דשמיא

הלכות פסולי המקדשין

יש בכללן שמונה מצות. שתי מצות עשה, ושש מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל קדשים שנפסלו או שהוטל בהם מום. (ב) שלא לאכל פגול. (ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמנם. (ד) שלא יאכל נותר. (ה) שלא יאכל קדשים שנשטמאו. (ו) שלא יאכל אדם שנשטמא הקדשים. (ז) לשורף הנותר. (ח) לשורף הטמא.

ובאר מצות אלו בפרקים אלו: פרק ראשון

(1) יבאר הפסולין לעבודה אם מותרין לשחוט קדשים לכתחילה, אם צריך כוונה בשחיטת קדשים, והשוחטם שלא במקומם.

א. כל² הפסולין³ לעבודה⁴ מתירין לשחוט קדשים לכתחילה⁵, ואפילו קדשי קדשים; חוץ מן הטמא, שאינו שוחט לכתחלה, ואף על פי שהוא חוץ לעזרה⁷ ופשוט ידיו⁸ ושחט בעזרה, גזירה שמה יגע בפשרי.

(2) משנה, זבחים לא, ב. (3) כגון זר שאינו מזרע אהרן הכהן, בעל מום, ערל טמא. בפ"ט מהל' ביאת מקדש הט"ו, מונה רבינו שמונה עשר פסולים לעבודה, ראה שם. (4) הקרבת קרבנות בבית המקדש. קרבנות בהמה, אבל עופות אינם נשחטים אלא נמלקים בצפון, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו" ומליקה טעונה כהן כשר (לקמן פ"ז ה"א). (5) במשנה, אמנם כתוב: "ששחטו", ומשמע שרק בדיעבד כשר, אבל לכתחילה לא ישחוט, אולם בגמרא (שם לב). פירשו, שמשום טמאים, נקטה המשנה לשון דיעבד, שטמאים אסורים לשחוט לכתחילה שמה יגעו בבשר ויטמאוהו, וכן מסיים כאן רבינו. (6) הקרבנות המקודשים ביותר, והם: חטאות, אשמות, עולות, ושלמי ציבור, היינו שני כבשים שהקריבו בחג השבועות עם שתי הלחם. (7) שלש עזרות היו בבית המקדש: עזרת נשים, עזרת ישראל ועזרת כהנים, וסתם עזרה פירושה עזרת ישראל, שממנה ולצד מערב נקרא "מחנה שכינה", וכל

1 - הרי זה מתר לערב יין שלחן לכתחלה⁸⁵. וכן אם
2 הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפני
3 עצמה⁸⁶ - הרי זה מתר לערב היין שלחן⁸⁷.

(83) כאבי במנחות שם, בפירוש המשנה שם. (84) היינו פרים באילים, ראה להלן הלכה יט. (85) אבל אם לא נתערבו שמנן וסולתן של הפרים והאילים, אסור לערב היין לכתחילה (ראה להלן הלכה כ). (86) כלומר שלא נתערבו. (87) שם במנחות פט: "אמר אביי, הכי קאמר מערבין יינן אם נתערב סלתן ושמנן. ויינן לכתחלה לא, והתניא במה דברים אמורים בסולת ושמן, אבל יין מערבין. אלא אמר אביי, הכי קאמר, היכא דהוקטיר סלתן ושמנן מערבין יין לכתחילה. היכא דלא הוקטיר, אם נתערב סלתן ושמנן מערבין נמי יינן, ואם לאו אין מערבין, דילמא אתי לאיערובי סולת ושמן לכתחילה".

4 יט. כשמערבים היין של נסכים⁸⁸ - יש לו לערב יין
5 נסכים של אמש בשל יום, ושל יחיד בשל צבור⁸⁹.
6 וכשמערב⁹⁰ - מערב יין נסכי פרים ביין נסכי
7 אילים⁹¹, יין נסכי כבשים⁹² ביין נסכי כבשים; אבל
8 אין מערבין יין נסכי כבשים ביין נסכי פרים
9 ואילים⁹³.

(88) כלומר, כשנתערב שמנן וסולתן, או שהוקטרו בפני עצמן, ראה למעלה הלכה יח. (89) משנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, של יחיד ושל צבור, של יום בשל אמש". וכמו שפירשה אביי (שם פט: הובאו דבריו למעלה). ומה שכתב של אמש בשל יום, כלומר אם לא הביא נסכים בקרבן של אמש והביאן היום (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב, כי מביא אדם קרבנו היום, ונסכיו לאחר עשרה ימים, ראה פירוש המשנה במנחות שם). (90) היינו כשנתערבו או הוקטרו, כנ"ל. (91) שביליתן שוה. ובהם עצמם אין שום אופן שחערובת שמנם וסלתם תפסול אותם בדיעבד, אלא שגזרו בהם מחמת פרים וכבשים, שבהם יש אופן שחערובת שמן וסולת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון שנבללו ביחד (ראה למעלה הלכה יז). [ובמין אחד ממש, כגון פרים בפריים, אילים באילים וכבשים בכבשים (וראה בסמוך), לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. ובפריים וכבשים שבהם עצמם יש פסול בדיעבד, לא התירו אפילו לאחר שנתערבו, ראה להלן]. (92) [דברים אלו סותרים כל מה שכתבנו למעלה (בסמוך ולמעלה הלכה טו), שבמין אחד ממש לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. אולם בדפוס רומי וויניציאה "מערב נסכי פרים ביין נסכי אילים, ביין נסכי כבשים". והכסף-משנה תיקן: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים". אבל יש לתקן באופן אחר: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (ואין צורך לומר יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים", היינו לפי שיין נסכי כבשים ביין נסכי כבשים, מותר אף בלא נתערבו, כנ"ל]. (93) שכיין שבוה יש אופן שפסול אפילו בדיעבד - גזרו יותר. וכן הוא בפירוש" שם ד"ה מערבין וז"ל: "והא דקתני מציעתא דמתניתין אבל אין מערבין

ד. וְלֹא יִשְׁחַט שְׁנֵי רְאִשִּׁים¹⁶ פֶּאֶחַד בְּקֻדְשִׁים. וְאִם
שְׁחַט - הָרִי אֵלָיו פְּשָׁרִים¹⁷.

(16) בסכין ארוכה. (17) משנה, חולין ל, ב: "השוחט שני ראשים כאחד, שחיטתו כשרה" כלומר, לכתחילה אסור. ושם כט, א - אמרו שמדובר בקדשים, כי בחולין מותר אפילו לכתחילה.

ה. אֲבָל שְׁנַיִם שֹׁחְטִין¹⁸ בְּהֶמָּה אַחַת בְּקֻדְשִׁים
פְּחָלִין.

(18) שנים אוזנים בסכין אחת ושוחטים. ומותר אפילו לכתחילה (כחכמים שם ל.).

ו. הַקָּטָן אֵינוֹ שֹׁחֵט קֻדְשִׁים אֶף עַל פִּי שֶׁהִגְדֹּל
עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ¹⁹; שֶׁהַקֻּדְשִׁים צָרִיכִין מִחֲשָׁבָה, וְקָטָן
אֵין לוֹ מִחֲשָׁבָה. אֲפִלּוּ הֵיחָה מִחֲשָׁבָתוֹ נִפְרָת מִתּוֹךְ
מַעֲשָׂיו - אֵינָה מִחֲשָׁבָה לְהִקָּל, אֲלָא לְהַחֲמִיר²⁰.
כִּיצַד? הֵיחָה עוֹלָה עֹמֶדֶת בְּדָרוֹם²¹, וּמִשָּׁכָה הַקָּטָן
וְהִבִּיאה לְצִפּוֹן וּשְׁחָטָהּ, שֶׁהָרִי מִמַּעַשָׂיו נִכָּר
שֶׁמִּחֲשָׁבָתוֹ לְשַׁחֲטֵת קֻדְשִׁים - הָרִי זֶה פְּסוּלָה.

(19) בחולין יב, ב - אמרו, ששחיטת קטן בחולין כשרה אם גדול עומד על גביו, משום ששחיטה אינה צריכה כוונה. ומשמע מזה, שבקדשים שצריכים כוונה בשחיטה, שחיטת קטן פסולה, אפילו כשגדול עומד על גביו. (20) שם במסקנה אמרו, שאפילו שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אין לקטן מחשבה מן התורה אלא מדרבנן, כלומר שחכמים החמירו בדבר, במקרה שעל־ידי־ה תצא חומרא ולא קולא, כגון אם הקטן ישחוט ויאמר שכוונתו לזרוק את הדם למחר - הוזבח פסול מדרבנן, כמו גדול שאמר כך. (21) בדרומו של המזבח, ועולה נשחטת רק בצפון, לקמן ה"ז.

ז. קֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּדָרוֹם אוֹ שֶׁנִּתְקַבַּל דָּמָם
בְּדָרוֹם - פְּסוּלִין²².

(22) משנה, זבחים מז, א: "שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון". ובגמרא שם מח, א - דרשו מן המקרא שגם בדיעבד פסולים, אם לא נשחטו בצפון.

ח. הֵיחָה עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְצִפּוֹן וְשָׁחַט -
שְׁחִיטָתוֹ פְּשָׁרָה²³.

(23) שם מח, ב - למדו דין זה מהכתוב: "ושחט אותו וגו' צפונה" (ויקרא א, יא) אותו בצפון ולא שוחט בצפון. ראה 'תוספות' שם ד"ה אותו.

ט. הֵיחָה עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ וְקָבַל הַדָּם בְּצִפּוֹן
- קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה²⁴.

(24) שם מח, א: "ולקח הכהן" - לו יקח, כלומר, גם את עצמו יקח לצפון.

י. הַכֹּנִיס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְצִפּוֹן - הָרִי הוּא פְּעוֹמֵד
בְּצִפּוֹן²⁵.

(25) ברייתא, שם כז, א. רובו ככולו.

הטמאים אסורים להכנס לה מן התורה. (8) לפני העזרה, מקום שחיטת קדשים, אמנם רבינו פסק בפ"ג מהל' ביאת המקדש ה"ח, שחכמים אסרו הכנסת חלק מגוף הטמא לעזרה (בלשון התלמוד: ביאה במקצת שמה ביאה), מדובר כאן כשעבר על איסור דרבנן והכניס ידו, אסור לו לשחוט אפילו אגב הוצאת היד. אגב, גם לפני שהכניס ידו לעזרה עבר על איסור דרבנן בכניסתו לעזרת נשים (ראה הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ו). וכל זה נאמר באדם שנטמא בנגיעת שרץ וכדומה שאינו מטמא כלים אבל אם נטמא במת, הרי הוא מטמא את הסכין והיא מטמאה את הבשר ונפסל הקרבן אפילו בדיעבד (רש"י שם במשנה). (9) ויש לשאול: בשלמא בקדשים קלים (שלמים, תודה ודומיהם) שנשחטים בכל מקום בעזרה, אפשר לו לנגוע, כשהקרבן נשחט על יד השער ממש, אבל קדשי קדשים נשחטים בצפון של המזבח (ויקרא א, יא: "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה") והמזבח רחוק מכותל המזרח עשרים ושתים אמות, וכיצד יגע בבשר? לשחוט אפשר בסכין ארוכה, אבל נגיעה מטמאה רק בידו ממש. אולם לשיטת רבינו בפ"ה מהל' בית הבחירה ה"ט אין מקום לקושיה זו. רבינו כתב שם, שכל חלק העזרה הנמצא בחלק הצפוני של העזרה בשטח המרחק שבין המזבח והכותל הצפוני נקרא צפון המזבח, ויוצא מזה שעד כותל המזרח נקרא צפון, ואפשר לשחוט שם קדשי קדשים. ראה 'תוספות' שם ד"ה ובטמאים. (אמנם גם לדעת רבינו יוצא שהשער נמצא במרחק שתי אמות מצפון של מזבח, אבל בן אדם שידי ארוכות קצת - יכול להגיע).

ב. וְאִם עָבַר וְשָׁחַט - הִזְבַּח פְּשָׁר. וְכֵן פֶּרֶה גְדוֹל
שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים¹⁰, אֶף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וְשָׁחַט
אֹהֶרֶן¹¹, אִם שָׁחָטוֹ זֶר - פְּשָׁר. אֶף פָּרָה אֲדָמָה¹²
שֶׁשָּׁחָטָה זֶר - פְּשָׁרָה. שְׂאִין לָף שְׁחִיטָה פְּסוּלָה
בְּזֶר¹³.

(10) יומא מב, א. מחלוקת רב ושמואל, ופסק כרב שהלכה כמותו בדיני איסור והיתר, וגם רבי יוחנן שם (מג: דעתו כרב. (11) רבינו הסתמך על הכתוב למעלה: והקריב "אהרן" את פר החטאת אשר לו. (12) כשמואל ורבי יוחנן שם, נגד דעת רב. כלל בידנו - רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי יוחנן. (13) ב'תורת כהנים' ויקרא פרשתא ד, שנינו: "יכול אף לשחיטה (צריך כהן כשר)? תלמוד־לומר: ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם - מקבלה (קבלת הדם בכלי שרת) ואילך מצוות כהונה". כלומר, מפני שבשחיטה נאמר סתם "ושחט", ובהקריבה כתוב "בני אהרן", משמע ששחיטה כשרה גם בזר. וכל הפסולים האחרים, דינם כזר (מובא בגמרא שם לב.).

ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַקֻּדְשִׁים וְלֹא נִתְּכַן לְשַׁחֲטָהּ, אֲלָא
כְּמַתְּעֵסֶק¹⁴ - הָרִי אֵלָיו פְּסוּלִין¹⁵, עַד שִׁיתְּכַן
לְשַׁחֲטָהּ.

(14) אינו מתכוון לזביחה אלא כעוסק במשהו אחר (שם מז.). (15) בעיה שנפתרה שם. ראה רש"י 'תוספות' שם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי כ"ו אדר – ספר עבודה – הל' פסולי המוקדשין קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

נאכל. מדובר בחזרה לפני זריקה ולפיכך כשרה, כי הזריקה עושה את האימורים קדשי קדשים, ולפני כן הם קדשים קלים ואינם נפסלים ביוצא (מבי"ט ביקרית ספר). וראה רש"י שם פט: ד"ה "הוא הדין", שכתב: שזריקה עושה אותן קדשי קדשים. (42) לקמן הל' ב-לג.

יד. היתה הבהמה פלה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה 15
- הוציאה פסול⁴³; שניאמר: והביאום לה' - עד 16
שחטה פלה בפנים⁴⁴. 17

(43) שם כו, א. (דעת ה'תוספות' שם ד"ה חתך, שבדיעבד כשר, וכדבריהם יש להוכיח מלשוננו של שמואל שם, שבכל הדינים שבמכלול האיבעיות שם, אמר בפירוש "פסולה". מה שאין-כן בדין זה הביא את הפסוק. וברש"י "עד שתהא כולה בפנים", ולא אמר פסולה. וצ"ע למה פסק רבינו (פסולה). (44) שם. פסוק זה מדבר בקדשים קלים, שהרי הכתוב מסתיים: "וזבחו זבחי שלמים לה' אותם", ומובן, שקדשי קדשים לא כן-שכן.

טו. שחטה⁴⁵ והיא פלה בפנים, ואחר כך הוציאה 18
רגלה לחוץ - חותך הפשר עד שהוא מגיע לעצם⁴⁶ 19
ואחר כך מקבל הדם⁴⁷. ואם קבל ואחר כך חתך - 20
פסול, מפני שמנונית⁴⁸ הפשר שבחוץ. ובקדשים 21
קלים אין צריך לחתך, אלא מחזיר רגלה⁴⁹ לפנים 22
ומקבל; שפשוט קדשים [קלים] שניא קדם זריקה⁵⁰ 23
פשוט. 24

(45) שם כה, ב. כו, א. מימרא של רבי אלעזר לדעת אבימי. (46) ואינו חותך את העצם, שאם יחתוך תהיה בעלת מום בשעת קבלת הדם, ורבי זירא (שם) פוסל מום בין שחיטה לקבלה. (47) מה שיצא לחוץ נפסל ביוצא, ואם אינו מפריד לפני קבלה את הבשר שיצא, הרי מתערבת שמנוניתו בדם המתקבל בכלי שרת ופוסלת את כולו (ראה בהערה הבאה). (48) פירוש, הדם שיוצא מבשר האיברים אינו נקרא דם לענין זריקה על המזבח, ואין חייבים כרת על אכילתו (רבינו פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ד), ולפיכך אינו נפסל ביוצא כדם, וגם אין לפוסלו כבשר היוצא שהרי אינו בשר ודינו כמים (כסף-משנה). אבל שמנונית דינה כבשר, ונפסלה ביוצא ומתערבת בדם ונפסל כולו. גמרא ורש"י שם. (49) אע"פ שהכתוב "והביאום לה'" נאמר בשחיטה בלבד (ראה הלכה יד) צריך להחזיר הרגלים לפני זריקה, ולא מפני פסול יוצא, שהרי קדשים קלים אינם נפסלים כשיוצא חוץ לעזרה, אלא מפני שזריקת הדם אינה מתירה באכילה אלא מה שהוא באותה שעה בפנים, כמו שכתב רבינו לקמן בהל"ב: "והזריקה מועלת ליוצא לשרפו, אבל לא לאכלו". (בכסף-משנה אמנם נדחק לפרש שהכוונה ליוצא חוץ לירושלים, אבל הר"י קורקוס, הובא בכסף-משנה לקמן פ"ט ה"ג מפרש דברי רבינו אפילו ביצא חוץ לעזרה. וראה הערותינו בהלכות לב ולג). (50) פירוש, אפילו קודם זריקה כשר, כרבי יוחנן שם פט, ב. ולאחר זריקה פשוט שכשר, שהרי נאכל בכל העיר. הראב"ד כתב כאן: "אפילו לאחר זריקה". נראה שהתכוון לומר אפילו אם נשאר בחוץ עד אחר זריקה כשר, וזה מתאים לשיטתו

יא. שחטה בצפון²⁶ ופרקסה ויצאת לדרום²⁷, אפילו 1
הוציאה לדרום - פשרה²⁸. פרקסה ויצאת לדרום 2
וחזרה לצפון, ואחר כך קבל דמה בצפון - פשרה²⁹. 3
וכן³⁰ קדשים קלים³¹ שהיו בפנים ועמד חוץ 4
לעזרה³² והכניס ידו לפנים ושחט - שחיטתו 5
פשרה³³. 6

(26) שם. (27) שם צב, ב. (28) מדובר כשיצאה לדרום אחר קבלת הדם, ומשמיענו, שהזבח לא נפסל ביוצא, כי פסול יוצא נאמר ביצא מחוץ לחומת העזרה בקדשי קדשים, או מחוץ לחומת ירושלים בקדשים קלים. (29) רבינו מפרש, שמה שאמרו שם כו, א: "וחזרה כשרה", הכוונה שאם קיבל את הדם אחרי שחזרה לצפון – כשירה אע"פ שבין שחיטה לקבלה היתה בדרום (כסף-משנה). ורש"י שם פירש אחרת. (30) כאן מתחילה הלכה יב. כן הוא בכ"מ, וכן נראה גם בדפוס רומי ר"מ. (31) תורה, שלמי יחיד, בכור מעשר בהמה ופסח. (32) מחוץ לעזרת ישראל (ראה למעלה אות ו), וקדשים קלים נשחטים בתוך העזרה בלבד, שנאמר בדין שלמים (ויקרא ג, ב) "ושחטו פתח אהל מועד", ורק עזרת ישראל היא פתח אהל מועד ולא המקומות בבית המקדש שמחוץ לחומותיה. (33) שם לב, ב: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" (שם א, ה) ולא שוחט לפני ה'.

יב. הכניס ידו וקבל - קבלתו פסולה³⁴. אפילו הכניס 7
ראשו ורבו³⁵, אפילו היה העובד פלו בפנים וציצתו³⁶ 8
בחוץ - עבודתו פסולה; שניאמר: בבאכם³⁷ אל אהל 9
מועד - עד שיבואו קלן. 10

(34) מהכתוב (דברים י, ח) "לעמוד לפני ה' לשרתו", למדנו שכל שירות צריכה להיות לפני ה', היינו בפנים העזרה, והמקבל צריך להיות במקום קבלת הדם כמו בקדשי קדשים (למעלה ה"ט). (35) שם בברייתא: "הכניס ראשו ורובו, כאילו לא נכנס". (36) שער ראשו, מלשון הנביא (יחזקאל ח, ג): ויקחני בציצת ראשי. (37) בגמרא שם מובא הפסוק: "בבואם אל אהל מועד" (שמות כח, מג). ולפלא שרבינו העדיף להביא את המקרא המאוחר.

יג. פרקסה הבהמה³⁸ ויצאת לחוץ³⁹ אחר קבלת 11
דמה⁴⁰ - פשרה⁴¹; שאפילו יצאו האמורים והפשר 12
קדם זריקה בקדשים קלים - הוציב פשר, פמו 13
שיתבאר⁴². 14

(38) מדובר בקדשים קלים. (39) חוץ לחומת העזרה. (40) אבל יצאה כולה לפני קבלת הדם – נפסל דם הנפש ביוצא. וכן משמע מדבריו למעלה ה"א "פירכסה ויצאה לדרום וחזרה לצפון ואחר-כך קיבל דמה בצפון – כשירה". ומשמע שאם יצאה לחוץ – פסולה, מפני שהשחיטה מקדשת את הבשר (והריטב"א (חולין ג) דעתו, שהסכין אע"פ שהיא כלי שרת, אינה מקדשת קידוש גמור כדי ליפסול ביוצא, מפני שהשחיטה אינה עבודה וכשירה בזה, וקבלת הדם היא המקדשת, ולכן אפילו יצאה לחוץ לפני קבלה – כשירה). (41) מקטירים את האימורים והבשר

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יחזקאל, יומא נח, א. ושם לא נפתרה, אבל רבינו מסתמך על רבא (סוכה לא.) בלולב שהתיר לאוגדו בסיב של דקל מפני שמין במינו אינו חוצץ. כסף-משנה. (62) כעין חוט הגדל בדקל ומתפצל ונכרך סביב הדקל. (63) כלומר, נקבובי, יש בו הרבה חלולים דקים, ולפיכך הוא סופג, שם, בעיה שנפשטה. (64) סולת, ואינה נספגת. (65) שם, כ"ש אומרים'.

בהשגותיו לקמן בהל"ב, ובזה מסולקת תמיהתו של בעל 'לחם משנה' עליו. אבל דעת רבינו אינה כן, אלא כמו שכתבנו.

1 טז. תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה - פסולה⁵¹;
2 שגגמר: על ירך המזבח - עד שישחוט בארץ.

(51) שם כו, א. דעת אבוח דשמואל ונימוקו.

3 יז. היתה הבהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי
4 באויר⁵²: בקדשי קדשים - פסול, בקדשים קלים -
5 פשר.

(52) טעות-סופר נפלה כאן, וה'כסף משנה' מגיה וגורס "באויר - כשירה, תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה, בקדשי קדשים פסול (ראה הלכה הקודמת) בקדשים קלים כשר". והטעם, מפני ש"על ירך" כתוב בקדשי קדשים בלבד. ואין לפוסלו מפני שאין דרך שירות בכך, כמו נתלה וקיבל בה"ט, משום ששחיטה אינה שירות, שהרי כשירה בור.

6 יח. שחט מעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים⁵³, או
7 ששחט מעוטן בדרום וגמרן בצפון⁵⁴ - פסולין;
8 שישנה לשחיטה מתחלתה ועד סוף⁵⁵.

(53) בקדשים קלים. (54) בקדשי קדשים. (55) אע"פ שהבהמה אינה ניתרת אלא עם שחיטת רוב הסימנים, אין אנו אומרים שרק המעשה האחרון הוא השחיטה והרי הוא היה בהכשר, אלא כל השחיטה מתחילתה ועד סופה צריכה להיות כדינה (כרבי יוחנן כט:).

9 יט. נתלה וקבל הדם⁵⁶ מצואר הבהמה המנחת
10 בקרקע - פסול⁵⁷; שאין ירך שרות בקף.

(56) כשהוא באויר. (57) בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים. מפני שקבלה היא שירות, ואין זו דרך שירות לפני ה'. ראה למעלה הערה נ.

11 כ. היה עומד בעזרה ותלה המזרק⁵⁸ בידו וקבל הדם
12 באויר⁵⁹, או שהגביה הבהמה וקבל הדם באויר -
13 פשר; שאויר המקום במקום.

(58) אגן: ספל גדול. (59) הקבלה הרגילה היא שמניח המזרק על הקרקע סמוך לצואר הבהמה והדם מקלח לתוכו, ומשמיענו רבינו שאם קיבל באויר גם-כן כשר, ואינו דומה לשחיטה בהלכה ט"ז, כי בקבלה לא אמרה תורה "על ירך" (זבחים כו.).

14 כא. נתן מזרק לתוף מזרק וקבל⁶⁰ - פשר; מין
15 במינו אינו חוצץ⁶¹. הניח סיב⁶² בתוף המזרק וקבל
16 - פשר; מפני שהסיב חלול⁶³, והרי הדם יורד לתוף
17 המזרק, ואין פאן חציצה. אבל אם עשה פן בקמיצת
18 המנחה⁶⁴ וקמץ מתוף הסיב - פסולה⁶⁵.

(60) והמזרק החיצון חוצץ בין יד הכהן למזרק שהדם בו, ונמצא שאין קבלה ביד כהן. (61) בעיה של רמי בר

19 כב. קבלת הדם והולכתו למזבח וזריקתו, וכן
20 הולכת איברים⁶⁶ לפכש⁶⁷ - פל אחת מאלו אינה
21 פשרה אלא בכהן הפשוט לעבודה⁶⁸, כמו שבארנו
22 בקמיצת המנחה⁶⁹ ובמליקת העוף.

(66) חלקי הקרבן שמקטירים אותם על המזבח. (67) קרש רחב שש עשרה אמות, ראשו אחד על הרצפה והשני מגיע לראש המזבח, והכהנים עולים בו לראש המזבח. (68) זבחים יד, ב. (69) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הי"ב: "והכהן מוליכה".

23 כג. והולכה שלא ברגל⁷⁰ - אינה הולכה⁷¹. לפיכך,
24 פהן גדול⁷² שקבל את הדם ועמד במקומו וזרקו
25 למזבח - נפסל הזבח.

(70) שלא זו ממקומו אלא שפך את הדם שבמזרק בכוח והגיע לקיר המזבח. (71) שם טו, א. (72) מילה זו מיותרת, ויש למחקה.

26 כד. קבל בימינו⁷³ ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו⁷⁴.
27 קבל בכלי חל - נפסל הזבח. קבל בכלי קדש ונתן
28 לכלי חל - יחזיר לכלי קדש⁷⁵.

(73) כדין, אבל אם קיבל בשמאלו נפסל הזבח ואין לו תקנה (משנה, שם). (74) משנה, שם לב, א. (75) שם.

29 כה. נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - פשר⁷⁶.
30 אבל אם נשפך מצואר הבהמה על הרצפה ואספו
31 ונתנו לכלי השרת - נפסל הזבח⁷⁷.

(76) שם. מפני שנתקיימה כבר מצוות קבלה בכלי כהלכתה. (77) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם פירשו שדין זה נלמד מן הכתוב (ויקרא ד, ה) "ולקח... מדם הפר" דם מהפר יקבלנו, כלומר מעבירים את ה"דם" מהמילה מדם למילה הפר.

32 כו. נשפך מקצת הדם מצואר הבהמה על הארץ ולא
33 אספו, וקבל מקצתו מצואר הבהמה - הרי זה פשר⁷⁸;
34 ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש⁷⁹, לא דם
35 התמצית⁸⁰ ולא דם העור.

(78) ומה שאמרו שם: "צריך שיקבל כל דמו של פר", זה רק לכתחילה, אבל בדיעבד כשר אפילו לא קיבל כולו. רבינו הוציא דין זה מדיוק לשון המשנה: "נשפך הדם (מצואר הבהמה) על הרצפה ואספו פסול", משמע, שאם לא אספו אלא קיבל מה שנשאר מצואר הבהמה - כשר. (79) "דם היוצא בשעת שחיטה, כל זמן שיש בו אדמיות" (79)

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

א. (92) אבל פסולים אחרים אינם עושים שיריים אפילו
בקיבלו וזרקו. ראה למעלה הערה פא. (לשון רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ג). (80) דם
המתמצה מאיברים שונים (ברייתא, שם).

1 כז. כל הזבחים⁸¹ שקבל דמם⁸² אחד מן הפסולין
2 לעבודה, או שהוליך את הדם למזבח, או שזרקו
3 למזבח כהלכתו⁸³ - נפסל הזבח. קבל הבשר ונתן
4 לפסול, ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו -
5 יחזיר לפשר⁸⁴. אבל דם שהוליכו הפסול לעבודה
6 והחזירו לפשר והוליכו⁸⁵, או שהוליכו הפה תחלה
7 והחזירו ונתנו לפסול והוליכו⁸⁶, הואיל והוליכו
8 הפסול בין בתחלה בין בסוף - נפסל הזבח, שהרי
9 אי אפשר לתקן דבר זה⁸⁷.

ל. אבל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה, אפלו
אבד הבשר קדם זריקת הדם או נשרף: אם נשתיר
פזית מן הבשר או פזית מן האמורין - זרק את
הדם⁸⁴, ואם לאו - אינו זורק⁸⁵. ובעולה - אפלו
פחצי זית מן הבשר וחצי זית מן האמורין, מפני
שקבלה לאשים⁸⁶.

(94) "רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהם
כזית בשר או כזית חלב - זורק את הדם", תוספתא פסחים
פ"ו ה"ד, ותוספתא זבחים פ"ד ה"ל (לפי גירסת הגר"א).
ובבבלי זבחים נח, ב. ובכמה מקומות. ולמד זה מן הכתוב
(דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", אם אין בשר
- אין דם. (95) ואפילו אם נשאר חצי זית בשר וחצי זית
חלב, וביחד יש כזית, כי אין כאן כזית לא לאכילת אדם
ולא למזבח. (96) שעולה כולה כליל, ואם כן יש כזית
שלם לאכילת מזבח (תוספתא שם, וגמרא פסחים עט.
ובכמה מקומות).

לא. נשאר פחות מכזית - לא יזרק⁸⁷, ואם זרק -
לא הרצה⁸⁸. נפסל הבשר⁸⁹ קדם זריקה או שיצא
חוץ לעזרה - לא יזרק הדם, ואם זרק - הרצה¹⁰⁰.

(97) ראה הלכה הקודמת. (98) כלומר, הקרבן לא עלה
לרצון לפני ה' ופסול, ברייתא (פסחים לד:): "נפסל או
שיצא... ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה". ובנשתייר
פחות מכזית לא אמרו שרבי יהושע מודה, ומזה למד רבינו
שכאן לא הורצה, וראה שם עז, א. (99) ברייתא הנזכרת.
ומדובר, כשנפסל או יצא כל הבשר והאימורים, שהרי אם
האימורים לא נפסלו וזרק לכתחילה. ראה הלכה לד.
והברייתא כתבה בשר, משום שמסתמכת על הכתוב (דברים
יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", ובעולה אין הבל
בין בשר ובין אימורים. ורבינו, אע"פ שהוא מתכוון לכל
קדשי קדשים, נקט לשון הברייתא, כדרכו שלא לשנות
מלשון הגמרא. (100) ברייתא המובאה בהערה צה. רבי
יהושע סובר כרבי עקיבא תלמידו, שזריקה מועילה ליוצא
להוציא מידי מעילה, והוא-הדין שמועילה להרצאה
(תוספות' שם לד: ד"ה שאם) וראה לקמן הל"ב, ולחם-
משנה כאן.

לב. בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קדם
זריקת דמים, אף על פי שזרק הדם והבשר בחוץ

(81) שם יד, ב. (82) ולא נשאר בבהמה דם הנפש שיכול
כשר לקבלו. ראה הלכה כח. (83) ואפילו אם נשאר דם
במזרק, אסור לזרקו על המזבח, מפני שאחרי זריקה
כהלכתה נעשה שאר הדם שבמזרק שיריים, ואסור לזרק
שיירי הדם על המזבח. ואע"פ שפסולים לעבודה אינם
עושים שיריים (ראה לקמן הכ"ח), זה נאמר רק בדם שנשאר
בצואר בהמה שלא נעשה בו מעשה זריקה, אבל הדם
שנשאר במזרק, שממנו זרק הפסול - נעשה שיריים (סברא
זו כתבו ה'תוספות' שם צב. ד"ה ושיקבלו). במה דברים
אמורים כשזרק כהלכתו, אבל אם זרק שלא כהלכתו הרי זה
כאילו שפך מקצת הדם על הרצפה, ולפיכך גם הדם שנשאר
במזרק כשר לזריקה (ראה לקמן פ"ד ה"ב בהערות, וראה
כסף-משנה כאן. ומסתבר, שבפירושו השני התכוון
לביאורנו, שאם לא כן קשה ממה-נפשך: אם נשאר דם
במזרק יכול כשר לזרקו, מפני שפסול אינו עושה שיריים,
ואם לא נשאר - למה שלא כהלכתו כשר בלי זריקה).
(84) מכיון שהולכה ברגל אינה הולכה (למעלה הכ"ג) לא
נפסל הקרבן ע"י הולכה זו. (85) שם טו, א. מחלוקת בני
רבי חמא ורבי ינאי, ופסק לחומרא. (86) דעת רבא, שם.
ואף-על-פי שכבר נתקיימה מצוות הולכה ע"י הכשר.
והטעם, מאחר שהדם רחוק מן המזבח צריך להוליכו,
והולכה שניה זו היא ג"כ עבודה וטעונה כהן כשר.
(87) פירוש, ההולכה שנעשתה בפסול אי-אפשר לתקנה, ומה
שמוליך כהן הכשר היא עבודה אחרת.

10 כח. קבל⁸⁸ הפסול, אם נשאר דם הנפש - חזר
11 הפשר ומקבל ומוליך וזורק⁸⁹; שאין הפסולין
12 לעבודה עושים הדם הנשאר שיריים⁹⁰. חוץ מן
13 הטמא⁹¹, הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הקא
14 בטמא, כמו שבארנו - עושה שיריים. כיצד? קבל
15 הטמא⁹², אף על פי שקבל אחריו הפשר דם הנפש
16 וזרקו - נפסל הזבח; שזה שקבל הפשר באחרונה
17 שיריים הוא ואינו פלוג.

(88) פירוש קיבל וזרק, כי קבלה לבדה בכשר אינה עושה
שיריים (כסף-משנה). (89) משנה, שם לב, א. (90) הדם
שנשאר אחרי זריקה כשרה נקרא "שיירי הדם" או סתם
"שיריים" ואינו ראוי לזריקה, אבל זריקת פסול אינה זריקה
כלל, ולהיפך הדם שנשאר ראוי לזריקה. (91) מעילה ה,

האימורים ממה-נפשך: אם הועילה הזריקה לאימורים הנמצאים מחוץ לעזרה והכשירה אותם להקטרה, הרי חלה עליהם קדושה חמורה ונפסלו ביוצא ואסור להקטירם, ואם לא הועילה לקדשם, הרי לא הותרו להקטרה. (108) לפני זריקה ('אור שמח' ו'חזון איש' בהגהות שנספחו ליד החזקה' הוצאת "אל המקורות". וראה כסף-משנה כאן). (109) הדין הוא, שזריקת הדם קובעת איסורי פיגול ונותר וטמא. ומלמדנו רבינו כאן, שאע"פ שהאימורים היו בחוץ בשעת זריקה, נקבעו איסורים אלה, כרב פפא, זבחים צ, א - לדעת רבי עקיבא.

לד. כל הזבחים של יחיד, בין שנטמא בשר והחלב קנים בין שנטמא חלב והבשר קנים - זורק את הדם¹¹⁰. נטמאו שניהן - לא יזרק¹¹¹, ואם זרק - הרצה¹¹²; שהציץ¹¹³ מרצה¹¹⁴ על הטמאה. וכן אמורין או איברי עולה שנטמאו והקטיין - הציץ מרצה, כמו שבארנו¹¹⁵. וכל קרבנות הצבור שנטמא הבשר והחלב פלו - הרי זה זורק את הדם¹¹⁶.

(110) לכתחילה, כרבי יהושע פסחים עז, ב. (111) גמרא, שם. (112) שם. (113) ציץ הזהב שעל מצח הכהן הגדול. (114) כתוב בתורה (שמות כח, לח) "והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עוון הקדשים", ודרשו חכמים שמרצה על טומאת הקדשים. (115) הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ז. (116) שם עז, א. במסקנה לדעת רבי יהושע אמרו, שביחיד אסור לכתחילה ואם זרק הורצה, ובציבור - זורקים לכתחילה, ואע"פ שרבינו שם כתב שהציץ אינו מרצה על הדברים הנאכלים אלא על האימורים, זה בקרבנות יחיד, אבל בקרבנות ציבור - מרצה. וכן משמע מסיום ההלכה שם: אלא-אם-כן היתה הטומאה הדחוייה בציבור (לחם-משנה).

לה. דם קדשים שיצא חוץ לעזרה - נפסל¹¹⁷ הזבח, ואף על פי שחזר והכניסו וזרקו על המזבח - לא נרצה¹¹⁸.

(117) וצריך להביא קרבן אחר, ראה למעלה הלכה לג בהערות. (118) משנה, זבחים פב, ב: "שאינו (הציץ) מרצה על (הדם) היוצא".

לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמאה פלל¹¹⁹. שנאמר בדם: על הארץ תשפכנו פמים¹²⁰ - דם ששפך פמים הוא הנחשב פמים ומקבל טמאה; אבל דם קדשים, שאינו נשפך פמים, אינו מקבל טמאה.

(119) משנה, עדיות פ"ח מ"ד: "העיד יוסי בן יעזר איש צרידה... ועל משקה בית מטבחיא דאינון דכך", פירוש שאינם מקבלים טומאה כלל. (120) בגמרא שם, למדו מכאן שדם קדשים אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה (אוכלין אינם מקבלים טומאה אם לא נרטבו מעולם באחד משבעת המשקין). ורבינו סובר, שאם דם קדשים אינו מכשיר אוכלין מכל-שכן שאינו מקבל טומאה (ובהל' טומאת אוכלין פ"ה הט"ז, כתב שדין זה הוא מפי הקבלה,

1 - הזבח פשר¹⁰¹, מפני שסוף הפשר לצאת¹⁰².
2 והזריקה מועלת¹⁰³ ליוצא לשרפו¹⁰⁴, אבל לא לאכלו¹⁰⁵.

(101) מקטירים את האימורים, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר. כרבי יוחנן, זבחים פט, ב. (102) חוץ לעזרה אחרי הזריקה, שהרי קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים. ולפיכך לא נפסל אפילו אם נמצא בחוץ בשעת זריקת הדם. (103) תועלת מוגבלת. (104) פירוש, לענין דין שריפה, ששנינו (תוספתא פסחים פ"ו ה"ו) "זה הכלל: אירע פסול בגופו (בגוף הקרבן) ישרף מיד, בדם או בבעלים תעובר צורתו (פירוש, ילינו אותו כדי שיפסל בלינה) ויצא לבית השריפה". ומשמיענו רבינו שהזריקה הועילה שלא ישרף מיד כדין פסולו בגופו אלא טעון עיבור צורה. והטעם, מפני שהבשר לא נפסל אלא שלא הותר באכילה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה טו ובהערה הבאה. זוהי דעת רבי עקיבא (מעילה ו: ז. כפי שנתפרשה שם ז: (ראה רש"י ורבינו גרשום' שם, וכסף-משנה כאן) ורבינו נקט לשון הגמרא. (105) בשר קדשים קלים אסור באכילה לפני זריקת הדם, והזריקה מתירתו, ובשר זה שלא היה בעזרה בשעת זריקה לא הותר. (פירושנו זה מסתמך על דעת הר"י קורקוס שהבאנו למעלה בהט"ו. אולם הכסף-משנה פירש אחרת. ראה שם).

4 לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת
5 דמים ונזרק הדם והם בחוץ - לא נפסל¹⁰⁶ הזבח¹⁰⁷,
6 ואם החזירין¹⁰⁸ - מקטירין אותן. ואף על פי שלא
7 החזירין - חזבין עליהן משום פגול ונותר וטמא¹⁰⁹.

(106) יש שני סוגי יוצא: א. יוצא חוץ למחיצתו, היינו קדשי קדשים מחוץ לחומת העזרה, וקדשים קלים מחוץ לחומת ירושלים. וכל מה שיצא חוץ למחיצתו, בין אימורים ובין בשר, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - נפסלו. ב. קדשים קלים שיצאו חוץ לעזרה לפני זריקת הדם. כאן יש הבדל בין אימורים לבשר, כי האימורים הקרבים על המזבח קדושתם חמורה כקדשי קדשים, אבל קדושתם זו חלה עליהם רק אחרי זריקת הדם, המתירה אותם להקטרה על המזבח, אבל לפני זריקה קדושתם כקדושת הבשר (מבי"ט ב'קריית ספר' פ"א מהל' פסולי המוקדשין, וכן דעת רש"י זבחים פט. ד"ה הוא-הדין, שכתב "שזריקה עושה אותן קדשי קדשים") ולפיכך לא נפסלו ביוצא, אבל יש לדון אם הזריקה כשהאימורים בחוץ מועילה להתירם להקטרה ולהעלות עליהם קדושה חמורה. ושיטת רבינו בזה, אנו למדים משינוי לשונו בהלכה זו מלשונו בהלכה הקודמת ביצא בשר, שם כתב "הזבח כשר", משמע כשר לגמרי, וכאן כתב "לא נפסל הזבח", כלומר, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, אבל אין מקטירים את האיברים (ראה ראב"ד למעלה הט"ו סוף השגה א). אם לא תפרש כך, הרי אין כל הבדל בין דין בשר שיצא לדין אימורים, ולמה חילקם רבינו לשתי הלכות? ועוד, דין בשר נימק מפני "שסופו לצאת", והרי אימורים אין סופם לצאת, ולמה הזבח כשר? אחרי בירור זה נבין דברי רבינו בהלכה זו. (107) והבעלים יצאו ידי חובתם, אבל אסור להקטיר את

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קמה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פוטרת את של זבח, והרי פשוט לכו"ע כירושלמי שהזבח טפל לפסח.

ו"ל הביאור בזה: רבי ישמעאל ור"ע חלוקים האם במצוות התורה שלא התפרש גדרן, יש לפרשן בגדרי הנותן או בגדרי המקבל. ולדוגמא מחלוקתם במכילתא בפירוש הפסוק "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", ר"י אומר: מלמד שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו, ר"ע אומר על הן הן ועל לאו הן. כי מצד גדרי המקבל ישנו הבדל בין מצוות-עשה ללא-תעשה, שאת אלה הוא עושה ואת אלה הוא אינו עושה, ולכן לר"י אמרו על הן הן ועל לאו לאו, אבל לשיטת ר"ע מתחשבים בגדרי הנותן, ומצד הקב"ה הרי כל ציווי בין הוא מצוות-עשה או שהוא לא-תעשה, עניינו הוא קיום רצונו של הקב"ה, ולכן ענו על הן הן ועל לאו הן, היינו שגם בלאו היתה תשובתם מכוונת לקיום רצונו של הקב"ה. (ועייין-שם בעוד חמש מחלוקות שביניהם המתבארות בשיטה זו).

ומעתה תובן מחלוקתם בעניין הפסח והזבח, לדעת ר"י בענייני הרשות אנו מתחשבים בגדרי המקבל, ומתחשבים ברצונו להחליט מה עיקר אצלו ומה טפל. אבל בענייני המצוות שאינן תלויות ברצונו כ"אם שהוא מחויב לעשותן, הרי היא טפלה רק במה שעשתה אותה התורה טפל ותו לא. כך גם הזבח טפל רק בזה שלפעמים אינו קרב ובא רק בחול בטהרה ובמועט, אבל כשקרב נעשה חשוב ואינו טפל לפסח, ולכן גם לר"י "בירך על של פסח, פטר את של זבח" רק בדיעבד.

(על"פ הדרך על מסכת פסחים. הגש"נ ע' תנט)

5) זריקה פירושה, שהכהן עומד רחוק מהמזבח וזורק בכוח למזבח את הדם שבמזוק. ושפיכה היינו שעומד בצד המזבח ושופך עליו את הדם. אשם, עולה ושלמים ניתנים בזריקה, בכור, מעשר ופסח בשפיכה וחטאת ניתנת באצבע.

10 ג. כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, אִם חֹסֶר
11 אֶחָת מֵהֶן - לֹא כָּפַר, אֲלֵא כִּלְיָן הֵן עֶקֶר הַכִּפָּרִי;
12 שְׁהָרִי הַכְּתוּב הַקָּפִיד עַל מִנְיָן, שֶׁנֶּאֱמַר: שִׁבְעַ
13 פָּעָמִים.

6) מזבח הזהב שעמד בהיכל ועליו מקטירים בכל יום את הקטורת ומזים עליו דם פר ושעיר של יום הכיפורים ושל שאר פרים ושעירים שבשרם אינו מוקטר ואינו נאכל אלא נשרף.

14 ד. חֲטָאת שֶׁנֶּתַן מִמֶּנּוּ מִתְּנָה אֶחָת וּמִתּוֹ הַבְּעָלִים -
15 יִשְׁלִים אַרְבַּע מִתְּנֹת לְאַחַר הַמִּיתָה.⁷

7) והטעם, מפני שהראשונה כיפרה והשלוש הנותרות הן רק למצוה ואינן מעכבות, לפיכך אין לה דין חטאת שמתו בעליה, וגומרים את המצוה.

ברור שהלימוד המובא כאן "אסמכתא בעלמא" היא לדעתו).

1 לֹא. וְדָם שֶׁשִּׁקְעָה עָלָיו חֲמָה וְלֹא נִזְרַק - נִפְסַל
2 הַזֶּבֶחַ, וְאִם זִרְקוֹ - לֹא הִרְצָה¹²¹.

(121) זבחים נו, א.

יום רביעי כ"ז אדר ה'תשע"ח

פֶּרֶק שְׁנִי

1) יבאר דמים הניתנין על מזבח החיצון ונתן מתנה אחת אם כיפר.

3 א. כָּל הַדָּמִים הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אִם נִתַּן
4 מִתְּנָה אֶחָת בְּלֶבֶד - כָּפַר. וְאִפְּלוּ בְּחִטָּאת³ - מִתְּנָה
5 אֶחָת הִיא הָעֶקֶר, וְשָׂאֵר הָאֲרָבַע⁴ מִתְּנֹת לְמִצְוָה.
6 שֶׁנֶּאֱמַר: וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹּךְ עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ -
7 שְׁפִיכַת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ הִיא הָעֶקֶר.

2) המזבח שבעזרת הכהנים, שמקטירים עליו את הקרבנות וזורקין את דמם. 3) כבית הלל זבחים שם ובגמרא שם לז: מבואר נימוקם, כי כתוב בתורה בדיני חטאת שתי פעמים קרנת בלי ואו ומשמע לשון יחיד, ופעם אחת קרנות מלא [=עם וא"ו], הרי עוד שתיים וביחד ארבע, שלוש למצוה ואחת לעכב (בדיני הקרבנות כלל בידינו, שכל דבר שציוותה התורה פעם אחת נאמר רק למצוה, אבל בדיעבד אינו מעכב, אלא אם כן נצטוו עוד פעם או שכתובה שם מלה המורה על עיכוב), מפני שאי אפשר לכפרה בלי זריקת דם כלל. ושאר הקרבנות נלמדים מחטאת. 4) כלומר, מה שנשתייר מהארבע אחרי שנתן האחת.

8 ב. וְכָל הַנִּתְּנִין בְּזִרְקָה⁵ שֶׁנֶּתַן בְּשְׁפִיכָה - יָצָא;
9 שֶׁנֶּאֱמַר: וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹּךְ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה - יצא, שנאמר ודם זבחיך ישפך".

בסיום מסכת פסחים תלתה הגמ' את מחלוקת בין רבי ישמעאל ורבי עקיבא, האם ברכת הפסח פוטרת את של זבח (ר"י) או שלא זו פוטרת את זו ולא זו פוטרת את זו (ר"ע), וקבעה שלדעת רבי ישמעאל זריקה (מעשה הזבח) בכלל שפיכה (מעשה הפסח), ולדעת ר"ע לא זו בכלל זו ולא זו בכלל זו. והקשה ב'כסף משנה' שהרי כאן הרמב"ם פסק כרבי ישמעאל ששפיכה בכלל זריקה, אבל בהלכות חמץ ומצה (פ"ח ה"ז) פסק כר"ע שאין ברכת הפסח פוטרת של זבח ולא של זבח פוטרת את של פסח. ותיריך הצ"ח שהרמב"ם סובר כפירוש רבינו חיים כהן, שהביאו התוספות, שטעמו של ר"י הוא שהפסח עיקר והזבח טפל, ולכן ברכת הפסח פוטרת את של זבח. אבל צריך להבין, לפי זה מהי סברת ר"ע והרמב"ם שברכת הפסח אינה

קמו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 ה. אָבֵל אִם נָתַן הָאֶחָת בָּיּוֹם - לֹא יִתֵּן הַשֵּׁלֶשׁ
2 בְּלֵילָהּ.⁸

(8) מפני שהדם נפסל בשקיעת החמה.

3 ו. וְאִם נָתַן אֶחָת בְּפָנִים וְהִשְׁלִימָן בַּחוּץ - חֵיב
4 מָשׁוּם מַעֲלָה בַּחוּץ.¹⁰

(9) כרת. (10) שהרי מתנות אלו מצוה לעשותן בפנים, לפיכך אנו קוראים בה (ויקרא יז, ט) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו". שם רבינו שינה את הסדר שבגמרא, שם הסדר: לילה, מיתה, חוץ. ורבינו סידר: מיתה, לילה, חוץ, לפי חומרת דיניהם: מיתה - נותן לכתחילה; לילה - לא יתן, אבל אם נתן אינו חייב כרת; חוץ - ענוש כרת.

5 ז. הִיָּה מִזֶּה¹¹ וְנִקְטָעָה יְדוֹ¹² שֶׁל מִזֶּה קֹדֶם שְׂגִיעֵי
6 דָם לְאֹוִיר הַמִּזְבֵּחַ - לֹא עֲלֵתָה לוֹ הִזְיָה.¹³

(11) בחטאת העוף ובחטאות הפנימיות (פרים ושעירים הנשרפים) כתוב בתורה לשון הזאה, היינו מזה באצבע מרחוק. (12) ונעשה בעל מום ופסול לעבודה. (13) שההזייה נגמרת כשהדם נוגע במזבח ואז המזה היה בעל מום.

7 ח. שָׁנָה מִתֵּן קִרְבָּנוֹת¹⁴ בַּחֲטָאֵת, בֵּין בַּחֲטָאֵת
8 הַנֶּעֱשִׂית בְּפָנִים¹⁵ בֵּין בַּחֲטָאֵת הַנֶּעֱשִׂית בַּחוּץ¹⁶ -
9 נִפְסָל. אָבֵל בְּשָׂר קֹדָשִׁים - בְּשִׁירִין.¹⁷

(14) הסדר הנכון בחטאות הוא, להתחיל בקרן דרומית מזרחית ואחריה מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ולבסוף מערבית דרומית ואם שינה מסדר זה נפסל הקרבן. (15) שמזים את דמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל. (16) שדמה נזרק על המזבח שבעזרה, שהיא חוץ להיכל. (17) ולא נתבאר טעמו של ההבדל בין חטאת לשאר קרבנות.

10 ט. נָתַן הָדָם מִן הַקֶּרֶן וְלִפְנֵים¹⁸, בֵּין בַּחֲטָאֵת
11 בֵּין בְּשָׂר קֹדָשִׁים, בֵּין בַּמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי בֵּין
12 בַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן - פְּסוּל.

(18) ארבע הקרנות שבפינות מזבח החיצון, ארכן אמה ורחבן אמה ודם החטאות נותן הכהן כנגדן בחציו העליון של המזבח. וכן שתי המתנות של שאר הקרבנות ניתנות נגד הקרנות היינו אמה מכאן ואמה מכאן בחציו התחתון של המזבח. ומלמדנו רבינו כאן, שאם נתן הדם בשטח שהוא לפנים מן הקרן, היינו שלא כנגד הקרן - פסול, בין במזבח החיצון ובין בפנימי.

13 י. דָם שִׁמְצוֹתוֹ לִתֵּן אוֹתוֹ לְמַעַלָּה מִחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ¹⁹
14 שְׁנִתְּנוֹ לְמִטָּה, או שִׁמְצוֹתוֹ לִתְנוֹ לְמִטָּה²⁰ וְנִתְּנוֹ
15 לְמַעַלָּה, או שִׁמְצוֹתוֹ לִתְנוֹ בְּפָנִים בְּהִיכָל²¹ וְנִתְּנוֹ
16 עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, או הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן
17 שְׁנִתְּנוֹ לְפָנִים בְּהִיכָל, או שְׁנִתְּנוֹ דָם הַנִּתְּנִין בַּחוּץ
18 עַל הַכֶּכֶשׁ²² שְׁלֹא כְּנֶגֶד הִיסוּד²³ - הָרִי בְּשָׂר הַזֶּבֶחַ
19 פְּסוּל²⁴. וְאִף עַל פִּי כֶן, נִתְּכַפְּרוּ הַבְּעָלִים²⁵ בוֹ;

פִּינִין שְׂהִגִּיעַ דָּם לְמִזְבֵּחַ, אִף עַל פִּי שְׂהִגִּיעַ שְׁלֹא
לְמִקְוֵמוֹ - הָרִי הוּא כְּמוֹ שְׂהִגִּיעַ לְמִקְוֵמוֹ לְכַפֵּר.
בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹורִים²⁶? כְּשֶׁהִיָּה זֶה הַזֶּרֶק כְּשֶׁר
לְעִבּוּדָה²⁷; אָבֵל אִם קָבַל הַכֶּשֶׁשׁ²⁸ וְנָתַן לְפִסּוּל²⁹,
וְנָתַן הַפִּסּוּל אֶת הַנִּתְּנִין לְמַעַלָּה לְמִטָּה, וְאֶת
הַנִּתְּנִין בְּפָנִים בַּחוּץ, וְאֶת הַנִּתְּנִין בַּחוּץ בְּפָנִים, או
שְׁנִתְּנוֹ עַל הַכֶּכֶשׁ שְׁלֹא כְּנֶגֶד הִיסוּד - לֹא נִפְסָל
בְּשָׂר הַזֶּבֶחַ, אִם נִשְׁאַר דָּם הַנֶּפֶשׁ³⁰, אֲלֹא יִחָזֹר
הַכֶּשֶׁשׁ וְיִקְבֹּל³¹ שְׂאִיר דָּם הַנֶּפֶשׁ וְיִזְרֹק הָדָם
בְּמִקְוֵמוֹ.

(19) חטאת בהמה ועולת העוף. (20) שאר הקרבנות הנעשים בחוץ. (21) פר ושעיר של יום הכיפורים, ופרים ושעירים הנשרפים המבוארים בהלכות מעשה הקרבנות ובשרם נשרף בבית הדשן שמחוץ לחומת ירושלים. (22) ולא על המזבח ממש. (23) פירוש, או שלא כנגד היסוד במזבח ממש. במשנה מדות פרק ג, א שינו: "והיסוד (של מזבח החיצון) היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל (תופס) בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת". ויוצא מזה שבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ואם זרק בקרן זו את דם הניתנים למטה מחצי המזבח הקרבן פסול. בזבחים נו: ונו: למדו דין זה מהכתוב (ויקרא ד, ז) "אל יסוד מזבח העולה". (24) וגם האימורים פסולים. (25) ואינו חייב להביא קרבן אחר. (26) שבשר הזבח נפסל ואין לו תקנה. (27) ובדיעבד כיפר ולפיכך הדם שנשאר נעשה שיריים ופסול לזריקה. (28) כלומר, אפילו אם קיבל הכשר, שהרי קבלת כהן פסול בוודאי אינה עושה שיריים (לחם משנה). (29) אפילו פסול טמא שעושה שיריים. (30) בצוואר הבהמה. (31) קבלת הדם הראשונה אף על פי שקיבל כשר לא עשתה שיריים את הדם הנשאר, מפני שקבלה בלי זריקה אינה עושה שיריים והזריקה הייתה פסולה.

י. דְּמֵי קֹדָשִׁים שְׁנִתְּעָרְבוּ, בֵּין דָּם בְּדָם³² בֵּין כּוֹסוֹת
כּוֹסוֹת³³: אִם נִתְּעָרְבוּ הַנִּתְּנִין מִתְּנָה אֶחָת³⁴ בְּנִתְּנִין
מִתְּנָה אֶחָת - יִתֵּן הַכֹּל מִתְּנָה אֶחָת. וְכֵן הַנִּתְּנִין מִתֵּן
אַרְבַּע³⁵ בְּנִתְּנִין מִתֵּן אַרְבַּע - יִתֵּן הַכֹּל מִתֵּן אַרְבַּע.
נִתְּעָרְבוּ הַנִּתְּנִין מִתְּנָה אֶחָת בְּנִתְּנִין מִתֵּן שְׁתֵּים שֶׁהֵן
אַרְבַּע - יִתֵּן הַכֹּל מִתְּנָה אֶחָת³⁶. נִתְּעָרְבוּ הַנִּתְּנִין
לְמַעַלָּה בְּנִתְּנִין לְמִטָּה - יִשְׁפֹּף הַכֹּל לְאִמָּה³⁷,
וְהַזִּבְחִים פְּסוּלִין. אֲפִלּוּ נִתְּעָרְבוּ שְׁנֵי הַחֲטָאֵת³⁸ עִם
דָּם הָעוֹלָה, שֶׁמִּקּוֹם הַכֹּל לְמִטָּה - יִשְׁפֹּף הַכֹּל
לְאִמָּה³⁹.

(32) בכלי אחד נתקבל דם של שני קרבנות. (33) בכל כוס יש דם מקרבן אחד אלא שנתערבו הכוסות. (34) כגון דם בכור בדם מעשר. (35) דם חטאות בלבד ניתן מתן ארבע, והמדובר כאן בתערובת דמן של שתי חטאות. (36) "כל הדמים הניתנים על מזבח החיצון, אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר". ואסור ליתן מן התערובת יותר ממתנה אחת כדי שלא יעבור במעשה על "לא תוסיף", אבל אם נותן פחות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והזה מקצת הזיות והוציאן חוץ להיכל⁵⁵, וחזר
והכניסן להיכל - אינו גומר הזיות שבהיכל;
שפיון שניצא הדם חוץ למקומו נפסל⁵⁶.

שגגו בית דין והורו שחלב וכדומה מותר ועשה הציבור
על פי הוראתם, מביאים פר לחטאת ודמו טעון הזייה בהיכל
על הפרוכת. ואם טעו בעבודה זרה ועשה הציבור, מביאים
שעיר לחטאת. (48) מצוותם בכך. (49) כתוב בתורה (שם
יח), "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", משמע
שאם הובא נפסל הקרבן, ופנימה - זה קודש הקדשים.
(50) מקומם בהיכל, וקודש הקדשים הוא לפני מן ההיכל.
(51) מקצת הזיות ולא גמר הכל. (52) פסול יוצא, אף על
פי שדם זה מקומו בהיכל כמצוותו. (53) מחוץ לקדש
הקדשים לפני גמר הזיותיו. (54) נפסל ביצא, ואף על פי
שסופו לצאת להיכל - עכשיו מקומו בקודש הקדשים.
(55) לעזרה. (56) פסול וודאי.

טו. חטאת שקבל דמה בשגי פוסות ויצא אחד מהם
לחוץ - הפגמי פשר⁵⁷ וזהו ממונו. נכנס אחד מהם
להיכל והזה ממונו שם - אף החיצון פסול⁵⁸.
שנאמר: אשר יובא מדמה; אפלו מקצת דמה אם
נכנס לכפר בקדש - נפסל.

(57) ובגמרא למדו דין זה מהכתוב (שם ו, כג) "אשר יובא
וגומר לא תאכל"; הנכנס פוסל (גם מה שלא נכנס) ואין
היוצא פוסל את החלק שלא יצא. (58) כחכמים שם
שדרשו את הכתוב (שם) יובא "מדמה" ואפילו מקצת דמה,
מכיוון שלא כתבה התורה "דמה".

טז. דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כפר,
אלא הוציאו ולא הזה ממונו בפנים פלוג: אם
הכניסו בשוגג - הרי זה פשר, ומה ממונו בחוץ,
שהרי לא כפר בקדש; ואם הכניסו במזיד - פסול⁵⁹.

(59) ובכפר בין במזיד בין בשוגג - פסול.

יז. הכניס⁶⁰ החטאת עצמה להיכל - פשרה;
שנאמר: אשר יובא מדמה - ולא פשרה.

(60) שם צב: ואפילו הכניסה קודם קבלת הדם - כשרה.

יח. חטאת העוף שפרקסה ונכנסה להיכל -
פשרה⁶¹.

(61) שם, מפני שלא הובאה אלא נכנסה מאליה, והתורה
אמרה: אשר יובא.

יט. הכניס דם חטאת העוף להיכל בצוארה - הרי
זה ספק אם הצואר חשוב ככלי⁶².

(62) בבהמה אמרנו בהלכה יז שכשרה אף על פי שגם הדם
נכנס, אבל בחטאת העוף שואל ר' אבין, מפני שאין דמה
טעון קבלה בכלי אלא הכהן מזה ישר מהצואר אפשר לומר
שזה כאילו הכניס הדם בכלי.

כ. נשפך⁶³ דם חטאת העוף ואספו⁶⁴ - הרי זה

ועובר על "בל תגרע" הרי אינו עושה מעשה. (37) כעין
מרוב היה עובר על פני כל רצפת העזרה ופתוח לחוץ ומים
עוברים בו. (38) שנתן ארבע המתנות במקומן, וטעונו
שפיכה על יסוד המזבח שהוא למטה. (39) אף על פי
ששניהם מקומם למטה. מפני שדם העולה טעון זריקה על
קיר המזבח ושיירי חטאת נשפכים ישר על היסוד ואסור
לשפוך אותם על הקיר, כדי שיזובו על היסוד, כר' יוחנן
ורב יהודה שם פא.

יב. ואם לא שאל, אלא נתן מן התערובות למעלה
ולמטה - הרי זה פשר. נתן למעלה ושאל - נתן
למטה⁴⁰, ואלו ואלו עלו לו.

(40) ברייתא שם פא: "נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו (רבי
אליעזר וחכמים) מודים שיחזור ויתן למטה".

יג. נתערבו התנין בפנים בתנין בחוץ - ישפך
הכל לאמה. ואם לא שאל ולקח דם התערבות
ונתן ממנו בפנים ובחוץ, בין שנתן בפנים וחזר
ונתן בחוץ או בחוץ וחזר ונתן בפנים - הכל
פשר⁴¹. במה דברים אמורים? בשאר דמים
הנתנים בחוץ, חוץ מן החטאת; אבל דם חטאת
הנעשית בחוץ שנתערב בדם חטאת הנעשית
בפנים: אם נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים - פשר⁴²,
נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ - פסולה. שדם
חטאת שנכנס להיכל, אפלו חטאת יחיד
הנאכלת⁴³ - אסורה; שנאמר: וכל חטאת אשר
יובא מדמה וגומר. והוא⁴⁴ שיבוא דרך שער
ההיכל, שנאמר: יובא - דרך ביאה⁴⁵; אבל אם
הכניסו בפשפש⁴⁶ או דרך חלון או גג - אינו
נפסל.

(41) כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא ור' אליעזר, המחלוקת
היא בפירוש הכתוב (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא
מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף".
חכמים סוברים חטאת דווקא, אבל שאר קרבנות אינם
נפסלים בכך, ורבי עקיבא, ששיטתו לדרוש כל אות
שבתורה, מרבה מהמלה "וכל" את כל הקרבנות (שם פב).
(42) ואפילו לא נתן בפנים נתכפרו הבעלים. (43) כי פשוטו
של מקרא אפשר לפרש בחטאות ציבור שדמן טעון הזייה
בפנים ומצוותן בשריפה. (44) וזה נאמר. (45) רגילה.
(46) דלת צדדית קטנה.

יד. פר העלם⁴⁷ ושעיר עבודה זרה, שדמם נכנס
להיכל⁴⁸, אם הכניסו לקדש הקדשים - נפסל;
שבמקום זה פנימה⁴⁹ של מקומן הוא⁵⁰. וכן פר
ושעיר של יום הכפורים, שדמם נכנס לקדש
הקדשים, אם הכניס דמם לקדש הקדשים והזה
ממונו⁵¹ והוציאו להיכל, וחזר והכניסו לקדש
הקדשים - נפסל⁵², ואינו גומר ממונו הזיות
שפקדש הקדשים; פיון שניצא⁵³ יצא⁵⁴. וכן אם
גמר הזיות שפקדש הקדשים והוציאן להיכל,

קמח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 סָפֵק⁶⁵ אִם הַפִּלִי פּוֹסֵל בְּדָמָה אוֹ אֵינוֹ פּוֹסֵל; לְפִיכָף
2 תִּשְׁרָף⁶⁶, כָּכָל חֲטָאת הָעוֹף שֶׁהוּא סָפֵק.

כד. הָאֻמּוּרִין⁷⁵ וְאֵיבָרֵי הָעוֹלוֹת⁷⁶, וְהַקְמָצִים⁷⁷
וְהַלְבוּנָה⁷⁸ וּמִנְחֹת הַנִּשְׁרָפוֹת⁷⁹ אַחֲרֵי שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי
שָׁרֵת⁸⁰, אִם יִזְקַק אֶחָד מֵכָל אֵלּוּ עַל גִּבֵּי הָאֲשִׁים בֵּין
בִּיד⁸¹ בֵּין בְּכָלִי, בֵּין בְּמִזְבֵּן בֵּין בְּשֻׁמְאֵל - הָרִי אֵלּוּ
כְּשֵׁרִים.

(63) ישר מהצוואר על הרצפה. (64) לכלי. (65) בעיני
שלא נפתרה שם, אם כוונת התורה היא שגם חטאת העוף
אינו טעון כלי ומותר להזותו ישר מהצוואר, או התורה
אוסרת להשתמש בכלי. (66) מוסב גם אל הדין שבהלכה
יט. אבל הבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, כדי שלא
יקריב חולין בעזרה.

3 כֹּא. חֲטָאת⁶⁷ שֶׁקָּבַל דָּמָה בְּאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת, וְנָתַן
4 מִתְּנֶה אֶחָת מִכָּל כּוֹס וְכוּס - שְׁנֵי אַרְבָּעֹתָן נִשְׁפָּף
5 עַל הַיִּסּוּד, שְׁנֵאֲמַר: וְאֵת כָּל דָּמָה יִשְׁפֹּף. נָתַן אַרְבַּע
6 הַמִּתְּנוֹת מִכּוֹס אֶחָד - שְׁנֵי אוֹתוֹ הַכּוֹס נִשְׁפָּף עַל
7 הַיִּסּוּד, וְשָׁאֵר הַכּוֹסוֹת נִשְׁפָּכִין לְאַמָּה⁶⁸.

(75) חלקי הבהמה שמקטירים אותם על המזבח. (76) כל
איבריהן, שעולה כולה נשרפת על המזבח. (77) מנחה
באה מן הקמח והכהן קומץ ממנה מלא חפניו ומקטיר על
המזבח. (78) מין סממן רוחני. כל מנחה, חוץ למנחת
סוטה ומנחת חוטא, נותנים עליה לבונה והיא נקטרת עם
הקומץ. (79) כגון מנחת כהן שכולה נשרפת שנאמר
(ויקרא ו, טז): וכל מנחת כהן כליל תהיה. (80) אחר
הקמיצה. (81) שהוציאם מכלי השרת וזרקם ביד על
המזבח.

כח. הֵיזִין וְהַמִּים⁸² שֶׁנִּסְכָּן בֵּין בִּקְעָרָה בֵּין בְּהִין⁸³ בֵּין
בְּשָׂאֵר כָּלִי הַשָּׂרֵת⁸⁴ - כְּשֵׁרִים. נִסְכָּן בְּכָלִי חָל אוֹ
בִּיד - פְּסוּלִין.

(67) שמצוותה ארבע מתנות. (68) שאין לדם זה דין שיריים
שמצוותם להישפך ליסוד המזבח. ולמדו זה מהכתוב
(ויקרא ד, כו) "ואת דמו ישפוך" ולא כל דמו. וההיגיון
מחייב להעמיד את הכתוב "כל דמו" בנתן מד' כוסות
והכתוב "ואת דמו" בכוס אחת.

~ נקודות משיחות קודש ~

"היין והמים שניסכן בין בקערה בין בהין, בין בשאר כלי
שרת כשרים, ניסכן בכלי חל או בידו פסולין".

ובפנימיות העניינים צריך להבין, הרי ניסוך היין הוא עניין
הבינה, וניסוך המים הוא עניין החכמה. בשלמה לניסוך
המים צריך כלי, כי הוא עניינה של הבינה - המשכת השכל
בכלים, אבל בנוגע לניסוך המים - בחינת חכמה, מה
ההכרח שתבוא בכלי דווקא, ולא עוד אלא ש"ניסכן בידו
פסולין".

והביאור בזה: חכמה ובינה הם אמנם עניינים שונים,
ולפעמים גם הפכים זה מזה, כי חכמה עניינה ביטול,
נקודה בלבד (מיצר), ובינה עניינה הרחבה (רחובות הנהר
- מרחב). יחד עם זאת, ישנו קשר ושייכות ביניהם, כי
החכמה אינה באה להתגלות אמיתית ללא בינה, ולכן ניסוך
המים צריך להיות בכלי דווקא, כלומר המשכת אור
החכמה בכלי הבינה.

(על"פ "יין מלכות" ספר עבודה, סימן ו)

(82) שמנסכים על המזבח. (83) כלי מדה שנתקדש.
(84) שלא בכלים המיוחדים להם.

כו. אֵיבָרִים שֶׁסִּדְּרָן, וְכֵן קִמֵּץ שֶׁסִּדְּרָו, וְסִדְּרָה הָעֲצִים
שֶׁל מַעֲרֵכָה לְמַעֲלָה מִהֶם⁸⁵, אוֹ שֶׁסִּדְּרָן מִצְדֵּי הָעֲצִים
- הָרִי זֶה סָפֵק אִם דֶּרֶךְ הַקְטָרָה בִּכְךָ⁸⁶ אוֹ אִין דֶּרֶךְ
הַקְטָרָה בִּכְךָ; לְפִיכָף לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן לְכַתְּחֻלָּה, וְאִם
עֲשֶׂה - הִרְצָה.

8 כב. דָּם שֶׁנִּפְּלַל לְתוֹךְ הַמִּים אוֹ לְתוֹךְ דָּמֵי חֲלִין -
9 לֹא יִזָּה מִמֶּנּוּ, וְאִם הִזָּה - פְּסוּלִי⁶⁹. נָפַל מִים לְתוֹךְ
10 הַדָּם שֶׁבְּמִזְרָק, אִם יֵשׁ בוֹ מִרְאָה דָּם - כְּשֵׁר. נָפַל
11 לְתוֹכוֹ יֵין אוֹ דָּם חֲלִין - אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֵלּוּ הֵיוּ
12 מִים: אִם רְאוּיִין לְבִטֹּל דָּם שֶׁבְּמִזְרָק עַד שְׁלֹא יִהְיוּ
13 מִרְאֵיוֹ מִרְאָה דָּם - הָרִי זֶה לֹא יִזָּה מִמֶּנּוּ; וְאִם
14 אֵינֶם רְאוּיִין לְבִטֹּל מִרְאֵיוֹ - יִזָּה מִמֶּנּוּ.

(69) אפילו אם יש בו מראה דם. במשנה שנינו: "דם
שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר". ואמר ר' יוחנן
שם: "לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך
מים ראשון ראשון בטל", פירוש כל טיפה שנפלה בטלה
במים ונפסלה ואינה חוזרת לכשרותה. זה נקרא "דיחוי".

15 כג. דָּם הַקְדָּשִׁים שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּדָם פְּסוּלִי הַמִּזְבֵּחַ⁷⁰ אוֹ
16 בְּדָם הַקְדָּשִׁים שֶׁנִּפְּסְלוּ בְּשַׁחֲטָה⁷¹ - יִשְׁפָּף הַפֶּל
17 לְאַמָּה. וְאִפְלוּ קָרְבוֹ כָּל הַכּוֹסוֹת חוּץ מֵאֶחָד - יִשְׁפָּף
18 לְאַמָּה⁷². וְכָל אוֹתָן הַזֹּבָחִים פְּסוּלִים. נִתְעַרְבַּ בְּדָם
19 הַתְּמִצִּית⁷³ - יִשְׁפָּף לְאַמָּה⁷⁴; וְאִם לֹא שָׂאֵל וְנָתַן -
20 כְּשֵׁר.

(70) כגון בעלי מומים, רובע ורבע ונעבד כאליל.
(71) השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (72) ואף על פי שאין
בדם הפסול כדי לבטל את הכשר, והטעם, שגזרו חכמים
שלא יבואו להתיר גם כשרבו דמי הפסולים על הכשרים.
ולא גזרו על תערובת בדם חולין (ראה הלכה כב), מפני
שלא שכיח שימצא דם חולין בעזרה וחכמים לא גזרו
במקרים שאינם שכיחים - "מילתא דלא שכיחא לא גזרו
ביה רבנן". (73) דם שאינו דם הנפש, ופסול לזריקה על
המזבח. (74) דם התמצית גם כן שכיח וגזרו בו.

(85) כלומר, עליהם. (86) בגמרא שם נאמר נימוק זה רק
בקומץ, אבל באיברים הבעייה היא אם "על העצים" שנאמר
בתורה הכוונה "על" ממש או סמוך לעצים, כדי שתאחז
בהם האש (לחם משנה).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פֶּרֶק עֲלִישִׁי

1 (1) יבאר אם כל המזבח ראוי לשחיטת העולה, הדברים שאם יעלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו.

2 א. קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שֶׁשָּׁחַטָן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ -
3 כָּאֵלּוּ שֶׁשָּׁחַטָן בְּצִפּוֹן²; שְׁנֵאמַר: וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת
4 עֲלֵתֶיךָ וְאֶת שְׁלֹמֶיךָ - מִלְּמַד, שֶׁכָּל הַמִּזְבֵּחַ רָאוּי
5 לְשִׁחִיתָת הָעוֹלָה וּשְׁחִיתָת הַשְּׁלָמִים.

(2) מחלוקת תנאים במשנה זבחים נח. ופסק כר' יוסי.

6 ב. עוֹלָה³ שֶׁשָּׁחַטָה בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, או שֶׁשָּׁחַטָה
7 לְמִטָּה וְהָעֹלָה אוֹתָהּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - יִפְשִׁיט אוֹתָהּ
8 וַיִּנְתְּחָנָה בְּמִקְוָה⁴, וּמוֹרִיד הַקֶּרְבָּנִים וּמְדִיחֵן לְמִטָּה⁵
9 וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן, וּמוֹרִיד הָעוֹר וְנוֹתְנוֹ לִכְהֻנָּה⁶.

(3) משנה שם פד. (4) שם ובגמרא שם פה. מחלוקת אם יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח בקרבנות כשרים או לא, והאוסר מעמיד את המשנה בפסולים, שאם עלו לא ירדו, ואם יוריד לא יוכל להעלותם, לכן מפשיט ומנתח במקומם. ורבינו סתם, וברור שסובר שגם כשרים מפשיט ומנתח בראש המזבח. וכן כתב בפירושו על המשנה, שכל הראוי למזבח אם עלה למזבח אין מורידים אותו שלא לצורך. (5) ברייתא שם. משום כבודו של המזבח אינו מדיח שם. (6) כי עור עולה ניתן לכהנים, שנאמר (ויקרא ז, ח) "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", וכן עורות קדשי קדשים אחרים (משנה שם קג).

10 ג. וְכֵן זָבָחִים⁷ שְׁחוּטִים⁸ שֶׁעָלוּ לִגְבֵי הַמִּזְבֵּחַ -
11 מִפְּשִׁיטָן וּמִנְתְּחָן בְּמִקְוָה, וּמוֹרִיד הַקֶּרְבָּנִים וּמְדִיחֵן
12 בְּמִים וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן⁹, וּמוֹרִיד אֶת הָעוֹר וְאֶת
13 הַבֶּשֶׂר וְנוֹתְנוֹ לִבְעָלִים, וְחוֹזֵר וּמְקַטֵּיר אֶת הַשָּׂאֵר.
14 וּמִפְּנֵי מָה לֹא יוֹרֵיד הַכֹּל, אֲלֹא יִפְשִׁיט וַיִּנְתְּחָ
15 בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ? שֶׁכָּל הָרָאוּי לְאֲשִׁים¹⁰, אִם עָלָה
16 לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - לֹא יֵרֵד¹¹; שְׁנֵאמַר: כָּל הַנִּגְעַ
17 בְּמִזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ. יָכוֹל אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רָאוּי¹²?
18 תִּלְמֹד לֹמַר: הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה. מָה עוֹלָה,
19 שֶׁהִיא רָאוּיָה לְאֲשִׁים¹³, אִם עָלְתָה - לֹא תֵרֵד; אֵף
20 כָּל הָרָאוּי לְאֲשִׁים, אִם עָלָה - לֹא יֵרֵד.

(7) שלמים. (8) וכל-שכן אם נשחטו בראש המזבח. (9) פירוש, את החלב שעליהם שמקטירים אותו על המזבח. (10) להקטירו על המזבח "אשה לה". (11) "אע"פ שבשעה שעלה אינו מוכן עדיין להקטרה. (12) בשר קדשים העומד לאכילה ולא להקטרה, נקרא גם כן "אינו ראוי". (13) כדעת ר' יהושע במשנה שם פג. ולא כרבן גמליאל שאומר: "כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד". ומחלוקתם בדם ונסכים, שהם ראויים למזבח, אבל לא לאשים (להקטרה על האש).

21 ד. עוֹלָה שֶׁהָעֹלָה חָיָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - תֵּרֵד¹⁴,
22 שֶׁעֲדִין אֵינָהּ רָאוּיָה¹⁵.

(14) משנה שם פד. (15) אבל כשנשחטה נקראה ראויה, אלא שמחוסרת הכנה.

ה. וְכֵן קִמְצָן¹⁶ הַמִּנְחָה שֶׁלֹּא נִתְקַדַּשׁ בְּכָלִי שָׁרֵת. וְכָל
24 אֲסוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ¹⁷ שֶׁעָלוּ - יֵרְדוּ, לְפִי שְׂאִינָן רָאוּיִין
25 מִתְחַלְתֵּן¹⁸.

(16) שם פג: (17) בעלי חיים האסורים להקרבה, כגון נעבר כאליל, טריפה, רובע ונרבע. (18) לא היו ראויים אף שעה אחת להעלותם על המזבח.

ו. וְכֵן בְּהֵמַת קִדְּשִׁים שֶׁנִּשְׁחַטָה בְּלִילָה או נִשְׁפָּף
27 דָּמָה או שִׁיעָצָה¹⁹ חוּץ לְעֹזְרָה²⁰, אִם עָלְתָה - תֵּרֵד²¹.

(19) במשנה שם "ויצא דמה", נראה שטעות-סופר כאן, וצ"ל שיצא, היינו דם, אבל יצאו אימורים אם עלו לא ירדו לדברי הכל (ברייתא שם סח: ובכמה מקומות), וכן כתב רבינו בהלכה ז: וזבח שיצא חוץ לעזרה... לא ירדו. (20) ונפסל ביוצא. (21) שם פה. מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון, ופסק כר' יהודה.

ז. אֲבָל קִדְּשִׁים²² שֶׁלָּנוּ או²³ שֶׁלָּן הָדָם²⁴ או הַבֶּשֶׂר²⁵
29 או הָאִמּוּרִים²⁶, וְזָבַח שִׁיעָצָה חוּץ לְעֹזְרָה, או שִׁנְטָמָה
30 או נִפְסַל בְּמַחְשַׁבֶּת הַזֵּמֶן²⁷ או בְּמַחְשַׁבֶּת מְקוֹם²⁸ או
31 בְּמַחְשַׁבֶּת שְׁנוּי²⁹, או שֶׁקִּבְּלוּ הַטְּמָאִים וְזָרְקוּ אֶת
32 דָּמוֹ, הוֹאִיל וְרָאוּיִין בְּעֹבוֹדַת קֶרְבֵּן הַבָּא בְּטִמְאָה³⁰,
33 וְשִׁנְתָּן דָּמוֹ חוּץ לְמִקְוָמוֹ, או קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שֶׁנִּשְׁחַטוּ
34 בְּדֶרוֹם³¹ או שֶׁנִּתְקַבְּלוּ דָּמָם בְּדֶרוֹם, אֵף עַל פִּי שֶׁכָּל
35 אֵלּוּ פְּסוּלִים, אִם עָלוּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - לֹא יֵרְדוּ.

(22) משנה שם פד. (23) פירוש, כגון. (24) דם נפסל בשקיעת החמה (פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות ה"א, ולמעלה פ"א הל"ה). (25) בשר עולה. (26) נפסלים בעליית עמוד השחר (שם הלכה ב). (27) שחט וחישב לזרוק את הדם אחרי זמנו. (28) חישב בשחיטה לזרוק את הדם שלא במקום שקבעה תורה. (29) שחטו לשם קרבן אחר, ואפילו חטאת ופסח, ששנינו (שם ב.) שפסולים שלא לשמם. (30) בקרבן ציבור. (31) הכסף-משנה מתפלא, שהרי במעילה ב: אמרו שלדעת ר' יהודה האומר נשחטה בלילה ונשפך דמה אם עלו ירדו, הכל מודים שגם נשחטו בדרום ירדו, ורבינו פוסק בהלכה ו' כר' יהודה, ואם-כן למה פסק כאן שאם עלו לא ירדו. ונראה שרבינו הסתמך על הגמרא זבחים ככ. וגרס כגירסת התוספות שם: "קדשי קדשים ששחטם בדרום, אין מועלים בהם. ואם עלו לא ירדו. ואיבעיא להו, ירדו מהו שיעלו וכו'" (אבן האזל).

ח. כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ בְּקִדְּשׁ³² - הַקִּדְּשׁ מְקַבְּלוֹ³³. וְכֵשֶׁם
37 שָׂאֵם עָלוּ - לֹא יֵרְדוּ, כִּפְּךָ אִם יֵרְדוּ - לֹא יַעֲלוּ³⁴
38 שְׁנִיָּה³⁵, שֶׁהֵרִי פְּסוּלִין הֵם.

(32) שנפסל אחר שנכנס לעזרה (רש"י שם) או אחר שנשחט ונתקדש (תוספות שם ד"ה כל). (33) ר' שמעון במשנה שם. רבינו סובר, שכלל זה דברי הכל הוא, ולמדוהו מן הכתוב: "כל הנוגע במזבח יקדש" (ראה למעלה הלכה ג),

קנ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

53) היין שמנסכים כשמביאים קרבנות, דיניהם מפורטים בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות. (54) כר' יהושע ור' שמעון (שם פג.). (55) אדם שהתנדב להביא נסכים. (56) שם פד. פסק כר' יהושע, נגד דעת רבן גמליאל ור' שמעון.

18 טו. עוף⁵⁷ שְׁמֶלְקוֹ זֶר וְעֵלָה - לֹא יֵרָדוּ⁵⁸; וְקִמְצָן
19 הַמִּנְחָה שֶׁקָּמְצוּ זֶר וְעֵלָה - יֵרָדוּ⁵⁹. אֵף עַל פִּי שְׁנֵיהֶם
20 פָּסוּל וְזֶה פָּסוּל - זֶה פָּאֵלוֹ לֹא נִתְקַדֵּשׁ כָּלָל. וְאַחַד
21 הָיָר וְאַחַד שְׁאָר הַפְּסוּלִים⁶⁰.

57) שם סט. (58) מפני שמליקה כשרה בזר בבמה (לפני שנבנה המשכן בשילה, וכן אחר חורבנו עד שנבנה בית המקדש בירושלים, מותר היה לכל אדם לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות לה') לכתחילה, לפיכך במקדש לא תרד. (59) ואע"פ שקמיצה בבמה היא בזר, במקדש תרד. ואין זה דומה למליקה, כי קמיצה בכלי שרת לא היתה בבמה. גמרא שם. (60) בגמרא המדובר בזר, אבל אין נימוק להבדיל בין זר ובין פסולים אחרים, כגון בעל מום, חלל או אונן. ראה כסף-משנה.

22 טז. וְאֵלוֹ אִם יַעֲלוּ - יֵרְדוּ: כָּל שְׂאִינוֹ רָאוּי לְאֲשִׁים.
23 בָּשָׂר קָדָשִׁי קָדָשִׁים וּבָשָׂר קָדָשִׁים קָלִים, מוֹתֵר
24 הָעֹמֵר⁶¹ וְשִׁירֵי מִנְחוֹת וְשִׁמְי הַלֶּחֶם⁶² וְלֶחֶם הַפָּנִים⁶³
25 וְהַקְטֹרֶת, וְצֹמֵר שֶׁבְּרָאשֵׁי כִבְשִׁים וְשֹׁעֵר שֶׁבְּזֶקֶן
26 הַתִּישִׁים וְהָעֶצְמוֹת וְהַגִּידִים, וְהַקְרָנִים וְהַטְּלָפִים
27 בְּזֶמַן שְׂאִינָן מִחִבְרִים⁶⁴, אִם עָלוּ - יֵרְדוּ.

61) ביום ששה עשר בניסן, מקריבים מנחה מסולת שעורים מתבואה חדשה, מקטירים את הקומץ, והמותר לאכילת כהנים. ראה דיני עומר בפרק ז בהלכות תמידין ומוספין. 62) שמביאים בחג השבועות עם שני כבשי שלמים, שהם קרבנות ציבור והכהנים אוכלים אותם. 63) שתיים עשרה חלות שמניחים על השולחן שבהיכל בכל יום שבת, ונאכלות לכהנים ביום שבת שלאחריו. 64) זה נמשך לכל הדברים המפורטים למעלה, החל מצמר שבראשי כבשים.

28 יז. קִמְצָן⁶⁵ שֶׁמֶצֶה שְׂמֹנֶה⁶⁶ עַל הָעֶצֶם⁶⁷ יֵרָד הָעֶצֶם -
29 יִחָזְרוּ⁶⁸; שֶׁהִדְבֵּר סִפְקָן⁶⁹, שְׂמָא חִבּוּרֵי עוֹלִין
30 כְּעוֹלִין⁷⁰ הֵם חֲשׂוֹבִין.

65) מנחות כג. (66) קצת מן השמן שבסולת המנחה. (67) כך היא גירסת רבינו שם (רש"י וראב"ד גורסים "עצים"). (68) עצם לבדה שירדה לא תעלה (למעלה הלכה טז), אבל אם מזה עליה שמן מן הקומץ, מעלים אותה מפני השמן שעליה. (69) בעיא של רבא שלא נפשטה. (70) הקומץ אם ירד יעלה, ולפיכך גם השמן המחובר אליו עולה, והעצם שעליה נשפך עולה ביחד עמו (לחם-משנה).

31 יח. מִזְבֵּחַ הַפָּנִים מִקְדָּשׁ פְּסוּלִין בֵּין רְאוּיִין לוֹ בֵּין
32 שְׂאִינָן רְאוּיִין לוֹ; אֲבָל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אֵינוֹ מִקְדָּשׁ
33 אֶלָּא פְּסוּלִין הָרְאוּיִין לוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. מִיָּצֵד?
34 מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁעָלוּ לוֹ זִבְחִים שֶׁנִּפְסְלוּ - לֹא יֵרְדוּ.
35 עֲלֵתָהּ לוֹ קִטְרֶת זָרָה⁷¹ - תֵּרַד, שְׂאִין הַקְטֹרֶת זָרָה⁷²

ור' יהודה חולק רק בנשחטה בלילה, נשפך דמה או יצא דמה, מפני שנתמעטו מהכתוב (ויקרא ו, ב) "זאת... היא העולה" (בריייתא שם). (34) משנה שם. (35) שנית.

1 ט. וְאִם מְשֻׁלָּה³⁶ בָּהֶם הָאוּר, אֵף עַל פִּי שְׁיָרָדוּ -
2 יַעֲלוּ³⁷ שְׁנֵיהֶם וְיִשְׁלִים הַקְטֹרֶתוֹ.

36) אחזה. לקמן בפרק יח הלכה כא בדין פיגול ונותר וטמא, כתב רבינו: "משמשלה האור ברובם", ונראה שגם בפסול לינה הדין כן, ורש"י כאן פירש מקצתה, ראה משנה-למלך כאן. (37) נעשו לחמו של אש המזבחה. מימרה של עולא שם פה:

3 י. קִמְצָן³⁸ שְׁנֵתִפְגַּל³⁹ וּמִקְצָתוֹ בְּאַרְצָן וּמִקְצָתוֹ מְשֻׁלָּה
4 בּוֹ הָאוּר - יַעֲלֶה כָּלֹ⁴⁰.

38) שם מג: (39) בשעת קמיצה חישב להקטירו או לאכול שיריים למחר. (40) ואפילו אם החלק שמונח למטה לא עלה כלל. והטעם, שכל הקומץ חשוב כדבר שלם. רב אחאי שם לפי דעת עולא.

5 יא. אֵיבָרִים וְחִלְבִּים וּקְמָצִים שֶׁלָּנוּ בְּרָאשׁוֹ שֶׁל
6 מִזְבֵּחַ - פָּאֵלוֹ לָנוּ בְּעִזָּה⁴¹, וְאִם יֵרְדוּ - לֹא יַעֲלוּ;
7 אֲבָל אִם לֹא יֵרְדוּ - מְקַטְרִין אוֹתָן לְעוֹלָם⁴².

41) ונפסלו בלינה, פסק כרבא שם פז. "לינה מועלת בראשו של מזבח". (42) שהרי לא גרע מלן על הרצפה והעלה למזבח.

8 יב. וְאוּרֵי מִזְבֵּחַ⁴³ - כְּמִזְבֵּחַ⁴⁴. וְאִמּוּרֵי קָדָשִׁים קָלִים
9 שֶׁהָעֵלָן קִדְּם זְרִיקַת דָּמֵיהֶם⁴⁵ - לֹא יֵרְדוּ⁴⁶, שֶׁהָיָר נַעֲשׂוּ
10 לַחֲמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ⁴⁷.

43) שם פז: ופח. (44) בעיא של ריש לקיש שם. ומפרש רב אשי, שאם אדם עומד על המזבח ואוחז בידו את הקדשים הפסולים, ברור הדבר, שהאור כמזבח. והבעיא היא אם הכהן עומד על הרצפה, והפסול בראש קנה באוירו של המזבח. הבעיא לא נפשטה, ודעת רבינו שגם בספק אם עלה לא ירד. (45) הזריקה קובעת קדושתם של אימורי קדשים קלים ומתירתם להקטרה, אבל לפני זריקה האימורים פסולים להקטרה. (46) מימרא של עולא שם פג: (47) מכיון שסופם להקטרה בלי כל מעשה בגופם.

11 יג. הַפְּרִישׁ⁴⁸ שְׁנֵי אֲשָׁמוֹת⁴⁹ לְאַחֲרִיתוֹ⁵⁰, וְשָׁחַט אֶת
12 שְׁנֵיהֶם, וְקִדְּם וְהָעֵלָה אִמּוּרִים שֶׁל אֶחָד מֵהֶם קִדְּם
13 זְרִיקָה⁵¹ - הָיָר אֵלוֹ יֵרְדוּ⁵².

48) מעילה ז: (49) הוא-הדין בחטאות (כ"מ). (50) שאם יאבד האחד יתכפר בשני. (51) ואחר-כך זרק את דמו של השני (רש"י שם, וראה ראב"ד כאן). (52) שזריקת דמו של זה אינה מתירה את אימוריו של השני.

14 יד. הַזֵּבֶחַ הַפְּסוּל וְהַנְּסָכִים⁵³ הַפְּסוּלִים שֶׁעָלוּ לַמִּזְבֵּחַ
15 - הַזֵּבֶחַ לֹא יֵרָד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי
16 לְאֲשִׁים, וְהַנְּסָכִים יֵרְדוּ⁵⁴. וְכֵן נִסְכִּים הַבָּאִים בְּפָנֵי
17 עֶצְמוֹן⁵⁵ שֶׁנִּפְסְלוּ וְעָלוּ - יֵרְדוּ⁵⁶.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כ. כל כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש⁸⁶, ואין
מקדשין אלא מדעת⁸⁷, ואין מקדשין אלא מתוכן⁸⁸,
ואין מקדשין אלא שלמים. נקבו, אם עושין מעין
מלאכתן שהיו עושין והם שלמים⁸⁹ - מקדשין, ואם
לא - אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מלאין⁹⁰.
אבל המדות אין מקדשות חסרות אלא אם דעתו
למלאתן⁹¹; ואם אין דעתו למלאתן - מקדשות
להפסול⁹², אבל לא לקרב⁹³.

(86) אבל לא חוץ לעזרה. משנה זבחים פח. (87) שהכהן
מתכוון לקדש את הדבר שנותן לכלי שרת. כר' יוחנן
במנחות ז. (88) אבל אם הגדיש עד שחלק מן הסולת
וכדומה נמצא למעלה מדפנות הכלי, לא נתקדש הגודש
(זבחים פח.). בפ"א מהלכות כלי המקדש הי"ט חילק רבינו
בין כלי יבש לכלי לח, ופסק שכלי הלח מקדשים את
הבירוצים (הגודש שנשפך על דופן הכלי מבחוץ, וכאן
הכוונה לכלי היבש), ראה לחם-משנה. (89) כלומר, כשהם
שלמים. (90) כשיש בהם השיעור המלא שצריכים לו אז,
כגון עשרון סולת לכבש או שני עשרונים לאיל וכדומה.
(91) ר' יוסי בברייתא שם. (92) פסול שהוא חל רק אחרי
קידוש בכלי, כגון לן ויוצא, ואילמלא נתקדשו לא נפסלו.
(93) מנחות ז. רבינו מחלק בין דם לקמצים. בדם פסק
למעלה בהלכה יט, שכלי שרת מקדשים ליקרב, וכאן
המדובר בקמצים (לחם-משנה כאן).

כא. כלי שרת⁹⁴ מקדשין שלא בזמןן להפסול, אבל
לא להקרב. פיצד? דבר שמצותו פיום שנתקדש
בכלי שרת פלילה - נפסול⁹⁵ וישרף, אבל אינו קרב.
כגון שקמץ מנחה פלילה ונתן קמצה לכלי שרת -
הרי זו נשרפת⁹⁶.

(94) מנחות ק. (95) אלמלא נתקדש לא היה נפסול, ומועיל
הקידוש שנעשה שלא בזמנו, כדי שיפסול. (96) במקום
המיוחד לשריפת קדשים שנפסלו (ראה פ"ו ממעשה
הקרבנות ה"ג).

כב. מזבח שנפגם⁹⁷ - נפסלו כל הקדשים שהיו שם
שחוטין⁹⁸ במקדש שעדיין לא נזרק דמם; שהרי אין
שם מזבח לזרק עליו, ונאמר: וזבחת עליו את
עלתיו ואת שלמיך. כלומר, תזבח והוא עומד
בתקונו, לא פגום⁹⁹.

(97) זבחים נט. (98) שנשחטו לפני שנפגם המזבח, והיה
דמם ראוי להיזרק עליו, וכשנפגם נדחה הדם מזריקה,
ומכין שנדחה רגע אחד אינו חוזר ונראה. אבל אם נשחטו
אחר שנפגם לא נפסלו, מפני שזה "דיחוי מעיקרו" (ראה
הלכה כד.). (99) ואין זורקים את דמם אפילו אם תיקנו את
הפגם לפני שקיעת החמה. מימרא של ר' ישמעאל בר' יוסי
שם.

כג. אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה פשנפגם
- לא נפסלו, אלא פשיפגה¹⁰⁰ המזבח יקרבו;
שאין בעלי חיים נדחין¹⁰¹.

ראויה למזבח החיצון⁷³. אבל מזבח הפנימי שעלה
לו קמץ מנחה, בין כשר בין פסול - לא ירד⁷⁴. וכן
כל פיוצא בזה. קשם שהמזבח מקדש את הראוי לו,
כך הפכש⁷⁵ וישאר כלי השרת⁷⁶ מקדשין את הראוי
להם, שהרי נאמר בפלים: כל הנגע בהם יקדש.
משגיג לעבש דבר הראוי לו - לא ירד, ואף על פי
שנפסל. וכן כשיגיג לכלי שרת כל דבר הראוי לו
- מתקדש, ולא יפדה לעולם⁷⁷, ואף על פי שנפסל,
כמו שבארנו באסורי המזבח⁷⁸.

(71) שהיא זרה למזבח החיצון, שהרי אין מקטירים קטורת
לעולם. (72) המלה זרה מיותרת, ויש למחקה.
(73) כלומר, אין קטורת כלל במזבח החיצון, ולכן אם עלתה
תדר (אמנם מצאנו קטורת על מזבח החיצון בקרבנות
הנשיאים, אבל זו הוראת שעה היתה ואין ללמוד מהוראת
שעה. מנחות נ:), אבל במזבח הפנימי - לא תדר (ראה
למעלה בהלכה טז מנה רבינו קטורת סתם בין אלה שאם
עלו ירדו, ומשמע אפילו קטורת ציבור, מפני שמקומה על
המזבח הפנימי בלבד, ולפיכך נדחקנו לפרש כאן "זרה"
היינו זרה למזבח זה. רש"י אמנם פירש "זרה" נדבת יחיד,
והתכוון לפירוש שנדחה שם, שהמדובר במזבח הפנימי.
(74) זבחים כג: והטעם אמרו שם, מפני שמזבח הפנימי
נמשח ונתקדש בקדושת כלי שרת. ואע"פ שכלי שרת
מקדשים את הראוי להם בלבד (ראה המשך הלכה זו),
מזבח עדיף, מפני שיש בו שתי קדושות, של מזבח ושל כלי
שרת (שיטה מקובצת שם). (75) משנה שם פו. "מולכים
את כל האיברים לכבש, ומולחים אותם שם" (רבינו פרק ו
מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד.). (76) למעלה כתב
רבינו דין מזבח הפנימי, שהוא כלי שרת. ולפיכך כתב כאן
וישאר כלי השרת. (77) משנה מנחות ק: (78) פרק ו
הלכה ד.

יט. אין⁷⁹ כלי הלח⁸⁰ מקדשות את היבש, ולא כלי
היבש מקדשות את הלח. במה דברים אמורים?
במדות⁸¹ הלח והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו
בהלכות כלי המקדש⁸²; אבל המזרקות⁸³ מקדשות
הלח והיבש⁸⁴. וכלי שרת מקדשין דם הפסול
לקרב⁸⁵.

(79) משנה זבחים פח. (80) כלים שבמקדש שנותנים בהם
דברים נוזלים. (81) כלים שנעשו כדי למדוד בהם, היינו
שבע מדות ללח ושתי מדות ליבש. (82) פרק א הלכה
טז"ז. והטעם, מפני שכלים אלה נמשחו ונתקדשו רק
למידה, מדות מיוחדות ללח ומדות אחרות ליבש, ולפיכך
אין מקדשים בנתינה שלא למידה. (83) קערות גדולות,
אגנים. (84) מימרא של שמואל, שם. והטעם, מפני
שנמשחו לקבל דם - ולא למידה בלבד - ומתוך שהם
ראויים לקבל בהם נוזלים, הם ראויים גם לקדש דברים
יבשים (רש"י שם). (85) כר' יוסי בכריתות כח: וכו' יוחנן
זבחים פז. (בלחם-משנה כאן מעיר, שדבריו כאן סותרים
את דברי עצמו בפרק רביעי הלכה יט שפסק: הדם ישפך
והבשר ישרף. ראה שם).

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פרק רביעי

~ נקודות משיחות קודש ~

1) יבאר חטאת ותמורת חטאת של יחיד או של ציבור שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת.

א. וְלֹד חֲטָאתָּ וְתַמְוֵרֶת חֲטָאתָּ וְחֲטָאתָּ שְׁמָתוֹ בְּעֲלִיָּהּ 8
וְחֲטָאתָּ שְׁאֵבְדָּה וְנִמְצָאתָּ אַחֵר שֶׁפָּרִיז הַבְּעָלִים - הָרִי 9
אֵלָיו יָמוּתוֹ.³ נִמְצָאתָּ אַחֵר שֶׁנִּשְׁחָטָה הַחֲטָאתָּ הַשְּׁנִיָּה 10
שֶׁהַפָּרִישׁ קָדֵם שֶׁיִּזְרַק דָּמָה - הָרִי זֶה סֶפֶק⁴ אִם תָּמוּת 11
אִם תִּרְעָה עַד שֶׁיִּפְּלוּ בָּהּ מוֹם, לְפִיכָּךְ תָּמוּת.⁵ וְכִיִּצַּד 12
הֵן מִתּוֹת? לֹא שֶׁיִּהְיֶה בְּכָלִי אוֹ בִּידוֹ, אֲלֵא יִכְנִסִּים 13
לְבֵית וְנוֹעַל עָלֶיהָ⁶ עַד שֶׁיָּמוּתוּ. וְדָבָרִים אֵלָיו פֶּלֶם 14
מִפִּי מִשָּׁה רַבָּנוּ נִשְׁמָעוּ.⁷ אֵין כָּל הַדָּבָרִים אֲמוּרִים 15
אֲלֵא בְּחֲטָאתָּ יָחִיד בְּלִבָּד;⁸ אֲכָל חֲטָאתָּ צָבוּר 16
שֶׁאֵבְדָּה וְנִמְצָאתָּ אַחֵר בְּפָרָה,⁹ בֵּין רְאוּיָהּ¹⁰ בֵּין אֵינָה 17
רְאוּיָהּ¹¹ - תִּרְעָה עַד שֶׁיִּפְּלוּ בָּהּ מוֹם,¹² וְתִמְכָּר וְיִפְּלוּ 18
דָּמֶיהָ לְנִדְבָהּ.¹³ וְאֵין אֶתָּה יָכוֹל לִזְמַר¹⁴ בְּחֲטָאתָּ 19
צָבוּר וְלֹד אוֹ תָּמוּרָה אוֹ שְׁמָתוֹ בְּעֲלִיָּהּ, שֶׁכָּל קִרְבָּנוֹת 20
הַצָּבוּר זָכָרִים, וְאֵין הַצָּבוּר עוֹשִׂין תָּמוּרָה, כְּמוֹ 21
שֶׁתִּכְבָּאָר¹⁵, וְאֵין כָּל יִשְׂרָאֵל מֵתִים. 22

2) משנה תמורה כא, ב. (3) רבינו אינו מונה חטאת שעברה שנתה (פירוש, שהזדקנה והיא למעלה מבת שנה) בין החטאות המתות, מפני שהוא פוסק לקמן ה"ז כריש לקיש, שעברה שנתה אינה מתה, ומפרש את המשנה כרבא שם כב, א. ראה לקמן ה"ח בהערות. (4) שם כב, ב. בעיה של רב פפא, אבודה בכוס, מאי? (5) שאסור להקריב ספק פסולים. (6) שם יז, ב. ונזיר כה, א. (7) בכורות טז, א: "חטאות מתות הילכתא גמירי לה". (8) כתנא-קמא במשנה, תמורה טז, א. (9) כלומר, אפילו לאחר שהקריבו אחרת במקומה. (10) להקריבה על המזבח. (11) נמצאת בעלת מום או שעברה שנתה. (12) קרבן תמים אין לו פדיון, ואין קדושתו נפקעת על ידי מכירתו. (13) לקנות בהם כהמות להקריבן עולות נדבת ציבור כשהמזבח יהיה פנוי. שנינו בשקלים פ"ו מ"ו: זה הכלל: כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשם ילקח בהם עולות וכו'. (14) רבי שמעון בברייתא שם טז, א. (15) בהל' תמורה פ"א ה"א.

ב. פֶּר וְשָׁעִיר¹⁶ שֶׁל יוֹם הַפָּפוּרִים שֶׁאֵבְדוּ וְהַפָּרִישׁ 23
אַחֲרֵים תִּתִּיָּהֶן, וְכֵן שָׁעִיר עֲבוּדָה זָרָה¹⁷ שֶׁאֵבְדוּ 24
וְהַפָּרִישׁ אַחֲרֵים תִּתִּיָּהֶן - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּפְּלוּ בָּהֶן 25
מוֹם, וְיִמְכְּרוּ וְיִפְּלוּ דָּמֶיהֶן לְנִדְבָהּ; שֶׁאֵין חֲטָאתָּ 26
הַצָּבוּר מֵתָהּ¹⁸. וְלָמָּה לֹא יִקָּרְבוּ עֲצָמֵן נִדְבָהּ, 27
שֶׁהָרִי זָכָרִים הֵם? גְּזֵרָה לְאַחֵר בְּפָרָה מִשּׁוּם לְפָנֵי 28
בְּפָרָה. 29

(16) יומא סה, א. מחלוקת של תנאים, ופסק כרבים. (17) בית-דין שטעו והתירו איסור עבודה-זרה ועשו הציבור כהוראתם, מביאים שעיר לחטאת ופר לעולה (ראה הל' שגגות פ"ב ה"א). (18) רבינו קבע הלכה בפני עצמה לפר ושעירים אע"פ שנכללו כבר בהלכה הקודמת, מפני שכל החטאות חוץ מאלו הן נקבות ופסולות לקרבן עולה, ולפיכך

מזבח שנפגם, נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין במקדש שעדיין לא נזרק דמם... אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם לא נפסלו אלא כשיבנה המזבח ויקרבו, שאין בעלי חיים נידחין".

כלומר, שהקרבן קשור עם המזבח כי אי-אפשר להקריב קרבן ללא מזבח, וכשם שהקרבן צריך להיות תמים ומזוהר, וכשם שהכהן המקריב אסור שיהיה בעל מום, כך גם המזבח אסור שיהיה פגום. אבל קדשים חיים שהיו בעזרה כשנפגם המזבח - לא נפסלו, כי "אין בעלי חיים נידחין".

ועניינו בעבודת האדם, שכללות עבודתו היא להיות קרבן לה', וכאן ישנה הוראה נפלאה שגם כאשר יש איזה חיסרון "אין בעלי חיים נידחין". כל אחר מישראל הוא 'בעלי חיים', כי נשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש", ומזבן שיש בו את מהות עניין החיים בתוקף היותו קשור עם הקב"ה מקור החיים, ולכן בכל מעמד ומצב "אינם נידחין", ועניין זה חודר גם את כל מציאותו של אדם במחשבה דיבור ומעשה כאשר יהודי מתפלל, לומד תורה ומקיים מצוות, אז נראית בפועל פעולת ה"חלק אלקה ממעל" שבו, באופן של ממשות. וזהו התוכן הפנימי של ההלכה "בעלי חיים אינם נידחין", כי על ישראל נאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם, חיים כולכם היום", ובכל מצב גם כשהמזבח פגום "אינם נידחין".

(ע"פ ר' יצחק מלכות' ספר עבודה סימן נא)

100) כלומר, כשיתוקן הפגם. (101) פסק כרב שם נגד דעת ר' יוחנן, נגד הכלל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, מפני שביזמא סח: אמר רבא שהמשנה מסייעת לרב, וברייתא לר' יוחנן, ומשנה עדיפה מברייתא.

1 כד. הקדִיש בְּהִמּוֹת עַד שֶׁלֹּא נִבְנָה הַמִּזְבֵּחַ -
2 בְּשִׁיבָנָה מִקְרִיבִין אוֹתָן; שֶׁהִדְחִי מַעֲקָרוֹ¹⁰² אֵינּוּ
3 דְּחֻי¹⁰³.

102) הקרבן הזה לא היה ראוי מעולם למזבח, ודיחוי הפוסל הוא רק במה שהיה פעם ראוי. (103) שם. רבינו לא היה צריך לטעם זה, ומספיק היה הנימוק שאמר בהלכה הקודמת שאין בעלי חיים נדחים, אלא שנקט הנימוק שנאמר שם בגמרא, שהוא גם לדעת ר' יוחנן. ראה לחם-משנה.

4 כה. וְכֵן¹⁰⁴ אֵין אוֹכְלִין קִדָּשִׁים וְהַמִּזְבֵּחַ פָּגוּם,
5 שְׁנֵאֲמַר: וְאִכְלוּהָ מִצֹּת אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ¹⁰⁵. וְהוּא הָדִין
6 לְקִדָּשִׁים קָלִים¹⁰⁶, שֶׁאֵין אוֹכְלִין אוֹתָן בִּירוּשָׁלַיִם
7 וְהַמִּזְבֵּחַ פָּגוּם עַד שֶׁיִּבְנָה.

104) זבחים ס. (105) ר' אלעזר שם דורש: "המזבח", בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר. (106) אע"פ שנאכלים בכל העיר, ולא נאמר באכילתם "אצל המזבח". אביי שם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(33) שם כה, א. מימרא של רבי יוחנן.

ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה³⁴ - תרעה עד
שפיל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם
הפריש חטאתו ונפל בה מום³⁵ - יביא בדמיה
אחרת.

(34) שם כב, א. מימרא של ריש לקיש. (35) משנה, שם כב,
ב.

ח. כל חטאת³⁶ שאברה ונמצאת קדם פפרה, (אף
על פי³⁷ שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר
שעברה שנתה) - אינה מתה, אלא תרעה עד שפיל
בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. נמצאת אחר פפרה,
אף על פי³⁸ שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה,
הואיל והיתה אבודה בשעת פפרה - הרי זו תמות.

(36) מסקנה של רבא שם, ליישב קושיות הגמרא על ריש
לקיש (ראה הלכה הקודמת). ונחלקו שם רש"י ו'תוספות'
מחלוקת עקרונית, וממנה תוצאות לכמה חילוקי דינים. דעת
רש"י שריבוי ריעותות (מגרעות) בקרבן גורם למיתתה. ועם
התמעטות מספר הריעותות נוטה הדין לרעיה. ושיטת
ה'תוספות' מנוגדת מן הקצה אל הקצה, היינו הריעותות
מכריעות לרעיה. ונימוקם, שהרי אם הקרבן ראוי למזבח
ולא הקריבוהו, הרי זה דיחוי, וחטאת שנדחתה - מתה, אבל
אם אינה ראויה יש מקום לומר: הרי לא נדחתה אלא היא
פסולה, ולכן תרעה. לשיטת רש"י יוצא, אם נמצאה קודם
כפרה והיא בעלת מום או שעברה שנתה - תמות אפילו
לרבנן, מפני שיש בה שתי ריעותיות - אבודה ומום או
אבודה ועברה שנתה. ולשיטת ה'תוספות' אם נמצאה לפני
כפרה ויש בה מום שבינתיים עברה שנתה - תרעה. ורבינו
נקט שיטת ה'תוספות'. (37) בעל ה'לחם משנה' מוחק את
כל המשפט, מן "אע"פ" עד "שנתה" (בספרים שלפנינו
הכניסו משפט זה בסוגריים מעוגלים). וטעמו, שהרי לשיטת
רבינו אין מקום לומר "אע"פ" שיש בה כמה ריעותות -
תרעה, כי ריעותות מכריעות לרעיה. אולם אפשר לקיים את
הגירסה שלפנינו, וכוונת רבינו היא להוציא מדעת רש"י -
שאוילי שמע עליה - האומר שאם נמצאת בעלת מום או
עברה שנתה לפני כפרה - תמות. וקובע רבינו שגם במקרה
שכזה תרעה לדעת רבנן אם נמצאה קודם כפרה.
(38) בהתאם לשיטתו שריעותות מכריעות לרעיה, אומר כאן
רבינו, שאם נמצאה אחר כפרה - תמות, אפילו כשיש בה
כמה ריעותות, שהלכה למשה מסיני היא: חטאת שכיפרה
בעליה - מתה.

ט. היתה גנובה³⁹ או גזולה בשעת פפרה ואחר כך
חזרה - אינה מתה, אלא תרעה. לא שמעו ממשה
רבנו אלא אבודה⁴⁰. היתה עקר אבדתה פלילה⁴¹, אף
על פי שהיתה אבודה בשעת פפרה - אינה מתה,
אלא תרעה⁴².

(39) שם סב, ב. מימרא של אביי. (40) ואין להוסיף מדעתנו
על מה שנאמר למשה מסיני. (41) רבא, שם כב, א.

אין להן תקנה אלא ע"י מום, אבל אלה הם זכרים ואפשר
לחשוב שמותר להקריבם לעולת נדבה ואינם צריכים רעיה,
ולפיכך כתב דינם שנית, ומנמק בסוף ההלכה למה טעונים
רעיה.

ג. המפריש¹⁹ חטאתו ואברה, והפריש אחרת
תחתיה, ונמצאת הראשונה והרי שתייהם עומדות:
משך אחת משתייהן ונתפפר בה - האחרת תמות²⁰;
בא להמליך²¹ - אומרין לו שיתפפר בזו שהפריש
בראשונה²², והשניה תרעה²³ עד שפיל בה מום,
ויפלו דמיה לנדבה. היתה אחת מהן תמימה ואחת
בעלת מום - תמימה תקרב, ובעלת מום תפדה²⁴.
נשחטה²⁵ בעלת מום קדם שיזרק דם התמימה²⁶ -
הרי זו אסורה בהנאה. הרי שתייהן בעלי מומין²⁷ -
ימכרו שתייהן ויביא מדמיהם חטאת, והשאר יפל
לנדבה²⁸.

(19) תמורה כב, ב. (20) כרב הונא בשם רב, שם כג, א:
"הכל מודים, שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה".
והטעם, מפני שהבעלים דחו בידים את השניה ע"י הקרבת
האחרת. (21) בבית-דין מה לעשות. ובוזה הוכיחו, שאין
דעתם לדחות, אלא מעוניינים למצוא תקנה. (22) היינו
האבודה. (23) כרבנן החולקים על רבי, וסוברים "שאיין
חטאת מתה, אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים" (שם
כב:), אם לא דחיה בידים. (24) ברייתא, שם כד, א.
(25) לאחר פדיונה. (26) חסרון יש כאן, וצ"ל "התמימה -
מותרת, אחר שנוקד דמה אסורה בהנאה", מחלוקת רבי
אלעזר ורבנן שם, ופסק כרבים (כסף-משנה ולחם-משנה).
נימוקם של רבנן הוא, שאם נזרק הדם של התמימה הרי
בעלת המום היא חטאת שכיפרו בעליה באחרת, ודינה -
מיתה, אבל אם כבר נשחטה והותרה לאכילה - אינה נאסרת
ע"י הקרבת האחרת. (27) משנה, שם כב, ב. (28) ראה
למעלה הערה יב.

ד. הפריש²⁹ חטאתו ואברה, והפריש אחרת תחתיה
ואברה, והפריש אחרת ונמצאו האובדות והרי
שלישתן עומדות ונתפפר בראשונה - שניה מתה,
ושלישית רועה³⁰; נתפפר בשלישית - שניה מתה,
וראשונה רועה³¹; נתפפר באמצעית - שתייהם
מתות.

(29) מנחות פ, ב. (30) כרבי זירא, שם. בניגוד לדעת אביי
סובר - שתייהן מתות. וטעמו של דבר, מפני שהשלישית
אינה חליפי הראשונה ואין לה קשר ישר עמה. (31) מאותו
הנימוק עצמו.

ה. המפריש³² שתי חטאות לאחריות - מתפפר באי
זו שירעה, והשניה תרעה עד שפיל בה מום, ויפלו
דמיה לנדבה.

(32) שם כד, א. מימרא של רבי אושעיא.

ו. הפריש³³ חטאת מעברת וילדה - הרי היא וילדה
כשתי חטאות שנתפפרשו לאחריות.

קנד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והא, וזכרים עד: ד"ה והא. (61) אין לזה קשר עם דין השולח חטאתו ממדינת הים, אלא זה נמשך לעיקר הדין של חטאות המתות (יש להניח, שהמעתיק דילג כאן על שני חצאי משפטים, מן "אבל". וכך צ"ל: "אבל חטאת בהמה של איש - לא. במה דברים אמורים בחטאת, אבל אשם וכו'". ובדפוס רומא (ר"מ) מתחילה הלכה טו בפסקה: "אבל אשם". ומכאן סיוע לפירושו. (62) אשם הבא על חטא ודאי או לרגל מקרים מסוימים, כגון נזירות, מצורע שנתרפא. ויש גם אשם הבא על הספק, ונקרא אשם תלוי, ודיניו מפורשים בהל' שגגות פ"ח. (63) משנה, תמורה כ, ב. (64) שם יח, א.

(42) כי בשעה שנאבדה לא היתה ראויה להקרבה, שאין מקריבים קרבנות בלילה.

1 י. אַבִּידָה⁴³ מִמֶּנּוּ⁴⁴ וְלֹא מִן הָרֹעָה⁴⁵, או שְׁאֲבָדָה מִן הָרֹעָה⁴⁶ וְאִינָה אֲבִידָה מִבְּעָלֶיהָ - אִינָה מֵתָה, אֶלָּא רֹעָה.

(43) מימרא של רב פפא, שם. (44) הבעלים אינם יודעים מקומה של החטאת. (45) הרועה יודע איפה היא. (46) מפני שההלכה למשה מסיני התכוונה לאבודה ממש, אבל לא למקרה שזה או זה אינו יודע מקום הבהמה ואחרים יודעים.

4 יא. וְכָל אֵלוֹ שְׂרֻעוֹת - רֹעוֹת עַד שְׂפִיל בֶּהָן מוֹם⁴⁷, וְיִפְּלוּ דְמִיָּהָן לְנִדְבָה⁴⁸.

(47) תמורה יט, ב. (48) ראה למעלה ה"א.

6 יב. הִיְתָה אֲבִידָה מִמֶּנּוּ וּמִן הָרֹעָה וְאַחֵר מִפִּיָּהּ אֶפְּלוּ בְּסוֹף הָעוֹלָם - הָרִי זֶה סִפְקָא⁴⁹, לְפִיכָךְ תָּמוּת⁵⁰.

(49) בעיה שלא נפתרה, שם כב, ב. (50) שאין להקריב על המזבח ספק פסולים.

8 יג. הִיְתָה נִחְבֶּאת אַחֲרֵי הַדִּלְתָּ⁵¹ או בְּסִתָּר הַמִּדְרָגָה⁵² - הָרִי זֶה אֲבִידָה, שְׁהָרִי אֵין אָדָם רוֹאֶה אוֹתָהּ בְּשַׁעַת כְּפָרָה. הִיְתָה בְּשִׁדָּה אוּ בְּאִגָּם⁵³ - הָרִי זֶה סִפְקָא⁵⁴ אֲבִידָה, שְׁמָא יֵשׁ שָׁם אָדָם רוֹאֶה אוֹתָהּ בְּשַׁעַת כְּפָרָה, לְפִיכָךְ תָּמוּת מִסִּפְקָא.

(51) שם. מימרא של רבי יוחנן. (52) לשון המקרא (שיר השירים ב, יד), פירוש, עמדה במקום שהמדרגה מסתירה אותה ואינה נראית, וזה כמו אחורי הדלת, ראה לחם-משנה. (53) מקום מרעה רחוק מן העיר. (54) רבינו מפרש כך את האביעיה של "אבראיי". ורש"י פירש אחרת, ראה כסף-משנה ולחם-משנה.

13 יד. הַשּׁוֹלַח חֲטָאתוֹ⁵⁵ מִמְּדִינַת הַיָּם⁵⁶ - מִקְרִיבִין אוֹתָהּ בְּחֻזְקַת שְׁהוּא קִיָּם⁵⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? 14 בְּחֲטָאת הָעוֹף⁵⁸, או בְּחֲטָאת בְּהֵמָה שֶׁל אִשָּׁה, 15 שְׁאִינָה בַּת סְמִיכָה⁵⁹, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָה⁶⁰. אֶבֶל אֲשָׁם⁶¹ 16 וְדִאִי⁶² שְׁמָתוֹ בְּעָלָיו וְשִׁכְפָּרוֹ בְּעָלָיו - יִרְעָה⁶³ עַד שְׂפִיל בּוֹ מוֹם, וְיִמְכֹּר וְיִפְּלוּ דְמִיָּהָן לְנִדְבָה. שְׂפִיל 17 שֶׁבְּחֲטָאת תָּמוּת - בְּאֲשָׁם יִרְעָה⁶⁴ עַד שְׂפִיל בּוֹ מוֹם, 18 וְיִפְּלוּ דְמִיָּהָן לְנִדְבָה. 19 20

(55) משנה, גיטין כח, ב. (56) ואין אנו יודעים אם הוא חי בשעה שהחטאת הגיעה לבית המקדש. (57) אין חוששים שמא מת בינתיים. (58) כל הקרבנות בהמה של יחיד, הבעלים סומכים ידיהם עליהם בעזרה לפני שחיתתם, אבל עופות אינם טעונים סמיכה (תורת כהנים' פרשתא ג פ"ד). (59) משנה, מנחות צג, א. (60) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ה. אבל חטאת בהמה של גבר, אין מקריבים כשאינו יכול לסמוך ואע"פ שבדיעבד כשר בלי סמיכה (ראה כסף-משנה פ"ב מהל' ביאת המקדש ה"ב, ו'תוספות' גיטין שם ד"ה

21 טו. כָּל אֲשָׁם שֶׁנִּתַּק לְרֹעָה⁶⁵, אִם הִקְרִיבוּ עוֹלָה⁶⁶ - 22 כָּשֶׁר. וְלָמָּה לֹא יִקְרַב בְּעֶצְמוֹ עוֹלָה לְכַתְּחִלָּה? גִּזְרָה 23 לְאַחֵר כְּפָרָה מִשּׁוֹם לְפָנֶי כְּפָרָה.

(65) שבעליו מסרוהו לרועה או בעצמם העבירוהו למרעה כדי שירעה עד שיפול בו מום. שם ה, ב. פסחים עג, א. עג, ב. (66) כלומר, הקריבו בפירוש לשם עולה. בלשון הגמרא: "עקירה", משמע שאם שחטו סתם - פסול. בזבחים שם, דרשו מהכתוב (ויקרא ה, יט): "אשם הוא" - בהוויתו יאה. פירוש, יישאר אשם כמו שהיה, ואע"פ שאין אפשרות להקריבו אלא-אם-כן עוקר בפירוש שם אשם ממנו.

24 טז. הַמִּפְרִישׁ⁶⁷ נִקְבָּה לְאֲשָׁמוֹ⁶⁸ - תִּרְעָה עַד שְׂפִיל 25 כָּה מוֹם, וְתִמְכֹּר וְיִבִּיא בְּדִמְיָהּ אֲשָׁם. אִם הִקְרִיב 26 אֲשָׁמוֹ - יִפְּלוּ דְמִיָּהָן לְנִדְבָה. וְכֵן וְלָדָה⁶⁹.

(67) משנה, תמורה יט, ב. מחלוקת רבי שמעון ורבנן, ופסק כרבים. (68) אשם בא מן הזכרים בלבד. (69) שם: "אמר רבי יוסי בן חנינא, מודה רבי אליעזר במפריש נקבה לאשם, דאין (שאינן) בנה קרב אשם". ראה הלכה הסמוכה.

27 יז. הַפְּרִישׁ⁷⁰ נִקְבָּה לְעוֹלָתוֹ וְלִדְהָ זָכָר - יִרְעָה עַד 28 שְׂפִיל בּוֹ מוֹם, וְיִבִּיא בְּדִמְיָהּ עוֹלָה.

(70) שם יח, ב - מחלוקת רבי אליעזר ורבנן, רבי אליעזר אומר הולד עצמו יקרב עולה, וחכמים אומרים ירעה עד שיפול בו מום וימכר בדמיו עולה. והטעם מפני שאמו אינה ראויה להקרב עולה, גם הולד שקדושתו מכח האם - אינו קרב עולה. ופסק כרבנן.

29 יח. אֶבֶל הַדִּיּוּט⁷¹ שֶׁהִפְרִישׁ זָכָר לְחֲטָאת⁷², וְנִשְׂאִי 30 שֶׁהִפְרִישׁ שְׁעִירָה לְחֲטָאת⁷³, וְכֵהֵן מְשִׁיחַ שֶׁהִפְרִישׁ 31 כְּפָרָה לְחֲטָאת⁷⁴ - הָרִי אֵלוֹ אֵין מִתְקַדְּשִׁין⁷⁵ לֹא קִדְּשַׁת 32 הַגּוֹף וְלֹא קִדְּשַׁת דְּמָיִם, לְפִיכָךְ יִמְכְּרוּ שְׁלֹא בְּמוֹם.

(71) כלומר, אדם פשוט, לא נשיא ולא כהן גדול. (72) חטאת יחיד באה נקבה. (73) נשיא שחטא מביא שעיר זכר (ויקרא ד, כג). (74) ומצוותו להקריב פר (שם, ד). (75) לא חלה עליהם קדושה כלל, מפני שאינם ראויים לאותו דבר שהקדישו "כל המשנה בחטאות, לא נתקדשה כלל" (פ"א מהל' תמורה הכ"א). רבינו מחלק בדין זה בין חטאות לאשמות, שהרי למעלה בהלכה טז פסק, שהמפריש נקבה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ז אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בכסף שקלים⁹³; חוץ מאשם מצרע ואשם נזיר,²⁰
שהם בני שנה⁹⁴ ואין לדמיהם קצבה⁹⁵. אשם תלוי²¹
בא מן הקטנים או מן הגדולים⁹⁶. ומפי השמועה⁹⁷
למדו, שאינו בא אלא בכסף שקלים⁹⁸.²³

92) איל בין שתי שנים, היינו מבין שלשה-עשר חודש
מלאים ומעלה. משנה, זבחים ז, ב. 93) שמחירו שני
שקלים, שקל = סלע בזמן המשנה = ארבעה דינרי כסף,
שם. ובגמרא כריתות כב, ב - למדו דין זה מן המקרא.
94) נזיר ומצורע מביאים כבש לאשם, וכבש הוא בן שנה
(משנה, פרה פ"א). 95) "בערכך שקלים", נאמר (ויקרא
ה, טז) באיל ולא בכבש. 96) בדפוס קושטא, ובדפוס
רומא (ר"מ) הגירסה: "אשם תלוי בפירוש שהוא מן
הגדולים, ומפי השמועה למדו שאינו בא אלא בכסף
שקלים". ברור שגירסה זו נכונה. והגירסה במהדורת וילנא
משובשת. ופירוש הדברים: באשם ודאי כתוב בפירוש שבא
מן הגדולים (איל) ושמחירו לא פחות משני שקלים, אבל
באשם תלוי נאמר בפירוש בתורה שבא מן הגדולים, אבל
דין שני שקלים לא נאמר בפירוש אלא למדו מפי השמועה.
97) תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו.
98) פליאה היא, שרבינו מייחס דין זה לפי השמועה, והרי
בגמרא הנזכרת למדו זאת מן הכתוב (שם, יז) "ואם נפש".

כג. הוזלו אילים ולא ימצא איל בשתי סלעים -
אין לו תקנה⁹⁹, אלא ישהה עד שיוקר ויביא בשתי
סלעים; שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנה¹⁰⁰ לו
קצבה.²⁷

99) שם כז, א. 100) בדפוס רומא (ר"מ): ונתנה.

כד. הפריש¹⁰¹ אשמו, והיה בשעת הפרשה יפה
סלע, ובשעת כפרה יפה שתיים - פשר¹⁰²; שהדחוי²⁸
מעקר¹⁰³ אינו דחוי, ועדין לא נראה¹⁰⁴ עד שנעשה
שנה שתיים. ואף על פי שהשבית מאליו¹⁰⁵ - אדם
מתכפר בשבח הקדש. היה בשעת הפרשה יפה
שתיים, ובשעת כפרה יפה סלע - הרי זה פסול¹⁰⁶.
חזר ונעשה יפה שתיים - יחזר לכשרותו; שאין
בעלי חיים נדחין¹⁰⁷, כמו שבאנו¹⁰⁸. למה הדבר
דומה? לזמן שנפל ועבר.³⁶

101) שם. 102) איבעיא שם, אם אדם מתכפר בשבח
הקדש, ונפשטה מברייתא מפורשת. 103) דבר שמעולם
לא היה ראוי להקרבה אינה בגדר נדחה, שעליו אמרו שאינו
חוזר להיות ראוי. 104) לא היה ראוי. 105) לא מפני
שפיטמו אלא מחיר האילים עלה. רבינו סתם ולא כתב אם
הוא מחויב להחזיר להקדש את הסלע שהרויח על ידי שבח
הקדש, ומזה משמע שהוא פטור. ראה גמרא שם, ולחם-
משנה כאן. 106) מפני שבשעת הקרבה, אין כאן "כסף
שקלים". 107) דעת רבי יוחנן בקידושין ז, א. ובכמה
מקומות. שבעלי חיים, שהיו ראויים להקרבה ונדחו
מהקרבה אינם חוזרים להיות ראויים אפילו אם עבר הפסול,
אבל רב סובר (יומא סד.) בעלי חיים אינם נדחים (חטאות
המתות הלכה למשה מסיני, ואין למדים ממנה לדחויים

לאשם תרעה עד שיפול בה מום, ולמד דין זה מסוגיית
הגמרא תמורה כ, א. ששאלו שם למה שלושה אלה אינם
קדושים כלל, ומשמע שפשוט היה להם שאינם קדושים
(ראה כסף-משנה ולחם-משנה).

יט. הביא⁷⁶ אשם תלוי⁷⁷ ונדע לו שלא קטא או
שקטא ודאי⁷⁸: אם עד שלא נשחט - ירעה עד שיפול
בו מום⁷⁹, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של אדם
דנה על עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו - גמר
בלבו להקדישו⁸⁰. הפרישו אפילו על פי עדים⁸¹
והוזהמו⁸² - פלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט
נדע לו - הדם ישפף והבשר ישרף, פשאר פסולי
המקדשין⁸³. נדע לו אחר שנוזק הדם - הבשר
יאכל לפניהם ככל האשמות⁸⁴.

76) משנה, כריתות כג, ב. 77) ראה הלכה יד בהערות.
78) וחייב להביא חטאת. 79) כדעת חכמים שקדושה חלה
עליו, ולהקריבו אי-אפשר, שהרי בעליו אינם חייבים להביא
אשם תלוי. 80) מפני הספק. ולפיכך, אפילו אם לא חטא
אין זה הקדש טעות (ראה לקמן ה"כ). 81) עדים העידו
שאכל ספק חלב, והוא עצמו אינו יודע כלום שאכל ספק
איסור. 82) שם כד, א. פוסק כרבי יוחנן נגד רב ורבי
אלעזר. 83) שכולם נשרפים, כמו שיתבאר לקמן בפ"ט
ה"א. 84) שהרי בא על הספק וגמר כפרתו וקרבן כשר
הוא.

כ. אשם ודאי אינו פן⁸⁵. אם עד שלא נשחט נדע
לו שלא קטא - יצא וירעה בעדר פשאר החליו⁸⁶,
ואין בו קדשה כלל; ואם משנשחט - הרי זה
יקבר⁸⁷; ואם משנוזק הדם - הבשר יצא לבית
השרפה⁸⁸, פשאר פסולי המקדשין⁸⁹.

85) משנה, שם כג, ב. 86) באשם ודאי מודים חכמים לר'
מאיר שלא הקדיש אלא על מנת שחטא, ולכן כשנדע שלא
חטא הרי זה הקדש טעות, מה-שאינ-כן באשם תלוי שגמר
בלבו להקדישו על הספק. 87) אינו נשרף כמו באשם
תלוי, מפני שאין בו קדושה כלל, ודינו ככל חולין שנשחטו
בעזרה. 88) שם. 89) כיון שנוזק הדם נראה כקדשים
פסולים, ולכן גזרו חכמים שיישרף. סברא של רב אשי, כד,
ב.

כא. מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים
לאחריות - מתכפר באחד, והשני ירעה עד שיפול
בו מום, ויפלו דמיו לנדבה⁹⁰. ואין צריך לו גמר
באשם ודאי שהוא פן⁹¹.

90) כמו בחטאת, למעלה ה"ה. שם כג, ב: "אמר רב ששת,
מודה רבי מאיר (שבנדע לו שלא חטא, דעתו שיצא וירעה
בעדר) לחכמים במפריש שני חטאות לאחריות ונתכפר
באחד מהם, השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו
לנדבה. 91) לא נתברר למה באשם ודאי פשוט יותר דין
זה מבאשם תלוי. ראה משנה-למלך.

כב. כל האשמות שבתורה באין בני שתיים⁹² ובאים

קנו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ח אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לִים הַמִּלֵּחַ.² וְכֵן הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לַחֲטָאתוֹ וְאָבְדוֹ, 18
וְהַקְרִיב חֲטָאת תַּחֲתִיָּהּ, וְנִמְצְאוּ הַמַּעוֹת אַחֵר פֶּפֶרָה 19
- יִלְכוּ לִים הַמִּלֵּחַ.³ 20

(2) דינם כחטאת שמתו בעליה, וכדי שלא ייכשלו בהם בני
אדם משליכים אותם לים המלח. (3) כחטאת שכיפרו
בעליה.

ב. הַפְרִישׁ מַעוֹת לַחֲטָאתוֹ וְאָבְדוֹ, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת 21
אַחֲרוֹת תַּחֲתִיָּהּ, וְלֹא הַסְפִּיק לִקַּח בָּהֶן חֲטָאת 22
עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מַעוֹת הָרָאוּנוֹת - יָבִיא מֵאֱלוֹ וְאֵלוֹ 23
לַחֲטָאת, וְהִשָּׂאָר יִפְלוּ לַנִּדְבָה.⁴ 24

(4) לעולות ציבור.

ג. הַפְרִישׁ מַעוֹת לַחֲטָאתוֹ וְאָבְדוֹ, וְהַפְרִישׁ חֲטָאת 25
תַּחֲתִיָּהּ, וְלֹא הַסְפִּיק לַהֲקָרִיבָה עַד שֶׁנִּמְצְאוּ 26
הַמַּעוֹת, וְהָרִי חֲטָאת בַּעֲלַת מוֹם - תִּמְכַּר, וְיָבִיא 27
מֵאֱלוֹ וְאֵלוֹ חֲטָאת, וְהִשָּׂאָר יִפְלוּ לַנִּדְבָה. 28

ד. הַפְרִישׁ חֲטָאתוֹ וְאָבְדָהּ, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת 29
תַּחֲתִיָּהּ, וְלֹא הַסְפִּיק לִקַּח בָּהֶם עַד שֶׁנִּמְצְאוּ 30
חֲטָאתוֹ, וְהָרִי הִיא בַּעֲלַת מוֹם - תִּמְכַּר, וְיָבִיא 31
מֵאֱלוֹ וְאֵלוֹ חֲטָאת, וְהִשָּׂאָר יִפְלוּ לַנִּדְבָה. 32

ה. הַפְרִישׁ⁵ שְׁנֵי צִבּוּרֵי מַעוֹת לְאַחֲרֵיּוֹת - מִתְּכַפֵּר 33
בְּאֶחָד מֵהֶם, וְהַשְּׂנִי יִפֹּל לַנִּדְבָה.⁶ 34

(5) אבל אסור לקחת קצת מציבור זה וקצת מזה, בניגוד
לדינים שבהלכות כ"ד שנאמר בהם "יביא מאלו ומאלו".
(6) כמו בהפריש שתי חטאות לאחריות, למעלה פרק ד הלכה
ה.

ו. הַמִּפְרִישׁ חֲטָאתוֹ אוֹ דְּמֵי חֲטָאתוֹ, וְכִסְבוֹר שֶׁהוּא 35
חֵיב וְנִמְצָא שְׁאִינוֹ חֵיב - הָרִי אֵלוֹ חֲלִיץ⁷ וְלֹא 36
נִתְקַדְּשׁוּ. הַפְרִישׁ שְׁתֵּים אוֹ דְּמֵי שְׁתֵּים, וְכִסְבוֹר 37
שֶׁהוּא חֵיב שְׁתֵּים וְנִמְצָא שְׁאִינוֹ חֵיב אֲלֹא אַחַת - 38
יָבִיא אַחַת, וְהִשָּׂאָר⁸ יִפְלוּ לַנִּדְבָה.⁹ 39

(7) שזה הקדש טעות ועל מנת כן לא הקדישו. (8) בהפריש
דמים המובן כפשוטו, ובהפריש בהמות הכוונה שירעו עד
שיפול בהן מום וימכרן ויקנו חטאת אחת ושאר הכסף יפול
לנדבה. (9) מפני שחלה עליהם קדושה.

ז. הַלּוֹקַח מַעוֹת בִּידוֹ¹⁰ אוֹ שֶׁהִיָּה מִלֵּקֶט¹¹ וְאָמַר: 40
אֵלוֹ אֲבִיא מֵהֶם חֲטָאתִי - הַמּוֹתֵר חֲלִיץ¹². וְכֵן יִרְאֶה 41
לִי, שֶׁהַדָּבָר קָל וְחָמֵר בְּשָׂאָר הַקְּרִבּוֹת¹³ שֶׁהַמּוֹתֵר 42
חֲלִיץ. 43

(10) לקח בידו בבת אחת כמה מטבעות. (11) מצרף פרוטה
לפרוטה עד שנתלקט סכום גדול. (12) אם קנה בהם בהמה
לחטאת ונשאר מותר, הרי הוא חולין, מפני שאמר, אביא
מהם חטאתי, לא הקדיש כולם אלא כדי מחירו של הקרבן.
וכל זה כשאמר "אביא מהם", אבל כשאמר "אלו לחטאת",

אחרים). ופסק רבינו כרב, ואע"פ שרב ורבי יוחנן - הלכה
כרבי יוחנן, מפני שבגמרא יומא שם אמר רבא שהמשנה
מוכיחה כדעת רב, ובזבחים נט, א - אמרו שרבי ישמעאל
ברבי יוסי נוקט בשיטתו של רב. (108) בפט"ו מהל'
מעשה הקרבנות ה"ד.

1 כה. הַפְרִישׁ¹⁰⁹ שְׁתֵּי סִלְעִים לְאִשָּׁם, וְלִקַּח בָּהֶם שְׁנֵי
2 אֵילִים לְאִשָּׁם, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן יָפֶה שְׁתֵּי סִלְעִים
3 - יִקְרֹב לְאִשָּׁמוֹ, וְהַשְּׁנִי יִרְעָה¹¹⁰ עַד שֶׁיִּפֹּל בּוֹ מוֹם,
4 וְיִפְלוּ דְּמֵיו לַנִּדְבָה.

(109) משנה, כריתות כו, ב. (110) כמו הפריש שנים
לאחריות, למעלה הכ"א.

5 כו. הָיָה חֵיב¹¹¹ בְּאִשָּׁם בֶּן שָׁנָה וְהִבִּיא בֶּן שְׁתֵּים, אוֹ
6 בֶּבֶן שְׁתֵּים וְהִבִּיא בֶּן שָׁנָה, אוֹ שֶׁשְּׁחַטּוֹ מִחֹסֶר זֶמֶן
7 בְּבָעֲלִים¹¹² - פֶּסוּל, וְתַעֲבֹר צוּרְתוֹ¹¹³ וַיֵּצֵא לְבֵית
8 הַשְּׂרֵפָה. זֶה הַכֹּל¹¹⁴: כָּל הַפֶּסוּל בְּחֲטָאת - פֶּסוּל
9 בְּאִשָּׁם; חוּץ מִן הָאִשָּׁם שֶׁשְּׁחַטּוֹ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ¹¹⁵,
10 שֶׁהוּא בְּשִׂיר¹¹⁶, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאָר¹¹⁷.

(111) תוספתא זבחים פ"א, וגמרא מנחות מח, ב.
(112) שטרם הגיע זמנם של הבעלים להקריב את האשם,
כגון נזיר טמא בתוך שבעת ימי טומאתו או מצורע לפני יום
השמיני לטהרתו על ידי הכהן. ויש מחוסר זמן בקרבן עצמו,
כגון לפני שעברו שמונת ימים ללידתו. (113) ילינו אותו,
כדי שייפסל בלינה, שאין שורפים קדשים שלא נפסלו פסול
הגוף (גופו של קרבן). "זה הכלל, כל שפסולו בגופו יישרף
מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצאו לבית השריפה"
(פסחים לד:). וגם אם הביא כבש במקום איל או להיפך,
אין זה פסול בגוף הקרבן, אלא שהבעלים חייבים להביא
בהמה אחרת. (114) תוספתא שם. (115) אלא לשם קרבן
אחר. (116) ובחטאת פסול. (117) לקמן פט"ו ה"א.

11 כז. עוֹלֹת נְזִיר¹¹⁸, עוֹלֹת יוֹלֶדֶת, עוֹלֹת מִצְרָע,
12 שֶׁשְּׁחַטָּן בְּנֵי שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ יוֹם אֶחָד, אוֹ מִחֹסְרֵי
13 זֶמֶן בְּבָעֲלִים - בְּשִׂרִים¹¹⁹ וּשְׁעוֹנִין נִסְכִּים¹²⁰. זֶה
14 הַכֹּל: כָּל שְׁאִינוֹ פּוֹסֵל בְּעוֹלֹת נְדָבָה - אֵינוֹ פּוֹסֵל
15 בְּעוֹלֹת חוֹבָה, בֵּין עֲלֹתָה לְבָעֲלִים בֵּין שְׁלֹא עֲלֹתָה
16 לָהֶם.

(118) מנחות, שם. (119) שם: "זה הכלל, כל הכשר בעולת
נדבה (לכתחילה) כשר בעולת חובה (בדיעבד), וכל הפסול
בחטאת - פסול באשם". ובתוספתא זבחים פ"א, מסיימים:
"אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה", כלומר מחוייבים
להביא קרבן אחר. (120) כל העולות הכשרות.

יום חמישי כ"ח אדר ה'תשע"ח

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) יבאר המפריש מעות לחטאתו ומת או אבדו והקריב
חטאת תחתיהן.

17 א. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לַחֲטָאתוֹ וְמָת - יִלְכוּ הַמַּעוֹת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ח אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנז

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הבקר? זה פסח. (24) אם גבו כספים לקנות קרבנות בשביל כמה נזירים ואחרי שקנו נשאר מעות, יקנו בהן קרבנות בשביל נזירים אחרים. (25) הכסף היה מיוחד לאותו נזיר ולפיכך אין לקנות בו קרבן נזיר אחר, אלא הוא מביא במותר זה קרבן נדבה. במשנה כתוב בפירוש: "מותר נזיר - לנדבה". (26) בין עני בין עשיר מביא אותו קרבן. רוב החטאות קבועות הן. (27) עשיר מביא חטאת בהמה ועני מביא שתי תורים או שני בני יונה ואם הוא עני מדוכא מביא עשירית האיפה סולת למנחה. בלשון התלמוד: "דלי דלות". העובר על שבועה או טמא שנכנס למקדש או אכל קודש חייב קרבן עולה ויורד (שלוש דרגות: בהמה, עופות, סולת. ויקרא ה). ויולדת (שתי דרגות: כבש, עופות. שם יב, זח). (28) ירד מנכסיו. (29) מעביר קדושתו על העופות והן יוצאות לחולין. (30) כמכסף חולין. (31) דלי דלות.

- י. הפריש בהמה ונפל בה מום - תמכר ויביא
- בדמיה עוף. אבל אם הפריש עוף ונפסל - לא יביא
- בדמיו עשירית האיפה; שאין לעוף פדיון, כמו
- שבארנו באסורי המזבח.

(32) אבל מעות שהפריש לקנות בהן עוף יש להן חילול כמו שנתבאר בהלכה ט.

- יא. פל חיבי קניין שבתורה שהפרישו מעות
- לקניהן, רצה להביא בכל המעות חטאת העוף
- לבדה - יביא, רצה להביא בהן עולת העוף לבדה
- יביא. אפלו אמר: אלו דמי חטאתי ואלו דמי
- עולתי - יש לו³⁵ לערב המעות ולקח בהן פאחד
- חטאתו ועולתו, או לקח בכל חטאת או עולה;
- שאין הקנין מתפרשות³⁶ אלא בלקיחת הבצלים³⁷ או
- בעשית כהן³⁸.

(33) סתם קן פירושו שני עופות. אחד לחטאת ואחד לעולה. (34) ויקנה עוף אחר לעולה. (35) מותר לו. (36) נקבעות איזהו לחטאת ואיזהו לעולה. (37) כשהבעלים קנו בפירוש עוף זה לחטאת ועוף זה לעולה, אבל אם קנה זוג סתם ואחר כך אמר זה יהיה חטאת וזה עולה, מותר לו לשנות. (38) הכהן רשאי להקריב איזה שירצה לחטאת או לעולה, אם הבעלים לא קבעו בשעת לקיחה ואף על פי שקבעו בין לקיחה להקריבה.

- יב. לפיכך³⁹, אם הפריש מעות לקנין סתם ומת -
- יפלו כל אותן המעות הסתומין לנדבה⁴⁰, שהרי כלן
- ראויין לבוא עולה.

(39) מפני שהוא רשאי לקנות בכל הדמים עולה. (40) ואין דינם כדמי חטאת שמתו הבעלים שצריך להשליכם לים המלח.

- יג. מי שהיה מחיב חטאת ואמר: הרי עלי עולה⁴¹,
- והפריש מעות ואמר: אלו לחובתי⁴², רצה להביא
- בהן חטאת בהמה - יביא, עולת בהמה - יביא. מת
- והנתי המעות - ילכו לים המלח⁴³.

- המותר נדבה, מפני שהקדיש כולן. (13) חטאת באה לכפרה על חטא, ואולי התכוון לתת יותר מחובתו, מפני שלבו נוקפו, מה שאין כן בקרבנות נדבה ולפיכך קל וחומר הוא שהמותר חולין.

- ח. המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהם
- מנחת⁴⁴, או שהפריש מנחת חוטא והותירה¹⁵ -
- המותר יביא מנחת נדבה¹⁶. אבל מותר עשירית
- האיפה של כהן גדול, שהיא החבתין¹⁷ - יקרב.
- וכן מותר להקמי תודה ומותר להקמו של נזיר -
- ירקבו¹⁸. ומותר דמי נסכיו - יפלו לנדבה¹⁹. פבר
- בארנו בשקלים, שמותר השקלים - חלין.

(14) ונשאר חלק מהכסף. (15) הביא קמח יותר ממה שהיה צריך להביא. (16) ככל מותר חטאת שקרב נדבה. במשנה שקלים פרק ז הלכה ד שנינו: זה מדרש דרש יהודיע הכהן וכו' כל הבא משום חטאת ושום אשמה, יקח בהם עולות. מלשנו של רבינו משמע שהחוטא מקריב את המותר כמנחת נדבה, אבל בגמרא שם אמרו שזה כמותו החטאת והרי שנינו שם, שמותר חטאת הוא לקיץ המזבח לעולות ציבור. (17) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשירית האיפה סולת והיא נקראת מנחת חביתין. (18) והטעם, מפני שלא מצאנו לחם קרב בפני עצמו, אלא כתוספת לקרבן, ואין לצרף מותר זה לקרבנו של נזיר אחר, כי הנזיר האחר חייב להביא לחמי נזיר משלו, כמפורש בתורה ואינו יכול להוסיף עליהם. ומה הטעם גם לחמי תודה ירקבו, כי אין להם תקנה. (19) נסכים קדשי קדשים הם ודינם כמותר חטאת ואשם.

- ט. מותר קני נזבים²⁰, קני זבות, קני יולדות,
- חטאות ואשמות - מותריהם יפלו לנדבה²¹
- ויקרב עולות, כמו שבארנו. מותר עולה -
- לעולה. מותר שלמים - לשלמים. מותר מנחה
- למנחה. מותר פסח - לשלמים²³. מותר
- נזירים²⁴ - לנזירים. מותר נזיר - לאותו נזיר²⁵.
- במה דברים אמורים שמותר חטאת לנדבה?
- בחטאת קבועה²⁶; אבל מי שהוא חיב בקרבן
- עולה ויורד²⁷ שהפריש מעות לחטאת בהמה
- והעני²⁸ - מביא תחתיהם עוף ומחלל²⁹ על
- העוף ויהנה מהם³⁰. וכן אם הפריש דמי העוף
- והעני³¹ - מביא תחתיהם עשירית האיפה ויחלל
- המעות עליה ויהנה בהם.

(20) זב סופר שבעה ימים נקיים מראית זיבה ואחר כך הוא חייב להביא קרבן שתי תורים או שני בני יונה (ויקרא טו, יד) ובלשון התלמוד זוג עופות זה נקרא קן. (21) לנדבות ציבור. (22) שהפריש מעות לעולת נדבה וקנה מהם בהמה ונשאר מעות, יקנה בהן עוד עולה וגם השנייה היא נדבת יחיד בניגוד למותר חטאת ואשם שנפול לנדבת ציבור. (23) בירושלמי שם למדו דין זה מהכתוב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (שם ג, ו) דבר שאינו בא אלא מן הצאן - שלמים. ומה הוא שאינו בא אלא מן הצאן ולא מן

ד. נתעבר¹⁰ שור הקדש בשורים של חל - גדול¹⁴
שככלן הקדש¹¹, וימכרו¹² השאר לצרכי אותו המין.
נתעברו קדשים בקדשים¹³ מין במינו¹⁴ - זה יקרב
לשם בעליו¹⁵, וזה יקרב לשם בעליו, אף על פי
שאין כל אחד מהן מפיר קרבנו. במה דברים
אמורים? בקרבנות נשים, שאין בהם סמיכה¹⁶; אבל
קרבנות אנשים, האיל וכל אחד צריך לסמך על
ראש קרבנו - הרי אלו לא יקרב עד שיתן האחד
חלקו לחברו¹⁷, או עד שיפיל מום בפל, וימכרו,
ויביאו כל אחד בדמי היפה שבהן מאותו המין.²³

(10) תוספתא מנחות פ"ג הלכה ב. (11) כלומר, יקריב את הגדול שבהם לאותו מין קרבן, אם עולה - עולה, ואם שלמים - שלמים. והמדובר כשכל השוורים הם של המקדיש, ולפיכך הוא יכול להקריב את הגדול, אבל כשנתערב בשוורים של אחרים אין המקדיש יכול להקריב את הגדול, שמא אין זה שור שלו, ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ובתוספתא מנחות שם כתוב בפירוש: שנתערב "בשווריו". וראה גמרא מנחות קח: (12) והדמים שיקבל בעד השוורים הם חולין. ואפילו אם אחד מהממכרים הוא הקדש, אין קדושתו עוברת על הדמים, כי קרבן שאין בו מום אינו מתחלל (ראה רש"י שם). (13) משנה זבחים עא: (14) עולה בעולה או שלמים בשלמים, והם של שני בני אדם. (15) לשם מי שהוא בעליו. (16) ראה למעלה פרק ד הלכה יד, בפנים ובהערות. (17) המדובר בקדשים קלים שהם ממון בעלים, אבל קדשי קדשים אינם ממונו ואינו יכול ליתנם במתנה (אולם יש לתמוה, שהרי רבינו פסק בפרק ד מהלכות מעילה הלכה ח, ש"המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום". ראה הגהות ר' עקיבא איגר במשנה שם).

ה. נתעברו מין בשאינו מינו¹⁸, כגון עולה בשלמים - לא יקרבו אפלו בחמורה שבהן¹⁹, שאין מביאין קדשים לבית הפסול.²⁶

(18) שם עה: (19) להקריב שניהם עולה. במשנה שם המדובר באשם ושלמים ששניהם נאכלים, אלא שזה נאכל לזכרי כהונה ליום ולילה ולפנים מן הקלעים בעזרה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם ולכל אדם מישראל. ונחלקו בזה ר' שמעון ורבנן. ר' שמעון אומר: "ישחטו בצפון (כדין אשם) ויאכלו כחמור שבהם", וחכמים חולקים ואומרים "אין מביאים קדשים לבית הפסול", פירוש אין לגרום לקדשים פסול על ידי צמצום זמן אכילתם, כי שמא לא יספיקו לאכול את כל הבשר, והנשאר ייפסל בנותר. אבל רבינו מדבר כאן בעולה ושלמים, ובמקרה זה אין אנו צריכים כלל לנימוק שאין מביאים קדשים לבית הפסול, שהרי רבינו בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ד פסק שהמעלה בשר קדשים קלים למזבח - לוקה, ואם כן אי אפשר להקריבם כחמור שבהם. ונראה שרבינו נקט כאן "עולה ושלמים" לדוגמה, לבאר את המונח "מין" בשאינו מינו", שלא תטעה לפרש כגון שור וכבש, אבל ההלכה עצמה כוללת כל סוגי תערובות של מין בשאינו

(41) ומוטלת עליו חובה להביא עולה. (42) ולא פירש אם לחטאת או לעולה והרי שתיהן חובה עליו. (43) ולמה לא יפלו לנדבה כמו בהלכה יב? אין שני הדברים דומים זה לזה. בהלכה יב אפילו אם הבעלים אומרים אלו לחטאת ואלו לעולה רשאים הם לעשות כולן לעולה ולפיכך "כולן ראויים לבוא לעולה", מה שאין כן בהלכה זו שמסופקים אנו אם התכוון לחטאת או לעולה ומפני הספק ילכו לים המלח, וכל זה כשמת ולא גילה דעתו למה התכוון, אבל כשהוא מביא מדמים אלו חטאת או עולה הרי הוא מגלה את כוונתו באמירתו "להובי" (לחם משנה).

פרק נשי

(1) יבאר כל הזבחים שנתערב בהן אחת מהחטאות או אחד מאיסורי מזבח.

א. כל הזבחים² שנתערב בהן אחת מחטאות המתות או שור הנסקל, אפלו אחד ברבוא - פלן ימותו, לפי שבעלי חיים חשובין הן ואינם בטלין. ואם הקריב - הרצה, שאין בעלי חיים נדחין.⁴

(2) משנה זבחים ע: (3) בגמרא שם עג: אמרו שלפי השיטה שבעלי חיים אינם נדחים, אם הקריב את התערובת הורצה, אע"פ שנדחו מהקרבה, ורבינו לשיטתו למעלה בפרק ד הלכה כד שבעלי חיים אינם נדחים.

ב. נתעבר בהן אחד מאסורי המזבח⁴ - ירעו פלם עד שיפיל בהן מום, וימכרו, ויביא בדמי היפה שבהן⁵ מאותו המין של קדשים שנתעבר.⁷

(4) שם. בהלכה הקודמת המדובר כשנתערבה בהמת קדשים בבהמות שדינן מיתה, ובהלכה זו אנו עוסקים בתערובת באיסורי מזבח. פירוש, בהמות שאסור להקריבן למזבח, כגון שור שהמית אדם או שרבע אשה על-פי עד אחד או על-פי הבעלים, שאינו נסקל אלא על-פי שני עדים כשרים, או בהמה טריפה וכדומה. (5) שמא בהמת קדשים היתה היפה ביותר. (6) אם היתה עולה - מקריב עולה, ואם שלמים - שלמים. וכיצד הוא עושה? לוקח מדמי המכירה סכום שווה למחיר הבהמה השמנה ביותר, ואומר: בהמת הקדשים שנתערבה, בכל מקום שהיא תהא מחוללת על כסף זה, וקדושת הקרבן עוברת בזה על הכסף. נתבאר כבר כמה פעמים, שקרבן תמים אין לו פדיון, ולפיכך ירעו עד שיפול בהם מום.

ג. נתעברו קדשים בחלין תמימים - ימכרו חלין שנתערבת לצרכי אותו המין⁸ ויקרבו פלן. כיצד? ארבע בהמות שלמים שנתעברו בארבע בהמות חלין תמימים - ימכרו הארבע של חלין⁹ למי שהוא צריך להביא שלמים ויקרבו הפל שלמים. וכן בעולה או באשם. והדמים חלין לכל דבר, שהרי דמי חלין הן.¹³

(7) שם. (8) מין הזבח שנתערב, אם שלמים - שלמים, ואם עולה - עולה. (9) יאמר לקונה בפירוש, שהוא מוכר לו את ארבע הבהמות שהן חולין. תקנה זו היא יותר יעילה מזו שבהלכה ב.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ח אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המר ימירנו, והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (36) עם התורה מביאים ארבעים חלות (לחמי תודה) ומניפין אותן בעזרה ביחד עם התודה, ואם נתערכה התודה בתמורתה מניפים הלחם עם שתיהן (ראה לקמן פרק יב הלכה ח, והלכה יג). (37) זה נמשך להלכות וזו. תוספתא שם הלכה ג. סתם רבינו ולא פירש אם תודה שניה זו טעונה לחם או לא, וכן בתוספתא אין רמז ללחם. ראה ראב"ד וכסף-משנה כאן.

יא. נתערכה באל נזיר³⁸ - שתיהם תקרבנה³⁹, ויניף הלחם⁴⁰ עמהן.

(38) שם. נזיר מביא איל לשלמים. (39) ואע"פ שהזרוע נאכל כקדשי קדשים וממעט באוכליו, מפני שלא חששו לחלק קטן כזה (כסף-משנה). (40) ראה הערה לה.

יב. בכור⁴¹ שנתערב בפסח - שניהם ירעו עד שיפיל בהם מום⁴², ויאכלו כבכור⁴³. ולמה לא יקרב? לפי שהפסח נאכל לכל אדם עד חצות, והבכור לשני ימים, ואינו נאכל אלא לפהנים; ואין מביאין קדשים לבית הפסול, ואין ממעטין באכילתו.

(41) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ד, פסחים צח: (42) רבינו השמיט כאן דברי רבא (פסחים שם). הנוגעים לתקנתו של הפסח שצריך פדיון, היינו שמביא בהמה ומחלל עליה את הפסח ומקריבה שלמים, כדין מותר פסח. (43) כחומרת בכור שאסור לשוחטו באטליו הקבוע, ושחיטת בהמות חולין, וגם אין מוכרים את בשרו באטליו ואין שוקלים אותו במשקלות אלא באומד, אבל באכילה עצמה אין בבכור בעל מום כל חומרה (ראה רש"י שם, וכסף-משנה כאן).

יג. וכן מעשר⁴⁴ שנתערב בפסח, פשיפל בהן מום יאכלו כמעשר. הבכור והמעשר שנתערבו - יאכלו במומן⁴⁵.

(44) תוספתא זבחים שם. גם כאן צריך לחלל את הפסח על בהמה אחרת ויקריבנה שלמים (לחם-משנה). (45) בלי כל תיקון, שהרי אין כל הבדל בין דיני בכור לדיני מעשר בעלי מומים.

יד. וכן שאר קדשים⁴⁶ שנתערבו בככור וכמעשר - ירעו עד שיפיל בהם מום, ויאכלו כככור שגפול בו מום או כמעשר שגפול בו מום.

(46) משנה זבחים עא:

טו. אשם⁴⁷ שנתערב בשלמים, אף על פי שאין מקריבין משניהן אלא האמורין אבל הכשר נאכל - לא יקרבו⁴⁸, אלא ירעו עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי היפה אשם, ובדמי היפה שלמים, והמותר יפסיד מביתו. ואם קדם והקריב אשמו - שניהן יפלו לנדבה⁴⁹.

מינו, ובהלכות הבאות מפורטים דיני כל סוג תערוכת בפני עצמו.

ו. וקשם שאין ממעטין בזמן אכילתו, כך אין ממעטין באוכליה²⁰ ולא במקום אכילתו²¹. אלא פיצד יעשה²² ירעו הפל עד שיפיל בהם מום, וימכר כל אחד מהן לבדו²³, ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה, ובדמי היפה שבהן ממין האחר, ויפסיד המותר²⁴ מביתו.

(20) כגון בכור ומעשר בהמה, ששניהם נאכלים לשני ימים ולילה, אלא שהמעשר מותר לכל אדם מישראל, ובכור נאכל רק לכהנים. (21) לא מצאנו דבר שיהיה בו צמצום במקום ולא יהיה בו גם צמצום או באוכליו או בזמן אכילתו, ולפיכך לא נתבאר למה הביא רבינו דין זה בכלל. (22) זה נמשך גם להלכה הקודמת. (23) שאם ימכור שניהם יחד, לא ידע כמה מחיר היפה שבהם. (24) ההפרש, שבין דמי יפה ובין דמי גרועה.

ז. אף על פי שפכר הקריב עולה שחיב בה או שלמים שהיה חיב להקריבו²⁵ - הרי זה מקריב²⁶ מדמי התערוכת עולה אחרת ושלמים אחרים.

(25) כדי שלא יאחר קיום נדרו. (26) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ב.

ח. חטאת²⁷ שנתערבה בשלמים - ירעו הפל עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי היפה שבהן שלמים, ובדמי היפה שבהן חטאת. ואם קדם והקריב חטאת אחרת על חטאת שהפרישה לו - פלן ימותו²⁸.

(27) תוספתא שם. (28) כדין חטאת שאבדה וכיפרו בעליה לפני שנמצאה (למעלה פרק ד ה"א). וסובר רבינו, שנתערכה - דינה כאבודה. ראה כסף-משנה ולחם-משנה.

ט. וכן²⁹ אם נתערבו מעות חטאת במעות אשם - לוקח שתי בהמות, ומחלל דמי חטאת בכל מקום שהוא על חטאת, ודמי אשם על אשם. ואם פכר קרבה חטאתו³⁰ - יוליך כל המעות לים המלח³¹. ואם פכר קרבה אשמו³² - יפלו הפל לנדבה³³.

(29) תוספתא שם. (30) לפני שחילל הכסף, והרי כאן דמי חטאת שכיפרו בעליה לפני שנמצאה האבודה מעורבים בדמי אשם. (31) כמו בפרק ב הלכה א. (32) והחטאת לא קרבה. (33) פירוש, כל מה שישאר אחרי שיקנה בהמה יפה ויקריבנה לחטאת - יפול לנדבה כדין מותר אשם.

י. תודה³⁴ שנתערכה בתמורתה³⁵ - שתיהן תקרבנה, ויניף הלחם עמהן³⁶. וכן³⁷ אם נתערכה תודה בשאר זבחים, אף על פי שקרבה תודתו - ירעו הפל עד שיפיל בהן מום, ויביא בדמי היפה תודה אחרת, ובדמי היפה זבח אחר.

(34) שם. (35) אם אמר על בהמת חולין הרי זו תמורת תודה זו, שתיהן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, לג): "ואם

קס שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ח אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משנה שקלים שם. (66) שאין להם פדיון. (67) גם בדין זה אנו צריכים להסבירו של "הר המוריה" שהבאנו בהערה נט, שהרי פסח אחר זמנו נאכל ליום ולילה, ושלמים אחרים נאכלים לשני ימים, ואין מביאים קדשים לבית הפסול. (68) משגיחים עליו שלא יאבד. (69) שניהם באים בני שנה.

יט. נתעברו קדשים בקדשים אחר ששחטו⁷⁰ -
 יאכלו כחמור שפכה. נתעברו בפסולי המקדשין⁷¹
 או בחלין ששחטו בעזרה - תעבר צורתן⁷² ויצאו
 לבית השרפה.

(70) משנה זבחים עה: ותוספתא שם פרק ח, ד.
 (71) תוספתא שם. (72) ילינו אותן, כדי שיפסלו בלינה.
 שאסור לשרוף קדשים שלא נפסלו.

כ. איברי חטאת⁷³ שנתעברו באיברי עולה⁷⁴ -
 מניחין הכל עד שיפסדו ותעבר צורתן, ושרפין
 אותן⁷⁵ בעזרה במקום ששרפין פסולי המקדשין⁷⁶.

(73) משנה שם עז. (74) שטעונים הקטרה על המזבח, אבל איברי חטאת נאכלים לכהנים ואסור להקטירם. (75) כדעת רבנן שם. ואין להם ביטול, מפני שאיברים חשובים הם ואינם בטלים בתערובת. (76) בתוך העזרה. ראה הלכות מעשה הקרבנות פרק ז הלכה ג.

כא. אבר⁷⁷ של בעלי מומין שנתערב באיברי קדשים, אפלו אבר באלף איברים - יצאו הכל לבית השרפה. ואפלו קרבו כלן חוץ מאחד מן התערבת - הרי זה ישרף בעזרה במקום ששרפין פסולי המקדשין.

(77) משנה שם עז:

כב. חתיכות⁷⁸ קדשי קדשים שנתעברו בחתיכות קדשים קלים, או הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני ימים - יאכלו כחמור שפכה.

(78) משנה שם עה:

כג. חתיכה⁷⁹ של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאת טהורה, וכן פרוסה של לחם הפנים שנטמא שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים הטהור - הרי זה תעלה⁸⁰, כמו שבארנו בתרומות⁸¹.

(79) ברייתא יבמות פא: (80) מתבטלת, ומותר לאכול את התערובת. המדובר בחתיכות קטנות שאינן ראויות לכבד בהן אורחים. בגמרא שם מעמיד ריש לקיש את הברייתא כשנימוחה שאין בה כל חשיבות, אבל ר' יוחנן שהלכה כמותו מעמידה בחתיכות קטנות, שלא כל אדם מחשיב אותן. ראה תוספות שם ד"ה ר' יוחנן וד"ה דברי. וראה למעלה הלכה כ. (81) בהלכות תרומות פרק יד הלכה יד.

כד. אכל⁸² חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חלין, וכן פרוסה של לחם הפנים

(47) משנה שם עה: (48) מפני שאשם נאכל ליום ולילה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, ו"אין מביאים קדשים לבית הפסול" (למעלה הלכה ה). (49) עולות ציבור, כדן מותר אשם (ראה למעלה הלכה ח בדין חטאת).

טז. כל הקדשים⁵⁰ אפשר שיתערבו מין במינו, חוץ מן החטאת עם האשם; שאין האשם אלא מזכרי כבשים, ואין לה חטאת מן הכבשים אלא נקבה.

(50) משנה שם עא:

יז. וכל אלו המתערבין⁵¹ בחיים, אם הקריב - הרצה, שאין בעלי חיים נדחין⁵².

(51) גמרא שם עג: (52) ראה למעלה הלכה א, ובהערות שם.

יח. בהמה⁵³ שנומצאת מירושלים ועד מגדל עד⁵⁴, וימדתה⁵⁵ לכל רוח: אם נקבה בת שנתה היא - כונסה לכפה עד שתמות, שמה חטאת היא⁵⁶. היתה בת שתיים⁵⁷ - יביאה שלמים⁵⁸, ויביא עמה לחם⁵⁹, שמה תודה היא⁶⁰. מצא זכר בן שתי שנים - אין לו תקנה, שמה אשם הוא⁶¹ ועדין לא פפרו בעליו⁶². מצא זכר בן שנה⁶³ - מניחו עד שיפיל בו מום, ומביא שתי בהמות תחתיו, ומתנה ואומר: אם עולה היה - זה עולה תחתיו, ואם שלמים היה - זה שלמים תחתיו; ומקריב האחד עולה, ונסכיו⁶⁴ משל צבור⁶⁵, והאחר שלמים עם הלחם, שמה תודה היה. ומה יעשה בזה הנמצא? יאכל במומו. שאפלו היה בכור או מעשר⁶⁶ - במומו הוא נאכל; ואם פסח אחר זמנו הוא - הרי זה שלמים⁶⁷; ובזמנו - הפל נזהרין בו⁶⁸. ואם תאמר: שמה אשם נזיר או אשם מצרע⁶⁹ הוא - אינן מצויין תמיד, לפיכך לא חשו להן.

(53) משנה שקלים פרק ז, ד. ופירושו של ר' יוחנן קידושין נה: (54) שם עיר קרובה לירושלים. (55) כמרחק זה. בהמות הנמצאות שם, רובן זבחי קרבנות הם. (56) ואין לה תקנה. דברי אבאי שם. (57) ופסולה לחטאת ולעולה, ואין אנו חוששים שמה נאבדה לפני זמן רב כשהיתה בת שנה. (58) "שלמים" הוא שם כולל לשלמים ותודה. (59) ראה למעלה הלכה י, והערה לה. (60) מלשנו של רבינו משמע שמקריב רק אותה הבהמה, ואף-על-פי שתודה נאכלת ליום ולילה, ושלמים לשני ימים ולילה, ואין מביאים קדשים לבית הפסול (ראה הלכה יב), כאן מותר להקריב מפני שזה כדיעבד, שהרי אין תקנה אחרת לאותו קרבן (הר המוריה). אולם בגמרא שם נאמר בפירוש שמביא גם בהמה אחרת (ראה לחם-משנה). (61) קרבן אשם הוא בן שתיים. (62) שאם כיפרו יש לו תקנה ברעייה עד שיומם, ודמיו נופלים לנדבה (למעלה פרק ד הלכה יד). (63) והרי הוא ספק עולה ספק שלמים. (64) שמן ויין שמביאים עם הקרבנות. (65) שהרי אין על מי להטיל חובת הבאתם,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ח אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ד. אָבֵל הַנֶּרְבָּעָה¹⁶, וְהַמִּקְצָה¹⁷ וְהַנֶּעֱבָד¹⁸, וְהָאֶתְנָן¹⁹ וְהַמַּחֲרִיר²⁰, וְהַטְּמֵטוּם וְהַאֲנִירוּגִינוּס, שְׁנִמְלִקוּ - הָרִי אֵלָיו נִבְלָה לְכָל דָּבָר, וּמִטְמָאִין בְּגָדִים בְּבֵית הַבְּלִיעָה; שְׁאִין הַקֹּדֶשׁ חָלָה עָלֵיהֶן, וְהָרִי אֵין פְּסוּלָן בְּקֹדֶשׁ.

(16) שם פה, ב. (17) שהופרש להקריבו לעבודה-זרה. (18) כאליל. (19) אתנן זונה. (20) מחיר כלב, היינו שמכר כלב וקיבל במחירו בהמה כשרה. כתוב בתורה (דברים כג, יט): "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלקיך".

ה. כָּבֵד בְּאַרְנוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַקֶּרְבָּנוֹת²¹, שְׁחַטְתָּא הָעוֹף נַעֲשִׂית לְמִטָּה²², וְעוֹלַת הָעוֹף לְמַעְלָה²³. חֲטָאֵת הָעוֹף שְׁעִשְׂאָה לְמַעְלָה - פְּסוּלָה. בֵּין שְׁעִשְׂאָה הִזְיָתָה בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֵת²⁴ בֵּין שְׁעִשְׂאָה בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה²⁵, בֵּין שְׁעִשְׂאָה לְשֵׁם עוֹלָה בֵּין שְׁעִשְׂאָה לְשֵׁם חֲטָאֵת.

(21) פ"ו ה"כ, ופ"ז ה"ו. (22) מזים את דמה בחציו התחתון של המזבח. קו אדום היה חוגר את המזבח באמצעו, ונקרא "חוט הסיקרה" ומבדיל בין מקום הדמים הניתנים למעלה ומקום הניתנים למטה. (23) להיפך מקרבנות בהמה, שהחטאת מעשה למעלה והעולה למטה. (24) הזה את הדם ומיצה את הנשאר בצוואר. (25) מיצוי בלי הזיה. או שהבדיל את הראש מן הגוף, ובחטאת נאמר בפירוש (ויקרא ה, ט): "ומלק... ולא יבדיל".

ו. וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף שְׁעִשְׂאָה לְמִטָּה, אֶפְלוּ מֶלֶק סִימָן אֶחָד לְמִטָּה וְסִימָן אֶחָד לְמַעְלָה - פְּסוּלָה. בֵּין שְׁמִלְקוּ בְּמִלִּיקַת עוֹלָה²⁶ בֵּין שְׁעִשְׂאָה בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֵת, בֵּין שְׁעִשְׂאָה לְשֵׁם חֲטָאֵת בֵּין שְׁעִשְׂאָה לְשֵׁם עוֹלָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

..." שחטאת העוף נעשית למטה, ועולת העוף למעלה. חטאת העוף שעשאה למעלה פסולה... וכן עולת העוף שעשאה למטה... פסולה."

ומשמעו בעבודת האדם, ידוע החילוק שבין חטאת לעולה, שחטאת באה לכפר, ועולה היא דורון, על-דרך "פרקליט שנכנס, ריצה פרקליט נכנס דורון אחריו, "כאדם שסרח במלך וריצוהו על-ידי פרקליטין, וכשבא להקביל פניו מביא דורון בידו".

וזהו הפירוש הפנימי במה ש"חטאת נעשית למטה, ועולת העוף למעלה", שאפילו אחרי הכפרה שכבר עשה תשובה והביא קרבן לבית-המקדש וכבר הקריבוהו על גבי המזבח, בכל זאת "נעשית למטה" והוא בבחינת 'תשובה תתאה' עד שיביא עולה כדי לרצות, ואז יתעלה למעלה. עניין זה מתבטא גם במה שכתב הרמב"ם ש"בעליית-תשובה דרכן להיות שפלים וענווים ביותר", ולכן "חטא גמור הוא לומר לבעל-תשובה זכור מעשיך הראשונים, והוא בכלל האיסור של "ולא תונו איש את אחיו".

(על-פי "מין מלכות" ספר עבודה סימן ג)

הַטְּהוֹר שְׁנִתְעַרְבָה בְּמִאָּה פְּרוּסוֹת שֶׁל חֲלִין - הָרִי אֵלָיו לֹא יַעֲלוּ, אֵלָא יֵאָכֵל הַכֹּל לִכְהֻנָּה⁸³ כָּכֵל הַמִּדְמָעוֹת⁸⁴.

(82) שם. (83) זהו הנימוק למה אינה מתבטלת, מפני שאפשר להאכיל הכל לכהנים, מה-שאין-כן בהלכה הקודמת. (84) תערוכת של קודש וחולין.

פָּרָק שְׁבִיעִי

(1) יבאר כל הפסולין לעבודה שמלקו, והמולק בלילה, וכל שהיה פסולו בקודש.

א. כָּל הַפְּסוּלִין² לְעִבּוּדָה שְׁמִלְקוּ³ - מְלִיקְתָן פְּסוּלָה⁴. וְאִם עַל פִּי שְׁאוֹתוֹ הָעוֹף פְּסוּל - אֵינוֹ נִבְנֵלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר לְטִמְאָה⁵. וְכֵן אִם מֶלֶק בְּלִילָה, אוֹ שְׁשַׁחַט⁶ חֲלִין בְּפָנִים וְקֹדְשִׁים בַּחוּץ⁷ - אֵינָם נִבְנֵלָה.

(2) משנה, זבחים סח, א. (3) קרבנות העוף אינם נשחטים בסכין, אלא הכהן מולקם מן העורף בציפרנו, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו". (4) שמליקה טעונה כהן כשר, שנאמר (שם): "והקריבו הכהן וגו' ומלק". (5) האוכל נבילת עוף טהור - טמא. אבל כשמלק פסול קדשים, אע"פ שהקרבן נפסל, מועילה המליקה להוציא מטומאת נבילה. (6) עופות. (7) והוא-הדין לשחט קדשים בפנים, ברייתא שם סט, א.

ב. מֶלֶק תּוֹרִים⁸ שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ⁹ וּבְנֵי יוֹנָה שְׁעִבֵר זְמַנָּם, וְשִׁיבֵשׁ גִּפְהָ¹⁰ וְשִׁנְסָמִית עֵינָהּ¹¹ וְשִׁנְקָטְעָה רִגְלָה - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דָּבָר. זֶה הַכֹּל: כָּל שֶׁהָיָה פְּסוּלָה בְּקֹדֶשׁ¹² - פְּסוּלָה וְאֵינָה נִבְלָה; לֹא הִזְיָתָה פְּסוּלָה בְּקֹדֶשׁ - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דָּבָר.

(8) משנה, שם. (9) תורים כשרים גדולים בלבד משיזיהבו נוצותיהם, ובני יונה באים רק כשהם קטנים, כל זמן שעוקרים נוצה גדולה ומתמלא מקומה דם (הל' איסורי מזבח פ"ב ה"ג). (10) כנפה. (11) שנחטטה העין, אבל אם איבדה ראיתה והיא שלימה, כשרה להקריבה. מומים אינם פוסלים בעוף אלא נטילת אבר, ויבש אבר - דינו כניטל האבר. "תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעוף (פירוש, עולת בהמה צריכה להיות תמימה ובאה רק מן הזכרים, אבל לא עולת העוף), יכול יבש גפה, נקטעה רגלה ונחטטה עינה? תלמוד-לומר "מן העוף" ולא כל העוף" (ברייטא קידושין כד, ב ובכמה מקומות). (12) שנפסל אחרי שהביאו לעזרה (רש"י שם. ו'תוספות ד"ה אמר, מפרשים שנפסלו אחרי שחיטה).

ג. לְפִיכָּה, הַמּוֹלֵק¹³ וְנִמְצָאת טְרֵפָה¹⁴, אוֹ שְׁמִלְק בְּסִכִּין, אוֹ שְׁמִלְק חֲלִין בְּפָנִים וְקֹדְשִׁים בַּחוּץ - הָרִי זֶה נִבְלָה¹⁵ לְכָל דָּבָר; שְׁאִין הַמְּלִיקָה מִתֵּרַת וּמִתֵּרַת אֵלָא דָּבָר שֶׁהוּא כָּשֶׁר לְמִזְבֵּחַ.

(13) משנה, שם סט, ב. (14) טריפות פוסלת את העוף למזבח (שם פ"ג ה"א). (15) משנה, שם סח, א.

27 יב. נודע לה שאינה חיבת בה מאחר שנמלקה -
28 הרי זו תקבר⁴⁴.

(44) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם כו, ב - מפרשים שמן התורה מותרת בהנאה, שהרי חולין הוא, מאחר שלא הוזה הדם ולא כיפרה ספיקה, ורבנן אסרוה. ראה למעלה פ"ד ה"כ בדין אשם תלוי.

יום שישי כ"ט אדר ה'תשע"ח

פרק שמיני

(1) יבאר חטאת העוף שנתעברה בעולת העוף מפורשות או סתומות.

29 א. חטאת העוף² שנתעברה בעולת העוף³, או עולת
30 העוף שנתעברה בחטאת העוף, אפילו אחת ברבוא
31 - כלן למותו⁴. במה דברים אמורים? כשהיו
32 מפרשות בשעת לקיחת הבעלים זו חטאת וזו עולה;
33 אבל אם הביא עופות לחובתו, מהן חטאת ומהן
34 עולה, ולא פרש אלא כלן סתומות, ונתעברה חטאת
35 או עולה בחובה⁵ זו הסתומה - יש להן דינים
36 אחרים⁶.

(2) נקדים פירושם של מונחים אחדים הנזכרים כמה פעמים בשלושת הפרקים הבאים: (א) "קן" - משמעותו שתי תורים או שני בני יונה שהופרשו להקריבם על המזבח. (ב) "חובה" או "קן חובה" - קן, אחד חטאת ואחד עולה שאדם מחוייב להביא. (ג) "קן סתומה" - קן חובה, שבשעת לקיחתו, לא קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה. (ד) "קן נרבה" - אדם שהתנדב להקריב "קן" מביא שני עופות כאמור, ושניהם עולות. (ה) "פרידה" - עוף אחד. (3) אפילו אחת בריבוא. (4) מפני שחטאת נעשית בחציו התחתון של המזבח ועולה בעליון, ואם שינה פסול. (5) קן שלם, היינו זוג, אחד לחטאת ואחד לעולה. (6) מפני שהרשות ביד הבעלים להקריב איזה מהם שירצה לחטאת או לעולה.

37 ב. וכיצד דיניהן? אם נתעברה חטאת בחובה⁷ זו
38 הסתומה - אין פשר אלא מנין חטאות שפחובה
39 בלבד⁸; אבל מנין העולות שפחובה עם החטאת
40 שנתעברה בהן - פסולין⁹, שהרי נתעברה חטאת
41 בעולות.

(7) כגון קן של זב, זבה, יולדת ענייה או של חוטא עני שנכנס למקדש או אכל קודש בטומאה, או שעבר על שבועה, שמביא קן במקום כבשה. (8) לדוגמא: אם הביא שני קינים שהם ארבעה עופות יכול להקריב מהם שתי חטאות, שהרי רשאי הוא להקריב למטה שתי חטאות מתוך שני הקינים איזה מהם שירצה ואין כאן כל חשש של תערובת עולה, אבל שלוש חטאות אסור לו להקריב, כי שמא כל שלושת העופות שהקריב הם מן קיני החובה ואין בהם רק שתי חטאות. (9) אחרי שהקריב שתי חטאות נשארו בתערובת שתי עולות וחטאת אחת וכל עוף הוא ספק חטאת שנתעברה, ספק עולה. והוא הדין אם נתעברה עולה

(26) שהבדיל הראש מן הגוף.

1 ז. חטאת העוף שנמלקה למטה²⁷ במליקת עולה
2 לשם חטאת, או כמעשה חטאת לשם עולה, או
3 כמעשה עולה לשם עולה - פסולה²⁸.

(27) כמצוותה. (28) שינוי השם פוסל בעוף כמו בחטאת בהמה. ראה לקמן פט"ו ה"א.

4 ח. וכן עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת
5 לשם עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת -
6 פסולה²⁹. כמעשה עולה לשם חטאת - פשרה³⁰,
7 ובלבד שלא עלתה לבעלים לשם חובה³¹.

(29) אע"פ שעשאה במקומה, כיוון ששינה מעשה - פסולה. (30) כעולת בהמה שעשאה שלא לשמה. (31) חייבים להביא עולה אחרת.

8 ט. כל אלו העופות שנפסלו מפני מקום עשייתן או
9 מפני שנוי מעשייתן או שנוי שמם - אינן נכבלות
10 העוף³² לטמאה. וכן חטאת העוף או עולת העוף
11 שנתפגלה³³ או נטמאה או נעשית נותר - אינה
12 מטמאה³⁴ בבית הבליעה³⁵ נכבלת העוף. שכל אלו
13 פסולין בקדש.

(32) משנה, זבחים טו, ב. (33) דיני פיגול מבוררים לקמן פרק יג. (34) ברייתא, שם סט, א. (35) נבלת עוף טהור אינה מטמאה בנגיעה אלא כשאוכלים אותה ובשעה שהיא נוגעת בבית הבליעה.

14 י. חטאת העוף הבאה על הספק - נעשית כמזאתה,
15 ואינה נאכלת³⁶, אלא תשרף ככל פסולי המקדשין.
16 וכיצד תבוא על הספק? כגון שהיתה האשה ספק
17 זבה או ספק יולדת³⁷ וכל פיוצא בזה. ואין לנו
18 חטאת בהמה על ספק; שאם נסתפק לו אם חטא
19 אם לא חטא - יביא אשם תלוי, כמו שיתבאר
20 בהלכות שגגות³⁸.

(36) נזיר כט, א. (37) שאינו נטהרות לגמרי עד שמביאות קרבנותיהן, לפיכך התירו להן להביא קרבנות מספק, אבל חוטא שהוא חייב להביא חטאת העוף, אינו מביא על ספק חטא (הל' שגגות פ"א ה"ב). (38) פ"ח ה"א.

21 יא. חטאת העוף³⁹ הבאה על הספק ונודע לה שהיא
22 חיבת בה ודאי: אם עד שלא נמלקה נודע לה -
23 תעשה ודאית ותאכל⁴⁰; ואם אחר שנמלקה נודע לה
24 - הרי זה גומר הנית דמה ותמצית⁴¹ ותשרף⁴², כדי
25 שלא יאמרו: חטאת העוף הבאה על הספק תאכל,
26 שהרי בתחלה על ספק באה⁴³.

(39) משנה, כריתות כב, ב. וגמרא שם כו, ב. (40) משנה, שם. (41) מיצוי מותר הדם שבצוואר. (42) שם כו, ב. מחלוקת רב ורבי יוחנן, ופסק כרבי יוחנן. (43) וקל לטעות.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ט אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לזו, שלוש לזו ושלוש לזו - מחצה כשר ומחצה פסול. ורבינו ממשיך ומבאר כאן טעמו של דין זה. (14) פירוש, מפני שמעורבים קרבנותיהם של שני בני אדם. ויש לחשוש, שמא הקריבו למעלה כל העופות של רחל ונפסלו חציים, היינו החטאות ולמטה היו כולם של לאה ונפסלו העולות.

ו. היו שתי החובות הסתומות שנתערבו זו גדולה מזו, כגון שהיתה אחת ארבע עופות והשניה שש: אם עשה הכל למעלה או עשה הכל למטה - מחצה פסול ומחצה כשר, ומטעם שבארנו. עשה חצין למטה וחצין למעלה: אם אחר ששאל עשה כן - המועט כשר, ואם מדעתו עשה - המרבה כשר.

ז. זה הכלל: כל שעשה הכהן מדעתו חצין למעלה וחצין למטה, ואי אפשר שלא יהיה משל אחד למעלה ולמטה - הרי זה המרבה כשר; הואיל ודבר ידוע שמקצת קרבנותיו למעלה ומקצתם למטה, יהיו כל קרבנותיו¹⁵ כשרים.

(15) כלומר, מניין של כל קרבנותיו.

ח. שנים שלקחו קניהן בערוב, או שנתנו דמי קניהן לפהן - לאיזה שירצה הפהן יקריב חטאת, ולאיזה שירצה יקריב עולה; שאין הקנין מתפרשין אלא בלקיחת הפעלים או בפעשית הפהן, כמו שבארנו.

ט. היו לפני הפהן חטאות ועולות, עשה שתיהן¹⁶ למעלה או שתיהן למטה - מחצה כשר¹⁷ ומחצה פסול. עשה חצין למעלה וחצין למטה, ולא ידע אם החטאות הם שעשה למטה או העולות - הרי הכל פסול; שאני אומר: העולות הם שעשה למטה והחטאות למעלה.

(16) כלומר, כולן. (17) מפני שמין אחד - החטאות או העולות - נעשה כולו כמצוותו.

י. היו לפניו שלשה צבורי עופות, אחד חטאות ואחד עולות והאחד סתום, חציו עולות וחציו חטאות ולא פרש: אם עשה כלן למעלה או למטה - מחצה כשר¹⁸ ומחצה פסול.

(18) שהרי מחצית העופות נעשו במקומם.

יא. עשה חצין למעלה וחצין למטה¹⁹ - אין הכשר אלא הסתום בלבד²⁰ שעשה חציו למעלה וחציו למטה. והוא מתחלק בין הפעלים²¹ ועולה לשניהן²², שהרי הפהן אינו יודע לאי זה מהן פרש ולאי זה מהן היה הסתום. ושני הצבורין המפרשין פסולין; שהרי לא ידע אי זה עשה למעלה ואי זה עשה למטה, ושמא העולה נעשית למטה והחטאות למעלה.

בשני קיני חובה, מקריב שתי עולות, ושלוש עופות שנשארו - פסולים.

ג. לפיכך, אם היתה החובה שתיים בחטאות¹⁰ - חצי החובה כשר¹¹, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כלן למטן, כמעשה חטאת.

(10) לשון המשנה שם. ופירושם הראב"ד והרא"ש, שמספר העופות שבקיני החובה היה פי שניים ממספר החטאות שנתערבו, כגון שנתערבו שתי חטאות בשני קינים סתומים. והמדובר כשהקריב הכהן חציים למעלה וחציים למטה בהתאם לסיומה של המשנה הקודמת. ודינם: חצי כשר וחצי פסול, פירוש שלוש עופות כשרים ושלוש פסולים, כי אנו חוששים שמא הקריב למעלה שתי החטאות שנתערבו ועוף אחד מהסתומות ונפסלו שתי החטאות ורק העוף השלישי הוא עולה וכשר, ולמטה הוקרבו שתי חטאות מקיני חובה ועולה והשנייה ואם כן השתיים כשרות והעולה פסולה. (11) כשנתערב מספר זוגי של חטאות ועשה חצי התערובת למעלה וחצי למטה כשר חצי התערובת, אבל אם נתערב מספר בלתי זוגי, כגון חטאת אחת, אין אפשרות מציאותית לחלק את כל התערובת לחצאים, אלא את מניין החובה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "חצי החובה כשר" שזה שייך בכל תערובת שהיא.

ד. וכן אם נתערבה עולה בחובה זו הסתומה - אין כשר אלא מנין עולות שבחובה; אבל מנין החטאות שבחובה עם העולה שנתערבה בהן - פסולין, שהרי נתערבה עולה בחטאת. בין שהיתה החובה הסתומה מרבה על העולות שנתערב בה, בין שהיו העולות מרבין על החובה הסתומה, בין שהיו שתיהן שוות - אין כשר אלא מנין עולות שבחובה. לפיכך, אם היתה החובה שתיים בעולות - חצי החובה כשר, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כלן למעלה, כמעשה עולה.

ה. חובה סתומה וחובה אחרת סתומה שנתערבו, בין שהיו שתיהן משם אחד, כגון קני זבים עם קני זבים, או משני שמות, כגון קני זבים עם קני יולדות, בין שהיו שתיהם לאדם אחד בין שהיו לשנים: אם היו שתיהן שוות¹² - מחצה כשר ומחצה פסול¹³. בין שעשה הכל למעלה או הכל למטה, או עשה חצין למעלה וחצין למטה - לעולם מחצה כשר ומחצה פסול. מפני שהכל חצין עולה וחצין חטאת, והחטאת למטה והעולה למעלה. אם עשה הכל למעלה - חצין כשרות והן עולות, ואם עשה כלן למטה - חצין כשרות והן חטאות. עשה חצין למטה וחצין למעלה - חצי החצי שנעשה למעלה כשר מפני התערבות¹⁴ והוא עולות, וחצי החצי של מטה כשר והוא חטאות.

(12) מספר הקנים של האחת כמספר הקנים של השנייה. (13) במשנה שם: אחת לזו ואחת לזו, שתיים לזו, ושתיים

הפורח, שהרי אי-אפשר להקריבו לא לחטאת ולא לעולה, שמא הוקרב הפורח לאותו קרבן. ולפירושם מקריבים עשרה, אולם רבינו כאן מפרש שהקריבו כולם, ושנים מהם פסולים. ולא פירש דינו של הגזול הנשאר.

ג. אֲרֻבָּעָה עוֹפוֹת סְתוּמוֹת וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת שְׁנִיּוֹת סְתוּמוֹת, פָּרַח אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת לְשְׁנִיּוֹת - פָּסֹל אֶחָד מִן הַשְּׁנִיּוֹת¹⁶. אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְבוּ חֹזֵר אֶחָד¹⁷ מִן הַשְּׁנִיּוֹת וּפָרַח לְרֵאשׁוֹנוֹת - פָּסֹל אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת¹⁸. וְנִמְצָא הַפֶּשֶׁר מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת שְׁתֵּים בְּלִבָּד¹⁹.

(13) כל בבא זו, לא בשביל עצמה נאמרה, שהרי דינה כתוב כבר בסיפא של ההלכה הקודמת, אלא היא כעין הקדמה לדין השני. (14) כל מקום שנאמר בדינים אלה "חזר", אין הכוונה שחזר אותו עוף שפרח, שהרי במקרה זה אין כל בעיה והכל כמו שהיה לפני שפרח. אלא מתכוון לומר, שפרח אחד מן התערובת אל הקנים הראשונות, ואפשר שחזר אותו גזול עצמו או אחר במקומו (רבינו בפירושו למשנה כאן). (15) ומוכן שגם החזור פסול כמו בפריחה הראשונה. במשנה שם אמרו: פרח מזו לזו, פוסל אחד בהליכתו. חזר, פוסל אחד בחזירתו. ובשני המקרים, גם הפורח עצמו או אחר במקומו - נפסל. (16) וכן מן השניות, יכול להקריב אחד לחטאת ואחד לעולה בלבד, שאם יקריב שתי חטאות יש לחשוש שמא אותו שחזר לראשונות היה משל השניות, ויקריבו אותו שם לחטאת, וביחד תהיינה שלוש חטאות משתי הקנים, והרי לא היו בשניות יותר משתי חטאות.

ד. חֹזֵר¹⁷ אֶחָד וּפָרַח מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת לְשְׁנִיּוֹת, אֶפְלוּ כָּל הַיּוֹם¹⁸ - אֵינוֹ מוֹסִיף לְהַפְסִיד¹⁹ יֹתֵר עַל זֶה; שְׁאֶפְלוּ הֵן מֵעֲרֹבוֹת בְּלֵן זֹו בָּזוּ - מִחֻצָּה בָּשֶׁר וּמִחֻצָּה פָּסוּל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁰.

(17) פירוש, אחר שחזר אחד מהתערובת, והשלים את הקנים הראשונות, חזר אחד מן הראשונות ופרח לשניות. (18) פרח אחד מראשונות לשניות ובחזרה כמה וכמה פעמים. (19) אינו מפסיד יותר משנים כאן ושנים כאן, שהרי אפילו אם נתערבו כולם, מחצה כשר ומחצה פסול, כמו שמסיים רבינו כאן. (20) למעלה פרק ח הלכה ה.

ה. צִבּוֹר אֶחָד²¹ יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי עוֹפוֹת, וּבְשְׁנֵי אֲרָבָעָה, וּבְשְׁלִישֵׁי שָׁשָׁה, וּבְרִבְעֵי שְׁמוֹנֶה, וּבְחֲמִישֵׁי עֶשְׂרֵה, וּבְשִׁשִּׁי שְׁנָיִם עָשָׂר, וּבְשִׁבְעֵי אֲרָבָעָה עָשָׂר, וּפָרַח גּוֹזֵל מִן הָרֵאשׁוֹנָה לְשְׁנִיָּה, וְאֶחָד מִן הַשְּׁנִיָּה לְשְׁלִישִׁית, וּמִשְׁלִישִׁית לְרִבְעִית, וּמִרִבְעִית לְחֲמִישִׁית, וּמִחֲמִישִׁית לְשִׁשִּׁית, וּמִשִּׁשִּׁית לְשִׁבְעִית, וְחֹזֵר אֶחָד וּפָרַח מִצִּבּוֹר לְצִבּוֹר עַד שֶׁחֹזֵר לְרֵאשׁוֹנָה שֶׁפָּרַח מִמֶּנָּה רֵאשׁוֹנָה - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהִלְכָתוֹ וְאֶחָד בְּחִזְרָתוֹ²². הָרֵאשׁוֹנָה וְהַשְּׁנִיָּה אֵין לָהֶם כָּלוּם²³, וְהַשְּׁלִישִׁית יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי עוֹפוֹת, וְהַרְבִּיעִית יֵשׁ לָהּ אֲרָבָעָה, וְהַחֲמִישִׁית יֵשׁ לָהּ שָׁשָׁה, וְהַשִּׁשִּׁית יֵשׁ לָהּ

(19) פירוש, הקריב ציבור אחד למעלה וציבור אחד למטה והציבור השלישי הסתום עשה חציו למעלה וחציו למטה. (20) שהרי חציו נעשה למעלה וחציו למטה כהלכתו, אבל המפורשים כולם פסולים, שמא עשה החטאות למעלה והעולות למטה. (21) המדובר, כשהקנים היו של שני בני אדם שהביאו סתומות והכהן הפריש חלק מהן. (22) מחציתו לזה ומחציתו לזה וישלימו את השאר.

פָּרַק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר קן סתומה שפרח ממנה גזול לבין העופות או לבין הקרבנות.

א. קֵן סְתוּמָה² שֶׁפָּרַח מִמֶּנָּה גּוֹזֵל לְאֹוִיר, או שֶׁפָּרַח לְבֵין הָעוֹפוֹת שְׁתֵּימֹתוֹ בְּלֵן³, או שְׁמַת גּוֹזֵל אֶחָד - יִקַּח זֹוג לְשְׁנֵי⁴.

(2) משנה קנים פרק ב, א. ראה ההגדרות בתחילת הפרק הקודם. (3) שדינם כך, כדוגמאות המובאות למעלה בפרק ח. (4) נקט "סתומה" לרבותא, שאפילו בקן סתומה, שקיים קשר בין שני הגוזלות, וכל אחד מהן היה ראוי בין לחטאת ובין לעולה, אין אנו אומרים שהנשאר הוא חציו חטאת וחציו עולה (אם לא פרח, והבעלים או הכהן קובעים איזה חטאת ואיזה עולה, עובר חלק החטאת מזה לזה, וכן חלק העולה) ואין לו תקנה, מכל-שכן בקן מפורשת, שפסק הקשר בין שני הגוזלות, דבוודאי שיכול ליקח זוג לנשאר (תפארת ישראל יכין ג).

ב. פָּרַח⁵ לְבֵין הַקְּרֵבוֹת - פָּסוּל וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּנֻגְדוֹ⁶; שֶׁהַגּוֹזֵל⁸ הַפּוֹרֵחַ מִקֵּן סְתוּמָה לְבֵין הַקְּרֵבוֹת - פָּסוּל וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּנֻגְדוֹ. כִּיצַד? פָּרַח גּוֹזֵל מִן הַסְּתוּם לְעֶשְׂרֵה עוֹפוֹת סְתוּמוֹת: אִם עָשָׂה חֲמִשָּׁה לְמִטָּה וְשָׁשָׁה לְמַעְלָה - הָרִי חֲמִשׁ עוֹלוֹת כְּשִׁירוֹת⁹ מִהַשָּׁשָׁה שֶׁל מַעְלָה¹⁰, וְאַרְבַּע חֲטָאוֹת כְּשִׁירוֹת מִהַחֲמִשָּׁה עוֹפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְמִטָּה; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שְׁמָא הַגּוֹזֵל הַפּוֹרֵחַ הוּא אֶחָד מִחֲמִשָּׁה שֶׁל מִטָּה¹¹. וְכֵן אִם עָשָׂה מֵהֶם שָׁשָׁה לְמִטָּה וְחֲמִשָּׁה לְמַעְלָה - נִמְצָא הַפֶּשֶׁר חֲמִשׁ חֲטָאוֹת וְאַרְבַּע עוֹלוֹת; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שְׁמָא הַגּוֹזֵל מִחֲמִשָּׁה שֶׁל מַעְלָה. נִמְצָא הַפֶּשֶׁר מִהַעֲשָׂרָה תְּשַׁעַה. הָרִי פָּסֹל אֶחָד¹².

(5) שם. (6) קנים סתומות של בעלים אחרים, שעומדות להקריבה. (7) שני גוזלות שבתערובת פסולים. (8) לשון המשנה. הסגנון מורה על נתינת טעם לדין האמור, אולם למעשה אין כאן כל נימוק אלא חזרה מילולית על הדין (ראה תפארת ישראל שמרגיש בזה). (9) שהרי נעשו למעלה כמצוותם. (10) בין אם זה שפרח הוא בין אלה שקרבו למעלה ובין אם כל הששה הם של בעלת התערובת, יש כאן חמש עולות כשרות. (11) והוקרבו רק ארבע חטאות משל בעלת התערובת, הרי תשעה גוזלות כשרים ושנים פסולים. (12) "והפורח בעצמו גם כן פסול". לשון רבינו בפירושו למשנה. ראה תפארת ישראל על המשנה שם יכין ובוועז ב, וברטנורא ד"ה פרח, שהסבירו שבתערובת נפסל אחד - הפורח או אחר במקומו, והשני חבירו של

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ט אדר - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מסבירים גם בבא זו. (29) כלומר, החזרה השלישית. רבינו שינה כאן את סדר מנין הפריחות, וקבע חזרה מספר פני עצמו, שלא כדרך המנינים הקודמים. (30) שמא יש בתערוכת שלשה עופות מקנים אחרות, ואפשר שכולם למעלה או כולם למטה, ולפיכך אנו פוסלים שלושה מכאן ושלושה מכאן, ונשארו ארבע חטאות וארבע עולות כשרות שעלו לבעליהן לשם חובה.

ו. קן סתומה³¹ וקן מפרשת, פרח מן הסתומה¹⁴ למפרשת - יקח זוג לשני³². חזר³³ או שפרח³⁴ אחד מן המפרשת לסתומה, ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת - ימותו כל העופות שבסתומה; שאם נתערבה בהן עולה - כל החטאות שבה פסולות³⁵, ואם חטאת נתערבה - כל העולות שבה פסולות, לפיכך ימותו כלן³⁶.

(31) משנה שם ד. (32) ויקבע איזה לחטאת ואיזה לעולה. והמדובר כשנתערבו כל השלושה ואינו יודע איזו חטאת ואיזו עולה. שאם לא נתערבו, אלא העוף שפרח לכאן נתערב עם החטאת או עם העולה, יכול בעל הזוג הראשון לקחת חזרה עוף אחד ולהקריבו לאותו קרבן שנתערב עמו. ואותם השלושה כולם פסולים וימותו, כדין חטאת שנתערבה בעולה (ברטנורא ותפארת ישראל). (33) אחד מן השלושה. ראה למעלה הלכה ג. (34) פירוש, שלא פרח כלום מן הסתומה, אלא מן המפורשת פרח לתוכה. במשנה כתוב: או שפרח מן המפורשת "ראשון". (35) מפני שאי אפשר להקריב אפילו אחד מהתערובת למטה, שמא היא העולה. (36) שהרי אין אנו יודעים אם חטאת נתערבה ונפסלו העולות, או עולה נתערבה ונפסלו החטאות.

ז. חטאת מכאן³⁷ ועולה מכאן וסתומה באמצע, פרח מן האמצע לצדדין אילף אחד ואילף אחד - לא הפסיד כלום, אלא יאמר: זה שהלף אצל החטאות חטאת, וזה שהלף אצל העולות עולה. חזר אחר שנתערבו ופרח אחד מכאן ואחד מכאן לאמצע³⁸ - השנים האמצעיים ימותו, שהרי הן חטאת ועולה מערבין; והצדדין - אלו³⁹ יקרבו חטאת ואלו יקרבו עולה כשהיו⁴⁰. פרח מן האמצעית⁴¹ לצדדין⁴² - כלן ימותו, שמא עולה נתערבה בחטאות וחטאת בעולות.

(37) משנה שם ה. (38) ואינו יודע אם חזרו אותם שפרחו לשם, או אלה שהיו שם בתחילה. (39) ההלכה מתחילה אמנם בלשון יחיד: "חטאת", אבל גם כשהיו הרבה חטאות הדין כך. (40) בצדדים אין חשש תערובת של חטאת ועולה, שאפילו אם המפורשת פרחה ונשארה הסתומה, אפשר להקריבה בין חטאת ובין עולה. (41) אחר שפרחו לתוכה, אחד מכאן ואחד מכאן. (42) אחד לצד זה ואחד לצד זה. במשנה שלפנינו הגירסא: "חזר או שפרח מן האמצע לצדדין", אולם רבינו גורס: "חזר ופרח".

שמונה, והשביעית יש לה שנים עשר²⁴. חזר אחד ופרח פעם שניה²⁵ מזו לזו, וחזר אחד ופרח מן האחרונה לשלמעלה ממנה עד שחזר לראשונה - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו. השלישית והרביעית אין להם כלום²⁶, והחמישית יש לה שני עופות כשרים, והששית יש לה ארבעה, והשביעית יש לה עשרה²⁷. פרח פעם שלישית²⁸ גזל מזו לזו, וחזר פעם רביעית²⁹ מזו לזו - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו, והחמישית והששית נפסלו כלן, והשביעית נשארו לה שמונה עופות כשרין. כשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה - יהיו שמונה מהן כשרין, והששה פסולין³⁰ מפני תערובת גזולות אלו שפרחו בהליכה ובחזרה.

(21) משנה שם ג. (22) כלמעלה בהלכה ג. נמצא, שכל פריחה מפסידה קן שלם, הן בהליכה והן בחזרה. (23) הראשונה נפסלת כשפרח ממנה בפעם הראשונה, כמו שביארנו למעלה, והשניה כשפרח ממנה עוף אחד לשלישית חוששים, שמא זה שפרח משלה הוא ונשארו אצלה רק שלשה עופות משלה, ולפיכך אפשר להקריב רק אחד חטאת ואחד עולה, שאם תקריב שתי חטאות ויקבע העוף שפרח לשלישית לעולה ושמא יקריבוהו שם חטאת, ותהייה שלוש חטאות מעופותיה של בעלת שתיים, ומתוך כך יצא שאסור יהיה להקריב מהשלישית אף חטאת אחת רק עולות ויהיה הפסד יותר גדול, וכאשר חזר ופרח אחד מהשניה לראשונה חוששים שמא משלה פרח ונשארו רק שנים, ואם תקריב אפילו חטאת אחת בלבד שמא הקריבו לחטאות שני העופות שלה שפרחו, ואם כן יקריבו שלש חטאות משלה במקום שתיים שהיא חייבת, וכן הדבר אם תוקרב עולה. ולפי אותו החשבון, יוצאים כל הדינים שבהלכה זו (המפרש על המשנה שם מתפלא, אם השניה אין לה כלום, למה מקריבה השלישית רק שנים, הרי אין כל חשש ששני עופות משלה יוקרבו לחטאות או לעולות, מכיון שזה שפרח לשניה לא יוקרב כלל. ועוד הקשה: אם הראשונה אין לה כלום, למה השניה אין לה כלום? הרי העוף שפרח ממנה לראשונה לא יוקרב. ותיירץ בדוחק, שמפני שנקבע הכלל שפוסל בחזירתו, גזרו גם במקום שאין שם החששות שנאמרו. וראה רבינו בפירושו למשנה זו. ולא ירדתי לסוף דעתו). (24) השביעית מפסידה פחות מאלו שלפניה, מפני שממנה פרח עוף אחד בלבד - לששית, ואילו מהאחרות פרחו שנים, אחד לאלו שלאחריה ואחד שלפניה. (25) פירוש, פרח אחד מן השלישית, שאם פרח אחד מהראשונה או השניה שאין להם כלום, הרי הוא עומד למיתה ונפסלו כולם מפני תערובת של חטאות המתות (תפארת ישראל. וראה פירוש הרא"ש בסוף פרק ב מקינים, בענין אם דין חטאות המתות נוהג בעוף). (26) כל אחת מפסידה ארבעה עופות, כמו בפריחה וחזרה הראשונה וכפי אותו החשבון. (27) מפסידה רק שניים, כפי שביארנו בדין פריחה ראשונה. (28) החשבונות והדינים שלמעלה,

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

(1) יבאר האשה שאמרה הרי עולה קן כשאלד זכר וילדה זכר, ודין פירשה לכהן ואמרה אלו לנדרי ואלו לחובתי.

2 א. האשה² שאמרה: הרי עלי קן כשאלד זכר, וילדה
3 זכר - מביאה ארבעה עופות: שנים לנדרה, והן
4 עולה כמו שבארנו³, ושנים לחובתה משום לדה⁴,
5 והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהכהן
6 צריך לעשות שלש פרידיון⁵ למעלה⁶ ופרידה אחת
7 למטה⁷. טעה⁸ ונעשה שנים למעלה ושנים למטה
8 ולא נמלך⁹ - צריכה להביא עוד פרידה אחת¹⁰
9 ונקריבנה למעלה. במה דברים אמורים? כשהביאה
10 הארבעה ממין אחד, כגון שהיו כלן תורין או בני
11 יונה¹¹; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה,
12 ונעשה שנים למעלה ושנים למטה¹² - צריכה להביא
13 עוד תור וכן יונה ונעשה שתייהן למעלה כדי לצאת
14 ידי חובתה; שאם עשה בתחלה שתי תורין
15 למטה¹³ - צריכה תור למעלה להשלים חובתה¹⁴,
16 ואם עשה שני בני היונה למטה - צריכה בן יונה
17 למעלה¹⁵ להשלים חובתה. שאין אדם מביא חובתו
18 גזל אחד תור ואחד¹⁶ בן יונה, אלא או שניהן תורין
19 או שניהן בני יונה¹⁷.

(2) קנים פ"ג מ"ו. רבינו מבאר כאן הדינים בהתאם לפירוש
למשנה זו. אולם לרש"י (זבחים סז:) שיטה אחרת בזה.
(3) לא מצאתי בשום מקום ב'משנה תורה' במפורש שקיני
נדר ונדבה הם כולם עולות. אמנם כתב כן בפירוש
בהקדמתו לסדר קדשים ובכמה מקומות בפירושו על
המשנה, אבל כשרבינו אומר סתם: "כמו שביארנו" מתכוון
הוא לספרו הגדול, ולפיכך יש להניח שכוונתו למה שכתב
למעלה בפ"א הי"א, שאין עוף בא שלמים (כולל תודה),
וחטאת ואשם אינם באים אלא על חטא, ויצא מזה שכולן
עולות. (4) מדובר ביולדת עניה, אבל עשירה מביאה כבש
לעולה ועוף לחטאת (ויקרא יב, ו, ח). (5) שלושה עופות.
(6) כדין עולה. (7) חטאת חובה. (8) הכהן. (9) לא שאל
את האשה איזו חטאת ואיזו עולה, ואם כן הוא קובע
(למעלה פ"ז ה"ח). (10) השנים שלמעלה כשרות והן
עולות, ולמטה אחת - והיא חטאת - כשרה, והשניה פסולה
ועליה להביא עולה שלישית. (11) יולדת עניה, מביאה
שתי תורין או שני בני יונה. (12) פירוש, שעשה מין אחד
למעלה ומין אחד למטה, ואינו יודע איזה מין למטה ואיזה
למעלה (ראה ראב"ד, לא השיג אלא פירש דברי רבינו, וכן
פירש רבינו עצמו בפירושו למשנה). (13) ואם כן הקריבה
תור לחטאת, ומחויבת להביא תור לעולה ולא בן יונה, כמו
שמסיים רבינו בהלכה זו. (14) קרבנות הלידה. (15) כמו
שביארנו בתורים. (16) בדפוס רומא ר"מ: "גזול אחד תור
ואחד בן יונה", וגירסה זו נכונה. (17) ולפיכך צריכה
להביא תור ובני יונה. במשנה שם, פ"ב מ"ה, שנינו סתם:
"אין מביאין תורין נגד בני יונה ובני יונה נגד תורין". ורבינו
הוסיף וכתב: "שאין אדם מביא חובתו", לומר לך שרק קן
חובה צריכה להיות ממין אחד, אבל נדבה מותר להביא

משני מינים. והטעם, מפני שדין זה למדו ב'תורת כהנים'
(תזריע פ"ד) מן הכתוב "את האחד חטאת ואת האחד
עולה" (ויקרא ה, ז) ומן הכתוב (שם יב, כ): "אחד לעולה
ואחד לחטאת", ושניהם נאמרו בקיני חובה.

20 ב. פירשה נדרה¹⁸ ואמרה לפה: אלו לנדרי ואלו
21 לחובתי¹⁹, ונעשה הפה שנים למעלה ושנים
22 למטה, ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה ואי זה
23 מהן עשה למטה - צריכה להביא שלשה עופות:
24 שנים לנדרה²⁰ ואחד להשלים חובתה. ונעשו השנים
25 למעלה, שהרי פירשה נדרה, ושם שנים של נדרה
26 נעשו למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים?
27 כשהביאה הארבעה שפירשה נדרה בשנים מהן ממין
28 אחד²¹; אבל אם היו שני מינין²² - תביא ארבעה
29 אחרים: שנים ממין שפירשה בו נדרה ונעשו
30 לנדרה²³, ושנים מאי זה מין שתירצה יהיו לחובתה,
31 ונעשו אחד אחד למעלה ואחד למטה.

(18) קנים פ"ג מ"ו. גם הלכה זו מתבארת בהתאם לפירוש
רבינו למשנה זו. (19) ונתערבו ביד הכהן. (20) שלוש
עופות נפסלו, כדין עולה שנחערבה בקן סתומה (למעלה
פ"ח ה"ד), שאין כשר אלא מנין העולות שבקיני החובה
(ראה שם ההערות), ואם כן עליה להביא שתי עולות
לנדרה, וגם חטאת לחובתה, שהרי החטאת שהביאה נפסלה
גם כן. (21) פירוש, כל הארבעה היו ממין אחד, ושנים
מהם פירשה שהם לנדרה. (22) ואשה קבעה מין אחד
לנדרה, והכהן אינו זוכר מה עשה למעלה ומה למטה.
(23) דוגמה: האשה נדרה שתי תורין ושתייהן עולות (ראה
ה"א), ושם עשה הכהן שתי התורין למטה ונפסלו, כדין
עולה שעשאה למטה, ואם כן עליה להביא שנים אחרות,
ובמקרה זה לא הקריבה האשה את חטאת החובה שלה,
שהרי החטאת שהביאה נעשתה למעלה ונפסלה.

32 ג. קבעה נדרה²⁴ ואמרה: אם אלה זכר - הרי
33 עלי שתי תורין²⁵, וילדה ויהביאה ארבעה
34 עופות²⁶, שנים לנדרה ושנים לחובתה, ונעשה²⁷
35 שנים למעלה ושנים למטה, ולא ידע אי זה
36 נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה²⁸, וגם היא
37 שכתה ולא ידעה באי זה מין קבעה נדרה אם
38 בתורין או בבני היונה²⁹ - הרי זו צריכה להביא
39 שתי תורין עם שני בני יונה לנדרה³⁰, ונעשו
40 ארבעתן למעלה, ותביא גזל אחד³¹ להשלים
41 חובתה, ונעשה למעלה³²; (שפבר עשה שנים
42 למטה, שהם חטאת). במה דברים אמורים?
43 כשהביאה הארבעה תחלה³³ ממין אחד; אבל אם
44 היו שני מינין³⁴ - צריכה להביא שלשה עופות:
45 שתי תורין עם שני בני יונה לנדרה³⁵, ותביא
46 לחובתה שתי תורין או שני בני יונה³⁶, ונעשה
47 אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם לפה
48 ושכתה מה נתנה לו³⁷, והלך הפה ונעשה ואינו

רבינו למשנה זו). (41) ללידתה ולנדרה, וגם שכחה מה נתנה לכהן, והכהן אינו זוכר אם עשה הכל למעלה או הכל למטה או מחצה למעלה ומחצה למטה. (42) עופות. (43) כמו בדין שבהלכה הקודמת. (44) שמא קבעה קרבנות עשירה, ומחויבת להביא חטאת העוף ביחד עם הכבש לעולה אע"פ שהקריבה כבר עולת עוף ביחד עם חטאת עוף (ההלכות שבפרק זה מיוסדות על פירוש רבינו למשניות קנים. אמנם במשנה עצמה שם לא הוזכר כבש, אלא: "ושיתם לחובתה וחטאת אחת". אבל רבינו הוסיף כבש, מפני שקשה היה לו למה היא חייבת להביא עוד חטאת אחת, אחרי שהקריבה שני עופות אחד לחטאת ואחד לעולה. וכדי לסלק קושיה זו, פירש שאולי קבעה ללידתה קרבנות עשירה, ועליה להביא גם כבש, ועמו חטאת העוף - (כסף-משנה).

11 ה. וְכָל הַחֲטָאוֹת הָאֵלּוּ אֵינָן נֶאֱכָלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם
12 סֵפֶק.⁴⁵

(45) משנה, סוף תמורה: חטאת העוף הבא על הספק - תשרף.

יום ש"ק א' ניסן ה'תשע"ח

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

(1) יבאר כל המנחות שקמצן אחד מהפסולים לעבודה, ואם לקט הלבונה.

13 א. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁקָּמְצָן אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין לְעִבּוּדָה
14 - הֵרִי הֵם פְּסוּלוֹת. וְכֵן אִם לָקַט הַלְּבוֹנָה - פְּסוּל²,
15 אֵף עַל פִּי שְׂלֹא קָמַץ.

(2) אחרי הקטרת הקומץ מלקט הכהן את כל הלבונה שעל המנחה ומקטירה.

16 ב. קָמַץ הַכֶּשֶׁר וְנָתַן לַפִּסּוּל, קָמַץ בְּיָמֵינוּ וְנָתַן
17 לְשִׁמְאָלוֹ, וְאַחֵר כֶּף נִתְּנוּ לִפְלִי; קָמַץ מִכְּלִי קָדֵשׁ
18 וְנָתַן לְכָלִי חַל - פְּסוּל.

19 ג. קָמַץ וְעָלָה בִּידוֹ צְרוּר אוֹ גִּרְגִּיר מְלַח אוֹ קֶרֶט
20 לְבוֹנָה - פְּסוּל³.

(3) מפני שהקומץ חסר מקום הצרור או הגרגיר, וקומץ חסר - פסול.

21 ד. קָמַץ עַד שֶׁהוּא בַּחוּץ⁴ וְנִכְנַס לְפָנִים - יַחְזוֹר
22 וְיִקָּמַץ בְּפָנִים וְכֶשֶׁר.

(4) חוץ לעזרה.

23 ה. נִתְּפַזֵּר הַקָּמֶץ עַל גְּבִי הַרְצָפָה - יַחְזוֹר וְיִאֲסַפְּנוּ⁵.

(5) והמדובר, כשנתפזר אחר שנתקדש בכלי שרת, אבל אם נתפזר לפני שנתקדש - נפסל, כמו דם שנשפך על הרצפה לפני שנתקבל בכלי.

24 ו. הֵיטָה הַמִּנְחָה שְׂלֹא בְּכָלִי שֶׁרַת, אוֹ שֶׁהִיא קָמְצָה

1 יוֹדֵעַ הֵיכָן עָשָׂה, אִם הִפֵּל לְמַעְלָה אוֹ הִפֵּל לְמִטָּה
2 אוֹ מִחְצָה לְמַעְלָה וּמִחְצָה לְמִטָּה - הֵרִי זוֹ תְּבִיא
3 שְׁתֵּי תוֹרִים עִם שְׁנֵי בָּנֵי יוֹנָה לְנִדְרָה³⁸, וְתְּבִיא
4 שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בָּנֵי יוֹנָה לְחוֹבְתָהּ³⁹.

(24) שם. פירוש, כשנדרה קבעה את המין, ואמרה הרי עלי להביא מין פלוני, ואם הביאה מין שני לא יצאה ידי חובתה. (25) לדוגמה נקט "תורים". שהרי מדובר בשכחה איזה מין קבעה. (26) ממין אחד, ופירשה איו מהם לנדרה ואיו לחובתה (כסף-משנה, וראה 'תוספות יום-טוב'). (27) הכהן. (28) כלומר, שאינו יודע אם עשה למעלה את העופות שקבעה האשה לנדרה. (29) כלומר, יודעת היא איזה מין נתנה לכהן להקריבו לנדרה, אבל אינה יודעת אם זה הוא המין שקבעה בשעה שנדרה (כסף-משנה). (30) יש כאן שני ספקות לחומרא: א. שמא העופות שנתנה אינם מאותו המין שנדרה, וספק זה מחייב אותה להביא עוד שני עופות ממין השני, כגון אם הראשונים היו תורים תביא שני בני יונה לנדרה ולא יותר, כי שני תורים מארבעת הראשונים עלו לחובת לידתה. ספק ב. שמא עשה הכהן למטה את שני העופות שפירשה לנדרה שדינם למעלה, במקרה זה נפסלו שניהם. ואם כן לא הקריבה כלום לתשלום נדרה, ומפני שאינה יודעת מה נדרה - תורים או בני יונה - צריכה להביא קן מזה וקן מזה, היינו ארבעה עופות וכולם למעלה, שהרי כולם עולות. (31) מאיזה מין שתרצה, נוסף על הארבעה. וגו' זה יוקרב חטאת ללידתה, שמא השנים שהוקרבו למטה היו אלה שפירשה לנדרה לעולות. (32) צ"ל: למטה. ולמחוק התיבות המוקפות (כסף-משנה). (33) שני הקנים הראשונים. (34) והכהן אינו זוכר איזה מין עשה למעלה ואיזה למטה. (35) כמו במין אחד. (36) כשהביאה שני מינים, אין אנו יודעים מאיזה מין היתה עולת הלידה, ומפני שהחטאת והעולה צריכות להיות ממין אחד (ראה למעלה ה"א), אינה יכולה להשלים את החטאת אלא צריכה להביא זוג שני אחד לחטאת ואחד לעולה. (37) יודעת מה קבעה לנדרה, אבל אינה יודעת אם נתנה לכהן אותו המין שנדרה. (38) שהרי לא ידוע אם שילמה את נדרה. (39) שמא עשה למטה את העופות שפירשה לנדרה ונפסלו, ולא הקריבה חטאת כלל. ומפני שאין אנו יודעים מאיזה מין היתה העולה שעלתה לחובתה, מחויבת להביא עולה ממין אחד מאיזה שתרצה (הכסף-משנה מעיר, שדין האחרון הזה אינו נמצא במשנה, כי מה שנאמר שם "נתנתם לכהן וכו'" מתפרש למטה בה"ד").

5 ד. קָבַעַה חוֹבְתָהּ⁴⁰ וְקָבַעַה נִדְרָה וְשָׁכַחָה בְּמָה
6 קָבַעַה⁴¹, וְאֶפְשָׁר שֶׁחוֹבְתָהּ כָּבֵשׁ לְעוֹלָה וּפְרִידָה אַחַת
7 תּוֹר אוֹ בֶן יוֹנָה לְחֲטָאֵת; לְפִיקָה תְּבִיא שְׂשָׂה
8 פְּרִידִין⁴²; אֲרַבְּעָה לְנִדְרָה וּשְׁנַיִם לְחוֹבְתָהּ⁴³, וְעוֹד
9 תְּבִיא חֲטָאֵת אֶחָד בֶּן יוֹנָה אוֹ תּוֹר עִם כָּבֵשׁ⁴⁴.
10 נִמְצְאוּת שֶׁהִבִּיֵּא שְׁבַעַה עוֹפוֹת [וְכָבֵשׁ].

(40) קבעה איזה סוג של קרבנות תביא ללידתה, קרבנות עשירה או עניה (ראה למעלה הערה כג), אבל לא קבעה מאיזה מין עופות תביא ללידתה (כסף-משנה. וראה פירוש

(15) משום "לא ישים עליה שמן".

25 יב. נתן משהו שמן¹⁶ על גבי פזית מן המנחה -
26 פסלה מספק. אבל אם נתן השמן על פחות מן המנחה
27 - לא פסלה¹⁷. ואינו פוסל הלבונה¹⁸ עד שיתן פזית
28 ללבונה¹⁹.

(16) של חולין או של מנחה אחרת. (17) משום שנאמר
(שם): "לא ישים עליה" ועליה משמע שיעור חשוב.
(18) פירוש, הלבונה אינה פוסלת. (19) בלבונה נאמר
(שם): "לא יתן" ונתינה בכזית, מה שאין כן בשמן שנאמר
בו "לא ישים".

29 יג. אפלו נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה -
30 פסל²⁰ עד שילקט.

(20) והטעם, מפני שבלבונה נאמר עוד פעם "עליה"
שמשמעותה שיעור חשוב, וכלל בדינו: אין ריבוי אחר
ריבוי אלא למעט.

31 יד. גבלה במים וקמץ - פשרה; לא נאמר
32 חרבה²¹ אלא משמן.

(21) "וכל מנחה בלולה בשמן וחרובה" (ויקרא ז, ו) וחרובה
היינו מנחת חוטא.

33 טו. מנחה שקמצה פעמים - פשרה. אפלו
34 פעמים רבות. והוא שיקטיר פזית בבת אחת,
35 שאין הקטרה פחותה מפזית.

36 טז. הקריב הקמץ בלא מלח - פסולה; שהמלח
37 מעכב במנחה, כמו שבארנו. מנחה שחסרה קדם
38 קמיצה - יביא מתוך ביתו וימלאנה; שהקמיצה היא
39 הקובעת²², לא נתינתה²³ בכלי שרת.

(22) בשעת הקמיצה צריכה להיות שלימה. (23) לפני
הקמיצה.

40 יז. התנדב קמץ לבונה בפני עצמו²⁴, אם חסר כל
41 שהוא - פסול. וכן שני בזיכי לבונה שעם הלחם²⁵,
42 אם חסר אחד מהן כל שהוא - פסולין²⁶, עד שיהיו
43 שני קמצין מתחלה ועד סוף.

(24) לא עם מנחת סולת. (25) בלחם הפנים כתוב בתורה
(ויקרא כד, ז): "ונתת על המערכת לבונה זכה". בזיכים -
כלים שנותנים בהם את הלבונה. (26) ואף על פי שאינה
באה לבדה אלא עם הלחם.

44 יח. הפריש שני קמצין²⁷ למנחה אחת, ואבד אחד
45 מהן: קדם קמיצה - לא הקפעה²⁸; לאחר קמיצה -
46 הקפעה ופסולה, מפני שרפה לבונה²⁹. וכן אם הפריש
47 ארבעה קמצים לשני בזיכי לחם²⁹, ואבדו שנים
48 מהם: קדם סלוק הבזיכים³⁰ - לא הקפעה וכשרים;
49 לאחר סלוק הבזיכין - הקפעה ופסולין מפני
50 הרבוי³¹.

1 שלא בכלי שרת, או שהעלהו למזבח שלא בכלי
2 שרת, או שבללה בשמנה חוץ לעזרה⁶ - פסולה,
3 עד שתהיה בלילה בפנים.

(6) ואף על פי שבלילה כשרה בזר - פסולה בחוץ.

4 ז. כל המנחות שניצק עליהן השמן פסול לעבודה,
5 כגון הזר וכיוצא בו, או שבללן או פתתם⁷ או מלחן
6 - פשרות. הגישן או הגיפן⁸ - חוזר הפהן ומגיש או
7 מגיף; ואם לא הגיש ולא הגיף הפהן - פשרות.
8 שגאמר: והביאה אל בני אהרן וקמץ - מקמיצה
9 ואילך מצות פהנה; למד על ציקה ובלילה שפשרה
10 בזר.

(7) במנחה על המחבת כתוב בתורה (ויקרא ב, ו): "פתות
אותה פתים" ובגמרא שם עה. למדו מכאן לכל המנחות.
(8) המנחות יש מהן טעונות הגשה למזבח והנפה, ויש
טעונות הגשה ולא תנופה.

11 ח. מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת או שמן
12 חליץ כל שהוא - נפסלה. חסר שמנה - פסולה;
13 חסר לבונה⁹ - פשרה. והוא שיהיו עליה שני קרטי
14 לבונה, אבל קרט אחד - פסולה; שגאמר: את כל
15 לבונה.

(9) שנינו (שם קו): "האומר הרי עלי לבונה לא יפחות
מקומץ" ורבינו (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יב הלכה ז)
פוסק, שגם הלבונה הבאה עם המנחה שיעורה קומץ.
ומלמדנו כאן ששיעור זה הוא לכתחילה אבל בדיעבד אם
חסר כשרה.

16 ט. רבה שמנה¹⁰ ולבונה: עד שני לגין¹¹ לכל
17 עשרון ושני קמצי לבונה לכל מנחה - פשרה¹²; שני
18 לגין או שני קמצין או יותר על זה - פסולה.

(10) מצוותה לוג שמן לכל עשרון סולת. (11) כגון
שהפריש שני לוגין למנחה זו, אבל אם נפל לתוכה שמן של
חולין או של מנחה אחרת אפילו כל שהוא פסול.
(12) בריבה שמנה כתב רבינו "שני לוגין לכל עשרון" ואילו
כאן כתב "לכל מנחה" ומשמע שאפילו מנחה גדולה בת
כמה עשרונות טעונה קומץ אחד לבונה בלבד, אולם
בפירושו על המשנה כתב: "והוא שיתן משני קמצים (כך
צריך להיות) של לבונה ומעלה בעשרון".

19 י. מנחת חוטא¹³ שנתן עליה שמן או על הקמץ
20 שלה - נפסלה. נתן עליה לבונה - ילקטנה. היתה
21 שחוקה¹⁴ - הרי זו פסולה מספק, שהרי אי אפשר
22 ללקט.

(13) נאמר בה (ויקרא ה, יא): "לא ישים עליה שמן ולא יתן
עליה לבונה". (14) ואי אפשר ללוקטה, אבל אינה מעורבת
בסולת.

23 יא. נתן שמן על שריה אחר שקמץ - אינו לוקה¹⁵
24 ולא פסלה, שהרי הקמץ פשר.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק א' ניסן - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קסט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 כה. הדביק הקמץ לדפן הפלי וקמץ³⁸, או שהפך
25 הפלי על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר,
26 ואם הקטיר - הרצה.

(38) מן הסולת שעל יד דופן הכלי ממש, כך מפרש רבינו
את האיבעיא. אבל רש"י שם מפרש שהמדובר שאחרי
הקמיצה הדביק את הקומץ לדופן כלי שרת כדי לקדשו ולא
הניחו בתוך הכלי על שוליו.

27 כו. עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו, והפריש
28 חלק אחר תחתיו ונמצא האבוד, והרי שלשתן
29 מנחין בכלי אחד ואין נוגעין זה בזה³⁹: נטמא זה
30 שאבד - הרי הוא מצטרף עם חלק ראשון ונפסל⁴⁰,
31 וזה שהפריש אינו מצטרף⁴¹ אלא לשלים עליו⁴².
32 נטמא המפרש - מפרש וראשון מצטרפין⁴³ ונפסלו,
33 וזה שנמצא אינו מצטרף עמהן⁴⁴. נטמא החלק
34 הראשון - הרי האבוד והמפרש תחתיו מצטרפין⁴⁵.

(39) ושנינו במסכת חגיגה כ: "כלי (שרת) מצרף מה
שבתוכו" (לענין טומאה) ואפילו אין נוגעים זה בזה.
(40) שהרי לפני שאבד היו שניהם מצורפים למנחה אחת.
(41) שהרי שני אלה לא עמדו מעולם להצטרף יחד ולפיכך
אין הכלי מצרפם להיפסל. (42) כדין מנחה שחסרה
בהלכה טז. (43) מפני שהצטרפו למנחה אחת לפני שנמצא
החלק האבוד. (44) כי מעולם לא עמד להצטרף עם
המופרש. (45) מפני ששניהם היו מצורפים לראשון.

35 כז. וכן לענין קמיצה: קמץ מן הנמצא - שנינו
36 עם החלק הראשון⁴⁶ נאכלין, והמפרש אינו נאכל.
37 קמץ מן המפרש - שנינו נאכלין⁴⁷, והנמצא אינו
38 נאכל. קמץ מן הראשון - שניהן⁴⁸ אין נאכלין;
39 לפי ששניהן שנירים יתרים⁴⁹, שהרי הן עשרון
40 שלם, ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא אסורה.
41 והיאף קרב הקמץ הזה, והרי לפנינו עשרון
42 ומחצה? מפני שהקמיצה תלויה בדעת הפהן,
43 ובעת שקומץ אין דעתו אלא על העשרון בלבד⁵⁰,
44 והרי החלקים אינן נוגעין זה בזה.

(46) כולו, שהקומץ של הנמצא עשה אותו שיריים.
(47) וכן כל החלק הראשון. (48) האבוד והמופרש; אבל
שיירי הראשון נאכלים. (49) הקומץ שייך לכל שלושת
החלקים, היינו עשרון ומחצה ואינו יכול להתיר אלא עשרון
אחד. ואף על פי כן נאכלים השיריים של חלק הראשון.
(50) היינו חצי העשרון שממנו קמץ ואחד משני חצאי
העשרונים האחרים ומפני שאין אנו יודעים איזה הצטרף -
שניהם אסורים.

45 כח. קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת -
46 מקטיר שניהן כאחת והן פשרות. וכן אם נתערב
47 הקמץ במנחת פהנים⁵¹ או במנחת הנסכים או
48 בפחתי פהן גדול⁵² - הרי אלו פשרות ויקטיר הפל
49 בקאחד, שהפל לאשים⁵³.

(27) לבונה. (28) לא נקבעה השתייכותם למנחה ולפיכך
כשרה, שבשעת קביעתה היה רק קומץ אחד. (29) מצוותה
- קומץ לכל מערכת, היינו שני קמצים לשתי המערכות של
לחם הפנים. (30) בכל שבת מסדרים את הלחם על
השולחן שבהיכל ונותנים עליו את הלבונה ולשבת הבאה
מסלקים את הבויזים ומקטירים את הלבונה ואחר כך
מחלקים את הלחם לכהנים. (31) שריבה לבונתם.

1 יט. קמץ מנחה שנטמא והקטירו - הציץ מרצה,
2 שנאמר: ונשא אהרן. יצא הקמץ³² חוץ לעזרה
3 והכניסו והקטירו - אין הציץ מרצה. שהציץ מרצה
4 על הטמא, ואינו מרצה על היוצא.

(32) ונפסל ביוצא.

5 כ. קמץ את המנחה ואחר כך נטמאו שיריה פלן או
6 נשרפו או יצאו חוץ לעזרה או אבדו - לא יקטיר
7 הקמץ, ואם הקטיר - הרצה. נשאר מעט מן
8 השירים בפשרותן - יקטיר הקמץ, ואותן השירים
9 שנטמאו אסורין באכילה³³.

(33) ולמדו דין זה מהכתוב (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן
המנחה לאהרן ולבניו" ולא הנותרת מן הנותרת.

10 כא. היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון
11 של מנחה, אף על פי שהוא מערב מלמעלה - לא
12 יקמץ, ואם קמץ - פסולה.

13 כב. הנה הפלי חלוק במחיצה מלמעלה ומערב
14 מלמטה - קומץ ממנו³⁴.

(34) עריבת תרנגולים דינה ככלי אחד. ומפרש רבינו שעריבת
תרנגולים חלוקה במחיצה למעלה והמחיצה אינה מגיעה
לשולי הכלי.

15 כג. חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה
16 בזה, ואין ביניהן מחיצה - הרי זה ספק אם מצרף
17 הפלי לקמיצה או אינו מצרף. לפיכך לא יקמץ, ואם
18 קמץ - לא יקטיר, ואם הקטיר - הרצה, ולא יאכלו
19 השירים.

20 כד. קמץ ונתן הקמץ למעלה על השלחן פנגד
21 גבה מערכת לחם הפנים - קדשו השלחן³⁵
22 להפסל³⁶, אבל אינו מקדשו לקרב. ואינו קרב עד
23 שיתקדש בכלי³⁷ שרת הראוי לקמץ.

(35) כשם שאויר השולחן מקדש את לחם הפנים כך הוא
מקדש את הקומץ באותו הגובה היינו חמישה עשר טפחים
לר' יהודה שם צו. (36) בלינה וביוצא. לפני קידושו בכלי
שרת אינו נפסל בלינה וביוצא. (37) רש"י בפירושו השני
שם פז: מפרש, שהקומץ נפסל לגמרי ואין להקריבו אפילו
אם יקדשוהו אחר כך בכלי שרת, ורבינו סובר כפירושו
הראשון, שקידוש השולחן אינו מספיק כדי להקריב את
הקומץ וטעון קידוש נוסף בכלי שרת.

(9 שם עו: 10) בחג השבועות מקריבים שני כבשים שלמי ציבור, ועממהם שתי הלחם. ראה הלכה א.

ד. וכן¹¹ שני סדרים¹² שחסרו: עד שלא הקטירו¹⁷ הבזיכין¹³ - פסולין; משחקטרו - פשרים.¹⁸

(11 תוספתא שם. 12) שתי מערכות של לחם הפנים. (13) ראה למעלה פרק יא הלכה יז.

ה. אבל¹⁴ הנסכים¹⁵ שחסרו, בין משקרב הזבח בין עד שלא קרב - פשרים, ויביא נסכים אחרים למלאתן.²¹

(14 תוספתא שם. 15) הבאים עם הקרבנות.

ו. נסכים¹⁶ שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח: אם נפסל בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב¹⁷; נפסל מקבלה ואילך¹⁸ - קדשו הנסכים לקרב¹⁹; שאין הנסכים מתקדשים לקרב אלא בשחיטת הזבח. ומה יעשה בהן?²⁰ אם היה שם זבח אחר זכות באותה שעה²¹ - יקרב עמו; ואם לא היה שם זבח אחר זכות באותה שעה - נעשו כמי שנפסלו בלינה וישרפו²². במה דברים אמורים? בקרבן צבור, מפני שלב בית דין מתנה עליהן²³; אבל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקרב עמו זבח אחר²⁴, ואף על פי שהוא זכות באותה שעה, אלא מניחן עד שיפסלו בלינה²⁵ וישרפו.³³

(16) משנה שם עט. וברייתא שם מז. (17) אבל קדשו להיפסל בלינה. (18) פירוש, הקבלה היתה פסולה. כסף-משנה. (19) שהשחיטה מקדשת את הנסכים ליקרב, כדעת רבי בברייתא שם. ובזה מסולקת השגתו של הראב"ד (ראה כסף-משנה). (20) הלא אי-אפשר לנסכם על המזבח בלי קרבן? (21) ואין עמו נסכים. (22) שם עט: נעשו כמו שנפסלו בלינה. ואעפ"כ צריך להלינם ואחר-כך ישרפם, מפני שמן התורה הם כשרים (ראה הערה כב), וגם אין פסולם בגופם אלא מחמת דבר אחר. וראה בסוף הלכה זו בדיון קרבן יחיד, כשיש זבח זכות. (23) בית-הדין דואג לכל המכשולות האפשריים, ומתנה שאם ייפסל הזבח, יקרב הנסכים עם זבח אחר, ומן הדין מותר להקריבם אפילו עם זבח שלא היה זכות באותה שעה, וחכמים גזרו ואסרו (שם). (24) שבקרבן יחיד אין לומר לב בית-דין מתנה. ראה תוספות שם טו: ד"ה אפשר. (25) בלשון התלמוד: "עיבור צורה". שנינו בתוספתא פסחים פרק ו הלכה ו, ובגמרא שם לד: "זה הכלל, אירע פסול בגופו ישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה". ובדין שלפנינו, אין הפסול בגוף הנסכים, ולפיכך טעונים עיבור צורה.

ז. וכל הזבחים²⁶ שנזבחו שלא לשמן - יקרבו³⁴ נספיהם.³⁵

(26) שם צא. למדו דין זה מכלל ופרט וכלל.

ח. ולד תודה²⁷ ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה³⁶

(51) שכולה כליל. (52) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשרון סולת, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה כליל. (53) מוקטר על האש. ואין האחת מבטלת את השנייה, מפני ש"עולים (דברים העולים למזבח להקריבה) אין מבטלים זה את זה" (שם כב:), מה שאין כן שאר מנחות שהשיריים נאכלים ואסור להקטירם.

1 כט. שתי מנחות שלא נקמצו שנתערבו זו בזו: אם יכול לקמץ מזו בפני עצמו⁵⁴ ומזו בפני עצמו - פשרות, ואם לאו - פסולות.³

(54) ולא יתערב בקומץ קמח מהמנחה השנייה.

4 ל. קמץ שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר⁵⁵; ואם הקטיר הכל - זו שנקמצה עלתה⁶ לבפלים⁵⁶, וזו שלא נקמצה לא עלתה לבפלים.

(55) שאסור להקטיר את המנחה שלא נקמצה. (56) יצאו ידי חובתם.

7 לא. נתערב קמצה בשיריה, או שנתערבו שיריה בשירי חברתה - לא יקטיר, ואם הקטיר - עלתה⁹ לבפלים⁵⁷.

(57) ולמה אין השיריים מבטלים את הקומץ? בגמרא שם (כג:): למדו בגזירה שווה שיריים מקמצים, כשם שקמצים אינם מבטלים זה את זה כך גם שיריים אינן מבטלים את הקומץ.

פרק שנים עשר

(1) יבאר שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף או חסר במדותם.

10 א. שתי² הלחם³ ולחם הפנים⁴ ועמר התנופה⁵ שהוסיף במדתן או חסר כל שהוא - פסולות.¹¹

(2) תוספתא מנחות פרק ח הלכה א. (3) שמקריבים בחג השבועות, מצוותם עשרון לכל לחם. (4) שמסדרים בכל שבת, מצוותם שני עשרונים לכל לחם. (5) שמקריבים בששה עשר בניסן, מצוותו עשרון אחד. בתוספתא לא נזכר עומר התנופה, והוא נכלל בכל המנחות שנאמר שם דינן. וראה ברייתא מנחות עו:

12 ב. חלות⁶ תודה⁷ ורקיקי נזיר⁸ שחסרו: עד שלא נזרק דם הזבח - פסולין; משנזרק דם הזבח - פשרין.¹⁴

(6) תוספתא שם פרק ד הלכה ה. (7) המביא בהמה לקרבן תודה, מביא עמה ארבעים חלות. (8) נזיר אחרי מלאת ימי נזרו חייב להקריב שלוש בהמות, ומביא עמהן עשר חלות ועשרה רקיקים (משנה שם עח). ומה בין חלות לרקיקים? חלות נילושות בשמן ובמים פושרים, ורקיקים נילושים במים פושרם בלבד, ואחרי אפייתם מושהים אותם בשמן (הלכות מעשה הקרבנות פרק יג הלכה ח).

15 ג. וכן שתי הלחם⁹ שחסרו: עד שלא נזרק דמן של כבשים¹⁰ - פסולין; משנזרק דמן - פשרים.¹⁶

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק א' ניסן - ספר עבודה - הל' פסולי המוקדשין קעא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יָבִיא בַּמַּעוֹת תּוֹדָה בְּלֹא לֶחֶם⁴². וְכֵן הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת
לְתוֹדָתוֹ וְאֶבְדּוּ, וְהַפְרִישׁ תּוֹדָה תַּחְתִּיתָהּ וְאַחֵר כֶּף
נִמְצָאוּ הַמַּעוֹת - יָבִיא מִן הַמַּעוֹת תּוֹדָה וְלֶחֶם⁴³,
וְזוֹ הַתּוֹדָה הָאַחֲרוֹנָה תִּקְרָב בְּלֹא לֶחֶם.

(39) תוספתא שם פרק ח הלכה יא. (40) שדינה כמותר
תודה. (41) ככל תודה. (42) פירוש, בראשונה יקריב את
האבודה עם הלחם, ואחריה בלי לחם, את השניה שקנה
במעוֹת שהפריש. (43) כלומר, מקריבים בתחילה את
התודה שקנה בדמים שהופשו קודם שהפריש את הבהמה
לתודה. ואין בדינים אלה סתרה להאמור למעלה בהלכה ח,
שיכול להקריב איזו מהן שירצה, כי יש לחלק בין בהמות
למעוֹת.

יא. הָאוֹמֵר⁴⁴: הָרִי זֶה תּוֹדָה וְהָרִי זֶה לֶחֶם, אֶבֶד
הַלֶּחֶם - מִבֵּיא לֶחֶם אַחֵר, אֶבֶדָה הַתּוֹדָה - אֵינוֹ
מִבֵּיא תּוֹדָה אַחֲרָת. מִפְּנֵי שֶׁהַלֶּחֶם בָּא בְּגִלּוֹל
הַתּוֹדָה⁴⁵, וְאִין הַתּוֹדָה בָּאָה בְּגִלּוֹל הַלֶּחֶם.

(44) שם פ. מימרא של רבא. (45) ולפיכך, אע"פ שאמר
"הרי זו", חייב להביא לחם אחר כשהתודה קיימת.

יב. הַפְרִישׁ⁴⁶ מַעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְנוֹתְרוֹ - מִבֵּיא בֶּהֶן
לֶחֶם; הַפְרִישׁ לֶלֶחֶם וְהוֹתִיר - אֵינוֹ מִבֵּיא בֶּהֶן תּוֹדָה.

(46) מימרא של רבא שם. והטעם, מפני שלחם נקרא תודה,
שנאמר (שם): "והקריב על זבח התודה חלות מצות", אבל
תודה אינה קרויה לחם.

יג. הָאוֹמֵר⁴⁷: הָרִי זֶה תּוֹדָה, וְנִתְעַרְבָה בַּתּוֹמֶרְתָּהּ,
וּמִתָּה אַחַת מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא - הָרִי זֶה
הַנִּשְׁאָרָת אֵין לָהּ תִּקְנָה; שְׁאֵם יָבִיא עִמָּה לֶחֶם -
שְׁמָא הַתּוֹמֶרְתָּהּ הִיא⁴⁸, וְאֵם הִבְיָאָה בְּלֹא לֶחֶם - שְׁמָא
הַתּוֹדָה הִיא. לְפִיכָךְ לֹא תִקְרָב זֶה לְעוֹלָם, אֲלֹא תִרְעָה
עַד שִׁיפֹל בָּהּ מוֹם⁴⁹.

(47) שם. תני ר' חייא. (48) ותמורה אינה צריכה לחם.
ואע"פ שאמרנו למעלה בהלכה ח שתמורה לפני כפרה
טעונה לחם, וכאן לפני כפרה אנו עומדים, דעת רבינו
שבאומר "הרי זו" ומתה, דינה כלאחר כפרה, מפני שאינו
חייב להביא אחרת במקומה. (49) ותימכר ויפריש מעוֹת
לתודה אחרת, ויקח מדמים אלה ואלה בהמה לתודה
ולחמה, ומותר הדמים יהיו למותר תודה, ואינה צריכה
לחם, כמו שכתב בהלכה י באבודה, באומר הרי עלי (ראה
השגת הראב"ד וכסף-משנה, ותשובות חכם-צבי סי' כד).

יד. תּוֹדָה שֶׁנִּפְרָסָה חֲלָה מִחֲלוֹתֶיהָ - בְּלֹן פְּסוּלוֹת⁵⁰.
יָצֵאת הַחֲלָה אוֹ נִטְמָאָה - שְׁאָר הַחֲלוֹת כְּשֵׁרוֹת⁵¹.
נִפְרַס לֶחֶם אוֹ נִטְמָא אוֹ יָצָא עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחַטָה
הַתּוֹדָה - מִבֵּיא לֶחֶם אַחֵר וְשׁוֹחֲט⁵²; וְאֵם אַחֵר
שֶׁנִּשְׁחַט נִפְרַס אוֹ נִטְמָא אוֹ יָצָא - הֵדֶם יִזְרַק,
וְהַפֶּשֶׁר יֵאָכֵל, וְהַלֶּחֶם בְּלוֹ פְּסוּל⁵³, וְיָדֵי נִדְרוֹ לֹא
יָצָא⁵⁴. נִזְרַק הֵדֶם וְאַחֵר כֶּף נִפְרַס מִקְצַת הַלֶּחֶם אוֹ

וְהַפְרִישׁ אַחֲרָת תַּחְתִּיתָּהּ: אֵם הִבְיָאן לְאַחֵר שְׁכַפְרָה²⁸
בַּתּוֹדָה רִאשׁוֹנָה - אֵינָן טְעוּנִין לֶחֶם; וְאֵם עֲדִין לֹא
כַּפָּר בָּהּ, וְהָרִי הִיא וְחִלִּיפְתָּהּ אוֹ הִיא וְיִלְדָהּ אוֹ הִיא
וְתוֹמֶרְתָּה עוֹמֶדֶת - הָרִי שֶׁנִּיָּהֵן צְרִיכִין לֶחֶם²⁹. בָּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים³⁰? בְּנוֹדֵר תּוֹדָה³¹; אֲבָל תּוֹדָת נִדְבָה³²
- חִלִּיפְתָּהּ וְתוֹמֶרְתָּה טְעוּנִין לֶחֶם³³, וְיִלְדָהּ אֵינוֹ
טְעוּן לֶחֶם, בֵּין לִפְנֵי כַּפָּרָה בֵּין לְאַחֵר כַּפָּרָה³⁴.

(27) משנה וגמרא שם עט: (28) כלומר, אחר שקרבה
ראשונה. (29) כלומר, יקריב איזו מהן שירצה והלחם
עמה, אבל השניה אינו טעונה לחם. כן שנינו בפירוש
בבביתא שם. (30) ששניהם טענים לחם. (31) שאמר הרי
עלי להביא תודה ונתחייב באחריותה (אם נאבדה או מתה,
חייב להביא אחרת), ולפיכך יכול לצאת ידי חובתו גם בולד
הבהמה שהפריש, שהרי "אדם מתכפר בשבח הקדש" (ר'
יוחנן שם פ.). ומובן שמקריב עמו את הלחם, כשהוא
מקריבו ראשון. (32) שאמר הרי זו תודה, ואינו חייב
באחריותה. (33) כל אחת כדינה: חליפתה - בין לפני
כפרה בין לאחר כפרה, מפני שהוא כ"מרבה בתודות" (לשון
הגמרא שם) פירוש, השניה אינה כלל חליפתה של
הראשונה, שהרי הבעלים אינם חייבים להביא אחרת במקום
האבודה, ואם הביאו הרי זו תודת נדבה חדשה, ולפיכך
טעונה לחם אפילו לאחר כפרה. אבל בתמורת תודה, אין
טעם לחלק בין נודר לנודב, וכשם שתמורת תודה חובה
אינה טעונה לחם לאחר כפרה, כך גם תמורת תודת נדבה.
וכן פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה יג, ראה שם.
(34) פסיקה אחרונה זו נמשכת לדין ולד תודה בלבד.
ובגמרא (שם פ.) נתבאר למה אינו טעון לחם כשהקריבו
ראשון, מפני שהולד הוא מותר תודה, וכל מותר תודה אינו
טעון לחם. פירושנו זה מסלק תמיהתו של הרש"ש
בהגהותיו למנחות שם על רבינו, שסותר דברי עצמו בהלכה
יג, ונתבלטו בזה החזון-איש ואחרונים אחרים.

ט. הַפְרִישׁ³⁵ תּוֹדָתוֹ וְאֶבְדָה, וְהַפְרִישׁ אַחֲרָת תַּחְתִּיתָּהּ
וְאֶבְדָה, וְהַפְרִישׁ אַחֲרָת תַּחְתִּיתָּהּ וְנִמְצָאוּ הָרִאשׁוֹנוֹת
וְהָרִי שֶׁלִּשְׁתֵּן עוֹמְדוֹת: נִתְכַּפֵּר בְּרִאשׁוֹנָה - שְׁנִיָּה
אֵינָה טְעוּנָה לֶחֶם³⁶, שְׁלִישִׁית טְעוּנָה לֶחֶם³⁷; נִתְכַּפֵּר
בְּשְׁלִישִׁית - שְׁנִיָּה אֵינָה טְעוּנָה לֶחֶם, רִאשׁוֹנָה
טְעוּנָה לֶחֶם; נִתְכַּפֵּר בְּאַמְצָעִית - שְׁתִּיתָּהּ אֵינָן
טְעוּנוֹת לֶחֶם³⁸.

(35) שם: (36) שהרי היא חליפתה של הראשונה.
(37) מפני שאינה חליפתה של הראשונה, אלא של השניה
והיא לא הוקרבה. (38) לפי שלשתיהן קשר ישיר עם
האמצעית.

י. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת³⁹ לְתוֹדָתוֹ וְאֶבְדּוּ, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת
אַחֲרוֹת תַּחְתִּיתָּהּ, וְלֹא הִסְפִּיק לִקַּח בֶּהֶן תּוֹדָה עַד
שֶׁנִּמְצָאוּ מַעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלוֹ וּמֵאֵלוֹ
תּוֹדָה בְּלֶחֶם, וְהַשְׁאָר יָבִיא בֶּהֶן תּוֹדָה וְאֵינָה טְעוּנָה
לֶחֶם⁴⁰, אֲבָל טְעוּנָה נִסְכִּים⁴¹. וְכֵן הַמִּפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ
וְאֶבְדָה, וְהַפְרִישׁ מַעוֹת תַּחְתִּיתָּהּ וְאַחֵר כֶּף נִמְצָאת -

- 1 נְטִמָּא אוּ יֵצֵא - תוֹרֵם⁵⁵ מִן הַשְּׁלֵם עַל הַפָּרוֹס, וּמִן
- 2 הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וּמִמָּה שֶׁבִּפְנִים עַל שֶׁבַחוּץ.

(50) שם יב: והמדובר כשנפרסה בין שחיטת התורה ובין זריקת הדם. (51) רבא שם לומד מהברייתא, שיצאה אחת מהן לא נפסלו הנשואות, ומכל-שכן נטמאה, שהרי הכל מודים שהציץ מרצה על הטומאה. (52) המדובר, כשנפרסו, יצאו ונטמאו כולן, אבל אם מקצתן נפרסו או נטמאו ישרים. בברייתא שם מו. אנו שונים, אם יצא לפני שחיטה מכניסו, מפני שלפני שחיטה לא נפסל ביוצא. ולפלא, שרבינו כתב כאן "מביא לחם אחר", ומשמע שגם ב"יצאו" הדין כן. (53) ברייתא שם. רבינו משווה כאן דין נטמא ויצא, לדין נפרס. וזה מנוגד לדבריו בתחילת ההלכה. ובדוחק אפשר לפרש, שכאן המדובר כשנטמאו או יצאו כולן (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). (54) וצריך להביא תורה אחרת ולחמה. בברייתא שם נאמר בנטמא "וידי נדרו יצא, שהציץ מרצה על הטמא". וכנראה שגירסת אחרת היתה לרבינו. (55) ארבעה מיני לחם באים עם התורה, עשרה עשרה מכל מין, והכהן מרים אחד מכל מין ומנינם, ונאכלים לכהנים (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכות יב, י"ז). וארבע חלות אלו נקראות "מורם מתורה".

- 3 טו. תוֹדָה⁵⁶ שֶׁנִּשְׁחֲטָה עַל שְׂמוֹנִים חֲלוֹת - לֹא
- 4 קָדְשׁוֹ⁵⁷ אֲרָבָעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים. וְאִם אָמַר: יִקְדָּשׁוּ
- 5 אֲרָבָעִים מִתּוֹךְ שְׂמוֹנִים - מוֹשֵׁךְ אֲרָבָעִים⁵⁸ מִתּוֹךְ
- 6 שְׂמוֹנִים וּמִרִים מֵהֶם אֶחָת מִכָּל קֶרֶבֶן⁵⁹, וְהָאֲרָבָעִים
- 7 הַשְּׂנִיּוֹת יִפְדּוּ⁶⁰ וְיֵצְאוּ לְחֵלִין⁶¹.

(56) שם מח. וע: מחלוקת חזקיה ור' יוחנן. (57) כר' יוחנן שם. (58) כר' זירא שם, שבזה גם ר' יוחנן מודה, שקדשו ארבעים מתוך שמונים. והמחלוקת היא, כשהביא שמונים עם התורה ולא אמר כלום. (59) מכל מין מארבעת מיני הלחם. ראה למעלה הי"ד. (60) בגמרא שם מח: משמע שבכגון זה הנשואים צריכים פדיון (ויש לשאול, הלא שם המדובר בשתי הלחם שבאים מכספי הקדש, אבל כאן בקרבן יחיד, אם לא קדשו הארבעים הנשואים למה צריכים פדיון? והרי רבינו כתב בפ"ט ממעשה הקרבנות הכ"ד: "ומעשה הלחם של שניהם (נזיר ותורה) חוץ לעזרה". יוצא מזה, שלא נתקדשו בכלי והם חולין גמורים. ואפשר שהמדובר כאן כשהקדיש את כולם בפה, שאמר הרי אלו ללחמי תודה, אלא שבשעת שחיטת התורה אמר יקדשו ארבעים מתוך השמונים). (61) לא פירש רבינו מה יעשה בדמים (ראה למעלה הי"ג).

- 8 טז. הַשּׁוֹחֲט⁶² אֶת הַתּוֹדָה וְהָיָה לְחֶמֶה חוּץ לְחֹמַת
- 9 בֵּית פְּגִיזָּה⁶³ - לֹא קָדֵשׁ הֶלְחֵם; אֲבָל אִם הָיָה חוּץ
- 10 לְעִזְרָה - קָדֵשׁ הֶלְחֵם אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לְפָנִים⁶⁴.

(62) משנה וגמרא שם עח: (63) חומת הר הבית (רבינו בפירושו על המשנה, וכן פירש רש"י שם. וראה רש"י בבא מציעא ז.). (64) בעזרה. כר' יוחנן שם.

- 11 יז. שֶׁחֲטָה⁶⁵ עַד שֶׁלֹּא קָרְמוּ פָּנֶי הֶלְחֵם בַּתְּנוּרָה,

(65) משנה שם. (66) בגמרא שם משמע, שאם לא נאפה כראוי הרי הוא כפרוס, ולמדנו למעלה בהלכה י"ד שאם נפרס אחד כולם פסולים.

- 14 יח. שֶׁחֲטָה⁶⁷ וּנְפָסָהּ בְּשִׁחִיטָתָהּ בְּמַחְשַׁבֶּת זְמַן⁶⁸ אוּ
- 15 בְּמַחְשַׁבֶּת מְקוֹם⁶⁹ - קָדֵשׁ הֶלְחֵם⁷⁰. נִמְצְאָה בְּעֵלֶת
- 16 מוֹם⁷¹ אוּ טְרֵפָה אוּ שֶׁחֲטָה שְׁלֹא לְשִׁמְחָה⁷² - לֹא
- 17 קָדֵשׁ הֶלְחֵם. וְכֵן הָדִין בְּאֵיל נְזִיר⁷³ עִם הֶלְחֵם שְׁלֹו.

(67) משנה וגמרא שם. (68) חשב לאכלה אחרי יום ולילה. (69) לאכול את המורם חוץ לעזרה או לזרוק את הדם בחוץ (ראה פ"ג ה"א). (70) מפני שהפסול בא עם השחיטה ולא לפניו. (71) כחכמים שם. טריפה ובעלת מום פסולין לפני השחיטה. "זה הכלל, כל שפסולו קודם שחיטה, לא קדש הלחם. פיסולו אחר שחיטה, קדש הלחם". ברייתא שם. (72) אלא לשם קרבן אחר, ואע"פ שפסולו אחר שחיטה, לא קדש הלחם. בתורת כהנים (פרשת צו פרק יא) דרשו מהכתוב (ויקרא ז, יב) "על זבח התודה", מלמד שאין הלחם מתקדש עד שתהא זביחתה לשם תודה. (73) משנה שם. וכפי פירושו של רב פפא שם עט. והטעם, מפני שכל הזבחים שמביאים עמהם לחם לומדים מתודה, ובמשנה שם כתוב: וכן שני כבשי עצרת וכו'. ורבינו כאן השמיט דין זה, ולא נתברר למה.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

(1) יבאר המחשבות שפוסלות הקרבנות, ובאי זו עבודה מעבודותיה המחשבה פוסלת.

- 18 א. שְׁלֹשׁ מַחְשְׁבוֹת הֵן שְׁפוֹסְלִין אֶת הַקֶּרְבָּנוֹת, וְאֵלוּ
- 19 הֵן: מַחְשְׁבַת שְׁנֵי הַשָּׁם², וּמַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם,
- 20 וּמַחְשְׁבַת הַזְּמַן. מַחְשְׁבַת שְׁנֵי הַשָּׁם בִּיצֵד? זֶה
- 21 הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶחַ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה עוֹלָה
- 22 וַיִּחְשַׁב שֶׁהוּא שְׁלָמִים³, אוּ יִשְׁחַטְנוּ לְשֵׁם עוֹלָה
- 23 וּשְׁלָמִים, אוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים וּלְשֵׁם עוֹלָה, אוּ שֶׁשְׁחַט
- 24 הַזֶּבֶחַ שְׁלֹא לְשֵׁם בְּעָלָיו - זֶה הִיא מַחְשְׁבַת שְׁנֵי
- 25 הַשָּׁם. מַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם בִּיצֵד? כְּגוֹן שֶׁשְׁחַט אֶת
- 26 הַזֶּבֶחַ לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת לְזִרְק דָּמּוֹ אוּ לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ
- 27 דָּבָר הָרָאוּי לְהַקְטִירָה חוּץ לְעִזְרָה, אוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ
- 28 דָּבָר הָרָאוּי לֶאֱכִילָה חוּץ לְמְקוֹם אֲכִילָתוֹ - זֶה הִיא
- 29 מַחְשְׁבַת הַמְּקוֹם. וַיִּזְבְּחִים שֶׁחֲשַׁב בִּהֵן מַחְשְׁבָה זֶה -
- 30 הֵם הַנִּקְרָאִים זִבְחִים שֶׁשְׁחָטוּן חוּץ לְמְקוֹמָן. מַחְשְׁבַת
- 31 הַזְּמַן בִּיצֵד? כְּגוֹן שֶׁשְׁחַט אֶת הַזֶּבֶחַ לְשִׁמּוֹ עַל מִנֵּת
- 32 לְזִרְק דָּמּוֹ מֵאַחֵר שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה, שְׂאִינוֹ זְמַן
- 33 זְרִיקָתוֹ, אוּ לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְהַקְטִיר
- 34 לְמַחְרָה מֵאַחֵר שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשֶּׁחֶר, שְׂאִינוֹ זְמַן
- 35 הַקְטָרְתּוֹ, אוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לֶאֱכִילָה לְאַחֵר
- 36 זְמַן הָרָאוּי לֶאֱכִילָתוֹ - זֶה הִיא מַחְשְׁבַת הַזְּמַן.
- 37 וַיִּזְבְּחִים שֶׁחֲשַׁב בִּהֵן מַחְשְׁבָה זֶה - הֵם הַנִּקְרָאִים

1 זבחים שנסחטו חוץ לזמנן, והם הנקראים פגול
2 בכל מקום, וזהו פגול האמור בתורה.
3 ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה¹³: בקמיצה¹⁴,
4 ובנתינת הקמץ בכלי שרת¹⁵, ובהולכת הקמץ
5 למזבח, ובזריקתו על האש.
6 (13) משנה, מנחות יב, א. (14) דומה לשחיטה בזבח,
7 השחיטה מפרידה בין חלק מזבח (הדם) לבשר, וגם הקומץ
8 כן (רש"י זבחים יג:). (15) דומה לקבלת הדם.

9 ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו¹⁶, כגון
10 שחשב בשעת הפשט או בשעת נתוח או בשעת
11 הולכת אמורין למזבח, או בשעת פלילת המנחה¹⁷
12 או בשעת הגשתה¹⁸, וכיוצא בדברים אלו - אין
13 אותה המחשבה מועלת כלום. בין שהיתה מחשבת
14 שגוי השם, בין מחשבת המקום, בין מחשבת הזמן.
15 (16) ב'תורת כהנים' פרשת צו פ"ב ה"ד - למדו, שאין
16 המחשבה פוסלת אלא בדברים המעכבים את הכפרה, וכל
17 אלו אינם מעכבים. (17) לפני הקמיצה, ואין מחשבה
18 פוסלת לפני קמיצה כמו בזבח לפני השחיטה (ראה
19 'תוספות' זבחים יג, ב - ד"ה זה הכלל). (18) ראה ההערה
20 הקודמת.

21 ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן
22 מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין
23 אותה המחשבה מפסדת כלום. כיצד? המחשב
24 בשעת שחיטה וקבלה והולכה וזריקה להניח דם
25 הזבח או אמוריו למחר או להוציאן חוץ לעזרה¹⁹,
26 או שחשב לזרק הדם על הפשט שלא כנגד היסוד,
27 או לתן את הנתינין למעלה למטה ואת הנתינין למטה
28 למעלה, או לתן דמים הנתינין במזבח החיצון
29 במזבח הפנימי או את הנתינין בפנימי לחיצון, או
30 להכניס דם החטאת לפני, או שחשב שיהאכלו
31 הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה, או
32 שיקריבו טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או
33 לערב דם הזבח בדם הפסולין, או שחשב לשבר
34 עצמות הפסח ולאכלל ממנו נא, או שחשב לשרף
35 חטאות הנשרפות חוץ לזמנן או חוץ למקומן - בכל
36 אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח פסול²⁰. וכן אם
37 חשב בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתה לפלי
38 ובשעת הולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח
39 קמצה או לבנותה למחר או להוציאו לחוץ - הרי
40 זו פשטה.

41 (8) משנה, שם מג, א. (9) לקמן פ"ח ה"ז, עיי"ש.
42 (10) משנה, זבחים יג, א. "שהזבח נפסל בארבעה דברים
43 וכו'".

44 ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות²¹ הזבח נפסל
45 במחשבה: בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם,
46 ובזריקתו על המזבח.

47 ה. והעוף - בשני דברים²²: במליקה, ובמצוי
48 הדם.

49 (11) משנה, שם סד, ב. וס"ה, א. (12) רבינו סובר
50 שמחשבה פוסלת במצוי הדם בין בעולת העוף ובין
51 בחטאת העוף, ואע"פ שחטאת העוף טעונה הזאה, וזה
52 בהתאם לדעתו בפ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ז, שמיצוי
53 בחטאת העוף מעכב, ולפיכך הוא גמר ההזאה, וכן במשנה
54 שם שנינו בחטאת העוף "מיצה דמה שלא לשמה - פסול".

55 ט. כבר בארנו²¹, שהולכה שלא ברגל - אינה
56 הולכה, לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך
57 במקום שאינו צריך - הרי זו הולכה, והמחשבה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(רש"י שם). (24) מחלוקת תנא-קמא ורבי אלעזר שם יג, א. ופסק כתנא-קמא. (כסף-משנה. לפי גירסתנו בסוגיה שם טו, ב - משמע שהמחשבה פוסלת רק בשעת החזרתו למזבח אחרי שהרחיקו, אבל בהולכה המרחיקה מן המזבח לא, וכן דעת רש"י שם. ואולי גירסה אחרת היתה לעיני רבינו. ראה ברטנורא בפירושו על המשנה, שם).

1 פוסלת בה. פיצד? קבל הדם והוא עומד במקומו
2 ופשט ידו לזרקו על המזבח²², וחשב בעת שפשט
3 ידו בדם - אין המחשבה פוסלת בה; אבל אם קבל
4 הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח, אלא הלך בו
5 והוציאו לחוץ²³, וחשב בפשעת הלכו לחוץ
6 במחשבת הזמן וכיוצא בה - הרי זו פוסלת²⁴.

(21) למעלה פ"א הכ"ג. (22) זוהי הולכה שלא ברגל.
(23) זבחים טו, ב - לא מחוץ לעזרה אלא ריחוק מן המזבח

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ד אדר-א' ניסן תשע"ח

יום ראשון כ"ד אדר ה'תשע"ח

נסח ההגדה

נסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות¹ כן
היא: מתחיל על כוס שני ואומר: בבהילו² יצאנו
ממצרים.

(1) (ראה למעלה פרק ח' הלכה ד'). (2) בבהילו וחפזון וכן
בתרגום אונקלוס על הפסוק (דברים פרק ט"ז פסוק ג'):
"בחפזון יצאת מארץ מצרים" - "בבהילו נפקת מארעא
דמצרים". ומה שאמר חציו ארמית ("בבהילו") וחציו
עברית ("יצאנו ממצרים") מפני שלא היו שולטים אז בשפה
העברית (פירוש ההגדה ב"הגדה שלמה" עמוד קל"ג).

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים.
כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך לפסח ייתי
ויפסח. השתא הָכָא, לשתא דאתיא בארעא
דישראל. השתא הָכָא עבדי, לשתא דאתיא בגי
חרי:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שבכל
הלילות אין אנו מטבילין אפלו פעם אחת, והלילה
הזה שתי פעמים. שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ
ומצה, והלילה הזה בלוי מצה. שבכל הלילות אנו
אוכלים שאר ירקות, והלילה הזה מרור. שבכל
הלילות אנו אוכלין בין יושבין בין מסבין, והלילה
הזה כלנו מסבין:

(3) ובזמן הבית אמר עכשיו: "שבכל הלילות אנו אוכלים
בשר צלי כו'" (פרק ח' הלכה ב').

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו יי אלהינו
משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא
הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים - עדין
אנו, בגינו ובגי בנינו משעבדים היינו לפרעה
במצרים. ואפלו כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו
זקנים, כלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר
ביציאת מצרים. שכל המאריך לספר ביציאת
מצרים הרי זה משבח.

מעשה ברבי אלעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן
עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין

בבגני-ברק, והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו
הלילה. עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו
הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

אמר להם רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן
שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים
בלילות, עד שדרשה בן זומא, שנאמר: "למען
תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך".
"ימי חייך" - הימים. "כל ימי חייך" - הלילות.
וחכמים אומרים: "ימי חייך" - העולם הזה. "כל
ימי חייך" - להביא לימות המשיח.

ברוך המקום שנתן תורה לישראל, ברוך הוא.
כנגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם. ואחד
רשע. ואחד תם. ואחד שאינו יודע לשאל:

חכם מה הוא אומר? "מה העדות והחקים
והמשפטים אשר צוה יי אלהינו אתכם"⁴. אף אתה
אמור לו בהלכות הפסח: "אין מפטירין אחר הפסח
אפיקומן".

(4) בכ"י התימנים, בדפוס ירמא שונצינו וויניציאה הנוסחא:
"אותנו" וכ"ה בירושלמי (פסחים פרק י' הלכה ד')
ובמכילתא סוף פרשת בא. מפני שבאמת החכם שואל
בלשון "אותנו" שגם הוא כולל את עצמו בציווי, ולא
כהרשע שאומר "לכם" ומוציא עצמו מן הכלל (להלן), אלא
שהתורה לא העתיקה את לשון השאלה של החכם אלא
סיפרה כי החכם ישאל אתכם (וראה הגדה שלמה) להגדיר
כשר מבוא פרק כ"ב).

רשע מה הוא אומר? "מה העבודה הזאת לכם".
לכם ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל
כפר בעקר. אף אתה תהיה את שגיו ואמור לו:
"בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים". לי ולא
לו. ואלו היה שם לא היה נגאל.

תם מה הוא אומר? "מה זאת". "ואמרת אליו:
בחזק יד הוציאנו יי ממצרים מבית עבדים".

ושאינו יודע לשאל את פתח לו, שנאמר: "והגדת
לבנך ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה יי לי
בצאתי ממצרים". "והגדת לבנך" - יכול מראש
חדש? תלמוד לומר: "ביום ההוא". אי "ביום"

נְתַחֲכֶמָּה לוֹ, פֶּן יִרְפֶּה, וְהָיָה כִּי תִקְרְאֶנָּה מִלַּחֲמָה
וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׁנֵאֵינוּ, וְנִלְחֵם בָּנוּ וְעֵלָה מִן
הָאָרֶץ".

"וַיַּעֲנוּנוּ" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וַיִּשְׁמְעוּ עָלֵינוּ שְׂרֵי מִסִּים
לְמַעַן עֲנֹתוּ בַּסִּבְלָתָם, וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכָּנוֹת לַפְרָעָה, אֵת
פֶּתֶם וְאֵת רַעֲמֶסס".

"וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבוּדָה קָשָׁה" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר:
"וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּפָּרֶךְ".

"וַיַּצְעֵק אֵל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וַיְהִי
בַּיָּמִים הָרַבִּים הֵהֵם, וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֹּאנְחוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל
הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה".

"וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קִלְנוֹ" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וַיִּשְׁמַע
אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת
אֲבוֹתָהֶם אֶת יִצְחָק וְאֵת יַעֲקֹב".

"וַיֵּרָא אֶת עֲנִיָּנוּ" - זֶה פְּרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אָרֶץ, כִּמוֹ
שְׁנֵאָמַר: "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע
אֱלֹהִים".

"וְאֵת עֲמִלְנוֹ" - אֵלּוּ הַבָּנִים, כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "כָּל
הַבֶּן הַיְּלֹוֹד הַיּוֹדֶה תִּשְׁלִיכֻהוּ וְכָל הַבֵּת תַּחֲיִינוּ".
"וְאֵת לַחֲצֹנוֹ" - זֶה הַדַּחֲק, כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וְגַם
רֵאִיתִי אֶת הַלַּחֲצֵן אֲשֶׁר מִצְרַיִם לַחֲצִים אֹתָם".

"וַיִּזְעָנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם" - לֹא עַל יְדֵי מֶלֶאכֶךְ, וְלֹא עַל
יְדֵי שָׂרָף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחִים, אֲלֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּכַבּוּדוֹ. שְׁנֵאָמַר: "וַעֲבַדְתִּי בָּאָרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה
הַזֶּה, וְהַפִּיתִי כָל בְּכוֹר בָּאָרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד
בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים, אֲנִי יְיָ".⁷

(7) בהגדות שלנו נוסף: "ועבדתי בארץ מצרים כו' ולא
מלאך כו' ולא שרף כו' ולא אחר".

"בְּיַד חֲזָקָה" - זֶה הַדָּבָר, כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "הִנֵּה יָד
יְיָ הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים
בַּגְּמָלִים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר כָּבֵד מְאֹד".

"וּבִזְרַע נְטוּיָה" - זֶה הַחֶרֶב, כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וַיַּחֲרֹב
שְׁלוֹפָה בֵּידוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם".

"וּבִמְרָא גְדוֹל" - זֶה גִּלּוּי שְׂכִינָה, שְׁנֵאָמַר: "אוֹ
הַנֶּסֶף אֱלֹהִים לָבָא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֹב גּוֹי, בַּמִּסּוֹת
בְּאֵתָת וּבְמִוִּפְתִּים וּבְמִלַּחֲמָה וּבְיַד חֲזָקָה וּבִזְרוּעַ
נְטוּיָה וּבְמִוִּרְאִים גְּדוֹלִים, כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לַעֲיֹנֶךָ".

"וּבִאֲתוֹת" - זֶה הַמַּטֶּה, שְׁנֵאָמַר: "וְאֵת הַמַּטֶּה הַזֶּה
תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוֹ אֵת הָאֲתוֹת".

"וּבְמִפְתִּים" - זֶה הַדָּם, כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וְנִתְּתִי
מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, דָּם וְאֵשׁ וְתַמְרוֹת עֶשְׂן".
דָּבָר אֲחֵר: "בְּיַד חֲזָקָה" - שְׁתִּים. "וּבִזְרַע נְטוּיָה"
- שְׁתִּים. "וּבִמְרָא גְדוֹל" - שְׁתִּים. "וּבִאֲתוֹת" -

1 "ההוא", יכול מבעוד יום? תלמוד לומר: "בַּעֲבוּר
2 זֶה". לֹא אִמְרִיתִי אֲלֹא בַּשָּׂעָה שְׁמַצָּה וּמְרוּר מִנְּחִים
3 לְפָנֶיךָ.

4 מִתַּחֲלָה עוֹבְדֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשָׁו
5 קָרַבְנוּ הַמָּקוֹם לְעִבּוּדָתוֹ. שְׁנֵאָמַר: "וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ
6 אֶל כָּל הָעָם: כֹּה אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, בַּעֲבֹר הַנָּהָר
7 וְשָׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, תֵּרַח אָבִי אֲבִרָהָם וְאָבִי
8 נַחֲשׁוּר, וַיַּעֲבִדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאַתָּה אֵת אֲבִיכֶם אֵת
9 אֲבִרָהָם מֵעֲבֹר הַנָּהָר, וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן,
10 וְאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ, וְאַתָּן לוֹ אֵת יִצְחָק. וְאַתָּן לְיִצְחָק
11 אֵת יַעֲקֹב וְאֵת עֵשָׂו, וְאַתָּן לְעֵשָׂו אֵת הָר שְׁעִיר
12 לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ, וַיַּעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם".

13 בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל עִמּוֹ, בְּרוּךְ הוּא.
14 שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֵת הַקֵּץ, לַעֲשׂוֹת כִּמוֹ
15 שְׁאָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בֵּין הַבְּתָרִים. שְׁנֵאָמַר:
16 "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדוּעַ תִּדַּע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ
17 לֹא לָהֶם, וַעֲבָדוּם וַעֲנוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה,
18 וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבִדוּ דָן אֲנִכִּי, וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ
19 בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל".

20 וְהֵיא שְׁעִמָּדָה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד
21 עָמַד עָלֵינוּ, אֲלֹא כָּל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ
22 לְכַלּוֹתָנוּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַצִּילָנוּ מִיָּדָם.

23 צֹא וּלְמַד מֶה בַּקֹּשׁ לִבְנֵי הָאֶרֶץ לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב
24 אֲבִינוּ. שְׁפָרְעָה לֹא גִזַּר אֲלֹא עַל הַזְּכָרִים, וְלִבְנֵי בַקֹּשׁ
25 לַעֲקֹר אֶת הַכָּל, שְׁנֵאָמַר: "אַרְמִי אֲבִד אָבִי, וַיֵּרַד
26 מִצְרַיִמָּה, וַיִּגֶר שָׁם" - מִלְּמַד שְׁלֹא יֵרַד לְהַשְׁתַּקֵּעַ
27 אֲלֹא לְגוֹר שָׁם, שְׁנֵאָמַר: "וַיֹּאמְרוּ אֶל פְּרָעָה: לְגוֹר
28 בָּאָרֶץ בְּאֵנוּ, כִּי אֵין מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ, כִּי
29 כָבֵד הָרַעַב בָּאָרֶץ כְּנָעַן. וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עַבְדֶּיךָ בָּאָרֶץ
30 גִּשְׁן".

(5) בהגדות שלנו נוסף: "וירד מצרימה אנוס על פי הדבור"
וכ"ה בנוסחת רב עובדיה.

"בְּמִתִּי מַעֲט" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "בַּשָּׂבָעִים נִפְּשׁ יָרְדוּ
אֲבוֹתֵינוּ מִצְרַיִמָּה, וְעַתָּה שְׁמַךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם לְרֹב".

"וְהֵיא שָׁם לְגוֹי" - מִלְּמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם שָׁם
לְגוֹי.

"גְּדוֹל וְעֶצוֹם" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פְּרוּ
וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאֵד מְאֹד, וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ
אוֹתָם".

"וְרֹב" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "רִבְבָּה כְּצִמְחַת הַשָּׂדֶה
נִתְמַתֵּךְ, וַתִּרְבֵּי וַתִּגְדְּלִי וַתִּבְאִי בַּעֲדֵי עֲדִיִּים, שְׂדֵים
נִכְנִי, וַיִּשְׁעֲרֶךְ צִמְחָה, וְאֵת עֵרֶם וְעֵרִיָּה".⁶

(6) בהגדות שלנו נוסף כאן: "ואעבור עליך ואראך כו'
ברמיך חיי".

31 "וַיַּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם" - כִּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "הִבֵּה

וְגָאֵל אֶת אַבּוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעֵנוּ הַלֵּילָה הַזֶּה 41
 לְאֶכֶל בּוֹ מִצֶּה וּמִדּוּרִים. כֵּן יִי אֱלֹהֵינוּ יִגִּיעֵנוּ 42
 לְמוֹעֲדִים וּלְיָגֵלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ 43
 לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּכַנּוּן עֵירָךְ וְשָׂשִׁים בְּעִבּוּדְךָ. 44
 וְנֹאכֵל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים שְׂגִיעֵ דָמָם 45
 עַל קִיר מִזְבִּיחְךָ לְרִצּוֹן, וְנוֹדָה לָךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל 46
 גְּאֻלָּתָנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאֵל 47
 יִשְׂרָאֵל: 48
 כְּסֹדֶר שְׂמִיכָרֵינוּ וְקוֹרְאִים הַהֲגָדָה בְּלֵיל יוֹם טוֹב 49
 רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, כָּךְ מְבָרְכִים וְקוֹרְאִים בְּלֵיל הַשְּׁנִי 50
 שֶׁל גָּלוּיּוֹת. וְכֵן חֲבִיבֵינוּ בְּלֵיל הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת 51
 וּבִשְׁאָר הַדְּבָרִים שְׂנַעֲשׂוּ בְּלֵילָה הָרֵאשׁוֹן. 52
 סְלִיק נֶסַח הַהֲגָדָה. 53
 סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת סֹדֶר הַפֶּסַח וְדִין חֲמִיץ וּמִצֶּה 54
 בְּסִינְעֵתָא דְשְׂמִינָא. 55

יום שני כ"ה אדר ה'תשע"ח

הלכות שופר וספה ולולב

יש בכללן שלש מצוות עשה. וזהו פְּרָטִין: (א) לְשַׁמֵּעַ
 קול שופר באחד בתשרי. (ב) לְיֹשֵׁב בְּסִפָּה כָּל
 שְׁבַעַת יְמֵי הַחֹג. (ג) לְטַל לֹולָב בַּמִּקְדָּשׁ כָּל שְׁבַעַת
 יְמֵי הַחֹג.

ובאור מצוות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) ביאר רבינו מצות התקיעה והשופר, מאי זה מין הוא, ואי
 זה שופר כשר, ואי זה שופר פסול. ואם מחללין עליו י"ט,
 וכל דיני הכשר השופר ושיעורו ומקום התקיעה.

א. מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה לְשַׁמֵּעַ? תְּרוּעַת הַשּׁוֹפָר³
 בְּרֵאש־הַשָּׁנָה, שְׁנֵאמַר: "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם".
 וְשׁוֹפֵר שְׁתוּקָעִין בוֹ - בֵּין בְּרֵאש־הַשָּׁנָה, בֵּין בְּיוֹבֵל⁴
 - הוּא קֶרֶן הַכִּפּוּשִׁים הַפְּפוּף⁵. וְכָל הַשּׁוֹפְרוֹת
 פְּסוּלִין⁶, חוּץ מִקֶּרֶן הַכִּפּוּשׁ⁷. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא
 נִתְפָּרַשׁ בַּתּוֹרָה תְּרוּעָה בְּשׁוֹפֵר בְּרֵאש־הַשָּׁנָה⁸ - הֲרֵי
 הוּא אוֹמֵר בְּיוֹבֵל: "וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר וְכוּ'", "תַּעֲבִירוּ
 שׁוֹפֵר". וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה⁹ לְמֹדוֹ: מֵהַ תְּרוּעַת יוֹבֵל
 בְּשׁוֹפֵר, אֵף תְּרוּעַת רֵאש־הַשָּׁנָה בְּשׁוֹפָר¹⁰.

(2) עיקר המצוה היא השמיעה ולא התקיעה, ולכן מברכין
 לשמוע קול שופר ולא לתקוע בשופר, ואם תקע ולא שמע
 קול השופר - לא יצא (להלן הלכה ח). וראה בתשובות
 רבינו¹ בסוף הספר. (3) כלשון הכתוב (במדבר כט, א):
 "יום תרועה יהיה לכם". ובהל' שמיטה ויובל (פ"ה הי')
 בתקיעת היובל, כתב רבינו שמצוה לתקוע (ועיין כסף-
 משנה). (4) ביום הכיפורים של יובל, היא שנת החמישים.
 וראה בהל' שמיטה ויובל (פ"ה הי') שאחר שגלינו מארצנו,
 בטל דין היובל עד שיתקבצו הגלויות. (5) ראש השנה כו,

1 שְׂתִימִם. "וּבְמוֹפְתִים" - שְׂתִימִם. אֵלּוּ עֶשֶׂר מִפְּתוֹת
 2 שֶׁהֵבִיא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְוִיִּים בְּמִצְרַיִם,
 3 וְאֵלּוּ הֵן:
 4 דָּם. צִפְרָדַע. כְּנִים. עֲרוֹב. דְּבָר. שְׁחִין. בָּרָד. אֲרֵבָה.
 5 חֲשֹׁן. מִכַּת בְּכוֹרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה הִזָּה נוֹתֵן בָּהֶם
 6 סִימָן: דָּצ"ף עַד"ש בְּאַח"ב⁸.

(8) בהגדות שלנו נוספו כאן כמה דברים: "רבי יוסי הגלילי
 כו' רבי אליעזר כו' רבי עקיבא כו' כמה מעלות טובות כו'
 לכפר על כל עונותינו".

7 רֵבֶן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
 8 אֵלּוּ בְּפֶסַח, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתּוֹ: פֶּסַח. מִצֶּה.
 9 וּמִדּוּרִים.

10 פֶּסַח שֶׁהָיוּ אַבּוֹתֵינוּ אוֹכְלִין בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ
 11 קָיָם, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח הַמִּקְוָם עַל בְּתִי
 12 אַבּוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שְׁנֵאמַר: "וְאִמְרַתֶּם זִבַּח פֶּסַח
 13 הוּא לִי אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתִי כִּנִּי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם
 14 בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֵת בְּתִינוּ הִצִּיל, וַיִּקַּד הָעָם
 15 וַיִּשְׁתַּחֲווּ".

16 מִצֶּה זוֹ שְׂאֵנוּ אוֹכְלִין, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁלֹּא
 17 הִסְפִּיק בְּצֶאֱמָם שֶׁל אַבּוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שְׁנִגְלָה
 18 עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּגְאֻלָּם
 19 מִיָּד. שְׁנֵאמַר: "וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ
 20 מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חֲמִץ, כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם
 21 וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֲמַה וְגַם צִדָּה לֹא עָשׂוּ לָהֶם".

22 מִדּוּרִים אֵלּוּ שְׂאֵנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם
 23 שְׁמִרְרוֹ הַמִּצְוִיִּים אֶת חַיֵּי אַבּוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.
 24 שְׁנֵאמַר: "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעִבְדָּה קָשָׁה, בַּחֲמֹר
 25 וּבִלְבָנִים, וּבְכָל עֲבָדָה בְּשָׂדֶה, אֶת כָּל עֲבָדָתָם אֲשֶׁר
 26 עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרֶךְ".

27 וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר חֲזִיב אָדָם לְרֵאוֹת עֲצָמוֹ כְּאֵלּוֹ הוּא
 28 יֵצֵא מִמִּצְרַיִם. שֶׁלֹּא אֶת אַבּוֹתֵינוּ בְּלִבָּד גָּאֵל, אֲלֹא
 29 אֵף אוֹתָנוּ גָּאֵל. שְׁנֵאמַר: "וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם,
 30 לְמַעַן הֵבִיא אֶתָּנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 31 לְאַבְרָהָם".

(9) בהגדות שלפנינו נוסף כאן: "שנאמר והגדת לבנך ביום
 ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" וכ"ה
 במשנה (מסכת פסחים דף קט"ז עמוד ב').

32 לְפִיכָךְ אָנוּ חֲזִיבִים לְהוֹדוֹת לְהִלָּל לְשִׁבְחָ לְפָאֵר
 33 לְרוֹמָם לְגַדֵּל וּלְהַדָּר וּלְנַצַּח לְמִי שְׁעָשָׂה לָנוּ
 34 וְלְאַבּוֹתֵינוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ. וְהוֹצִיאָנוּ מִעֲבָדוֹת
 35 לְחֵירוֹת, וּמִשְׁעָבִיד לְגֻלָּה, וּמִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֶכֶל
 36 לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וְנֹאמַר לְפָנֵינוּ
 37 הַלְלוּיָהּ.

38 הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ. יְהִי שֵׁם יְיָ
 39 מְבָרָךְ וְכוּ', עַד "חֲלָמִישׁ לְמַעֲנֵינוּ מִיָּם".

40 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֻלָּנוּ

להלן הלכה ה) שלם, שהרי הוא כאילו אינו בעולם, ולפיכך אם תקע בו לא יצא (עי' מגיד-משנה). (18) שנתבאר דינה בהלכות ע"ז (פ"ה ה"ו) שממונה לשריפה עומד, והרי זה כשרוף ואיננו. (19) הרא"ש (פ"ג דר"ה ס"ט) בשם הירושלמי (סוכה פ"ג ה"א). (20) ראה למעלה הלכה א. (21) ולפי זה, אם הרחיק את השופר מפיו ותקע בו - יצא, ושלא כדעת הרמב"ן שהביא המגיד-משנה להלן הלכה ו'. (22) ואף-על-פי שהתקוע הגביהו, מכיון שהשומע יוצא - יצא גם התקוע (מגיד-משנה). (23) שהקול אין בו ממש (כספ-משנה בשם רבינו מנוח). ומקור הדברים בירושלמי שם. וראה בראב"ד. (24) ראש השנה כח, א. קרבן עולה שכולו כליל על המזבח. והוא-הדין לשופר של שלמים. (25) לכתחילה, שהרי הוא נהנה. ואע"פ שמצוות לאו ליהנות ניתנו - יש אנשים שנהנים מהתקיעות, וראה להלן הערה כט. (26) אשם מעילות שחייב להביא כל הנהנה מקדשי ה' (ויקרא ה, טו), וקול שאין בו ממש אין בו קרבן מעילה. וכן כתב רבינו בפ"ה מהל' מעילה ה"ט: "קול ומראה וריח של הקדש, לא נהנין ולא מועלין". (27) שאף-על-פי שאין בזה קרבן מעילה - הרי איסור הנאה יש, כמו שכתב רבינו בפ"ה מהל' מעילה ה"ט (וראה בלחם-משנה). (28) לא ניתנו לישראל להיות קיומם להם הנאה אלא לעול על צואריהם ניתנו (רש"י בר"ה שם), ואין זו הנאה גמורה. (29) כגון שאמר: הנאת השופר אסורה עלי. (30) בנוסח אחר: "לתקוע לו" (מעשה רוקח). וכ"ה בגמרא ר"ה כח. לפי כתיב ב בדק"ס וכ"ה ברי"ף. ולפי זה, דוקא אחר תקוע לו אבל הוא עצמו לא יתקע, שהרבה בני אדם יש להם הנאת הגוף בשעה שתוקעים (עיי' שו"ע או"ח סי' תקפו ס"ה), ולפיכך אסר רבינו לתקוע בשופר של עבודה-זרה ובשופר של עולה. [וברמב"ם דפוס רומי (רמ) כתוב: "המודר הנייה מחבירו, מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה". ולפי"ז יתכן שבנוסחא שהביא 'מעשה רוקח', צ"ל: "המודר הנייה משופר, מותר לתקוע [בו] תקיעה של מצוה. וכן המודר הנייה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה", וכמו שמפורש בר"ה כח. (ועיי' כספ-משנה שהעיר על השמטת הרמב"ם בבא אחת. ולפי הנ"ל אתי שפיר). ונשמט בטעות הדומות "מותר לתקוע" - "מותר לתקוע". ולפי זה, מותר גם למודר עצמו לתקוע בשופר, ואין חוששים להנאת הגוף מן התקיעות. וצריך לומר כמו שכתב 'המאירי' בחיבור התשובה עמוד 332 לחלק בין נדר לע"ז והקדש: "שאיין מחמירין בנדר כמו שאנו מחמירין בע"ז והקדש, שאע"פ שאנו דנין התרה מטעם מצוות לאו ליהנות ניתנו, אין מתירין אותו לכתחילה, שחומרת הקדש וע"ז היא שהביאתנו לכך, אבל בענין הדרת הנאה - מותר אף לכתחילה - שאין בתקיעתו הנאת הגוף"].

א. סתם קרן של כבשים הוא כפוף ('בית יוסף'), ואמר רבי אבהו (ר"ה טז): "למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידתו של יצחק, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני". (6) סובר רבינו, שמה שאמר רבי לוי (שם כו:) מצוה של ראש השנה בכפופין, כלומר של אילים או כבשים כפופים, הכוונה ששופרות אחרים פסולים. ודעת הראב"ד ושאר הראשונים, שאין זה אלא למצוה מן המובחר, אבל בדיעבד כשר אפילו ממנים אחרים. (7) הכפוף. כמו שכתב למעלה ('בית יוסף'). (8) שכתוב "יום תרועה" (במדבר שם), אבל עדיין לא שמענו במה יתקע אם בשופר או בשאר דברים. (9) הלכה למשה מסיני. (10) ראש השנה לג, ב.

ב. במקדש היו תוקעין בראש-השנה בשופר אחד, ושתי תצוצרות מן הצדדין¹¹. השופר מאריך¹², והתצוצרות מקצרות, שמיצות היום בשופר¹³. ולמה תוקעין עמו בתצוצרות? משום שנאמר: "בתצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'". אבל בשאר מקומות אין תוקעין בראש-השנה, אלא בשופר בלבד¹⁴.

(11) משנה, שם כו, ב. שני אנשים היו תוקעין בתצוצרות בשעת התקיעה בשופר. (12) אחרי שגמרו לתקוע בתצוצרות, ממשיך עוד השופר לתקוע. (13) ולכך מסיימין במצות היום. (14) ראש השנה כו, א. כתוב: "בתצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' (תהלים צו, ו) - אימתי יריעו בשופר ותצוצרות ביחד - לפני ה', ו"לפני" משמע שהשכינה שרויה שם ומריעים לפניו כביכול, כמו "ודוד מכרכר לפני ה'" (שמואל-ב ו, יד) שהיה הארון מהלך אתם.

ג. שופר של עכו"ם¹⁵, אין תוקעין בו לכתחילה¹⁶. ואם תקע - יצא¹⁷. ושל עיר הנדחת¹⁸ - אם תקע בו, לא יצא¹⁹. שופר הגזול שתקע בו - יצא, שאין המצוה אלא בשמיעת הקול²⁰, אף-על-פי שלא נגע בו²¹ ולא הגביהו השומע²² - יצא, ואין בקול דין גזול²³. וכן שופר של עולה²⁴, לא יתקע בו²⁵; ואם תקע - יצא, שאין בקול דין מעילה²⁶. ואם תאמר: והלא נהנה בשמיעת הקול? ²⁷ מצות לאו ליהנות נתנו²⁸. לפיכך המדר הנה משופר²⁹, מותר לתקע בו³⁰ תקיעה של מצוה.

(15) ראש השנה כח, א. שהשתחוה הגוי לשופר ועשהו אליל או שתקע בו לעבודה-זרה, שכל אלו אפשר לבטלם (ראה להלן הערה טז). אבל שופר מקרן של בהמה שהקריבוה לעבודה-זרה, אין לו ביטול (מגיד-משנה). (16) שהתקוע בשופר יש לו הנאת הגוף מן התקיעות, וראה להלן הערה כט. (17) מפני ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו", שההנאה ממה שקיים המצוה - אין זו הנאה (ר"ה כח). וראה להלן הערה כו. וכל זה דוקא בעבודה-זרה של גוי שאפשר לבטלה (הלכות ע"ז פ"ח ה"ח), אבל עבודה-זרה של ישראל שאין אפשרות לבטלה (שם ה"ט) ועומדת להשרף, הרי היא כאילו כבר נשרפה. ועל אחת-כמה-וכמה שאין שיעורו

ד. שופר של ראש-השנה, אין מחללין עליו את יום-טוב, ואפילו בדבר שהוא משום שבות³¹. כיצד? הנה השופר בראש האילן או מעבר הנהר, ואין לו שופר אלא הוא - אינו עולה באילן³² ואינו שט על-פני המים³³ כדי להביאו, ואין צריך לומר שאין חותכין אותו או עושין בו מלאכה, מפני שתקיעת שופר מצות עשה, ויום-טוב - עשה ולא תעשה³⁴,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ושלשה שופרות" - קא-משמע-לן שגם זה פסול (ריטב"א, ועיין כסף-משנה).

- ו. הוסיף עליו פל-שהוא, בין במינו בין שלא במינו
 - פסול⁴⁹. צפהו זהב מבפנים⁵⁰ או במקום הנחת
 פה⁵¹ - פסול. צפהו מבחוץ: אם נשתנה קולו
 מקמות שהיה - פסול⁵²; ואם לא נשתנה - פשר.
 נתן שופר בתוך שופר: אם קול פנימי שמע⁵³ -
 יצא; ואם קול חיצון שמע⁵⁴ - לא יצא. הרחיב את
 הקצר וקצר את הרחב - פסול⁵⁵.

(49) שהם כשני שופרות (ר"ה כז: ורא"ש שם ס"ד).
 (50) שקול השופר יוצא מהזהב ולא מהשופר. (51) שיש
 הפסק בין פה לשופר [ואולם אם הרחיק השופר מפיו ותקע
 בו - כשר. ראה למעלה הערה כ, ועיין מגיד-משנה כאן].
 (52) שגם הציפוי הוא גורם בקול, ואין זה קול שופר. וכתב
 הרמב"ם: לפיכך אלו שמציירים צורות לנאותו, לא יפה הם
 עושים, שהרי נשתנה קולו מחמת אותם ציורים, ואע"פ
 שאין כולו מצופה במיני הציורים, לפעמים קולו משתנה
 בהם. ודוקא בציורים עם צבע, אבל סתם חקיקת צורות -
 מותר (ב"י). (53) כגון שהפנימי עורף על החיצון משני
 צדדיו, ונתן הפנימי בפיו ותקע בו - כשר. ודוקא אם לא
 נשתנה קולו במה שהוא נתון בתיק החיצון, שאם נשתנה -
 נמצא שהקול בא מכח שני שופרות (ב"י). (54) כגון
 שראש החיצון משוך מחוץ לפנימי, ואין הפנימי נוגע בפיו,
 לפי שהקול נכנס בפנימי ונכנס גם כן בין הפנימי והחיצון,
 ונמצא תוקע בשני שופרות. ו"שופר אחד אמר רחמנא, ולא
 שני שופרות" (כסף-משנה). (55) ששם את השופר במים
 רותחין ונעשה רך, ומתוך רכותו הרחיב את המקום הצר
 ועשהו רחב, ואת המקום הרחב עשהו צר, ומכיון ששינהו
 פסול, שנאמר (ויקרא כה, ט): "והעברת שופר תרועה" -
 כדרך שהאיל מעבירו בראשו מחיים, וצריך שיהיה כדרך
 גדילתו, שהצד הצר מול פני האדם (ר"ה כז:).

- ז. היה ארך וקצר - פשר⁵⁶. גרד⁵⁷, בין מבפנים
 בין מבחוץ, אפלו העמידו על גלד⁵⁸ - פשר. היה
 קולו עב או דק או צרוד⁵⁹ - פשר, שכל הקולות
 פשרין בשופר.

(56) ראש השנה כז, ב. השמיענו בזה שלא נאמר שמכיון
 שקצרו אינו דרך העברתו ('תוספות' שם). או שהמדובר
 באופן שהיה בו פסול כגון שנסדק וקצרו, שעל-ידי-זה הוא
 חוזר לכשרותו ('רבינו מנוח' וכסף-משנה). (57) שעשהו
 דק ע"י הגרידה. (58) השופר מורכב משכבות דקות,
 והשאינו בו רק שכבה דקה אחת, ובכל זאת כשר ואפילו
 נשתנה קולו מכמות שהיה, כיון שאין השינוי בו מחמת דבר
 אחר אלא מצד עצמו של שופר - שכל הקולות כשרים
 בשופר (ריטב"א). (59) יבש. כי דרך השופרות
 שמתחממים ומתייבשים מחמת התקיעה ואין קולו צלול
 וצריך ללחלו במים (כסף-משנה).

- ח. התוקע בתוך הבור⁶⁰ או בתוך המערה - אותן
 העומדים בתוך הבור והמערה, יצאו⁶¹; והעומדים

- ואין עשה דוחה לא-תעשה ונעשה. מתר לתן בתוכו
 מים או יין או חמץ ביום-טוב, כדי לצחצחו³⁵. ולא
 יתן לתוכו מיי-גלים לעולם³⁶, מפני הכבוד, שלא
 יהיו מצות בזויות עליו.

(31) ראש השנה לב, ב. לשון שבת ונופש. ראה פכ"א מהל'
 שבת ה"א. (32) שמא יקצוץ ענף (הל' שבת שם, ה"ו).
 (33) שמא יתקן כלי שיט (שם פכ"ג ה"ה). (34) "שבתון"
 שנאמר ביום-טוב הוא מצות-עשה, ו"כל מלאכה לא תעשו"
 זהו לא-תעשה (למעלה פ"א מהלכות יר"ט ה"ב). (35) ואין
 זה כמתקן כלי ביום-טוב שאסור (למעלה פ"ד מהלש יר"ט
 ה"ה). (36) אף-על-פי שתשמישי מצוה, לאחר זמן המצוה,
 נזרקין (מגילה כו: - תשמיש מגונה אסור (אדר"ת)).

- ה. שיעור השופר - כדי שיהיו³⁷ בידו, ויראה
 לבאן ולקאן. נסדק לארבו³⁸ - פסול; לרחבו - אם
 נשתיר בו פשעור³⁹, פשר, ובאלו נכרת מקום הסדק.
 נקב - אם סתמו⁴⁰ שלא במינו⁴¹, פסול⁴². סתמו
 במינו - אם נשתיר רבו שלם⁴³, ולא עכבו הנקבים
 שנסתמו⁴⁴ את התקיעה, הרי זה פשר. קדחו⁴⁵
 בנרות⁴⁶ - פשר, שמיין במינו אינו חוצץ⁴⁷. דבק
 שברי שופרות עד שהשלימו לאחד⁴⁸ - פסול.

(37) אדם בינוני, ושיעורו טפח (נדה כו:). (38) ראש השנה
 כז, ב. כולו או רובו (מגיד-משנה). ודוקא אם נסדק מעבר
 לעבר ('משנה ברורה'). (39) כשיעור תקיעה לצד הפה
 (כסף-משנה). ואותו העורף אין לחשבו כמו הוספה
 שפוסלת (להלן ה"ו) - מכיון שלא נפרד ממנו מעולם (כל
 בו' וריטב"א). (40) ואם לא סתמו כלל, כשר לדעת
 ה'ירושלמי'. (41) במין דבק שאינו עשוי מקרן של בעלי
 חיים. (42) שאינו קול שופר אלא קול שופר ודבר אחר.
 (43) שנשתייר רוב אורך השופר שלא ניקב, בין שהשופר
 גדול או קטן, שכל שלא נשתייר רובו, הרי הוא כאילו דבק
 שברי שופרות, שהנקב מחשב השופר כאילו שבור, ואפילו
 יש שיעור שופר מן הנקב, פסול. אבל אם נשתייר רובו, רובו
 ככולו - וכאילו לא נקב, ואז אפילו לא נשתייר שיעור שופר
 עד הנחת הפה - כשר (ב"ח). (44) כלומר, שלאחרי
 הסתימה לא נשתנה קולו, אף-על-פי שלפני הסתימה נשתנה
 קולו (כסף-משנה). ויש מפרשים, שגם באופן שנשתנה קולו
 לפני הסתימה - הוא פסול ('הגהות מיימוניות' ו'רבינו
 מנוח', ועיין מגיד-משנה). היוצא מדברי רבינו, שאין
 השופר כשר אלא בהצטרף שלשה תנאים: א' שתהי'
 הסתימה ממין הקרן. ב' שישתייר רוב השופר שלא ניקב. ג'
 שלא ישתנה הקול אחר הסתימה (ולדעת אחרים גם לפני
 הסתימה) מכפי שהיה קודם. (45) עשה חור.
 (46) כשהקרן מחובר בבהמה בולט עצם מן הראש ונכנס
 לתוכו, ומוציאין אותו מתוכו, וזה לא הוציאו אלא ניקב את
 הזכרות (רש"י בר"ה כז:). (47) שם, בגמרא. ואין זה כנתן
 שופר בתוך שופר (להלן הלכה ז) כיון שהוא בתוכו
 מתחילת ברייתו ('משנה ברורה'). (48) אף-על-פי שאין
 בכל אחד מהשברים שיעור שופר, והיה מקום לטעות ולומר
 שאין כאן משום "שופר אחד אמר רחמנא, ולא שנים

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ו אדר - ספר זמנים - הלכות שופר קעט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יצא חבירו - כאלו לא יצא הוא ('רבינו מנחם'). (10) שכל מין האנדרוגינוס אחד הוא, אם זה זכר גם זה זכר, ואם זה נקבה גם זה נקבה. (11) זכר. שמא הוא בכלל נקבה שהתורה פטרה. (12) טומטום כמוהו, שמא הוא נקבה והשני זכר. (13) זכר.

ג. וכן מי שחציו עבד וחציו בן-חורין - אינו מוציא אפילו עצמו, שאין צד עבדות שבו מוציא צד חרות שבו.¹⁴ אלא כיצד יצא ידי חובתו? שישמע מן-חורין שיתקע לו.

(14) שהתקיעה יוצאת גם ע"י תקיעת חלק שאינו מחוייב בה (ר"ה כט.).

ד. המתעסק בתקיעת שופר להתלמד - לא יצא ידי חובתו.¹⁵ וכן השומע מן המתעסק, לא יצא. נתפון שומע לצאת ידי חובתו, ולא נתפון התוקע להוציא; או שנתפון התוקע להוציא, ולא נתפון השומע לצאת - לא יצא ידי חובתו, עד שיתפון שומע ומשמיע.¹⁶

(15) שם לב, ב. שמצוות צריכות כוונה, לצאת ידי חובת המצוה. ובהל' חמץ ומצה (פ"ה ה"ג) פסק, שאם אכל מצה בלא כוונה - יצא ידי חובתו. ועיי"ש. (16) ראש השנה כח, ב.

ה. מי שתקע¹⁷, ונתפון להוציא כל השומע תקיעתו, ושמע השומע ונתפון לצאת ידי חובתו, אף-על-פי שאין התוקע מתפון לזה פלוני ששמע תקיעתו, ואינו יודעו - יצא, שהרי נתפון לכל מי שישמענו. לפיכך, מי שהיה מהלך בדרך או יושב בתוך ביתו, ושמע התקיעות משליח-צבור - יצא, אם נתפון לצאת; שהרי שליח-צבור מתפון להוציא את הרבים ידי חובתו.

(17) משנה, שם, כז, ב. ושם בגמרא (כט.) פירשו משום ששליח ציבור מכויין להוציא כל שומעיו בכל מקום שהם.

ו. יום-טוב¹⁸ של ראש-השנה שחל להיות בשבת - אין תוקעין בשופר בכל מקום; אף-על-פי שהתקיעה משום שבות¹⁹, ומן הדין היה שתוקעין - יבוא עשה של תורה וידחה שבות של דבריהם. ולמה אין תוקעין? גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו, ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים²⁰, או יוציא מרשות לרשות²¹, ויבוא לידי אסור סקילה; שהכל חייבים בתקיעה, ואין הפל בקיאין לתקע.

(18) משנה, שם כט, ב. (19) שמא יתקן כלי שיר (פכ"ג מהל' שבת ה"ד). (20) ואלמלא חשש זה, היה מותר לתקוע, ולא גזרו שמא יתקן כלי שיר, שאף בזה חייב סקילה שהרי הוא בכלל "מכה בפטיש" (רמב"ם הלכות שבת שם) - מפני ששבות זה נוהג גם ביום-טוב, שהרי גם

1 בחורין: אם קול שופר שמעו - יצאו; ואם קול 2 הברה⁶² שמעו - לא יצאו. וכן התוקע לתוך חבית⁶³ 3 גדולה וכיוצא בה - אם קול שופר שמע, יצא; ואם 4 קול הברה שמע, לא יצא.

(60) משנה, ראש השנה כז, ב. וכתב רבינו האי גאון ז"ל, שהדברים הללו היו צריכים להם בימי השמד, שהיו מתייראים מהגוים לתקוע בגלוי. (61) שבתוך הבור לא נשמע בת-קול אלא קול שופר גרידא. (62) שעם קול השופר שמעו בסוף קול הברה - לא יצאו, שהרי קול פסול מעורב עם קול השופר (רש"י). (63) למעלה כתב "בתוך הבור", כלומר, שעומד בתוך הבור. אבל כאן בחבית שאין דרך להכנס בתוכה, כתב "לתוך חבית", כלומר שעומד מחוצה לה ותוקע אל תוכה (כסף-משנה).

יום שלישי כ"ו אדר ה'תשע"ח

פרק שני

(1) ביאר בו רבינו מי הם המחוייבים לשמוע קול שופר, ומי הם הפטורים. ואם צריך כוונת התוקע. ואם תוקעים בשבת גם כן. ופרטי דברים אלו בארוכה.

א. הפל חייבין² לשמע קול שופר: פהנים, לויים³, וישראלים, וגרים, ועבדים⁴ משחררים. אבל נשים ועבדים⁵ וקטנים - פטורין. מי שחציו עבד וחציו בן-חורין, וטומטום⁶ ואנדרוגינוס⁷ - חייבין⁸.

(2) ראש השנה כט, א. (3) חידוש הוא בכהנים ולויים, לפי שכל עצמן של תקיעות בראש השנה אנו למידים מיובל, וכהנים ולויים אינם בדיני יובל שבקרקעות, שהרי שנינו "כהנים ולויים מוכרים וגואלים בין לפני היובל בין לאחר היובל", והיה מקום לטעות שאינם גם במצות תקיעות דראש-השנה (גמרא, שם). (4) ש"מצוות-עשה שהזמן גרמן" (=מצוות התלויות בזמן ידוע) נשים פטורות מהן, ועבדים אינם חייבים במצוות אלא כנשים. (5) עבד כנעני של שני שותפין ששחרר אחד את חלקו, והשני לא שחרר, ונמצא שחלקו המשוחרר הוא בן חורין כישראל וחייב במצות שופר, והחלק השני פטור. (6) אדם שעור מכסה את אבר המין שלו, ואין ידוע אם הוא זכר או נקבה. (7) זה שיש לו שני אברי המין, גם של זכר וגם של נקבה. (8) הטומטום והאנדרוגינוס מחמת ספק איש, וחצי עבד מחמת צד חירות שבו.

ב. כל מי שאינו חייב בדרך, אינו מוציא את החייב ידי חובתו.⁹ לפיכך אשה או קטן שתקעו בשופר - השומע מהן לא יצא. אנדרוגינוס¹⁰ מוציא את מינו, ואינו מוציא את שאינו מינו¹¹. טמטום אינו מוציא, לא את מינו¹² ולא שאינו מינו¹³; שהטמטום שנקרע, אפשר שימצא זכר ואפשר שימצא נקבה.

(9) משנה, ראש השנה כט, א. אבל אם הוא מחוייב אלא שיצא ידי חובת המצוה, יכול להוציא חבירו, ואפילו לברך בשבילו, מפני שכל ישראל ערבים זה לזה, וכל זמן שלא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בשבת - שכיון שיש מקדש בעיר וגם סנהדרין יושבין שם, אימת מקדש עליהן ואימת ב"ד עליהן, ולא יבואו להוציא לרשות הרבים ('תפארת ישראל'). (29) שאע"פ ששומעת קול התקיעות - אינה רואה את ירושלים. (30) שאע"פ שיכולה לראות - אינה שומעת התקיעות.

ט. ובזמן הזה, שֶׁחָרַב בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ - כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ בֵּית-דִין קְבוּעַ³¹, וְהוּא שֶׁהִיָּה סְמוּךְ³² בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל - תּוֹקְעִין בוֹ בְּשַׁבָּת. וְאִין תּוֹקְעִין בְּשַׁבָּת, אֲלֵא בְּבֵית-דִין שֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ; אֲבָל שָׂאָר בְּתֵי-דִינֵינוּ, אִין תּוֹקְעִין בָּהֶן, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵן סְמוּכִין. וְאִין תּוֹקְעִין אֲלֵא בְּפָנֵי בֵּית-דִין גְּדוֹל³³ בְּלָבָד, כָּל זְמַן שֶׁהֵן יוֹשְׁבִין; וְאֶפְלוּ נִנְעָרוּ לַעֲמֹד³⁴ וְלֹא עָמְדוּ - תּוֹקְעִין בְּפָנֵיהֶם. אֲבָל חוּץ לְבֵית-דִין אִין תּוֹקְעִין. וְלָמָּה תּוֹקְעִין בְּפָנֵי בֵּית-דִין? מִפְּנֵי שְׁבִית-דִין זְרִיזִין הֵן, וְלֹא יָבֹאוּ הַתּוֹקְעִין לְהַעֲבִיר הַשּׁוֹפָר בְּפָנֵיהֶם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, שְׁבִית-דִין מְזַהֲרִין אֶת הָעָם וּמוֹדִיעִין אוֹתָן.

(31) דיינים קבועים, ולא שנודמנו שם במקרה (ר"ה כט:). (32) ענין סמיכה היא נתינת רשות וכוח לדון, וזה נמשך ממשה רבינו שהוא סמך את יהושע והזקנים, והם סמכו הבאים אחריהם (ראה בפ"ד מהל' סנהדרין ה"א). אולם רבינו אלפסי סובר, שאין אנו צריכים בית-דין סמוך, אלא בית-דין קבוע ומובהק, וכן נהג הלכה למעשה שהיו תוקעין לפניו בר"ה שחל בשבת. (33) בית-דין סמוך וקבוע (כסף-משנה). (34) התכוונו לעמוד. בעיא שלא נפשטה (בגמרא ר"ה ל.) ופסק רבינו לקולא, לפי שכל ענין זה אינו אלא מדרבנן (מגיד-משנה).

י. בְּזִמְנָה הַזֶּה, שֶׁאֵנּוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים בְּגָלוֹת³⁵ - כְּדֶרֶךְ שֶׁתּוֹקְעִין בְּרִאשׁוֹן, תּוֹקְעִין בְּשֵׁנִי. וְאִם חָל יוֹם רִאשׁוֹן לַהֲיוֹת בְּשַׁבָּת³⁶, וְלֹא הָיָה בְּמָקוֹם בֵּית-דִין הָרְאויִין לְתַקֵּעַ - תּוֹקְעִין בְּשֵׁנִי בְּלָבָד.

(35) לפי החשבון "ואין יום-טוב שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלבד" (פ"ו מהל' יו"ט הי"ד) וידוע וברור שהיום הראשון הוא יום-טוב, והשני אינו אלא מנהג בלבד, ואעפ"כ חייבים בתקיעות בשני כבראשון (כסף-משנה). (36) ולא כתב אם חל יום שני להיות בשבת, לפי שאי-אפשר ליום ראשון של ראש השנה להיות בערב שבת, כמו שכתב רבינו להלן בפ"ז מהל' קידוש החודש ה"א.

יום רביעי כ"ז אדר ה'תשע"ח

פרק שלישי

(1) נתבאר בו שיעור התקיעה וכמותה, וכיצד הוא סדרה, וענין הברכות: מלכיות, זכרונות ושופרות. ומה שיש מזה מן התורה, ומה שהוא מדברי סופרים.

א. בְּמָה תִּקְיֵעוֹת חַיִּב אָדָם לְשִׁמְעַע בְּרִאשֵׁי-הַשָּׁנָה? תִּשְׁעַת תִּקְיֵעוֹת. לְפִי שֶׁנֶּאֱמָר 'תְּרוּעָה' בְּיוֹבֵל וּבְרִאשֵׁי-הַשָּׁנָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים²; וְכָל תְּרוּעָה - פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ³

בו אסור לתקן כלי, ונמצא שבטלה מצות תקיעה בראש השנה (לחם-משנה). (21) מרשות היחיד לרשות הרבים, בגמרא (שם) לא נזכר אלא שמא יעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים, וב'תוספות' שם העירו, למה לא הזכירו גם שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים, עיי"ש. וביום כיפור של יובל לא גזרו חכמים בזה, אף-על-פי שגם ביום כיפור ישנו איסור הוצאה כמו בשבת (ראה בפ"א משביתת עשור ה"ב) - שאם כן תבטל מצוה זו, אבל בראש השנה תתקיים המצוה ביום-טוב שחל ביום חול ('טורי אבן').

ז. הַתִּינוּקוֹת²² שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְחֻנוּף²³, אִין מַעֲבִינן אוֹתָן מִלְתַּקֵּעַ בְּשַׁבָּת שְׁאִינָה יוֹם-טוֹב שֶׁל רִאשֵׁי-הַשָּׁנָה²⁴, כְּדִי שִׁילְמֵדוּ. וּמִתָּר לְגְדוֹל שִׁיתַּעֲסֵק עִמָּהֶן²⁵ כְּדִי לְלַמֶּדן בְּיוֹם-טוֹב²⁶ - בֵּין קֵטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחֻנוּף, בֵּין קֵטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחֻנוּף; שֶׁהַתִּקְיָעָה אִינָה אֲסוּרָה אֲלֵא מִשּׁוּם שַׁבָּת.

(22) משנה, שם לב, ב. (23) תינוק בן שש ושבע, שיודע מה היא תקיעת שופר - הוא "קטן שהגיע לחינוך". ולפני הגיל הזה, שוודאי אינו יודע, הוא בכלל "קטן שלא הגיע לחינוך", ועיין בפירוש 'רבינו מנוח'. ודעת רבינו שהתינוקות שהגיעו לחינוך מעכבים אותם מלתקוע בשבת, וכגירסת הרי"ף והגאונים בגמרא שם לג. וראה בלחם-משנה כאן בשם גמרא כתב-יד, ובהגהות הגר"א שם. (24) לפי שכיו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת ודאי מעכבין אותן, שלא יאמרו שתוקעין בר"ה שחל להיות בשבת (מגיד-משנה). (25) שאומרים להם תקעו ומלמדים אותם (מגיד-משנה). (26) כלומר, אע"פ שבשבת אם הגיע לחינוך מעכבין אותם מלתקוע, וכל-שכן שאין מתעסקין עמהם - ביו"ט אפילו הגיע לחינוך, מתעסקין עמהם. ולפי"ז עד "ללמדם" הפסיק הענין, והמילה "ביו"ט" נמשך למטה (מגיד-משנה). ואולי צ"ל "וביום-טוב".

ח. כְּשֶׁגִּזְרוּ שֶׁלֹּא תִתַּקֵּעַ בְּשַׁבָּת, לֹא גִזְרוּ אֲלֵא בְּמָקוֹם שְׁאִין בוֹ בֵּית-דִין; אֲבָל בְּזִמְנָה שֶׁהִיָּה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ קָמָם, וְהָיָה בֵּית-דִין הַגְּדוֹל בִּירוּשָׁלַיִם - הָיָה הַפֶּל תּוֹקְעִין בִּירוּשָׁלַיִם²⁷ בְּשַׁבָּת, כָּל-זְמַן שְׁבִית-דִין יוֹשְׁבִין²⁸. וְלֹא אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם בְּלָבָד, אֲלֵא כָּל עִיר שֶׁהִיָּתָה בְּתוֹךְ תְּחוּם יְרוּשָׁלַיִם, וְהִיָּתָה רוֹאֶה יְרוּשָׁלַיִם - לֹא שֶׁתִּהְיֶה בְּתוֹךְ הַנֶּחֱלָה²⁹, וְהִיָּתָה שׁוֹמַעַת קוֹל תִּקְיֵעַת יְרוּשָׁלַיִם - לֹא שֶׁתִּהְיֶה בְּרִאשֵׁי הָהָר³⁰, וְהִיָּתָה יְכוּלָה לָבוֹא בִּירוּשָׁלַיִם - לֹא שֶׁהִיָּה נֶהָר מִפְּסִיק בֵּינֵיהֶם; אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר הָיוּ תּוֹקְעִים בְּשַׁבָּת בִּירוּשָׁלַיִם. אֲבָל בְּשָׂאָר עָרֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ תּוֹקְעִין.

(27) רבינו מפרש במשנה שם כט: "במקדש היו תוקעין", שגם ירושלים בכלל מקדש. ולא אמר התנא "בירושלים היו תוקעין" - להשמיענו שהגזירה "שמא יעבידנו ד' אמות ברה"ר", גזירה ישנה שהיתה, עוד מימי היות המשכן בנוב וגבעון ('תפארת ישראל'). (28) ראה בפ"ג מהל' סנהדרין ה"א, שבית-דין הגדול היו יושבים בשבתות ובימים-טובים בבית המדרש שבהר הבית, והטעם שהתירו אז את התקיעה

מִצְטָרְפִין, וְיָצָא יָדֵי חוֹבְתוֹ. וְהוּא, שְׁיִשְׁמַע פֶּל פְּכָא 34
מִהֵן עַל סִדְרָה; לֹא שְׁיִשְׁמַע תְּרוּעָה וְאַחֲרֶיהָ שְׁתִּי 35
תְּקִיעוֹת, אוֹ שְׁתִּי תְּקִיעוֹת וְאַחֲרֶיהָ תְּרוּעָה¹⁰ וְכִי יֵצֵא 36
כְּזֶה. 37

(10) שצריך שתהא פשוטה (=תקיעה) לפני התרועה ופשוטה
לאחריה.

ו. שְׁמַע תִּשְׁעַ תְּקִיעוֹת מִתְּשַׁע בְּנִי-אָדָם פְּאָחַד - לֹא 38
יֵצֵא¹¹ אֶפְלוֹ יָדֵי אַחַת¹². תְּקִיעָה מְזָה, וְתְרוּעָה מְזָה, 39
וְתְקִיעָה מְשָׁלִישִׁי, בְּזֶה אַחֵר זֶה - יֵצֵא, וְאֶפְלוֹ 40
בְּסִרְוִינִן, וְאֶפְלוֹ פֶּל הַיּוֹם פֶּלוֹ. וְאִינוּ יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ 41
עַד שְׁיִשְׁמַע פֶּל הַתִּשְׁעַ תְּקִיעוֹת, שְׁפָלָן מְצָה אַחַת 42
הֵן, לְפִיכָף מְעַכְבּוֹת זֹאת זֹאת. 43

(11) והיינו שאחד עשה תקיעה והשני תרועה והשלישי
תקיעה (=בבת אחת) וכן כולם, לא יצא שכיון שכולם בבת
אחת אין כאן פשוטה לפנייה ולאחריה. (12) מפני שצריך
שתהא התקיעה לפני התרועה, וכאן שומע התקיעות
והתרועות בבת אחת.

ז. הַצְבּוֹר חִיבִין לְשִׁמְעַ תְּקִיעוֹת עַל סִדְרֵי הַבְּרָכוֹת. 44
פִּיצֵד? אוֹמֵר שְׁלִיחַ-צְבוֹר 'אַבוֹת'¹³ וְגִבּוֹרוֹת'¹⁴ 45
וְקִדְשֵׁת הַשֵּׁם¹⁵ וְיִמְלֻכְיֹת'¹⁶, וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ; וְאוֹמֵר 46
'זְכוֹנוֹת'¹⁷, וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ; וְאוֹמֵר 'שׁוֹפְרוֹת'¹⁸, 47
וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ; וְאוֹמֵר 'עֲבוֹדָה'¹⁹ וְהַדְּוָה'²⁰ וּבִרְכַּת 48
בְּהַנִּימִים²¹. 49

(13) ברכה ראשונה שמוזכר בה "אלקי אברהם" ומסיים "מגן
אברהם". (14) ברכת "אתה גבור" עד "מחיה המתים".
(15) ברכת "אתה קדוש". (16) ברכה רביעית שאומר בה
פסוקים שמוזכר בהם מלכות שמים. ומסיים "מלך על כל
הארץ" וכולל בה קדושת היום ואומר "מקדש ישראל ויום
הזכרון". (17) מתחלת ב"אתה זוכר" ומסיימת ב"זוכר
הברית". (18) מתחלת ב"אתה נגלית" ומסיימת ב"שומע
תרועה". ובה פסוקים שנזכרו בהם שופרות. (19) ברכת
"רצה". (20) ברכת "מודים". (21) ברכת "שים שלום".

ח. שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אֲמַצְעִיּוֹת אֵלוֹ שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה 50
וְיוֹם-הַכְּפוּרִים שֶׁל יוֹבֵל²², שֶׁהֵן מְלָכִיּוֹת וְזְכוֹנוֹת 51
וְשׁוֹפְרוֹת, מְעַכְבּוֹת זֹאת זֹאת²³. וְצִרְיָן לֹמֵר כָּל 52
בְּרָכָה מִהֵן עֲשָׂה פְּסוּקִים מֵעֵין הַבְּרָכָה²⁴: שְׁלֹשָׁה 53
פְּסוּקִים מִן הַתּוֹרָה, וְשְׁלֹשָׁה מִסֵּפֶר תְּהִלִּים, וְשְׁלֹשָׁה 54
מִן הַנְּבִיאִים, וְאַחַד מִן הַתּוֹרָה - מְשָׁלִים בּוֹ²⁵; וְאִם 55
הַשְּׁלִים בְּנִבְיָא - יֵצֵא. וְאִם אִמֵּר פְּסוּקִים אֶחָד מִן 56
הַתּוֹרָה וְאַחַד מִן הַכְּתוּבִים וְאַחַד מִן הַנְּבִיאִים - יֵצֵא. 57
וְאֶפְלוֹ אָמַר: 'וּבִתְרוֹתָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ פְּתוּב לְאֹמֵר', 58
וְאִמֵּר פְּסוּקִים שֶׁל תּוֹרָה וְהַפְּסִיק - שׁוּב אִינוּ צִרְיָן 59
כְּלוּם. 60

(22) שהיו אומרים בו - ביובל - מלכיות וזכונוט ושופרות,
כמו בראש השנה. (23) שאם אינו יודע את כולם לא אומר

וּפְשׁוּטָה לְאַחֲרֶיהָ⁴. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ, שְׁפָל 1
תְּרוּעוֹת שֶׁל הַדָּשׁ הַשְּׂבִיעִי אֶחָד הֵן - בֵּין 2
בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בֵּין יוֹם-הַכְּפוּרִים שֶׁל יוֹבֵל - תִּשְׁעַ 3
תְּקִיעוֹת וְתוֹקֵעִין בְּכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן: תְּקִיעָה וְתְרוּעָה 4
וְתְקִיעָה, תְּקִיעָה וְתְרוּעָה וְתְקִיעָה, תְּקִיעָה וְתְרוּעָה 5
וְתְקִיעָה. 6

(2) בשני העניינים יחד נזכרת התרועה שלש פעמים. בראש
השנה: "זכרון תרועה" (ויקרא כג, כד), "יום תרועה"
(במדבר כט, א) וביובל ביום כיפור: "שופר תרועה" (ויקרא
כה, ט). (3) תקיעה פשוטה בהעברה לפני התרועה.
(4) תקיעה פשוטה לאחר התרועה.

ב. תְּרוּעָה זֹאת הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, נִסְתַּפֵּק לָנוּ בִּיה 7
סֵפֶק, לְפִי אֲרֹף הַשָּׁנִים וְרַב הַגְּלוּת, וְאִין אֲנוּ יוֹדְעִין 8
הֵיאָף הֵיא: אִם הֵיא הַיִּלְלָה שְׁמִינִלְלִין הַנָּשִׁים 9
בִּינֵיהֶן בַּעַת שְׁמִינִבְכִין⁵, אוֹ הָאֲנָחָה, כְּדִרְךָ שְׁיִאֲנַח 10
הָאָדָם פַּעַם אַחֵר פַּעַם, כְּשִׁידְאָג לְבוֹ מְדָבָר גְּדוֹלָה, 11
אוֹ שְׁנֵיהֶם פְּאָחַד: הָאֲנָחָה, וְהַיִּלְלָה שְׁדִּרְכָה לְבוֹא 12
אַחֲרֶיהָ, הֵן הַנִּקְרָאִין תְּרוּעָה; שְׁפָךְ דִּרְךָ הַדּוֹאָג - 13
מִתְאַנָּח תַּחֲלָה, וְאַחֲרֵיכָף מִלֵּיל. לְכָף אֲנוּ עוֹשִׂין 14
הַכָּל⁷. 15

(5) שמשמיעות קולות קצרים ותכופים זה לזה והוא מה
שאנו קוראים תרועה. (6) שמשמיע קול אחר קול ומאריך
בהם קצת כדרך הבוכה בתחילת בכייתו וזה מה שאנו
קוראים שברים. (7) לצאת ידי ספק.

ג. הַיִּלְלָה הֵיא שְׁאֲנוּ קוֹרְאִין תְּרוּעָה; וְהָאֲנָחָה זֹאת 16
אַחֵר זֹאת, הֵיא שְׁאֲנוּ קוֹרְאִין אוֹתָהּ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים. 17
נִמְצָא סִדְרֵי הַתְּקִיעוֹת כֵּךְ הוּא: מְבָרָךְ וְתוֹקֵעַ תְּקִיעָה, 18
וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים, וְאַחֲרֶיהָ תְּרוּעָה, וְאַחֲרֶיהָ 19
תְּקִיעָה; וְחוּזֵר כְּסִדְרֵי זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים⁸. וְתוֹקֵעַ 20
תְּקִיעָה, וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים⁹, וְאַחֲרֶיהָ תְּקִיעָה; 21
וְחוּזֵר כְּסִדְרֵי זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְתוֹקֵעַ תְּקִיעָה, 22
וְאַחֲרֶיהָ תְּרוּעָה, וְאַחֲרֶיהָ תְּקִיעָה; וְחוּזֵר כְּסִדְרֵי הַזֶּה 23
שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. נִמְצָא מִנֵּן הַתְּקִיעוֹת שְׁלֹשִׁים, כְּדִי 24
לְהַסְתַּלַּק מִן הַסֵּפֶק. 25

(8) שצריך לשמוע תשע קולות. (9) מספק שמא שברים הם
התרועה.

ד. שְׁעוֹר תְּרוּעָה - כְּשִׁתִּי תְּקִיעוֹת. שְׁעוֹר שְׁלֹשָׁה 26
שְׁבָרִים - כְּתְרוּעָה. הָרִי שְׁתַּקַּע וְהָרִיעַ, וְתַקַּע תְּקִיעָה 27
אַרְבֵּה וּמִשְׁךָ בֵּה כְּשִׁתִּים בְּרֹאשׁוֹנָה - אִין אוֹמְרִים, 28
תַּחֲשֹׁב כְּשִׁתִּי תְּקִיעוֹת, וְהָרִיעַ אַחֲרֶיהָ וְיַחֲזֹר וְיַתַּקַּע; 29
אֵלֹא אֶפְלוֹ מִשְׁךָ בֵּה כָּל הַיּוֹם, אִינָה אֵלֹא תְּקִיעָה 30
אַחַת; וְחוּזֵר וְתוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. 31

ה. שְׁמַע תְּקִיעָה אַחַת בְּשַׁעַת אַחַת, וְשְׁנֵיהָ בְּשַׁעַת 32
שְׁנֵיהָ; אֶפְלוֹ שְׁהָה כָּל הַיּוֹם פֶּלוֹ - הָרִי אֵלֹא 33

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

34 שְׁמִיִּשְׁב לְתַקִּיעוֹת שְׁמַעְמָד³¹. וְאִם סָח בִּינִיהֶן -
35 אָף-עַל-פִּי שְׁעָבָר, אֵינוֹ חֹזֵר וּמִבְרָךְ.

29 שכיוון שהתחיל במצוה אומרים לו גמור. (30) התוקע.
אבל השומעים מותרים לדבר. ויש סוברים שגם השומעים
אסורים לדבר. (31) שהברכות שבירך לפני התקיעות הן
גם על תקיעות שמעומד.

36 יב. בְּדִין הִיא, שִׁיתַּקְעוּ עַל כָּל בְּרָכָה, כָּל כָּבֵא מִהֶן³²
37 שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, כְּדִרְךָ שִׁתַּקְעוּ כְּשֶׁהֵן יוֹשְׁבִין. אֲלֹא
38 בִּינּוֹן שֶׁיֵּצְאוּ מִיָּדִי סֶפֶק בְּתַקִּיעוֹת שְׁמִיִּשְׁב, אֵין
39 מְטַרְחִין עַל הַצָּבוּר לְחֹזֵר בְּהֵן כֵּלָן עַל סֵדֵר בְּרָכוֹת;
40 אֲלֹא דִי לֵהֵן כָּבֵא אַחַת עַל כָּל בְּרָכָה, כְּדִי שִׁישְׁמְעוּ
41 תַקִּיעוֹת עַל סֵדֵר בְּרָכוֹת. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּוּ -
42 בַּצָּבוּר; אֲבָל הַיַּחֲדִיד - בֵּין שִׁשְׁמַע עַל סֵדֵר בְּרָכוֹת³³,
43 בֵּין שְׁלֹא שְׁמַע עַל הַסֵּדֵר; בֵּין מַעְמָד בֵּין מִיִּשְׁב -
44 יָצָא, וְאֵין בִּזְה מִנְהֵג.

32 רוצה לומר שיתקעו למלכיות כל הברכות הנזכרות
למעלה: תשר"ת, תשר"ת ותשר"ת. וכן לזכרונות וכן לשופרות.
(33) חידוש גדול משמיע רבנו שאפילו ביחיד מותר להפסיק
באמצע התפילה לשמוע התקיעות, ויש סוברים שאסור לו
להפסיק.

45 יג. הַתַּקִּיעוֹת אֵינָן מַעֲכָבוֹת אֶת הַבְּרָכוֹת³⁴, וְהַבְּרָכוֹת
46 אֵינָן מַעֲכָבוֹת אֶת הַתַּקִּיעוֹת³⁵. שְׁתֵּי עֲדוֹת: בְּאַחַת
47 יוֹדֵעַ בּוֹדָאִי שֶׁיֵּשׁ שֵׁם מִי שֶׁיִּבְרָךְ לְהֵן תִּשְׁעַ בְּרָכוֹת,
48 וְאֵין שֵׁם תוֹקֵעַ; וּבִשְׁנִיָּה, סֶפֶק יֵשׁ שֵׁם תוֹקֵעַ, סֶפֶק
49 אֵין שֵׁם תוֹקֵעַ - הוֹלֵךְ לְשִׁנְיָה³⁶; שֶׁהַתַּקִּיעָה מַדְבִּיר
50 תוֹרָה, וְהַבְּרָכוֹת מַדְבִּירִי סוּפְרִים.

34 שאם אין יכול לתקוע אף על פי כן יברך הברכות
שבתפילת מוסף. (35) שאם אינו יודע לברך מלכיות
זכרונות ושופרות אף על פי כן יכול לתקוע. (36) שספק
דאורייתא עדיף מוודאי דרבנן.

יום חמישי כ"ח אדר ה'תשע"ח

הַלְכוֹת סִכָּה

פֶּרֶק רְבִיעִי

1) נתבארו בו שיעורי הסוכה: רחבה וגבהה, ושיעור
דפנותיה, ואיכות וענין. ותכונת הסוכה, והכשר דפנותיה,
וכמה צריכין שיהיו וממה הן כשרין וכל הנמשך לזה.

51 א. שְׁעוֹר הַסִּכָּה - גְּבִהָה אֵין פְּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טַפָּחִים²,
52 וְלֹא יִתֵּר עַל עֶשְׂרִים אַמָּה³. וְרַחְבָּהּ - אֵין פְּחוֹת
53 מִשְׁבָּעַת טַפָּחִים עַל שְׁבָעַת טַפָּחִים⁴. וְיֵשׁ לוֹ לְהוֹסִיף
54 בְּרַחְבָּהּ אֲפֹלוּ כַּמָּה מִלִּין⁵. הֵיתָה פְּחוֹתָהּ מֵעֶשְׂרֵה אוֹ
55 מִשְׁבָּעַת עַל שְׁבָעַת, אוֹ גְבוּהָ מֵעֶשְׂרִים אַמָּה
56 כָּל-שֶׁהוּא - הָרִי זו פְּסוּלָה.

2) משנה, סוכה ב, א. ורוצה לומר, החלל שלה מן הקרקע

גם את מה שיודע ולא אומר כלום. (24) והוא כנגד עשרה
פסוקים של הללו אל בקדשו שנאמר בהם "בתקע שופר",
וכנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהרי בראש-
השנה נברא העולם וכנגד עשרת הדברות שהוזכר בהם
שופר. (25) לעשרה.

1 ט. אֵין מְזַכְרִין זְכוֹרֹנוֹת, מַלְכוּתִית וְשׁוֹפְרוֹת שֶׁל
2 פְּרָעֻנוֹת. זְכוֹרֹנוֹת - כְּגוֹן "וַיִּזְכֹּר פִּי כִשְׁר הַמָּה
3 וכו'"; מַלְכוּתִית - כְּגוֹן "בַּחֲמָה שְׁפֹכָה אֲמִלּוֹךְ
4 עֲלֵיכֶם"; שׁוֹפְרוֹת - כְּגוֹן "תַּקְעוּ שׁוֹפֵר בַּגִּבְעָה
5 וכו'". וְלֹא זְכוֹרֵן יַחֲדִיד, אֲפֹלוּ לְטוֹבָה, כְּגוֹן "זְכֹרְנִי
6 ה' בְּרָצוֹן עִמָּךְ"; "זְכָרָה לִי אֱלֹהִי לְטוֹבָה".
7 וּפְקֻדּוֹנוֹת אֵינָן זְכוֹרֹנוֹת, כְּגוֹן "פֶּקֶד פִּקְדוֹתַי
8 אִתְּכֶם". וְיֵשׁ לוֹ לְהַזְכִּיר פְּרָעֻנוֹת שֶׁל אַמּוֹת עֲבוּרִים,
9 כְּגוֹן "ה' מֶלֶךְ יִרְגְּמוּ עִמָּי"; "זְכֹר ה' לִבְנֵי אָדָם
10 אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם"; "וְה' אֱלֹהִים בְּשׁוֹפֵר יִתַּקֵּעַ וְהִלָּךְ
11 בְּסַעֲרוֹת תִּימָן". "שִׁמְעָה יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'
12 אֶחָד"; "אַתָּה הָרָאָה לְדַעַת וכו'"; "וַיִּדְעַת הַיּוֹם
13 וְהַשָּׁבַת אֶל לִבְךָ וכו'". - כָּל פְּסוּק מֵאֵלֶּוּ, מַלְכוּתִית
14 הוּא עֲנִינוּ, אָף-עַל-פִּי שֶׁאֵין בּוֹ זְכָר מַלְכוּתִית; וְהָרִי
15 הוּא כְּמוֹ "ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד"; "וַיְהִי בִישְׁרוֹן
16 מֶלֶךְ וכו'".

17 י. הַמִּנְהֵג הַפְּשׁוּט בְּסֵדֵר הַתַּקִּיעוֹת שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה
18 בַּצָּבוּר כֶּף הוּא: אַחֵר שְׁקוּרָאִין בַּתוֹרָה וּמַחֲזִירִין
19 הַסֵּפֶר לְמַקוֹמוֹ²⁶, יוֹשְׁבִין כָּל הָעָם²⁷. וְאַחֵר עוֹמְדִים²⁸
20 וּמִבְרָךְ: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
21 קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְשַׁמֵּעַ קוֹל שׁוֹפֵר', וְכָל הָעָם
22 עוֹנִין 'אָמֵן'. וְחֹזֵר וּמִבְרָךְ 'שֶׁהַחֲנִינוּ', וְכָל הָעָם
23 עוֹנִין אַחֲרָיו 'אָמֵן'. וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשִׁים תַּקִּיעוֹת שְׁאֵמְרָנוּ
24 מִפְּנֵי הַסֶּפֶק עַל הַסֵּדֵר, וְאוֹמְרִים קְדִישׁ, וְעוֹמְדִין
25 וּמַתְּפִלִּין תְּפִלַּת מוֹסֵף. וְאַחֵר שְׁגוֹמֵר שְׁלִיחַ-צָּבוּר
26 בְּרָכָה רְבִיעִית, שֶׁהִיא 'מַלְכוּתִית', תוֹקֵעַ תַּקִּיעָה,
27 שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים, תְּרוּעָה, תַּקִּיעָה, פֶּעַם אַחַת. וּמִבְרָךְ
28 בְּרָכָה חֲמִישִׁית, שֶׁהוּא 'זְכוֹרֹנוֹת', וְאַחֵר שְׁגוֹמְרָה
29 תוֹקֵעַ תַּקִּיעָה, שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים וְתַקִּיעָה. וּמִבְרָךְ בְּרָכָה
30 שְׁשִׁית, שֶׁהִיא 'שׁוֹפְרוֹת', וְאַחֵר שְׁגוֹמְרָה תוֹקֵעַ
31 תַּקִּיעָה, תְּרוּעָה וְתַקִּיעָה פֶּעַם אַחַת, וְגוֹמֵר הַתְּפִלָּה.

26) רבנו אברהם בנו של רבינו כתב בעניין זה, וזו לשונו:
"ואבא מורי ז"ל ומי שקדמו לו מחכמי המערב ז"ל מנהגם
להחזיר ספר-תורה למקומו קודם התקיעות". (27) אף על
פי שהתוקע צריך לעמוד - לא הטריחו את הציבור בזה.
(28) בשופר כתוב "לכם", ובעומר כתוב "לכם", מה עומר
מעומד שהרי נאמר שם "בקמה" אל תקרי בקמה אלא
"בקומה" כלומר מעומד, אף שופר מעומד.

32 יא. זֶה שֶׁתוֹקֵעַ כְּשֶׁהֵן יוֹשְׁבִין, הוּא שֶׁתוֹקֵעַ עַל סֵדֵר
33 הַבְּרָכוֹת כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִים²⁹. וְאֵינוֹ מַדְבִּיר³⁰ בֵּין תַּקִּיעוֹת

ד. דפנות שהיו דבוקות פגג הספה ולא היו מגיעות
לארץ: 21: אם היו גבוהות מן הארץ שלשה טפחים
- פסולה; פחות מכן - כשרה. 22: היו הדפנות
דבוקות לארץ, ולא היו מגיעות לסכך - אם גבוהות
עשרה טפחים, אף-על-פי שהן רחוקין מן הגג כמה
אמות, כשרה; 23: ובלבד שהיו הדפנות מכוונות תחת
שפת הגג. 24: הרחיק את הגג 25 מן הדפן שלשה
טפחים - פסולה; פחות מכן - כשרה. תלה מחצה
שגבוהה ארבעה ומשהו באמצע, בפחות משלשה
סמוך לארץ, ובפחות משלשה סמוך לגג - הרי זו
כשרה. 26

(21) משנה, סוכה טז, א. שכל פחות משלשה, כמחובר
עם הארץ הוא, וזהו דין "לבד". (23) הלכה למשה מסיני
היא, שאנו רואין כאילו הדפנות מגיעות לסכך - "גוד אסיק
מחיצתא" (=משוך והעלה את המחיצה). (24) שאם אינן
מכוונות, צריכים אנו ל"גוד אסיק" ו"לבד". וסובר רבינו
ששתי הלכות למשה מסיני במקום אחד - לא נאמרו (ועיין
ט"ז אור"ח סי' תרלב סק"א). (25) משנה, סוכה יז, א.
(26) סוכה טז, ב. ומשמיענו בזה, שאף שאנו זקוקין
להשתמש פעמיים בהלכה זו של "לבד", פעם מן המחיצה
לקרקע, ופעם מן המחיצה לגג - בכל זאת כשרה.

ה. העושה סכתו בין האילנות, והאילנות דפנות
לה. 27: אם היו חזקים, או שקשר אותם וחזק אותם,
עד שלא תהיה הרוח המצויה מנידה אותם 28 תמיד,
ומלא בין האמירים 29 בתבן ובקש כדי שלא תניד
אותם הרוח, וקשר אותם - הרי זו כשרה; שכל
מחצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה של
יבשה 30, אינה מחצה. 33

(27) משנה, סוכה כד, ב. אף-על-פי שאין בכוחה
להפילם - כיון שמנידה אותם, אינם מחיצה (סוכה שם,
בגמרא). (29) הענפים, נוסחא אחרת: "האורין".
(30) אף-על-פי שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה של ים
שהיא חזקה יותר - כיון שסוכה דירה עראית היא (סוכה
כג. כרבי עקיבא). וראה להלן ה"ו.

ו. העושה סכתו בראש העגלה 31 או בראש
הספינה 32 - כשרה 33, ועולין לה ביום-טוב. בראש
האילן 34 או על גבי הגמל - כשרה 35, ואין עולין לה
ביום-טוב; לפי שאסור לעלות ביום-טוב באילן או
על גבי בהמה 36. היו מקצת הדפנות עשויות בידי
אדם ומקצתן אילנות - רואין, כל שאלו נטלו
האילנות, היא יכולה לעמוד בדפנות שבידי אדם,
עולין לה ביום-טוב 37.

(31) שהתקין לו סוכה בתוך מושב העגלה, אף שהעגלה או
הספינה אינה קבועה במקום אחד. (32) במקום הגבוה
ביותר בספינה, שהרוחות שולטות שם בחזקה.
(33) כשהיא יכולה לעמוד ברוח מצויה של יבשה, כמו

עד הסכך (עירובין ג:). (3) מפני שכתוב (ויקרא כג, מב):
"בסוכות תשבו שבעת ימים", ואמרו חכמים בפירוש פסוק
זה: "אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב
בדירת עראי" - "עד עשרים אמה, אדם עושה דירתו דירת
עראי, למעלה מעשרים אמה אין אדם עושה דירתו דירת
עראי אלא דירת קבע" (סוכה ב. לפי דברי רבא, והלכה
כמותו, ועיין מגיד-משנה). (4) ששה טפחים צריך לגופו,
שיוכל להכניס לסוכה ראשו ורובו, שנחשב כאילו כולו
יושב בסוכה. ועוד טפח אחד לשולחנו (מגיד-משנה).
(5) שהרי אמרו על מה שכתוב (ויקרא שם): "כל האזרח
בישראל ישבו בסוכות" - "מלמד שכל ישראל ראוין לישב
בסוכה אחת" (סוכה כז:).

ב. ספה שאין לה שלש דפנות - פסולה. 6: היו לה
שתי דפנות גמורות 7 זו בצד זו, כמין ג"ם - עושה
דפן שיש ברחבו יתר על טפח, ומעמידו בפחות
משלשה 9 סמוך לאחד משתי הדפנות, וצריך
לעשות לה צורת פתח 11, מפני שאין לה שלש
דפנות גמורות 12. וכבר בארנו בהלכות שבת 13,
שצורת פתח האמור בכל מקום, אפלו קנה מפאן
וקנה מפאן וקנה על גביהן, אף-על-פי שאינו מגיע
להן 14.

(6) משנה, סוכה ב, א. ולמדו חכמים (שם ו: מן המקראות,
שאין צריך לעשות ארבע דפנות בסוכה, ודי בשלוש. וראה
להלן עוד כמה שחידשה ההלכה. (7) שלמות. (8) ג"ם
יונית, כזה. (9) שיהיה לבד (=מחובר) לדופן, שכל
פחות משלשה כלבוד הוא. והרי כאילו יש לנו דופן בן
ארבעה טפחים שהוא רובו של הדופן הראוי לסוכה
(=שבעה טפחים). (10) די בשתי דפנות (כשהן סמוכות
כמין גאם יונית), והשלישית אפילו טפח ומשהו כנ"ל.
(11) שמעמיד קנה בסוף הדופן הקטוע הזה מול הדופן
שכנגד, ומעמיד קנה על גביו ועל גבי חלק הדופן שיש
ברחבו יותר על טפח כזה: (12) סוכה, שם. (13) פט"ז
ה"ט. (14) כזה:

ג. היו לה שתי דפנות זו כנגד זו וביניהן מפלש 15
- עושה דפן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשהו 16,
ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחת משתי
הדפנות 17 וכשרה; וצריך לעשות לה צורת פתח 18.
קנים היוצאים מסכך הספה לפני הספה, ודפן אחת
נמשכת עמהן 19 - הרי הן פסולה 20.

(15) כזה: (16) סוכה ז, א. כיון ששתי הדפנות אינן
מחוברות זו לזו - לא מספיק בטפח ומשהו כבהלכה ב.
(17) שביחד עם החלל יצטרף לרוחב שבעה טפחים.
(18) קנה על גבי חלק הדופן שיש בו ארבעה טפחים ומשהו
ועל הדופן שכנגד. כזה: (19) מקלות שסוככים
בהם ונמשכים יותר מאורך קירות הסוכה, ויצא לחוץ לצד
קיר הרביעי הפרוץ, וכותל אחד היה ארוך יותר מחבירו,
כזה: (20) ואף-על-פי שהמשך הזה אין לו אלא דופן
אחד - רואים את כולו כחלק מהסוכה השלימה (סוכה יט:).

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

50) הם קרשים שהם עושין סביב הבאר, בצורה כזו כאן מופיע ציור בכדי להחיר לעולי רגלים שיוכלו לשאוב מים לבהמתם מן הבור שתוכו רשות היחיד והם עומדים ברשות הרבים, וקרשים אלו הם בני אמה אחת לכאן ואמה אחת לצד שכנגד, ועל ידי הפסים נעשו סביבות הבאר רשות היחיד (כמו שכתב רבינו בפי"ז מהל' שבת הכ"ז) והוא סיכך על הפסים האלו. 51) ולא לימים האחרים. 52) סוכה ז, א ועמוד ב.

יא. נַעַץ אַרְבַּעַה קַנְדָּסִין⁵³ עַל אַרְבַּע זַיּוֹת הַגָּג⁵⁴ וְסִפָּה עַל גָּבֵן - הוֹאִיל וְהַסְפִּיף עַל שְׁפֶת הַגָּג, קִשּׁוֹר⁵⁵; וְרוֹאִין אֶת הַמַּחְצוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת כְּאִלוֹ הֵן עוֹלוֹת לְמַעְלָה עַל שְׁפֶת הַסְּפִיף.

53) עמודים. 54) בשפת הגג. 55) כרב נחמן בסוכה ד: שאמר שפלוגתת רבי יעקב וחכמים אינה אלא אם נעץ הקונדיסים באמצע הגג, ובזה פוסלים חכמים, אבל בשפת הגג לדברי הכל כשר, שאנו אומרים "גוד אסיק מחיצתא" (ראה למעלה הערה כב). וכל זה לפי גירסת רב שריא גאון בסוכה שם, אבל לפי נוסחתנו - נשאר הדבר ב"תיקון", ועיין ראב"ד.

יב. סִפָּה שֵׁישׁ לָהּ פְּתָחִים רַבִּים, וַיֵּשׁ בְּכַתְלֶיהָ חֲלוֹנוֹת הַרְבֵּה - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה⁵⁶; אַף-עַל-פִּי שְׁפָרוֹן מְרִבָּה עַל הָעוֹמֵד. וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה שֵׁם פְּתָח יָתֵר עַל עֶשְׂרִי⁵⁷. אָבָל אִם הָיָה שֵׁם פְּתָח יָתֵר עַל עֶשְׂרִי - אַף-עַל-פִּי שֵׁישׁ לָהּ צוּרַת פְּתָח⁵⁸, צָרִיף שְׁלֹא יִהְיֶה הַפְּרוֹץ מְרִבָּה עַל הָעוֹמֵד.

56) רוצה לומר, כשהיו שתי דפנות גמורות, ובדופן השלישי עשה קנים שמרוחקים זה מזה יותר משלושה טפחים במשך כל המחיצה (סוכה ז). קולא היא בדופן השלישית כמו שהקילו במחיצת טפח למעלה ה"ב (מגיד-משנה). 57) כלומר, שלא יהיה פרוץ בין קנה לחבירו במקום אחד יותר מעשר אמות. 58) שפתח שהוא יותר מעשר אמות אינו פתח, שלא רגילים לעשות פתח רחב כזה. וראה מה שכתב רבינו בפי"ז מהל' שבת הט"ז.

יג. סִפָּה שְׁאִוְרִיהָ⁵⁹ גְּבוּהָ מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, וּמַעֲטָה בְּכָרִים וּבְסֻתוֹת⁶⁰ - אֵינָה מְעוּט⁶¹, וְאִפְּלוּ בְּטָלָם⁶². מַעֲטָה בְּתֵבָן וּבְטָלוּ - הָרִי זֶה מְעוּט; וְאִין צָרִיף לֹאמַר עֶפֶר וּבְטָלוּ. אָבָל בְּעֶפֶר סֵתָם, אֵינָה מְעוּט⁶³. הֵיתָה גְּבוּהָ מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, וְהוֹצִיץ⁶⁴ יוֹרְדִין לְתוֹף עֶשְׂרִים - אִם הֵיתָה צֹלְתָן מְרִבָּה מִחֻמְתָּן⁶⁵, יִחַשְׁבוּ כֶּגֶג עֲבָה⁶⁶ וּכְשֶׁרָה.

59) כלומר, חללה=מקרקעית הסוכה עד הסכך. 60) שנתן על קרקעית הסוכה כרים וכסתות, ומתוך כך נתמעט חללה. 61) אינה נמעטת משיעורה. 62) שחשב בדעתו להניחם שם לעולם (מגיד-משנה) - כיון שעל-פי הרוב לא נוהגים לבטל דברים אלה. ואף שהוא ביטל - בטלה דעתו אצל כל אדם (סוכה ד.). 63) אע"פ שלא ינטלו משם כל ימי החג - כיון שהוא עתיד לפנותו לאחר החג (מגיד-משנה).

שכתב רבינו למעלה. 34) בסיס הסוכה הוא האילן עצמו, ועשה לו קירות וסכך. 35) לחול-המועד, שאין איסור לעלות אליה. 36) ביצה לו, ב. ופכ"א מהל' שבת ה"ו וה"ט. 37) סוכה כב, ב. וכג, א.

ז. סִפָּה שְׁאִין לָהּ גָּג - פְּסוּלָהָ³⁸. פִּיצֵד? פְּגוֹן שְׁהִיו רְאִישֵׁי הַדְּפָנוֹת דְּבוֹקוֹת זֶה בְּזֶה כְּמִין צָרִיף³⁹; או שְׁסֻמָּה רֹאשׁ הַדְּפָן שֶׁל סִפָּה לְכַתְלָהּ⁴⁰ - אִם הָיָה לָהּ גָּג אִפְּלוּ טַפַּח⁴¹, או שְׁהִגְבִּיהָ הַדְּפָן הַסְּמוּךְ לְכַתְלָהּ מִן הַקְּרָקַע טַפַּח, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה⁴². סִפָּה עֲגָלָה - אִם יֵשׁ בְּהַקְפָּה קָדִי לְרַבֵּעַ בָּהּ שְׂבָעָה טַפָּחִים עַל שְׂבָעָה טַפָּחִים⁴³, אַף-עַל-פִּי שְׁאִין לָהּ זַיּוֹת, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

38) שאין זה אוהל, כיון שלא ניכר מהו גג ומהו כותל. 39) שם יט, ב. כזה: 40) כזה: 41) שלא סמך ממש אל הקיר והשאיר רווח בין הכותל לסוכה שיעור טפח, ואנו רואים את הטפח כסתום וחשוב גג (סוכה, שם). 42) שכיון שיש טפח ישר - הרי הוא אוהל. 43) כלומר, אם אפשר לעשות ריבוע בתוך העיגול שיחזיק שטח של שבעה טפחים על שבעה טפחים (סוכה ז).

ח. סִפָּה עַל-גַּבִּי אֲכַסְדֶּרָה⁴⁴ שֵׁישׁ לָהּ פְּצִימִין⁴⁵ - בֵּין שְׁהִיו נְרָאִין מִבְּפָנִים⁴⁶ וְאִין נְרָאִין מִבְּחוּץ⁴⁷, בֵּין שְׁהִיו נְרָאִין מִבְּחוּץ וְאִין נְרָאִין מִבְּפָנִים - כְּשֶׁרָה⁴⁸.

44) מגיד-משנה, וראה להלן ה"ט. 45) עמודים. 46) שהעמודים בולטים מצד פנים, כזה: ולמסתכל בחוץ, נראה חלק. 47) כזה: ומבפנים נראה חלק. 48) כיון שיש עמודים בולטים, אנו רואים את התקרה של האכסדרה, שהיא תקרה קבועה, כאילו יורדת וסותמת את הצד השלישי ליד העמודים (וכמו שכתב רבינו בפי"ז מהל' שבת הלכה לה), והרי יש כאן שלש דפנות (סוכה יח). ובמקום שאין תקרה אין הסוכה כשרה אלא-אם-כן עשה דופן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשהו ברוח שלישית (למעלה הלכה ג).

ט. לֹא הָיוּ לָהּ פְּצִימִין - פְּסוּלָהּ, מִפְּנֵי שְׁהִיא סִפָּה הָעֲשׂוּיָה כְּמִבּוּי, שְׁהָרִי אֵין לָהּ אֶלָּא שְׁנֵי צָדֵי הָאֲכַסְדֶּרָה, וְאִמְצַע הָאֲכַסְדֶּרָה אֵין בּוֹ כַּתֵּל, וְשִׁכְנָגְדוֹ אֵין בּוֹ פְּצִימִין.

י. סִפָּה עַל-גַּבִּי מְבּוּי שֵׁישׁ לוֹ לְחִי⁴⁹ או עַל-גַּבִּי בָּאֵר שֵׁישׁ לָהּ פְּסִין⁵⁰ - הָרִי זֶה סִפָּה כְּשֶׁרָה לְאוֹתָהּ שְׁפֶת שְׁבִיתוֹף הַחֵג בְּלִבְדוֹ⁵¹; מִתּוֹף שְׁלָחִי זֶה וּפְסִין אֵלוֹ מַחְצוֹת לְעִנְיָן שְׁפֶת - נִחְשַׁב אוֹתָן מַחְצוֹת לְעִנְיָן סִפָּה⁵².

49) מבוי מפולש שאין לו אלא שתי דפנות - כלומר, שתי שורות של בתים, אחת לצפון ואחת לדרום, ועשה לו צורת הפתח מצד מזרח ולחי מצד מערב, שאע"פ שלענין סוכה לא מועילה צורת הפתח שמצד מזרח להחשב כדופן שלישית - כיון שלענין שבת הרי זו רשות היחיד (פי"ז מהל' שבת ה"ג) היא סוכה כשרה בשבת של סוכות.

טז. דְּפָנֵי סֶכֶה כְּשֶׁרִין מִן הַפֶּלֶא⁸¹, שְׂאִין אֲנֹו צְרִיכִין
 18 אֲלֵא מִחֲצָה מִכָּל מְקוֹם, וְאִפְלוּ מִפְּעִלֵי-חַיִּים⁸².
 19 וְעוֹשֶׂה אֲדָם אֶת חֲבֵרוֹ דָּפֵן בְּיוֹם-טוֹב, כְּדִי שְׂאֵאכֵל
 20 וְיִשְׁתֶּה וְיִישָׁן בְּסֶכֶה כְּשֶׁרָה, שְׂחִבְרוּ דָּפֵן לָהּ. וְהוּא,
 21 שְׂעִשֶׂה אוֹתוֹ שְׂלֵא לְדַעַת זֶה שְׂעִשֶׂה דָּפֵן⁸³; אֲכָל
 22 אִם עָשָׂהוּ לְדַעַת - אֲסוּר בְּיוֹם-טוֹב, וּמִתֵּר בְּשָׂאֵר יָמֵי
 23 הַחֹג. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּכָלִים דָּפֵן רְבִיעִית בְּיוֹם-טוֹב; אֲכָל
 24 דָּפֵן שְׂלִישִׁית, לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּכָלִים בְּיוֹם-טוֹב,
 25 לְפִי שֶׁהוּא מְכַשֵּׁר הַסֶּכֶה, וְאִין עוֹשִׂין אֲהֵל עֲרָאִי
 26 בְּיוֹם-טוֹב⁸⁴.
 27

(81) משנה, סוכה יב, א: "וכולן (=כל הפסולים לסכך) כשרים לדפנות". שהדפנות לא נקראים סוכה, ואינם בכלל מה שאמרו (סוכה יב): חג הסוכות תעשה לך באספק מגרנך ומיקבך - אין לך אלא פסולת גורן ויקב ולא יותר (ראה להלן פ"ה ה"א). (82) כרבי יהודה (סוכה כג). (83) רוצה לומר, שלא ידע אותו שהועמד שם שבשביל מחיצה הועמד שם. שאם ידע, הרי זו דרך קביעות, ומחיצה קבועה אסור לעשותה ביו"ט (לבוש). וראה בדברי רבינו בפ"ט מהל' שבת הכ"ג. ויש אומרים שכל זה אינו אלא בדופן השלישי שהוא מעיקר הסוכה, אבל בדופן רביעי, שהסוכה כשרה בלעדו, מותר אפילו לדעתו (הראב"ד). (84) עירובין מד, א.

יום שישי כ"ט אדר ה'תשע"ח

פרק חמישי

(1) נתבארו בו דיני הסכך ממה שראוי שיהיה, ומאי זה דבר הם פסולים, ואם מקצת הסכך כשר ומקצתו פסול מה דינו. ואם צריך עשיה לשמה גם כן, וסוכה בתוך סוכה, וכיוצא בדברים אלו.

א. הַסֶּכֶךְ² שֶׁל סֶכֶה אֵינוֹ כְּשֶׁר מִכָּל דֶּבֶר. אִין
 28 מְסַבְּכִין אֲלֵא בְּדֶבֶר שְׂגִידוֹלוֹ מִן הָאֲרֶץ³, שְׂנַעֲקָר מִן
 29 הָאֲרֶץ⁴, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה⁵, וְאִין רִיחוֹ רָע⁶, וְאֵינוֹ
 30 נוֹשֵׁר וְאֵינוֹ נוֹכֵל תָּמִיד⁷.
 31

~ נקודות משיחות קודש ~

"הסכך של סוכה אינו כשר מכל דבר, אין מסככים אלא בדבר שגידולו מן הארץ כו".

וקשה בלשונו מדוע לא הסתפק לכתוב "אין מסככים אלא בדבר שגידולו מן הארץ" ומה טעם ההקדמה "הסכך של סוכה אינו כשר מכל דבר". כמו כן קשה בהלכה "ב"ה העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית" ומדוע לא כתב בקיצור שהוא פסול. ואף שהוא לשון המשנה, ובגמרא למדו ממנו דין נוסף "לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה מצלתו כשר" אבל מדוע הרמב"ם שלא הזכיר החילוק הנ"ל השתמש בלשון "כאילו עשאה בתוך הבית", ולא כתב בקיצור - פסולה.

(64) ענפים קטנים עם העלים שלהם. (65) כלומר, אם תסלק את הסכך העליון - יהיה הצל מרובה מהשמש, מחמת ההוצים. (66) וחללה של הסוכה הוא פחות מעשרים אמה (סוכה ד.).

1 יד. בְּנָה אֵיצִטְבָּה⁶⁷ בָּהּ כִּנְגֵד דָּפֵן הָאֲמָצְעִית⁶⁸
 2 עַל-פְּנֵי כָלָה⁶⁹ - אִם יֵשׁ בְּאֵיצִטְבָּה שְׁעוֹר רַחֲב
 3 הַסֶּכֶה, כְּשֶׁרָה⁷⁰. בְּנָה אֵיצִטְבָּה כִּנְגֵד דָּפֵן הָאֲמָצְעִית
 4 מִן הַצֵּד⁷¹ - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֵיצִטְבָּה וְלִכְתֵּל אֲרִבַּע
 5 אַמּוֹת, פְּסוּלָה; פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, כְּשֶׁרָה⁷². בְּנָה
 6 אֵיצִטְבָּה בְּאֲמָצְעָה - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֵיצִטְבָּה וְלִכְתֵּל
 7 אֲרִבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ, פְּסוּלָה; פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת,
 8 כְּשֶׁרָה⁷³; וְכֵאלוֹ הַמְחַצוֹת נוֹגְעוֹת בְּאֵיצִטְבָּה, וְהָרִי
 9 מִן הָאֵיצִטְבָּה וְעַד הַסֶּכֶךְ פָּחוֹת מֵעֶשְׂרִים אַמָּה. בְּנָה
 10 בָּהּ עֲמוּד⁷⁴, וְיֵשׁ בּוֹ הַכֶּשֶׁר סֶכֶה⁷⁵ - פְּסוּלָה; שְׂאִין
 11 אֵלוֹ מִחַצוֹת הַנִּכְרוֹת⁷⁶, וְנִמְצָא עַל-גֹּב הָעֲמוּד סֶכֶךְ
 12 כְּשֶׁר בְּלֹא דְפָנוֹת.

(67) כעין ספסל מעצים או מאבנים, מוגבה מהארץ. (68) סמוך לדופן ממש שמנגד לפתח, ונקראת אמצעית, שסתם סוכה היא בת שלש דפנות, והרביעית היא כולה פתח (רש"י סוכה שם). (69) שנוגעת בשתי הדפנות מזה ומזה, כזה: (70) שהרי מקרקעית האיצטבה ועד הסכך אין גובה עשרים אמה. וי"א שמכיון שהיא כשרה במקום זה, כשרה היא אפילו מהאיצטבה והלאה, כדין פסל היוצא מן הסוכה למעלה ה"ג (רש"י סוכה שם). (71) בצד קיר אחד והגיעה עד הדופן האמצעי, כזה: (72) שכן היא ההלכה, שעד ארבע אמות רואים אנו את הסכך כאילו הוא חלק מהקיר שנתעקם ונשתפע מקרקעיתה. וזו היא: "דופן עקומה", ראה להלן פ"ה ה"ד. ומקור הדברים בסוכה ד. (73) סוכה, שם. והשמיענו בזה, שאומרים "דופן עקומה" בכל הרוחות. (74) גבוה עשרה טפחים (סוכה ד:). (75) שבעה טפחים על שבעה טפחים. והיה רחוק ארבע אמות מהדופן, הא לאו הכי - כשר כמו באיצטבה (מגיד-משנה). (76) שאף-על-פי שבעמוד גבוה עשרה, אמרו "גוד אסיק מחיצתא" (ראה למעלה ה"א), ואם כן הרי יש כאן סוכה כשרה, שהרי על גבי העמוד אין הסוכה גבוהה מעשרים אמה - אף-על-פי-כן אין הסוכה כשרה, שסוף-כל-סוף אין כאן מחיצות ממש, הניכרות לעין (סוכה שם, לדעת רבא).

13 טו. הִיתָה פָּחוֹתָה מֵעֶשְׂרָה⁷⁷, וְחָקַק בָּהּ⁷⁸ לְהַשְׁלִימָהּ
 14 לְעֶשְׂרָה - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת חָקַק וְלִכְתֵּל שְׂלִשָּׁה
 15 טַפְחִים, פְּסוּלָה; פָּחוֹת מִכֵּן, כְּשֶׁרָה; שְׂכָל פָּחוֹת
 16 מִשְׂלִשָּׁה, הָרִי הוּא כְּדִבּוּק⁷⁹, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת
 17 שְׁבִת⁸⁰.

(77) מעשרה טפחים בגובה. (78) חפר בתוך האדמה שיעור של סוכה בעומק. (79) ואנו רואים כאילו הכתלים מגיעים אל החקק. וההלכה של "דופן עקומה", להכשיר עד ארבע אמות, אינה אלא במקום שישנם דפנות כדין וכהלכה, ולא כשהדפנות הם למטה מעשרה ואינם דפנות כלל וכלל (סוכה ד:). (80) פי"ד ה"ז.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בהקדמה בשם גליון על הרמב"ם. (10) במטילי מתכות שטרם נעשו מהם שום כלי, ואינם מקבלים טומאה. ואף שיסודם מהארץ - פסולה, שצריך שיהיה צומח מהארץ. (11) שלא נעבדו ואינם מקבלים טומאה. (12) הגביהה ועשהא לסכך על הסוכה (משנה, סוכה יא.). (13) שכן דרכן של גפנים שענפיהן מתפשטים. (14) ומחובר פסול לסכך. (15) סוכה טו, א. (16) של קנים וקש וגמי (משנה, סוכה יט:). (17) שכלו ונקרעו (שם טו:). (18) שלא נשברו כל כך, עד שהשכירה תבטל הטומאה מהם.

ג. סככה בְּאֶכְלִין¹⁹ - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַבְּלִין טֻמְאָה. סוֹכֵי תַּאֲנִים²⁰ וּבִקְהָן תַּאֲנִים; פְּרָכִילִי עֲנָבִים²¹ וּבִקְהָן עֲנָבִים; מְקַבְּדוֹת²² וּבִקְהָן תְּמָרִים, וְכֵן כָּל פְּרִיָּצָא בִּקְהָן: רֹאזִין אִם פְּסֻלָּתָא²³ מִרְבֵּה עַל הָאֶכְלִין - מְסַכְכִין בִּקְהָן²⁴; וְאִם לֹא - אֵין מְסַכְכִין בִּקְהָן. סִכְךָ בִּירְקוֹת²⁵, שָׁאֵם יִיבָשׁוּ יִבּוּלוּ וְלֹא יִשְׁאָר בִּקְהָן מִמֶּשׁ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵן עֲתֵה לַחִים - הֲרִי מְקוֹמָן נִחָשׁב כְּאֵלוֹ הוּא אֲוִיר²⁶ וּכְאֵלוֹ אֵינֶם²⁷.

(19) מאכל אדם. שאילו מאכל בהמה אינו מקבל טומאה (הל' טומאת אוכלין שם). (20) ענפי תאנים. (21) זמורות הגפנים. (22) ענפי הדקל. (23) שאינה אוכל ואינה מקבלת טומאה וכשרה לסכך. (24) שהפסולת מבטלת את האוכל, וכאילו כל הסכך כשר (סוכה יג:). (25) שאינם מקבלים טומאה, כגון שאינם מיוחדים למאכל אדם. (26) והם פוסלים ברוחב שלשה טפחים כאויר (להלן ה"כ) - סוכה, שם. (27) המדובר באופן כזה שיפלו ותהיה הסוכה חמתה מרובה מצילתה, אבל אם תשאר צילתה מרובה מחמתה, אינה פסולה בדיעבד אלא אסורה לכתחילה שמה יניחנה ויצא, כמו שכתב רבינו לעיל ה"ב (כסף-משנה).

ד. סככה בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ²⁸, שְׁלֹא דָק אוֹתָן²⁹ וְלֹא נִפְצָן³⁰ - כְּשֶׁרָה, שְׁעֲדִין עֵץ הוּא. וְאִם דָּק וְנִפְצָן אוֹתָן - אֵין מְסַכְכִין בּוֹ³¹, מִפְּנֵי שְׁנֹשְׁתֵּינִית צוּרְתוֹ, וּכְאֵלוֹ אֵין מְגֻדִיל קֶרֶע. מְסַכְכִין בְּחִבְלִים שֶׁל סִיב³² וְשֶׁל חִלָּף³³ וּכְיוֹצָא בִּקְהָן, שֶׁהֲרִי צוּרְתָן עוֹמֵד וְאֵין הַחִבְלִים בָּלִים³⁴.

(28) על-פי מה שנאמר ביהושע ב, ו: "ותטמנם בפשתי העץ". (29) שלא כתתם במכתשת. (30) שלא סרקם במסוק. (31) סוכה יב, ב. אף-על-פי שאינו מקבל טומאה לפני טויתו (עיי"ש ב'תוספות' ד"ה באניצי). (32) הצומח מסביב לעץ. (33) מין עשב. (34) ואינם מקבלים טומאה ('ירושלמי', הובא במגיד-משנה).

ה. סככה בְּחִצִּים: בְּזִכְרִים³⁵ - כְּשֶׁרָה; בְּנִקְבוֹת³⁶ - פְּסוּלָה; אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עֲשׂוֹי לְהַתְמַלֵּאת בְּכִרְזֵל, בֵּית קִבּוּל הוּא, וּמְקַבֵּל טֻמְאָה כָּכָל כְּלִי-קִבּוּל³⁷.

(35) נקראים זכרים על שם שמחודדים ונותנים אותם בתוך הברזל והם פשוטי כלי עץ (רש"י שם יב:). (36) חקוקים בראשם, ובאותו חקק נותנים הברזל (רש"י שם).

והביאור בזה: גם כאשר ישנו לימוד ודיוק מיוחד שלא הביאו הרמב"ם, בכל זאת מקפיד לכתוב בלשון המשנה אף שאין כוונתו לתוכן הדיוקים שבמשנה.

ויש להוסיף על פי מה שמצינו בכללי הרמב"ם שכשמוצא סברא הנראית לו יותר מסברת הגמרא, מביאה כטעם להלכה. ובענייננו, הפסול של בית מודגש יותר מהפסול של סוכה כי תוכן מצות סוכה הוא "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" ומובן שבית - דירת קבע - מנוגד לסוכה משא"כ אילו.

ומעתה יובן גם לשון הרמב"ם "הסכך של סוכה אינו כשר מכל דבר, אין מסככים בו אלא כו". כי אף שהסגנון אינו מכריח שום חידוש בהלכה, יש והוא מוסיף ביופי סגנון הלשון כי בסיום הפרק הקודם "דפני הסוכה כשרים מן הכל שאין אנו צריכים אלא מחיצה כו" ובהמשך לסגנון זה כתב "הסכך של סוכה אינו כשר מכל דבר".

(על פי יין מלכות ספר זמנים טימן לב)

(2) הכיסוי שעל הסוכה. (3) שצומח מן הארץ, שנאמר (דברים טז, יג): "חג הסוכות תעשה לך וכו' באספך מגורן ומיקבך", ומכאן למדו חכמים (סוכה יב.), שצריך לסכך בדבר שגידולו מן הארץ, כמו גורן ויקב. (4) כגורן ויקב שהם תלושים מן הארץ. (5) ממה שנאמר "באספך מגורן ומיקבך" למדו חכמים (שם), שהמדובר בפסולת גורן ויקב שאוספים אותה ומוציאים אותה מן הגורן ומן היקב. ופסולת זו, שאינה אוכל אדם, אינה מקבלת טומאה (ראה בפ"א מהל' טומאת אוכלין ה"א). (6) אבל ריחו רע אסור מדרבנן, שמה יצא מן הסוכה, כדלהלן. (7) סוכה יג, א.

ב. סִכְךָ בְּדָבָר שֶׁאֵין גְּדוּלְתוֹ מִן הָאָרֶץ, אוּ בְּמַחְפֵּר לְאָרֶץ, אוּ בְּדָבָר שֶׁמְקַבֵּל טֻמְאָה - פְּסוּלָה. אֲבָל אִם עֶבֶר וְסִכְךָ בְּדָבָר הַנּוֹכַח וְנוֹשֵׁר, אוּ בְּדָבָר שֶׁרִיחוֹ רַע - כְּשֶׁרָה; שְׁלֹא אִמְרוּ, אֵין מְסַכְכִין כְּאֵלוֹ, אֲלֹא כְּדִי שְׁלֹא יֵנִיחַ הַסִּכָּה וְיִצָּא^{8א}. וְצִרְיָן לְהַזְהִיר שְׁלֹא יִהְיוּ הוֹצִיץ וְעֵלִין שֶׁל סִכָּה יוֹרְדִין לְתוֹף עֲשֶׂרָה טַפְחִים⁹, כְּדִי שְׁלֹא יֵצֵר לוֹ בִּישְׁכִּיתוֹ. סִכְכָּה בְּמִינֵי מַתְכוֹת¹⁰, אוּ בְּעֲצָמוֹת וְעוֹרוֹת¹¹ - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין גְּדוּלְתוֹ קֶרֶע. הַדְּלָה¹² עָלֶיהָ גִּפְנִים¹³ וּכְיוֹצָא בִּקְהָן, עַד שְׁנַעֲשׂוּ סִכָּה - פְּסוּלָה, שֶׁהֲרִי לֹא נִעְקְרוּ¹⁴. סִכְכָּה בְּכִלֵּי¹⁵ עֵץ וּבְמַחְפְּלוֹת¹⁶ הָעֲשׂוִיֹּת לְשִׁכְיָה וּכְיוֹצָא בִּקְהָן - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַבְּלִין טֻמְאָה. וְכֵן אִם סִכְכָּה בְּשִׁבְרֵי-כִלִּים וּבְלִיֹּתֶיהֶן¹⁷, פְּסוּלָה; הוּאִיל וְהִיוּ מְקַבְּלִין טֻמְאָה - שָׁמָּה יִסְכֵּךְ בְּשִׁבְרִים שְׁעֲדִין לֹא טְהוֹר¹⁸.

(8) סוכה, שם. וראה להלן הערה כה. (9) שאין אדם דר בדירה סרוחה, שההוצים והעלים נסרחים על ראשו (סוכה ד. אליבא דרבא). ונראה מדברי רבינו שאין כאן אלא זהירות לכתחילה, אבל אינה פסולה בדיעבד ('מעשה רוקח')

ח. (52) כן כתב רבינו בפירוש המשנה (לסוכה טו.) "ומפקק, פירוש שיעקור אותם ממקומם ומן המסמרים התקועים בהם". ולפי"ז צריכים כאן שני דברים: גם הזות הנסרים ממקומם וגם להוציא המסמרים. וכן נראה מפירוש"י שם שכתב: "מפקק, סותר ומנענע". אבל הרא"ש (סי' כט) וה"טור' (או"ח סי' תרלא) כתבו: "שמסיר את המסמרים". ועיין ב"ח שם, וקרבן נתנאל' שם (או"ק א.) (53) כמו שנכתב למעלה בה"ז. והרא"ש בסי' כט תמה על זה. (54) משנה, סוכה טו, א לבית הלל. [ומסתמת לשון רבינו נראה שמידת הסכך הכשר כמידת הסכך הפסול, ואעפ"כ - כשרה, וראה להלן ה"ט"ז והערה צה].

ט. סכה שנועשית כהלכתה מכל מקום⁵⁵ - כשרה⁵⁶, אף-על-פי שלא נעשית לשם מצוה. והוא, שתהיה עשויה לצל⁵⁷; כגון סכת עכו"ם⁵⁸ וסכת בהמה⁵⁹ וכל פיצא בהן⁶⁰. אבל סכה שנועשית מאליה⁶¹ - פסולה, לפי שלא נעשית לצל. וכן החוטט בגדיש⁶² ונעשהו סכה⁶³ - אינה סכה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל. לפיכך אם עשה בתחלה חלל טפח⁶⁴ במשך שבועה לשם סכה, וחטט בה אחרי כן והשלימה לעשרה - כשרה, שהרי נעשה סכך שלה לצל.

(55) לאיזה צורך שהוא. (56) סוכה ח, ב. (57) להתגונן בצילה, ועל שם כך נקראת סוכה (סוכה שם ורש"י). (58) שעשאוה גרים לימי הקיץ. (59) שעשאוה בשביל בהמות. (60) כמו סוכת נשים (שפטורות ממצות סוכה), סוכת רועים וסוכת שומרים (סוכה שם) כשנעשו לצל (שם). (61) שנפלו העמודים התחתונים מן הגדיש, ונשארו העליונים, ונעשתה הסוכה מאליה. (62) הוציא העמרים התחתונים ונשארו העליונים, ונעשתה הסוכה מאליה. ואעפ"כ שעשה מעשה בהוצאת העמרים וביצירת החלל - אינה סוכה, לפי שלא עשה סככה לצל. (63) משנה, סוכה טו, א. (64) שחלל טפח נקרא "אהל" בכל מקום, וכשהגדיש העמרים על זה לשם צל - נקרא הסכך בשם סכך, כיון שיש תחתיו חלל טפח (סוכה טז.).

י. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין⁶⁵, אין מספקין בהן - גזרה שמה יעשה אותן חבילות על גגו כדי ליבשן⁶⁶, וימלך וישב תחתיהן לשם סכה, והוא מתחלה לא עשה סכך זה לצל, ונמצאת פסכה שנועשית מאליה. ואם התירם⁶⁷ - פשרות⁶⁸. ואין חבילה פחותה מעשרים וחמשה בדים⁶⁹.

(65) קנים. (66) ולא לשם סכך. (67) התיר את הקשר. (68) כל זה במשנה סוכה יב, א. (69) 'ירושלמי'. וכן הי' דרכם לאגוד. ועיין ראב"ה.

יא. חבילות קטנות שאגדו אותן למגן⁷⁰, מספקין בהן⁷¹. וכן החותף ראש הדקל והחריות⁷² אגודות בו - מספקין בו, שאגד בידי שמים⁷³ אינו פחבילה⁷⁴. ואפלו קשר ראשי החריות פלן מצד האחד, שנמצאו פחבילה אחת, אחד משני ראשים בידי

(37) [כיון שאינו עשוי להשאר שם לעולם, אלא שמחזיקים בעץ וזורקים בכח את הברזל כלפי האויבים, והרי זה כבקעה של עץ ששמים בה סדן של צורפים שמקבלת טומאה, כמו שכתב רבינו בפ"ב מהל' כלים ה"ג, ועיין 'שערי תשובה' או"ח סי' תרכט].

1 ו. מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף: קטנה -
2 סתמה לשכיבה³⁸; לפיכך אין מספקין בה, אלא-
3 אם-כן עשה אותה לסכך³⁹; גדולה - סתמה לסכך,
4 לפיכך מספקין בה; אלא-אם-כן עשה אותה
5 לשכיבה⁴⁰. ואם יש לה קיר⁴¹ - אפלו גדולה, אין
6 מספקין בה⁴², שהרי היא ככלי-קבול; ואפלו נטל
7 הקיר שלה, אין מספקין בה, מפני שהיא כשכרי-
8 כלים⁴³.

(38) סוכה יט, ב. וכתנא-קמא, שאם הזב שוכב עליה היא מקבלת טומאה. (39) שכיון שאינה מיוחדת לשכיבה ואומרים לו לזב: עמוד ונעשה מלאכתנו - אינה מקבלת טומאה (שבת נט.). (40) ומחשבתו מועלת (סוכה, שם במשנה). (41) שפה גבוהה מסביב. (42) שם כ, ב. (43) למעלה ה"ב (רי"ף בסוכה שם).

9 ז. נסרים⁴⁴ שאין ברחבן ארבעה טפחים, מספקין
10 בהן, אף-על-פי שהן משפין⁴⁵. ואם יש ברחבן
11 ארבעה - אין מספקין בהן⁴⁶, ואף-על-פי שאינם
12 משפין; גזרה שמה ישב תחת התקרה וידמה שהיא
13 כסכה⁴⁷. נתן עליה נסר אחד שיש ברחבו ארבעה
14 טפחים - כשרה⁴⁸, ואין ישנן תחתיו⁴⁹. והישן
15 תחתיו - לא יצא ידי חובתו. היו נסרין שיש ברחבן
16 ארבעה ואין בעבין ארבעה, והפסן בעדיהן שאין
17 בהן ארבעה וסכך בהן - הרי זו פסולה; שהרי הנסר
18 פסול, בין שסכך ברחבו בין שסכך בעביו⁵⁰.

(44) קרשים. (45) שהם דומים לכלים. (46) משנה, סוכה יד, א. (47) שישב בביתו ויחשוב שיצא ידי חובתו במצות סוכה, שהרי גם ביתו מקורה בנסרים, וביתו ודאי פסול לסוכה - "סוכה" אמרה תורה ולא ביתו של כל ימות השנה (רש"י סוכה שם). וראה להלן ה"ח. (48) הסוכה. וכשנתן את הנסר מן הצד, באופן שנשארו לסכך הכשר שלש דפנות, אבל באמצע פסול (מגיד-משנה). (49) שהוא סכך פסול (סוכה, שם). (50) ודינו כשפוד של מתכת (שם יד:).

19 ח. תקרה שאין עליה מעזיבה⁵¹, שהיא הטיט
20 והאבנים, אלא נסרין תקועין בלבד - הרי זו
21 פסולה; שהרי לא נעשו לשם סכה, אלא לשם בית.
22 לפיכך אם פקק הנסרים והניד המסמרים⁵² לשם
23 סכה - הרי זו כשרה, ובלבד שלא יהיה בכל נסר
24 ונסר ארבעה טפחים⁵³. וכן אם נטל אחד מבינתים
25 והניח במקומו סכך פשר לשם סכה - הרי זו
26 כשרה⁵⁴.

(51) מלשון הפסוק "ויעזבו ירושלים עד החומה" (נחמיה ג,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מלמעלה: אם יש משפת הסכך הפשר ולפתל ארבע
אמות - פסולה; פחות מכן - רואין כאלו הפתל
נצקם, ויחשוב זה הסכך הפסול מגוף הפתל וכשרה.
ודבר זה הלכה למשה מסיני⁹⁴.

(91) כשהוא לכל אורך הסוכה. (92) ליד הדפנות.
(93) שהוריד את התקרה מאמצע הבית. (94) משנה, סוכה
י, א. ונקרא בלשון חכמים "דופן עקומה" (סוכה ד.).

טו. ואיזו היא ספה קטנה? כל שאין בה אלא
שבועה טפחים על שבועה טפחים; וגדולה - כל
שישאר בה יתר על סכך הפסול שבועה טפחים על
שבועה טפחים סכך פשר.

טז. סכך בדבר פסול ודבר פשר, זה בצד זה, ואין
במקום אחד מסכך הפסול רחב שלשה טפחים⁹⁵,
אלא פחות: אם היה כל הסכך הפשר יתר על כל
הסכך הפסול - פשר; ואם היה זה כמו זה בצמצום,
אף-על-פי שאין במקום אחד שלשה - הרי זו
פסולה; מפני שסכך פסול פרוץ הוא נחשב⁹⁶.

(95) [המדובר בסוכה קטנה הנפסלת בשלשה טפחים סכך
פסול, ראה למעלה ה"ג-יד, ובב"ח סי' תרלא ד"ה סככה
בשפורין]. (96) [בסוכה קטנה שסכך פסול בשלשה טפחים
כמו אויר, רואים אותו כאילו הוא אויר. ובאור אם הוא
באותה המידה של הסכך, הרי זו פסולה מפני שחמתה תהיה
מרובה מצילתה (להלן ה"ט) - מגיד-משנה. אבל בסוכה
גדולה, שסכך פסול אינו פוסל אלא בארבעה טפחים, אין
דינו כאויר, ואם מדתו כמדת הסכך הכשר, הרי זו סוכה
כשרה. ראה למעלה ה"ח והערה נג].

יז. פרש עליה בגד מלמעלה⁹⁷, או שפרש תחתיה
מפני הנשר⁹⁸ - פסולה⁹⁹. פרשו כדי לנאותה¹⁰⁰ -
כשרה¹⁰¹. וכן אם סככה כהלכתה, ועטרה במיני
פרות ובמיני מגדים וכלים, שתלויין, בין בכתליה
בין בסכך, כדי לנאותה - כשרה.

(97) מפני השמש. (98) העלים הנופלים. (99) משנה,
סוכה י, א. שהרי מסוככת בבגד, שהוא מקבל טומאה,
ופסול לסכך (למעלה ה"ב). (100) לייפותה. (101) שם,
בגמרא. שאין שם סכך עליו (רש"י שם).

יח. נויי ספה, אין ממעטין בגבהה¹⁰², אבל ממעטין
ברחבה¹⁰³. היו נויי הסכה מפלגין¹⁰⁴ מגבה ארבעה
טפחים או יתר - פסולה¹⁰⁵; ושנמצא שהיושב שם,
כאלו אינו תחת הסכך, אלא תחת הנויים, שהן
אכלין וכלים שאין מסככין בהן.

(102) כשהיתה גבוהה מעשרים ופסולה (למעלה פ"ד ה"א)
ורצה להנמיכה על ידי שתלה בה נוי סוכה, שנמצא
מקרקעית הסוכה עד הנוי, פחות מעשרים - אינה ממועטת
בזה, לפי שהנוי אינו סכך, והוא מקבל טומאה (סוכה י:
ועיין רש"י שם). וכן אם היתה הסוכה גבוהה עשרה טפחים,

שמים ואחד בידי אדם - מסככין בה; שהאגד עץ
אחד, אינו חבילה; וזו כעץ אחד היא, שהרי אגודה
בידי שמים⁷⁵. וכן כל אגד שאינו עשוי לטלטלו⁷⁶,
אינו אגד⁷⁷.

(70) למוכרם במנין. ומיד כשיקנם הקונה, יתיר אותם.
(71) סוכה יג, ב. שאין בהן גזירה "שמא יעשה אותן חבילות
על גגו" (כנ"ל הלכה י) שהרי אין דרך להצניען באגון
(רש"י שם). (72) הענפים. (73) שכולם אגודים בגזע
הרקל מתחילת בריאתם (שם יג.). (74) ואינו צריך להתיר
אותה. (75) סוכה, שם. (76) שאם מטלטלו ממקום
למקום, ניתק הקשר והחבילה מתפרדת. (77) שם יג, ב.

יב. העושה סכתו תחת האילן⁷⁸ - כאלו עשאה בתוך
הבית⁷⁹. הדלה עליה עלי האילנות ובדיהן⁸⁰, וסכך
על גבן⁸¹ ואחר-כך קצצן: אם היה הסכך⁸² הרבה
מהן⁸³ - כשרה; ואם לא היה הסכך שהיה מתחתו
כשר הרבה מהן - צריך לנענע⁸⁴ אותן אחר קציצתן,
כדי שתהיה עשויה לשם סכה⁸⁵.

(78) שענפי האילן סוככים עליה. (79) משנה, סוכה ט, ב.
משום שנאמר (ויקרא כג, מב): "בסכת (בלי וא"ו) תשבו",
ומכאן דרשו חכמים (שם בגמרא): "בסוכות תשבו - ולא
בסוכה שתחת האילן (=סוכה אחת אמרתי, ולא שתי סוכות)
ולא בסוכה שתחת הבית". (80) הגביה עליה עלי האילנות
וענפיהם, שהם מחוברים לקרקע ופסולים לסיכון (למעלה
ה"ב). (81) שנתן סכך כשר על הענפים המחוברים.
(82) הסכך הקשר. (83) ובענפי האילן לא היה די סיכון
לעשות הסוכה - "צילתה מרובה מחמתה" (סוכה, שם).
(84) שם יא, א. (85) שלא תהא בכלל "תעשה ולא מן
העשוי", ראה למעלה הלכה ט.

יג. ערב דבר שמשככין בו⁸⁶ בדבר שאין מסככין
בו⁸⁷ וסכך בשניהם - אף-על-פי שהפשר יתר על
הפסול, פסולה⁸⁸. סכך בזה לעצמו ובוזה לעצמו, זה
בצד זה⁸⁹: אם יש בסכך פסול שלשה טפחים
במקום אחד, בין באמצע, בין מן הצד - הרי זו
פסולה⁹⁰.

(86) שכשר לסכך בו. (87) שפסול לסכך בו. (88) שאין
הסכך הפסול בטל ברוב הכשר אלא-אם-כן נפרדים הם,
אבל אם מעורבים הם - אינו בטל. וכן מפרש רבינו בסוגיית
הגמרא בסוכה ט: (כסף-משנה). (89) שאינם מעורבים.
(90) סוכה יח, א.

יד. במה דברים אמורים? בספה קטנה; אבל בספה
גדולה - סכך פסול באמצע, פוסלה בארבעה
טפחים⁹¹; פחות מכן - כשרה. ומן הצד⁹² - פוסל
בארבע אמות; ופחות מכן - כשרה. כיצד? בית
שנפחת באמצע⁹³, וסכך על מקום הפחת; וכן חצר
המקפת אכסדרה, שסכך עליה; וכן ספה גדולה
שהקיפוה בדבר שאין מסככין בו בצד הדפנות

20 בֵּין הָעוֹלָה וְהַיּוֹרֵד שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים¹²⁰. וְאִם הָיָה
21 בְּרֹחַב זֶה הָעוֹלָה טַפַּח אֶחָד, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא
22 גְּבוּהָ יֵתֵר מִשְׁלֹשָׁה טַפָּחִים - רֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ יָרֵד
23 לְמִטָּה וְנִגַּע בְּשִׁפְתָּהּ זֶה הַיּוֹרֵד¹²¹. וְהוּא, שֶׁיְהִי מְכוּן
24 כְּנֶגֶד שִׁפְתֵי הַיּוֹרֵד¹²².

(116) הנראים ביום (כסף-משנה בשם "ירושלמי").
(117) סככה עב. (118) משנה, סוכה כב, א. (119) משנה,
שם. (120) שהרי הם כאילו מונחים אחד ליד השני "שכל
פחות משלשה, כלבוד הוא". (121) שכל רוחב טפח הרי
הוא אוהל, ואמרו בזה: "חבוט רמי", כלומר: זרוק אותה
למטה, שנראה כאילו מונחת ביחד עם כל הקנים, וזוהי
הלכה למשה מסיני. (122) שכשתפילו למטה, הוא נשכב
ליד האחרים.

25 כב. הָעוֹשֶׂה סִכָּה עַל-גִּבִּי סִכָּה - הַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה,
26 כְּמִי שֶׁעָשָׂה סִכָּה בְּתוֹךְ הַבַּיִת¹²³; וְהָעֲלִיּוֹנָה -
27 כְּשֶׁרָה. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה?
28 בְּשֶׁהָיָה גְבוּהָ חָלַל הָעֲלִיּוֹנָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים¹²⁴ או
29 יֵתֵר, וְהָיָה גַּם הַתַּחְתּוֹנָה יָכוֹל לְקַבֵּל פָּרִים וּכְסָתוֹת
30 שֶׁל עֲלִיּוֹנָה, אֲפִלּוּ עַל-יְדֵי הַדָּחֶק¹²⁵. אָבָל אִם אֵין
31 גְּבוּהָ שֶׁל עֲלִיּוֹנָה עֲשָׂרָה, או שֶׁלֹּא הָיְתָה הַתַּחְתּוֹנָה
32 יָכוֹלָה לְקַבֵּל פָּרִים וּכְסָתוֹת שֶׁל עֲלִיּוֹנָה אֲפִלּוּ
33 עַל-יְדֵי הַדָּחֶק - (אף)¹²⁶ הַתַּחְתּוֹנָה כְּשֶׁרָה. וְהוּא,
34 שֶׁלֹּא יִהְיֶה גְבוּהָ שְׁתֵּיהֶן יֵתֵר עַל עֲשָׂרִים אַמָּה;
35 שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה, בְּסִכָּף הָעֲלִיּוֹנָה הִיא נִתְרַת¹²⁷.

(123) שהתורה אמרה (ויקרא כג, מב): "בסכת (בלי וא"ו)
תשבו" - בסוכה אחת ולא בסוכה שתחת סוכה, ולא בסוכה
שתחת הבית (סוכה ט:). (124) שיש בה גובה כשיעור
סוכה. (125) שהיא חזקה, שאדם יכול להניח שם כרים
כדי לישן עליהם, וישוב שם ואוכל סעודתו - אז יש לה דין
סוכה, ונפסלה התחתונה שהיא סוכה תחת סוכה (סוכה י:
במשנה, כרבנן דרבי יהודה). (126) ה'כסף משנה' מוחק
תיבה זו, שהרי לפי זה יוצא שאף העליונה כשרה, וזה
אי-אפשר שהרי אינו יכול להשתמש בה אפילו על ידי
הדחק. וה'לחם משנה' יישוב נוסחה זו שאפשר שאדם קל
יעלה שם. [וגם במשניות דפוס פיזור בסוכה שם, הנוסחא
"אף התחתונה כשרה", וכ"ה ברא"ש שם]. (127) כלומר,
שהסוכה התחתונה חמתה מרובה מצילתה, ורק בהצטרף
אליה סכך העליונה נעשה צילתה מרובה מחמתה. אבל אם
הסוכה התחתונה צילתה מרובה מחמתה, ואינה נזקקת
לסכך העליונה - כשרה, אפילו העליונה גבוהה יותר
מעשרים, אם חמתה מרובה מצילתה (כסף-משנה).

36 כג. מִטָּה שֶׁבְּתוֹךְ הַסִּכָּה - אִם גְּבוּהָ עֲשָׂרָה
37 טַפָּחִים¹²⁸, הַיּוֹשֵׁב תַּחְתֶּיהָ לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, מִפְּנֵי
38 שֶׁהִיא כְּסִכָּה בְּתוֹךְ סִכָּה¹²⁹. וְכֵן פִּילָה¹³⁰ שֶׁישׁ לָהּ גַּם
39 אֲפִלּוּ טַפַּח¹³¹ - אִם גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אֵין יִשְׁנִין
40 בָּהּ בְּסִכָּה. וְכֵן הַמַּעֲמִיד אֲרָבָעָה עֲמוּדִים וּפִרְשׁ סָדִין
41 עֲלֵיהֶן - אִם גְּבוּהֵן עֲשָׂרָה, הָרִי זֶה כְּסִכָּה בְּתוֹךְ
42 סִכָּה¹³².

אין הנוי ממעט אותה מעשרה והיא כשרה (סוכה, שם).
(103) ששיעור סוכה שבעה טפחים על שבעה טפחים
(למעלה פ"ד ה"א), כדי שיוכל להכנס לה ראשו ורובו
ושולחנו. ונוי סוכה שתלה ליד הקירות, ממעטים מרחבה
או מארכה, שהרי אין לו מקום להכנס אליה.
(104) מרוחקים. (105) סוכה י, ב. שכל שהנוי רחוק מהסכך
ארבעה טפחים, אינו בטל אל הסכך והוא כסכך בפני עצמו,
והרי הוא סכך פסול.

1 יט. סִכָּף שֶׁהָיָה בּוֹ חֲלוּנוֹת חֲלוּנוֹת¹⁰⁶ שֶׁהָאֹוִיר נִרְאֶה
2 מִהֵן: אִם יֵשׁ בְּכָל הָאֹוִיר כָּלִי מְקוֹם הַמִּסְכָּף¹⁰⁷ -
3 הָרִי זֶה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁחֲמַתָּה תִּהְיֶה מְרֻבָּה
4 מִצִּלָּתָה¹⁰⁸; וְכֵל שֶׁחֲמַתָּה מְרֻבָּה עַל הַצֵּל, אֵינוֹ סִכָּף;
5 וְאִם הָיָה הַסִּכָּף רַב עַל הָאֹוִיר - כְּשֶׁרָה.

(106) נקבים נקבים בסכך. (107) שיש שיעור מקום אויר
כשיעור מקום המסוכך. (108) סוכה כב, ב: "אמר רב פפא,
היינו דאמרי אינשי, כזוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת"
כשהנקב רחב כשיעור זוז (=מטבע קטן) - חמתה רחבה
למטה כשיעור סלע (=מטבע גדול). וכן פירשו רבינו יצחק
אלפסי ורש"י שם.

6 כ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? ¹⁰⁹ בְּשֶׁלֹּא הָיָה בְּמְקוֹם אֶחָד
7 אֹוִיר שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים¹¹⁰. אָבָל אִם הָיָה אֹוִיר שְׁלֹשָׁה
8 טַפָּחִים, בֵּין בְּאֶמְצַע, בֵּין מִן הַצֵּד - הָרִי זֶה
9 פְּסוּלָה¹¹¹, עַד שֶׁיִּמְצְטוּ מִשְׁלֹשָׁה¹¹². מַעֲטוּ בְּדָכָר
10 הַפְּסוּל, פְּגוּן פָּרִים וּכְסָתוֹת: אִם סִכָּה גְדוּלָה הִיא -
11 כְּשֶׁרָה¹¹³; וְאִם בְּסִכָּה קְטָנָה - פְּסוּלָה¹¹⁴, עַד
12 שֶׁיִּמְצְטוּ בְּדָכָר שְׁמִסְכָּבִין בּוֹ. הָיָה רַב הַסִּכּוֹף צִלָּתוֹ
13 מְרֻבָּה מִחֲמַתּוֹ, וּמַעֲטוֹ חֲמַתּוֹ מְרֻבָּה מִצִּלָּתוֹ - הוּא אֵיל
14 וְצִלָּתוֹ הִפְּלִ מְרֻבָּה מִחֲמַת הַפֵּל, כְּשֶׁרָה¹¹⁵.

(109) שאנו מחשבים לפי חשבון ריבוי השמש מהצל.
(110) במקום אחד ומהלך על פני כולה, ולא נשאר שיעור
הכשר סוכה עם דפנות במקום אחד. (111) שלא שייך כאן
ההלכה של "דופן עקומה" (למעלה ה"ד), שהרי אין כאן
דופן שנאמר כאילו נתעקם אל הסכך, אלא אויר המפסיק
(רש"י בסוכה יז). (112) יכסה שלא יהיה אויר שלשה.
(113) שפסול אויר אין כאן, שהרי הוא פחות משלשה. וגם
הסכך הפסול אינו יכול לפסול, שהרי הוא פחות מארבעה
טפחים. ואין שני הפסולים האלו מצטרפים (סוכה יח).
(114) שכיון שיש כאן שיעור שלשה טפחים שאינו ראוי
לסוכה, אין זה יכול להצטרף לארבעת הטפחים הנשארים,
להכשיר את הסוכה (סוכה, שם). (115) כלומר, מכיון
שבכל הסוכה בכלליתה הצל רב על השמש - לא איכפת
לנו אם במקום אחד רבה השמש על הצל (שם יט).

15 כא. דֶּרֶךְ הַסִּכּוֹף לִהְיוֹת קָל, כְּדִי שֶׁיִּרְאוּ מִמֶּנּוּ
16 הַפּוֹכְכִים הַגְּדוֹלִים¹¹⁶. הָיְתָה מַעֲבָה¹¹⁷ כְּמִין בֵּית -
17 אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵין הַפּוֹכְכִים נִרְאִין מִתּוֹכָהּ, כְּשֶׁרָה¹¹⁸.
18 הָיָה הַסִּכּוֹף מְדֻבָּלֵל, וְהוּא הַסִּכּוֹף שֶׁיְהִי מְקַצָּה
19 לְמַעַלָּה וּמְקַצָּה לְמַטָּה - כְּשֶׁרָה¹¹⁹; וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 **שְׁהוּא [כֶּכֶן חֲמֵשׁ] כֶּכֶן שֵׁשׁ³ - חֵיב בִּפְסָה מְדַבְּרִי**
17 **סוֹפְרִים, כְּדִי לְחַנְכוּ בְּמִצְוֹת.**

(2) מפני שהיא מצוות עשה שהזמן = שצריכים לעשותם דווקא בזמנים מסויימים וקבועים] גרמא ונשים פטורות, ועבדים דינם כנשים. (3) כבן חמש - שגמרו לו חמש שנים, וכבן שש - שגמרו לו שש שנים, והכל תלוי בהתפתחותו של הילד.

18 **ב. חוֹלִים וּמְשֻׁמְשֵׁיהֶן פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה⁴. וְלֹא**
19 **חוֹלָה שֵׁשׁ בּוֹ סִכָּה, אֲלֹא אֶפְלוּ חֹשׁ בְּרֹאשׁוֹ, וְאֶפְלוּ**
20 **חֹשׁ בְּעֵינָיו. מִצְטָעֵר - פְּטוּר מִן הַסֶּכֶה⁵; הוּא וְלֹא**
21 **מְשֻׁמְשֵׁיו⁶. וְאִיזְהוּ מִצְטָעֵר? זֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישֹׁן**
22 **בִּסְכָּה מִפְּנֵי הָרוּחַ אוֹ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִים וְהַפְּרַעוּשִׁים**
23 **וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אוֹ מִפְּנֵי הָרִיחַ.**

(4) משום שנאמר: "בסוכות תשבו" ודרשו חכמים: "תשבו כעין תדורו". ואף לעניין זה נאמר שאם היה חולה כל השנה לא היה יושב בביתו דווקא אלא היה הולך למקום שנקל לו לחלו. ומשמשיהם פטורים משום שהם עוסקים במצוה. (5) "תשבו כעין תדורו", שגם בדירה אין אדם דר במקום שמצטער. (6) משמשי של המצטער חייבים בסוכה כי אין הוא (=המצטער) זקוק כל כך למשמשים כמו החולה.

24 **ג. הָאֵבֶל חֵיב בִּפְסָה. וְחֶתֶן, וְכָל הַשּׁוֹשְׁבֵינִין וְכָל בְּנֵי**
25 **חֲפָה, פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה⁷.**

(7) שאין שמחה אלא בחופה, היא מקום המוכן לשיבת חתן וכלה, ובסוכה בוש החתן לשמח כלתו, שסתם סוכה אין לה אלא שלוש דפנות.

26 **ד. שְׁלוּחֵי מִצְוָה⁸ פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה⁹, בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין**
27 **בַּלַּיְלָה¹⁰. הוֹלְכֵי דְרָכִים בַּיּוֹם - פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה**
28 **בַּיּוֹם¹¹, וְחֹזְבֵין בַּלַּיְלָה. הוֹלְכֵי דְרָכִים בַּלַּיְלָה -**
29 **פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה בַּלַּיְלָה, וְחֹזְבִים בַּיּוֹם. שׁוֹמְרֵי**
30 **הָעִיר בַּיּוֹם - פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה בַּיּוֹם וְחֹזְבִים בַּלַּיְלָה.**
31 **שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּלַּיְלָה - פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה בַּלַּיְלָה**
32 **וְחֹזְבִים בַּיּוֹם. שׁוֹמְרֵי גְנוֹת וּפְרָדִסִּין, פְּטוּרִין, בֵּין**
33 **בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה; שֶׁאִם יַעֲשֶׂה הַשּׁוֹמֵר סֶכֶה, יִדַּע**
34 **הַגָּבֵב שֵׁשׁ לְשׁוֹמֵר מְקוֹם קְבוּעַ, וְיָבֹא וְיִגְנֹב מִן**
35 **מְקוֹם אַחֵר¹².**

(8) כגון ללמוד תורה או לפדיון שבוים. (9) אפילו בשעת חנייתו ואף על פי שיש לפניהם סוכה בנוייה. משום שעוסק במצוה פטור מן המצוה. (10) אף על פי שאינם הולכים אלא ביום. פטורים גם בלילה מפני שטרודים במחשבת המצוה. (11) שלא עדיפה הסוכה מדירה ממש, שאינו נמנע מלנסוע לאיזה עניין ומניח את ביתו. (12) ואם היה שומר דבר מצומצם באופן שיכול לשמור כולו חייב לעשות סוכה.

36 **ה. בִּיצֵד הִיא מִצְוֹת הַיְשִׁיבָה בִּפְסָה? שִׁיחָהּ אוֹכֵל**
37 **וְשׁוֹתָהּ וְדָר בִּפְסָה כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין**

(128) והרי היא כאוהל בפני עצמה (סוכה כ: מימרא דשמואל). (129) משנה, סוכה שם. (130) וילון הפרוש על עמודים מסביב למיטה. (131) ששיפועו אינו נמשך עד הגובה, אלא למעלה יש רוחב טפח (סוכה יא.). (132) משנה, סוכה י, א.

1 **כד. אֲכַל שְׁנֵי עֲמוּדִים שֶׁפָּרַשׁ עֲלֵיהֶן סִדִּין; וְכֵן**
2 **פִּילָה שֶׁאֵין בְּגִגָּה טַפַּח - אֶפְלוּ גְבוּהֵין כָּל-שָׁהֵן¹³³,**
3 **מֵתָר לִישֹׁן תַּחְתֵּיהֶם בִּפְסָה; שֶׁאֵינוֹן כִּסְכָּה בְּתוֹךְ סֶכֶה,**
4 **מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ גָב.**

(133) כלומר, אפילו יותר מעשרה טפחים.

5 **כה. סֶכֶה שֶׁאוֹלָה - פְּשָׁרָה¹³⁴; וְכֵן הַגְּזוּלָה - פְּשָׁרָה.**
6 **בִּיצֵד? אִם תִּקַּף עַל חֲבֵרוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִסִּכָּתוֹ, וּגְזוּלָה**
7 **וְיֹשֵׁב בָּהּ - יֵצֵא, שֶׁאֵין הַקֶּרֶקַע נִגְזָלָת¹³⁵. וְאִם גְּזוֹל**
8 **עֵצִים וְעֵשֶׂה מֵהֶן סֶכֶה¹³⁶ - יֵצֵא¹³⁷; שֶׁתִּקַּנְתָּ חֲכָמִים**
9 **הִיא, שֶׁאֵין לְכַעַל הָעֵצִים אֲלָא דְמֵי עֵצִים בְּלִבְד¹³⁸.**
10 **וְאֶפְלוּ גְזוֹל נְסָרִים, וְהִנִּיחֶן וְלֹא חֲבָרָן וְלֹא שָׁנָה בָּהֶן**
11 **כְּלוּם - יֵצֵא. הָעוֹשֶׂה סִכָּתוֹ בְּרִשּׁוֹת הָרָפִים - הָרִי זֶה**
12 **פְּשָׁרָה¹³⁹.**

(134) כרבנן דרבי אליעזר (סוכה כז:). ולמדו כן ממה שכתוב (ויקרא כג, מב): "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות" - מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת. ואי-אפשר שיהא לכל אחד בה חלק שהוא שוה פרוטה, ומכיון שאין לכל אחד שוה פרוטה אין זו שותפות, אלא על כרחנו שיוצאים בסוכה שאולה (רש"י שם). (135) והיא עומדת ברשות בעליה (פ"ח מהל' גזילה ה"ד). וכן הסוכה כיון שהיא מחוברת לקרקע - אינה נגזלת והרי היא כשאולה (סוכה לא. כרבנן). (136) ויש כאן דין גזילה, שהרי גזל מטלטלין, ומן התורה לא יצא ידי חובתו (כסף-משנה). (137) מדרבנן, כמו שמבאר. ומקורו בסוכה דף לא, א. (138) תיקנו כן כדי להקל על הרוצים לשוב בתשובה שלא יצטרכו לקעקע ביתם (ראה בפ"א מהל' גזילה ה"ה). ואמנם אם גזל סוכה העשויה בספינה או בראש העגלה, חייב להחזיר הסוכה עצמה ואינו יוצא בה שהרי היא גזולה (כסף-משנה). (139) כמו שביאר, שקרקע אינה נגזלת, והרי היא כסוכה שאולה וכשרה.

יום ש"ק א' ניסן ה'תשע"ח

פרק שְׁעִי

(1) נתבארו בו מי הן המחוייבים בסוכה מן התורה, ומן דבריהם, ומי הם הפטורים - אם בכל, אם בחלק. וכיצד היא מצות ישיבה בסוכה. ובאלו סיבות אדם נפטר מחיובה. וענין הברכה, שאדם חייב לברך על ישיבתה. ונסתיים הפרק בביאור איסור עצי סוכה ונוייה - לימי החג.

13 **א. נְשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה².**
14 **טַמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, חֲזִיבִים מְסַפֵּק. וְכֵן מִי שֶׁחָצִיו**
15 **עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן-חֹרִין - חֵיב. קָטָן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאִמּוֹ,**

י. ירדו גשמים - הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי
מתר לפנות? משירדו לתוך הסכה טפות, שאם יפלו
לתוך התבשיל ופסל, אפלו תבשיל של פול²³. היה
אוכל בסכה וירדו גשמים, ונכנס לביתו ופסקו
הגשמים - אין מחיבים אותו לחזור לסכה (כל אותו
הלילה), עד שיגמר סעודתו. היה ישן וירדו גשמים
בלילה, ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים - אין
מטריחין אותו לחזור לסכה כל אותו הלילה, אלא
ישן בביתו עד שיעלה צמוד השחר.

(23) שהוא מתקלקל במהרה. ומי שאינו בקי בשיעור זה -
אם ירדו כל כך עד שאם היו יורדים במידה זו לדירתו
הקבועה היה עוזבה ויוצא, פטור מן הסוכה.

יא. גמר מלאכל ביום השביעי בשחרית - לא יתיר
סכתו²⁴; אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן, מן
המנחה ולמעלה. אין לו מקום לפנות²⁵ - פוחת בה
ארבעה על ארבעה²⁶. ואם הצריך לסעד בשאר היום
- צריך לאכל בסכה, שמצותה כל שבעה.

(24) ביום הושענא רבא, לא יסתור סוכתו, שהרי כל היום
חובתו לישוב שם. (25) כלומר אין לו מקום אחר לאכול
ביום השמיני פרט למקום הסוכה. (26) מוריד סכך בשיעור
זה כדי לעשות היכר, שאין מצוות סוכה ביום השמיני.

יב. כל זמן שיפנס לישוב בסכה כל שבעה, מברך²⁷
קדם שישב²⁸: 'אשר קדשנו במצותיו וצונו לישוב
בסכה'. ובגלילי יום טוב הראשון, מברך על הסכה²⁹
ואחר כך על הזמן³⁰, ומסדר כל הברכות על
הפוס³¹. נמצא מקדש מעמד³², ומברך 'לישב בסכה'
ויושב³³, ואחר כך מברך על הזמן. ובה היה מנהג
רבנן ורבני ספרד, לקדש מעמד בגליל ראשון של
חג הסוכות, כמו שבארנו.

(27) ודווקא אם יצא יציאה גמורה שלא לחזור לאלתר. אבל
אם לא יצא אלא לדבר עם חבירו או להביא דבר לסוכה
אין זו יציאה מן הסוכה ואין צריך לברך כשנכנס עכשיו,
שהרי כבר בירך מקודם. (28) דעת רבינו, שהשיבה היא
המצוה, ולכן מברך קודם שישוב, ש"כל המצוות מברך
עליהן עובר (=לפני) לעשייתן". והראב"ד כתב כאן שצריך
המצוה היא האכילה בסוכה. (29) כלומר ברכת לישוב
בסוכה. (30) ברכת שהחיינו וכו' לזמן הזה. (31) שמחזיק
כוס מלא בידו. (32) לפני שיושב, שאז התחלת המצוה.
(33) שמשבירך לישוב בסוכה צריך לישוב מיד, ולא יפסיק
בברכת שהחיינו.

יג. בזמן הזה, שאנו עושין שני ימים טובים³⁴ -
יושבין בסכה שמונה ימים. וביום השמיני, שהוא
יום טוב ראשון של שמיני-עצרת, יושבין בה ואין
מברכין 'לישב בסכה'³⁵. וכן טמטום ואגדרוגינוס,
לעולם אין מברכין 'לישב בסכה', מפני שהן חזקין
מספק, ואין מברכין מספק³⁶.

בלילה¹³, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה.
וכל שבעת הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת
סכתו קבע, שנאמר: "בסכת תשב שבעת ימים".
פי' צד? כלים הנאים ומצעות הנאות - בסכה; וכלי
שתיה, כגון אשישות וכוסות - בסכה. אבל כלי
אכילה¹⁴, כגון קדרות וקערות - חוץ לסכה. המנוחה
- בסכה¹⁵. ואם היתה סכה קטנה - מניחה חוץ
לסכה¹⁶.

(13) נאמר בסוכה: "תשבו שבעת ימים" ונאמר במלואים:
"תשבו יומם ולילה". מה תשבו הנאמר במלואים הוא ביום
ובלילה, אף תשבו הנאמר בסוכה הוא ביום ובלילה.
(14) לאחר הסעודה, שכיוון שאין דרך להחזיקם אז בדירתו
רק בבית החיצון אין לו להחזיקם בסוכה. (15) אפילו
כשאינה דולקת. (16) כשאינה דולקת. אבל כשדולקת
מכניסה לסוכה.

ו. אוכלין ושותין וישנים בסכה כל שבעה, בין ביום
ובין בלילה. ואסור לאכל סעודה חוץ לסכה כל
שבעה; אלא אם אכל אכילת עראי, בפיעה, או
פחות או יתר מעט. ואין ישנים חוץ לסכה, אפלו
שנת עראי¹⁷. ומתיר לשתות מים¹⁸ ולאכל פרות חוץ
לסכה. ומי שחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסכה
אפלו מים - הרי זה משבח.

(17) לפי שאין קבע לשינה, רצונו לומר, לפעמים מספיקה
שנה קלה לאדם וזהו קבע בשבילו. (18) ויש אומרים שרק
מים מותר לשתות אבל יין שהוא חשוב - אסור.

ז. אכילה בגלילי יום טוב הראשון בסכה - חובה¹⁹.
אפלו אכל בצינת פת, יצא ידי חובתו²⁰. מפאן ואילוף
רשות; רצה לאכל סעודה - סועד בסכה; רצה אינו
אוכל כל שבעה אלא פרות או קליות חוץ לסכה -
אוכל, כדין אכילת מצה בפסח.

(19) נאמר בחג הסוכות: "בחמשה עשר" ונאמר בחג
המצות: "ובחמשה עשר" - מה להלן בחג המצות הלילה
הראשון חובה אף בחג הסוכות הלילה הראשון חובה.
(20) כי גם במצה החיוב הוא בכזית.

ח. מי שהיה ראשו ורבו בסכה, ושלחנו בתוך ביתו
או חוץ לסכה, ואוכל - הרי זה אסור, ובאילו לא
אכל בסכה, עד שיהיה שלחנו בתוך הסכה; גזרה
שמה ימשך אחר שלחנו, ואפלו בסכה גדולה.

ט. כל שבעת הימים קורא בתוך הסכה. וכשמבין
ומדקדק במה שיקרא - יבין חוץ לסכה²¹, כדי
שתהיה דעתו מושבת עליו. המתפלל - רצה,
מתפלל בסכה, או חוץ לסכה²².

(21) כלומר אם רצה ללמוד בעיון - מותר לו ללמוד חוץ
לסוכה. (22) כלומר באיזה מקום שנח לו להתפלל בכוונה
- שם יתפלל.

עוֹשֶׂה סֶכָה, שְׁמִצּוֹתָהּ כָּל שְׁבָעָה. עֲצֵי סֶכָה אֲסוּרִין
 כָּל שְׁמִנַת יְמֵי הַחֹג - בֵּין עֲצֵי דְפְנוֹת, בֵּין עֲצֵי סֶכָה.
 אֵין גְּאוּתִין מִהֶן לְדָבָר אַחֵר כָּל שְׁמִנַת הַיָּמִים, מִפְּנֵי
 שִׁיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כִּלּוֹ הַסֶּכָה מִקְצָה עַד בֵּין־
 הַשְּׂמִשּׁוֹת⁴⁰; וְהוֹאִיל וְהַקְצַת לְבֵין־הַשְּׂמִשּׁוֹת שֶׁל
 שְׁמִינִי, הַקְצַת לְכָל הַיּוֹם.

(40) מה שאין כן באתרוג, כיוון שיצא בו בשחרית אינו זקוק לו יותר.

טז. וכן אכלין ומשקין שתולין בסֶכָה כדי לנאותה,
 אסור להסתפק מהן כל שְׁמִנָה. ואם התנה עליהן
 בשְׂעָה שתלֵאן ואמר: איני בודל מהן כל בין־
 הַשְּׂמִשּׁוֹת⁴¹! - הרי זה מסתפק מהן בכל עת
 שִׁיּוּרָצָה; שֶׁהָרִי לֹא הִקְצָה אוֹתָם, וְלֹא חָלָה עֲלֵיהֶם
 קִדְשַׁת הַסֶּכָה, וְלֹא נִחְשְׁבוּ כְּמִצְוָה.

(41) של יום טוב ראשון של סוכות, שכיוון שלא חלה עליהם קדושה מתחילת יום־טוב, שוב אינה חלה עליהם אחר כך.

(34) שאנו מסופקים בקביעות החודש ומחמירים לנהוג שני ימים טובים. (35) כי לעולם אין מברכים על הספק. (36) משמע מדברי רבינו, שאשה אינה יכולה לברך על הסוכה כיוון שאינה מצווה. ודעת הראב"ד שנשים מברכות אף על פי שאינן מצווות.

יד. גִּמְר מִלְאָכָל בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי - מוֹרִיד כִּלְיוֹ וּמִפְנֵה אוֹתָהּ. אֵין לוֹ מְקוֹם לְהוֹרִיד אֶת כִּלְיוֹ³⁷: אִם הִיתָה קִטְנָה - מְכַנֵּס בָּהּ מְנוּרָה³⁸; וְאִם הִיתָה גְּדוֹלָה - מְכַנֵּס בָּהּ קִדְרוֹת וּקְעָרוֹת וְכִיּוּצָא בֵּהֶן³⁹, כְּדִי לְהַזְכִּיר שֶׁהִיא פְּסוּלָה וְשֶׁכָּבֵד נִגְמְרָה מִצְוָתָהּ; וּמִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם־טוֹב, אֵינוֹ יָכוֹל לִפְחֹת בָּהּ וּלְפַסְלָהּ.

(37) ורוצה לאכול בה גם בתשיעי, ולפחות מהתקרה אינו יכול - כיוון שהוא יום טוב. (38) מבלי שידליקה. (39) שלא היה עושה כן בזמן החג, ויש היכר.

טו. מִי שֶׁלֹא עָשָׂה סֶכָה, בֵּין בְּשׁוּגָג, בֵּין בְּמִזִּיד - עוֹשֶׂה סֶכָה בְּחִלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד; אֶפְלוּ בְּסוּף יוֹם שְׂבִיעִי

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ד אדר־א' ניסן תשע"ח

יתעלה: "זה קרבן אהרן ובניו אשר־יקריבו לה" (ויקרא ו, 38 יג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו ומתי קרבה ואיך קרבה בפרק ו' (עד: ובפרק ט' (פז): ממנחות ובמקומות ביומא (לד: ותמיד).

המצוה המ"א — הצווי שנגצטוינו להקריב קרבן בכל־יום־שבת נוסף על תמיד של כל־יום — וזהו מוסף שבת. והוא אמרו יתעלה: "וביום השבת שני־כבשים" (במדבר כח, ט). וכבר נתבאר סדר הקרבתו בפרק ב' מיומא (כו: ובתמיד).

המצוה הכ"ז — הצווי שנגצטוינו לשים לחם הפנים (שתיים עשרה חלות "שיש להם פנים") לפני ה' תמיד, והוא אמרו יתעלה: "ונתת על־השלחן לחם פנים לפני תמיד" (שמות כה, ל). וכבר ידעת לשון התורה בנתינת לחם חדש כל־שבת, ושניהא עמו לבונה, ושאיכלו הפהנים מה־שנעשה בשבת הקודמת. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק י"א ובמנחות (צד:).

המצוה המ"ב — הצווי שנגצטוינו להקריב קרבן בכל־ראש־חדש נוסף על תמיד של כל־יום — וזהו מוסף ראש־חדש. והוא אמרו יתעלה: "ובראשי חדשיכם וגו'" (במדבר כח, יא).

יום ראשון כ"ד אדר ה'תשע"ח

מצות עשה כח. כה. מ. מא.

כז. מב.

21. הַמִּצְוָה הַכ"ח — הַצְוִי שְׁנִצְטוּי הַפְּהִינִים לִתֵּן אֶת־הַקִּטְרֹת בְּכִלְיֵים פְּעָמִים עַל מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב, וְהוּא אָמְרוֹ יתעלה: "וְהִקְטִיר עָלָיו אֹהֶרֶן קִטְרֹת סִמִּים בַּבֹּקֶר בְּהִיטְבוֹ אֶת־הַנֶּגֶל קִטְרִינָהּ וּבִהְעֵלַת אֹהֶרֶן אֶת־הַנֶּגֶל בֵּין הָעֲרִבִים יִקְטִירנָהּ" (שמות ל, זח). וְכָבֵד נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי קִטְרֹת זֹו וְעִשְׂתָּהּ וְתֹאזֵר הַקִּטְרֹת בָּהּ בְּכִלְיֵים בְּרִישׁ כְּרִתוֹת (ו). וּבִמְקוֹמוֹת בְּמִסְכַּת תָּמִיד (פּרָק ג מִשְׁנָה ח וְעוֹד).

28. הַמִּצְוָה הַכ"ה — הַצְוִי שְׁנִצְטוּי הַפְּהִינִים לְהַדְלִיק הַנֵּרוֹת (הַמְנוּרָה) תָּמִיד לִפְנֵי ה', וְהוּא אָמְרוֹ יתעלה: 30 "בֹּאֲהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפֶּרֶק אֲשֶׁר עַל־הַעֲדַת יַעֲרֹן אֹתוֹ אֹהֶרֶן וּבְנָיו" (שם כז, כא) — וְזוֹהִי מִצְוַת הַטִּבַּת הַנֵּרוֹת. 32 וְכָבֵד נִתְבָּאֲרוּ כָּל־דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפָרָק ח' מִמְּנָחוֹת (פו). 33 וּבְפָרָק א' מִיּוֹמָא (יד) וּבִמְקוֹמוֹת בְּמִסְכַּת תָּמִיד.

34. הַמִּצְוָה הַמְשָׁלִימָה אַרְבַּעִים — הַצְוִי שְׁנִצְטוּינֵינוּ שִׁי־קָרִיב כֹּהֵן גָּדוֹל בְּכִלְיֵים תָּמִיד, מִנְחָה בַּבֹּקֶר וּבֵין הָעֲרִבִים, וְהִיא הַנִּקְרָאת: חֲבַתִּי כֹהֵן גָּדוֹל (כִּי נַעֲשִׂית בַּמַּחֲבֵט), וְנִקְרָאת גַּם: מִנְחַת כֹּהֵן מְשִׁיחַ. וְהוּא אָמְרוֹ

יום שני כ"ה אדר ה'תשע"ח

מצות עשה מג. מד.

מה. מו. מז. מח. נ. נא.

1 המצוה המ"ג — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
2 נוסף על התמיד בכל-שבועת ימי הפסח — וזהו מוסף
3 חג המצות. והוא אמרו יתעלה: "שבועת ימים תקריבו
4 אשה לה" (ויקרא כג, לו).

5 המצוה המ"ד — היא מנחת העמר (שם מדה — וכך
6 היתה מדת מנחה זו), והיא המצוה שנוצטוינו להקריב
7 מנחת שעורים ביום ט"ז בניסן, ונקריב עמה כבש
8 בן-שנתו לעולה. והוא אמרו יתעלה: "והבאתם את-עמר
9 ראשית קצירכם אל-הכהן (שם, י). ומנחה זו היא
10 הנקראת: "מנחת בכורים", ועליה הרמז באמרו יתעלה:
11 "ואם-תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש
12 כמל" (שם ב, יד). ולשון המכלתא (פרשת יתרו): "כל-אם
13 ואם שבתורה — רשות, חוץ משלשה שהן חובה, ואחד
14 מהם הוא: ואם תקריב מנחת בכורים". אמרו: "חובה.
15 אתה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר:
16 תקריב את מנחת בפניך — חובה ולא רשות". וכבר
17 נתבאר דיני מצוה זו כלם בשלמות בפרק י' ממנחות.

18 המצוה המ"ה — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
19 מוסף גם ביום חמשים מיום הקרבת העמר שהוא יום ט"ז
20 בניסן, וזהו מוסף עצרת (חג השבועות), והוא הנזכר בספר
21 "במדבר-סיני". והוא אמרו: "וביום הבכורים בהקריבכם
22 מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח"
23 (במדבר כח, כ"כז).

24 המצוה המ"ו — הצווי שנוצטוינו להביא שתי לחם
25 חמץ למקדש עם הקרבנות הכתובים שהם באים בגלל
26 הלחם ביום עצרת הקבוע (ביום החמישים לעומר),
27 ולהקריב הקרבנות כמו שפרש הכתוב בויקרא (כג,
28 יח-יט). ואוכלים הכהנים שתי הלחם אחר הנפתן עם
29 כבשי שלמים. והוא אמרו יתעלה: "ממושבתכם תביאו
30 לחם תנופה שתיים שני עשרנים" (ויקרא כג, יז). וכבר
31 נתבאר בפרק ד' ממנחות (מה:), שקרבן זה הבא בגלל
32 הלחם חלוק ממוסף היום ושנה זולת (קרבן שונה מזה.
33 וכבר בארנו את-זה באור מספיק במסכת מנחות (פרק ד'
34 משנה ב), וכל-דיני מצוה זו כבר נתבאר בפרק ד' ופרק
35 ה' ופרק ח' (ט) ופרק י"א ממנחות.

36 המצוה המ"ז — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
37 נוסף (על התמידין ועל מוסף ר"ח —) ביום א' בתשרי, והוא
38 מוסף ראש השנה. והוא אמרו יתעלה: "ובחדש השביעי
39 באחד לחדש וגו' וצשיתם עלה לריח ניחח לה" (במדבר
40 כט, א"ב).

41 המצוה המ"ח — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
42 נוסף ביום העשירי בתשרי, והוא אמרו יתעלה:
43 "ובעשור לחדש השביעי וגו' והקרבתם עלה לה' ריח
44 ניחח" (שם, ז"ח).

45 המצוה המ"ט — הצווי שנוצטוינו
46 להקריב קרבן נוסף בימי חג הסוכות, והוא אמרו יתעלה:
47 "והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה" (שם, יג), וזהו
48 מוסף החג.

49 המצוה הנ"א — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
50 נוסף ביום השמיני של חג הסוכות, וזהו מוסף שמיני
51 עצרת. ומה-שחייב אותנו למנות מוסף זה בפני עצמו,
52 נבדל מכל-ימי סוכות, הוא שהכלל אצלנו: שמיני עצרת
53 רגל בפני עצמו. ובפרוש אמרו (סוכה מח:), שהוא "רגל
54 בפני עצמו, קרבן (מוסף) בפני עצמו". הנה זו ראיה
55 שקרבנו חלוק. וזה פשוט בתכלית הפשטות.

יום שלישי כ"ו אדר ה'תשע"ח

מצות עשה קסא.

מצות לא תעשה קמ.

56 המצוה הקס"א — הצווי שנוצטוינו בספירת העמר,
57 והוא אמרו יתעלה: "וספרתם לכם ממחרת השבת" (ויקרא
58 כג, טו). דע, שקמו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה
59 שנה ושמיטה שמיטה, כמו שבארנו לעיל (מצות עשה קמ),
60 כך חייב כל-אחד ואחד מאתנו לספור ימי העמר, יום יום
61 ושבווע שבווע, שהרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טז),
62 ואמר: "שבועה שבועת תספור-לך" (דברים טז, ט), כשם
63 שמניין השנים והשמיטים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך
64 ספירת העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל-מי שקדמני
65 — כמצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטעף
66 אפרם (ראש השנה ה', חגיגה יז: מנחות טו:). "מצוה לממני
67 (למנות) יומי ומצוה לממני שבועי" עד שתחשוב שהן שתי
68 מצות — לפי שכל-חלק-וחלק מחלקי איזו מצוה שיש
69 לה חלקים, מצוה לעשות אותו החלק ממנה. אבל היו
70 נעשות שתי מצות אלו אמרו (חז"ל, בגמרא: מנין הימים
71 מצוה, ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יעלה ממי
72 שמדקדק בדברים, שהרי אם תאמר: חובה לעשות כך
73 וכך, אין לשון זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני
74 עצמה. וראיה ברורה על זה (ששתי הספירות נכללים במצוה
75 אחת), זה שאנו מונים גם את-השבועות בכל-לילה
76 באמרנו, שהם כך וכך שבועות וכך וכך ימים, ואלו היו
77 השבועות מצוה בפני עצמה, לא היו מתקיימים מנינם אלא
78 בלילי השבועות בלבד, ואז היו להן שתי ברכות: "אשר
79 קדשנו במצותיו וצונו על ספירת ימי העמר" ו"על ספירת

יום חמישי כ"ח אדר ה'תשע"ח

מצות לא תעשה קכ.

המצוה המשלימה מאה ועשרים — האזהרה
שהזהרנו מלהותיר שום דבר (להשאיר, ולא לאכול)
מקרנן תודה עד בקר, והוא אמרו בקרנן תודה:
"לא-תותירו ממנו עד-בקר" (ויקרא כב, ל). ומזה למדנו
שאר קדשים, שכל-מה שנותר מהם לאחר זמן אכילתם
— הרי הוא נותר וחיב לשפרו לפי שהוא נתק לעשה
(בזה שמקיים את מצות שריפת הנותר, מנתק ומבטל את הלאו
של "לא תותירו", ואינו לוקה); ושפרתו מצות עשה, כמו
שבאנו במצוה צ"א ממצות עשה.

יום שישי כ"ט אדר ה'תשע"ח

מצות לא תעשה קלא.

המצוה הקל"א — האזהרה שהזהרנו מלאכול
את-הנותר, והוא מה-שנשאיר מבושר הקדשים אחר הזמן
הקבוע לאכילתם. ולא בזה בלשון התורה אזהרה
מפרשת לאסור אכילתו, אלא נתבאר בתורה חיוב הפרת
למי שאוכל נותר, והוא אמרו בפרשת קדושים בהזכירו
קרנן השלמים: "והנותר עד-יום השלישי באש ישרף,
ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה,
ואכליו עונו ישא פי-את-קדש ה' חלל ונכרתה הנפש
ההוא מעמיה" (שם יט, יח), הנה נתבאר שהוא בפרת אם
הוא מזיד; ואם אכל בשוגג — חיב חטאת קבועה. הנה
הענש מפרש בפרשת קדושים: אכל האזהרה היא ממה-שאמר
במלואים: "וזה לא-יאכל פי-קדש הוא" (שמות כט, לד).
כניי זה, שהוא "הוא", הוא כולל גם כל מה-שנתקלקל
מן-הקדשים ואסור לאכלו — כנותר. ובמעילה (יז)
אמרו על מה-שאמר המושנה: "הפגול והנותר אין
מצטרפין זה עם זה מפני שהן שני שמות (של איסורים
שונים)", אמרו: לא שנו אלא לטמאת הידים (ידים שנגעו
בכמות מסוימת של פגול ונותר, שטומאתם) דרבנן; אבל
לענין (שיעור) אכילה מצטרפין, דתנא: רבי אליעזר
אומר: "לא-יאכל פי קדש הם — כל-שפקדש פסול,
לתן לא-תעשה על אכילתו", והפגול והנותר הם מפסולי
המקדשין ולפיכך כל-אחד מהם מזהרים על אכילתו על
פי אמרו: "לא-יאכל פי-קדש הם". וכבר נתבאר ענש
הנותר שהוא בפרת.

יום ש"ק א' ניסן ה'תשע"ח

מצות לא תעשה קל. קכט.

המצוה המשלימה מאה ושלישים — האזהרה
שהזהרנו מלאכול בשר קדשים שנטמאו, והוא אמרו
יהעלה: "והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל" (ויקרא

1 שבועי העמר, ואין הדבר כן, אלא המצה היא ספירת
2 העמר — ימיו ושבועיו, כמו שצוה. ואין הנשים חייבות
3 במצה זו.

4 המצה המשלימה מאה וארבעים — האזהרה
5 שהזהרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא
6 שיהיה מום שעשינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר במסכת
7 בכורות (לה), או שנפסל אותו הקרנן אחר שחיתו
8 בדרך מדרכי הפסול המונעים אכילתו, והוא שנגמר:
9 "לא תאכל כל-תועבה" (שם יד, ג). ולשון ספרי (פרשת
10 ראה שם): "לא תאכל כל-תועבה" בפסולי המקדשין
11 הכתוב מדבר. ושם אמרו: "רבי אליעזר בן-יעקב אומר:
12 מניין לצורם (חותר) באזן הבכור ואכל ממנו שעובר
13 בלא-תעשה? תלמוד לומר: "לא תאכל כל-תועבה"; ומי
14 שאכל לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת בכורות.

יום רביעי כ"ז אדר ה'תשע"ח

מצות לא תעשה קלב.

15 המצה הקל"ב — האזהרה שהזהרנו מלאכול את-
16 הפגול. והפגול הוא הקרנן שנתקלקלה בו המחשבה
17 בשעת שחיטתו או בשעת הקרבנות, שחשב האיש שעסק
18 בהקרבנות שיאכל ממנו אחר זמנו או יקטיר מה שראוי
19 להקטיר ממנו אחר זמנו, כמו שבאנו ובררנו (ב"פירוש
20 המשניות) בפרק ב' מזהבחים. והאזהרה על אכילת פגול
21 זה היא אמרו: "לא-יאכל פי-קדש הם". (שמות כט, לג),
22 כמו שבאנו במצה שלפני זו (קלא); אבל את-הענש
23 למדנו ממה שנגמר בפגול בפרשת צו את-אהרן: "ואם
24 האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה
25 המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו
26 עונה תשא" (ויקרא יז, יח). ובזה הקבלה בפרוש פסוק זה,
27 שהוא מדבר בקרנן שנתקלקלה בו המחשבה בשעת
28 הקרבנות והוא הנקרא: פגול, ושאמרו "האכל יאכל" אין
29 כונתו אלא אם חשב עליו שיאכל ממנו ביום השלישי.
30 אמרו (ובחים כט.): "כף (הטה) אונן לשמוע, במחשב על
31 זכחו שיאכל ממנו ביום השלישי הכתוב מדבר", שהוא
32 מתקלקל במחשבה זו, והאוכל ממנו אחר מחשבה זו —
33 חיב ברת, שנגמר: "והנפש האכלת ממנו עונה תשא",
34 ואמר בנותר: "ואכליו עונו ישא פי-את-קדש ה' חלל
35 ונכרתה" (שם יט, ח). ובגמרא בפרתות (ה). אמרו: "אל תהי
36 גזרה שיה קלה בעיניך, שהרי פגול אחד מגופי תורה ולא
37 למדו הכתוב אלא בגזרה שיה דילף (שנלמד) עון עון
38 מנותר: בתיב הקא (ב"פגול)" והנפש האכלת ממנו עונה
39 תשא, וכתוב התם (ב"נותר)" ואכליו עונו ישא — מה
40 להלן ברת אף כאן ברת, וגם האוכל פגול בשגגה —
41 יביא חטאת קבועה. וכבר נתבאר דיני הפגול והנותר
42 במקומות שונים בסדר קדשים.

- 1 יב, יט); ומי שֶׁעָבַר וְאָכְלוּ — לֹקֶה. וּבִתְוֹסֶפֶתָא וְזָבָחִים
 2 (פרק ה) נִתְבָּאָר, שֶׁשְׁהוּר שְׁאָכַל בֶּשֶׂר טָמֵא — הָרִי זֶה
 3 לֹקֶה אֶת־הָאֲרָבָעִים. וּבִפְרָק ב' מְגֻמָּרָא פְּסָחִים (כד):
 4 אָמְרוּ: "טָמְאָת הַגּוֹף (טמא שאכל בשר של קדש) בְּכֶרֶת,
 5 טָמְאָת הַבֶּשֶׂר (שאכל בשר טמא של קדש) בָּלֹאוֹ". וּכְבָּר
 6 נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מַצָּה זֶה בְּפֶרֶק י"ג מִזְבָּחִים (משנה ב).
 7 הַמַּצָּה הַקַּכ"ט — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהִר הַטָּמֵא מִלְּאָכֹל
 8 קֹדֶשׁ, וְהוּא אָמְרוּ בִּיּוֹלָדָת: "בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע" (שם, ד).
 9 וּלְשׁוֹן סִפְרָא (פרשת תזריע): "בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע וְאֶל־
 10 הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֵא — מָה מִקְדָּשׁ הַנִּכְנָס לוֹ בְּטִמְאָה עֲנוּשׁ
 11 כָּרֵת, אִף הַקֹּדֶשׁ הָאוֹכְלוֹ בְּטִמְאָה עֲנוּשׁ כָּרֵת". וְלִמַּד
 12 בְּאֶמְרוֹ "לֹא־תִגַּע" בְּאֶדָם שְׁאָכַל בְּמִזִּיד, שֶׁסּוּמְךָ עַל הַכָּלֵל
 13 שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִכּוֹת (יד): בְּבֹאוֹר אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "בְּכָל־קֹדֶשׁ
 14 לֹא תִגַּע", וְהוּא אָמְרָם בְּגִמְרָא מִכּוֹת: טָמֵא שְׁאָכַל
 15 אֶת־הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא עֲנֵשׁ כְּתִיב: "וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל
- בֶּשֶׂר מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטָמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָהּ" (שם, ז, כ); אֲזִהְרָה מִנָּא לָן? אֲתִיָּא מִ"בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע".
 וְשֵׁם אָמְרוּ: "בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע" — אֲזִהְרָה לְאוֹכֵל.
 אֲתָהּ אוֹמֵר אֲזִהְרָה לְאוֹכֵל, אוֹ אֵינוֹ אֵלָא אֲזִהְרָה לְנוֹגַע?
 תִּלְמוּד לֹמֵר: "בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגַּע וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ לֹא
 תָבֵא" — מְקִישׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ: מָה מִקְדָּשׁ שֵׁישׁ בּוֹ
 נְטִילַת נִשְׁמָה (חיוב כרת) אִף קֹדֶשׁ דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ נְטִילַת
 נִשְׁמָה; וְאִי לְנִגְיָעָה — מֵאִי נְטִילַת נִשְׁמָה אֵיפָא (איך
 תִּיתָכֵן נְטִילַת נִשְׁמָה)? אֵלָא לְאַכִּילָהּ. וְאַפְקָה רַחֲמֵנָא
 (הַתּוֹרָה הַתְּבַטָּא) לְאַכִּילָהּ בְּלִשׁוֹן נִגְיָעָה לְמִימַר דְּנִגְיָעָה
 כְּאַכִּילָהּ. וּמִן־הַלְשׁוֹנוֹת הָאֵלֶּה יִתְבָּאָר לָךְ, שֶׁטָּמֵא שְׁאָכַל
 אֶת־הַקֹּדֶשׁ חֵיב כָּרֵת, בְּמָה דְּכָרִים אָמְרוּ? אִם הוּא
 מִזִּיד; אָבָל אִם הוּא שׁוֹגֵג — הָרִי זֶה מְקַרֵּיב קֶרֶבֶן עוֹלָה
 וְיֹזֶרֶד, כְּמוֹ שֶׁהִזְכַּרְנוּ בְּמַצָּה ע"ב מִמַּצּוֹת עֲשֵׂה. וּכְבָּר
 נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מַצָּה זֶה בְּפֶרֶק י"ג מִזְבָּחִים (קו).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אדר, תשי"ג
 ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר שמואל שי'

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מכ"א אדר, בו כותב אשר הוא וזוגתו הרבנית שיחיו כבר קבעו זמן נסיעתם לעלות לאה"ק ת"ו ליום ה' כ"ד ניסן הבע"ל באנ"י לפאריז ומשם באוירון לאה"ק ת"ו.

ומתאים למה שדברנו בהיותו כאן, הנה יה"ר מהשי"ת שתה"י הנסיעה כשורה וביאתם לשם להצלחה וחזירתם למקומם בזמן המיועד בשעה טובה ומוצלחת. ובטח למותר לכפול עוד הפעם מה שנדברנו, אשר בהיות ארץ ישראל היא ארץ אשר עיני ה"א בה מראשית השנה עד אחרית שנה, וכמו שהמתכוון לכוּס להיכל מלך בשר ודם, הרי משנה הוא ומיפה מלבושיו עד כמה שאפשר, הרי עאכ"כ שצריך להיות כן בנוגע למלבושים הרוחניים טרם עלי' לאה"ק ת"ו, ולבושי האדם הרי מבוארים בתניא בארוכה שזהו המחשבה דבור ומעשה שלו שהם לבושי הנשמה, ובמילא צריך בכל יום להוסיף הטבה ויפוי, ולכל הפחות, וכמובן בלי נדר, ליתן בכל יום מימות החול, קודם התפלה בבקר, איזה פרוטות לצדקה ולקבוע שיעור נוסף בפנימיות התורה, אשר היא תורת החסידות אשר בזה נקראת אילנא דחיי (זהר ח"ג דף קכ"ד ע"ב ונתבאר באגרת הקדש סי' כ"ו ומובן שמתאימה בפרט לארץ ישראל הנקראת ארץ החיים) ובמילא מהנכון לחשוב בכל יום קודם התפלה איזה רגעים בדברים המביאים לאהבת ד' ויראתו, ואשר נמצא לרוב בספרי החסידות ומאמרים...

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל לבי' ניסן הבע"ל, ובטח יזכה בתוכנו את הרבים.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח, ופ"ש לבנו - אשר ביקר אצלי יחד עמדו - שי'.

יא וְנָחָךְ יִהְיֶה תָּמִיד וְהַשְׁפִּיעַ בְּצִחְצִחוֹת נִפְשָׁךְ וְעֲצֻמְתֶּיךָ יִחְלִיץ וְהִיִּיל כְּגֹן רוּחַ וּכְמוֹצֵא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יִכְבְּדוּ מִיָּמָיו: יב וּבָנוּ מִמֶּךָ חֲרָבוֹת עוֹלָם מוֹסְרֵי דוֹר־דָּוָר תְּקוּמָם וְקִרְא לָךְ גִּדְר פֶּרֶץ מִשְׁבֵּב נְתִיבוֹת לְשֹׁבֵת: יג אִם־תֵּשִׁיב מִשְׁבֵּת רִגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאתָ לְשֹׁבֵת עֲנֵנִי לְקִדּוֹשׁ יִהְיֶה מִכְבָּד וּכְבֹּדָתוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֲפָצֶךָ וְדָבָר דְּבָר: יד אֲזִי תִתְעַנֵּג עַל־יִהוָה וְהִרְפַּבְתִּיךָ עַל־ (בַּמּוֹת) בְּמַתִּי אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּיךָ נָחֵלָת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי יִהְיֶה דְּבָר: (פ)

א הֵן לֹא קָצְרָה יְדֵיהֶן מִהוֹשִׁיעַ וְלֹא כִבְדָּה אֹזְנוֹ מִשְׁמֹעַ: ב כִּי אִם־עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מְבֹדְלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְׁמֹעַ: ג כִּי כַּפֵּיכֶם נִגְאָלוּ בָדָם וְאַצְבָּעוֹתֵיכֶם בָּעֵץ שִׁפְתוֹתֵיכֶם דְּבָרוֹ שֶׁקֶר לִשְׁוֹנֵכֶם עוֹלָה תְּהֵגָה:

(יא) בצחצחות. בעת צמאון ובצורת כך ת"י: יחליץ. יזיין כמו חלוצי צבא (במדבר לא): (יב) משובב נתיבות לשבת. תירגם יונתן מתיב רשיעיא לאורייתא: משובב. כמו משיב: לשבת. ליישובו של עולם: (יד) נחלת יעקב אביך. נחלה בלא מצרים כמה שנא' ופרצת ימה וקדמה וגו' (בראשית כח) לא כאברהם שנאמר (שם יג) הארץ

אשר אתה רואה ויעקב שמר את השבת שנא' (שם לג) ויחן את פני העיר שקבע תחומין עם דמדומי חמה כך פי' ר' שמשון:

(א) הן לא קצרה. את אשר לא נושעתם לא מקצר ידו הוא: (ב) הסתירו פנים. גרמו לכם שהסתיר פניו מכם: (ג) נגאלו. לשון טינוף וכן לחם מגואל (מלאכי א):

(יא) ונחך. המקום ינהג אותך תמיד בדרך הטוב לך: **והשביע** בצחצחות נפשך. בעת יהיה בעולם צמאון ויובש ישבע את נפשך ולא תהיה חסר מכל טובה: **ועצמותיך יחליץ.** יבריא ויחזיק את עצמותיך וזכר את העצמות לפי שהם מוסדי הגוף: **והיית.** תהיה שבע מטובה כגן השבע מן המים כי הדרך הוא להשקותה בכל עת וכמוצא מים תהיה בכל עת מושפע בטובה כמקור המוצא מים אשר המים הנוטפין אינם נפסקין: **(יב) ובנו ממך.** רצה לומר המעשים הטובים היוצאים ממך יבנו את חרבות העולם וכמו שהמעשים הרעים מחריבים את העולם כן הטובים יבנו החרבות: **מוסדי דור ודור.** היסודות שנפלו בימי הדורות אתה תקומם אותם במעשיך הטובים וכפל הדבר במשׁׁשׁ: **וקורא לך.** כל בני העולם יקראו אותך גור פריץ שרי בזכות מעשיך גדרת פריצות העולם: **משוכב.** אתה הוא המשיב את הנתכיבות להיות מיושבות באנשים כ להיות הערים חריבים נשמו הנתכיבות ובזכותך נבנו הערים

(א) הן לא קצרה. אמר לא בעבור שקצרה ידו ולא יוכל להושיע ולא בעבור שכבדה אצלו מלשמוע קול צעקתכם מצרת האויב:
(ב) כי אם. רק העוונות שעשיתם הם המבדילים ביניכם לבין אלהיכם ולכן לא יפנה אליכם: הסתירו. הם גרמו להסתיר פני המקום מכם לבל שמוע צעקתכם: (ג) נגאלו בדם. מטונפים ומלוכלכים בדם נקי אשר שפכתם: בעון. נגאלו בעון כי תכתבו בהן דברי און ומרמה:

איוב פרק מ טז-כז

טז הנה־נא כחו במתניו 'אֲנֹ בְּשִׁירֵי בָטָנוּ: יז יִחְפֹּץ זָנְבוֹ כְּמוֹ־אֲרוֹ גִּידִי (פחדו) פִּחְדִּיו יִשְׁרְגֹ: יח עֲצָמָיו אֶפִּיקִי נְחוּשָׁה גִרְמִיו כְּמִטֵּיל בְּרוֹזִל: יט הוּא רֹאשִׁית דְּרִכֵּי־אֱלֹ הָעֵשׂוּ יִגַּשׁ חֲרָבוֹ: כ פִּי־בּוֹל הָרִים יִשְׁאוּ־לֹ וְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה יִשְׁחַק־שָׁם: כא תַּחַת־צִאֲלִים יִשְׁכַּב בְּסֹתֵר קִנָּה וּבְצֶה: כב יִסְפְּחוּ צִאֲלִים צִלָּלוֹ יִסְפְּחוּ עֲרֵב־נַחֲלִ: כג הֵן יַעֲשֶׂק נָהָר לֹא יִחְפֹּז יִבְטָח | פִּי־יִגִּיחַ יִרְדֵּן אֶל־פִּיחוֹ: כד בְּעֵינָיו יִקְחֶנּוּ בְּמוֹקְשִׁים יִנְקֵב־אָף:

רש"י

(טז) כחו במתניו. ביציו מעוכים ונסתרים ולא נתקו לגמרי: בשרירי. כמו שררך (שיר ז): (יז) יחפץ. כמו יחפוז מתקשה וכן בלשון חכמים דחפיוזא כי אופתא (חולין מז) קשה כעץ: פחדיו. ביציו: ישרוגו. גדילים כמו וישתרגו (איכה א) או שריגי מיטה בלי משנה והוא לי גדיל: (יח) אפיקי. חוזק: גרמיו. עצמיו: כמטיל. כמשאוי של ברזל: (יט) ראשית דרכי אל. מבראשית נברא ראש לבהמות: העושה. הקב"ה בעצמו ישחטנו: (כ) כי בול הרים ישאו לו. ובספר תהלים כתוב בהמות בהררי אלף, אלף הרים נשאו לו יכול ובכל יום רועה את כולם, (ע"כ

יסד רש"י מכאן ואילך אינו לי רש"י): (כא) צאלים. צל אילנות: (כב) יספכו צאלים צללו. אותו צל של סתר קנה וביצה מסובך ומסוכך באילנות (הרבה): (כג) הן יעשוק נהר ולא יחפוז. פרת שמימיו פרים ורבים והוא נהר גדול עושקו וגוזלו מן הבריות בשתותו: ולא יחפוז. לא מתקשה בטנו על שתייתו כמו יחפוז זנבו: יבטח כי יגח ירדן. בטוח הוא למשוך כל הירדן לפיהו אילו היה שותה שם כמו גוחי מבטן (תלים כב): (כד) בעיניו יקחנו. המקום יקחנו בהביטו בו ונרעד מאימתו: במוקשים. כלי אומנו של ציידים ששולים בהם דגים:

מצודת דוד

(טז) הנה נא כחו וגו'. כאומר עם כי לא למד לטרוף טרף ולא נודע א"כ כחו בפועל מ"מ הכח שמורה אצלו במתניו והוא בעל כח בעצם: ואונו וגו'. וכחו בטבור בטנו והוא כפל ענין במ"ש: (יז) יחפץ. ימהר להניע זנבו אשר הוא כמו אילן ארו בגודל ובעובי: גידי פחדיו. גידי ביציו המה עבים כאלו היו ענפי אילן: (יח) אפיקי נחושה. יש להם חוזק הנחושת: גרמיו. עצמיו כדבר עב וכבד של ברזל והוא כפל ענין במ"ש: (יט) הוא ראשית. ר"ל אותו ברא ראשון לבהמות: העושה. לרב חזקו אין מי יוכל לו רק ה' אשר עשהו הוא בעצמו יגיש אליו חרבו להכותו נפש: (כ) כי בול. כי ההרים נושאים ומצמיחים לו יכול למאכלו ומצויה היא לו ולזה הוא רב כח כי לא יחסר לחמו ועם כל רב כחו ישחקו כל חית השדה במקומו ולא יטרפו מי מהם להחרידם משם: (כא) תחת. כאילו אמר התחת ותחסר ה"א התימה בדבר המובן וכמוהו רבים ור"ל וכי ישכב תחת צאלים הלא לרב גדלו אין צאלים בעולם לסכך עליו ובהשגחתי יתקיים מבלי צל להגן עליו בחמה מפני החמה: בסתר וגו'. ר"ל וכי ישכב בסתר קנה או בסתר גומא הגדל בבצה: (כב) יסכוהו. וכי יסכוהו אשר המה ראויים להיות צללו לפי גדלו הלא

מצודת ציון

(טז) ואונו. וכחו כמו מצאתי און לי (הושע יב): בשרירי. בעבורו כמו שררך אגן הסהר (ש"ה ז): (יז) יחפץ. יחפוז צד"י במקום זי"ן כי זסר"ץ מתחלף והוא מל' חפזון ומהירות: פחדיו. ביציו כי מרוח אשך (ויקרא כא) ת"א מריס פחדין: ישרוגו. ענין סעיף וענף כמו הלבינו שריגיה (יזאל א): (יח) אפיקי. ענין חוזק כמו ומזיח אפיקים רפה (לעיל יב): גרמיו. עצמיו כמו תשבר גרם (משלי כה): כמטיל. ענין משא כבד כמו ונטל החול (שם כז): (כ) בול. כמו יכול בחסרון פ"א הפעל וכן כל תוכל (לקמן מב) ומשפטו יכל ויכול ענינו צמח האדמה כמו יבול הארץ (שופטים ו): (כא) צאלים. מל' צל: ובצה. עניינו טיט הלח כמו היגאה גומא בלא בצה (לעיל ח): (כב) יסכוהו. מלשון סכך: ערבי נחל. שם אילני סרק הגדלים אצל הנחל: (כג) יעשוק. מל' עושק וגזל: נהר. ר"ל כל נהר אשר ישתה ממנו: יחפוז. מל' חפזון ומהירות: יגח. ענין המשכה כמו בגיחו מרחם יצא (לעיל לח): (כד) בעיניו. הבי"ת תבא במקום עד כמו בהשמים חסדך (תהלים לו) ומשפטו עד השמים ועיניו הוא ענין מעין מים כמו עין המים (בראשית

טז):

אין בעולם צל הראוי לכסותו: יסכוהו. וכי יסכוהו אותו ערבי נחל לעשות עליו צל מפני החמה הלא כמוהם כאין וכפל הדבר רבות פעמים במ"ש המורה על גודל המניעה: (כג) הן יעשוק. בא בדרך השאלה לומר הנה מושכו כולו אל פיו כאלו עשוק: ולא יחפוז. עם כי לא ימהר לשתות בחפזון וא"כ נמשך עורו המים במשך זמן השתיה מ"מ שותה את כולו ואף הנמשך בזמן השתיה: יבטח. בוטח הוא בעצמו אשר יוכל למשוך אל פיו כל מי הירדן: (כד) בעיניו. את כל הירדן יקח אל פיו עד המעינות מקום נביעתו שהוא נובע ממערת פמיס: במוקשים. בכדי לשתות הכל ישפיל פיו עד קרקעית הירדן וינקוב אפו בהמוקשים אשר בירדן כאבנים וכדומה כי יפגע בהם באפו והוא מדרך הפלגה וגוזמא וענין מליצה:

ד החרש שנחלץ, והחרשת שחלצה, והחולצת לקטן – חליצתה פסולה. קטנה שחלצה – תחלץ משתגדיל; ואם לא חלצה – חליצתה פסולה.

ה חלצה בשנים, או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול – חליצתה פסולה. רבי שמעון ורבי יוחנן הסגדלר מכשירין. ומעשה באחד שחלץ בינו לבניה בבית האסורין, ובא מעשה לפני רבי עקיבא, והכשיר.

ו מצות חליצה: בא הוא ויבמתו לבית דין, והן משיאין לו עצה ההוגנת לו. שגאמר (דברים כה, ח): "וקראוֹלוֹ וקני־עירו ודברו אִלָּיו". והיא אומרת: "מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל, לא אבה ויבמי" (שם שם, ז). והוא אומר: "לא חפצתי לקחתה" (שם שם, ח). ובשלשון הקדש היו אומרים. "ונגשה ויבמתו אִלָּיו לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו" (שם שם, ט) – רק הנראה לדינים. "וענתה ואמרה, ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את־בית אחיו" (שם). עד כאן היו מקרין. וכשהקרא רבי הרקנוס תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה, את־בית אחיו

פירוש ברטנורא

ד החרש שנחלץ חליצתו פסולה. שאינו פוטרה במקום שיש אחר כשר: והחרשת שחלצה פסולה. שהיא עצמה אינה נפטרת בחליצתה, ואין לה תקנה אלא ביבום, ואם רצה אחר כך להוציא יוציא בנטי: והחולצת לקטן חליצתה פסולה. כל היבא דתנינן בפרקין חליצה פסולה, אינה יכולה להתייבם אחר אותה חליצה וצריכה חליצה אחרת מעלייתא להתירה לעלמא. והאי תנא דקרי לחליצת קטן חליצה פסולה דמשמע שפוסלה מלהתייבם, ר' מאיר היא, דאילו רבנן אמרי אין בחליצת קטן כלום ולא נפסלה מלהתייבם. והלכה כחכמים:

ה חלצה בשנים. כשרים: או בשלשה. והיה אחד מהם קרוב או פסול, דלא נשתירו כי אם שנים כשרים: חליצתה פסולה. וכן הלכה שאין חליצה כשרה בפחות משלשה:

ו עצה ההוגנת לו. אם הוא ילד והיא זקנה, הוא זקן והיא ילדה, אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך: קורא מאן יבמי.

משניות מבוארות – קהתי

דנה בחליצה שנעשתה בפני שניים.
חלצה בשנים – בפני בית דין של שניים, או בשלשה – או שחלצה בפני שלושה, ונמצא אחד מהן קרוב – ליבם או ליבמה, או פסול – לעדות ולדין, שלא נשתירו כי אם שניים כשרים, חליצתה פסולה – שאין חליצה כשרה אלא בפני שלושה. רבי שמעון ורבי יוחנן הסגדלר מכשירין – את החליצה אף בפחות משלושה. ומעשה באחד שחלץ בינו לבניה בבית האסורין – בגמרא מבואר, כגון שראו שני עדים מבחוץ, ובא מעשה לפני רבי עקיבא – בגמרא מפרשים, שבא המעשה לפני רבי עקיבא שהיה בחבוס בבית האסורין, והכשיר – את החליצה. והלכה כנתנא קמא.

יום שני

באור משנה ו

מצות חליצה – כיצד? בא הוא – היבם – ויבמתו לבית דין, והן משיאין לו עצה ההוגנת לו – עצה טובה, כגון שאם הוא צעיר והיא זקנה או שהוא זקן והיא צעירה, מיעצים לו לחלוץ ולא לייבם, שגאמר: "וקראוֹלוֹ וקני־עירו ודברו אִלָּיו" – היינו דברים הראויים לו. והיא אומרת: "מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל, לא אבה ויבמי". והוא אומר: "לא חפצתי לקחתה". ובשלשון הקדש היו אומרים – בין יבם בין יבמה צריכים לומר את הפסוקים הללו בלשון הקודש (עיי' משנה טושה ז, ד). "ונגשה ויבמתו אִלָּיו לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו", רק הנראה לדינים – הדיינים צריכים לראות את הרוק, בשעה שהיבמה מוציאה מפיה כלומר שהתייבם "לעיני הזקנים" מוסבות אף על "וירקה בפניו". "וענתה ואמרה, ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את־בית אחיו". עד כאן היו מקרין – היו הדיינים מקריאים את היבמה לאחר החליצה. וכשהקרא רבי הרקנוס תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה – שהקריא את היבמה אף את הפסוק "ונקרא שמו בישראל" וכו', ההזקוק להיות גומרין – נתקבל המנהג להיות גומרים, כל הפרשה – שהיבמה קוראת גם את הפסוק "ונקרא שמו" ... המסיים את הפרשה. "ונקרא שמו בישראל, בית חלוץ הנעל", מצוה בדינין – לענות אחריה "חלוץ הנעל", ולא מצוה

יום ראשון

באור משנה ד

החרש – שאינו שומע ואינו מדבר, שנחלץ – שחלצה לו יבמתו; ונקטה משנתנו "שנחלץ" (ולא "שחלץ" כמו בכל מקום), לפי שהחרש אינו בר דעת ואינו יכול להתכוון להתירה בחליצה (עיי' באורנו לעיל ב, ב). והחרשת שחלצה – שעשתה מעשה החליצה, והחולצת לקטן – ליבם שהוא פחות מכן שלש עשרה שנה ויום אחד, או שלא הביא שתי עשרות, חליצתה פסולה – כלומר החרש שנחלץ אינו פוטר בחליצתו את יבמתו במקום שיש אחר כשר (רש"י; "נימוקי יוסף"; ועיי' "תוספות יום טוב"); והחרשת שחלצה אין היא נפטרת בחליצתה, ואין לה תקנה אלא ייבום; והחולצת לקטן. חליצתה פסולה, שאינה יכולה להתייבם אחר אותה חליצה, וצריכה חליצה אחרת כשרה להתירה לכל אדם, ומשנתנו כרבי מאיר, הסובר שחליצת קטן פוסלה מלהתייבם לאחים; ברם, חכמים סוברים, שאין בחליצת קטן כלום ולא נפסלה מלהתייבם (דמב"ט; ברטנורא). בגמרא אמרו, שהטעם בחרש ובחרשת שחליצתן פסולה, לפי שאינם יכולים לקרוא את הפסוקים. ואף על פי ששינוי לעיל שהקריאה אינה מעכבת, היינו דווקא בראויים לקריאה. אבל כל שאינו ראוי לקריאה, קריאה מעכבת בו. מכאן, שאף האילים והאילמת חליצתן פסולה. ויש כותבים, שדווקא האילים והאילמת חליצתן פסולה, מהטעם שהזכרנו, שאינם ראויים לקריאה, אבל החרש והחרשת אין חליצתן כלום, לפי שאינן בני דעת (דמב"ט ה' ייבום ז, יג; ועיי' "מגיד משנה" שמבאר כיצד מתייבשת משנתנו לפי הרמב"ם). קטנה שחלצה – לגדול, תחלץ משתגדיל – כדי להתירה לכל אדם; ואם לא חלצה – משהגדילה, חליצתה פסולה – ויש גורסים: חליצתה כשרה, שבידעבד חליצת קטנה חליצה (ירושלמי; היר"ף; ועיי' "תוספות יום טוב"). ומפרשים הטעם, שמבדילים בין קטן לקטנה, לפי שקטן ממעטים ממה שנאמר בפרשת החליצה: "ואם לא יחפוץ האיש", ודורשים: "איש" ולא קטן, אבל "אשה" לא נאמרה בפרשה. ברם, הגורסים "חליצתה פסולה" (כגירסה שלפנינו) מבארים הטעם, שמקשים אשה לאיש, כדעת רבי מאיר (גמרא יבמות קה, ב; ועיי' תוספות שם).

באור משנה ה

במשנה א שנינו, שמצוות חליצה דינה שתקיים בפני בית דין של שלושה. משנתנו

החוקו להיות גומרין כל הפרשה. "ונקרא שמו בישראל, בית חלון הנעל" (שם שם, י) – מצוה בדינין ולא מצוה בתלמידים. רבי יהודה אומר: מצוה על כל העומדים שם לומר: חלון הנעל, חלון הנעל, חלון הנעל.

פ ר ק ש ל ו ש ה ע ש ר

א בית שמאי אומרים: אין ממאנין אלא ארוסות; ובית הלל אומרים: ארוסות וגשואות. בית שמאי אומרים: בבעל ולא ביבם; ובית הלל אומרים: בבעל וביבם. בית שמאי אומרים: בפניו; ובית הלל אומרים: בפניו ושלל בפניו. בית שמאי אומרים: בבית דין; ובית הלל אומרים: בבית דין ושלל בבית דין. אמרו להן בית הלל לבית שמאי: ממאנת והיא קטנה, אפלו ארבעה וחמשה פעמים. אמרו להן בית שמאי: אין בנות ישראל הפקרי! אלא ממאנת וממתנת עד שתגדיל, ותמאן ותנשא.

ב איזו היא קטנה שצריכה למאן? כל שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה; השיאוה שלא לדעתה – אינה צריכה

פירוש ברטנורא

וקרא, לא חפצתי לקחתה. חולצת ורוקקת וקוראה, ככה יעשה לאיש. והלכה כרבי יהודה דאמר מצוה על כל העומדים שם לומר חלון הנעל חלון הנעל חלון הנעל:

יג א בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות. יתומה שהשיאוה אמה ואחיה, אינה ממאנת אלא מן הארוסין: בבעל. אבל אם מת ולא מיאנה בו ונפלה לפני יבם, אינה יוצאה במיאון, אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: אין בנות ישראל הפקרי. ואפילו מן הארוסין לא תמאן ותיארס לאחר ותחזור ותמאן. אלא ממאנת בזה ותמתין מליארס לאחר עד שתגדיל: תמאן ותנשא. לאו למחר ולמאן זמנא אחרית, אלא הכי קאמר, ממאנת וממתנת מליארס לאחר עד שתגדיל, או אם רוצה להנשא ממאנת בבעלה ותנשא מיד, דתו לא ממאנת לבית שמאי דנשואה היא:

משניות מבוארות – קהתי

ומותרת להינשא לאחר. ומכל מקום אסורה היא להינשא אחר כך ליבם עצמו, הואיל ובשעת נפילה היתה נקראת אשת אחיו. ואם יש שני אחים, מיאנה בזה מותרת לזה (ותוספות רבי עקיבא איגר). **בית שמאי אומרים: בפניו** – אינה יכולה למאן אלא בפני הבעל בלבד, שאפשר שתהא בושה מפניו ולא תמאן בו; **ובית הלל אומרים: בפניו ושלל בפניו** – אף כשהיא ממאנת שלא בפני בעלה מיאנה מיאון. **בית שמאי אומרים: בבית דין** – אינה יכולה למאן אלא בפני בית דין של מומחים; **ובית הלל אומרים: בבית דין ושלל בבית דין** – כלומר אפילו שלא בבית דין של מומחים אלא בפני שלושה הדיוטות. והלכה היא שיכולה למאן אפילו בפני שני עדים בלבד (גמרא). **אמרו להן בית הלל לבית שמאי: ממאנת והיא קטנה** – כל זמן שהיא עדיין קטנה, אפלו ארבעה וחמשה פעמים – כשנישאה לאחר המיאון לשני, רשאית היא גם למאן בו, ואפילו בכמה בעלים בזה אחר זה. **אמרו להן בית שמאי: אין בנות ישראל הפקרי!** – שיהו נמסרות לכמה בעלים בזה אחר זה ויצאו בלא גט, ואפילו מן האירוסין אינה ממאנת ומתארסת לאחר וחוזרת וממאנת בו, **אלא ממאנת** – פעם אחת, **וממתנת** – מלהתארס, **עד שתגדיל** – ולא תוכל למאן עוד, **ותמאן ותנשא** – כלומר או שהיא ממאנת ונישאת מיד, שלאחר הנישואין שוב לא תוכל למאן, שהרי לדעת בית שמאי אין הנשואה ממאנת.

בעל "תוספות יום טוב", כותב, שהואיל ובית שמאי נותנים טעם לדבריהם ("אין בנות ישראל הפקרי"), לפיכך נקטה המשנה את המחלוקת האחרונה בלשון "אמרו להן בית הלל לבית שמאי" וכי. ברם, המאירי מפרש, שמחלוקת זו תלויה במחלוקת הקודמת, אם היא ממאנת שלא בפני בית דין, שבית הלל אומרים: היאך נצריך ודוקא בית דין מומחים, והלא הקטנה יכולה למאן כמה פעמים, ונמצאו דברי חכמים חוכא וטולא. והשיבו בית שמאי, שאננם אין נזקקים למיאנה אלא פעם אחת.

י ו ט ו ש ל י ו

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו באה ללמדנו, שיש קטנה שאינה צריכה למאן, הואיל וקידושה אינם קידושין אפילו מדברי סופרים.

איזו היא קטנה שצריכה למאן? כל שהשיאוה אמה ואחיה – או אחיה (משנה כתובות ו, י), **לדעתה** – בידיעתה, שידעה בענין נישואיה. בגמרא מובאת ברייתא: "אי זהו מיאון? אמרה: אי אפשר (אין רצוני) בפלוגי בעלי, אי אפשר בקידושין שקדשוני אמי ואחי..."

בתלמידים – היושבים בבית הדין בשעת החליצה. **רבי יהודה אומר: מצוה על כל העומדים שם לומר: חלון הנעל, חלון הנעל, חלון הנעל** – שלש פעמים. והלכה כרבי יהודה (דמב"ט הל' ייבום ד, ח).

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרקנו דין בנישואי קטנה ומיאנה. ולהנחת הדברים נקדים הסבר ענין המיאון, שאמנם הזכרנוהו כבר במקומות אחרים. האב יכול לקדש את בתו הקטנה לאיש, והיא נעשית אשתו הגמורה מן התורה, ואינה יוצאת ממנו (כל זמן שהוא חי) אלא בגט. – אבל קטנה שמת אביה אינה יכולה להתקדש מן התורה, אלא שהחכמים תיקנו, שאמה או אחיה יכולים להשיאה לאיש, והיא אשתו מדברי סופרים, ברם, עד שהיא נעשית גדולה, כלומר עד שהיא מגעת לשנים עשרה שנה ויום אחד ומביאה שתי שערות, יכולה היא למאן בבעלה ולומר שאינה רוצה בו, ויוצאת ממנו בלא גט. וכבר שנינו (מועד קטן ג, ג), שבית דין, שמיאנה בפניהם, נותנים לה שטר מיאון לראיה (עיי' גמרא יבמות קח, א). – וכן קטנה שהשיאה אביה לאיש ונתאלמנה או נתגרשה ממנו כשהיא קטנה, הרי היא כ"יתומה בחיי האב", לפי שכבר יצאה מרשות האב ואין לו רשות להשיאה פעם שנייה; ואם היא הלכה ונישאה לאיש בעודה קטנה, יכולה היא למאן בו כל זמן שהיא קטנה (עיי' באורנו לעיל א, א). משנתנו מביאה חמש מחלוקות בין בית שמאי ובית הלל בענין המיאון.

בית שמאי אומרים: אין ממאנין אלא ארוסות – קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה, שלפי תקנת חכמים רשאית היא למאן בבעלה, כל זמן שהיא קטנה, והיא יוצאת ממנו בלא גט, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו, לדעת בית שמאי אינה יכולה למאן אלא אם נתקדשה בלבד, וזהו שאמרו: אין ממאנין אלא ארוסות: אבל משנישאה אינה רשאית למאן בבעלה, ולצאת ממנו בלא גט. וטעמם מבואר בגמרא, שאין אדם רוצה, לטרוח בסעודת נישואין ולהפסידה, ואם תוכל למאן בו לאחר הנישואין יימנעו מלישא אותה. **ובית הלל אומרים: ארוסות וגשואות** – בין ארוסות ובין נשואות ממאנות, כלומר שאפילו לאחר שנישאה, רשאית היא למאן בבעלה כל זמן שהיא קטנה, והיא יוצאה ממנו בלא גט. בית הלל אינם חוששים שמה יימנעו מנישואין, שכן נוח להם מכל מקום שיצא עליהם קול שהם נשואים. **בית שמאי אומרים: בבעל** – אין יתומה קטנה ממאנת אלא בבעלה, היינו בארוס שלה, **ולא ביבם** – אם מת בעלה ולא מיאנה בו, ונפלה לפני אחיו לייבום, אין היא יוצאת מן היבם במיאון, אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ. **ובית הלל אומרים: בבעל וביבם** – ממאנת בין בבעל בין ביבם, כלומר אף כשמת בעלה ונפלה לייבום, יכולה היא למאן ביבם, כל זמן שהיא קטנה, והיא נפטרת מזיקת הייבום בלא חליצה,

לְמֵאנָה רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר: כָּל תִּינוּקָת שְׂאִינָה יִכּוֹלָה לְשֹׁמֵר קִדּוּשֶׁיהָ – אֵינָה צְרִיכָה לְמֵאנָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִין מַעֲשֵׂה קְטָנָה כְּלוּם, אֵלָא כַּמְפָּתָה; בֵּת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵה – לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָה; בֵּת כֹּהֵן לִישְׂרָאֵל – תֹּאכַל בְּתֵרוּמָה.

ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כָּל עַכְבָּה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ – כָּאֵלּוּ הִיא אֲשֶׁתּוֹ; וְכָל עַכְבָּה שְׂאִינָה מִן הָאִישׁ – כָּאֵלּוּ אֵינָה אֲשֶׁתּוֹ.

ד הַמְמַאֲנֶת בְּאִישׁ – הוּא מֵתָר בְּקִרְבּוּתֶיהָ, וְהִיא מֵתָרָת בְּקִרְבּוּיָהּ, וְלֹא פְסָלָהּ מִן הַכֹּהֲנָה. נֶתֶן לָהּ גֵּט – הוּא אֶסוּר בְּקִרְבּוּתֶיהָ וְהִיא אֶסוּרָה בְּקִרְבּוּיָהּ, וּפְסָלָהּ מִן הַכֹּהֲנָה. נֶתֶן לָהּ גֵּט וְהִחְזִירָהּ, מֵאֲנָה בּוֹ וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה – מֵתָרָת לַחֲזוֹר לוֹ. מֵאֲנָה בּוֹ וְהִחְזִירָהּ, נֶתֶן לָהּ גֵּט וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ

פירוש ברטנורא

ב אין מעשה קטנה אלא כמפותה. דכמי שלא נישאת דמי. ואין הלכה כר"א, והלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס. ופחותה מכת שש בחזקת שאינה יודעת לשמור קידושה ואינה צריכה למאן. ויותר מכת עשר, בחזקת שידעת לשמור קידושה ואע"פ שהיא סכלה ביותר. ומכת שש ועד בת עשר צריכה בדיקה אם יודעת לשמור קידושה אם לאו. וממאנת הבת והולכת עד שתהא בת י"ב שנה ויום אחד וחביא סימנים. לאחר מכאן אינה ממאנת אפילו לא בא עליה. ואם בא עליה לאחר י"ב שנה ויום אחד אף על פי שלא הביאה סימנים חיישין שמא נשרו הסימנים וקנאה:

ג כל עכבה שהיא מן האיש. נתן לה גט, זו היא עכבה שהיא מן האיש, דכיון דלא מיאנה גלתה דעתה שכל מה שהיתה מתעכבת אצלו היה כשכילו. מיאנה בו זו היא עכבה שאינה מן האיש, שלא נתעכבה אצלו משום אישות. ומתניתין מפרש לה ואולי:

ד מותרת לחזור לו. אע"ג דאם לא החזירה ונישאת לאחר מתוך הגרושין ונתארמלה, אסורה לראשון, אפילו הכי כי החזירה ומאנה בו אתי מאון וגלי

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ג

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כָּל עַכְבָּה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ – אִם הֵעִיכּוּבָהּ בֵּית מִן הַבֵּעַל, חֵינּוּ שֶׁהוּא הַגּוֹרֵם לָכֵן שֶׁאֲשֶׁתּוֹ הִקְטִנָּה תְּדוּר עִמּוֹ אוֹ תִצָּא מִמֶּנּוּ, כָּאֵלּוּ הִיא אֲשֶׁתּוֹ – דִּינָה כְּאֲשֶׁתּוֹ, וְכָל עַכְבָּה שְׂאִינָה מִן הָאִישׁ, כָּאֵלּוּ אֵינָה אֲשֶׁתּוֹ – בַּגְמָרָא נִחְלָקוּ אַמּוּרָאִים בְּפִירוּשׁ דְּבֵרֵי שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: שְׂמוּאֵל מְפָרֵשׁ, שֶׁאִם אַחֲרֵים תִּבְעוּהָ לְהִינָשׂא בְּעוֹדָה תַּחַת בְּעֵלָהּ, וְאִמְרָה שֶׁאִין הִיא רוּצָה לְהִינָשׂא מִחֲמַת בְּעֵלָהּ, חֵינּוּ מִפְּנֵי שֶׁהִיא רוּצָה לְהִינָשׂא עִם בְּעֵלָהּ, זֶה הוּא עַכְבָּה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ. וְאִם מִחֲמַת טַעַם אַחֵר, כַּגּוֹן מִחֲמַת בְּנֵי אָדָם שֶׁאִינֶם מִהוֹגְנִים לָהּ, זֹהִי עַכְבָּה שֶׁאִינָה מִן הָאִישׁ: כְּלוֹמֵר שֶׁלְּפִירוּשׁ זֶה בֵּית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לְלַמֵּד, שֶׁאִם הֵעִיכּוּבָהּ הִיא מִן הָאִישׁ, הִרִי שֶׁלֹּא מֵאֲנָה בּוֹ, וְדִינָה כְּאֲשֶׁתּוֹ, וְעֵדִינָה צְרִיכָה הִיא מֵאִוָּן, אֲבָל אִם הֵעִיכּוּבָהּ אֵינָה מִן הָאִישׁ, הוּאִיל וְגִילְתָּהּ דַּעְתָּה, שֶׁאִילוּלֹא הֵעִיכּוּבָהּ הִיָּתָה יוֹצֵאת מִבְּעֵלָהּ, הִרִי גִילּוֹי דַּעַת זֶה יִדּוּן כְּמֵאִוָּן וְכֵאֵלּוּ אֵינָה אֲשֶׁתּוֹ (דְּשׁ"י; הַמַּאֲדִיר). – אֲבִי בֵּר אֲבִין רַבִּי חֲנִינָא בֶּר אֲבִין מְפָרְשִׁים: נֶתֶן לָהּ גֵּט. זֶה הוּא עַכְבָּה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ. שֶׁהוּאִיל וְלֹא מֵאֲנָה בּוֹ הִרִי גִילְתָּהּ דַּעְתָּה, שֶׁהִיא רִצָּתָה לְדוּר עִמּוֹ, אֲלֹא שֶׁבּוֹ הִיָּתָה תְּלוֹי הַדְּבַר, הִלֵּכךְ הִרִי הִיא כְּאֲשֶׁתּוֹ וְהוּא אֶסוּר בְּקִרְבּוּתֶיהָ וְהִיא אֶסוּרָה בְּקִרְבּוּיָהּ וְכוּ'; מֵאֲנָה בּוֹ. זֶה הוּא עַכְבָּה שֶׁאִינָה מִן הָאִישׁ. וְדִינָה כְּאֵלּוּ אֵינָה אֲשֶׁתּוֹ, וְהוּא מוֹתֵר בְּקִרְבּוּתֶיהָ וְהִיא מוֹתֵרָת בְּקִרְבּוּיָהּ וְכוּ', כַּמְפּוֹרֵשׁ בַּמִּשְׁנָה הַבָּאָה. כְּלוֹמֵר שֶׁלְּפִי פִירוּשׁ זֶה בֵּית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לְהַקְדִּים כָּל לִדְנִים הַמְפּוֹרְטִים בַּמִּשְׁנָה הַבָּאָה. וְכַךְ אֲמַנּוּ מְבֹאֲרִים רַבּוֹת הַמְפּוֹרְשִׁים.

י ו ס ר ב י ע

באור משנה ד

הַמְמַאֲנֶת בְּאִישׁ, הוּא מֵתָר בְּקִרְבּוּתֶיהָ, וְהִיא מֵתָרָת בְּקִרְבּוּיָהּ – שְׂדִינָה כְּאֵלּוּ לֹא קִידְשָׁה מַעוּלָם, וְלֹא פְסָלָהּ מִן הַכֹּהֲנָה – שֶׁאִין הַמֵּאִוָּן נִחְשָׁב כִּגֵּט. נֶתֶן לָהּ גֵּט – בְּעוֹדָה קְטָנָה, הוּא אֶסוּר בְּקִרְבּוּתֶיהָ וְהִיא אֶסוּרָה בְּקִרְבּוּיָהּ, וּפְסָלָהּ מִן הַכֹּהֲנָה – שֶׁהוּאִיל וְלֹא מֵאֲנָה בּוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בִּטּוּ, הִרִיחָה חֲשׂוֹבָה כְּאֲשֶׁתּוֹ הַמְּגוֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ. נֶתֶן לָהּ גֵּט וְהִחְזִירָהּ – כְּשֶׁהִיא קְטָנָה, מֵאֲנָה בּוֹ – לְאַחֵר שֶׁהִחְזִירָהּ, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר – אַחֲרֵי מֵאֲנָהּ, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה – מִבְּעֵלָהּ הַשֵּׁנִי, מֵתָרָת לַחֲזוֹר לוֹ – לְבַעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן, שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֶסוּר לְאָדָם לְהַחְזִיר גְּרוּשְׁתּוֹ שֶׁנִּישָׂא לְאַחֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב

אֲפִילוּ הָיוּ אוֹרְחִים מְסוּבִים בְּבֵית בְּעֵלָה וְהִיא עוֹמֶדֶת וּמִשְׁקָה עֲלֵיהֶם, וְאִמְרָה לָהֶם: אִי אִפְשִׁי בְּפִלוֹנִי בְּעֵלִי, הִרִי הוּא מֵאִוָּן. הַשְׂאִינָהּ שְׂלֵא לְדַעְתָּה – שֶׁלֹּא בִּידְעֶתָהּ, אֵינָה צְרִיכָה לְמֵאֵן – אֲלֹא יוֹצֵאת הִיא בְּלִי מֵאִוָּן, כְּאֵילוּ לֹא נִתְקַדְּשָׁה כָּלָל (וּמַבִּינִים). רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר: כָּל תִּינוּקָת שְׂאִינָה יִכּוֹלָה לְשֹׁמֵר קִדּוּשֶׁיהָ – אֵת הַכֹּסֶף אוֹ אֵת הַשֹּׁטֶר שֶׁל קִדּוּשֶׁיהָ, אֵינָה צְרִיכָה לְמֵאֵן – הַרְמַבִּיט כּוֹתֵב: "אִיזוֹ הִיא קְטָנָה שֶׁצְרִיכָה לְמֵאֵן? מִכַּת שֶׁ עַד בֵּת עֶשֶׂר שָׁנִים בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ לִפִּי יוֹפֵי דַּעְתָּה, אִם יוֹדַעַת לְשֹׁמֵר קִדּוּשֶׁיהָ וְשֶׁהִיא קִדּוּשִׁין, לֹא שֶׁתִּשְׁמָר אוֹתָן כְּדוֹךְ שֶׁמִּשְׁמֶרֶת הָאֲגוּז וְתִמְרָה וְכוּיֹצֵא בָהֶן, הִרִי זֶה צְרִיכָה מֵאִוָּן. וְאִם אֵינָה יוֹדַעַת לְשֹׁמֵר קִדּוּשֶׁיהָ, אֵינָה צְרִיכָה לְמֵאֵן. אֲלֹא הוֹלֶכֶת לְבֵית אִמָּה כְּאֵילוּ לֹא נִתְקַדְּשָׁה מַעוּלָם. וּפְחוּתָה מִכַּת שֶׁשׁ, אֲפִילוּ יוֹדַעַת לְשֹׁמֵר, אֵינָה צְרִיכָה מֵאִוָּן. וְיִתִּירָה עַל בֵּת עֶשֶׂר, אֲפִילוּ סִכְלָה בִּיטוּר (חֵינּוּ שֶׁאֵינָה חוֹרֶפֶה כָּלָל – יִכְסֵף מִשְׁנָה") צְרִיכָה מֵאִוָּן (שִׁיתִּירָה מִכַּת עֶשֶׂר בַּחֲזֻקָּת שִׁידוּעַת לְשֹׁמֵר קִדּוּשֶׁיהָ). וְכָל מִי שֶׁהִשְׁאִיחָה אַחִיהָ אוֹ אִמָּה אוֹ קִרְבִּיָּה שֶׁלֹּא לְדַעְתָּה, אֵינָה צְרִיכָה לְמֵאֵן" (חֲלִי גִידוּשִׁין י"א, ז). רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִין מַעֲשֵׂה קְטָנָה כְּלוּם – שֶׁאֵינָה חֲשׂוֹבָה כְּנִשְׁוֹאָה, אֵלָא כַּמְפָּתָה – כְּלוֹמֵר שֶׁאֵף רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹדֵה, שֶׁכָּל שֶׁהִשְׁאִיחָה לְדַעְתָּה וְהִיא יִכּוֹלָה לְשֹׁמֵר קִדּוּשֶׁיהָ, הִרִי הִיא צְרִיכָה מֵאִוָּן, אֲלֹא שֶׁלִּשְׁאֵר דְּבָרִים אֵינָה אֲלֹא כַּמְפּוֹתָה; הִלֵּכךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל לִפְנֵה – אִם הִיא בֵּית יִשְׂרָאֵל הַנִּשְׁוֹאָה לִכְהֵן, לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָה – שֶׁאֵינָה כְּאֲשֶׁתּוֹ; בֵּית כֹּהֵן לִישְׂרָאֵל – וְאִם הִיא בֵּית כֹּהֵן הַנִּשְׁוֹאָה לִישְׂרָאֵל, תֹּאכַל בְּתֵרוּמָה – שֶׁאִין בְּעֵלָה הַיִּשְׂרָאֵל פּוֹסֵל אוֹתָהּ מֵאֲכִילַת תְּרוּמָה, הוּאִיל וְאֵינָה חֲשׂוֹבָה כְּנִשְׁוֹאָה לוֹ. בַּגְמָרָא מוֹבָאֵת בְּרִייתָא: "רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִין מַעֲשֵׂה קְטָנָה כְּלוּם, וְאִין בְּעֵלָה זֹכָאִי לֹא בְּמִצִּיאָתָהּ וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וְלֹא בַּהֲפֶרֶת נְדָרֶיהָ, וְאִינוּ יוֹרְשָׁה וְאִין מִיטְמָא לָהּ. כָּלָל שֶׁל דְּבַר: אֵינָה כְּאֲשֶׁתּוֹ לְכָל דְּבַר (לְרִבּוּת מִה שֶׁשֵּׁנִי בַּמִּשְׁנָה: בֵּית יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָה, בֵּית כֹּהֵן לִישְׂרָאֵל תֹּאכַל – תּוֹסְפוֹת), אֲלֹא שֶׁצְרִיכָה מֵאִוָּן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בְּעֵלָה זֹכָאִי בְּמִצִּיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפֶרֶת נְדָרֶיהָ, יוֹרְשָׁה וּמִיטְמָא לָהּ. כָּלָל שֶׁל דְּבַר: הִרִי הִיא כְּאֲשֶׁתּוֹ לְכָל דְּבַר (אֵף לַעֲנִין תְּרוּמָה – תּוֹסְפוֹת), אֲלֹא שִׁנּוּצֵּאת בְּמֵאִוָּן". כְּלוֹמֵר שֶׁלְדַעַת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כָּל שֶׁהִיא צְרִיכָה מֵאִוָּן וְלֹא מֵאֲנָה הִרִי הִיא כְּאֲשֶׁתּוֹ לַגְּמָרִי, וְכֵן הִלֵּכֶם. וּמִכָּל מִקּוֹם אִם הִיא בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּישָׂא לִכְהֵן אֵינָה אוֹכֵלֶת אֲלֹא בְּתֵרוּמָה דְּרַבְּנָן (עֵינִן מִשְׁנָה גִּיטִין ה, ה).

וְנִתְּגַרְשָׁהּ – אִסּוּרָה לְחֹזֵר לוֹ. זֶה הַכֶּלֶל: גַּם אַחֵר מֵאוֹן – אִסּוּרָה לְחֹזֵר לוֹ; מֵאוֹן אַחֵר גַּם – מִתֵּרֵת לְחֹזֵר לוֹ.

הַמִּמָּאֵנֶת פְּאִישׁ, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר, וְגִרְשָׁה; לְאַחֵר, וּמֵאֵנֶה בּוֹ; לְאַחֵר, וְגִרְשָׁה; לְאַחֵר וּמֵאֵנֶה בּוֹ; כָּל שִׁנְיָאֵת הֵימָנוּ בְּגִט – אִסּוּרָה לְחֹזֵר לוֹ; בְּמֵאוֹן – מִתֵּרֵת לְחֹזֵר לוֹ.

וּמִתֵּרֵת אֶת הָאִשָּׁה, וְהַחֲזִירָהּ – מִתֵּרֵת לִיָּבֵם; וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וְכֵן הַמְּגַרֵּשׁ אֶת הַיְתוּמָה, וְהַחֲזִירָהּ – מִתֵּרֵת לִיָּבֵם; וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר. קִטְנָה שֶׁהִשְׁאִיָּה אֶבְיָה וְנִתְּגַרְשָׁה – פִּתּוּמָה בְּחַיֵּי הָאָב; הַחֲזִירָהּ – דְּבָרֵי הַכֶּלֶל אִסּוּרָה לִיָּבֵם.

פירוש ברטנורא

עלה דקטנה היא ובטליה לגמט, ולא היו בחורה שניה כמחזיר גרושתו משינשאת לאחר: זה הכלל. כלומר אפילו פעמים הרבה גרשה והחזירה ומיאנה בו, אם נישאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו, ומתוך מיאון מותרת לחזור לו:

ה לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה ונישאת לשלישי ומיאנה בו: כל שיצתה ממנו בגט אסורה לחזור לו. אע"פ שיצתה משל אחריו במיאון לא בטליה לגמט דרידה:

ו מותרת ליבם. ולא אמרין נישואין הראשונים מפילין חיבמה לפני היבם ומשעה שגירשה אחיו קיימא עליה באיסור אשת אח דהויא לה גרושת אחיו: רבי אליעזר אוסר. דגור כל הני אמו יתומה בחיי האב דאמרין לקמן במתניתין דלאחר חזרתה הרי היא כגרושה אפילו לרבנן. ואין הלכה כרבי אליעזר: כיתומה בחיי האב. אף על פי שהאב חי הרי היא כיתומה לענין קדושין, דשוב אין לאב כח לקבל קדושה, ואם החזירה בקטנותה, אסורה ליבם אם מת בקטנותה, דקדושי חזרה אינן כלום הואיל ופקע רשות אב מינה והיא אין לה יד, והיא כגרושה ועומדת:

משניות מבוארות – קהתי

וכן פוסק הרמב"ם: "המגרש את הקטנה בגט ונישאה לאחר ומיאנה בו, אסורה לחזור לראשון, מפני שיצאה ממנו בגט, אף על פי שיצאה מן האחרון במיאון" (רמב"ם הל' גירושין יא. טז). אבל מהמשנה הקודמת לא משמע כך, שהרי שנינו בה: "מיאנה בו והחזירה, נתן לה גט ונישאת לאחר, ונתארמלה או נתגרשה – אסורה לחזור לו", ומשמע דווקא כשנתארמלה או נתגרשה מהשני, אסורה לחזור לראשון, אבל אם מיאנה בשני מותרת לחזור לראשון. – ואמנם בגמרא מקשים קושיה זו, ומשיבים: "מי ששנה זו לא שנה זו", כלומר ששתי המשניות הללו אינן דעת תנא אחד, אלא של שני תנאים שונים החולקים זה על זה (ועיין תוספות רבי עקיבא אגרא).

י ו ס ח מ י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ו

הַמְּגַרֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, וְהַחֲזִירָהּ – וּמֵת בְּלֹא בָנִים, מִתֵּרֵת לִיָּבֵם – אף על פי שבשעה שגירשה אחיו, נאסרה על היבם משום גרושת אחיו, מכל מקום הואיל ובשעת מיתתו היא אשת אח הזקוקה לייבום, הרי היא מותרת ליבם, שאין אומרים: מכוח נישואין הראשונים נופלת היבמה לפני היבם, ומשעה שגירשה אחיו הרי היא אסורה על היבם משום גרושת אחיו, אלא אומרים, שמיתת הבעל מפילה את היבמה לייבום; וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר – את היבמה על היבם, מגזירת יתומה בחיי האב, כמו שנבאר להלן. וְכֵן הַמְּגַרֵּשׁ אֶת הַיְתוּמָה – קטנה שהשיאה אמה או אחיה, שקידושה מדברי סופרים הם, וְהַחֲזִירָהּ – בין כשהיא קטנה בין משגדלה (דש"י), ומת בלא בנים, מִתֵּרֵת לִיָּבֵם – מהטעם דלעיל, שבשעת מיתתו היתה אשתו של אחיו, ומאותה שעה נזקקה לו לייבום; וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר – מהטעם שהזכרנו לעיל, אף על פי שנתגרשה בעודה קטנה. קִטְנָה שֶׁהִשְׁאִיָּה אֶבְיָה וְנִתְּגַרְשָׁה – מבעלה כשהיא קטנה, הרי היא פִּתּוּמָה בְּחַיֵּי הָאָב – שאף על פי שאביה חי דינה כיתומה, לפי שאין עוד לאביה רשות בה; ואם בעלה שגירשה הַחֲזִירָהּ – ומת בלא בנים, ועדיין היא קטנה, דְּבָרֵי הַכֶּלֶל אִסּוּרָה לִיָּבֵם – לפי שגירושה היא גירושין גמורים מן התורה, שהרי אביה השיאה, ואילו קידושה בשעה שהחזירה אינם אלא מדברי סופרים, שהרי קטנה היא ויצאה כבר מרשות האב, ואין בכוחם של קידושין אלו לבטל את הגירושין, הלכך אסורה היא על היבם משום גרושת אחיו. בגמרא מבואר, שדין זה פשוט הוא וברור ולא נישנה כאן אלא כדי להשיענו טעמו של רבי אליעזר

במגרש את האשה והחזירה, ובמגרש את היתומה והחזירה, שהוא אוסר ליבם מגזירת יתומה בחיי האב, כמו שהזכרנו לעיל. כברייתא בגמרא מובא: "מודים חכמים לרבי אליעזר בקטנה שהשיאה אביה

(דברים כד, ט): "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה", מכל מקום כאן מותרת היא לחזור למגרש, שהואיל ומיאנה בו לאחר שהחזירה, הרי המיאון ביטל את הגט, וכאילו לא נתגרשה ממנו בגט מעולם. מֵאֵנֶה בּוֹ – אבל אם מיאנה בו בתחילה, וְהַחֲזִירָהּ – ולאחר שהחזירה נתן לה גַּט וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר, וְנִתְּגַרְשָׁה אוֹ נִתְּגַרְשָׁה – ממנו, אִסּוּרָה לְחֹזֵר לוֹ – לבעלה הראשון, שהואיל ובאחרונה יצאה ממנו בגט, דינה כגרושתו שנישאה לאחר, שאסור להחזירה. זֶה הַכֶּלֶל: גַּט אַחֵר מֵאוֹן – גירשה והחזירה ומיאנה בו, אפילו פעמים הרבה, אם נישאה לאחר מתוך גט, ונתארמלה ממנו, אִסּוּרָה לְחֹזֵר לוֹ – כדין גרושתו; מֵאוֹן אַחֵר גַּט – שנישאה לאחר מתוך מיאון, ונתארמלה או נתגרשה ממנו, מִתֵּרֵת לְחֹזֵר לוֹ – שהמיאון שבא לאחר הגט ביטל את הגט, ואין כאן גירושין אלא מיאון בלבד.

ב א ו ר מ ש נ ה

הַמִּמָּאֵנֶת פְּאִישׁ, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר, וְגִרְשָׁה – הַשְּׁנִי; לְאַחֵר, וּמֵאֵנֶה בּוֹ – כלומר שחזרה ונישאה לשלישי ומיאנה בו; לְאַחֵר, וְגִרְשָׁה – חזרה ונישאה לרביעי, והוא גירשה בגט; לְאַחֵר וּמֵאֵנֶה בּוֹ – חזרה ונישאה לחמישי, ומיאנה בו; כָּל שִׁנְיָאֵת הֵימָנוּ בְּגִט – השני והרביעי, אִסּוּרָה לְחֹזֵר לוֹ – שהרי היא גרושתו שנישאה לאחר. ואף על פי שיצאה מזה שלאחריו במיאון, והרי למדנו במשנה הקודמת, שמיאון מבטל את הגט, מכל מקום אסורה לחזור למגרש, לפי שאין המיאון שמיאנה בזה מבטל את גיטו של זה; בְּמֵאוֹן – אבל כל שיצאה ממנו במיאון, היינו הראשון והשלישי, מִתֵּרֵת לְחֹזֵר לוֹ – שהרי הוא מחזירה מתוך מיאון ולא מתוך גירושין.

בענין שבארנו שאין המיאון של זה מבטל את הגט של זה, מבואר הטעם בגמרא, שאם נאמר שהמיאון של השני מבטל את גיטו של הראשון, אנו חוששים, שמא המגרש יפתה את הקטנה שתמאן בבעלה השני ותחזור אליו, מאחר שכבר היתה אשתו והיא מכירה בקריעותיו וברמיזותיו. מה שאין כן במיאון שלו לאחר הגט שלו, היינו בענין ששנינו במשנה הקודמת: "נתן לה גט והחזירה, מיאנה בו ונישאת לאחר", שבכונן זה המיאון מבטל את הגט ומותרת לחזור לו, ואין חוששים שמא יבוא לפתותה שתמאן בשני ותחזור אליו, שהואיל וכבר החזירה פעם לאחר שגירשה וחזרה ויצאה ממנו מתוך מיאון, הרי גילתה דעתה שאינה רוצה בו, ולכן אין חשש שתפתה לו ותמאן בחבירו. אבל כשנישאה לאחר מתוך גט, יכול הוא לבוא ולפייסה, שמתחרט הוא על הגירושין, וכיון שיצאה ממנו על כורחה, עלולה היא אמנם להתפתות לו ולמאן בחבירו. לפיכך אמרו, שכיון שיצאה ממנו בגט, אסורה לחזור אליו, אף שיצאה מן השני במיאון, שאין המיאון של חבירו מבטל את הגט שלו.

ז שני אחין נשואין לשתי אחיות יתומות קטנות, ומת בעלה של אחת מהן – תצא משום אחות אשה; וכן שתי חרשות. גדולה וקטנה, מת בעלה של קטנה – תצא הקטנה משום אחות אשה; מת בעלה של גדולה – רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה שתמאן בו. רבן גמליאל אומר: אם מאנה – מאנה; ואם לאו – תמתינן עד שתגדיל, ותצא הלזו משום אחות אשה. רבי יהושע אומר: אי לו על אשתו, ואי לו על אשת אחיו – מוציא את אשתו בנט, ואשת אחיו בחליצה.

ח מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות, ומת – ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה; וכן שתי חרשות. קטנה וחרשת – אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה. פקחת וחרשת – ביאת הפקחת פוטרת את

פירוש ברטנורא

ז תצא משום אחות אשה. ופטורה מן החליצה ומן היבום: **מת בעלה של גדולה.** ונפלה לפני בעל הקטנה, זיקתה של גדולה שהיא מן התורה, אוסרת קטנה עליו משום דנישואיה דרבנן, והוא לא אחת וקוּקְתוּ. ומה יעשו: **רבי אליעזר אומר מלמדים הקטנה שתמאן בו.** ותעקור נשואיה, ויהא מיבם את הגדולה. והלכתא כותיה: **רבן גמליאל אומר.** אין זיקת גדולה אוסרת את הקטנה, דסבר רבן גמליאל דלא אלימא זיקה לאסור את אשתו עליו, הלכך אם מיאנה מוטב ותתיבם הגדולה, ואם לאו, תמתינן הקטנה אצלו עד שתגדיל ויהיו נישואיה דאורייתא ואחר כך תצא הגדולה משום אחות אשה. אבל לחלוץ לגדולה לא, דפסל את הראשונה עליו משום אחות חלוצה: **אי לו.** אוי לו. שמוציא את אשתו בנט, ואין מלמדין אותה למאן, דאמרין שיתרחק אדם מן המיאונים:

ח לשתי יתומות. נכריות: או חליצתה. לאחר שתגדיל: **וכן שתי חרשות.** כלומר כשם ששתי קטנות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה, כך בשתי חרשות. אבל חליצה ליכא למימר בחרשת דלאו בת חליצה היא. אחת קטנה ואחת חרשת. אע"ג דשתיהן אין נישואיהן נישואין גמורין, מכל מקום לא ידעין בהי

משניות מבוארות – קהתי

אחיו – שמפסיד את שתיהן, **מוציא את אשתו בגט** – שאף רבי יהושע סובר כרבי אליעזר שאשתו הקטנה נאסרה עליו משום זיקת יבמתו הגדולה, אלא שלדעתו אין מלמדים אותה למאן, לפי שאמרו חכמים: לעולם יתרחק אדם מן המיאון, שמא תתחרט בה כשתגדל (גמרא). הלכך הוא מוציא את אשתו בגט, **ואשת אחיו בחליצה** – ואת יבמתו הוא מוציא בחליצה, אבל אינו מייבמה מפני שאחות גרושתו היא. ברם רבי אליעזר סובר, שאף על פי שאמרו חכמים: לעולם יתרחק אדם מן המיאון, מכל מקום משום מצוה, כגון בענייניו משום מצוות ייבום, מלמדים אותה למאן. והלכה כרבי אליעזר.

ונתגרשה – הרי היא כיתומה בחיי האב – והחזירה, שאסורה ליבם, מפני שגירושה גירושין גמורים, ואין חזרתה חזרה גמורה. במה דברים אמורים? שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה; אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה, או אפילו החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו, ומת – או חולצת או מתייבמת. משום רבי אליעזר אמרו: חולצת ואינה מתייבמת (יבמות קט, א; ועיין 'תוספות יום טוב'), ואין הלכה כרבי אליעזר.

באור משנה ז

שני אחין נשואין לשתי אחיות יתומות קטנות – שהשיאו אותן אמותיהן או אחיהן, **ומת בעלה של אחת מהן** – בלא בנים, **תצא משום אחות אשה** – אף על פי שאין נישואיה אלא מדברי סופרים פטורה היא מן הייבום ומן החליצה משום שהיא אחות אשתו של היבם; **וכן שתי חרשות** – שאינן שומעות ואינן מדברות, שאף נישואיהן אינם אלא מדברי סופרים, אם היו נשואות לשני אחים, ומת אחד מהם בלא בנים, פטורה אשתו מן הייבום ומן החליצה משום אחות אשה. **גדולה וקטנה** – שני אחים נשואים לשתי אחיות יתומות, אחת גדולה שנישואיה מן התורה ואחת קטנה שנישואיה מדברי סופרים, **מת בעלה של קטנה** – ונפלה לפני בעל הגדולה לייבום. **תצא הקטנה** – בלא ייבום ובלא חליצה, **משום אחות אשה** – מפני שהיא אחות אשתו של היבם; **מת בעלה של גדולה** – ונפלה לפני בעל הקטנה לייבום, **רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה שתמאן בו** – ביבם, ותעקור נישואיה לגמרי, ואחר כך ייבם את הגדולה. רבי אליעזר סובר, שזיקת יבמתו הגדולה שהיא מן התורה אוסרת עליו את אחותה הקטנה הנשואה לו, לפי שאין נישואיה אלא מדברי סופרים. הלכך אין תקנה אחרת אלא ללמד את הקטנה שתמאן בו, שהרי אם יגרש את הקטנה, לא יוכל לייבם את הגדולה משום אחות גרושה; ואם יחלוץ לגדולה, לא יוכל לקיים את הקטנה משום אחות חלוצה. **רבן גמליאל אומר: אם מאנה, מאנה** – וייבם את הגדולה; **ואם לאו** – ואם אינה רוצה למאן, **תמתינן עד שתגדיל** – תשהה הקטנה אצלו עד שתגדל, ויבוא עליה, ויהיו נישואיה מן התורה, **ותצא הלזו** – היבמה הגדולה, **משום אחות אשה** – רבן גמליאל חולק על רבי אליעזר וסובר, שאין כוח בזיקת יבמתו לאסור עליו את אחותה הקטנה שהיא אשתו, הלכך אם אינה ממאנת יכול הוא להשהותה אצלו עד שתגדל. **רבי יהושע אומר: אי לו – אוי לו – על אשתו, ואי לו על אשת**

יום ששי

באור משנה ח

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו) שאם נפלו כמה יבמות מאת אחד לפני אחים אחדים לייבום, אחד מהאחים מייבם או חולץ לאחת מהיבמות ופוטר בזה את כל השאר בין מן הייבום בין מן החליצה. משנתנו באה ללמד, שדין זה נוהג גם בנשים שנישואיהן מדברי סופרים, אם כולן הן באותה דרגה. אבל אם אחדות מהן נישואיהן נישואים גמורים מן התורה, ואחדות נישואיהן אינם גמורים, היינו מדברי סופרים, זו שנישואיה גמורים פוטרת את כולן, אבל זו שנישואיה אינם גמורים אינה פוטרת אותן שנישואיהן נישואים גמורים.

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות – שאינן קרובות זו לזו, וכגון שהשיאו אותן אמותיהן או אחיהן, שנישואיהן מדברי סופרים, **ומת** – בלא בנים, **ביאתה** – היינו ייבומה, **או חליצתה** – לאחר שתגדיל (דש"י; ועיין לעיל יב, ד), **של אחת מהן** – משתי היבמות, **פוטרת צרתה** – פוטרת את חברתה מן הייבום ומן החליצה; **וכן שתי חרשות** – כלומר הוא הדין לשתי חרשות שנפלו לייבום מאת אחד, שביאת אחת מהן פוטרת את חברתה; אבל לא חליצתה, שחרשת אינה בת חליצה כלל, כמו ששנינו לעיל (יב, ד). **קטנה וחרשת** – היה נשוי לקטנה ולחרשת ומת, **אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה** – אף על פי ששתיהן אין נישואיהן נישואים גמורים, מכל מקום אין אנו יודעים, מי נחשבת לו כאשתו יותר, אם הקטנה, משום שתגדל ותהיה בת דעת, אם החרשת, משום שבת ביאה היא, הלכך אין ייבומה של אחת מהן פוטרת את חברתה. **פקחת וחרשת** – היה נשוי לפיקחת, היינו שביאת חרשת, ולחרשת, ומת, **ביאת הפקחת פוטרת את החרשת** – שביאת האשה שנישואיה נישואים גמורים פוטרת את חברתה שאין נישואיה גמורים; והוא הדין חליצתה, **ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת** – שהואיל והחרשת אין נישואיה גמורים, אין ביאתה פוטרת את הפיקחת שנישואיה נישואים

הַחֲרֻשֶׁת, וְאִין בִּיאַת הַחֲרֻשֶׁת פּוֹטֶרֶת אֶת הַפִּקְחָת. גְּדוּלָּה וְקִטְמָנָה – בִּיאַת הַגְּדוּלָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַקִּטְמָנָה, וְאִין בִּיאַת הַקִּטְמָנָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוּלָּה.

מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי לְשֵׁתִי יְתוּמוֹת קִטְמוֹת, וְמָת: בָּא יָבָם עַל הָרָאוּשׁוֹנָה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַשְּׂנִיָּה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַשְּׂנִיָּה – לֹא פָסַל אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה; וְכֵן שֵׁתִי חֲרֻשׁוֹת. קִטְמָנָה וְחֲרֻשָׁת: בָּא יָבָם עַל הַקִּטְמָנָה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַחֲרֻשָׁת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַחֲרֻשָׁת – לֹא פָסַל אֶת הַקִּטְמָנָה; בָּא יָבָם עַל הַחֲרֻשָׁת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַקִּטְמָנָה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַקִּטְמָנָה – פָּסַל אֶת הַחֲרֻשָׁת.

י פִּקְחָת וְחֲרֻשָׁת: בָּא יָבָם עַל הַפִּקְחָת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַחֲרֻשָׁת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַחֲרֻשָׁת – לֹא פָסַל אֶת הַפִּקְחָת; בָּא יָבָם עַל הַחֲרֻשָׁת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַפִּקְחָת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַפִּקְחָת – פָּסַל אֶת הַחֲרֻשָׁת.

יא גְּדוּלָּה וְקִטְמָנָה: בָּא יָבָם עַל הַגְּדוּלָּה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַקִּטְמָנָה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַקִּטְמָנָה – לֹא פָסַל אֶת הַגְּדוּלָּה; בָּא יָבָם עַל הַקִּטְמָנָה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַגְּדוּלָּה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַגְּדוּלָּה – פָּסַל אֶת הַקִּטְמָנָה. רַבִּי

פירוש ברטנורא

מִיָּנְיָהּ נִיחָא לִיה וְהָיָא חֲשִׁיבָא אֲשֶׁתּוֹ טָפִי: בִּיאַת הַגְּדוּלָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַקִּטְמָנָה. רַבִּינָא מִי שֶׁנִּשְׁוָאֵיהּ נִשְׁוֹאִין גְּמוּרִין פּוֹטֶרֶת אוֹתָהּ שְׁאִין נִשְׁוָאֵיהּ גְּמוּרִין. אֲבָל אִיפְכָּא לֹא:

ט לֹא פָסַל אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה. שְׁהָרִי בִּיאָתָן שׁוּה. וְאִי רָאוּשׁוֹנָה קְנוּיָה הָיָא הָרִי הָיָא אֲשֶׁתּוֹ וּבִיאַת הָאֲחֵרֹנָה בְּעִילַת זָנוּת. וְאִי לֹא קְנוּיָה הָיָא הָרִי שְׁתֵּיהֶן נְכוּרִין אֲצִלוּ שְׁלֹא הָיוּ קְנוּיִת לֹאֲחֵיו, וּמִקִּיָּם אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה שְׁלֹא נִפְסְלָה עֲלָיו, אֲבָל אַחֲרֹנָה לֹא, דִּילְמָא קְנוּיִת הָיוּ וּמִשְׁבָּא עַל הָרָאוּשׁוֹנָה קִיּוּמָא הָיָךְ עֲלֶיהָ בְּאִסּוּר שְׁנֵי בָתִּים: פָּסַל אֶת הַחֲרֻשָׁת. דְּשִׁמָּא קִטְמָנָה קְנוּיָה כּוֹלָה וְקִינִן הַחֲרֻשָׁת מִשְׁוִירָה, וְהָיָה לִיה שְׁנֵי בָתִּים, דְּהִכִּי מִסְקִינָן בְּגִמְרָא דְּקִטְמָנָה סָפֵק אִם הָיָא קְנוּיָה לְגִמְרֵי הַוָּאִיל וְרָאוּיָה לְבִיאָה לְאַחֵר זָמָן, סָפֵק אִם אִינָה קְנוּיָה כֻּלָּל. וְחֲרֻשָׁת קְנוּיָה וּמִשְׁוִירָה, כְּלוּמָר קְנוּיָה בְּמִקְצַת וְאִינָה קְנוּיָה קִינִן גְּמוּר. וְאִפְּלוּ הִכִּי אִם בָּא עַל הַחֲרֻשָׁת אַחֵר שָׂבָא עַל הַקִּטְמָנָה לֹא פָסַל אֶת הַקִּטְמָנָה, מִמָּה נִפְשֵׁךְ, אִי קִטְמָנָה קְנוּיָה לְגִמְרֵי הָרִי קִנָּה וּבִיאַת הַחֲרֻשָׁת שֶׁאֵחָד כֵּן לֹא כְּלוּם הָיָא, וְאִי אִינָה קְנוּיָה כֻּלָּל, אָף לֹאֲחֵיו לֹא הִיָּתָה קְנוּיָה וְנִכְרִית הָיָא. אֲבָל אִם בָּא תַּחֲלָה עַל הַחֲרֻשָׁת וְאַחֵר כֵּךְ עַל הַקִּטְמָנָה, פָּסַל אֶת הַחֲרֻשָׁת דְּשִׁמָּא קִינִן הַקִּטְמָנָה קִינִן גְּמוּר הוּא, וּפָסַל קִינִן הַחֲרֻשָׁת שֶׁהוּא קִינִן מִשְׁוִירָה. וְאִית סְפָרִים דְּגִרְסִי, אִם בָּא עַל הַקִּטְמָנָה וְחֹזֵר וּבָא עַל הַחֲרֻשָׁת פָּסַל אֶת הַקִּטְמָנָה, דְּגִרְוִין אֲמַר כִּשְׁבָא עַל הַחֲרֻשָׁת וְחֹזֵר וּבָא עַל הַקִּטְמָנָה:

משניות מבוארות – קהתי

עַל הַקִּטְמָנָה, שֶׁבִּכְגוֹן זֶה הוּא פּוֹסֵל אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּישְׁנָה בְּסִיפָא. בָּא יָבָם עַל הַחֲרֻשָׁת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַקִּטְמָנָה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַקִּטְמָנָה, פָּסַל אֶת הַחֲרֻשָׁת – בְּגִמְרָא מְבֹאֵר הֵטַעַם, לִפִּי שֶׁהִקְטַנָּה סָפֵק קְנוּיָה לֹא לְגִמְרֵי, הַוָּאִיל וְרָאוּיָה לְבִיאָה לְאַחֵר זָמָן, סָפֵק אִינָה קְנוּיָה לֹא כֻּלָּל, וְאִילוּ הִקְטַנִּין שֶׁעָשָׂה בְּחֻרְשָׁת וְדָאִי קִנָּה אֵלָּא שֶׁהוּא "קִינִין מִשְׁוִירָה", הֵינּוּ שֶׁהִיא קְנוּיָה בְּמִקְצַת וְאִינָה קְנוּיָה קִינִין גְּמוּר, הֵלֶכֶךְ אִם בָּא תַּחֲלִילָה עַל הַחֲרֻשָׁת וְאַחֵר כֵּךְ בָּא עַל הַקִּטְמָנָה, פָּסַל אֶת הַחֲרֻשָׁת, הֵינּוּ שֶׁאִסּוּר לְקִיּוּמָהּ, שְׁמָא קִינִין הַקִּטְמָנָה קִינִין גְּמוּר הוּא, וְנִמְצָא פּוֹסֵל אֶת קִינִין הַחֲרֻשָׁת, שְׁאִינוּ אֵלָּא קִינִין מִשְׁוִירָה.

ש ב ת ק ד ו

ב א ו ר מ ש נ ה י

פִּקְחָת וְחֲרֻשָׁת – מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי לְפִקְחָת, הֵינּוּ שְׁאִינָה חֲרֻשָׁת, וְלִחֲרֻשָׁת, וְמָת בָּנִים: בָּא יָבָם עַל הַפִּקְחָת, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַחֲרֻשָׁת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַחֲרֻשָׁת, לֹא פָסַל אֶת הַפִּקְחָת – שֶׁהָיָה קִנָּה בְּבִיאָתוֹ קִינִין גְּמוּר, וּבִיאַת הַחֲרֻשָׁת שֶׁאֲחֵרִיָּה בִּיאַת זָנוּת הִיא; וְכּוֹתֵב הַרְמְבַּ"ם שֶׁהַחֲרֻשָׁת צָרִיכָה גֵּט (הָלִי יִיבּוֹם ה, כֵּס; וְעִיִּין "מִגִּיד מִשְׁנָה" טו). בָּא יָבָם עַל הַחֲרֻשָׁת – תַּחֲלִילָה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַפִּקְחָת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַפִּקְחָת – הַוָּאִיל וְקִינִין הַחֲרֻשָׁת הוּא קִינִין שְׁאִינוּ גְּמוּר, וְקִינִין הַפִּקְחָת שֶׁאֲחֵרִיָּה קִינִין גְּמוּר, פָּסַל אֶת הַחֲרֻשָׁת – וְכּוֹתֵב הַרְמְבַּ"ם (טו), שֶׁהַחֲרֻשָׁת יוֹצֵאָה בִּגֵּט, וְהַפִּקְחָת בִּגֵּט וּבְחֻלִיצָה (הָלִי יִיבּוֹם ה, כֵּס); הֵטַעַם מְבֹאֵר בִּ"מִגִּיד מִשְׁנָה" (טו), שֶׁהַחֲרֻשָׁת יוֹצֵאָה בִּגֵּט, לִפִּי שֶׁבִּיאָתָהּ בִּיאָה כְּשֶׁרָה הִיָּתָה וּמִסְפִּיק לָהּ בִּגֵּט; וְהַפִּקְחָת צָרִיכָה גֵּט וְחֻלִיצָה, מִפְּנֵי שֶׁבִּיאָתָהּ הִיָּתָה בִּיאָה פְּסוּלָה.

ב א ו ר מ ש נ ה י א

גְּדוּלָּה וְקִטְמָנָה – שֶׁהָיוּ נִשְׁוָאוֹת לְאִישׁ אֶחָד וְמָת: בָּא יָבָם עַל הַגְּדוּלָּה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַקִּטְמָנָה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַקִּטְמָנָה, לֹא פָסַל אֶת הַגְּדוּלָּה – שֶׁכֵּבֵר קִנָּה אוֹתָהּ בְּבִיאָתוֹ לְגִמְרֵי, וּבִיאַת הַקִּטְמָנָה אִינָה אֵלָּא בִּיאַת זָנוּת. בָּא יָבָם עַל הַקִּטְמָנָה – תַּחֲלִילָה, וְחֹזֵר

גְּמוּרִים. גְּדוּלָּה וְקִטְמָנָה – הָיָה נָשׁוּי לְגְדוּלָּה וּלְקִטְמָנָה, וְמָת, בִּיאַת הַגְּדוּלָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַקִּטְמָנָה, וְאִין בִּיאַת הַקִּטְמָנָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוּלָּה – מִהֵטַעַם שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּפִקְחָת וְחֲרֻשָׁת, שֶׁבִּיאַת הָאִשָּׁה שֶׁנִּשְׁוָאֵיהָ מְדַבְּרִי סוֹפְרִים, אִינָה פּוֹטֶרֶת אֶת הָאִשָּׁה שֶׁנִּשְׁוָאֵיהָ מִן הַתּוֹרָה.

ב א ו ר מ ש נ ה ט

מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי לְשֵׁתִי יְתוּמוֹת קִטְמוֹת – שְׁאִינִן קְרוֹבוֹת זֹלֹו, וְכִגוֹן שֶׁנִּשְׁוָאֵיהֶן אִינִן אֵלָּא מְדַבְּרִי סוֹפְרִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמִשְׁנָה הַקְדוּמָת, וְמָת – בְּלֹא בָנִים: בָּא יָבָם עַל הָרָאוּשׁוֹנָה – כְּלוּמָר עַל אַחַת מֵהֶן, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַשְּׂנִיָּה, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַשְּׂנִיָּה – עַל הֵיכַמָּה הַשְּׁנִיָּה, לֹא פָסַל אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה – וְהוּא רִשְׁאִי לְקִיּוּמָהּ, שֶׁסָּפֵק אִם בִּיאַת יְתוּמָה קִטְמָנָה הִיא קִינִין אִם לֹא, וְכִינִן שֶׁשְׁתֵּיהֶן יְתוּמוֹת קִטְמוֹת, מוֹתֵר לֹא לְקִיָּם אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה מִמָּה נִפְשֵׁךְ, שֶׁאִם בִּיאַת הַקִּטְמָנָה קִינִין, הָרִי קִנָּה אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה, וּבִיאַת שְׁנִיָּה בִּיאַת זָנוּת הִיא; וְאִם אִינָה קִינִין, הָרִי שְׁתֵּיהֶן נְכוּרִית הֵן לֹא, לִפִּי שֶׁלֹא הָיוּ קְנוּיִת לֹאֲחֵיו כֻּלָּל וְלֹא נִזְקָקוּ לֹא לִיִּבּוּם. וּמִכָּל מְקוֹם לֹא יִקִּיָּם אֶת הַשְּׁנִיָּה, שְׁמָא קִנָּה אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה; וְכֵן שֵׁתִי חֲרֻשָׁת – מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי לְשֵׁתִי חֲרֻשָׁת וְמָת: בָּא יָבָם עַל אַחַת מֵהֶן וְחֹזֵר וּבָא עַל הַשְּׁנִיָּה אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַשְּׁנִיָּה, לֹא פָסַל אֶת הָרָאוּשׁוֹנָה, מִהֵטַעַם שֶׁבִּאֲרָנוּ בִּיתוּמוֹת קִטְמוֹת, שֶׁהוּאִיל וְשְׁתֵּיהֶן בִּיאָתָן שׁוּה, נִמְצָא שֶׁנִּפְטְרָה הַשְּׁנִיָּה בְּבִיאַת הָרָאוּשׁוֹנָה. קִטְמָנָה וְחֲרֻשָׁת – מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי לְקִטְמָנָה וְלִחֲרֻשָׁת, וְנִפְּלוּ לִיִּבּוּם: בָּא יָבָם עַל הַקִּטְמָנָה, וְחֹזֵר וּבָא עַל הַחֲרֻשָׁת, אוֹ שָׂבָא אָחִיו עַל הַחֲרֻשָׁת, לֹא פָסַל אֶת הַקִּטְמָנָה – מִהֵטַעַם שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּרִישָׁא, שֶׁאִם בִּיאָתָהּ שֶׁל הַקִּטְמָנָה הִיא קִינִין, הָרִי קְנוּיָה הִיא לֹא, וּבִיאַת הַחֲרֻשָׁת אִינָה אֵלָּא בִּיאַת זָנוּת. וְאִם בִּיאַת קִטְמָנָה אִינָה קִינִין, הָרִי נְכוּרִית הִיא לֹא, שֶׁלֹא הִיָּתָה קְנוּיָה לֹאֲחֵיו כֻּלָּל. וְהַרְמְבַּ"ם מְבֹאֵר הֵטַעַם, לִפִּי שֶׁבִּיאַת הַקִּטְמָנָה מְעוּלָה מְבִיאַת הַחֲרֻשָׁת, שֶׁהִקְטַנָּה רָאוּיָה לְאַחֵר זָמָן, הֵלֶכֶךְ יִקִּיָּם אֶת הַקִּטְמָנָה שֶׁנִּבְעֵלָה תַּחֲלִילָה, וְהַחֲרֻשָׁת צָרִיכָה גֵּט (הָלִי יִיבּוֹם וְחֻלִיצָה ה, כז). וְיֵשׁ גְּרוּסִים: פֹּסֵל אֶת הַקִּטְמָנָה (וְשִׁ"י), וְהֵטַעַם הוּא, לִפִּי שֶׁחֹשְׁשִׁים שְׁמָא יִבּוֹא תַּחֲלִילָה עַל הַחֲרֻשָׁת וְאַחֵר כֵּךְ

אָלעזר אומר: מַלְמְדִין אֶת הַקְטָנָה שְׁתֵּמָאן בּוֹ.

פירוש ברטנורא

יא ר' אליעזר אומר בכולן מלמדין. והלכה כר' אליעזר:

משניות מבוארות – קהתי

אבל הרמב"ם כותב בדין קטנה וחרשת (הל' ייבום ה, כח): "בא היבם תחילה על החרשת, וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה, פסל את החרשת, ומלמדין הקטנה שתמאן והחרשת יוצאה בגט". ואמנם לדעת הרשב"א, דברי הרמב"ם ("והחרשת יוצאה בגט") תמוהים הם, שהרי עקרה הקטנה זיקתה לגמרי אחר שמיאנה... (ענין "כסף משנה" שם).

הראב"ד משיג גם על מה שכותב הרמב"ם שמלמדים את הקטנה למאן, שלדעתו לא אמר רבי אלעזר "מלמדים הקטנה שתמאן בו" אלא בגדולה וקטנה, כדי שתתקיים מצוות ייבום מן התורה, אבל לא בחרשת וקטנה שקידושי שתייהן הם מדרבנן, והרי אמרו שלעולם יתרחק אדם מן המיאונים; ואמנם – כותב הראב"ד – לפי הנוסח שלנו אין גורסים בדברי רבי אלעזר תיבת "בכולן". אבל הרמב"ן כותב, שנמצא בנוסחאות "בכולן", וכן היא גירסת התוספתא, ומוסב גם על חרשת וקטנה, שמלמדים אותה למאן, שכן מה שאמרו: "לעולם יתרחק אדם מן המיאונים", הרי הטעם הוא שמא לאחר שתגדל תתחרט בה, אבל כאן הרי הקטנה יוצאת על כל פנים, שהרי אם אינה יכולה למאן, הרי היא צריכה להמתין עד שתגדיל ותחלוץ, ולמה תתענן ותמתין עד שתגדיל ותחלוץ ותיפסל מן הכהונה, ותיאסר חרשת על בעלה שכנסה בחיתר? ! ("ספר הזכות"; וענין "תוספות יום טוב").

ובא על הגדולה, או שפא אחיו על הגדולה, פסל את הקטנה – שספק אם קניינה קניין; ונאסרו שתייהן עליו. רבי אלעזר אומר: מַלְמְדִין אֶת הַקְטָנָה שְׁתֵּמָאן בּוֹ – ביבם, כדי שיקיים מצוות ייבום בגדולה.

כאן הגירסה היא: רבי אלעזר, היינו רבי אלעזר בן שמוע (מתלמידי רבי עקיבא); ולעיל (משנה ז) גורסים: "רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה שתמאן בו". והוא רבי אליעזר בן הורקנוס, תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי (גמרא נידה ז, א; רש"י: "תוספות יום טוב").

יש גורסים כאן בדברי רבי אלעזר: בכולן מלמדין הקטנה שתמאן בו (הר"ף, הרשב"א; הרמב"ן; ברטנורא), ופירוש הדברים שאף בחרשת וקטנה מלמדים את הקטנה שתמאן ביבם; וכותב הרשב"א, שאם בא היבם על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה, מלמדים את הקטנה שתמאן בו, ותישארו החרשת עמו, שהרי זיקת הקטנה נעקרת במיאונה לגמרי וכאילו לא היתה צרתה כלל. ואף על פי שיש דעה בגמרא (יבמות קז, א), שקטנה אינה ממאנת אלא למאמרו של יבם (שאם עשה בה מאמר ממאנת ועוקרתו שלא תהא צריכה גט למאמרו). אבל לא לזיקתו (שאין המיאון עוקר את זיקתה לייבום). מכל מקום ההלכה היא כמי שסובר (שם קז, ב), שהיא ממאנת אף לזיקתו, שכן במיאונה ביבם היא עוקרת את נישואיה הראשונים, ושוב אין כאן זיקה.

אגרות קודש

ב"ה, ג' ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר מרדכי שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ט אדר - שנתקבל באיחור זמן מעט - מ"ש בענין המקוה אם להכשירה בקרח מלאכותי. הנה ידוע ששקו"ט בזה באחרונים ורבו המכשירים (ש"ך לשו"ע סעיף ל"א, תפארת ישראל, דברי מלכיאלי, אחי עזר ח"ג, פורת יוסף. לעומת יד דוד, הרמ"מ עפשטיין, דרכי תשובה ס"ק קמ"ז) אבל בכ"ז קשה עלי לתקוע עצמי לדבר הלכה ובפרט בענין מקוה שמשדלים לצאת ידי כו"כ דיעות, ונוסף בשאלתו שהרב הספרדי אמר בפשיטות שזהו אסור, וא"כ יעורר תמי"אם יכשיר, וכיון שבטח עדיין קיימת המקוה האחרת במחנם הנה יש לתקנה עד כמה שאפשר ולהשתמש בה, ובטח ירחם השי"ת וירד הגשם מן השמים והרווה את הארץ.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה הנני בזה לאחל לכת"ר ולכל ב"ב שיחיו שיחוגו אותו בכשרות ובשמחה מתוך חירות אמיתי, ומצו"פ מ"ש לאחד בזה, ובא במכ"י כללי.

עלה ברעיוני שאולי עדיין חסר מה בהמקוה שלהם, וזה מעכב הגשמים. וכדאי לבדוק כל עניני עוה"פ.

ברבכת החג.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

עמי היתה ושלחתיה — דבר זה היה בידי, שכל מה שאני מבקש היו נותנין לי, ועכשיו אין תפלתי מקובלת כל כך. **דמן דיוקרת** — מקום. **יומא חד שמעיה** — רב אשי לרבי יוסי בר אבין. לישנא אחרינא: **יומא חד שמעיה רבי יוסי בר אבין** לרב אשי דקא גריס: אמר שמואל השולח דג מן הים בשבת כיון דיבש בו כסלע, אף על פי שהוא מפרכס לאחר כן, ובעוד שהוא מפרכס השליכו במים — חייב משום נטילת נשמה, שהיא אב מלאכה, דתנן (שבת עגא) השוחטו כו'. אמר ליה רבי יוסי: ובין סנפיריו, דודאי לא חי. וכשאין מחוסר צידה עסקינן, כגון שצדו בתוך הסל והניחו במים לחיות, כדרך שעושין הדייגין. **אמר ליה** — רב אשי: ולא סבר לה בר אבין דהאי ובין סנפיריו רבי יוסי בר אבין אמרה? כלומר, מאי טעמא לא אמרת ליה משמיה? שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. **סנפיריו** — שפורח בהן. **לא תנקטו לי בדעתייכו** — אל תחדשוני שלא הבאתי לכם מזונות עד עכשיו. **דסנאי** — שטרחתי ואיחרתי. **דהוה כריא בהוצא** — סותר גדר העצים, כדי להסתכל דרך הנקב. **אמר ליה רבי יוסי מאי האי** — מה אתה מעיין כאן. **אינשו** — שכחו.

דף כא ע"א: ממושיכה הגמרא ומספרת: **הנהו תרי תלמידי דהוה קמיה דרבי יצחק בן אלעזר, אמרו ליה, ניבעי מר רחמי עלן דניחכים טובא. אמר להו, עמי היתה התפילה, שהייתי נענה, ושלחתיה ממני, שעתה אינה נשמעת כל כך.**

מעשה אחר בתלמיד שהיה מצוי לפני רבו: **רבי יוסי בר אבין הוה שכיח קמיה דרבי יוסי דמן העיר יוקרת, ושכניה, ואתא לקמיה דרב אשי.**

יומא חד שמעיה - שמע רבי יוסי בר אבין את רב אשי דקא גריס - שהוא לומד ושונה כך, **אמר שמואל, השולח דג מן הים בשבת, בין שביש בו פרוחב מטבע סלע, אף שעדיין מפרכס ובעוד שמפרכס השליכו חזרה למים חייב משום מלאכת נטילת נשמה, שודאי כבר אינו יכול לחיות. אמר ליה רבי יוסי בר אבין, ולימא מר** - ותאמר ותוסיף, ולא חייב שמואל אלא כשיבש בין סנפיריו ששט בהם במים, כיון שרק זה סימן שעומד למות, אך אם יבש במקום אחר בעורו אין זה ודאי שימות, ופטור. **אמר ליה רב אשי, ולא סבר לה מר** - וכי אינך סבור דהשמועה התיא רבי יוסי בן רבי אבין אמרה, ומדוע לא אמרת בשמו, והרי שינוי (אבות פ"ו מ"ו) שהאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. **אמר ליה, אנא ניהו** - אני הוא רבי יוסי בן רבי אבין, ולכן לא היה לי להזכיר את בעל השמועה. **אמר ליה רב אשי, ולא קמיה דרבי יוסי דמן יוקרת הוה שכיח מר** - וכי לא לפני רבי יוסי מן העיר יוקרת היית מצוי ולומד. **אמר ליה רבי יוסי בר אבין, (חיו) [הן],** אכן לפניו הייתי מצוי. **אמר ליה רב אשי, ומאי טעמא שכניה מר ואתא להבא** - ומפני מה עזבת אותו ובאת לכאן. **אמר ליה נכרא דעל בריה ועל בריתיה לא חס** - אדם כרבי יוסי דמן יוקרת שעל בנו ובתו לא חס, עלי ידידי חייב חיים - כיצד יחוס עלי, ולכן איני רוצה ללמוד אצלו.

מבררת הגמרא: המעשה שבו לא חס על בריתו, מאי היא. משיבה הגמרא: **יומא חד הוה אנרי ליה אנרי דברבא** - היו פועלים שכורים לו לעשות מלאכה בשדהו שמחוץ לעיר, ננה להו - נתאחר להם היום ולא אייתי להו ריפתא - ועדיין לא הביא להם לחם לאכול. **אמרו ליה לבריה שהיה שם, בפנין** - רעבים אנחנו. **והוה יתבי תותי תאינתא** - והיו יושבים תחת עץ תאנה שעדיין לא הוציאה פירות, ואמר הבן, תאנה תאנה, הוציאי פירותיך, ויאכלו פועלי אבא. ואכן אפיקו - יצאו פירות ואכלו הפועלים. **אדהכי והכי** [בינתיים] **אתא אבהי** - חזר אביו רבי יוסי ואמר להו לפועלים, לא תינקטו בדעתייכו - אל תאחזו בדעתכם ותחדשוני על שלא הבאתי לכם את המזונות בזמן. **דהאי דננהנא** - שמה שנתאחרתי הוא משום דאמצוה מרחנא ועד השתא הוא דסנאי - שטרחתי במצוה שעד עתה נמשכה. **אמרו ליה, רחמנא לישפעה כי חייב דאשפוען ברה** - ה' ישיבעך כפי שהשביענו בנך. **אמר להו, מהיכא** - מהיכן נתן לכם לאכול. **אמרו לו, חכי והכי הוה מעשה. אמר לו רבי יוסי לבנו, בני, אתה הטרחת את קונך להוציא תאנה פירותיה שלא בזמנה, שלא כדברי חכמים שאמרו לא לעשות כן, לכן יאספה בני שלא בזמנו, וכך היה. ונמצא שרבי יוסי דמן יוקרת לא חס על בנו.**

מבררת הגמרא: **ברתיה, מאי היא** - מהו המעשה שלא חס על בתו. משיבה הגמרא: **הויה ליה ברתא** - היה לו בת בעלת יופי, ויומא חד חזיא רבי יוסי לתהוא נכרא, דהוה כריא בהוצא - שהיה סותר נקב בגדר העצים וקא חזי לה - ומסתכל בה דרך הנקב. **אמר לו רבי יוסי, מאי האי** - במה אתה מסתכל. **אמר ליה, רבי, אם ללוקחה** - לשאת את בתך העומדת כאן לא זכיתי, וכי לראותה לא אופה, וכדי לראותה אני מסתכל. **אמר לה רבי יוסי לבתו, בתי, קא מצערתי להו לבריינתא** - מצערת את את הבריות מפני יופיך, שיצרים תוקפם, שובי לעפריך קודם זמנך, ואל יבשלו ביד בני אדם. וכך היה.

הגמרא מביאה מעשה בגדלותו של רבי יוסי דמן יוקרת: **הויה ליה תהוא חמרא** - היה לו חמור, דהוה אנרי לה - שכשהיו שוכרים אותה למלאכה, כל יומא לאורתא - כל יום לעת ערב הוה משדרי לה אנרה אנבה - היו שולחים לו השוכרים דמי שכירותה על גבה, ואתיה לבי מרה - והיתה שבה לבית בעליה. ואי טפו לה או בצצרי לה - ואם הוסיפו או חיסרו מדמי שכירותה, לא אתיה לבית בעליה. **יומא חד, אינשו זוגא דסנדלי עלה** - שכחו זוג מנעלים על גבה, ולא אזלה - ולא הלכה לבית בעליה עד דשקלוניה מינה - עד שנטלו המנעלים ממנה, והדר אזלה - ורק אחר כך הלכה.

קִּיּוּם שְׂבוּעָתָהּ, שֶׁהַשְּׂבוּעָה לְצֵאת מִמֶּנּוּ בּוֹמֵן פְּלוּנִי, וְיוֹצֵאִים בּוֹמֵן
זֶה עַל אֵף שֶׁהָאֵדָם שֶׁהָיָה בּוֹ אֵינוֹ רְאוּי לִכְר מִצַּד מַעֲשִׂיו.
הַגְמָרָא מְבִיאָה תְּשׁוּבָה לְשֵׁאלָה דּוֹמָה בְּעֵינֵי מַה שֶׁנִּרְאָה תּוֹעֵלַת
הַעֲבוּדָה זֶה לְעַבְדִּיהָ: אָמַר לֵיהּ רַבָּא בַר רַב יִצְחָק לְרַב יְהוּדָה,
הָאִיקָא בֵּית עֲבוֹדָת בּוֹכְבִּים בְּאֶתְרֵין – הָרִי יֵשׁ בֵּית עֲבוּדָה זֶה
בְּמִקְוֵינָהּ, דְּכִי מִצְטְרִיף עָלָא לְמִטְרָא – שְׂכַאשְׁרָה הָעוֹלָם צָרִיךְ
לְגַשֵּׁם, מִתְחַוִּי לָהּ בְּחֻלְלָא – נִרְאִית אֹתָהּ עֲבוּדָה זֶה לְבִנֵּי הָעִיר
בַּחֲלוּם וְאִמְרָ לָהּ, שְׁחַטְנִי לִי נִבְרָא וְאִיִּיתִי מִטְרָא – תִּשְׁחַטְנִי לְכַבּוּדִי
אֲדָם, וְאִי יֵרֵד מִטֵּר. וְאִכְּן שְׁחַטְנִי לָהּ נִבְרָא, וְאִיִּיתִי מִטְרָא, כִּיֵּצֵד יִתְכֵּן
שֶׁנִּרְאָה שֶׁ' הוֹרִיד מִטֵּר עַל יַד עֲבוּדָה זֶה.
הַשֵּׁיב רַב יְהוּדָה לְרַבָּא וְאִמְרָ לֵיהּ, הֲשֵׁתָא אִי הוּי שְׂכִיבָנָא – עֵתָה
אִם הֵייתִי מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, לֹא אִמְרִי לְבִי הָא מִלְתָּא – לֹא הֵייתִי
אוֹמֵר לָכֵם אֵת הַמֵּאמֵר דְּלֵהֲלֵן הַמֵּתָרֵן קוֹשִׁיתְכֶם, דְּאִמְרָ רַב, מָאִי
דְּבִתִּיב – מִהוּ בִּיאֹר הַכְּתוּב לְגַבִּי עֲבוּדָה זֶה (דְּבָרִים ד' ט') 'אֲשֶׁר חָלַק
ה' יִלְחִיד אֹתָם לְכָל בְּחֻלְלָא', יֵשׁ לְדְרוֹשׁ 'חֵלֶק' מִלְשׁוֹן 'חֲחִלִּיק',
מִלְּמַד הַכְּתוּב שֶׁ'חֲחִלִּיק ה' לְכָל הָעַמִּים בְּדִבְרֵים שְׂמֵרָאִים כִּאִילוֹ יֵשׁ
מִמֶּשׁ בַּעֲבוּדָה זֶה, וְעַל יְדֵיהֶם הֵנִיחַ לָהֶם לְטַעוֹת אַחֲרֵיהּ, בְּדִי
לְטוֹרְדֵין מִן הָעוֹלָם כְּשִׁטְעוּ אַחֲרֵיהּ. וְלִכְּן הוֹרִיד ה' מִטֵּר לְעוֹלָם
לְאַחַר שִׁשְׁחֻטוֹ אֲדָם לְעַבְדָּהּ זֶה, כִּד לְחַחֲלִיק אֵת הַנְּכָרִים
בְּדַבְרִים אֵלּוּ, וְלִהְיֵנָהם לְטַעוֹת וּלְחֻשׁוֹב שֶׁהַעֲבוּדָה זֶה הוֹרִידָה
לָהֶם אֵת הַמִּטֵּר כִּיּוֹן שִׁשְׁחֻטוֹ אֲדָם לְכַבּוּדָהּ, וּבִכְךָ יִלְכוּ אַחֲרֵיהּ
וְיִטְרְדוּ מִן הָעוֹלָם.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מֵאֵמֵר דּוֹמָה: וְהֵיִינוּ כְּמוֹ דְּאִמְרָ רִישׁ לְקִישׁ, מָאִי
דְּבִתִּיב – מִהוּ בִּיאֹר הַכְּתוּב (מִשְׁלֵ' ג' ד') 'אִם לְלִצִּים הוּא יִלְחִיץ וְלְעֵנִים
יִתֵּן חֵן', אִם כֹּא אֲדָם לְטָמֵא, שׁוֹתֵחִין לוֹ – מִנִּיחִים לוֹ לְהִטְמֵא וְאִין
מוֹנְעִים אוֹתוֹ מִכֶּךָ, כְּדַבְרֵי הַפֶּסֶק 'אִם לְלִצִּים הוּא יִלְחִץ', כְּלוֹמֵר
מִנִּיחַ לָהֶם לְהִתְלַצֵּץ וְאִינוּ מוֹנְעִים מִכֶּךָ, וְאִילוֹ אֲדָם הָבָא וְרוֹצֵה
לְשִׁתָּהּ, לֹא רַק שְׂמֵנִיחִים לוֹ אֲלֵא אֵף מִסְּרִיעֵין אוֹתוֹ בְּכֶךָ, כְּדַבְרֵי
הַפֶּסֶק 'לְעֵנִים יִתֵּן חֵן', כְּלוֹמֵר שֶׁ' מַסִּיעַ לָהֶם וְנוֹתֵן לָהֶם חֵן.

משנה

הַמִּשְׁנָה מִתְחִילָה לְבֹאֵר דִּינֵי יֵין נֶסֶךְ, וְתַחֲלִילָה מִבִּאֲרַת מֵאִימִתִּי יֵשׁ
דִּין יֵין לְעֵנֵין זֶה: לּוֹקְחִין גֵּת בְּעִישָׁה מִן הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים – מוֹתֵר לְקֻנּוֹת
מִנְכְּרֵי גֵת עִם הָעֵנִים שְׁבָה, שֶׁהִיא מְקוֹם דְּרִיכַת הָעֵנִים לְעִשִׂית
יֵין, אֵף לְאַחַר שֶׁבִּעַט וּדְרָךְ אֵת הָעֵנִים שְׁבָה, אֵף עַל פִּי שְׁלֵאֲחֹר
הַבְּעִיטָה הוּא נוֹטֵל בְּיָדוֹ אֵת הָעֵנִים שֶׁנִּדְרְכוּ מִתּוֹךְ הָיִין, שְׂמוֹנִים
בְּחֻלֵּק הָעֵלִיּוֹן שְׁבֵגַת שְׁבָה נִמְצְאִים הָעֵנִים, וְנוֹתֵן לְתַפּוּחַ, שְׁהוּא
עֵרִימַת עֵנִים הֵנִיתִים תַּחַת הַקּוֹרָה לְטַחִיטָה נּוֹסֶפֶת לְאַחַר
דְּרִיכְתָם בְּגַת, שֶׁבִּכְךָ מוֹכֵרָה שֶׁהַנְּכִרִי נּוֹגַע אֵף בֵּין שֶׁנִּשְׂאָר בְּגַת,
מִכָּל מְקוֹם מוֹתֵר כִּיּוֹן שֶׁהֵיִין שְׁבֵגַת עֵדִיִין אֵינוֹ נִחְשָׁב לֵינִי כִּדִּי
לְהִיּוֹת יֵין נֶסֶךְ בְּמַגַּע הַנְּכִרִי. וְהַנְּכִרִי אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֵת הָיִין לֵינִי נֶסֶךְ
בְּמַגַּעוֹ, עַד שֶׁיֵּרֵד לְבֹדֵי הַסִּמּוֹךְ לְגַת, שְׁאִלּוֹ יוֹרֵד הָיִין לְאַחַר שֶׁנִּדְרָךְ
נִסְחַטָה בְּגַת וְתַחַת הַקּוֹרָה, כִּיּוֹן שְׁאִינוֹ נִקְרָא יֵין לְעֵנֵין שְׁאֵם יִגַּע בּוֹ
נְכִרִי יִסְכּוֹ וְלַעֲנֵן גּוֹיֵרָת חֲכָמִים עַל יֵינָם שֶׁל נְכָרִים, עַד שִׁיגִיעַ לִזְמַן
שֶׁמִּתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר, וְהֵיִינוּ מְשִׁירֵד לְבוֹר, אֲלֵא נִחְשָׁב כְּדַבֵּר לַח
הַיּוֹצֵא מִן הַפֶּרִי בְּלִבָּד. וְיֵד הֵיִין לְבוֹר, וּבִהִיּוֹת שֶׁם נִגַּע בּוֹ נְכִרִי, מָה
שֶׁנִּבְרָא אִסּוּר, וְהִשְׁאָר – וְאִם נִגַּע בְּשֹׂאֵר הָיִין שְׁעֵדִין לֹא יֵרֵד לְבוֹר,
אֵף מִה שֶׁתַּחֲלִיל לִירֵד לְבוֹר, מוֹתֵר, וְאִפְּלוּ בִּשְׁתִּיָּה.
עַד עֵתָה בִּיאֵרָה הַמִּשְׁנָה דִּין יֵין הַנִּקְנָה מִנְכְּרִי, וְעֵתָה הִיא מִבִּאֲרַת
דִּין עִשִׂית יֵין עֲמוּ: דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים בְּגַת – מוֹתֵר לְדִרְוֹךְ
עֵנִים לְשֵׁם עִשִׂית יֵין עִם נְכִרִי בְּגַת שֶׁל נְכִרִי מִמְּרוֹת שֶׁכֶּר, וְאִין
הַעוֹשָׂה כֵּן נִחְשָׁב לְמִשְׁתַּכֵּר בְּאִסּוּר הַנָּהָה שֶׁל יֵין נֶסֶךְ שְׂאִסּוּר (לִמְקָן
ס"ב). כִּיּוֹן שֶׁכָּל זֶמֶן שֶׁלֹּא יֵרֵד הָיִין לְבוֹר אֵינוֹ אִסּוּר כִּלְלֵי אֵף אִם נִגַּע
בּוֹ נְכִרִי כְּפִי שֶׁנִּתְבָּרָר.

(צִפְנִיָּה א' ב') 'אִסּוּרָא אִסּוּרָא כָּל מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה נָאֵם ה', אִסּוּרָא אִסּוּרָא
וּבִהִיָּה אִסּוּרָא עוֹף הַשָּׁמַיִם וְדִינֵי חֵיָם וְהַמְכַּשְׁלוֹת אֵת הַרְשָׁעִים' [וְגו'],
כִּיִּיכּוֹל ה' תִּמְהָ, וְכִי אִכְלָה אֵת הַכָּל מִעַל הָאֲדָמָה, וְכִי מִפְּנֵי
שֶׁהָרְשָׁעִים נִכְשָׁלִים בָּהֶן – בְּכָל אֵלּוּ, בְּאֲדָם וּבַבְּהֵמָה, בְּעוֹף הַשָּׁמַיִם
וּבְדִינֵי הָיִים, בְּכָךְ שְׁעוֹבְדִים אוֹתָם, וְאִתְּרֵם מִן הָעוֹלָם, וְהֵלֵא אֵף לְאֲדָם
הוּ עוֹבְדִין, וְלִכְּן אוֹמֵר בְּתַמִּיחָהּ בְּהַמְשָׁךְ הַפֶּסֶק (ס"ו) 'וְהִכְרִיתִי אֵת
הָאֲדָם מִעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה' [וְגו'] מִפְּנֵי שְׁעוֹבְדִים לוֹ, וְדֹאִי שֶׁלֹּא אַעֲשֶׂה
כֵּן, אֲלֵא אִם יִמְשִׁיכוּ לְהַתְקִיִּים עַל אֵף מַעֲשֵׂי הַרְשָׁעִים.
הַגְמָרָא מְבִיאָה שְׂאֵלָה דּוֹמָה שֶׁשְּׂאֵלוֹ אֵת רַבִּין גְּמַלְיָאֵל עַל קִנְיַת ה'
בְּעוֹבְדֵי עֲבוּדָה זֶה: שְׂאֵל אֲגָרִיפָס הַנְּכִרִי שֶׁר הִצְבָּא אֵת רַבִּין גְּמַלְיָאֵל,
בְּתִיב בְּתוֹרַתְכֶם בְּעֵינֵי אִסּוּר עֲבוּדָה זֶה (דְּבָרִים ד' כ"ד) 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ
אֵשׁ אִכְלָה הוּא אֵל קָנָא', וְהִבִּין אֲגָרִיפָס שֶׁהַכּוֹנֵה לְקִנְיָהּ שֶׁל אַחַד
בְּשָׂנִי, וְלִכְּן הַקְּשָׁה, כִּלּוּם מִתְקַנָּא – וְהָרִי לֹא מִתְקַנָּא אֵלֵא חֶכֶם
בְּחֶכֶם, וְנִבְּוֵר בְּנִבְּוֵר, וְעִשִׂיר בְּעִשִׂיר, וְאִם כֵּן מְדוּעַ מִתְקַנָּא ה'
בַּעֲבוּדָה זֶה הַפְּחוּתָה.
הַשֵּׁיב רַבִּין גְּמַלְיָאֵל לְאֲגָרִיפָס וְאִמְרָ לוֹ, אֲמִשּׁוּל לָךְ מִשְׁלָל לְבֹאֵר כּוֹנֵה
הַפֶּסֶק, לָמָּה הִדְּבַר דּוֹמָה, לְאֲדָם שֶׁנִּשְׂאָ אִשָּׁה נּוֹסֶפֶת עַל אִשְׁתּוֹ
הָרִאשׁוֹנָה, אִם הַשְּׂנִיָּה חֲשׂוּבָה מִמֶּנָּה – מִן הָרִאשׁוֹנָה, אִין הָרִאשׁוֹנָה
מִתְקַנָּא בָּהּ, כְּלוֹמֵר, מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה הַשְּׂנִיָּה חֲשׂוּבָה מִמֶּנָּה אִין
הָרִאשׁוֹנָה מְקַפִּידָה כָּל כֶּךָ עַל בַּעֲלָהּ עַל כֶּךָ שֶׁנִּשְׂאָ אֵת הַשְּׂנִיָּה,
שֶׁהָרִי יוֹדַעַת הִיא שֶׁחֲשׂוּבָה הִיא מִמֶּנָּה, אֵךְ אִם הַשְּׂנִיָּה פְּחוּתָה
מִמֶּנָּה – מִן הָרִאשׁוֹנָה, הָרִאשׁוֹנָה מִתְקַנָּא בָּהּ – כּוֹעֶסֶת עַל בַּעֲלָהּ
וְשׁוֹנְאוֹתָהּ עַל כֶּךָ שֶׁנִּשְׂאָ אֵת הַשְּׂנִיָּה, שֶׁהָרִי הִיא פְּחוּתָה מִמֶּנָּה, וְמַה
רָאָה לְשֵׁאתָהּ וּלְהַכְנִיס צִרְתָּהּ לְבִיתָהּ. אֵךְ כֵּן בְּנִמְשָׁל, אִין לֹא
קִנְיָהּ בַּעֲבוּדָה זֶה, אֲלֵא מִקְנָא הֵיִינוּ שְׂכוּעַס עַל בְּנֵי הָאֲדָם שְׁעוֹבוּ
אוֹתוֹ מְקוֹר מִיָּם חַיִּים, וְהִלְכוּ אַחֲרֵי הַהִבֵּל.
הַגְמָרָא מְבִאֲרַת מְדוּעַ יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְרַפְּאִים כְּשֶׁהוֹלְכִים לְעַבְדָּהּ
זֶה: אָמַר לֵיהּ יִשְׂרָאֵל שְׂשֻׁמוֹ וּזְנוֹן לְרַבִּי עֲקִיבָא, הָרִי לָכֵי וְלָכֵךְ יֵדַע,
דְּעוֹבְדָת בּוֹכְבִּים לִית בָּהּ מִשְׁשָׂא – אִין בָּהּ מִמֶּשׁ, וְאִינָה מוֹעִילָה.
וְלִכְּן קִשָּׁה עַל כֶּךָ שֶׁנִּשְׂאָ אֵת הַשְּׂנִיָּה, דְּאִילוֹ כִּי מִתְבָּרִי – הָרִי רֹאמֵי אִנוּ
אֲנָשִׁים שֶׁהוֹלְכִים לְעַבְדָּהּ זֶה כְּאִשְׁרֵי רְגִלֵּיהֶם שְׁבוּרוֹת, שֶׁנִּתְפַּרְקוּ
אִיבְרֵיהֶם מִחֲמַת חוּלִי, וְאִתּוֹ כִּי מִצְטְרִי – וְחוֹזְרִים מִמֶּנָּה
כְּשֶׁאִיבְרֵיהֶם צְמוּדִים וּבְרִיאִים, מָאִי מִעֲקָא – מִה טַעַם הַדְּבַר.
אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אֲמִשּׁוּל לָךְ מִשְׁלָל, לָמָּה הִדְּבַר דּוֹמָה, לְאֲדָם נֶאֱמָר
שֶׁהָיָה בְּעִיר, וּמִתּוֹךְ נִאֲמַנּוּתוֹ כָּל בְּנֵי עִירוֹ הָיוּ מִסְּפָרִיִין אֲצִלּוֹ מִמּוֹן
שְׁלֵא בְּעָרִים, וְכֹא אֲדָם אֶחָד שֶׁלֹּא סִמַּךְ עַל נִאֲמַנּוּתוֹ וְהִסְפִּיד לוֹ תְּמִיד
רַק בְּעָרִים, פִּעַם אֶחָד שֶׁכָּבַח אוֹתוֹ אֲדָם וְהִסְפִּיד אֲצִלּוֹ אֵת מִמּוֹנוֹ שְׁלֵא
בְּעָרִים. אָמַר לוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל הַנֶּאֱמָר, בּוֹא וְנִכְפְּרֵנוּ כְּשִׁיבּוֹד לִיטוֹל,
שֶׁהָרִי אֵף הוּא אֵינוֹ מֵאֲמִין לָנוּ וְאִינוּ סוֹמֵךְ עֲלֵינוּ שֶׁנִּשְׂבִּיב לוֹ אֵת
מִמּוֹנוֹ. אָמַר לָהּ בַּעֲלָהּ, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁשְׂשׂוּפָה זֶה עוֹשֶׂה שְׁלֵא בְּהוֹנֵן וְאִינוּ
מֵאֲמִין לָנוּ אִנוּ נִאֲבֵד אֵת אִמּוֹנֵיתֵינוּ וְנִכְפּוֹר בּוֹ. אֵף כֶּךָ לְגַבִּי יִסּוּרִין,
בְּשִׁעָה שֶׁמִּשְׁשָׁרִין וְשׁוֹשׁוֹלִים אוֹתָן עַל הָאֲדָם, מִשְׁבְּרִיעִין אוֹתָן, שְׁלֵא
תִּלְכוּ עַל אֲדָם זֶה אֵלֵא בְּיוֹם פְּלוּנִי, וְלֹא קוֹדֵם, וְלֹא תִצְאוּ מִמֶּנּוּ אֵלֵא
בְּיוֹם פְּלוּנִי וּבְשִׁעָה פְּלוּנִי, וְלֹא קוֹדֵם לָכֵן, וְעַל יְדֵי רּוֹפֵא פְּלוּנִי, וְעַל
יְדֵי סַם פְּלוּנִי. בֵּין שֶׁהֵנִיעַ וּמִן לְצֵאת מֵאוֹתוֹ אֲדָם, הִלָּךְ אֲדָם זֶה
לְבֵית עֲבוֹדָת בּוֹכְבִּים, אָמַר הַיִּסּוּרִין, דִּין הוּא שְׁלֵא נִצָּא מֵאֲדָם זֶה,
שֶׁהָרִי הִלָּךְ לְבֵית עֲבוּדָה זֶה, וְחוֹזְרִין וְאֹמְרִים, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁשְׂשׂוּפָה זֶה
עוֹשֶׂה שְׁלֵא בְּהוֹנֵן וְהוֹלָךְ לְעַבְדָּהּ זֶה, אִנוּ (נִאֲבֵד) [נִעְבֹּר עַל]
שְׂבוּעָתֵנוּ. וְנִמְצָא שְׂאִין הַיִּסּוּרִים מִסְתַּלְקִים מִמִּנְהֶם הַעֲבוּדָה זֶה,
אֲלֵא לְהִיפָּךְ, עַל אֵף שֶׁהִלָּךְ לְעַבְדָּהּ זֶה מְקִימִים אֵת שְׂבוּעָתָם
לְצֵאת מִמֶּנּוּ.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מֵאֵמֵר דּוֹמָה בְּעֵינֵי זֶה: וְהֵיִינוּ – וּמֵאֵמֵר זֶה הוּא כְּפִי
מִה דְּאִמְרָ רַבִּי יוֹחָנָן, מָאִי דְּבִתִּיב – מִהוּ בִּיאֹר הַכְּתוּב (דְּבָרִים כ"ב ט"ז)
'וְהִפְלֵא ה' אֵת מִכְתָּרְךָ וְגו' וְהָלִים רָעִים וְנִאֲמָנִים', רָעִים' הֵיִינוּ
בְּשִׁלְחוֹתָן, שֶׁנִּשְׁלַחִים עַל הָאֲדָם וּמִיִּסְרִים אֵת גּוֹפֵה, וְנִאֲמָנִים'

אדמו"ר האמצעי ענה. . על שאלתו, אם יחזור חסידות גם בעיירות שאנשיהם אין להם מושג בחסידות: דברי חסידות שומעת הנשמה.

היום יום כד אדר א

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף נה עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) ר"ת רש"י

אסוף אסף – כלומר, האכלה את הכל? בתמיה. אסף אדם ובהמה והמבשלות את הרשעים – כל דברים שהרשעים נכשלין בהן. והכרתי את האדם – בתמיה, שהרי אף לאדם הן עוברין. אנריפם שר צבא – גוי היה ממונה על ראשי גייסות, ובזמי אנריפס המלך היה. אין מתקנאה בה – אשתו הראשונה אינה מקפדת וכל כרן לשנוא את בעלה, ואבל אם פחותה ממנה מתקנאה ומקפדת עליו לשנאתו.

וזנין – ישראל היה. דאולי כי מתביר – פסחים ההולכין לעבודה זרה שנתפרקו איבריהן מחמת חוליקן, וחוזקין באיברין מצומדים. רעים בשליחותן – שמיסרים את הגוף. שחחליקן בדברים – מניחן לטעות. משננה נת בעומה – שבעטה ודרכה גוי. שהוא נוטל – ענבים מתוך יין בעדשים של גת שקורין מיישי. ונותן לתפוח – אסיפת גל הענבים שחתת הקורה קרי תפוח. ובלעו ש"ק. וקסבר תנא דידן: לא היה יין נסך עד שירד לבור. מה שבוור אסור – אם נגע בו הגוי אחרי כן. בור היו עושין לפני הגת והכלי נתון שם לקבל היין, ויש שטוחין הבור בסיד היין משתמר בתוכו ואינו נאמד טפה, והוא בור סיד. דורכין עם הנכרי בנת – ולא אמרינן: משתכר באיסורי הנאה הוא. דאפילו בשתיה סכר הוא תנא דשמי כל זמן שלא ירד לבור. ומשום גורם טומאה ליכא, שמשעה שדרך בהן הגוי מעט נטמא, ומשום מסייע ידי עוברי עבירה ליכא, שהגוי לא נצטווה על כך. אבל

לו בעדים. פעם אחר שכן והפקיד אצלו שלא בעדים, אמרה לו אשתו: בוא ונכפרנו, אמר לה: וכי מפני ששופטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתינו? אף כף יסורין, בשעה שמשפגין אותן על האדם, משביעין אותן: שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית, ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני. כיון שהגיע זמן לצאת הלך זה לבית עבודה זרה, אמרו יסורין: דין הוא שלא נצא, וחזרין ואומרים: וכי מפני ששופטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבעתנו? והיינו דאמר רבי יוחנן, מאי דכתיב: "והחלים רעים ונאמנים?" "רעים" – בשליחותן, "ונאמנים" – בשבועתן. אמר ליה רבא בר רב יצחק לרב יהודה: האיפא בית עבודה זרה באתרין, דכי מצטרפין עלמא למטרא, מתחזי להו בחלמא ואמר להו: שחטו לי גברא ואייתו מטרא, שחטו לה גברא ואיתי מטרא! אמר ליה: השתא אי הוי שכיבנא לא אמרי לכו הא מלתא, דאמר רב, מאי דכתיב: "אשר חלק ה' אלהיו אתם לכל העמים"? מלמד שהחליקן בדרבים כדי למורדן מן העולם. והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב: "אם ללצים הוא יליץ ולעניים יתן חן"? בא לשפא – פותחין לו, בא לטרה – מסייעין אותו. משננה לזקחין גת בעומה מן הנכרי אף על פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח, ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור. ירד לבור – מה שפבור אסור והשאר מותר. דורכין עם הנכרי בנת, אבל

בנצוק כדפרישית. והשאר מותר – פירוש: אף בשתיה, כפירוש הקונטרס. אבל הרב רבינו שמעיה פירש: מותר רבינו נעשה יין נסך ליאסר בהנאה עד שירד לבור, אבל בשתיה מותר אסור. וכן ברישא, לוקחים גת בעטה בו אף על פי שנוטל בו ואינו חשוב כאיסורי הנאה. והקשה הרב רבינו אלחנן: הריא, דלשון "לוקחין" משמע דמותר אף בשתיה. ועוד, דבבגרא כי פריך לרב הונא. לישני ליה ד"מותר" דמתניתין היינו בהנאה, וכי קאמר רב הונא בשתיה קאמר! ואי פריך משום דהזכיר רב הונא יין נסך, דמשמע אף בהנאה – הא לקמן נמי קאמר רב: תיסק בן יומו עושה יין נסך, והיינו בשתיה דזקא כדלקמן (נ, א) בגמרא! לכך נראה לפרש כפירוש רש"י. והא דאמרין בפרק בתרא (עבודה זרה ע, ב) גבי גת של אבן שופתה גוי ינגב, ושל עץ, רבי אמר: ינגב, וחבכים אמורים: יקלפו חופת. ואיכא דאמר: דזקא ופתה, אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב. ואמאי? הא קתני הכא דלוקחים גת בעטתו ויש לומר: דהתם איירי למשנה אחרונה דקיימא לן בחותיה. וכי פריך תתם מתניתין אברייאא הוה מצי לשנויי: כאן למשנה ראשונה כאן למשנה אחרונה, אלא ניחא ליה למימר: מתניתין בלא דרך בה. ברייתא בדרך בה, ולאוקמוה תרייהו למשנה אחרונה. דורכין עם הגוי בנת – פירש הקונטרס: ומשום גורם טומאה ליכא, דמשעה שדרך בהן גוי מעט נטמא. משמע מתוך פירוש ש"דורכין" – בסוף דריכה קאמר. וכן נראה לרבינו יצחק, דאין לפרש "דורכין" כחלחל דריכה, ומשום שנטמא הכל בנת טמאה, דאם כן ישראל העושה פירותיו בטומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל בנת טמא? לכך נראה כפירוש רש"י בדסוף דריכה קאמר. וכן משמע בבירושלמי, דקתני: דורכין עם הגוי בנת. הריא דאת אמרת והוא שהכלו עליו דריכת שתי וערב. אבל לא הלכו עליהן שתי וערב לא.

אבל

פתגם הראשון ששמענו מרבינו הזקן .. "האסור – אסור, והמותר – מותר". – כשלוש ארבע שנים עבדנו בזה, עד שהבאנו אופן זה בענייני חיינו, ורק אז נכנסנו ליחידות לשאול דרך בעבודה.

היום יום כה אדר שני

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף נה עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
תוספות

אבל לא בוצרין – פירש הקונטרס: לפי שנותנין בגת טמאה. והוא הדין דהוה מצי למימר: שמא יבערו בכלים טמאים. ונראה לי כי לפי מה שפירש הקונטרס נראה, דאפילו אם בערו בכלים טמאים לא נטמאו עד שלא הוכשרו, דסתמא לא הוכשרו. **אבל** מוליכין פת לפלט – פירש הקונטרס: אופה הפת. ולא נהירא, דהוה ליה למימר: לתנור. ועוד, דאמרין בתוספתא: אין מסייעין נחתום העושה בטמאה, ואין מוליכין עמו (גרונות) וגריצות) לתנור! לכך נראה: פלטר – נחתום קטן, שלוקחין הדבה בכרות בידו מן הנחתום גדול כדי למוכרה על יד יד. וטעמא דמוליכין עמו פת לפלט, היינו משום שכבר נגמרה מלאכת העבודה, וזו מלאכה אחרת היא. אבל ודאי הולכה לתנור אסורה, שזו היא סוף הלישה. ובפרק "חזקי" (בבא מציעא נ"א, ו) נמי משמע דפלטר הוא נחתום קטן, דקתני: נחתום מחד וגברא זבין, פלטר מותר לתל גברי זבין. ובירושלמי נמי קאמר: פלטר משתמש הוא בכמה נחתומין. **אמר** רב הונא אין כיון שהתחיל לימשך בו – פירש הקונטרס: שהגת עשויה במדרון, ומשעה שהוא נמשך מצד העליין לצד התחתון קרי יין. ובסמוך נמי פירש: בגת פקוקה ומלאה – ולא נמשך בה הדין ולא זו ממקומו אלא במקום שנסחט שם עמוד. נראה מתוך פירושו דאפילו בגת עצמה, אם פניה ההרצנים אילך ואילך וגשאר היין לצד אחד, הוי התחיל לימשך, והוא הדין נמי בגיגיות שלנו שדורכים בהם. וכן פירש רבינו שמואל בן מאיר בשם רשי, וזה לשונו: הלכה כמבשנה אחרונה, כרב הונא דאמר: יין כיון שהתחיל לימשך עושה יין נסך. ואם מפנין גרעינים שבגיגיות אילך ואילך כדי שיכנס היין באמצעותו, נראה (לרבינו יצחק) ולרש"י אין לך המבשנה גדולה מזו ועושה יין נסך.

עד כאן לשונו. וצריך לומר לפירושו שפניה הגרעינים עד שולי הגיגית, שאם לא פניה כי אם למעלה – אין כאן המבשכה, כיון שיש ענבים תחתיה. ודע, דהא תנן במתניתין: אף על פי שנטול בידו ונותן לתפוח, ואם כן פניה הענבים אילך ואילך, ואפילו הכי שרי בגת פקוקה ומלאה אפילו לרב הונא, כדמשינן בסמוך. אלא לאו שמע מינה דהויא איכא לאוקומי שעדיין לא פניה עד שולי הגת. ורבינו תם פירש שהתחיל לימשך – שהתחיל לקלח מן הגת.

קודם שיריד לבור. ופריך. תנן: לוקחין גת בעוטה אף על פי שנטול בידו ונותן לתפוח, ומשמע אפילו התחיל לימשך! ומשני: בגת פקוקה, שנפקק הצינור ואינו מקלח כלל. ולא גרסינן "ומלאה", וכן בפירוש רבינו חננאל לא גרס ליה. ואי גרסינן ליה, בעי למימר: ומלאה – שעומדת על מלואה, שאינו נמשך כלל לצד הבור. ולפירושו זה, אם פניה הענבים אילך ואילך וגשאר היין בגומא באמצע הגיגית – אין כאן המבשכה, כיון שלא הניח שם גרונותי לסנן היין. אבל אם מושך היין מן הגיגית דרך הברזא – אין לך המבשכה גדולה מזו. או אם שולה בגומא שבתוך הגיגית כוס מלא יין, אם הוא מתכוון לשלוטו מן ההרצנים ומן הווגין יש לחוש קצת להמבשכה, ואם אינו מקפיד בהרצנים ובוגין אין כאן המבשכה ושרי. ואם תאמר: כיצד לוקחין יין בגיגיות הגוים המלאה ענבים דרובות? למה אין לנו לחוש כי שמא כבר המשיכו הגוים יין מהם חזרו ומלאה ענבים? דבשלמא בגיגיות קטנות שבוצרין בהן ומביאין אותן מן הבורים אין לחוש, כי אין דרך להמשיך יין מהם, אבל בגיגיות גדולות יש לחוש כיון שהעלים ישראל עיניו מהם! ומחמת חשש זה יש שעומדים שם בבציר כשממלאין הגיגית, ואחר כך חותמין אותה כשרוצין שישחא היין בגיגית שנים ימים או שלשה ימים, ומביאים ראייה מהירושלמי דקאמר על מתניתין דלוקחין גת בעוטה, תני רבי חנין, והוא שלא העלים ישראל עיניו ממנו. ועוד כתב שם בהלכות: דורכין עם הגו ומסייעין אותו, אם נתעלם מעיניהם נעשה יין נסך. אלאנא משמע מתוך הירושלמי שיש לחוש למשנה ראשונה לשמא יחזור גרונותי לגת, או למשנה אחרונה לשמא ממשך ממנו. אבל רבינו יצחק פירש שיש להקל ולומר שהירושלמי לא אסר אלא בגת בעוטה יפה ויש בה יין הדבה ויבא לימשך ממנה בקל, אבל הגיגיות שלנו אין בהם יין כל כך לפי שאינם דרובות יפה, ולא חיישינן להמבשכה. ורבינו יהודה פירש שהירושלמי קאי אמשנה אחרונה, וכגון שהמשיכו ממנו כבר ונעשה יין, ולפיכך נאסר בהעלמת העין, דיש לחוש שמוא החזיר כלי הבור או גרונותי לגת. והדיא דרבי חנין נמי קאי אמתניתין, דקתני: ירד לבור מה שבובר אסור והשאר מותר, והשטא איכא למחשך בה, דכיון שירד היין מן הגת לבור יש לחוש שמא יחזור כלי הבור וגרונותי לגת, ולכך צריך שלא יעלים ישראל עיניו. ועוד כתב רבינו יהודה וזה לשונו: ומאד יש להחמיר בצידי המבשכה, והמחמיר לתת סדן על הגיגית ולמלאות הגיגית ולחזמה תבא עליו ברכה. ויש שהיו רוצין למצוא חן בעיני הגוים והיו הגוים דורכים עמהם בגיגיות קודם המבשכה, ושמעו רבי יעקב והקפיד ורצה לנדותם אם לא ישמעו וישבו ולא יעשו עוד כך, כי אולי אסור לפי משנה אחרונה דריבא קודם המבשכה אטו אחר המבשכה, אף על גב דלא גורנין לקמן צייר לדידה אטו לא צייר לדידה, ואם כן יש להחמיר שלא לדרוך גו יין ישראל כלל. ועוד, שמא ידרוך לאחר שיתחיל היין למשך בגיגית עצמה. לפירוש רש"י, וכן נראה דברוא שעושים הגוים בגיגית למשוך היין חשבו המבשכה כמו גרונות, והקונה יין מגיגיות הגוים צריך ליהדר שלא תהא ברזא בגיגית. ודוקא ברזא קטנה, אבל ברזא גדולה כפיין פי חבית לא חשיב המבשכה, מאחר שהענבים נמשכים דרך שם עם היין. **אין** בוצרין עם הגוי בגת – פירוש: והוא הדין עם ישראל עושה פירותיו בטמאה, דאיכא תרת: דמסייע ידי עוברי עבירה, ועוד שגורם הטמאה. ולכך לא איצטריך למיתני נמי הא. אבל קשיא: למה צריך למיתני: אין דורכין עם ישראל וכו' פשטא, השטא אין בוצרין עם הגוי, דליכא אלא גרם טמאה דרבנן. דריבא עם ישראל דאיכא סיוע טמאה דאורייתא לא כל שכן ויש לומר: דלפי מאי דפרישת דאיירי בסוף דריבא ניהא, דאיצטריך לאשמועינן שאסור לסייע ידי עוברי עבירה אף על גב שבכר התחיל בעבירה.

אבל לא בוצרין – לפי שנותנין בגת טמאה, וגורם טמאה הוא, שנותנין לגת לשם דריבא הוא ודריכתן טמאם. וקודם דריבא ודאי לא מקבלי טמאה, דסתמא לא הוכשרו. והא דקיימא לן הוצר לגת הוכשר – היינו היכא דהוכשר ודאי, וקסבר: אסור לגורם טמאה לחולין שבארץ ישראל. וישראל – העושה פירותיו בטמאה עובר עבירה הוא. שרדי נצטווה על כך. הלכך אפילו דורכן נמי אסור, שדריכתן בעבירה בגת טמאה, ודריכתן הוא עיקר טומאתן, כשנעשין משקה הן טמאין על ידי הגת, ואסור לסייע ידי עוברי עבירה, אלא פורשין מהן כדי שלא ירגיל בכך. אבל גוי לאו עובר עבירה הוא, שלא נצטווה. אבל מוליכין עמו חביות – ריקניות לגת, ומביאין עמו חביות מלאות מן הגת, דאין כאן עבירה, דמאחר שנטמאו בגת מותר לתת היין בחביות טמאות. לא לשין ולא עורבין עמו – שכל מעשה עריבין זו בעבירה, לפלט – שאופה את הפת. **גמרא** שהתחיל לימשך – שהגת עשויה במדרון, ומשעה שהוא נמשך מצד העליין לצד התחתון קרי יין. פקוקה – שפקקו הצינור על פי הבור שלא יכול לירד, והיא היתה כולה מלאה ענבים, ולא נמשך בה יין ולא זו ממקומו, אלא במקום שנסחט שם עמוד. ומקשין – והא קתני: עד שירד לבור, אבל לנמשך לא חיישינן הכא נמי בגת פקוקה ומלאה – ואשמעינן: בגת מלאה אין בה משיכה עד שיטול פקק שלפניה וירד היין, והיא משיכתו מיד. והשאר מותר – והא הכא להתחיל לירד, דהרי נמשך, וקתני: מה שבובר מותרו בר"ד רב"ד – ודאי סימנן הן. **אין** בוצרין עם הנכרי בו' – והוא הדין לישראל העושה פירותיו בטמאה, ומוסיף עליו ישראל שאף אין דורכין עמו. בצירה היא גרם טמאה, שהוצר מוליכו לגת והגת טמאה. יי

עוברי עבירה – לעיל פרשתו. אבל דורכין עם הנכרי – דכיון דכבר נטמאו, וגוי לאו עובר עבירה הוא שלא נצטווה. שרי. ולא חיישינן לדרב הונא – למיסריה משום משתכר באיסורי הבאה משתחיל לימשך, דאניו יין עד שירד לבור.

ואין

ואין

ואין

אף שגדלה מעלת העבודה דאחכפא עד העבודה דאתכפאי, מכל"מ מקום עיקר התענוג הוא בעבודה דאתכפאי דווקא.

ממאמר שבת פרשת ויקרא, ה'תשכ"ח

וּמִלֵּאָה, שאין היין הנמצא שם נקרא יין לענין יין נסך כיון שלא
התחיל להמשך, והשמיטה המשנה בכך שאמרה שאינו נעשה יין
נסך עד שירד לבור, שבגת מלאה אין שייך שיתחיל היין להמשך
עד שיטול את הפקק שבצינור שעל פי הבור ויתחיל היין להמשך,
אבל כשהוציא את הפקק והתחיל היין לרדת, הרי זו 'המשכה'.
מקשה הגמרא מהמשך המשנה: תא שפיע, ירד היין לבור, מה
שפיעור אסור אם נגע בו נכרי, והשפיע מותר, ומבואר שאף שהתחיל
היין להמשך לבור, מכל מקום מה שבגת מותר, ואינו נאסר במגע
גוי, ומוכח שאין ההמשכה מחשיבה אותו כ'יין', וממילא אין מגע
הגוי אסור.
רב הונא מיישב למסקנא את כל הקושיות עליו ממשנתו: אמר רב
הונא, לא קשיא, כאן – מה ששינוי במשנתו שהיין שבגת אינו
נקרא יין לענין יין נסך אף שהתחיל להמשך, היינו ב'משנה
ראשונה', קודם שחזרו בהם חכמים, וקאן – מה שאמרתי שמיד
כשהתחיל להמשך יש לו שם יין, היינו ב'משנה אחרונה', לאחר
שחזרו בהם חכמים.
רב הונא מביא ברייתא שמבואר בה שיטת חכמים קודם שחזרו
בהם ואחר שחזרו בהם: דתניא, בראשונה – בתחילה היו החכמים
אומרים, ב"ד ו' – ראשי תיבות של 'בוצרים, דורכים, וזהו
סימן לתחילתם של שלשת הדינים הבאים, כלומר, אין בוצרין עם
העובד בוכבים בנות, מפני שאסור לגרום טומאה לחולין שבאין
ישראל, וכיון שהנכרי עתיד להוליד את הענבים לגתו הטמאה
ולדורכם בטומאה, נמצא שבכך שמסייע לו לבצור את הענבים,
גורם טומאה לחולין שבארץ ישראל. ואין דורכין עם ישראל
שעושה – מתעסק בפירותיו ב'טומאה, מפני שהוא עובר עבירה
בכך, שהרי אסור לטמא חולין שבארץ ישראל כמבואר, וכיון
שבדרכתם יוצא מהם משקה, ומכשיר את הפירות לקבל טומאה,
ונטמאים מיד מהגת, נמצא שהדריכה היא עיקר טומאתם, ולכן
אסור לסייע לו במעשה זה, משום שאסור לסייע ידי עובדי עברה.
אבל דורכים עם העובד בוכבים בנות ומסייעים לו בדרכתו תמורת
שכר, לאחר שכבר התחיל לדורך וטימא את הפירות, ואינם
גורמים טומאה בכך כיון שכבר טימאם בתחילת דרכתו, וגם אינם
מסייעים לעוברי עבירה כיון שהנכרי לא נצטווה על כך. וכן אין
בזה משום איסור השתכרות ביין נסך, כיון שלמשנה ראשונה לא
היישגין ו' – אין חוששים ל'דרכ' הונא שמיד כשהתחיל היין להמשך
הוא נקרא יין לענין איסור יין נסך, אלא עד שירד ממש לבור אינו
נעשה יין נסך, ולכן מותר להשתכר ממלאכה הנעשית בו.
ממשיכה הברייא: וזהו בהם החכמים מדבריהם הראשונים
לומר, (דב' ד') [דב' ב'] ו' – דורכים, בוצרים, וזהו סימן
לתחילתם של שלשת הדינים הבאים, כלומר, אין דורכין עם
העובד בוכבים בנות תמורת שכר, כיון שהיין הנסחט בדרכתו
נחשב יין לענין יין נסך, והנכרי נוגע ביין בדרכתו ומנסכו, ונמצא
שהמסייעים לו בדרכתו תמורת שכר משתכרים באיסור הנאה
של יין נסך ואסור (לקמן סב).
מבאר הגמרא: והטעם שחזרו בהם חכמים בדין זה, משום דרב
הונא – המשנה אחרונה סברה כדברי רב הונא, שייך שהתחיל
להמשך בגת לעבר הבור נחשב יין לענין יין נסך, ולכן אסרה לסייע
לנכרי הדורך בגתו, משום שהמסייע משתכר באיסור הנאה של יין
נסך.

אבל לא בוצרין עמו את ענביו מכרמו על מנת שיתנם בגתו, משום
שנתינת הענבים לגת היא לשם דריכה ועשיית יין, ודריכת הנכרי
עליהם ברגליו טמאם, שהרי באותו זמן יוצא מהם משקה
המכשירם לקבל טומאה, ונמצא שבסיוע לנכרי בבצירה גורמים
להם טומאה, ואסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל.
המשנה מבארת את דין עשיית יין עם ישראל העושה זאת
בטומאה: ישראל שהוא עושה – מתעסק בפירותיו ב'טומאה, לא
דורכין ולא בוצרין עמו את ענביו לצורך עשיית יין, כיון שאסור
לטמא חולין שבארץ ישראל, ובבצירה הוא מקרב את הבאת
הענבים לגת הטמאה, וגורם להם להטמא, וכטעם שנאסרה
בצירה עם גוי. וכאן דריכת הענבים גם כן אסורה, אף שכבר
נטמאו הענבים בתחילת הדריכה, כיון שהדריכה היא עיקר הגורם
לטומאתם, שהרי בכך יוצא מהם משקה המכשיר את הענבים
לקבל טומאה ונטמאים מיד מהגת הטמאה, והרי הוא מסייע בידי
עובר עבירה, ואסור לסייע בידי עוברי עבירה כדי שלא יתרגלו
לכך. אבל מולכין עמו בחביות ריקניות לנת כדי לתת בתוכן את יינו,
וקביאין עמו את החביות כשהן מלאות ביין מן הנת לביתו, שכיון
שכבר נטמא היין בגת, אין עבירה בנתינתו בחביות טמאות,
וממילא גם המסייע לכך אינו נחשב מסייע לעוברי עבירה.
המשנה ממשיכה לבאר דין סיוע לישראל המתעסק בפירות
בטומאה, לענין פת: נחתום – אדם הלש בצק לצורך אפייתו בתנור,
שהוא עושה – מתעסק בבצק ב'טומאה, לא לשון ולא עורכין
ו' – מרדדים עמו את הבצק, כיון שכל מעשה הלישה והעריכה
בעבירה הוא, ואסור לסייע לעוברי עבירה כמבואר. אבל מולכין
עמו את הפת, דהיינו את הבצק העומד לאפיה ולהיות פת, לפיכך
האופה את הפת, כיון שבגמר הלישה והעריכה נגמר מעשה
העבירה, והולכת בצק טמא לאופה אינה עבירה, והמסייע לכך
אינו נחשב מסייע לעוברי עבירה.

גמרא

הגמרא מבררת ממתי נגיעת הגוי אוסרת את היין: אמר רב הונא,
יין, מפנין שהתחיל להפיש ולירד בגת מן הצד העליון שלה לצד
התחתון, נקרא יין, ובנגיעת נכרי בו עושה יין נסך.
מקשה הגמרא: תנן במשנתנו, לוקחים נת בעושה מן העובד בוכבים,
ואף על פי ששני הנכרי ענבים מן הגת בידו ונתן לתפוח, ובכך נגע
ביין, ומבואר שכל זמן שהיין בגת אינו נקרא יין ואינו נעשה יין נסך
בנגיעת הנכרי, ומשום שאף אם התחיל להמשך ולירד בתוך הגת
אינו נקרא יין לענין יין נסך, ושלא כרב הונא.
מתרצת הגמרא: אמר רב הונא, מה שאמרה המשנה שהיין שבגת
אינו נעשה יין נסך, היינו בנות פקוקה ומלאה, כלומר, שפקקו את
הצינור שבפי הבור כדי שלא יוכל היין לירד אליה, והגת מלאה
כולה בענבים וביין הנסחט מהם, ולא התחיל היין להמשך בה
כלל, אלא עומד במקום שנסחט ולא זו ממנו, ולכן עדיין אינו
נקרא יין לענין איסור יין נסך, אך אם אין הגת פקוקה והתחיל היין
להמשך בה, נקרא יין לענין יין נסך.
מקשה הגמרא מהמשך המשנה: תא שפיע, שינוי בהמשך משנתנו,
ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור, ומפורש שאינו נקרא יין לענין
יין נסך עד שירד לתוך הבור ממש, ולא משהתחיל להמשך כדברי
רב הונא. מתרצת הגמרא: קאן נמי – אף כאן מדובר בנות פקוקה

יש בכל יום עניינו בתור יום בשבוע, בתור יום בחודש, ובתור יום בשנה. ומובן, שגם עבודת היום קשורה עם עניינים אלו, הן מצד
השבוע, הן מצד החודש והן מצד השנה.

משיחת שבת פרשת ויקרא, ה'תשכ"ח

באמרו ששיעור גמר מלאכת היין הוא משיקפה, לקיפוי בבור, 38
 שאם כוונתו לקיפוי בחבית מה ענינו אצל היין שבגת או שבצינור 39
 שהיתה המושנה צריכה להחיר את היין שבהם בלא מעשר, אלא 40
 ודאי כוונתה לקיפוי שבבור. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִיָּמָה – אכן 41
 מוכח כך. 42
 הגמרא מקשה סתירה בין הברייתא לעיל שבה נחלקו רבי עקיבא 43
 וחכמים, לבין ברייתא אחרת. מקשה הגמרא: וְהָתֵיב רַב זְבִיד בְּרַבִּי 44
 רַבִּי אוֹשְׁעִיא – והרי שנה רב זביד באחת מן הברייתות שנשנו בבית 45
 מדרשו של רבי אושעיא, וְ, גמר מלאכתו למעשר הוא מְשִׁירָד 46
 לְבוֹר וְיִקְפָּה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִי, גמר מלאכתו מְשִׁישָׁלָה – 47
 משיציאיהו מן הבור להנתן בְּחִבּוּת, שהוא שיעור מאוחר יותר 48
 מן הקיפוי שבבור. ומבואר שלחכמים השיעור הוא משיקפה ולא 49
 כבר משירד לבור, ולרבי עקיבא השיעור הוא משיציאיהו מן 50
 הבור לחביות ולא כבר משיקפה בבור, ושלא כברייתא הראשונה 51
 שבה אמר רבי עקיבא שגמר המלאכה הוא משיקפה, וחכמים 52
 אמרו שהשיעור הוא משירד לבור. 53
 מתרצת הגמרא: תִּרְצָה נִמְי לְחַד קַמְיִיתָא חָבִי – תתכן כך גם את 54
 הברייתא הראשונה שנחלקו בה רבנן ורבי עקיבא, ותגרסו יין גמר 55
 מלאכתו הוא מְשִׁירָד לְבוֹר וְיִקְפָּה, ורבי עֲקִיבָא אוֹמְרִי, מְשִׁישָׁלָה – 56
 משיציאיהו מן הבור להנתן בְּחִבּוּת, כלומר, משיקפה וישלה 57
 בחביות, והמשנה ששנינו בה שהשיעור הוא משיקפה בבור, 58
 נשנית בשיטת חכמים שזה שיעור גמר מלאכת היין לחיוב מעשר. 59
 הגמרא מבררת לפי מסקנא זו את טעם הדין במשנתנו: וְאֵלָּא 60
 מְתַנִּיתִין דְּקִתְנִי – מה ששנינו במשנתנו שאִינוֹ עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ עַד 61
 שְׁיִירָד לְבוֹר, ומבואר שגמר מלאכת היין הוא כבר משירד לבור אף 62
 שלא קיפה, לִימָא תִּלְתָּא תַנְאִי הִיא – וכי נאמר שנחלקו בענין זה 63
 שלשה תנאים, אימתי נגמרה מלאכת היין, בין לענין חיוב מעשר 64
 ובין לענין עשיית יין נסך, והתנא של משנתנו סבר שנגמרה 65
 מלאכתו כבר משירד לבור, וכשם שאמר זאת בין נסך כך הוא 66
 סובר גם לגבי מעשר, וחכמים שבמשנה במעשרות סוברים 67
 שנגמרה מלאכתו משיקפה בבור, ורבי עקיבא סובר שרק 68
 משיציאיהו מן הבור להנתן בחביות. 69
 דוחה הגמרא: לֹא, אֵין לומר שלתנא של משנתנו יש שיטה 70
 שלישית בענין גמר מלאכת היין, אלא אף הוא סובר לגבי חיוב 71
 מעשר בחכמים או כרבי עקיבא, ושאִינוֹ יֵין נֶסֶךְ דְּאֶהְמִירוֹ בֵּיהּ רַבָּנִן 72
 – הדין ביין נסך שונה, שהחמירו בו חכמים מפני חומרת עבודה 73
 זרה, ואמרו שנעשה יין נסך כבר משירד לבור. 74

ממשיכה הברייתא: וְאֵין בּוֹצְרִין עִם יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹשֶׂה פִּירוֹתֵיו 1
 בְּטוֹמָאָה משום שגורם טומאה לפירות של ישראל המחויבים 2
 בהפרשת תרומה, והדבר אסור, כיון שיש בהם חלק שעתיד להיות 3
 מופרש כתרומה, וְכָל שֶׁבֶן שְׂאִין דְּיוֹרְכִין עִמּוֹ, כיון שדורך בטומאה, 4
 ובדריכה עצמה נטמאים הענבים והרי הוא מסייע לעוברי עבירה. 5
 אֲבָל בּוֹצְרִין עִם הָעוֹבֵד בּוֹכְבִים בְּנֵת, כיון שמוֹתֵר לְגִרוֹם טוֹמָאָה 6
 לְחוּלְיוֹ שְׂבָאִין יִשְׂרָאֵל כשאִינם מחויבים בהפרשת תרומה, כפירות 7
 אלו של נכרי. 8
 שנינו במשנה בענין יין שבגת של נכרי: וְאִינוֹ עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ עַד שְׁיִירָד 9
 לְבוֹר. והיינו שמשעה שירד לבור נקרא יין לענין יין נסך, הגמרא 10
 מקשה על כך ממשנה. מקשה הגמרא: (והתניא) [וְהָתֵיב] במשנה 11
 (מעשרות פ"א מ"ז) לגבי שיעור גמר מלאכה לענין חיוב מעשר, יֵין 12
 שיעורו מְשִׁישָׁלָה – משיצוף, כלומר מעת שיצופו על היין חרצני 13
 הענבים, שמהם נסחט היין כשהוא בבור. ומבואר שגמר מלאכת 14
 היין להקרא יין אינו משירד לבור כמבואר במשנתנו, אלא רק 15
 משיצופו בו החרצנים, שהוא שיעור מאוחר יותר. 16
 מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבָּא, לֹא קִשְׂיָא, הָא – המשנה במעשרות 17
 שאמרה שגמר מלאכת היין הוא רק משיקפה, היא בשיטת רַבִּי 18
 עֲקִיבָא, וְהָא – משנתנו שאמרה שגמר המלאכה הוא כבר משירד 19
 לבור, היא בשיטת רַבָּנִן. והיכן נחלקו בזה, (דתנן) [וְהָתֵיב] 20
 בברייתא בענין גמר המלאכה לענין חיוב מעשר, יֵין, שמו עליו 21
 מְשִׁירָד מן הגת לְבוֹר. רַבִּי עֲקִיבָא חולק וְאֹמְרִי, הוא נחשב יין רק 22
 מְשִׁישָׁלָה. 23
 הגמרא מסתפקת מה היא כוונת רבי עקיבא שגמר מלאכת היין 24
 הוא משיקפה: אִיבְעִיא לְהוֹ – נסתפקו בני הישיבה, הקיפוי שעליו 25
 דיבר רבי עקיבא הוא קִיפּוֹי דְבוֹר, כלומר שיצופו החרצנים על פני 26
 היין כשהוא עוד בבור, או קִיפּוֹי דְחִבִּית, שיצופו על פניו כשהוא 27
 כבר בחבית, שהוא שיעור מאוחר יותר, שכן לאחר שתסס היין 28
 מעבירים אותו מן הבור לחביות. 29
 פושטת הגמרא: תָּא שְׁמַע מִדְּמִשְׁךְ המשנה שהזכרה לעיל לגבי 30
 מעשרות הגמרא: (דלתניא) [וְהָתֵיב], יֵין, גמר מלאכתו לענין 31
 חיוב מעשר מְשִׁישָׁלָה, וְהָא עַל פִּי שְׁקִפָּה, כלומר שכבר היה בו 32
 קיפוי זה וצפו בו החרצנים, קוֹלָט – יכול ליטול יין מן הַגֶּת הָעֲלִיזָה, 33
 כלומר מן הגת שבה נסחט היין שהיא עליונה מן הבור, וּמִן הַצִּינּוֹר 34
 שבו מקלח היין מן הגת לבור, וְשׁוֹתָה אף בלא לעשר, כיון שזין זה 35
 לא ירד לבור ולא קיפה לא נגמרה מלאכתו לחיוב מעשר. שְׁמַע 36
 מִיָּמָה קִיפּוֹי דְבוֹר קְאָמְרִין – יש להוכיח ממשנה זו, שכוונת התנא 37

אגרות קודש

ב"ה, ג' ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מודיע אשר היום ג' ניסן נתמלאו לו טו"ב שנה. הנה יה"ר מהשייט שיגדל בגו"ר גם יחד ויהי חסיד ירא שמים ולמדן מתאים לכוונה האמיתית, והוריו שיחיו ירוו ממנו ומשאר ילדיהם שיחיו רוב נחת חסידות.

ידוע הנמצא בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר מהנכון לקבל איזה זהירות נוספת בראש השנה, ויש ללמוד מזה ג"כ על ראש השנה הפרטי בזמן הפרטי דכל אחד, היינו יום ההולדת שאז מתחלת שנה חדשה הפרטית לקבל על עצמו איזה זהירות נוספת, ויש להתחיל בזה בהוספת שיעור בדא"ח.

ברכה לחג פסח כשר ושמו.

נ"ב: בנוגע לשאלתו איך להפטר מח"ן ר"ל. הנה לכל לראש צריך להסיח דעת מזה לגמרי, היינו אפילו מהמחשבה בתיקון הדבר, ולהוסיף באותיות התורה והתפילה - בדבור - וכן שיהיו חקוקים בזכרוננו איזה פרקים משנה ואיזה פרקים תניא אשר אז נמצאים עמו בתמידות וכמבואר בלקו"ת ט"פ קדושים.

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף נו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ר"א רש"י

ואין בוצרין עם ישראל כו' – משום דגרום טומאה הוא. ואף על גבי דסבירא לן השתא מותר לגרום טומאה לחולין כדקתני סיפא – הני מילי דגוי, אבל ישראל טבולים הם לתרומה, ואסור לגרום טומאה לתרומה, דכתיב: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי", בשתי תרומות הכתוב מדבר. וכל שכן שאין דורכין, שדריכתמן בטמאות, ומסייע ידי עוברי עברה. יין משיקפה – הוי גמר מלאכה לענין מעשר ליאסר בו שתיית עראי. "משיקפה" – לשון צף, כמו: "קפא תהומא" דמסתב סוכה (נג, א), שצפון החרצנים על היין כשהוא נח בבור. ואף על פי ששקה – מה ששבור, קולט מן הגת העליונה ושותה, שאותו שלא ירד לבור לא נגמר מלאכתו. מן הצנור – מקום דרך מרוב המקלה היין לבור. שמע מינה קיפוי דבור קאמר – מדקתני: ואף על פי ששקה קולט מן הגת, דאי בחביות – מה ענינו אצל גת. כרבי רבי אושעיא – במתניתין דבי רבי אשעיא. משישלה בחביות – לשון "השולה דגים מן הים" (תולין סג, א), משישלה היין מן הבור להגתן בחביות, וכן מפרש בבבא מציעא ב"השובר את הפועלים" (צב, ב), ולעיל קתני לרבנן משירד לבור, ולשירד עקיבא משיקפיהו אלא מתניתין דקתני קדי שריד לבור – הא ירד לבור, אף על פי שלא קיפה – הוי יין. נימא – כי הכי דקתני לענין נסך, הכי נמי סבירא ליה לענין מעשר, ופליג אדרבנן ואדרבי עקיבא: תלמא תנאי היא – תנא דידן סבר משירד לבור, ולרבנן משיקפה בבור, ולרבי עקיבא משישלה. שאני יין נסך כו' – אבל במעשר, אי כרבנן אי כרבי עקיבא. ולרבי

ואין בוצרין עם ישראל שעושה פירותיו במומא, וכל שכן שאין דורכין; אבל בוצרין עם הנכרי בנות שמותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור. והתנאי: יין – משיקפה! אמר רבא, לא קשיא: הא רבי עקיבא, הא רבנן; דתנן: יין – משיירד לבור, רבי עקיבא אומר: משיקפה. איבעיא להו: קיפוי דבור או קיפוי דחבית? תא שמע, דתנאי: יין – משיקפה, אף על פי ששקה – קולט מן הגת העליונה ומן הצנור ושותה; שמע מינה: קיפוי דבור קאמרין, שמע מינה. והתני רב זבד כרבי רבי אושעיא: יין – משיירד לבור ויקפה, רבי עקיבא אומר: משישלה בחביות! – תרצה נמי להך קמייאת הכי: יין – משיירד לבור ויקפה, רבי עקיבא אומר: משישלה בחביות. – ואלא מתניתין דקתני: אינו עושה יין נסך עד שירד לבור, לימא, תלמא תנאי היא? – לא, שאני יין נסך, דאחמירו ביה רבנן. ולרבי

ואין בוצרין עם ישראל וכל שכן שאין דורכין – פירוש: ואפילו בסוף דריכה, דאיבא סיוע לטומאה דאחיייתא. והא דאיצטרך למיתני "כל שכן" הכא טפי במשמנה ראשונה, היינו משום דאי לא תנא הכא "כל שכן" הוה אמינא טעמא דאין בוצרין אינו משום סיוע אלא משום גרום טומאה, וקא משמע לן השתא דטעמא משום סיוע, כמו בסוף דריכה. **שמות** – לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל – פירש רש"י: ואפילו הכי אין בוצרין עם ישראל, דתני מילי שמותר לגרום טומאה בשל גוי, אבל בשל ישראל טבולים הם לתרומה ואסור לגרום טומאה לתרומה, דכתיב: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי" בשתי תרומות הכתוב מדבר. וקשיא מנהיה דמייית בפרק קמא דנדה (ו, ב) תנן חתם: גולד לה ספק טומאה, עד שלא גלגלה תעשה בטומאה, משולגלה תעשה בטוהרה כו', וקסבר: חולין הטבולין לחלה בחלה דמו, אלמא אמרין דקדום לגולד שלא חלה עליה עדיין חיוב חלה אמרין דתעשה בטומאה, והכא נמי אינם ראויים לתרומה עד שיעשו יין, ולמה לא יעשו בטומאה כיון שמותר לגרום טומאה? ויש שדוחין לומר, דשאני התם דכל זמן שהוא קמח אין כאן חיוב חלה כלל, אבל תרומה ראוייה משעה שהיא בענבים, מדי דהוה אמעשר שחקימו בשבילים, אכן דבר תימה הוא להחשיבה טבול לתרומה קודם מירות. ועוד הקשה רבינו יהודה: דבהאי תניא בתוספתא דחלה (פרק א) בתר דך גולד ספק טומאה כו'; וכן פירות שגולד להם ספק טומאה, עד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה, משנגמרה מלאכתן יעשו בטוהרה ותרומותן תלויה, באיזה ספק אמרו – בדבר הספק לתרומה. אלמא, אפילו בפירות נמי אמרין הכי אכן יש לתרץ, דשאני התם שכבר גולד להם ספק טומאה ואי אפשר עוד להיות טהור לגמרי, אבל כדאמר, דשאני תימה דהא? דקאמר: ירשא בטומאה חולין, פירוש: שמותר לסייע קודם שתטיל להם לפי שאין שם אלא עושה פירותיו בטומאה אסור לסייע לו אפילו מתחלה. וקשה לפירוש זה, דמתניתין קתני: לא לשין ולא עורכין, משמע – הא בריה וטחינה שריא. ובפרק "הניקין" (שם סא, א) תנן: בוררת וטוחנת גבי אשת עם ארץ, ופירש רבינו הם: התם דוקא, דאין כאן אלא חשד בעלמא שחשודה לעשות בטומאה, אבל אם עושה בוראי בטומאה לא שריקן. והא הכא דרעשה בוראי בטומאה, ומשמע דברירה וטחינה שרי? ואומר רבינו תם: דהכא מיירי בפירות שלא הוכשרו, ולכן שרינא בה בריה וטחינה אף בעושה בוראי בטומאה. וההיא דגטיין מיירי בפירות שהוכשרו כבר, ולכן ודאי אם עושה בוראי בטומאה אסור אף לברור ולטחון. מיהו בירושלמי תני עלה דמתניתין: לא בוררין ולא טוחנין עמו, ופריך מנהיה דגטיין דקתני: בוררת וטוחנת, ומשני: כאן בלחות כאן בשאני לוחת, פירוש: הכא מיירי שהוכשרו וההיא דגטיין בלא הוכשרו, ואינו יורד לחלק כלל בין חשוד לעושה בוראי. ולדברי רבינו תם נכלל לומר: לא לשין ולא טוחנין כדברי הירושלמי, ומיירי בין הכא בין התם ברוכשו, וטעמא דהכא משום דרעשה בוראי בטומאה הוא, ולכן לא בוררין. ורבי יהודה מצא פירוש אחד בפירוש רבינו שלמה כתב ידו: אבל לא בוצרים עם ישראל כו', ואף על גב דסבירא לן השתא דמותר לגרום טומאה לחולין כדקתני סיפא – הני מילי דגוי או ישראל חבר שלא יאכלם רק בימי טומאות, אבל בישראל רשע עובר עברה שסופו לשותתו טמא ודריכתה לכן עומדת, הלכך אסור לסייע, עד כאן לשונו. **רבי** עקיבא אומר משיקפה – תימה: כיון דרבי עקיבא מיקל הוא, "עד שיקפה" מיבעי ליה, כדאמרין בפרק "השובר את הפועלים" (בבא מציעא פא, ב) גבי קישואין ודילועין: מאי לאו משיקפסו בשדה? לא, הכי, "עד שיקפסו" מיבעי ליהו ויש לומר: דשאני התם, דאיבא למיטעי ולמימר פסק דשדה, אבל הכא ליכא למיטעי מידי, דודאי אין שום קיפוי קודם ירידתו לבור. **ואף על פי ששקה קולט מן הגת העליונה** – פירוש: אבל מן התחתונה, כלומר מן הבור – אסור לשותת אף עראי, שהרי הוקבע למעשר. תימה: האי גת היכא קאי? אי בשדה הוא, כדרך כל גתות שלום שהיו בשדה, כדמוכח בפרק "המוכר את הבית" (בבא בתרא עא, א) דתנן: מכר את השדה לא מכר את הגת, וגבי בית לא תני ליה, ואם כן בדגת שבשדה מיירי – לישתרי אפילו מן התחתונה, שהרי לא ראה פני הבית, ואמרין (בבא מציעא פא, ב) אין הטבל מתחייב עד שיראה פני הבית וכי תימא דמיירי הכא בגת העמוד בבית והכניס שם הענבים, אם כן איך יוקבע שוב למעשר, כדאמר גבי תבואה שהכניסה במזין שלח? ויש לומר: דלעולם אימא לך דמיירי בגת שבשדה, הכי קאמר: קולט מן הגת ויכניסו לבית ושתה, שכל זמן שלא ירד לבור לא נגמרה מלאכתו, ואין ראיית פני הבית מתחייב במעשר דאבד דבבר שנגמרה מלאכתו, אבל ודאי לא יקח מן הבור ויכניסו לבית ושתה. ואיבעית אימא: לעולם מיירי בגת שבבית, ולא דמי לתבואה, שאין דרכה להכניסה לבית במזין, הלכך כי הכניסה במזין וילא ימקבע למעשר, אבל יין שדרכו להכניסו בענבים, ושם נעשה גרו – ודאי בעשיית גרוך שלו נקבע. וראיה מקישואין ודילועין, דאמרין פרק "הפועלים" (שם פח, ב) דמשיקפסו בבית הוי גמר מלאכתן למעשר, ואף על פי שהכניסה בפסק שלום. **תרצה נמי לך קמייאת** – ומתניתין ד"אף על פי ששקה", דרייקין מינה: שמע מינה קיפוי דבור, אתיא כרבנן, **לימא** תלמא תנאי יניחו – תימה: אמאי לא קא משני מתניתין: עד שירד לבור ויקפה, כדמתרין למתניתין קמייאת? ויש לומר: דאם כן, אדמפלגי בספא בין ירד לשאר שבגת – ליפלו בירד נמי בין קיפוי לשאינו קיפוי. אלא לאו שמע מינה דקסבר מתניתין דמה ששבור אף קודם קיפוי אסור. ואם תאמר: (ברייאת) (במשנה) דמעשר (פרק א משנה ז) נמי דתני בה: ואף על פי ששקה קולט מן הגת כו', אדמפלגי בין מה ששבור למה שבגת – ליפלו וליתני במה ששבור בין קיפוי לשאינו קיפוי? ויש לומר: דאין הכי נמי, דהא תני ליה רישא: יין משיקפה, אלמא אינו נעשה יין עד שיקפה. אלא בספא רבואת נקט, דסלקא דעתך אמינא: כיון שאותו ששבור קפי ויש איסור גמור לפניו, ליגזור על מה שבגת ויבוצר אטו דבור, דבכל יבא לטעות אם נתיר לשותת מן הצנור שישתה גם כן מן הבור הסמוך לו. אבל במתניתין דתני ברישא: אינו נעשה יין נסך עד שירד לבור, ולא הוכיז קיפוי כלל, אם איתא דהוה מפליג בין קיפוי ולא קיפוי, הוה ליה למיתנייה. ואין לומר דהכא נמי אשמעינן רבואת, דאף על גב דמה ששבור אסור איסור גמור מכל מקום השאר מותר, ולא גוררין הא אטו הא. דאין זו רבואת, דבהא ודאי אין לטעות, אם נתיר כשנעשה הגוי במה שבגת להחיר גם מנעו בבור, שהרי הגרונתי מפקס ביניהם, והכל יודעים שהגרונתי עושה יין, ואדרבה, הוה ליה למנקט רבואת לפלוני בין קיפוי לשאינו קיפוי.

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף נו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י תוספות

ר"ב מוקי לה כחלתא תנאי – ואם תאמר: אמאי לא נקט רביעי לפי משנה אחרונה? ויש לומר: דתנא דמשנה ראשונה דמשנה אחרונה חד חשיב ליה, דמשנה אחרונה נמי התחיל ליימשך קובעו למעשה. **אבל** אם החזיר גרנותיו לגת אסור – פירוש: אף מה שגבת, מפני טיפות יין שבגרנותיו המתערב בגת. ואם תאמר: והלא מסתמא יש

בגת יותר מששים מטפות יין הגרנותיו, ואמרין לקמן בפרק בתרא (סו, א.) חמרא חרתא בעינבי, רבא אמר: בנותן טעם, וקיימא לן כרבא לגבי אביי וכן תימא, כיון דבגת נמי איכא יין עם הענבים, והוה ליה מין במינו דבמשוה ולא בטלי, אבתי תיקשי: לימא סלק מינו דהיינו יין כמי שאינו, ושאינו מינו דהיינו הענבים שבת רבה עליו ומבטלו, כדסבירא ליה נמי לרבא בפרק "גיד הנשה" (חולין ב, ב) גבי חיכות של דג טמא! ויש לומר, דסבירא ליה כאביי דאמר: חמרא חרתא בעינבי במשוה, ולית ליה נמי סלק את מינו כמי שאינו. עוד יש לומר: דמיייר הכא כגון שיש הרבה יין ביחד בגת, והוה ליה מין במינו במשוה, ואפילו לרבא אסור. והשתא צריך עיון, דלפירוש ראשון דאמרין דאית ליה כאביי אין לפסוק בחותיה, וכשאנו מחזירין בשוגג גרנותי לגת יש לבטל יין הגרנותי

בעיבי דגת, דאנן סבירא לן דבתר שמוא אולין, ואם תאמר: לפירוש רבינו תם, דמפרש לקמן בפרק בתרא (עג, א) דברור המתחיל יין) סתם יין נסך בששים כשאר איסורין שבתורה אם לא נרע שנתנסך לעבודה זרה, אם כן למה יאסור החזרת גרנותי? דמסתמא יש ששים בחרצני הגת ממה שבגרנותי, ואפילו אם יסבור כאביי יתא מותר! ויש לומר: דרב הונא כרב רביה סבירא ליה, דאמר בפרק "גיד הנשה" (חולין ק, א) דסבירא ליה כרבי יהודה, ואומר: מין במינו במשוה בכל איסורין שבתורה. **גרנותי** גופה במאי מיתסרא בנצוק שמע מינה נצוק חיבור – ואם תאמר: אם כן, מה שבת היה לנו לאסור מטעם נצוק! ויש לומר: דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק, דמגת לגרנותי הוי נצוק אחר, ומגרנותי לבור נצוק שני. ומכאן פסקי דרב רבינו יוחנן גן נתן ודבר רבינו שמואל בן מאיר ורבינו תם בשם רש"י, דאפילו למאן דאמר דנצוק נצוק, מכל מקום נצוק בר נצוק ביה הוי חכא אינו חיבור. ואם תאמר: והא אין כאן רק נצוק אחד, דכיון שהגרנותי עשוי נקבים נקבים אם כן נופל בודאי מן הגת לבור! ויש לומר: דכיון דנקבי הגרנותי אינם עשויים ביחד אלא מן הצדדין, אם כן לאו חד נצוק הוא. ומעשה בא לפני רש"י בגוי ששפר יין מן הקנקן לכוס, שאו נאסר היין שבכוס משום דמאי דנפיק לברא! גורו ביה רבנן כדלקמן בפרק בתרא (עב, ב.) והיין שבקנקן נאסר נמי מטעם נצוק, ואחר כך משך ישראל יין מן החבית לקנקן (ונתנו ליין שבחבית), והחזירו רש"י, ונתון טעם משום שהיין שבקנקן אינו נאסר אלא מטעם נצוק, ואם כן הוי היין שבחבית נצוק בר נצוק, ודבר רבינו יצחק ברבי מאיר היה דוחה ראייה זו, כי לעולם אימא לך נצוק בר נצוק חיבור, והא דלא אסרין הכא יין שבת משום נצוק – היינו טעמא, דמה שבת אינו נקרא עדיין יין ואינו נחשב אלא כמאי בעלמא. תדע, דהא אינו נאסר במגע גוי. ואם תאמר: אם כן, גם אותו שבגרנותי אמאי אסור? שאינו נקרא עדיין יין לפי משנה ראשונה דקאמרין: עד שירד לבור, ולדרידה קיימין השתאו ויש לומר: דלא דמי, כי מה שבשולל הגרנותי מתחתיו הוי בכלל מה שבבור לדיוח יין גמור, ולכן יאסר מטעם נצוק, ואם כן נאסר דמי במגע. ואם תאמר: אם כן, מנא ליה לתלמודא דנאסר הגרנותי מטעם נצוק? דלמא נאסר מטעם דנעב ביה הוי חכא אינו חיבור. מתחתיו בקילוחו! ויש לומר: דאם כן הוה ליה לרב הונא לפרושי במילתיה: אבל החזיר גרנותי שנגע בו גוי לגת אסור, ומדלא מפרש ליה פשיטא ליה לתלמודא דמטעם נצוק קאמר. ועוד קשיא, לפי מה שפירש במתניתין גבי "והשאר מותר" שאינו נאסר במגע רק מה שבבור, אם כן היאך נוכיח מכאן דנצוק בר נצוק אינו חיבור? דלמא לעולם חיבור, ושאינו חכא משום דהאי אין לגרנותי לחבר מה שבת לבור, כיון שיש לו דין בפני עצמו, שהרי אינו בכלל מה שבת, דגרנותי אסור בנגיעת גוי בבור, ומה שבת אינו נאסר במגע גוי אבל לפירוש רבינו שמואל בן מאיר, שפירש: מה שבבור נאסר בלא נגיעת גוי, מטעם כחו של גוי בכוחה, ומיחו אותו שבת אינו נאסר מטעם כחו של גוי בכוחה כיון שאינו נקרא עדיין יין, וגם הקילוח שבין גרנותי עד הבור אינו נאסר מחמת כחו. תדע, דאם לא כן היכי מוכיח דגרנותי נאסר בנצוק? דלמא מטעם כחו של גוי הוא! אלא ודאי אין כח הגוי אסור אלא מה שבבור דוקא. מיחו מטעם נצוק אסרין מה שבגרנותי, דהא אמרין לקמן בפרק בתרא (עב, ב.) בגווי דמנא לא גזור רבנן, הני מילי למאן דאמר נצוק אינו חיבור, ונאסר נצוק חיבור נאסר מה שנשאר בגווי דמנא, ואם כן מאי שנא גרנותי מגת ליאסר בנצוק? אלא לאו שמע מינה נצוק בר נצוק אינו חיבור. ויש לפרש דברי רב הונא הכי לפירוש זה: לא שנו אלא שלא החזיר גרנותי לגת, כי אז מה שבבור אסור ולא העלין שנגע על ידי הקילוח, כי הגרנותי מפקסי דהוי נצוק בר נצוק, אבל החזיר גרנותי לגת – אסור העלין על ידי תערובתו של התחתון. ולפי זה אין צריך להוכיח מנע גוי כלל, לא כאן ולא במשנתנו. מעשה בא לפני רבי מנחם זכר צדיק לברכה בחבית שכלה היין עד הבורא, והגביה הגוי לבדו החבית ובאותה עשה משך ישראל את הבורא וקילח היין בקנקן של ישראל, וחתיר יין הנשאר בחבית ואסור אותו שיצא לחוץ. דהכי אמרין ב"השוכר" (עבודה זרה עב, ב.) המערה מחבית לבור – קילוח החיצא מחבית ולמטה אסור, ומוקמינן לן בגוי המערה, ופרכין: אי הכי, אפילו דגוה דדנא נמי ליתסר! ומשני: דכח דגוי דרבנן, ההוא דנפיק לבראי מטעם נצוק שנתחבר ליין הנאסר על ידי כח גוי, דלא הוי נצוק ליין נסך ממש. **שמע** מינה נצוק חיבור – תימא: אין הכי נמי, דבדחיא אמר רב הונא (עבודה זרה עב, א.) נצוק וקטפסר חיבור ליין נסך! ואומר רבינו תם: דרב הונא הדר ביה. ומכא ראייה זו פסק שם דרב נצוק אינו חיבור כמו שפירש לקמן (עב, ב) דבר המתחיל אמר לחוץ אם ירצה השם. **מזה** לדרוך עם הנכרי בגת – יש לדקדק, מדלא שאלו: מהו לדרוך נכרי עם ישראל, משמע שהגת של נכרי, ולא להחזיר בשתיה שאלו אלא לענין היתר הנאה קא מיבעיא ליה. ומיירי נמי בדריצין ליה לדידה כמו שמפרש, והכי קא מיבעיא ליה: אי ניסוך דרגל הוי ניסוך לזרעה בהנאה אין לא. וצריך לומר שעל ידי מעשה שאלו, דאי לפסוק הלכה שאלו היה לו להשיב: אין דורכין, במשנת אחרונה. אלא ודאי על מעשה שאלו, ופשת לו במשנה אחרונה דפרשית. ואם תאמר: הוה שגת התחיל ליימשך, אם כן הוי יין (נסך) גמור לפי משנה אחרונה. ולמה לא יאסר יין הגת בהנאה למאן דאמר נצוק בר נצוק חיבור. על ידי יין הבור שהווא אסור בהנאה! ויש לומר: דנצוק בן האי, שאין הגוי נוגע עתה בבור ואינו עסוק אלא בדריכה, לא אסור בהנאה. תדע, דאמרין לקמן פרק בתרא (עד, א.) יין ביין ימכר לגוים חוץ מדמין יין נסך שבו, אלמא אפילו נתערב לגמרי לא אסרין בהנאה. אבל ודאי אין נגע בסוף הקילוח הוי כאילו נגע בעלין ואסור בהנאה. **הוה** עובדא בנדרעא כ' – אומר רבינו יצחק דלא הוה ממש דומיא ועובדא דיוקא, דההוא יונקא לא הוה שקיל וטרי אלא למישרא ליה בהנאה, כי הבור היה של גוי ולא שרי אלא בהנאה, ושמואל להחזיר אף בשתיה קאמר לפי שהבור היה של ישראל. אלא דומיא דידדו הוה, דהוה הניסוך רק ברגל.

ולרבא **דלא שני** ליה – מדאזבתנא לעיל מעשר מיין נסך דמתניתין, ושנייה רבא: לא קשיא – אלמא לא שני ליה, דאי שני ליה לימא: שאני יין נסך דאחמירי ביה רבנן. על כרחך מוקי לה כחלתא תנאי. גרנותי – הוא סל גדול שקשור בצנור, וחיין יורד מן הצנור לתוכו ומתכוו לבור, כדי לסנן היין מזגין וחרצין. **אסור** – אף מה שבת, **בנצוק** – קילוח היורד מגרנותי לבור, ומתברר הגרנותי ליין נסך שבור. **שמע** מינה נצוק חיבור – ולקמן ב"השוכר את הפועל" (עבודה זרה עב, ב) פליגי בה. **שפחסתי** צלוחית – לקמן ב"השוכר" (שם עב, א.) שפחסתי בורו – שנתמלא הבור עד שהגיע היין וטפה בשולל הגרנותי, כמו "פחסה בפניה" ד"כ"ל הצלמים" (שם מב, א.) בשתי שנין – בן שש שנים, והא קמנפך בדייה – ומשנה אחרונה קתני: חזרו לבור אין דורכין, דסבירא ליה כרב הונא דמשהתחיל ליימשך הוי יין. תלת ריגלי – שהיו מתקבצין לשמוע דרשה, הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג.

א
מאי טעמא? אילימא משום דקסבר:

דאי

ביין שבו, ואסרו. וממילא אם החזירו לגת, הרי הוא אוסר את היין
שבגת.
הגמרא דנה האם מותר לדרוך עם הנכרי בגת: **ההוא ינוקא** –
מעשה בילד אחד, **דתנא** – ששנה את מסכת **עבודת פוכבים**,
וסיימה **בשית שני** – בהיותו בן שש שנים. **קעו מינה** – שאלוהו בני
הישיבה, מהו – מה הדין, האם מותר לדרוך עם **העובד פוכבים בגת**
תמורת שכר, כלומר, האם היין שבגת אסור בהנאה, וממילא
השכר שהוא מקבל הוא תמורת איסורי הנאה, ויאסר לעשות כן,
או שאין היין נאסר בהנאה, וממילא אף שכר הדריכה מותר.
אמר להו הילד, דורכין עם העובד פוכבים בגת תמורת שכר, ואין
חוששים לניסוך היין, וממילא גם אין חשש של השתכרות
באיסורי הנאה.
הקשו לו בני הישיבה: **והא קא מנסף בידיה** – והרי בשעת הדריכה
עלול הנכרי לנסך את היין בידיה, ומסקנת התנאים במשנה
אחרונה (לעיל נה) היא בדברי רב הונא, שיהי נעשה יין נסך כבר
משעה שהתחיל להמשיך בגת, ולכן אסרו לדרוך עם הנכרי בגת
שהיין נמשך בה, כיון שנמצא שהדורך עמו ומקבל שכר על כך,
משתכר בדבר האסור בהנאה, וכיצד אומר אתה שמותר לעשות
כן. תיך להם הילד: כוונתי היתה לאופן ד**צייירנא** להו **לידיה** –
שקושרים את ידיה, כדי שלא יוכל לנסך בהן, ובאופן זה לא נאסר
אף לדעת משנה אחרונה.
חזרו והקשו לו בני הישיבה: אף אם ידיו קשורות, **והא קא מנסף**
ברגל – והרי יכול הוא לנסך ברגלו, כלומר שבעת דריכתו ברגליו
על הענבים לסחוט מהם את היין, יכול לכזין בכך לנסך את היין
הנסחט, וכיצד מותר לדרוך עמו. תיך להם הילד: **ניסוף דרגל לא**
שמייה ניסוף – ניסוף ברגל אינו ניסוף חשוב, ואין דרך מנסכי יין
לעבודה זרה לנסך כך, ואפילו אם היה עושה זאת ביין גמור לא
היה אוסרו.
הגמרא מביאה מעשה בענין זה, שבו אכן התירו את היין משום
שהיה רק ניסוף ברגל: **ההוא עובדא דההו** – מעשה בעין השאלה
האמורה, אירע בעיר **נהרדעא** שבבבל, **דדשו** ו–(שדרכו) **ישראל**
ועובד פוכבים לההוא חמרא – ליין מסוים יחד, **ושתייה שמואל** –
ועיכב שמואל את פסק דינו של היין במשך **תלתא ריגלי** – שלשה
רגלים, שהם חג הפסח, חג השבועות וְעצרתו, וחג הסוכות, שבהם
היו החכמים מתקבצים לשמיעת דרשת הלכות אותו חג, כדי
לברר מפיהם את ההלכה בנידון זה.
מבררת הגמרא: **מאי מנספא** – מה טעמו של שמואל, כלומר באיזו
הלכה נסתפק, שמחמת כן לא פסק את דין היין מיד אלא לאחר
שלשה רגלים, **אילימא** – אם נאמר שהוא **משום דקפסב**,

אמנם אומרת הגמרא, **ולקחא, ולא שאני ליה** – שסבר שדין יין נסך
אינו שונה מדין חיוב מעשר, ובשניהם גמר המלאכה הוא הקובע
ולא החמירו חכמים ביין נסך יותר ממעשר, שהרי תיך לעיל (ע"א)
על הקושיא מהמשנה במעשרות על משנתנו, שמשנתנו אמרה
חכמים שזמן גמר מלאכת היין הוא משירד לבור, והמשנה
במעשרות אמרה רבי עקיבא שהזמן הוא משיקפה, ומכך שלא
תיך כפי מסקנת הגמרא שדין יין נסך שונה מדין מעשר והחמירו
בו חכמים מוכח שסבר שלא החמירו ביין נסך יותר ממעשר, ולכן
מוקים ליה – מוכרח רבא להעמיד את הברייתא והמשנה **בתלתא**
תנאי – שנחלקו בזה שלשה תנאים, התנא של משנתנו סבר שזמן
גמר המלאכה הוא כבר משירד לבור, חכמים סברו שהזמן הוא
משיקפה בבור, ורבי עקיבא סבר שהזמן הוא משישלה בחביות.
שנינו במשנתנו: ירד לבור **מה שפבור אסור והשאיר** ו–היין שעדיין
בגת, מותר.
הגמרא מביאה אופן שאף היין שבגת נעשה יין נסך: **אמר רב הונא**,
מה שאמרו במשנה שהיין שבגת מותר אף אם נגע בו נכרי, **לא**
שנו, אלא באופן שלא החזיר את הצינורני לגת, כלומר, ה'גרגותני'
הוא סל גדול הקשור לצינור המוליך את היין מהגת לבור, וכשהיין
עובר דרכו הוא מסגנו מזוים וחרצנים, ואם אחר הסינון הוציאו
ולא החזירו לגת, אין היין שבגת נאסר בנגיעת הגוי, **אבל אם אחרי**
שנגע גוי ביין שבבור ואסרו, החזיר את הצינורני לגת, אף היין
שבגת **אסור**, מפני טיפות היין שבגרגותני המתערבות ביין שבגת
ואסורות אותו.
הגמרא רוצה להוכיח מדברי רב הונא שמשקה ה'ניצוק', המקלח
מלמעלה למטה, נחשב כחיבור בין המשקה העליון לתחתון.
מבררת הגמרא: **גרגותני גופה במאי קא מיתסרא** – היין שבגרגותני
עצמה, במה נאסר, הרי עדיין לא ירד לבור ולא נגע בו הגוי,
ובודאי צריך לומר שנאסר **ב'ניצוק'** – בקילוח היין היוצא מן
הגרגותני לבור, ומחבר את היין שבגרגותני ליין נסך שבבור, ועל
ידי כך נאסר גם היין שבגרגותני שלא ירד לבור. ואם כן **שמע מינה**
– מוכח מכאן, שנצוק נחשב חיבור לענין איסור יין נסך.
דוחה הגמרא: יש להעמיד את דברי רב הונא **בדתני** – כפי ששנה
רבי חייא בברייתא (לפמן עב) לגבי המבואר במשנה (ש) שאם שפך
ישראל יין ממשפך שלו לכלי של נכרי, נאסר היין שבמשפך, שאין
זה משום ש'ניצוק' הוא חיבור, אלא כיון שמדובר **שפפסתו**
צולחיתו – שהיין שבכלי הנכרי עלה על גדותיו וטפח בשולי
המשפך, ונתערב יין הישראל שבמשפך ביין נסך שבכלי הגוי,
ונאסר, **קמי** – אף כאן יש לומר כן, שמדובר **שפפסתו בורו** –
שהיין שבבור עלה על גדותיו עד שטפח בשולי הגרגותני, ונתערב

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מודיע אשר מלאו שבע שנים לבנם... שי'. הנה יהי' מהשי"ת שהוא
וזוגתו שי' יגדלוהו יחד עם שאר ילדיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

ומה שכותב אז ער פארשפילט זיך, הנה יש להשתדל שגם בזה יהי' איזה ענין של לימוד (אף
שאינו מתאים למנהג אמריקה) וכאשר יתייעצו בזה עם הר"מ והר"י דהשיבה ביחד עם הרה"ח וכו'
מוהרחמ"א שי' חדקוב, בטח ימצאו דרכים בזה.

בברכת החג.

דא' מִשְׁכְּנֵהָ תָנָה – שאם אמצא תנא דאָסר יין זה, כִּרְבִי נִתְּן
הסובר שמגע גוי בין אוסרו אף כשלא עשה בו מעשה ניסוך,
והיינו שלא שכשך בו את ידיו, **אִסְרִינֶיהָ** – אאסור יין זה אפילו
בְּהִנָּתָהּ, ומביאה הגמרא היכן מצאנו שכן היא דעת רבי נתן,
דְּתָנָא, מִדְּרוֹ – אם מרד הגוי את מדת היין של הישראל בִּין כִּפֵּי
וּבִין כִּרְגֵל, שהכנסים לחבית כדי לשער כמה יין יש בה, **יִמְכֹּר** היין
לגויים, כלומר אסור בשתייה ומותר בהנאה, כיון שלא התכוין
הגוי לנסכו, **רַבִּי נִתָּן חוֹלֵק וְאוֹמֵר**, אם מדרדו כִּפֵּי, אָסוּר אפילו
בהנאה, ואינו יכול למוכרו, אך אם מדרדו כִּרְגֵל, מוֹתֵר בהנאה.
דוחה הגמרא: לא יתכן שזו היתה סברתו של שמואל, שהרי אִמְר
דְּאָמַר – מה שאמר רַבִּי נִתָּן שהיין נאסר אף כשלא התכוין הגוי
לנסכו, היינו כשנגע בו כִּפֵּי, אך אם נגע בו כִּרְגֵל, מִי אָמַר – וכי אמר
רבי נתן שהיין אסור בהנאה, והרי מבואר בדבריו שבאופן כזה היין
מוֹתֵר, ואם כן אף הסובר כרבי נתן לא יאסור בהנאה את היין
שנדרר על ידי עובד כוכבים.
הגמרא מבארת באופן אחר מדוע התמין שמואל: אֵלָּא כך סבר
שמואל, **דא' מִשְׁכְּנֵהָ תָנָה דְּשִׁרִי** – שאם אמצא תנא שמתיר יין זה
לגמרי, כִּרְבִי שִׁמְעוֹן, האומר (להלן 50) שמגע עובד כוכבים בין שלא
בכוונה אינו אוסרו אפילו בשתייה, כיון שלא התכוין לנסכו,
אִישְׁרֵיהָ – אתיר את היין אפילו בְּשִׁתִּיהָ.
הגמרא מביאה מעשה בענין מגע עובד כוכבים ביין: **הָהוּא עוֹבֵד**
דְּהָהוּ בָכִירִים – מעשה שהיה בעיר בירם, **דְּהָהוּא עוֹבֵד בּוֹכְבִּים דְּהָהוּ**
קָא סָלִיק בְּדִיקְלָא וְאִיתִי לְוִלִּיבָא – שאתו עובד כוכבים היה עולה
ומטפס על עץ דקל והביא עמו לולב, **בְּהָדִי דְקָא נִחִית** – ובזמן
שירד מהעץ נָגַע בְּרֹאשֶׁהוּ דְלִילִילָא **בְּחִמְרָא** – נגע בראש הלולב בין
של ישראל שָׁלָא בְּכוֹנָנָה, ובא המעשה לפני רב, שָׁרִייה רב לְזַבְוִינָה
לְעוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים – התיר רב למכור את היין לעובדי כוכבים, כלומר
אסרו רק בשתייה ולא בהנאה. אָמְרוּ לִיה רב **בְּהִנָּה וְרַב אָסִי לְרַב,**
וְהָא מִר עֲצֻמוּ הוּא דְאָמַר, שאפילו תיגזק בן יומו של עובדי כוכבים,
הנוגע ביין, הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ יִין נָפֵק, אף שודאי לא התכוין לניסוך,
ואם כן כיצד התרת את היין שנגע בו עובד כוכבים זה כלולב
שבידו.
אָמַר לְהוּ רב, אִמְרוּ **דְאָמַר אָנָּה** – מה שאמרתי שתיגזק בן יומו
אוסר את היין, היינו בְּשִׁתִּיהָ, אבל בְּהִנָּה מִי אָמַר – וכי אמרתי
שהוא אוסר בהנאה, ולכן אף במקרה זה התרתי את היין בהנאה,
אך לא בשתייה.
הגמרא דנה בגוף דברי רב: **גוּפָא, אָמַר רַב**, תיגזק גוי בן יומו
הנוגע ביין עוֹשֶׂה אוֹתוֹ יִין נָפֵק, ואוסרו בשתייה.
הגמרא מקשה במרייתא על דברי רב: **אִיתִיבִיהָ** – הקשה רב שִׁמִּי
בִּר תִּיבִי לְרַב, שנינו במרייתא, **חִלּוּקָה עֲבָדִים כְּנַעֲנִים מִן הָעוֹבְדֵי**
בּוֹכְבִּים, שאתם עבדים מִלּוּ וְעַדִּין לֹא מְכָלִי, וְכֵן כְּנִי הַשְׁפָּחוֹת
הגויות שגדלו בבית ישראל שִׁמְלוּ וְלֹא מְכָלִי, שהדין הוא שאינם
יוצאים ממכלל גויותם אלא במילה וטבילה (יבמות 90), ויִקְוִן וְיִמְדֹּרְסֵן
– הרוק שלחם וכן הדברים שדרכו עליהם, אפילו בִּשְׁוֹם – ברשות
הרבים, שספק טומאה שם טהור, אצלם הוּא מָטָא, כיון שגזרו
החכמים על העובדי כוכבים שיהיו כזבים ודאיים, שרוקן ומדרסן
טמא. וְאָמְרֵי לֵה – ויש גורסים בהרייתא שרוקן ומדרסן מִחוּר, כיון
שעבדים שמלו ולא טבלו זהו דבר שאינו מצוי, ולא גזרו בו
החכמים.
ממשיכה בהרייתא ואומרת דין נוסף: יִינֵן – יין שנגעו בו עבדים
אלו, אם הם גְּדוּלִים, עוֹשִׂים אוֹתוֹ יִין נָפֵק במגעם, אבל קְטַנִּים אֵין
עוֹשִׂים יִין נָפֵק. מבארת בהרייתא: וְאֵלּוּ הֵן הַנַּחֲשִׁבִים גְּדוּלִים, וְאֵלּוּ
הֵן הַנַּחֲשִׁבִים קְטַנִּים, גְּדוּלִים הם הַיּוֹדְעִין מִמֵּם – במהות ודרך
עבודתה של עֲבוֹדַת בּוֹכְבִּים וּמִשְׁמִשְׁיָה, וְקְטַנִּים הם אלו שאֵינֶם
יּוֹדְעִין מִמֵּם עֲבוֹדַת בּוֹכְבִּים וּמִשְׁמִשְׁיָה.
סיים רב שיימך בן חיאי את קושיותיו: קִמְנִי מִיָּתָה – שנינו מכל מקום

56 סיים רב שימי בר חייא את קושייתו: קתני מיהת – שנינו מכל מקום

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף נו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רטו
רש"י תוספות

אי משכחנא תנא דאסר כרבי נתן – בין בהנאה במגעו של גוי אף על פי שלא נסכו לעבודה זרה, דניסוך לא הוי אסור בהנאה אלא על ידי ששכשך. מדרו – גוי לין של ישראל, בין ביד – שהכניס ידו וחורעו לתוכו לשער כמה יין שו, כמו שמשנין בקנה שקורין פיל"א. ימבר – דכיון דלא נתבין לנסך. כרבי שמעון – דשרי מגע של גוי שלא נתבין לנסך. אף בשתיה –

דאי משכחנא תנא דאסר כרבי נתן – אופרייה אפילו בהנאה; דתניא: מדרו בין ביד בין ברגל – ימבר. רבי נתן אומר: ביד – אסור, ברגל – מותר; אימר דאמר רבי נתן – ביד, ברגל מי אמר? אלא דאי משכחנא תנא דשרי כרבי שמעון, אפרייה אפילו בשתיה. תהא עובדא דתרה בבירם, דתהא גוי דתרה קא סליק בדיקלא ואייתי לוליא, בהדי דקא נחית נגע בראשה דלוליא בחמרא שלא בכונה, שרייה רב לזבניה לגוים. אמרו ליה רב

בהנא ורב אסי לרב, והא מר הוא דאמר: תינוק בן יומו הוא עושה יין נסך! אמר להו: אימר דאמרי אנא – בשתיה, בהנאה מי אמרי? גופא, אמר רב: תינוק בן יומו עושה יין נסך. איתביה רב שימי בר חיאי לרב: הלוקח עבדים מן הגוים שפלו ולא טבלו, וכן בני השפחות שפלו ולא טבלו – רוקן ומדרסן בישוק טמא, ואמרי לה: טהור; ויין – גדולים עושים יין נסך, קטנים אין עושים יין נסך. ואלו הן גדולים ואלו הן קטנים? גדולים יודעין פטיב עבודה זרה ומשמייה, קטנים – אינם יודעין פטיב עבודה זרה ומשמייה. קתני מיהת: גדולים אין, קטנים לא! – תרגמה אבני שפחות. – הא "וכן" קאמר! – ארוקן ומדרסן. – הניחא למאן דאמר טמא, אלא למאן דאמר טהור מאי איכא למימר? – הא קא מושמע לן: עבדים דמיא דבני שפחות, מה בני שפחות – מלו ולא טבלו הוא דעושין יין נסך, מלו וטבלו לא – אף עבדים מן הגוים, אף על פי שפלו וטבלו עושין יין נסך עד שתשקע עבודה זרה מפהם, קא מושמע לן דלא. גופא, אמר רב נחמן אמר שמואל: הלוקח עבדים מן הגוים, אף על פי שפלו וטבלו – עושין יין נסך עד שתשקע עבודה זרה מפהם. וכמה? אמר רבי יהושע בן לוי: עד שנים עשר חדש. איתביה רבה לרב נחמן: הלוקח עבדים מן הגוים שפלו ולא טבלו, וכן בני השפחות שפלו ולא טבלו רוקן ומדרסן;

בשוק

דאי משכחנא תנא דאסר כרבי נתן כ' – תימה: הא איכא תנא דמתניתין (עבודה זרה ס, ב) דקתני: מדרו בקנה ימבר, משמע – הא ביד אסור בהנאה ויש לומר: דמתניתין הוא הדין דביד שרי בהנאה, והא דקתני "בקנה" – היינו משום רבי שמעון דשרי בשתיה, ולא שרי אלא בקנה. **אמור דאמר רבי נתן ביד ברגל מי אמר – יש שהיו רוצים למחוק "אמר", דמקאמר לשון "אמר" משמע שלא פירשו בדבריו דאית חילוק בין יד לרגל, וליתא, דהא ודאי שפירשו בדבריו. ורבינו יצחק מיישב הגיטא, דמתחלה היה סובר דלהכי אסור רבי נתן מדידה דיד – משום דגור אטו שכשוך דיד, אבל מדידה דרגל מותר, דליכא למיגור אטו שכשוך דיד. מיהו בשכשוך דרגל אסר – דגור אטו שכשוך דיד, ודריכה דרגל אסרה – דחשבינן לה כשכשוך דרגל, ודחי: אימור דאמר רבי נתן ביד, פירוש: ושם גור מדידה אטו שכשוך, ברגל מי אמר? דשם לא יגור כלל, ואפילו שכשוך דרגל נמי שרי, דמדמי ליה למדידה דרגל. **א** אשכחנא תנא דשרי כרבי שמעון כ' – פירש הקונטרס: דשרי מגעו שלא נתבין לנסך אף בשתיה, כדקתני מתניתין (עבודה זרה ס, ב), נפל לבור וזלה כי ימבר, רבי שמעון מתיר, פירוש: בשתיה. דשרי מגעו של גוי שמוע נתבין לנסך בשתיה, והקשה חרב רבינו אלחנן: דלמא הא דשרי רבי שמעון בשתיה היינו דוקא נגיעה על ידי דבר אחר כמו מדידה דקנה, אבל נגיעה דפופי כי הכא דדורכו ברגל מנלן דשרי רבי שמעון? ויש לומר: דסבירא ליה לשמואל אליבא דרבי שמעון, דלא חשבינן כשכשוך דרגל אלא כמו מדידת קנה היכא שתופסו בידו, דשרי רבי שמעון אף בשתיה. ועוד יש לומר, דסבר שמואל דכל מה שמתיר רבי שמעון בהנאה שרי נמי בשתיה, וכיון דלא אשכחן דאסר מדידה ברגל בהנאה – הוא הדין בשתיה. **הכ** גרסינן ברוב הספרים: בהדי דקא נחית נגע ברישא דלוליא בחמרא שלא בכונה – ולפי גיטא זו חשבינן מגע גוי על ידי דבר אחר כמו מגע גוי בגופו, ולפי דהוא ליה חבא שלא בכונה שריא (אף) בהנאה. ובהכי ניהא דמדמו ליה רב כהנא ורב**

אסי לחינוק בן יומו. וכן לקמן (נח, ב) דפריך: והא קנגע בנטלא, פירוש: ששאב היין מן הגיגית בנטלא ונגע על ידי הנטלא, והוא לו מגע גוי על ידי דבר אחר שלא בכונה, דאסור בשתיה כמו נגע ברישא דלוליא. וכן לקמן נמי (ס, ב) גבי "כל שבוט טמא", פירוש: כגון אם נגע גוי ביון, בין בידו בין בקנה – עושה יין נסך, דדומיא דהכי בוב מטמא. אלא חשיב מגע גוי על ידי דבר אחר כמו מגע גוי בגופו. כל שבוט טהור כגון אינו עושה יין נסך, פירוש: כמו זריקה. ופריך עלה מההיא "דילג חבית זריקה בחמתו לבור" דהבשירה; בחמתו – אף, שלא בחמתו – לא, אף על פי שעל ידי זריקה היא. ומסיק: דקאזיל מיניה ומיניה, ופירש רש"י: שהיה מתגלגל עד סמוך לבור, ולא הוי זריקה ממש, הלכך שלא בחמתו לא, דהוי אף על ידי דבר אחר. וקשיא לפי זה: חרא, דדבר תימה הוא לומר דחשבינן מגעו על ידי דבר אחר דלא הוי אלא שלא בכונה, כמו נגעו בגופו שלא בכונה ליאסר בשתיה, וכל ההלכות מוכיחות לקמן דשרי אף בשתיה, דמותרין לקמן גבי פירכא דנטלא כעובדא דרבי יוחנן ורבי יוסי: לא צריכא דמוריק ארוק, פירוש: דהוא ליה כחו שלא בכונה, ולא גזר אף לשתיה. ועוד קשיא, דהיכי הוה סלקא דעתיה דרב כהנא ורב אסי לאסור אף בהנאה? הא מתניתין היא: מדרו בקנה, דאפילו לרבנן ימבר, ואף על גב דהוי התם מגע על ידי דבר אחר בבבונה! מיהו לא קשיא, דשמא הוי סבירי דרב אית ליה כרבי נתן דאמר: מדרו ביד אסור בהנאה, וחשבינן נמי מדידה דקנה או נגיעה דקנה כמו מדידה או נגיעה דידו. ואף על גב דבמדידה איכא כוונה תמנע ובנגיעה ברישא דלוליא ליכא כוונה מגע, מכל מקום הוי סבורים דאין לחלק לרבי נתן בין שלא כוון לנגוע ובין בלא כוונה ניסוך, דדיד אסר רבי נתן בהנאה. ורב דהשיב לה: אימר דאמר אנא בשתיה. פירוש: ואפילו רבי נתן נמי ידא מודה בזה כיון דליכא כוונה מגע. מיהו קשיא דרב אדרב, דהייא אסר כהנא ברישא דלוליא בחמרא בשתיה: הא אידו פסק לקמן הלכה כרבי שמעון, ורבי שמעון שרי אפילו כי איכא כוונה מגע כיון דהוי על ידי דבר אחר, וכל שכן הכא דליכא כוונה מגע דנשתיה! ועוד קשיא מהדיא דלקמן, דקאמר: דקאזיל מיניה ומיניה, פירוש: שהיה נוגע בחבית עד שנפל לבור, ולפיכך הכשירה בחמתו, משום דהוי מגע גוי שלא בכונה על ידי דבר אחר, אף על גב דנגע ביה עד נפילתו לבור! ואין לדחות דלקמן אינו אחוז בידו אלא עד סמוך לבור, ומכאן ואילך זריקה, דאין זה לשון "מיניה ומיניה". ועוד, דאם אינו אחוז בידו לבור, היכי זיקי? שלא בחמתו לא, פירוש: אלא יאסר בשתיה! והא בבי האי גזונא בוב אינו טמא! לכך נראה לרבינו תם גיטת רבינו חננאל והלכות גדולות, וכן נמצא בתשובת הגאונים, דלא גרס: "ברישא דלוליא" אלא: "נגע בחמרא", ולכתי אסר ליה רב בשתיה, דהוא ליה מגע גוי בגופו שלא בכונה. ולקמן לא גרס: "והא קא נגע בנטלא", אלא: "והא קא נגע ביד". אי נמי, נובל לפרש: והא קא נגע ביין שבנטלא שהוא מלא על כל גדותיו, אבל אם היה נוגע ביין על ידי נטלא – מזה אינו חושש, דשרי אפילו בשתיה. והא דתנן: מדרו בקנה ימבר – שאני התם שמתבין ליגע. ורב כהנא ורב אסי שהיו סבורים דרב אסר מגע גוי שלא בכונה בהנאה, סבירי דרב סבר כרבי נתן דאסר מדידה ביד, וסלקא דעתיה דהוא הדין אפילו אינו מתבין ליגע. וכן פסק רבינו תם הלכה למעשה, דמגע גוי על ידי דבר אחר שלא בכונה מגע מותר בשתיה. **תינוק** בן יומו עושה יין נסך – פירוש: ואסור בשתיה. ואם תאמר: כיון דרב פוסק לקמן כרבי שמעון, מאי שנא תינוק בן יומו מנפל לבור ועלה דשרי רבי שמעון? ויש לומר: דסבר דבמגע תינוק ושכשכו איכא למיגור אטו גורלו, אבל נפל לבור, מוכחא מלאת דאסי – לא שייך למגור מיד. **גדולים** אין קטנים לא – ואם תאמר: דלישני דאין עושין יין נסך ליאסר בהנאה כמו גדולים, אבל בשתיה מיהא אסור? ויש לומר: דמדללא מפרש ליה בהדיא, שמע מינה דאפילו בשתיה לא אסרי. ועוד יש לומר: דלישני ד"אין עושין" משמע בשתיה, כי מלתיה דרב דקאמר "עושה יין נסך", והקשה חרב רבינו אלחנן, דלישני ליה: מלו שאני, דהא לגבי טומאה קאמר טהור משום דמילא מועלת! ואומר רבינו יצחק: דשאני טומאה, דחשו בכמים להפסד טהרות, אבל לענין כל שאר דבריהם קיימא לן דאינו גר עד שמיטבול ודא

וזה וכן קתני - דמשמע דהבי יש לאסור בבני שפחות (קטנים) כמו עבדים קטנים. ואם תאמר: ולישני דכי קתני "וכן" אגדולים, דהבי הוּו בני שפחות גדולים כמו עבדים גדולים! ויש לומר: דמשמע ליה דקאי אכולהו, בין אגדולים בין אקטנים. ועוד, דסבירא ליה דמשום גדולים דהן יודעים שטיב עבודה זרה ומשמשיה לא איצטריך

למיתני "ובן". **אלא** למאן דאמר טהור מאי

איכא למימר – ואם תאמר: ואמאי לא משני
דקאי "וכן" אדיוקא, דהכי קאמר: בשוק טהור,
הא בבית טמא ויש לומר: דלא מסתבר ליה
למימר דקאי "וכן" אדיוקא, ואף על גב דגבי
מל ואם טבל דקאי מתוך תלמודא קאי אדיוקא,
מכל מקום על דמד, דקאי מימי ברייתא מענין
מילה וטבילה, אבל בטמא בבית לא איירי כלל.
הא קמשמע לן עבדים דומיא דבני שפחות –
ואם תאמר: אמאי דחוקין לומר למאן דאמר
טהור דקאי "וכן" אדיוקא? לישני דקאי ארוק
ומדרסן, דהכי קאמר: וכן בעבדים טהור רוקן
ומדרסן בשוק כמו בני שפחות! ויש לומר:
דמרוש לא קאי אינטרין למיתני "וכן", דפרשטיא
דליכא למיטעי אדיוקן ומדרסן טהור לא קאי
אעבדים כמו אבני שפחות, דאם כן אמאי תנא
עבדים כלל אם לא לטהר רוקן ומדרסן בשוק,
דאם כבר שנית: קטנים אין עושין יין נסך לא
עושה יין נסך, קטנים אין עושין יין נסך לא

15 קָאָי אַעבֿרִים. וְיִשְׁרָאֵל לֵמַחֵם אֶל עַד שְׁתַּחֲרֹק
תּוֹרַת עֲבֹדֵת הָאֱלֹהִים מִפְּנֵיהֶם – אַתְּמֹר רַבִּי יִצְחָק:
16 דְּדֹקָא עֲבֵרִים אֲמַרְיָן עַד שְׁתַּחֲרֹק דְּאָף לֵךְ
גַּב שַׁעֲרֵי לְהַטְבִּילֵם וּלְמַלֵּם מִרְצוֹנָם. כְּדָאֲמַר
17 (שְׁמוּאֵל) [וְעֹלָא] בִּיהוֹלִיךְ" (יִבְנוּת מִה, א):
כֵּשֶׁם שְׂאִי אַתָּה מַל בֶּן אִישׁ בַּעַל כִּרְחוּ כִּי אִי
18 אַתָּה מַל עַבְדּ בַּעַל כִּרְחוּ, מִכָּל מָקוֹם אֵימַת רַבּוֹ
עָלִי וְאִינוּ מִתְּגַיֵּיר בְּלִבְ שִׁלֵּם. אֲבָל גּוֹיִם שְׂמִילִים
19 שְׂטוּכִילִים מִרְצוֹנָם לִדְרֹעֵם – שְׁתַּחֲרֹק שֶׁנִּי עֲבֹדֵת

[illegible][illegible]

1 וַיִּשְׁךְ לַעֲמֹד הַקֹּדֶשׁ; בָּשׂוּךְ – אֶפִּילוֹ בָשׂוּךְ, שֶׁאֵין טוֹמְאָתוֹן סֶפֶק אֵלּא טוֹמְאָתוֹן דְּרִיתָּ
2 מִדְּרַבָּנָן, שְׁגוּרָה עַל הַגֵּוִים שִׁיְהוּ כּוֹבֵין לְכָל דְּבָרֵיהֶן, וְאִמְרֵי לֵה שְׁחֹר – דְּמָלוּ וְלֹא
3 טָבֵלוּ מִלְּתֵא דְלֹא שְׂכִיחָא הוּא, וְלֹא גִזְרָה עֲלֵיהֶן, אֲבָנֵי הַשְּׁפָחוֹת – דִּכּוּן דְּאֲצֵל
4 יִשְׂרָאֵל גְּדוֹלָה, וְלֹא גִזְרָה עַל יִצְחָן בְּקִטְנוּתוֹ, אֲרִיזוֹן וְזִרְדָּן – הַחֹשֶׁךְ בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת לְעִבְרִים

הַזִּקְחִין מִן הַשּׁוּק, וְלֹא אֵינָן. הִנִּיחָא לְמֵאן רַבִּי
 6 מַמָּא - אֵיצְטְרִיךְ לְמִנְיָנוּ בְּנֵי הַשְּׁחֻתוֹת מִשּׁוּם
 7 רֻקֵּן וּמִדֶּרֶס, לְאַשְׁמוּעִינָא דַּטְמָא. אֲלֵא לְמֵאן
 8 דְּהוּן טַהוּר, כִּיּוֹן עֲבָדִים טַהוּר - כֵּל שֶׁכֵּן אֲבָנֵי
 9 הַשְּׁחֻתוֹת, לְדַבְּנֵי כִּי יֵאל הַשּׁוּק אַהֲדִיר אִישׁוּרֵי
 10 דִּיּוֹן נֶסֶךְ לֹאֻ קָאֵי עֲלִידוֹ, לְמַדָּה לִיָּה לְמִיתְנִיעוּדָה
 11 בְּהַדְרָא הָבִי אִיבַעֲיָה לִיָּה לְמִיתְנִי: עֲבָדִים שְׁמֹלוּ
 12 וְלֹא טְבִילוּ רֻקֵּן טַהוּר, בְּנֵי הַשְּׁחֻתוֹת שְׁמֹלוּ
 13 וְלֹא טְבִילוּ יִינָם גְּדוּלִים כּוּ'. הֵא קָא מַשְׁמַע
 14 לֵן כּוּ' - וְהֵאֵי לַעֲנִין נֶסֶךְ עֲרִיבִיעוּדָה, וּמִידוּ
 15 אֲלֵא לַעֲנִין טְעִינָם לְאַפּוֹקִי מִדְּרַב (תַּבְּנֹן). אֲלֵא
 16 לַעֲנִין גְּדוּלִים דְּקִאֲמֹר: עוֹשִׁין יוֹן נֶסֶךְ, וְדוּקָא
 17 לֹא טְבִילוּ, אֲבֵל מִלּוּ וְטְבִילוּ לֹא, וְלַאפּוֹקִי כּוּ'.
 18 [עַד כֵּאן שִׁיךְ לַעֲמֻד הַקֶּדֶם]. אַמַּר הָאִי
 19 לֹא חֲמִירָא - בְּתַמְחִיָּה. שְׁקִלִית - הָאֵי שְׂרָאֵל
 20 בְּרִיתְחִיָּה, כְּלוּמַר לֹא תַשְׁתֵּה מַמְנֹן. אִיפֻלֵּי
 21 עֲלִיָּה - וְלֹא הִיוּ אֲצִלוּ בְּעִיר הַתְּחוּבָה עִמָּה.
 אִיקְלַעַ

ע"י חזקתא ד'ישאל, אמר להו: אית לכו חמרא לזבונאי?
ב חמרא בדווקא, שרי ביה ידיה שיכשך ביה, אמר להו:
שקלוהי האיך בריתחיה שרייה לזנא. שרייה רבא לזבונאי
הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן. נפקי שיפורי
ירי דרב הונא בר חיננא ורב הונא בר רב נחמן ואסרי.
איסלק

נא קט: תרגמה ארוקן ומדרסן, ונקט מל ולא טבל דוקא, אבל מל וטבל לא, ולא קאי ויזמאי דבני השפחות – נראה דהכי הוה מצי למימר האי "וכן" כשאר "וכן" דעלמא: מה נהוי כפי מידוש שיטה ראשונה. **לאפוקי** מדרב דאמר חנינן בן יונו – השתא חזינן לא אתאי הא מתניתא כוותיה, אלא אית ליה לשמואל דחנינן בן יונו מידש עשה יין קא. ועבדינן גדולים אף על פי שמלו וטבלו וצריכין לדחמינן עניה עשר אידי להשקייע. ופיסק שממואל דבעינן כותיה בדפוסיה רבי יוחנש בן לוי למלמייה, ופעם אחת מצא רבי רבי יוחנש בן לוי יוסה, והלכה כרבי יוחנש בן לוי לגבי רבי יוחנן וכל שכן לגבי רבי הגדול רבי יוסף טוב עלם פסק הלכה כמותו בכל מקום. וגם רבינו תם הביא הרבה דבשל סופרים הלך אחר המיקל, ולפי אותו הלשון פליג שמואל אדרב חנינן בן יונו. והאנונים כי בזמן הזה אין איסור הנאה במגע גוי בייך, כי גרים של עבשין אין גרילין ימנו, ועל זה אנו סומכים לגבות יינות הגרים בחבובותינו. ועל שכן לוי רבינו יצחק הראיך רבי שמואל פסק שבש אבייך רבינו שלמה דהוינן בזמן הזה אין חשבוים אלא יוסה אף בשתיה! והשיב לו רבינו תם כי התלמוד שכתב בנדה היה לפסוק, וחס ושלום היי נסך לאסור בשתיה, וגרים בזמן הזה ודאי הם כחנינן בן יונו כפסק רבינו שלמה. ואם ברייתא מפקא מיניה ללישנא דאמר טהור, דקימאי לן כוותיה כיון דקימאי לן כרב יצחק להקשות מרבי יוחנש בן לוי דמשמע דקאי כוותיה, דרבי יוחנש בן לוי לא קאי על בן לוי נאמר ביבמות פרק "החולץ" (מת, ב) גבי "הלוך עבד מן הגוי מגלגל עמו מן הקשה: אף לאי זה הפסק פסק רבינו שלמה כרב חנינן בן יונו, אם כי דהאך נתייר איסור הנאה היינו משום שאין בו אפילו כוונת מגע, ואם כי גרים בזמן הזה שמרונים ניסוך מדיכא דליכא כוונה כלל, כדפרישית לעיל גבי רישא דלוליאב לפירושו רבינו יצחק ואף לאי סתם יינם בהנאה, כי אם למוכרו לאותו גוי עצמו, כדאמר רב אשי לקמן לאותו גוי לגרים כמו שזיה מוכרו לצורך עצמו. והעיר רבינו תם על רבינו מאיר אביו ופישט המנהג להחזיר, והנך לישראל שיהו שוגגים ואל יהו מידרין. ומכל מקום לסמן סוף, ואפילו אם נדמוהו למדרו ביד – שרי לרבנן דאמרי ימכר, ועד כאן לא אסר רבי יוחנן לעבודה זרה, אבל בזמן הזה – אפילו משכשכ דיכא ניסוך, ואפילו רבי נתן מודה לאור להחזיר! ויש לומר: דלא רואי ליה עלה דמטבחים, וכיון דהשתא לא הוו מטבחים דרבא שדר קורבנא לבר ששך ביום אידו, אמנן: קים לי בגויה דלא פלח לעבודה זרה, ולחזו דלא אולו ומודו, כי ודאי מתחלה לא גזרו עליהם. מידו קשיא: סתם יינם היאך לומר: דמאי דגזרו סתם יינם לאסור בהנאה יותר מפתם ושמןם – היינו משום דשכידי כפתם ושמןם או כבישולי גוים, לאסור בשתיה ולא בהנאה. והמחזיק תבא עליו ברכה. **אימלע**

לשנים, והא קא משמע לן – דבר זה באה הברייתא להשמיענו, 33
 שדין העבדים הוא דומיא – דומה לדינם דבני שפחות, מה בני 34
 שפחות דווקא גדולים הוא דעושיין יין נסך, אבל קטנים אין עושיין יין 35
 נסך, כיון שגדלו בבית ישראל ואינם בקיאים בטיב עבודת כוכבים 36
 ומשמשיה, אף עבדים שניקנו מעובדי כוכבים נמי – גם כן, רק 37
 גדולים עושיין יין נסך במגעם, אבל קטנים אין עושיין יין נסך, אף 38
 שדינם כעובדי כוכבים, ובאה הברייתא לאפוקי – להוציא מדין 39
 וסברתו דרב, דאמר רב, אפילו תינזק בן יומא של עובדי כוכבים 40
 עושה יין נסך במגעו, קא משמע לן – השמיעה לנו הברייתא דלא, 41
 אלא רק גדולים אוסרים את היין. 42
 הגמרא מביאה מעשה בענין מגע עובד כוכבים ביין: הווא עובדא 43
 דהוה בפתחא – מעשה שהיה בעיר מחווא, אתא עובד כוכבים עייל 44
 להנותא דישיראל – שבא עובד כוכבים ונכנס לחנות של ישראל, 45
 אמר להו – שאל אותם העובד כוכבים, אית לכו חמרא לזבוגי – 46
 האם יש לכם יין למכור. אמרו ליה הישראלים שהיו בחנות, לא – 47
 אין לנו יין למכירה. הוה יתיב חמרא בדרווא – היה מונח שם יין 48
 בתוך דלי, שדי ביה ידיה, שיכשך ביה – הטיל העובד כוכבים את 49
 ידיו בתוך היין ושכשך בו את ידיו, אמר להו העובד כוכבים 50
 בתמיהה, האי לאו חמרא הוא – האם אין זה יין. שקליה האיך 51
 ברייתיה – נטל הישראל את אותו יין כבעסו על העובד כוכבים, 52
 שדיה לזנא – והשליכו לחבית שהיתה מלאה יין, כאומר לעובד 53
 כוכבים שלא ישתה ממנו. 54
 נחלקו האמוראים בדין של היין: שרייה רבא לזבוגי לעובדי כוכבים 55
 – רבא התיר למוכרו לעובדי כוכבים, כיון שסבר שיין זה שנגע בו 56
 העובד כוכבים שלא בכונת ניוסוך נאסר רק בשתיה ולא בהנאה, 57
 ודמיו מותרים. אפליג עליה – נחלקו עליו רב הונא בר חיננא ורב 58
 הונא בריה דרב נחמן, ואסרו את היין. נפקי שיפורי דרבא ושרי – 59
 יצאו שופרות של הכרזה מבית מדרשו של רבא להכריזו שהיין 60
 מותר בהנאה, ונפקי שיפורי – ויצאו שופרות של הכרזה מבית 61
 מדרשו דרב הונא בר חיננא ורב הונא בר רב נחמן, ואסרי – 62
 והכריזו שהיין אסור אפילו בהנאה. 63

בשוק קמא, כיון שגזרו עליהם שיהיו כוכבים לכל דבר, ואמרי לה – 1
 ויש אומרים שרוקן ומדרסן מהור, כיון שעבד שמל ולא טבל הוא 2
 דבר שאינו מצוי, ולא גזרו בו חכמים. יינן – אם נגעו אותם עבדים 3
 ביין, אם הם גדולים, עושיין יין נסך במגעם, ואם הם קטנים, אין 4
 עושיין יין נסך במגעם. ואילו תן גדולים ואילו תן קטנים, גדולים הם 5
 אותם שיודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה, וקטנים הם אותם 6
 שאין יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה. מסיים רבה את 7
 קשייתו: קתני מיתה – מבואר מכל מקום בברייתא, שאם מלו ולא 8
 טבלו, אין – אכן מגעם ביין אוסרו, אבל מלו וטבלו, לא – אין מגעם 9
 אוסר, ושלא כדברי רב נחמן בשם שמואל, שאף אחר שמלו וטבלו 10
 מגעם ביין אוסרו, עד שתשקע עבודת כוכבים מפיהם. 11
 מתרצת הגמרא: תרנמה – יש לפרש דיוק זה, שאם מלו וטבלו אין 12
 מגעם ביין אוסרו, אבני שפחות, שכיון שגדלו בבית ישראל, וכבר 13
 מלו וטבלו, אין מגעם ביין אוסר. אבל עבדים שניקנו מעובדי 14
 כוכבים, כיון שהם יודעים בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה, אפילו 15
 אם מלו וטבלו מגעם ביין אוסרו, עד שתשקע עבודת כוכבים 16
 מפיהם. 17
 חזרת הגמרא ומקשה: הא – הרי לשון 'וכן בני השפחות' קתני 18
 בברייתא, ומשמע שדינם שוה. מתרצת הגמרא: לשון 'וכן' נאמרה 19
 ארזון ומדרסון, שלגבי טומאתם כוכבים הושוו בני השפחות לעבדים 20
 שניקנו מעובדי כוכבים, אך לגבי איסור יינם אינם דומים, וכדברי 21
 שמואל. 22
 ממשכה הגמרא ומקשה: הניחא – תירץ זה מובן למאן דאמר 23
 שרוקן ומדרסן קמא, שבוה הוצרכה הברייתא להשמיע שהושוו 24
 בני השפחות לעבדים שניקנו מעובדי כוכבים, אלא למאן דאמר 25
 בברייתא שרוקן ומדרסן מהור, מאי איתא למימר – כיצד תבואר 26
 הברייתא, והרי כיון שעבדים שניקנו מעובדי כוכבים אינם 27
 מטמאים, הגם שמעולם לא היו ברשות ישראל, כל שכן שבני 28
 השפחות אינם מטמאים, ומדוע הוצרכה הברייתא להשמיענו 29
 זאת. 30
 מתרצת הגמרא: אמנם כוונת הברייתא לדמותם זה לזה, אך לא 31
 לענין אופן שמלו וטבלו, אלא לענין זה שיש חילוק בין גדולים 32

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אדר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

הפי"נ שלו בעתו נתקבל ונקרא על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע.

ועל של עתה באתי, והיינו שע"פ הידיעות המתקבלות מ... וכן מהנוסעים הנה כנראה שאינו מסודר כלל בענין בריאות הגוף, אשר במילא אי אפשר שלא ישפיע זה גם על בריאות הנפש, וכידוע מאמר הרב המגיד לבנו הר"א המלאך, אז א קליינע לעכעלע אין גוף גורם א גרויסע לאך אין דער נשמה, והוא גי"כ פסק בנגלה וכמ"ש הרמב"ם הלכות דיעות ריש פרק ד', היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא. וחבל על הזמן על הוויכוח בדבר הפשוט, ובמילא אם לקולי ישמע, הרי ישמור על בריאותו פשוט כפשוטו בעיני אכילה ושת"י ושינה וכו' אשר עי"ז טוב יהי' לו גם ברוחניות. וכבר ידוע מאמר הבעש"ט על הפסוק כי תראה חמור שונאך גוי' עזוב תעזוב עמו.

בטח יאשר קבלת מכתבי זה ויודיע מה בדעתו לעשות בכל הנ"ל. וכן יודיע מפעולותיו הטובות בהישיבה בפרט ובעניני חב"ד בכלל.

בברכה לחג פסח כשר ושמוח לו ולכל ב"ב שיי.

ממשיך רבא ומביא את קושיות אביי. **מְתִינָא** – והברייתא שממנה
הקשה על דברי היא התוספתא **ד'אֲנִינְדִּימִים'** – ממונים במצות
המלך על שמירת מידות היין העומד למכירה, וכך שנינו בה (פ"ח
ה"ב, ע"ב) **בִּזְבִּיבִים** הממונה על בדיקת היין, ש'לצורך בדיקת היין
קָנָה בְּמִינָקָה – נָקַב חור בכיסוי חבית של יין בקנה חלול, שעל ידו
הוא 'יונק' ומרצץ את היין בפיו מן החבית, וְהֶעֱלָה אותו עד פיו, כדי
לטעום את היין אם מזוג הוא כראוי ולא שיקר בו המוכר על ידי
שמהלו במים רבים, אִי שֶׁמַּעַם לצורך כך יין מן הַבֹּס שנטל בה יין
מן החבית, וְהֶחֱזִיר – החזיר הנכרי את היין לְחִבִּית, ונמצא שנגע
בין שבחבית. כאופן זֶה הָיָה מַעֲשֵׂה, וְאֶסְרוּהוּ חכמים ליין. מֵאֵי –
מה כוונת הברייתא שאסרוהו ליין, האם לֹא בְּהִנָּא, ושלא
כדברך שהתרת יין שנגע בו נכרי שלא לשם ניסוך. והשיב רבא
לאביי, לֹא – אין כוונת הברייתא שאסרוהו חכמים בהנאה, אלא
אסרוהו רק בְּשִׁתְיָהּ.
הקשה לו אביי: אִי הָיָי – אם כך כדברך שאסרוהו רק בשתיה,
מדוע נקטה הברייתא לשון 'אסרוהו' שמשמע שאסרוהו לגמרי,
לִיתְנִי – היה לה לשנות 'אֶסְרֵה' שמשמעו שמוותר בהנאה, בְּדִקְתָּנִי
בְּסִיפָא של אותה ברייתא, חָרַם – אדם משוגע ובעל מריבות,
העושה דברים שלא בכוונה עֹבֵד בִּזְבִּיבִים שְׁהוֹשִׁיט יָדוֹ לְחִבִּית
ליטול מהמשקה שהיה בה, וּבְכִסּוֹר הוא שחבית שֶׁל שֶׁמֶן הִיא,
וְנִמְצְאָה שהיא שֶׁל יָיִן, ונמצא שנגע ביין. כאופן זֶה הָיָה מַעֲשֵׂה,
וְאֶסְרוּ חכמים שהיין יִמָּכֵר, משום שמוותר הוא בהנאה, כיון שלא
התכוין הנכרי לגיע כלל ביין אלא בשמן, ואם אף ברישא כוונת
הברייתא שיש שנגע בו נכרי בכוונת מגע ולא התכוין לנסך, אסור
רק בשתיה ומוותר בהנאה, היה לה לומר 'מכר' כפי שאמרה
בסיפא. אלא ודאי כוונתה בלשון 'אסרוהו' שאסרוהו חכמים ליין
אף בהנאה, כיון שחוששים שמא התכוין לנסך.
מסיימת הגמרא: תִּיּוֹבָתָא דְרַבְּכָא – הדין האמור בברייתא זו הוא
פירכא לדברי רבא, שיש שנגע בו נכרי שלא לשם ניסוך מותר
בהנאה. מסיקה הגמרא, תִּיּוֹבָתָא – אכן פירכא היא, ונדחו דבריו.
הגמרא מביאה מעשה אחר לגבי מגע נכרי ביין שלא לשם ניסוך:
רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן אֲבִינָה וְרַבִּי יוֹסִי בֶן נְהוֹרָאִי, הָווּ יָתְבוּ וְקָא שְׂתוּ חֲמֵרָא
– ישבו יחד ושתו יין, וְאֵתָא הָהוּא נִכְרָא – עבר אדם בסמוך אליהם,
וְאֶסְרוּ לֵיהּ תָא אֲשֶׁקִּינָן – בא והשקה אותנו ביין, וכך עשה. לְבִתָּה
דְרַבְּכָא לְבָבָא – לאחר שמוזג אותו אדם את היין לכוסותיהם, אִינְלָאִי
מִלְּתָא דְעוֹבֵד בִּזְבִּיבִים הוּא – נתגלה הדבר שהוא נכרי, ונחלקו
חכמים בדין היין, חָד – אחד מהם אָסַר את היין אֶפְּסִילוֹ בְּהִנָּא, וְחָד
שְׂרִי – ואחד מהם התירו אֶפְּסִילוֹ בְּשִׁתְיָהּ.
הגמרא מבארת את סברות המחלוקת בזה: אָסַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי,
מֵאֵי דְאָסַר שְׂפִיר אָסַר – מי שאסר יפה אסר, וּמֵאֵי דְשְׂפִיר שְׂפִיר
– ואף מי שהתיר יפה התיר, כיון שלכל אחד מהם יש ביאור טוב
למה שפסק. וביאור הדבר, מֵאֵי דְאָסַר

הגמרא מביאה מעשה בשאלה זו: אִיקָלַע – הודמן רב הונא בְּרִיה
דְרַב נְחֻמִּין לְמַחְזָא, עירו של רבא, אָמַר לֵיהּ רַבָּא לְרַב אֱלִיָּקִים
שְׁמַעִיה – שמשון, כששמע על ביאת רב הונא לעירו, מְרוֹק (מרוק)
גָּלִי – סגור דלת ביתו, לֹא נִתְּוּ אִינְשֵׁי דְנִימְרִיד – כדי שלא יבואו
אנשים לטורדני, וכוונתו היתה לרב הונא, שלא יבוא ויקשה על
שיטתו. ואף על פי כן עָל לְנִפְיָה – נכנס רב הונא אצל רבא. אָמַר
לֵיהּ רַב הונא לרבא, כִּי הָאִי נְוִינָא מֵאֵי – מה ההלכה באופן זה,
ששכשך נכרי ידו בין של ישראל שלא בכוונה לנסך. אָמַר לֵיהּ
רבא, הֵינָּה אֶסְרוּ אֶפְּסִילוֹ בְּהִנָּא, והיינו כיון שחזר בו רבא מהוראתו
הראשונה, וכפי שיבואר להלן.
שאל אותו רב הונא, וְהָא מַר הוּא דְאָמַר – והלא אתה אמרת (ולעיל
נ"ב), שֶׁאִם שִׁכְשַׁךְ הנכרי את ידו ביין כדי להראות שיש שם יין ולא
לשם ניסוכו, אֵין עוֹשֶׂה אותו בכך יֵין נִסָּךְ, והתרת אותו בהנאה על
ידי מכירתו לנכרי, וכיצד הֵנָּה אומר עתה שאסור אף בהנאה.
כיון שלא רצה רבא לומר לו בפירוש שחזר בו מהוראתו, השיב לו
רבא כך, אִמַּר דְאָמַרִי אֵנָּה – אימתי אמרתי שאם שיכשך הנכרי
ביין מותר הוא בהנאה, היינו שמוותר ליהנות מדמי שאר היין
שבחבית לאחר שמוכרו לנכרי, לְבַר מְדַמִּיָּה דְהָהוּא חֲמֵרָא – חוץ
מדמי אותו יין המשוכשך שנתערב ביין שבחבית, אף שמוותר
ליהנות גם מְדַמִּי דְהָהוּא חֲמֵרָא – מדמי אותו יין המשוכשך, מִי
אָמַר – וכי אמרתי כך, הרי ודאי שאסור ליהנות מהם כפי
שאמרתי לך עתה. אמנם לפי האמת בתחילה הורה רבא שכל היין
מותר, ועתה חזר בו.
הגמרא מביאה מעשה שהיה לפני המעשה הקודם, ובו הקשה
אביי לרבא כמה קושיות והפריך את דבריו, ולכן חזר בו רבא
כמבואר: אָמַר רַבָּא, כִּי אֵתָאִי – כשבאתי לעיר פּוֹמְבִידִיתָא, אֶקְפֵּן
נְחֻמִּי – הקיפני אביי בקושיות מִשְׁמַעֲתָתָא וּמִתְנִיתָא – מדברי
אמוראים ומברייתא, שבהם מבואר דְאָסִיר – שיש לאסור את כל
היין שבחבית שנתערב בה היין המשוכשך, ושלא כדברי.
מפרש רבא את קושיותיו של אביי: שְׁמַעֲתָתָא – מאמרי האמוראים
שמהם הקשה הם, דְהָהוּא עוֹבֵדָא דְהָיָה בְּהִנָּדְעָא – שהיה מעשה
בנהדרעא, ששכשך נכרי ידו ביין של ישראל שלא לשם ניסוך,
וְאָסַר שְׁמוּאֵל את היין בהנאה. וכן היה מעשה כזה בְּמִבְרִיָא, וְאָסַר
רַבִּי יוֹחָנָן את היין בהנאה. ושלא כדברי רבא שהתירו בהנאה.
וְאָמַרִי לֵיהּ – והשבתי לו על קושיות אלו, ששמואל ורבי יוחנן לא
אסרו לבני עירם את היין מעיקר הדין, אלא לְפִי שְׂאִינָן בְּנֵי תוֹרָה,
ואינם בקיאים בהלכות, ואם יתירו להם יין זה יבואו לנהוג היתר
גם ביין ששכשך בו נכרי לשם ניסוך. וְאָמַר לִי, ולדברך, וכי רק
אנשי מִבְּרִיָא וְנִתְרַדְעָא אֵינָן בְּנֵי תוֹרָה, ואילו דְמַחְזָא – אנשי העיר
מחזא ששאלוך שאלה זו הם בְּנֵי תוֹרָה שאפשר להתיר להם,
בתמיהה, וכיון שאין חילוק ביניהם היה לך לאסור, כפי שאסרו
שמואל ורבי יוחנן.

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אדר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...נהניתי ממ"ש במכתבו ע"ד השתתפותו בעסקנות חב"ד וידוע פסק ר"ל דמעלין בקדש (אשר

לדעת כמה פוסקים הוא מן התורה. ואפי' לדעת אלו שזהו מדרבנן, וכן הוא גס דעת רבנו (בשו"ע או"ח

סי' לד, ס"ט), הנה הרי טובים דודיך מיין וכדור"ל).

ברכה לבריאיות הנכונה ולפורים שמח.

הַפִּירְשִׁי: כֹּהוּ שֶׁל גִּי, כְּגוֹן דְּמוּרִיק אֲרוּקִי, הַכִּיר
בו שְׁהוּא יין – אִסוּר בְּהִנָּה מְדַרְבֵּי יוֹחֵן בן אֲרָא,
אֲלֵמָא בְּחֻדָּא עֹבְדָא אֲרָא, מְשַׁעַם כְּחוּ וְיֵא
מְשׁוּם חֲשֵׁד מְגוּלָּה, אֲרָא (א) מְנִי גִי אֲרָא
יִשְׂרָאֵל אֲכֹבָא – חֲמָרָא אֲסוּר, פִּירֵשׁ הֶקְנוּסְרַס:
אִסוּר אֲדָא בְּהִנָּה, מִיִּדִּי דְּהוּהָ אִיין שְׁמָנוּ גִי.
וְעַד, אֲדִירְבָּה, בְּבִי הָאִי גִוְנָא עַל יְדֵי הִרְקָא הָיוּ
מְנַסְכִּין, שְׁחִיז מְעַרְיין יִין לְסַפְלִיטוֹ יִישׁ לִזְמֹר: מִמָּה
שְׁהוּרָצִי לִפְרֵשׁ גִּנֵּעַ – הִיטִנוּ לֵאסוּר אָף מָה
בְּשַׁפְּתֵינָא עַל עֵירֵה עֵרִיין, דְּהָא אֲמַרְיִין לִקְמָן
(עב, ב) גְּבִי גִי הַמְעַרָה: דְּנִפִּיק לְבָרָא דְּמִנָּא גִירו
בִּיה רִבְנָן, דְּגוּאִי דְּמִנָּא לֹא גִירו בְּרִבְנָן. וְרִבְנֵי
יִצְחָק פִּירֵשׁ: וְנִסְכֵּיהּ – שְׁהִרְיָק בְּכוּתֵן נִסְיָן.
וְהָא גִּנֵּעַ בִּיה בְּנִטְלָא דְּהוּהָ לִיה מְנֵעַ גִּי שְׁלֹא
בְּכוּתֵהּ אֲסוּר – תִּימָה: אִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בן לֹוי אִסַּר
לֹה כְּשִׁמְוָלָא דְּשִׁרֵּי תִירֹק בן יוֹמָא אֲדָא בְּשִׁתְּיָה, אֲב
דָּהּ הוּא רִיבָא דְּמִנָּא גִירו שְׁלֹא בְּכוּתֵהּ וְאִפִּילוּ בִּידֵי
דְּהָא לְעִיל מְדָמִי לִהְיוֹת לִישַׁנָּא דָּלֵא גִרִּיס "דִּישָׁא
לְדוּלִיבָא", וְאֵם בן מֵאִי קָא פִּרְרִי? דְּהָא שְׁלֹא
בְּכוּתֵהּ דְּהָא, שְׁהִידָא סְבוּר שְׁהוּא שִׁירְבָּא! וְיֵשׁ
לִזְמֹר: לְדַעֲלִי כִי פִרְכִּי לִיה לִרְב מְתִינֵק בן יוֹמָא –
בְּשֵׁל כֶּשֶׁן קַפְרִינָן, מְדֹאסָא בְּתִינֵק דֹּאִינוּ רַב
כוּתֵהּ כָּלֵל – כֹּל שֶׁכֶּן יִסְרָאֵל מְנֵעַ גִּירו שְׁלֹא
בְּכוּתֵהּ, שְׁחִירֵי רַב כוּתֵהּ הוּא וְיִכּוֹל לִבָּא לִיְדֵי
נִסְיָן. אֲבָל דְּהָא מְנֵעַ גִּירוֹל חֲמוּר וְאִפִּילוּ שְׁלֹא
בְּכוּתֵהּ לִיאסֵר בְּשִׁתְּיָה וְאִפִּילוּ לְשִׁמְוָלָא.
שְׁמַסְכּוֹ – שְׁמָנוּ גִי לִחְתֵּקוּ בְּשִׁתְּיָה, אִסוּר אָף
בְּהִנָּה וְאָף עַל גִּב דָּב גִּנֵּעַ, מְשׁוּם "חֲרָבָא
עֵבִירָה, דְּהָאֲמַרְיִין: יִלָּךְ לָךְ אֲמַרְיִין יוֹסֵר". מִיְּהוּ
מִצָּנָא בְּפִירְדוּס אֲדִירִים שֶׁל רִשִׁי! אִסוּר בְּשִׁתְּיָה

מימר אָמַר: סֶלֶקא דַּעֲתִיָּה דִּרְבֵּנָן כִּי הֲנִי שִׁיבְרָא קֹא שְׁתוּ? אֵלֶּא וְדֹא הֲנִי חֲמָרָא הוּא, וְנִסְכִּיָּה; מֵאַן דִּשְׁרִי שְׁפִיר שְׂרִי, מִימַר אָמַר: סֶלֶקא דַּעֲתֵּךְ דִּרְבֵּנָן כִּי הֲנִי חֲמָרָא קֹא שְׁתוּ, וְאָמַר לִיה לְדִידִי "תֵּא אֲשִׁקִּינָ?" אֵלֶּא וְדֹא שִׁיבְרָא הוּא קֹא שְׁתוּ, וְלֹא נִסְכִּיָּה - וְהָא קֹא חֲוִי! - בְּלִילְיָא. - וְהָא קֹא מֵרַח לִיה! - בְּחִדְתָּא. - וְהָא קֹא נִנֵּעַ בִּיה בְּנִמְלֵא, וְהָוָה לִיה מִנֵּעַ גּוֹי שְׁלֵא בְּכוּנָה וְאִסּוּר! - לֹא צְרִיכָא דְקָא מוֹרִיק אֹדוּקִי, וְהָוָה לִיה בְּחוּ שְׁלֵא בְּכוּנָה, וְכָל בְּחוּ שְׁלֵא בְּכוּנָה לֹא גִזְרִי בִיה רַבָּנָן. בְּעָא מִינִיה רַבִּי אָסִי מִרְבִּי יוֹחָנָן: יוֹן שְׁמִסְכּוֹ גּוֹי, מֵהוּ? אָמַר לִיה, וְאִימָא: "מִזְגּוֹ!" אָמַר לִיה, אָנָּא בְּדַרְכֵּתִּיב קֹאמִינָא: "טְבַחְהָ טְבַחְהָ מִסְכָּה יִינָה". אָמַר לִיה: לִשּׁוֹן תּוֹרָה לַעֲצֻמָּה, לִשּׁוֹן חֲקָמִים לַעֲצֻמּוֹ - מֵאִי? אָמַר לִיה: אִסּוּר, מִשּׁוּם "לֶךְ לָךְ, אֲמָרִין גִּזְרָא, סְחוּר סְחוּר, לְכִרְמָא לֹא תִקְרֹב". רַבִּי יִרְמְיָה אִיקְלַע לְסַבְתָּא, חָזָא חֲמָרָא דְמוֹנֵי גּוֹי וְאִשְׁתִּי יִשְׂרָאֵל מִינִיה, וְאָסַר לָהּ, מִשּׁוּם "לֶךְ לָךְ, אֲמָרִין גִּזְרָא, סְחוּר סְחוּר, לְכִרְמָא לֹא תִקְרֹב". אֲתַמָּה נָמִי: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַרִי לָהּ אָמַר

¹ רבי אסי אמר רבי יוחנן: בין שמענו גוי - אסור, משום "לֹדֶךָ, אֲמִרְוֶנּוּ יוֹדֵא, סְחוֹר סְחוֹר, לִכְרָמָא
² לֹא תִקְרָב". ריש לקיש איקלע לבצרה, הוא ישראל דקאכלי פורי דלא מעשרי ואסר להו, הוא
³ מציא דקנדי להו גוים ונשתו ישראל ואסר להו. אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה: אדמקטוריד
⁴ עלך זיל תדר, בצר לאו היינו בצרה, ומים של רבים אין נאסרין. רבי יוחנן למעמיה,

דאמר

משום החרקת עבירה, אבל בהנאה ודאי לא מיתסר, דלא עדיף מנגיעה על ידי דבר אחר שלא בכוחו, כי ההוא דנגע ברישא דלוליבא (עבודה זרה ו, א). וגם רבינו חם כתב: דכל "לך" לא אסרינן בהנאה. והבי נמי דאמרינן בסמוך: צא והברו על יגום משום יין נסך, אלמא קנס הוא דקניס ליה משום "לך לך אמרינן". ובסמוך: הוא חמרא דמגוי גוים ושתי ישראל ואסר ליה, נפרש: ואסור אף בהנאה מטעם קנס דפרשיית. ואף על גב דלא מפרש ליה בהדיא מכל מקום הכי הוא, מידי דהוה אמאי דסגוי גוים ושתי ישראל, דאסר ליה בהנאה משום עבודה זרה. **כריתבי** קאמינא מיסב יינה – ואף על גב דכתיבי נמי (שיר השירים ו) "אל יחסר תמזג" – ההיא מוזגיב בין עצמו, אבל מסיבה הוא תיקון מיס ביין. **כתב** הרב רבינו יצחק אור יונע: בזמן הזה, ויש ששכנש ביני ישראל – מותר למכור לגויים, דלא בקאי בשכשוכן דפרשיית לעיל, אבל בשתייה אסור. ודוקא אצל נאכל ליה להכעיס ליה ולחפסי. ואצל אכל אי חותין לתעיהו דהוה שונע בינו של ישראל כן להכעיסו ולחפסיו – ההוא שר אפילו בשתייה. דכתיבי: גוונא לא גזרו בהו, והכינא דוק ליה הגוי החפץ לנאכל ביה להכעיס, ואפילו אויל מיניה, כגון שתפס בו – מותר בשתייה. וכן איתא בתשובות בר היי בר נחשון גאון ובפסקי יוצאין ביצחק בן אשר, וכן מוכח הסוגיא. קרוב הדבר בעיני דאפילו אם גזר הגוי בידו להכעיס מותר בשתייה. וכן כתב בתשובה: פעם אחת היה ברור של ישראל מלא יין ובא אנס אחד ותתן ידו לתוכו להכעיס, והיה שם וקן אחד ירא שמים שסופו נהרג על קידוש השם בעוונותיו הרבים, ושמענו שלקח מן היין כבלי ושתה ממנו בפני האנס כדי שלא ידא גריל לעשות כן לישראל אחר. ער כאן לשון הרב רבינו יצחק, **ארמקטור** עליך זיל דור – פירש הקונטרס: בעוד שבגדיך עליך חזר אצלם וחתר להם, אמר תשהה אפילו לנחם מידה הרחוק. ויפה כוחו, דאין לפרש: שלא תפסיד בגדיך בהוראתך, דבשביל שטעית תצטרך לשלם כדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (ז, א). דהא מוקמינן ליה חתם בנשא ותתן ביד. ועוד, דהא רבי שמעון בן לקיש מומחה לבית דין היה ופטור מלשום – **בצר** לא דמיא ביה צרה – דהא רבינו רבי שמעון בן לקיש בפרק (קמא) ושני דמכות (יב, א): שלש טעיות עתיד שר של רומי לעשות, כי, סבבר שיהיה להכריז בצרזר אוהו גולה לבשרו. מלשום ייחוק, דסבר אימור דבער לאו הייתי בצרה – אז הוהא כי גם בטעות זה יטעה שר של רומי. בער לאו הייתי בצרה, פירוש: אלא חוצה לארץ היא ואינה חייבת במעשר, ולכן חזקוקי רבי יוחנן לחתיה להם. ומשמע מהבא (דחזין לארץ) לא מדיחייב במעשר. וכן משמע בפרק קמא דחולין (ו, ב) גבי רבי מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן, והתיר רבי בית שאן כולה על ידו משום דהוה סבר דבית שאן מחוץ לארץ היא. וקשה: דאילו בכל שאר התלמוד משמע דחזין לארץ חייבת במעשר, דקאמר בבבביות בפרק "עד כמה" (כו, א) ובפרק קמא דביצה (ט, א): תרומת חזין לארץ אוכל חזולק ואחר כך מפרשי, וכן רבה מבטיל לה ברוז ואביל לה בימי טומאתו, וקאמר נמי להם: רב טובי היה ליה בובא דחמרא דתרומה, ובפרק "בנות כותים" (נדה לב, א) מעשה היה בפומבדיתא והטבילה קודם לאמא! ויש רוצים לומר דהני מילי בדגן תירוש ויצהר, דבארץ גופה מדיחייב כן הותרה ולכן בחזין לארץ גזרו רבנן, אבל בשמעתין קמא דחולין (ו, ב) מיידי במעשר ירק, דאפילו נמי לאו גבי מדיחייב אלא מדרבנן, ולכן בחזין לארץ לא גזרו. לא נודיא. דהא גבי צלץ נמי דלא מדיחייב בארץ אלא מדרבנן, (כיצר מוכרח"ל (ברכות לו, א) דדיחייב אף בחזין לארץ, דקאמר בצלץ של ערלה בחזין לארץ ורק האבותיו ואוכל הקהתיסין. וינמא דהרב לכה עקבאן אי אשמעינא הלכה כרבי שקיבא הוא אמנא אפילו בארץ כו, רבי אשמעינא כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחזין לארץ! אי אשמעינא הכי הוה אמנא הכי הוה אמנא גבי מעשר דבארץ גופה דרבנן, אבל גבי ערלה כו, ועוד אמרינן בפרק קמא דביצה (יב, ב): מוללץ מלילות ומפרסין בקטניות ביום טוב, אם כן מצינו תרומה שזכא בהרמתה. אלמא בקטניות שהוא כשאר פירות מצינו תרומה בחזין לארץ! ותיחזי רבינו חם: דהבא ובפרק קמא דחולין מיידי בדמאי, כדנתן במסכת דמאי (פרק א משנה ג): מכידי ולהלן פטור מן דמאי, ודמאי הקילו. ואם האמור: הוא דנתן (דמאי) פרק ב משנה א: אלו דברים מתעשרים דמאי בכל מקום – הדיבילה דחמרים דחורבים והאורז והכמון, ואם כן לימא ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: דהני פירות אסרי ליה ויש לומר: דרבי יוחנן היה יודע שלא אסר באותן פירות דמאי. מיהו

עבודה זרה דף נח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רכא

מִימְרָא אִמְרַ - ודאי חשב אותו נכרי בליבו, סָלְקָא דַּעְתָּיה דְּרַבְנָן בִּי
הֲנִי, שִׁיבְרָא קָא שְׁתוּ - וכי יעלה על הדעת שרבנים חשובים כאלו
שותים שיכר, שהוא משקה פשוט, אֵלָא וְדָאִי הָאִי חֲמָרָא הוּא -
בודאי זהו יין, וְנִסְבִּיחָא - והתכוין לנסכו, ולכן היין אסור אפילו
בהנאה.
וְכַאֲדָן דְּשָׁרִי שְׁפִיר שְׁרִי - ואף למתיר יש סברא טובה המסייעת לו,
מִימְרָא אִמְרַ - ודאי חשב הנכרי בליבו, סָלְקָא דַּעְתָּיה דְּרַבְנָן בִּי הֲנִי
חֲמָרָא קָא שְׁתוּ, וְאִמְרוּ לִי לְדִידִי תָּמָא אֲשַׁקֵּינָן - והרי יעלה על הדעת
שרבנים חשובים אלו המקפידים במצוות ישתו יין, ויבקשו ממני
למוזגם לו, והרי הדבר אסור עליהם, אֵלָא וְדָאִי שִׁיבְרָא הוּא דְקָא
שְׁתוּ - ודאי הם שותים שיכר, שאינו נאסר במגע עובד כוכבים,
וְלֹא נִסְבִּיחָא - ומסתבר שלא ניסכו.
הגמרא מקשה על ביאור זה במחלוקתם. מקשה הגמרא: כיצד
אפשר לומר שהמחלוקת ביניהם היתה האם סבר העובד כוכבים
שזהו יין או שזהו שיכר, וְהָאִי קָא חֲזִי - והרי בשעה שמוזג להם
בודאי ראה מה הוא מוזג, וידע שזהו יין, והתכוין לנסכו. מתרצת
הגמרא: מעשה זה אירע בְּלִילְיָא - בלילה, בזמן שאינו יכול לראות
אם זהו יין או שיכר.
ממשיכה הגמרא ומקשה: וְהָאִי קָא מִרְחָ לִיה - והרי בודאי הריח
העובד כוכבים את ריחו, וידע שהוא יין. מתרצת הגמרא: בְּחִדְתָּא
- היה זה יין חדש, שעדיין אין לו ריח כלל.
מקשה הגמרא: וְהָאִי קָא נִנְעָ בִּיה בְּנִמְלָא - והרי בעת שהוציא את
היין מהתבית בכלי, נגע העובד כוכבים ביין על ידי אותו כלי, ואף
אם לא התכוין לניסוך, ואפילו לא ידע כלל שזהו יין, הרי תָּהִי לִיה
- הרי זה מַנְעַ עֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׁלֹא בְּכוּוּנָה, וְאִסּוּר, וכיצד התירו אחד
מהם אפילו בשתיה.
מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא - לא הוצרך להאמר דין זה אלא
באופן דְּקָא מוֹרִיק אוֹדוּקִי - ששפך מהחבית לתוך כוסותיהם, ולא
נגע ביין אפילו על ידי כלי, וְהָהִי לִיה בָּחוּ שְׁלֹא בְּכוּוּנָה - הרי זו
נגיעה ביין על ידי 'בחו' של העובד כוכבים בלבד, וללא כוונת
ניסוך שהרי לא ידע שזהו יין, ובל נגיעת בָּחוּ שְׁלֹא בְּכוּוּנָה, לֹא נִזְוִי
בִּיה רַבְנָן איסור כלל, ומותר אפילו בשתיה. ואמנם החולק סבר
שיש לחשוש שמא תוך כדי הורקת היין נגע העובד כוכבים ביין,
ללא שהחכמים נתנו ליבם לכך, שהרי באותו זמן סברו שהוא
יהודי, ולכן אסרו בשתיה.
הגמרא דנה ביין שנמוג על ידי עובד כוכבים: בְּעָא מִינֵיהּ - שאלו
רַבִּי אִסִּי מִרְבִּי יוֹחָנָן, יִין שְׁמִיכְכוּ עֹבֵד כּוֹכְבִּים, כלומר, יין של
ישראל, שמזג עובד כוכבים לתוכו מים כדי לתקנו שיהא ראוי
לשתיה, מָהוּ - מה דינו, האם נאסר בכך היין, כיון שהטלת המים
ליין נחשבת כנגיעה על ידי כוחו, או שלא אסרו נגיעה כזו.
לפני שהשיב לו רבי יוחנן, דן עמו על נוסח שאלתו: אִמְרַ לִיה רבי
יוחנן לרבי אסי, מדוע אתה נוקט לשון 'מסכו', וְאִימָא - אמור לשון

מִימְרָא/ שזו לשון שרגילים בה יותר. אִמְרַ לִיה רבי אסי, אִמָּא בְּרַבְרָתִיב
קְאָמִינָא - אני נקטתי את לשון הפסוק במשלי (ט ב) 'מִבְּחָה מִבְּחָה
מִסִּבָּה יִינָה'. אִמְרַ לִיה רבי יוחנן, לְשׁוֹן תּוֹרָה לְעִצְמָה לְשׁוֹן חֲכָמִים
לְעִצְמוֹ, והיה לך לשאול בלשון שמדברים בו החכמים, שאומרים
מ'זוגה' ולא 'מסיכה'.
אמר לו רבי אסי: מכל מקום מָאִי - מה הדין בשאלתי. אִמְרַ לִיה
רבי יוחנן, היין אִסּוּר בשתיה, אך לא מעיקר הדין, שהרי זו נגיעה
שעל ידי כוחו, אלא אסרוה מְשׁוּם 'לָךְ לָךְ אִמְרִין נִזְרָא, סְחוּר סְחוּר,
לְבָרְמָא לֹא תִקְרַב' - אומרים לנזיר 'לך סביב לכרם ואל תתקרב
אליו', כלומר, כמו שהתורה הזהירה את הנזיר רק שלא ישתה יין,
ואנו מוסיפים ומהדירים אותו שלא יתקרב כלל לכרם, אלא ילך
סביב סביב לו, כדי שלא יבוא להכשל באיסורי נזירותו, כך הזהירו
חכמים את האדם שיתרחק הרבה משתיית יינו של העובד
כוכבים, ולא ישתה יין זה שיש בו נגיעת כוחו של העובד כוכבים.
הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַבִּי יְרֵמְיָה אִיקָלַע לְמָקוֹם שְׁמוֹ
סְבָתָא, הוּא חֲמָרָא דְּמִזְנֵי עֹבֵד כּוֹכְבִּים וְאִשְׁתִּי יִשְׂרָאֵל מִינֵיהּ - וראה
שם יין הנמוג על ידי עובד כוכבים, וישראל שותה ממנו, וְאִסּוּר לָהּ
- אסר רבי ירמיה על הישראלים לשתותו, מְשׁוּם 'לָךְ לָךְ אִמְרִין
נִזְרָא, סְחוּר סְחוּר, לְבָרְמָא לֹא תִקְרַב', וכמו שהתבאר בדברי רבי
יוחנן.
מסייעת הגמרא לפסק הלכה זה: אִתְמַר נָמִי - אף אנו שנינו מימרא
זו, אִמְרַ רַבִּי יוֹחָנָן, וְאִמְרִי לָהּ - ויש אומרים שאִמְרַ בן רַבִּי אִסִּי, אִמְרַ
רַבִּי יוֹחָנָן, יִין שְׁמִיכְכוּ עֹבֵד כּוֹכְבִּים אִסּוּר בשתיה, מְשׁוּם 'לָךְ לָךְ אִמְרִין
נִזְרָא, סְחוּר סְחוּר, לְבָרְמָא לֹא תִקְרַב', וכמו שהתבאר לעיל.
אגב המעשה הקודם, מביאה הגמרא מעשה נוסף באמורא שאסר
מאכלים מסוימים: רִישׁ לְקִישׁ אִיקָלַע - הודמן לעיר בְּצֶרָה שבבבל,
הוּא יִשְׂרָאֵל דְּקִאֲכֵלִי פִּירִי דְּלֹא מַעְשְׂרִי - ראה שם ריש לקיש יהודים
האוכלים פירות הגדלים באותו מקום שאינם מעושרים, וְאִסּוּר לָהּ
- ואסרם עליהם עד שיעשרום, כיון שסבר שהיא העיר בְּצֶרָה
המוזכרת בתורה, שהיא עיר מקלט בתוך תחומי ארץ ישראל,
ופירותיה חייבים במעשר. הוּא - עוד ראה שם ריש לקיש מִיָּא
דְּסִנְדִּי לָהּ עֹבֵדֵי כּוֹכְבִּים - מים שהשתחוו להם העובדי כוכבים,
וְשְׁתוּ מֵהֶם יִשְׂרָאֵל, וְאִסּוּר לָהּ - אסרם עליהם אפילו בהנאה, כיון
שהם נחשבים כ'עבודה זרה' האסורה בהנאה.
לאחר מכן, אִתְאָא לְקַמְחִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן - בא ריש לקיש לפני רבי יוחנן
וסיפר לו מה שפסק. אִמְרַ לִיה רבי יוחנן, אִדְּמִקְטוּנָךְ עֲלֶיךָ - בעוד
שבגדיך העליונים עליך, קודם שתנוח מטורח הדרך, זִיל תְּהַד - לך
לאותו מקום ותחזור כך מהוראותיך, והטעם לכך, כיון שהעיר
'בְּצֶרָה' המוזכרת בתורה, לֹא הָיְינוּ בְּצֶרָה - אין זו העיר בצרה
שהיית בה, שהיא בבבל ופירותיה פטורים ממעשר. וְנָא הָדִין הַשְּׁנִי
הוא טעות, שהרי מִים שֶׁל רַבִּים אֵין נִאֲסְרִין, אף שהשתחוו להם
עובדי כוכבים, ורַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמִיהּ - ואמר כן רבי יוחנן כפי שיטתו,

אגרות קודש

בי"ה, י"א ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נ"ו וכו' עוסק בצ"צ

מוה"ר נחום שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו שואל דעתי מבין ואיני גורס הבהלה

ולפלא שהוא בגדר שאלה אצלו, כי הרי ידוע מכבר דעתי בכלל שאיני מבין ואיני גורס הבהלה

בהעתקה וברובא דרובא גם ההעתקה עצמה, ובפרט בנוגע לאיש אשר זכה שההשגחה העליונה בחרה

המשך בעמוד הבא

נכרי הבא להתגיר, לעולם אינו נחשב בר עד שימול עצמו וימכר
לשם גרות, ויבין דנכרי זה שעליו מדובר לא מביא, הרי עובד
בוכבים גמור הוא, ואמר רבה בר רב חנה אמר רבי יוחנן, עובד
בוכבים ועובד קמא על בתי ישראל, הולך הנולד מהם ממונה הוא.
(ונויר על) [ועל] יינם משום יין נסך, הטעם הוא, כפי שאמר רבי
יוחנן עצמו לרבי אסי (לעיל נח), משום שאומרים לאדם כפי המשל
לך לך אמרין נזירא סחור סחור לברקא לא תקרב' – שאומרים
לנזיר לך מסביב לברקא, ואל תקרב אליו כלל, שמא תאכל
מן הענבים האסורים לך, כמו כן צריך כל אדם להרחיק עצמו
מעבירה של שתיית יין נסך, ולכן לא ישתה אף יין שנגע בו רק
כוחו של נכרי על ידי שמונו במים.
ועל תורמוסין משום בישולי עובדי בוכבים, לפי שאינן בני תורה,
ויש לדייק, מצינו – שהטעם שאסור לו הוא דווקא משום דאינן בני
תורה, הא בני תורה שרי – אך לבני תורה מותר לאכול תורמוסים
בבישולם נכרי.
מקשה הגמרא: והאמר רבי יוחנן אמר רב שמואל בר רב יצחק, אמר
רב, כל מאכל שנאכל במוות שהוא חי בלא בישול, אין בו איסור
אכילה משום בישולי עובדי בוכבים, ויש לדיק מדבריו שמאכל
שאינו נאכל כשהוא חי אלא רק על ידי בישול, אסור לאכול אם
בישלו נכרי, ולא מצינו מי שחולק על כך. וכיון שהתורמוסים אינם
נאכלים אלא על ידי בישול, יש בהם משום בישולי עבד,ם,
ואסורים אף לבני תורה.
מתרצת הגמרא: רבי יוחנן אכן לא חלק על דברי רב שרק מה
שנאכל כשהוא חי אסור כשבישלו נכרי, אלא כי הך לישנא סבירא
ליה – סבר גם כלשון זו דאמר רב שמואל בר רב יצחק, אמר רב,
כל מאכל שאינו עולה לשולחן של מלכים ללפת בו – לאכול עמו
את הפת, מחמת שאינו מאכל חשוב, אין בו משום בישולי עובדי
בוכבים, ולכן מעיקר הדין יש להתיר תורמוס בבישול גוי, כיון
שאין זה מאכל חשוב העולה על שולחן מלכים, ומצינו – הטעם
שאסור לבני העיר גבלא, הוא רק משום דאינן בני תורה, ועליהם
גזרו בבישולי נכרים בכל אופן, כדי שלא יולדו בדיני בישולי
נכרים, הא בני תורה שרי – אך לבני תורה, שאין חשש שיולדו,
מותר מהטעם האמור.
הגמרא מביאה אופן נוסף שבו היין אסור משום הרחקה: בעו מיניה
– שאלו בני הישיבה מרב פהנא, עובד בוכבים מהו שיוצא ענבים
של ישראל מכרמו לגת שלו, לסוחטם ולעשות מהן יין, אמר להו
רב כהנא אסור לעשות כן, משום הרחקה מעבירה, כפי המשל לך
לך אמרין נזירא סחור סחור לברקא לא תקרב' – שאומרים לנזיר
לך מסביב ואל תקרב לברקא, שמא תאכל מן הענבים האסורים
לך, ואף כאן כיון שצריך להרחיק משתיית יין נסך, יש לאסור אף
סיוע של נכרי בהולכת ענבי ישראל לגת.
הגמרא מקשה על כך מבריתא: אייתיבא – הקשה רב ימר לרב
פהנא, שנינו בבריתא (תוספתא פ"ח ה"ב), עובד בוכבים שהביא ענבים
של ישראל מכרמו לגת שלו בפסין

דאמר רבי יוחנן משום ו-בשם רבי שמעון בן יוחנן, מים של רבים
אין נאסרין אף אם עבדו להם, משום שאין אדם אוסר דבר שאינו
שלו.
הגמרא מדייקת מדין זה ומקשה: יש לדיק מדבריו, שדווקא מים
של רבים מותרים אם עבדום, הא דייקא – אך מים של יחיד, כגון
שנובעים מקרקע שברשותו של יחיד, אם עבדום נאסרין. ותיפוק
ליה – והרי יש לרבי יוחנן ללמוד להתיר אף מים של יחיד, דהא
מחזקין נגיהו – שהרי מחזברים לקרקע זה, וכל המחזבר לקרקע
אינו נאסר משום עבודה זרה, כמבואר במשנה (לעיל מה).
מתרצת הגמרא: לא צריכא – לא הוצרך רבי יוחנן להתיר דווקא
מים של רבים כשהם מי מעיין, אלא באופן דתלשיניהו גלא –
שנתלשו המים בגל, שפעמים שמי המעיין נתלשים בגל, ומדובר
שכשהיו באויר עבדו להם קודם שנפלו והתחברו, ואז אם של
יחיד הם אסורים, ורק אם הם של רבים מותרים.
מקשה הגמרא על תירוץ זה: אף אם מדובר שנתלשו המים, הרי
סוף סוף אכני הך שנגדלדלו נגיהו – הרי הם כעין אבני הר שנעקרו
ממקומם מאליהן, ומכך שאסור רבי יוחנן מים של יחיד שנתלשו
אם נעבדו, אם כן תפתיים – יש להוכיח דרבי יוחנן הוא דאמר
שאבני הר שנתלשו ונעבדו אסורות, ואילו כשנחלקו בזה לעיל
(מו). בני רבי חייא ורבי יוחנן, לא מפורש שרבי יוחנן הוא האוסר.
מחמת קושיא זו מתרצת הגמרא דברי רבי יוחנן באופן אחר: לא
צריכא – לא הוצרך רבי יוחנן להתיר דווקא במים של רבים
ולאסור בשל יחיד, אלא באופן דמפתייהו בדיה – שחבה בהם
הנכרי מלמטה בידו ותלשם ממקומם, ורק אחר כך עבד להם, ולכן
אם המים היו שלו היו נאסרים, שהרי יש בהם תפיסת ידי אדם, אך
כיון שהם של רבים אינם נאסרים.
הגמרא מביאה מעשה אחר שבו הורה רבי יוחנן לאמורא לעשות
ההיפך מסברתה: רבי חייא בר אבא איקלע לעיר גבלא, הוא – וראה
שם גנות ישראל דמיעבדן – שנתעברו מביאתן של עובדי בוכבים
שפלו ולא מכלו, וכן הוא חמרא – ראה שם יין דמזנו אותו עובדי
בוכבים במים, ושתו ישראל את היין, וכן הוא – ראה שם תורמוסא
– תורמוסים, מין קטניות עגולות, דשלקי להו – שמבשלים אותן
עובדי בוכבים, ואכלי ישראל, ולא אמר להו ולא מדי – ושחק ולא
אמר להם דבר. לאחר מעשה זה אתא לקמיה דרבי יוחנן – בא רבי
חייא בר אבא לפני רבי יוחנן וסיפר לו מה שראה, כששמע זאת
רבי יוחנן אמר ליה, היה עליך לאסור להם דברים אלו, ולכן צא
עתה והכריז על בניהם שנולדו להן מנכרים שמלו לשם גרות אך
לא טבלו, שהן ממורים, כמבואר הטעם בזה להלן. וכן הכריז על יינן
שמזגוהו נכרים משום יין נסך, כלומר שאסור כיון נסך משום
הרחקה כמבואר להלן. וכן הכריז על תורמוסין שבישלוהו נכרים
שאסור הוא להם משום בישולי עובדי בוכבים, משום שאינן בני
תורה, ולכן אסורו להם אף שאינו מאכל חשוב ואינו עולה על
שולחן מלכים כפי שיבואר.
הגמרא מבארת את טעמי שלשת האיסורים הללו: על בניהם שהם
ממורים, משום שרבי יוחנן למצייהו ו-לשיטתו, דאמר רבי יוחנן,

המשך מעמוד קודם

בו לקרב את לבן של בני ישראל לאביהם שבשמים ע"י המאור שבתורה זוהי תורת החסידות דרכי
והנהגותי וגם הזמין לו את זה שתהי' פרנסתו בגשמיות ביחד עם פרנסתו ברוחניות, שבמילא ברור
הדבר לדעתי שזהו הצנור שלו ושל כל ב"ב שיחיו שעייז יקבלו כל המצטרך להם בגשמיות וברוחניות,
ובלבד שיעמוד חזק על משמרתו למלאות תפקידו כדבעי עד כמה שתלוי בו, אבל גם זה מספיק כי לפוס
גמלא שיחנא.

בברכה לחג הפסח כשר ושמוח.

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף נט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רכג רש"י תוספות

הקשה הרב רבינו אלחנן לפירוש רבינו חם מהא דאמרין בירושלמי דמסכת דמאי: מאכלין את עניים דמאי. אמר רבן שמעון בן גמליאל: שלח לי רבי יוסי בר רבי אחרון ואמר לי: זה בא מקיסרין, ולמדתי ממנו שלשה דברים: שהוא דאי, שהוא טמא, שלא בא בידו אחר. שהוא דאי – שפירות קיסרין דאי, פירוש: ודאי טבל, שהיו או כולם עמי הארץ, או כולם חבירים אלא שהיה ידוע שלא עשרו. שהוא טמא – שמרביצין עליו מים הוכשרו. ואם תאמר: הא תנן בשלחא תוספתא דטהרות דאתרוגים אין מולפין עליהם מימיו ויש לומר: הני מילי באותם שמוכרים בעיר, אבל בא מדרך רחוקה – מסבא וזף עליו מים כדי שלא יכשמו. עוד יש לומר, דהני מילי בשאר ימות השנה, אבל בחג מרביצין עליו מים כדי שיהיה הדיר, כדתנן בסוכה (מב, א). ואם תאמר: אם כן, מאי

האי דקאמר בתר הכי: ויעשר ממנו עליו? והיאך יכול לעשר ממנו כיון שהיה סוכותו ויש לומר: דבחולו של מועד מיירי, כדאמרין (סוכה לו, ב): רבי חנינא מטביל ונפקי, ושלח בא בידו אחר – שאם בא בידו אחר לא היה מודיע לו שהוא טבל, אלא מעשר מן האחר עליו. ואם תאמר: ואימא דהכי נמי הוה, שבא בידו אחר, ומה שהודיעו שבא מקיסרין וזהו לפי שהוכשרו ויש לומר: שאם לא שלח אלא בשביל דבר אחר היה לו לפרש, ולפי ששני דברים תליין בו שלח לו סתמא. ופרקי בירושלמי: ויעשר ממנו עליו פירוש: למה שלח לו טביל? והתירך ממנו חתיכה אחת למעשה? ומתירך ואמר: אין דרך בין אדם לשלוח לחבריהם דברים חסרים. ופרקי, ולא מתניתין היא: רבי יוסי מתיר בודאי ולבד שיעדיענו פירוש: ולמה דקדק דלא היה בידו אחר? דאפילו היה בידו אחר – הא מותר לשלוח אתרוג בטבול מן המתניתין ומתירך: איך ק"ל לומר דאף על גב דפליג על רבנן לא הוה עביד עובדא כותיה, פירוש: היה סלקא דעתך שלא יעשה הלכה כמותו אלא כחכמים החלוקים עליו, כמו שחושב בירושלמי דברכות כמה ענינים שלא היו עושים הלכה כמותם. רבי יוסי בעא קמיה דרבי זורא: ולא מפירות המתורות מקיסרין הן, ולא רבי חתיר קיסרין בתמיה. ומסיק: רבן שמעון בן גמליאל קודם לרבי חזיה. משמע שאחר שהתיר רבי קיסרין שוב לא היה בו שום איסור טבל בודאי, דהא הווא אתרוג ודאי הוה ונראה לפרש: ולא מפירות המתורות בקיסרין, דהתם בירושלמי בפרק שני דמאי אומר: אלו

המניין האסורין בקיסרי, פירוש: משום דמאי, משום דאלו המנינים באלו המקומות רגילין לבא מארץ ישראל. והידועים שלא באו מארץ ישראל פטורין משום דמאי וחיביין משום דאי, כפירוש רבינו חם. ופרקי: והלא אתרוג מפירות המותרין, שאין מניאין אותן מארץ ישראל אלא בקיסרין עצמן גדלו, ומודו רבנן דמותר לשלוח דאי בחוץ לארץ בהודעה, ולא תחלוף אלא בטבל בארץ ישראל, ואם כן מנלן שלא בא לידו אחר? ומשני, דעדיין לא הותרה קיסרין בימי רבי יוסי, והיו מחזיקין אותה בחזקת ארץ ישראל. והרב רבינו דוד ממילין תירץ: דהבא דחזא דאבלי פירות דלא מעשרין: פירוש: שהיו מותרין להפריש בחומרות ארץ ישראל, אבל כקול חוצה לארץ – אוכל והולך ואחר כך מקריש, ולכן אסר להם, כי טעה בשם העיר והיה סבור שהוא של ארץ ישראל. וכן הדין דחולץ דרבי שהיה בית שאן – לא לגמרי הותר, אלא חומרי הותר, דלמנהיג בה פירות חוץ לארץ, כגון בשל ברוב וכמה קולות השנויות פרק "ענ נבנה" בבבירות. וכן הדין דמכובב, דמשמע בירושלמי דפטור בין דמאי בין דאי – פטור מחומרי ארץ ישראל, ומכל מקום קולי חוץ לארץ הנהג בשל חוץ לארץ ומקומות. ועל תרומות ומעשרות שאין אנו מפרשים עכשו אף לא כקולי חוץ לארץ, אומר רבינו חם דקרישין עליון ששלו משועבדות הם לשמים, ודינא דמלכותא הוא שאם לא יתנם שיהיו משועבדות ביד גוי ומשועקות לו, ולכן אינם שלנו. וקשה לרבינו יצחק: כי גם בימי החכמים היה להם קרקעות לטסקא. כדאמרין פרק "חזקת הבתים" (בבא בתרא נד, ב). מאן דלא ידבי סטקא לא ליכול ארעא ועד קשה. כי אנו יש לנו דרבה קרקעות שאין בהם טסקא ויש לסמוך על דברי הירושלמי דחלה, דאמר רבי יוחנן: וברבתי שבחתי לארץ היו מפרשים תרומות ומעשרות עד שבא הרובים ובטלו. מאן נהנו רובים? אומר רבי: זעירי: תרגומא, ולא נודע פירוש. ואם הלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג. לשון רבי יהודה. אבל רבינו יצחק אמר כי לא נתחייב בתרומות ובמעשרות אלא המסכות לארץ ישראל, כגון מצרים ובבל מואב ובני עמון, כי שם היו רגילים להפריש שלא יבואו להקל במעשר ארץ ישראל, אבל במקומות הרחוקים לא חיבו חכמים שום מעשר ואפילו בגין תירושי וצדק. ובמקומות הקרובים נמי, מפרש בירושלמי מנהג שהיו עושים קודם שבתלוס דרובים, רב יודיה בשם שמואל: חלת חוץ לארץ ותרומות חוץ לארץ אוכל והולך ואחר כך מפרש. רבי בא בשם שמואל אומר: לא חשו אלא לתרומה גדולה בלבד, אבל ליקות אף לתרומה גדולה לא חשו, מדתני איסי: מעשר לירקות מדריהם. משמע מדרי הירושלמי דבר שהוא מדריהם בארץ – לא הפרישוהו כלל בחוץ לארץ. ושמן ירק דוקא, משום דאין לו אסמכתא כלל מן הפסוק. **דאמר** רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחזק – הבא משמע שהיה רבו, וכן משמע נמי בכמה דוכתי שאמר שמעון משמו. ותימה: דבסנהדרין פרק "ה הור" (כו, א) קאמר: רבי חייא בר זרובי ורבי שמעון בן יוחזק אולו לעבר שנה באסיא. איטפל בהדיהו רבי שמעון בן לקיש בו, ואי קרי לבו רועי צאן מאי אימא ליה? ואי רבו – היה לו למחות על כבוד רבו, דאי רביה של רבי יוחנן, רבי שמעון בן לקיש הוה תלמיד. **הא** דידר נאסרין – צריך לומר דמיירי כגון דנבי מארעיה. ואם תאמר: והא אמרין בשילי "מרובר" (בבא קמא פא, א) גבי עור תנאים שהתנה ידוע: ומעין היוצא בתחלה בני העיר מסתפקין הימנו, ואם כן היאך הוה ידיר? ואמר רבינו יצחק: דמיירי במעין היוצא ממעמד, דהבא מיירי בחצר בורא, אי נמי, מיידי דהבא בוגן שכל העיר שלו. **איכלע** לגבלא – רבי שמעון בערין: דר שיער, וכן תרגום יותן: "דר שיער" – טורא דגבלא. וברבתי ירושלמי אומר: "הופיע מדר פאנך" – איתגלו מטורא דגבלחן לבני דישמעאל. ומיהו, לפי האמת משמע יותר שהיה עיר מארץ ישראל, כדאמר פרק בתרא דכתובות (קכ, א): רבי יהושע בן לוי איקלע לגבלא חזא עגלים בגין הגפנים בו. **גו'** ועבד הבא על בת ישראל הולך ממור – ואם תאמר: אמאי איצטרך בפרק "אלמנה לכהן גדול" (יבמות סח, ב) ובפרק "עשרה יוחסין" (קדושין עה, ב) לרבי יוחנן משום רבי ישמעאל קרא ד"בת כהן כי תהיה לאיש ור" לאשמעין דגו ועבד שבאו על בת ישראל שפסולת? פשיטא, השתא הולך ממור, פוסל בביתא מביעיא? ואומר רבינו יצחק: הא ידידה הא דריבה. **כל** שונאכל כמות שהוא חי בו – פסק רבינו חם כהני תרי לישני, דהא רבי יוחנן סבירא ליה כהאי לישנא בתרא. וקיימא לן: רבי ורבי יוחנן – הלכה כרבי יוחנן, וללישנא בתרא נמי לא פליג רב עליה. וכלישנא דכל שונאכל כמות שהוא חי אית ליה לסתם לתלמודא לעיל פרק "אין מעמידין" (עבודה זרה לט, ב), דקאמר: דלמאי נידחש לה? אי משום בשולי גוים – נאכל כמות שהוא חי. וכן גבי משתא שליקא קאמר (שם לה, ב) דנאכל כמות שהוא חי אף על פי שהוא עולה על שולחן מלכים. וללישנא בתרא דהבא מוסיף להקל, דאפילו אינו נאכל יד שרי כיון שאינו עולה, כגון תרומה, ובהא ודאי מודי דרב שונאכל חי אף על פי שהוא עולה שרי. תרע, דלעיל פרק "אין מעמידין" (לה, א) דקאמר: איכא בינייהו דגים קטנים ארדי ודייסא, שאין נאכלין חין חאין עולין על שולחן מלכים, ולא קאמר: איכא בינייהו דבש ופירות שונאכלין כמו חין ועולין. אלא ודאי בהא ליכא מאן דפליג, דכיון שונאכלין חין אין בו משום בישולי גוים. וללישנא בתרא בא להקל, ולעולם אינו אסור אם אין כאן ענינים – אינו נאכל ועולה. **מהו** שיוילך ענבים לגת – רבינו שמואל בן מאיר פירש, וזה לשונו: כשבוררים הענבים ונותנים אותם בסלים להוליכין לגת, מתמעכין

מתמעבין ונכבשין הענבים על זה והיו מולץ, ומטילין אותן בנה, מהו שיוליכס גוי
לגת? מי חשיב שהוא שומלץ לעשות יין נסך במגע או לא? והא דנקט מהו שיוליך לגת,
לא מביעיא ליה אם יכול ליתן הענבים בתוך הגת, דאם יש יין נמשך – אסור, ואם נתן
הענבים בנה נאסר כל היין שבת דקאמי מניה ומניה, ולא דמיא לזריקה דקא שרינן
לקמן בשמעתין. והכי מוכח בפרק אחרון, דגוי
נותן ענבים או שום כלי בגיגית של יין אוסר
בכחו כל יין שבגיגית. ואם אין יין בנה –
פשיטא ליה דנותן לתוך הגת את הענבים ואינו
חושש. והאי דנקט גת, אורחא דמילתא נקט,
דהחיא הולכה לגת היא, ועיקר. עד כאן לשונו.
וקשיא: חרא, דלא היה לו לשאול בחולכה,
אלא: מהו שישאר גוי יין הולץ במגע? ועוד,
דפשיטא דין המולץ מן הענבים אינו נחשב
לחיות יין נסך אלא כמים בעלמא הוא, ואף
לפי משנה אחרונה לוקחין גת בעוטה כל זמן
שלא התחיל לימשך. ועוד קשיא מה שרצה
רבינו שמואל בן מאיר לחלק בין זורק מכנגדו
לזורק למרחוק, דחילוק זה לא מצינו, והחיא
דקאולי מניה ומניה דלקמן, פירושו: שבשעה
שהחבית נופל לבור עדיין הוא נוגע בו ודוחף
שם, ולא כמו שפירש בקונטרס: דאולי מניה
ומניה עד סמוך לבור חוריקה כזאת אוסרת.
דאין נראה כדפרישית לעיל לך נראה לרבינו
יצחק לפרש דמיירי בהתחיל לימשך, דאי לא
התחיל – פשיטא שמותר, והולכה בלא זריקה
נמי פשיטא שמותר. אלא מיירי בוריקה לגת,
ומביעיא אם אסור, דהוי כמו מנו גוי דאמרין

ובדורורין, אף על פי שהיין מולץ עליהן – מותר!
אמר ליה: הביא קאמרת? אָנא לכתחלה קאמינא.
ההוא אתרונא דנפל לחביתא דחמרא, אידרי גוי
ושקליה, אמר להו רב אשי: נקטמה לידיה פי היכי
דלא לשכשוך ביה, וברצונה עד דשייפא. אמר רב
אשי: האי גוי דננסכיה לחמרא דישאל בכוננה, אף
על גב דלבונינה לגוי אחרנא אסור – שרי ליה
למישקל דמיה מיהוא גוי, מאי טעמא? מיקלא
קלייה. אמר רב אשי: מנא אמינא לה? התניא: גוי
שנסך ייני של ישראל שלא בפני עבודה זרה –
אסור, ורבי יהודה בן כבא ורבי יהודה בן בתיא
מתירין משום שני דברים: אחד – שאין מנסכין יין
אלא בפני עבודה זרה, ואחד – שאומר לו: לא כל
הימנך שתאסור ייני לאונסי. ההיא חביתא דחמרא
דאישתקיל לברא, אתא גוי אידרי אנח ידיה עליוהי,
אמר רב פפא: כל דלהדי ברא – חמרא אסיר,
ואידך

דורורין = גיגית קטנה, ובלעז טולינץ. אידרי גוי – קפץ ואחזה בתוך היין שלא תשתקע.
כי היכי דלא לשכשך – ולאסר בהנאה, שאין מנסכין אלא על ידי שכשוך. וברצוה
להביא עד דשייפא – כפו החבית לצד אחד עד שישפך יין לתוך כלי אחר, שישפך
היין מן הגוי. ואחר כך יוציאנה ותרמה מותרת בהנאה החבית, דכל זמן שידר תחובה בין
אם יוציאנה אי אפשר לשמור שלא ישכשך,
ואף על גב שאנו אווחין את ידו. "ברצוה" –
לשון מטה על צידה, כדאמרין לקמן (עבודה)
זרה עד, בא וחתים להו אבירציוהו = שוליהן.
דשייפא – שהורק לכלי אחר, כמו: "השופה יין
לחמרים", ואף על גב דלבונינה – האי ישראל
לגוי אחר אסור. למישקל דמי מיהוא גוי שרי –
דלאו מכר הוא ואינו נהנה מדמיו יין נסך, אלא
אומר לה: שפכתי ייני ואבדתי ממני, ודמי כן כשר
קא שקלי. שלא בפני עבודה זרה – רבואת
אשמעינן. אסור – אף בהנאה. מתירין – אותו
בהנאה. לא כל הימנך כו' – ואף על גב דלא
סבירא לן בחתייהו להתירו למכור לגוי אחר,
מיהוא גוי מיהא שרי לאיפירורי נזק משום טעם
ד"לא כל הימנך". בראו = רחילי. אידרי גוי –
קפץ גוי, לשון נשא הוא, כמו: "דרי טנא".
כלומר, הגביה ונשא עצמו לעמוד ממקומו וקפץ
להציל. כל דלהדי ברא חמרא אסיר – קילוח
הסמך לנקב אסור בשתייה ולא בהנאה, שהרי
אין כאן שכשוך, שהנבק צר ואינו יכול לשכשך.
ואידך

לעיל שמא יגע, או דלמא לא דמי למזוג גוי, דהתם מדקדק הגוי למזוג כראוי כדי שיהא ראוי לשתייה, אבל הכא לא. או דלמא לא שניא. אמר ליה: אסור, אף על גב דלקמן
שרינן בוריקה ואפילו בשתייה, זאת דומה קצת למיגה, ולכן יש לאסור לכתחלה שיוליך גוי ענבים לגת כיון שהתחיל לימשך, אפילו בוריקה. ודוקא בלכתחלה כמו שמפרש
הולך, אבל בדיעבד שרי. ואין שום חילוק בוריקה כמו שמחלק רבינו שמואל בן מאיר, וכן משמע מתוך הירושלמי דאין חילוק כלל. דקאמר: תני רבי שמואל בשם רבי אבהו: אין
זריקה אוסרת ביין נסך, משמע דלא מפליגי מיד. נקטמה לידיה כי היכי דלא לישכשך – צריך לומר, שבהכנסת ידו אף על פי שהיה יודע שהוא יין אינו חשוב שכשוך לאסור
בהנאה, מפני שהיה טרוד ליקח אתרוגו שלא יטע, ודמי למדרו ביד, אליבא דרבנן דאמרי לעיל (ג, א) ימכר. ומיהו בהוצאת האתרוג הוצרך למנסך בידה, שהני טרוד כל כך
כמו בהוצאת ידו למדידה דלעיל, דהכל על שעה אף בסוף מדידה הוא נותן כל על מדידתו אם מדר יפה, והכל אף בהוצאת ידו חשבינן ליה טרוד. ורבינו תני פירושו: והכא
בהכנסת היד סבור שהיא של שמן, והיא כהחיא דחרס דלעיל (ג, א) דזה היה מעשה, ואמר: ימכר. ודחוק, ורבינו שמואל בן מאיר פירש: דבשכיל שנגע בין מתחלה ליטול
האתרוג לא מיתסר, דמגע גוי שלא בכוננה היה נוגע ביין, אלא ליטול האתרוג נתכין ולא בשכיל ליגע ביין, וכמו שסבור של שמן היא ונמצאת של יין, דשרינן לעיל בהנאה.
אבל לאחר שנטל האתרוג היה לחוש שמא יתן דעתו וישכשך. אמר רב אשי מנא אמינא לה – ומייתר ראה מרבי יהודה בן בתיא. אף על גב דאיתור שרי למכור לכל הגוים
שבעולם, מיהו מניה נשמע לרבנן דפליגי עליה שלא יתמירי כל כך לאסור אף לאותו גוי שנסכו. ואף על פי שאלו היה ישראל זה שפכו שהיה הגוי זה רוצה ליפטר, ואם
כל היה לנו לחששים דמי יין נסך ממש, מלא מקום כיון דבישראל אם נסכו חייב לשלם ואפילו שפכו זה, כדתנן ביהונוקין (גיטין נב, ב) דהנפק במידי חייב – בנמי גמי חשבינן
ליה דמי הויק. ורבינו שמואל בן מאיר פירש דרב אשי לא איתיי למילתיהו אלא לאסמכתא דלא כל הימנך. ונתי דאין חלכה, והוא דאמי יכול לאסור בהנאה אלא לאונסו,
כדנשכח לקמן בפרק ברא (עב, ב) מלא מקום שבענין מיהא דטענתא מעלייתא דלא לומר לו: לא היה לך לאסור ייני, ודמי נזק שקיל מניה. הכי נקטין: אתא גוי
אידרי אנח ידיה עליוהי – פירושו: שם ידו נגד הברוא ומנע יציאת היין, הלכך מדמי ליה לצדיה, אבל אם תחב אצבע בתוך נקב החבית, הוה ליה יין שתחת אצבעו כמו מפיה,
ושל מעלה מאצבעו כמו משוליה, דאמרין בסמוך דלכילי עלמא כל החבית טמאה. וכן כתב רבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י, שאם תחב גוי את הברוא בחבית או אם נטלו
לגמור מן החבית, שכל היין אסור, דאי אפשר שלא ישכשך בראש הברוא שבתוך החבית, ואפילו בהפסד מרובה אסור כל היין בשתייה. אמר רב פפא כל דלהדי ברא חמרא
אסור – פירושו: הקילוח הסמוך לנקב אסור בשתייה ולא בהנאה, שהרי אין כאן שכשוך, שהנבק צר ואינו יכול לשכשך. ואידך שרי אף בשתייה, דקסבר צודין לאו חיבור הוא
ליאסר כל שאר היין, ואיבא דאמרי: עד ברא חמרא אסור, פירושו: כל יין שלמעלה לנקב אסור, דכין דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם הוה להו חיבור ואסור, ואידך שרי
אף בשתייה. כהנאי – שמואל דרב פפא אתאמרמא כהנאי: חבית של תרומה שנקבה בין מפיה, חבית של מצויה, ונגע בו טבול יום, טמאה. חבית שלהם היו יושבות על
שוליהן, כשהנבק בפה – כל היין שלמעלה נעשה בסיס לעלין, בשוליה – כל היין נמשך אחר תבן, ומצדיה נמי טמאה – צריך לומר שאין זה מטעם נזק, דהא תנן (עבודה זרה
עב, א): נזק אינו חבור לא לטומאה ולא לטהרה, אלא הטעם לפי שמה שנכנס אצבעו טמא, ואם כן מה שלמעלה ולמטה חבית ממה שכנגד אצבעו הוה ליה מפיה ומשוליה.
רבי יהודה אומר: מפיה ומשוליה טמא – מטעמא דפרישית, מצדיה טהור – דלא חשיב האי פניה ומשוליה. והשתא אתיא דך רב פפא בהדיא כרבי יהודה ללישנא דכל להדי
ברא חמרא אסיר ואידך שרי, כיון שלא תחב ידו עד חלל החבית אלא הגיה על הנקב הוה ליה מצדיה. וללישנא דעד ברא חמרא אסור נמי צריך לומר דאתיא כרבי יהודה,
הלכך אידך שרי, ומה שאוסר עד ברא – שאני יין נסך דאתמירו ביה רבנן, כך הצעת השיטה לפירוש הקונטרס. וקשה: לך לישנא דאמר עד ברא אסור, היאך היה זה שהיו
כולו מעורב ויהיה חצי אסור וחצי מותר בשתייה? לכן נראה לפרש: דעד ברא אסור – זהו בהנאה. והטעם, כי מיד שנפתח תבן נתנענע על היין שער הברוא לצאת דרך שם,
וכשעם ידו על הנקב נסחם הכל למצאת וחשוב כאילו נגע בכלו. ואידך שרי בהנאה, אבל בשתייה אסור מפני היין האסור החשוב עליו. פסק בקונטרס: לית הלכתא כרב פפא,
דחא קים ליה כרבי יהודה דייחידא הוא, והלכה כרבים דלא מיפליגי בין פיה ושוליה לצדיה. ואין טעם לפסק זה, דבכמה דוכתי פסקין כחידו לגבי רבים. אכן אומר רבינו
תם: דודאי הוא דלית הלכתא כרב פפא, משום דרבא פליג עליה, אף על גב דהוא בתראה יותר מרבא, משום דרבא רבו, וגם הוא בתראה, והיה גדול ממנו בחכמה ובמנין,
ופליג עליה לקמן בפרק ברא (עב, ב) בגי ההוא גוי דאנח ידיה אבת גישתא, פירושו: שני קנים חלולים תחובים בשופע ומדובקים ראשיתם למעלה (כזה), ומנעיהם הקנה האחד
הארוך תוך החבית והוא נקרא גישתא, והקנה הנדבק לו נקרא בת גישתא, ומרצין בבת גישתא ויוצא כל היין דרך שם במציצה אחת עד מקום שהגישתא מגעת, ואם מניח
אדם אצבע על הבת גישתא לא יצא עוד אם לא יחזור וימצוץ. ועובדא הוה דאנח גוי ידו אבת גישתא, ואסריה ברא כלולי חמרא, פירושו: כל היין שבחבית, ואשכח ליה רב
פפא: כהנאי, כנצוק? אמר ליה: שאני הכא דכולי חמרא אבת גישתא גריד, ומפירש רבינו תם שהגישתא לא הייתה מגעת לשוליה החבית, ואפילו הכי היה אסור הכל בשתייה,
שכל יין החבית מתנענע ביציאתו לחוץ. ורב פפא ששאל: במאי כנצוק? על יין שאין הגישתא מגעת שם היה שואל, כי ברעתו אין לאסור רק עד מקום שהגישתא מגעת, כי
הכא, ללישנא דעד ברא אסור, אבל השאר אינו נאסר דלית ליה אותו טעם דגריד. ואם כן, רבא שאוסר שם הכל – גם כאן יאסור הכל, שהרי כולו מתנענע לעלות ולצאת.
ואין נראה לפרש לפלוגתא דהתם ביין שהגישתא מגעת שם, שרבא היה אוסר מטעם גריד ורב פפא שרי, דאם כן תקשי לרב פפא גופיה לך לישנא דעד ברא אסור. וכי
תימא, דך דהכא לבתר דשמעה מרבא קבלה, ומכל מקום לא אסר רבא שם רק מה שסופו לצאת על ידי הגישתא – דאין לשון "כלולי חמרא" משמע הכי, והיה לו לתלמודא
לפרש

עבודה זרה דף נט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) רכה

היין מההוא – מאותו עובד בוכבים שניסכו. מאי טעמא, משום
דמיקלא קליה – נחשב הדבר כמו שהגוי שרף את היין ואיבדו,
והדמים שנוטל הישראל מהגוי, אינם דמי יין נסך, אלא דמי יין
כשר שהגוי הזיקו ואיבדו ממנו.
רב אשי מבאר מהיכן למד דין זה: אמר רב אשי, מנא אמינא לה –
מהיכן יש ללמוד דין זה, שמותר ליטול את דמי היין מאותו גוי
שניסכו, דתניא, עובד בוכבים שנפסד את יינו של ישראל על ידי
ששכשך את ידו בתוכו לעבודת כוכבים, ועשה כן שלא בפני
עובדת בוכבים, היין אסור אף בהנאה. ורבי יהודה בן בבא, ורבי
יהודה בן בתירא, פתחין את היין בהנאה משום שני דברים. טעם
אחד, משום שאין מנסכין יין, אלא בפני עובדת בוכבים. ואחר –
וטעם נוסף להחזיר, אף באופן שניסכו בפני העבודת כוכבים, משום
שאומר לו הישראל, לא כל הימנך – אין ביכולתך שתאסור את ייני
לאונסי – בעל כרחי, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ומדברי רבי
יהודה בן בבא ורבי יהודה בן בתירא יש ללמוד, שיכול הישראל
ליטול את דמי יינו מן הגוי שניסכו, משום שיכול לומר לו 'לא כל
הימנך שתאסור את ייני לאונסי'.
הגמרא מביאה מעשה בענין מגע גוי ביין: התיא חביתא דחמרא –
מעשה בחבית של יין, דאשתקיל לכרוא – שניטל הברזא שלה,
והיין החל לצאת מהחבית, אהא – (בא) עובד בוכבים, אידי – קפץ,
אנח ידיה עוליה – והניח ידו על פי הנקב, למנוע את יציאת היין.
אמר רב פפא, כל דלהדי כרוא, חמרא אסיר – כל קילוח היין הסמוך
לנקב, אסור בשתייה,

והדורין – יגילות קטנות כדי ליתנם לגת של ישראל, אף על פי
שהיין מולף עליהן – על הענבים שבגילות כששופכם לגת, מותר
דיין, ומוכח שאין אסור בנכרי שהביא ענבים לגת.
מתרצת הגמרא: אמר ליה רב כהנא לרב יימר, 'הביא' קאמרת –
אתה מקשה עלי ממה שכתוב בברייתא שאם הביא מותר, הרי
אנא לבתחלה קאמינא – אני אמרתי את דברי לכתחילה, שלא יתן
ישראל לנכרי לסייע בעדו להוליך ענבים מכרמו לגתו, כדי
להרחיק משתיית יין נסך ממש, אך ודאי בדיעבד אם הביא הנכרי
את הענבים אין לאסור את היין כמבואר בברייתא.
הגמרא מביאה מעשה בענין מגע גוי ביין: התיא חביתא דחמרא
לחביתא דחמרא – מעשה באתרוג שנפל לחבית של יין, אידי –
קפץ עובד בוכבים והכניס את ידו לתוך היין, ושקליה – אחז את
האתרוג שלא ישקע. אמר ליה רב אשי לאלו שהיו עמו, נקטנה
לידיה – החזיקו בידו כי חבית דלא לשכשיף ביה – כדי שלא ישכשך
את ידו ביין ויאסר היין בכך בהנאה, שאין מנסכים אלא על ידי
שכשוך. וברצונה – הטו את החבית על צידה עד דשייףא – שישפך
כל היין שבתוכה לכלי אחר. ולאחר שימשך היין מן הגוי, יוציא
הגוי את ידו מהחבית, ודיין יהא מותר.
הגמרא דנה האם מותר ליטול תשלום מגוי שניסך את היין: אמר
רב אשי, האי עובד בוכבים, דנכסיה לחמרא דישאל – שניסך את
יינו של ישראל בכוננה, אף על גב דלבוניה – למוכרו לעובד
בוכבים אחרין – (אחר) אסור, משום שישן נסך אסור בהנאה, מכל
מקום שרי ליה – מותר לישראל למישקל דמיה – ליטול את דמי

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

ש"ב הרה"ח הוו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'

מוה"ר עזריאל זליג שי

שלום וברכה!

... ג) ספר התניא נגמרת הדפסתו עתה כאן, וכשיגמר במשך איזה שבועות, יושלחו כמה
טופסים לאה"ק ת"ן, וה"ה בנוגע לסידור תהלת ה'.

ד) בטח גם להבא יקח חלק פעיל בעסקנות חב"ד גם מלבד הכולל, ות"ח על מ"ש במכתבו בענין
השתתפותו ועזרתו להנהלת רשת אהליי.

ה) בשו"ט בידי לבשרו, אשר תמול נגמר ענין הדפסה של בני המנוח הרנ"ד ע"ה דענבערג,
והשי"ת זיכם שלזכר נשמת אביהם ע"ה הולך ונדפס תהלים עם מפרשים מקראות גדולות ובתוספת
רשימות ופירוש הצ"צ שנדפס רק פעם אחד בשם יהל אור, ובטח יבוא כהוספה בסופו מכתבי כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ ז"לע אודות תקנת אמירת תהלים, וחמרא למרא וטיבותא לשקי'
אשר גם לכת"ר שי' ה' זכות בהבאת הענין לידי פועל ומברכין על המוגמר שהיום נתקבלה המחאתם
על הוצאות ההדפסה...

ז)...מה טוב שמעצמם יתעוררו ע"ד שיפור המצב הרוחני, וכבר ידוע ומפורסם המבואר בדא"ח
בענין עבודת האדם לקונו במרז"ל איש מזריע תחלה יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר,
ואשר רק לע"ל הנה יהי איש ואיש יולד בה, עיין תו"א לו, ...

ולקראת ימי חה"פ הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג הפסח
כשר ושמח.

ולקוים היעוד המקווה - כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, בגאולתנו האמיתית
והשלילה, בימיו ובימינו ע"י משיח צדקנו.

בברכת החג.

33 **בִּזְבָּדִים**, דְּרָבִי יִצְחָק – שְׁנוּשָׁא נֹד שִׁישׁ בּוּיָן, וְקָאִיל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֶיהָ
 34 – וְיִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ אַחֲרָיו וְרוּאָה שְׁאִין הָגִי נֹגַע בֵּינָן, אִם הִנּוּד מְלִיָּא
 35 – מֵלָא בֵּינָן, שְׁרִי – הֵינָן מוֹתֵר, מִשּׁוּם דְּלֵא מְקַרְקֵשׁ – שְׁאִין הֵינָן
 36 שְׁבִתוּכוֹ מִשְׁתַּכְשֵׁךְ, מִכֵּיּוֹן שְׁהִנּוּד מֵלָא. אֲמַנְסָא אִם הִנּוּד חֲסִידָא –
 37 חֲסֵר, שְׁאִינוּ מֵלָא, אֲסִיר – הֵינָן אֲסוּר בְּשִׁתִּיה. וְטַעַם הַדְּבַר הוּא,
 38 דְּלִמָּא מְקַרְקֵשׁ – יֵשׁ לַחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁכַּשֵּׁךְ הָגִי אֵת יָדוֹ בֵּינָן.
 39 וּבִאֲפֻן שְׁהָגִי נוֹשָׂא בּוֹכָא – גִּיגִית, הָדִין לַהִיפֵךְ, אִם הִגִּית מְלִיָּא –
 40 מֵלָא יֵין, אֲסִיר בְּשִׁתִּיה, מִשּׁוּם שִׁישׁ לַחוּשׁ דְּלִמָּא נִנְעֵה הָגִי בֵּינָן,
 41 כֹּאשֶׁר הוּא נוֹתֵן אֵת יָדוֹ עַל שִׁפְתֵי הִגִּית. וְאִם הִגִּית חֲסִידָא
 42 וְחֲסִידָהּ, שְׁרִי, דְּלֵא נִנְעֵה – אֵין לַחוּשׁ שְׁמָא נִנְעֵה הָגִי בֵּינָן.
 43 רַב אֲשִׁי חוֹלֵק עַל רַב פַּפָּא בְּדִין גִּי הַנוֹשָׂא נֹד יֵין: רַב אֲשִׁי אֲמַר,
 44 לַעֲנִין יִצְחָק – נֹד יֵין, בֵּין מְלִיָּא – מֵלָא וְכֵין חֲסִידָא – חֲסֵר, שְׁרִי. מֵאִי
 45 מְעַמָּא, אֵין דְּרָבִי נִיסוּף כְּכָד.
 46 הַגְמָרָא מִבְּאֵרֵת אֵת דִּין הֵינָן שְׁנַעֲשֵׂה בְּגַת עַל יָדֵי גִי: גִּי שְׁחַט
 47 עֲנָבִים בְּמַעְצָרָא וְיִצְרָא – גַּת, שְׁאִין דּוֹרְכִים בָּהּ אֵת הָעֲנָבִים, אֲלֵא
 48 כּוֹבְשִׁים עַל יָדֵי קוֹרָה, רַב פִּפְי שְׁרִי – הַתִּיר אֵת הֵינָן. וְאִילוּ רַב אֲשִׁי,
 49 וְאִיתִימָא – וִישׁ אֹמְרִים שֶׁרַב שִׁימִי בֵּר אֲשִׁי, אֲסִר.
 50 הַגְמָרָא מִבְּאֵרֵת בְּאִיזָה אֲפֻן נַחֲלֹק: כְּכָחוּ – בִּאֲפֻן שְׁהַעֲנָבִים
 51 נִסְחָטִים מִכַּח הָגִי, כְּגוֹן שְׁהָגִי עֲלָה עַל הַנְּסִירִים שְׁעַל הַתְּפוּחַ
 52 וּמִכְבִּידֵם, כּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּאֲסִיר – שְׁנִידֵם מוֹדִים שְׁהֵינָן אֲסוּר
 53 בְּשִׁתִּיה. כִּי פְּלִיגִי – לֹא נַחֲלֹק אֲלֵא כְּכָח כְּכָחוּ – בִּאֲפֻן שְׁהַעֲנָבִים
 54 נִסְחָטִים עַל יָדֵי כַּח כְּכָחוּ, כְּגוֹן שְׁהָגִי מְגַלְגֵּל אֵת הַגִּלְגֵּל, וְהַגִּלְגֵּל
 55 מְפִיל אֵת הַקּוֹרָה עַל הָעֲנָבִים. וְבוֹה רַב פִּפְי מַתִּיר, וְרַב אֲשִׁי אֵו רַב
 56 שִׁימִי בֵּר אֲשִׁי אֲסוּר.
 57 אִיכָא דְּאָמְרִי – יֵשׁ שְׁבִיאָרוֹ בִּאֲפֻן אַחֲרֵי אֵת מַחֲלֻקְתָּם, שְׁכַבְּחָ כְּכָחוּ,
 58 כּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי דְּשְׁרִי – שְׁנִידֵם מוֹדִים שְׁהֵינָן מוֹתֵר. כִּי פְּלִיגִי
 59 כְּכָחוּ.
 60 הֵינָהּ עוֹבְדָא – הִיָּה מַעֲשֵׂה בְּגִי שְׁחַט עֲנָבִים בְּגַת כְּכָח כְּכָחוּ, וְאֲסִר
 61 רַב יַעֲקֹב מְנַהֵר פְּקוּדָא אֵת הֵינָן.
 62 הַגְמָרָא מִבְּאִיזָה מַעֲשֵׂה בְּעִנִין יֵין נִסְךְ: הַהוּא חֲבִיתָא – מַעֲשֵׂה בַחֲבִית
 63 שֶׁל יֵין,

1 וְאִידֶּךָ – וְשֹׂאֵר הֵינָן שְׁבַחֲבִית, שְׁרִי – מוֹתֵר אִף בְּשִׁתִּיה. שְׁהֵינָן
 2 שְׁבַעֲדָדִים אֵינוֹ נַחֲשֵׁב חִיבּוֹר לֹאֲסוּר אֵת כָּל הֵינָן שְׁבַחֲבִית.
 3 הַגְמָרָא מִבְּאִיזָה אֲפֻן אַחֲרֵי שְׁנִידֵם דְּבִרֵי רַב פַּפָּא: וְאִיכָא דְּאָמְרִי –
 4 וִישׁ שְׁגִרְסוֹ בִּאֲפֻן אַחֲרֵי, אֲמַר רַב פַּפָּא, [דְּ]עַד הַכְּרִיָּא, חֲמָרָא אֲסִיר
 5 – כָּל הֵינָן שְׁלִמְעֵלָה מִן הַנֶּקֶב, אֲסוּר בְּשִׁתִּיה. שְׁמֵאֲחֵר וְכָל הֵינָן
 6 שְׁבַחֲבִית נִמְשָׁךְ לַצֵּאת דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב, נַחֲשֵׁב הַדְּבַר לַחִיבּוֹר, וְכָל הֵינָן
 7 אֲסוּר. וְאִידֶּךָ – וְשֹׂאֵר הֵינָן שְׁבַחֲבִית, שְׁרִי – מוֹתֵר אִף בְּשִׁתִּיה.
 8 רַב יִימֹר מִבְּאֵר שְׁדַרְבֵּי רַב פַּפָּא תְלוּיִים בְּמַחֲלֻקַת תְּנֵאמִי: אֲמַר רַב
 9 יִימֹר, כְּתִנָּא – דְּבִרֵי רַב פַּפָּא אֵינֶם כְּדַבְרֵי הַכָּל, אֲלֵא תְלוּיִים הֵם
 10 בְּמַחֲלֻקַת תְּנֵאמִי. שְׁשֵׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה (טְבוּל יוֹם פ"ב מ"ז), חֲבִית וּבִתּוּכָה יֵין
 11 שֶׁל תְּרוּמָה, שְׁנִנְקָה, בֵּין אִם הַנֶּקֶב מְפִיָּה שֶׁל הַחֲבִית, בֵּין מְשוּלִיָּה –
 12 בְּתַחֲתִית הַחֲבִית, וְכֵין מְצִידִיָּה, וְנִנְעֵה בּוּ – בֵּינָן שְׁבַנְקֵב מְבוּל יוֹם –
 13 אֲדָם שְׁנִטְמָא וְטַבֵּל לְטַהֲרָתוֹ, וְעַדִּין לֹא הָעֵרִיב שְׁמִשּׁוֹ, הַתְּרוּמָה
 14 שְׁבַחֲבִית מְמָא. רַבִּי יְהוֹדָה אֲמַר, אִם הִיָּה הַנֶּקֶב מְפִיָּה וּמְשוּלִיָּה,
 15 אֲכָן הַתְּרוּמָה שְׁבַחֲבִית מְמָא. אֲמַנְסָא בִּאֲפֻן שְׁהַנֶּקֶב הִיָּה מְצִידִיָּה,
 16 מְהוּרָה, וְהֵינָן כָּל הֵינָן שְׁמִינָא וּמְכָאן – מִשְׁנֵי צִידֵי הַנֶּקֶב. וְטַעַם
 17 הַדְּבַר, מִשּׁוּם שְׁהֵינָן שְׁבַעֲדָדִים אֵינוֹ נַחֲשֵׁב חִיבּוֹר לֹאֲסוּר אֵת כָּל
 18 הֵינָן שְׁבַחֲבִית, וְכַדְבְּרֵי רַב פַּפָּא. וְאִילוּ חֲכָמִים חוֹלְקִים עַל דְּעָה זֹה,
 19 וְסוֹבְרִים שֶׁהֵבֵל נַחֲשֵׁב חִיבּוֹר. וְנִמְצָא שְׁדַרְבֵּי רַב פַּפָּא נִאֲמָרוּ רַק
 20 לְפִי שִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה.
 21 רַב פַּפָּא מִבְּאֵר אֵת דִּין כַּחוּ שֶׁל גִּי בֵּינָן נִסְךְ: אֲמַר רַב פַּפָּא, אִם הִיָּה
 22 עוֹבֵד בּוֹכְבִּים אֲדִנָּא – שׁוֹפֵךְ יֵין מִן הַחֲבִית, וְיִשְׂרָאֵל אֲכּוּכָא – אוּחוּ
 23 גִּיגִית בִּידוֹ לִקְבֵּל אֵת הֵינָן, חֲמָרָא אֲסִיר – הֵינָן אֲסוּר בְּהִנָּא. מֵאִי
 24 מְעַמָּא, כִּי קָאִתִּי – כֹּאשֶׁר הֵינָן בֹּא לַחוּךְ הַכּוֹבָא, מְכַח הָעוֹבֵד
 25 בּוֹכְבִּים קָאִתִּי – הוּא בֹא. וּמֵאֲחֵר וְהֵינָן בֹּא מִכַּחוּ שֶׁל הָגִי, יֵשׁ
 26 לֹאֲסוּר אֵת הֵינָן.
 27 וְאִם יִשְׂרָאֵל אֲדִנָּא – שׁוֹפֵךְ יֵין מִן הַחֲבִית, וְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים אֲכּוּכָא –
 28 אוּחוּ הִגִּית בִּידוֹ כְּדִי לִקְבֵּל אֵת הֵינָן, חֲמָרָא שְׁרִי – הֵינָן מוֹתֵר אִף
 29 בְּשִׁתִּיה. מִכֵּיּוֹן שְׁבִאֲפֻן זֶה הֵינָן בֹּא לִגִּית מִכַּח דִּישְׂרָאֵל. וְאִי – וְאִם
 30 הָגִי מְצִיד צִידִי – מִטָּה אֵת הִגִּית עַל צִידָה, אֲסִיר – הֵינָן אֲסוּר
 31 בְּשִׁתִּיה.
 32 רַב פַּפָּא מִבְּאֵר אֵת דִּינוֹ שֶׁל גִּי הַנוֹשָׂא יֵין: אֲמַר רַב פַּפָּא, הָאִי עוֹבֵד

אגרות קודש

ב"ה, י"ב אדר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ועל של עתה באתי שמוסג"פ העתק המענה למר... וכנראה שהוא מיואש בעצמו ועיקר הסיבה בזה הוא מה שלדעתו אין אני"ש מקרבין אותו וכנראה שאין משתדלים כפי הדרוש בטובתו.

והנה איני נכנס בעובי הענין אודות הסיבה שגרמה לזה אבל בכל אופן הוא היפך כוונת נשיאתנו רבוה"ק שדרשו בכל תוקף ענין האחדות בין אני"ש ש"י וא"כ עאכ"כ לאלו שאינם מאני"ש געבארענע אבל נעשו געווארענע חסידים וכידוע המשל במדרש (במדבר פ"ח, ב) איך שצריך לקרב את הצבי המסתתף על העדר יותר מהשיות הנמצאות מכבר בהעדר והאריכות אך למותר...

מוסג"פ קוני' שהו"ל.

בברכת פורים שמח.

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף ס עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רכז רש"י תוספות

לפרש. אלא ודאי אסר הכל בדפרישית, והלכתא כוותיה. והקשה הרב רבינו משה מקוצי על זה הפסק, דכל זה אינו אלא מכח הפירוש שפירש שאין הגישתא מנגעת עד שולי החבית. והקשה, דלישנא דרבנן חזר אגישתא (גרירא) גריד' לא משמע הכי, דהא לא היה נעשה כי אם להרקי את החבית דרך שם בלא נקיבה. וגם רש"י פירש לקמן שהגישתא היתה מנגעת עד שולי החבית. ומה שהקשה רבינו תם בדכמה דוכתי פסקין כייחיד לגבי רבים – היינו כשפסק בהדיא ברוחיה. אבל חבא – דלמא ברייתא לא שמיע ליה לרב פפא. ודלמא אי שמיע ליה דרבנן פליגי עליה הוה הדר ביה. לכך נראה לו דאין הלכה כרב פפא. מטעם דקם ליה כייחידא, וגם רבינו חננאל פסק כך. ואם תאמר: לפי מה שפירש לעיל שהגישתא היתה מנגעת עד שולי החבית, למא לא היה רב פפא רוצה לאסור? ונחא ולישנא דכל להדיא ברוא אסור, אף על פי שסופו לצאת גם שם – לא היה רוצה לאסור כי אם מה שעלה בחלל הקנה, אבל ללישנא דעד ברוא אסור משום שסופו לצאת, למא לא היה אסור שם? יש לומר: דעד ברוא סופו לצאת יותר בקל, דכשיסיר גוי ידו מעל הנקב יצא היין מלא, אבל אם יצא שטח כיון ששם הגוי ידו מנעו, מלא, אבל אם לא יצא שטח בקנה פעם שנייה, וצריך לומר דבין רב פפא ורבא דלא אסרי בדנאה השאר מטעם תערובת, סברי כרבן שמעון בן גמליאל דאמר: ימכר חוץ מדמי יין נסך שבו. וההיא דקדוק במינתק העלה, דנאסר הכל מפני טפת יין המתערבת, אתיא כרבנן בדפרישית לעיל. ומה שאסורנו מטעם שסופו לצאת – דוקא כשהגוי הגוי ידו על נקב הברוא או על הבת גישתא, שמנע היין לצאת והוה כאילו נגע בכלול

בדפרישית, אבל נגע בקילוח היוצא, או אם הישראל מושך יין מן החבית לתוך כלי שיש בו יין נסך, למא דאמר נקוצ אינו חיבור דקיימא לן הכי – מותר כל מה שבחבית אף בשתיה, דמגע הקילוח אינו כלום לגבי מה שבפנים. וכן מוכיחות ההלכות גבי המערה יין נסך לבור, וכן גבי נטל המשק, דלמא דאמר נקוצ אינו חיבור הכל שרי. וצריך לומר לרב פפא ללישנא דלא אסר אלא להדיא ברוא, שיישמו אותו הנקב ועשו הברוא במקום אחר, דכיון שהקילוח הראשון שיצא דרך עובי הברוא אסור, אם כן יאסר כל השאר שיצא דרך שם. מפני שנוגע בדפניו הנקב שיש בהם כל שעה טופס להטפה, וראשון ראשון נאסר. **מצידה** טהורה – פירוש: חוץ מן היין שבעובי הנקב. ואם תאמר: אמאי לא יטמא את

המותר? יש לומר דמשקה הבא מחמת טבול יום נפסלים ואינם פוסלים. תדע, דהא תנן (טבול יום פרק ב משנה ה) שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום במקצתו לא פסל אלא מקום מגעו. ואפילו מאן דפוסל היינו טעמא – מפני ששניהם חיבור זה לזה. **גוי** ארנא וישראל אכובא – ריקנית ואחוזא בידו, חזמרא אסור. פירש הקונטרס: ואפילו בהנאה, דהוה ליה יין שמונו גוי, דכחו הוא, ואסרנא ליה משום "לך לך". ולפי אותו פירוש שפירש לעיל גבי יין שמונו, דאינו אסור בהנאה, יש לומר שיש להחמיר כאן יותר, שיש תולדות שהריקנות בכוותה נוסף, ומיחו כחו של גוי הוא, ובמאי דלבראי גזר והנשאר בכלי מותר. ודוקא כי שפך הגוי לבדו, וכן בסמוך כי צרד לבדו, אבל אם סייע לו ישראל – הכל מותר ואף בשתיה, דכל היכא דכח יא אסור אם כח אחר מעורב בו מותר. ומיחו לכתחלה אסור, כדאמרין לקמן (עב, ב) אמר להו רבא להנהו שפוכאי: כי שפכיתו חזמרא לא ליקרב גוי ולסייע בהדיכ, דלמא משתליתו ושדיתו ליה עליה. **ואי** מציד צדודי אסיר – נראה לרבינו יצחק בן רבינו מאיר כאותו לשון שפירש הקונטרס אפילו בכובא חסירא, דכיון דמקרקש ליה בכוותה הוה ליה כחו בכוותה ואסור בשתיה. ומדמי ליה לנוגע בקנה, דמה לי נוגע בקנה או נוגע בשולי הכובא. ואומר רבינו יצחק כי שני אדם שמיניחם גוי לבדו להגביה העגלה שהחבית בתוכה, או החבית כשהוא מקלח תוך הכובא, כדי שיקלח יפה, ואומרים: מסייע שאין בו ממש הוא, דבלאו הכי היה מקלח. ולא רצה לומר בזה לא איסור ולא היתר. אכן יש להחמיר בבני אדם כשמיניחם הכובא שיש בה מעט יין לצד אחר, שלא יטה אותו הגוי, ואפילו אם נער קטן מסייע, דמסייע בין האי – ודאי מסייע אין בו ממש, כי הדוא דזה יכול וזה אינו יכול דפרק "המצינע" (שבת צג, א). **ויקא** בין מלא בן חסירא שרי – דאין דרך נישור בכך על ידי קרקוש יין בבלי בשעה שנשאו. והכי קיימא לן, דרב אחא הוא בתראה. ואבוכא לא פליג, ואסור. ודוקא כשנשאה על ראשו או על כתפיו, דאיכא למיחש דלמא נגע, אבל במוט או לישא הדלי דרך טבעתו מותר. ומכאן יש ללמוד שאם יש כאן נוד של עור רך מלא יין, אף על פי שהגוי דוחק ומגיע דפנותיו זה לזה – דכשר, כיון דאין דרך נישור בכך. ומכאן התייר רבינו תם על ברוח שהיתה רפיה בחבית, ועל סתימת המגופה שהיתה רפיה על פי החבית, ובא גוי הדיק, וגם בפנים גדול שלא היו השולים מהודקים, ובא יחודי ושם נעזרת והיה תופשה נגד הנקב ומנע קצת היין לצאת ולא כל כך, ובא הגוי גוי והענינו בהדיק כנגד הסדק בסדק עד שסתם הסדק – כל זה התייר מטעם שהיה מדמה כל אלו המעשים לנוד של עור רך, שאין דרך נישור בכך. וגם רבינו יצחק הורה לסמוך על היתר זה אם ירצו, אף על פי שיש פתחון פה לבעל דין לחלוק, וגם היה רבינו יצחק מביא ראיה מההיא דלקמן (עה, ב) דעם הארץ שהושיט ידו לגת ונגע באשכולות, דאשכולות חזמא וזהו טהורה ואף על פי שהיין מזהל, מטעם דמפסקי אשכולות. אכן רבינו תם דחה אותה ראיה, כי שם מדבר אחר דריכה ודנאית יין מן הגת, ומתרחקת יחד האשכולות וצערותו כעין שעושין אותן כתפוח שלנו, ולכן מפסקי היטב היטב. **הוה** עובדא בבח כחו ואסרה רב יעקב מנור פקוד – וכן פסק רבינו חננאל, דמעשה רב. לכן טוב הדבר שסייע הישראל עם הגוי לגלגל כשמשפיל הקורה על הגת של ענבים, ובעינן שיהיה גם הישראל לבדו יכול להשפיל, או שאינם יכולין להשפיל כל אחד לבדו. אבל אם די בבח הגוי ואין די בבח הישראל – שמא יש לאסור כמו זה יכול וזה אינו יכול, והיו מסייע שאין בו ממש. אמנם רבינו שמואל בן מאיר פירש שאם גלגל הגוי לבדו ויש כאן הפסד מרובה – יש לסמוך על איכא דאמר רב שמואל בן חזון. ובהני מעצרי דידן איכא שלשה כחות – מקל וגלגל וקורה, ועוד כח רביעי כשמשמין דפים על הענבים. ומיחו למאן דאסר לא מצינו חילוק בין שלשה כחות לשנים

תשרי עניינו הנהגת העולם על-פי טבע, שזהו אופן הנהגת הקדוש-ברוך-הוא בעולמו, ניסן עניינו הנהגה ניסית שלמעלה מהטבע, שזהו אופן הנהגת הקדוש-ברוך-הוא עם ישראל (יעקב ובניו).

ממאמר שבת פרשת ויקרא, ה'תשכ"ח

מעשה

לבינה קעביד – ואף בשתייה נמי שרי. פירש רבינו שמואל בן מאיר, זה לשונו: גוי המדחק מגרופות של יגירת מלא יין כדי שיתחברו סדקין שבאו בה מלמעלה למטה – אין זה כמחבק חבית לאורכה, דחבית מבוקעת מזומנת ליפול חציה אילך חציה אילך, וכשהוא מחבקה מחבר כל היין זה לזה. אבל יגירת יין במקומו עומד על ידי הדוקו הראשון, וסדק קטן

יש שם שהוא מהדק, וכן בחביות של עץ שלנו. אבל דבר זה אסור, להיות גוי תוחב נעורת או מטלית בסדק ובחבור השוליים לסתום, מפני שנוגע ביין. עד כאן לשונו. ורבינו יצחק היה אומר דמותר להיות הגוי תוחב נעורת סביב השוליים במקום שנותרו אל דופני החבית ומשם היין זב ויוצא, כי הנעורת שתוחב אינו כנגד יין שבפנים, לפי שראשי השוליים מפסיקין, שתוחבין בחריצין שבדופני החבית סביב, ואפילו באמצע חיבור השוליים נותן בו הגוי הנעורת, ובלבד שלא ידא שם חלל. ורבינו שמואל אומר דאם יש חבית שמטפיה דרך שוליים יכול הגוי להדוק שם נעורת בסדקין, דהוי כמו לפותיה ומעשה לבינה, אבל אם הוא שותת הרבה של יחידר כי אז נוגע הגוי ביין. ומיהו אם אינו נוגע ביד אלא בסבין, כיון שאינו מתכוין רק לסתום ולא ליגע ביין – הוי ליה מנגע של גוי בכונה על ידי דבר אחר, ושירי לפירוש רבינו חם. וטוב שישים הישראל המטילת או הנעורת עד שסתום קצת, והגוי יחדקו בהיתר, כרבינו חם שכתבתי למעלה. **בעיא** הדחה ובעיא יניגוב – בתנן הדחיה דרבנן יניגוב עריך שיתן מים תחלה. אלא לפי שהיה רוצה לומר: ואי לא בהדחה טגי, נקט הדחה. כתב רבינו שמואל בן מאיר: ומיהו אנן לא עבדינן יניגוב בתנחית של גויס אלא הדחה בעלמא, וסמכין אראיות שבפרק אחרון (עבודה זרה ע"ב) דלא בעיא יניגוב. **אי** איכא טופח להטפיה – תימנ: היכא דליכא טופח על מנת כותב לו התקבלתי – שעתה אין לו כלום על היין, אף על פי שיש לו מלוח חוב דמי היין – מותר. פירש הקונטרס כאן: אם יש (שם) מפתח או חותם ביד ישראל, וכן פירש רבינו חם. וקשיא: דאם כן מאי ראיא היא לכאן? שאני התם דיש מפתח או חותם ביד ישראל, אבל הכא שעומד בצד הכור בלא מפתח וחותם – שמה יניגוב ויש לומר, שסברת התלמוד כר: כי היכי דברשות הגוי כי יש מפתח וחותם חשוב יינו של ישראל כשהגוי מניחו להוציאו, כך ברשותו של ישראל אף בלא מפתח וחותם מיקרי יינו של ישראל, כיון שאין לו מלוח על היין, אף על פי שהישראל חייב לו מעות. **כל** שבוב טמא בו – כל עיקרו של כלל זה לא בא

אלא לחתיר וזיקק, שהרי זב המסיט יין נטמא, או אם נרשאו על כתפו אפילו בכלי אבנים טמא, ובגוי היסט מותר, כדאמרין גבי יזקא: בין מליאה בין חסירה שרי, וגם אם ישב על החבית לא מנסכו, ובוב טמא. וכן כלל "כל שבוב טהור" לאו דוקא, שהרי קנה בקמטו של זב והיטט בו את הטהור טהור, ואילו בגוי עושה יין נסך. וכן הלכה, שאם זרק אבן או כל דבר ליין ואפילו בכונה, שהוא מותר בשתייה, כן דורה רבי יוסף טוב עלם. וכתב הרב רבי משה מקוצי דהוא דרין שאם זרק לתוכו מים שלא בכונה מזהה שהוא מותר בשתייה.

התם

דאיפקה לאורכה, אידרי ההוא גוי חבקה, שרייה **רפרם בר פפא ואי תימא רב הונא בריה דרב יהושע לזבני לגוים. והני מילי דפקקה לאורכה, אבל לפותיה** – אפילו בשתייה שרי, מאי טעמא? מעשה לבינה קעביד. ההוא גוי דאשתבח דהוה קאי במעצרתא, אמר רב אשי: אי איפא טופח להטפיה – בעי הדחה ובעי יניגוב, ואי לא – בהדחה בעלמא סגי ליה. **משנה נכרי שנמצא עומד בצד הכור של יין, אם יש לו מלוח עליו – אסור, אין לו מלוח עליו – מותר. נפל לבור ועלה, מדרד בקנה, התיו את הצרעה בקנה, או שהיה מטפיה על פי חבית מרותחת – בכל אלו היה מעשה ואמרו: ימכר, ורבי שמעון מתיר. נטל את החבית וזרקקה בחמתו לבור – זה היה מעשה והכשירו. גמרא אמר שמואל: והוא שיש לו מלוח על אותו יין. אמר רב אשי: מתניתין נמי דיקא, דתנן: המטרה יינו של נכרי ונתנו ברושות, והלה פותח לו: "התקבלתי ממך מעות" – מותר; אבל אם ירצה ישראל להוציאו ואין מניחו עד שיתן לו מעותיו – זה היה מעשה בבית שאן ואסרו; מעמא דאין מניחו, הא מניחו שרי, שמע מינה: מלוח על אותו יין בעינן, שמע מינה. "נפל לבור ועלה". אמר רב פפא: לא שנו אלא שעלה מת, אבל עלה חי – אסור. מאי טעמא? אמר רב פפא: דדמי עליה כיום אידם. "מדרד בקנה... כל אלו היה מעשה ואמרו: ימכר, ורבי שמעון מתיר". אמר רב אדא בר אבהו: ינחו לו לרבי שמעון ברכות על ראשו, פשהו מתיר – מתיר אפילו בשתייה, וכשהוא אסור – אסור אפילו בהנאה. אמר רב חייא בריה דאבא בר נחמני אמר רב חסדא אמר רב, ואמרי לה אמר רב חסדא אמר רב: הלכה כרבי שמעון. איפא דאמרי, אמר רב חסדא: אמר לי אבא בר חנן, הכי אמר זעירי: הלכה כרבי שמעון. ואין הלכה כרבי שמעון. "נטל חבית וזרקקה [בחמתו] לבור, זה היה מעשה [והכשירו]". אמר רב אשי: כל שבוב טמא בגוי עושה יין נסך, כל שבוב טהור בגוי אינו עושה יין נסך. אייתיביה רב הונא לרב אשי: נטל את החבית וזרקקה בחמתו לבור, זה היה מעשה בבית שאן והכשירו; בחמתו אין, שלא בחמתו! לא!**

התם

דאיפקה לאורכה – כשהיא יושבת וקופה נסדקה מלמעלה למטה, וביקש חציה ליפול אילך חציה ליפול אילך. חבקה – בין וזרעוהו וחיברה עד שהביאו כלי. לזבני לגוים – דהא לא שכשך, ואפילו שקיבר החצאין זו לזו והיו נוגע ביין על ידי חצאי החבית – לא היו כנוגע בקנה. דהתם משכשך בקנה, אבל הכא ליכא שכשוך מיד. **אבל לפותיה** – הואיל ואין נברלות זה מזה, שהרי חציה העליון יושב על התחתון אלא ויוצא מעט מעט, והגוי הכבידו זו לזו ולא היו נוגע, ודחק יין החבית. **אלא מעשה לבינה** – בעלמא קא עביד, כלבינה הנותנה על פי החבית ומכבידתה. דהוה קאי **במעצרתא** – דישאל, ולא היה בה יין, אלא משקה טופח עליהן. יניגוב – אפר ומים ואפר, כדמפרש לקמן ב"השור" (עבודה זרה ע"ב, א). **משנה אם יש לו עליו מלוח – על ישראל – אסור, לפי שלא ידא ליגע, דסבר: אי אמר לי מיד, אמינא ליה: נגיהו לי בחובי. נפל – הגוי בבור מלא יין, אף על פי דנגיעה ממש, הואיל ושלא בכונה הוא. מדרד בקנה – אף על גב דנתכין, הואיל ולדבר אחר נתכין, והא נגיעה לאו ממש היא אלא על ידי הקנה. או שהיה מטפיה בו, המרותחת – שהיתה מתמצת ומעלה רתיחות, וטיפח בידו ממש על הרתיחות – אין דרך ניסוך בכך, ומותר בהנאה. זה היה מעשה – והכשירוהו אף בשתייה. **גמרא** על אותו יין – שעשה לו ישראל את היין הזה אפתיקי לגבות דמינו, דהשתא סמכה דעתיה נוגע ולא מירתת. אבל לא דיתה לו מלוח על אותו יין, אף על פי שיש לו מלוח על בעליו – מותר בשתייה, דמירתת ולא נגע. הפסחא יינו של נכרי – ישראל שדרך ענבים של גוי בהיתר כדי למכור לישראל, ואין נותן מעות לגוי עד שימכרנו לאחר זמן, ונותן ברשותו של גוי. והלה כותב לו התקבלתי – אם כותב לו הגוי "התקבלתי ממך מעות", כלומר, הריני כאילו קבלתי מעות, שאיני מעבכ בידך להוציא יין מרשותי בכל עת שתרצה. מותר – אם יש מפתח או חותם ביד ישראל, זה היה מעשה בבית שאן ואסרו – דכיון דיש לו מלוח על אותו יין, מאי דבעי עביד. אבל מלוח שאינה על אותו יין – כמי שאין לו עליו דמי, דקתני רישא: הלה כותב לו "התקבלתי ממך מעות" מותר. והא הכא דיש לו מלוח דמי היין עליה, וקתני דכיון דלאו על אותו יין הוא מותר. דרבי עליה כיום אידם – ואילו ומודה על שניצל, ומסתמא נסכיה בעלייתו ואסור בהנאה. ומסקנא דמילתא מסיק תלמודא: ואין הלכה כרבי שמעון. כל שבוב טמא – לא אייתי רב אשי בהיטט כלל אלא במנגע, ולא אתא לאשמעינן אלא זרק בגוי דלא אסר. והכי קאמר: כל מנגע שבוב טמא, כגון בחבורין בין בידו בין בקנה, שאם הגוי זב והיין כלי או**

דקאיל

רב אשי מוכיח כדברי שמואל ממשנה: **אמר רב אשי, מְתִינִין נְמִי**
דִּיקָא – גם מדברי המשנה מדויק כדברי שמואל, **דְּתִנְן** (למנן סא),
הַמְּטִיר יִינוּ שֶׁל עֹבֵד בּוֹכְבִּים – ישראל שהיה דורך ענבים של גוי
לעשות מהם יין בכשרות כדי למוכרו לישראל, ולא נתן עדיין
דמים לגוי, עד שימכרונו לאחר זמן, ונתנו ישראל בְּרִישׁוֹתָּהּ של
הגוי, וְהָלָה – הגוי כותב לו הַתְּקַלְפִּי מִסָּךְ מְעוֹת, כלומר הריני
כאילו קיבלתי מעות, שאני מעבד בידך להוציא את היין מרשותי
בכל עת שתראה, היין מִיָּתֶר, שמאחר ואין הגוי מעבד מלקחת את
יינו, נחשב הדבר כמו שנתן לו את מעותיו, וכינו של ישראל הוא.
אָבֵל אִם רִצָּה הַיִּשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא – להוציא את היין מרשות הגוי,
וְאֵין הַגּוֹי מְנִיחַ עַד שִׂיתָן לוֹ מְעוֹתָיו, זה הִיָּה מְעֵשֶׂה בְּבֵית שָׂאן,
וְאִכְרוּ חֲכָמִים אֶת הַיִּין, שמאחר והיין הזה משועבד לחובו, אין הגוי
ירא ליגע בו ולנסכו, שסבור הוא, שאם יתבענו ישראל על
שניסך את יינו, יאמר לו 'שלי הוא'.
מדויקת הגמרא: **מְעֵמָא דְיָאן מְנִיחָו** – דווקא באופן זה שהגוי מעבד
את הישראל מלקחת את יינו, היין אסור, **הָא מְנִיחָו לַקַּחַת אֶת הַיִּין**,
שְׂרִי – היין מותר. **שְׂמַע מִיָּתֶר** – יש להוכיח מכאן, שְׂמַלְוָה עַל אוֹתוֹ
יִין קְעִינָן – צריך שיהא היין עצמו משועבד לחובו, כדי לאסור את
היין, אבל אם לא היה היין עצמו משועבד, מותר. מסיקה הגמרא:
שְׂמַע מִיָּתֶר – אכן יש להוכיח כן.
שנינו במשנה: גוי שֶׁנִּשְׁפַּל לְבוֹר מִלֵּא יִין, וְעָלָה מִן הַבוֹר, אמרו חכמים
שהיין ימכר לגוי. רב מבאר דין זה: **אמר רב פפא, לא שְׂנוּ**
שְׁהָיִין מוֹתֵר בְּהִנָּא, אֶלָּא בְּאוּפֵן שְׂעָלָה מֵת, אָבֵל אִם עָלָה הֵי, הִיִּין
אִסוּר אֶף בְּהִנָּא. **מאי מְעֵמָא**, **אמר רב פפא**, משום דְּרָמִי עָלִיהּ כְּיוֹם
אֲדָם – שנחשב לו הדבר כיום חגם ומועדו, שמאחר וניצל
מסכנה, הוא מודה לעבודה זרה שלו על הצלתו, ומן הסתם ניסך
את היין כשעלה.
שנינו במשנה: מִדְּרוֹ בְּקִנְתָּ, כָּל אֵלוֹ הִיָּה מְעֵשֶׂה, וְאִמְרוּ חֲכָמִים יִמְכֹּר
היין לגוי, אבל אסור בשתיה. וְרַבִּי שְׂמַעוֹן מְתִיר. רב אדא בר אבהו
מבאר את שיטת רבי שמעון: **אמר רב אדא בר אבהו**, יְנוּחָו לִי לְרַבִּי
שְׂמַעוֹן בְּרַבּוֹת עַל רֵאשׁוֹ, כְּשֶׁהוּא מְתִיר אֶת הַיִּין, מְתִיר אֶפְּלוֹ
בְּשִׁתְיָה, וְכִשְׁהוּא אוֹסֵר, אוֹסֵר אֶפְּלוֹ בְּהִנָּא.
הגמרא דנה האם הלכה כרבי שמעון: **אמר רב תימי בריה דאבא**
בר נחמני, אמר רב חסדא אמר רב, וְאִמְרוּ לֵה – ויש אומרים שרב
חסדא לא אמר זאת בשם רב, אלא אמר רב חסדא אמר זעירי,
הִלְכָה בְּרַבִּי שְׂמַעוֹן שְׂמִיתִיר אֶף בִּשְׁתִּיה. איבא דאמר – יש שאמרו,
שרב חסדא לא שמע זאת מפי זעירי, אלא אמר רב חסדא, אמר לי
אבא בר חנן, הִכִּי אִמְרִי זְעִירִי, הִלְכָה בְּרַבִּי שְׂמַעוֹן. מסיקה הגמרא:
וְאֵין הִלְכָה בְּרַבִּי שְׂמַעוֹן.
שנינו במשנה: גוי שֶׁנִּשְׁפַּל מִבֵּית וּזְרָקָה [בְּחֻמָּתוֹ] לְבוֹר שֶׁל יִין, זֶה הִיָּה
מְעֵשֶׂה [וְהַבְּשִׁירוֹ] חֲכָמִים אֶת הַיִּין. רב אשי מבאר כלל בדיני יין
נסך: **אמר רב אשי, כָּל שֶׁבִּזְבֹּךְ מָמָא – כל אופן שזב מטמא דבר טהור,**
דהיינו על ידי נגיעה, בין בידו, בין על ידי קנה, באופן כזה בְּעוֹבֵד
בּוֹכְבִּים, עוֹשֶׂה יִין נֶסֶךְ, דהיינו על ידי נגיעה ביין, בין בידו ובין על
ידי הקנה. ואילו כָּל שֶׁבִּזְבֹּךְ מָהוּר – כל אופן שזב אינו מטמא, כגון
שזרק חפץ על אדם או כלי, שאינם נטמאים בכך, באופן כזה
בְּעוֹבֵד בּוֹכְבִּים, **אֵינוֹ עוֹשֶׂה יִין נֶסֶךְ**, שאם זרק הגוי חפץ לתוך היין,
אין היין נאסר בכך.
רב הונא מקשה על דברי רב אשי מברייטא: **אֵיתִיבִיה רַב הוּנָא לְרַב**
אֲשִׁי, שְׁנִינוּ בְּבֵרִיתָא, גוֹי שֶׁנִּשְׁפַּל אֶת הַחֲבִית וְזָרְקָה בְּחֻמָּתוֹ לְבוֹר שֶׁל
יִין, זֶה הִיָּה מְעֵשֶׂה בְּבֵית שָׂאן וְהַבְּשִׁירוֹ חֲכָמִים אֶת הַיִּין. מדויקת
הגמרא: בְּחֻמָּתוֹ אֵין – דווקא באופן שזרק את החבית בחמתו, היין
מותר, אבל אם זרק את החבית שְׂלֵא בְּחֻמָּתוֹ, לא הותר היין. ומוכח
מכאן, שגוי שזרק חפץ ליין, נאסר היין בכך.

דְּאִיפְקָה – נסדקה לְאוֹרְקָה – כשהחבית יושבת זקופה, ופיה
למעלה, נסדקה מלמעלה למטה, והיו שני חצאי החבית נוטים
ליפול לכאן ולכאן. **אֲדִירי** – קפץ והוא עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, חֲפָקָה – אחזה
בין ורועותיו עד שהביאו כלי אחר להניח בו את היין. שְׂרִייה –
והתיר בְּרִישׁוֹתָּהּ בְּרִישׁוֹתָּהּ – ויש אומרים רב הונא בְּרִישׁוֹתָּהּ בְּרִישׁוֹתָּהּ
וְהוֹשֵׁעַ, לְזוּבְנֵי – למוכרו לְעוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים, משום שהגוי לא שכשך
את היין. אמנם אסור הוא בשתיה.
הגמרא מביאה שלא בכל האופנים היין אסור בשתיה: וְהֵנִי מִיָּלִי
– דין זה שהיין אסור בשתיה, לא נאמר אלא באופן דְּפִקְקָה –
שהחבית נסדקה לְאוֹרְקָה, אָבֵל נסדקה לְפוֹתִיָּה – לרוחבה, אֶפְּלוֹ
בְּשִׁתְיָה שְׂרִי – מותר. **מאי מְעֵמָא**, מְעֵשֶׂה לְבִינָה קְעִיד – מאחר ושני
חצאי החבית אינם נבדלים זה מזה, אלא חציה העליון מונח על
חציה התחתון, והגוי הכבידם זה על זה, הרי הוא נחשב כלבינה
המונחת על החבית ומכבידתה. ולפיכך היין מותר אף בשתיה.
הגמרא מבארת את דין הגוי שנמצא עומד בגת: **ההוא עוֹבֵד**
בּוֹכְבִּים, דְּאִשְׁתֵּבַח דְּהוֹן קָאֵי בְּמַעְצָרָה – שנמצא עומד בגת של
ישראל, ולא היה שם יין אלא מעט בקרקע הגת. **אמר רב אשי, אי**
אִבָּא – אם יש בגת משקה שהוא מוֹפֵחַ לְהַמְסִיחַ – שיש בו לחות
במידה כזו שכאשר אדם נוגע בו, יש בו כדי להעביר לחות
מהמוקם הזה למקום אחר, בְּעִי דְּהָךְ – צריך להדיח את הגת
במים, וְכֵן גַּם נִיגוּב, והיינו שנותן קודם אפר לנגבה, ולאחר מכן
נותן שם מים ואחר כך אפר, ומשפשף. וְאֵין לֵא – ואם אין המשקה
טופח להטפיה, בְּהָרְקָה בְּעֵלְמָא סִי לִיָּה – די שדיחור את הגת במים,
ואין צריך ניגוב באפר.

משנה

במשנה שלפנינו יתבאר דין הנכרי שהתייחד עם יין של ישראל:
עוֹבֵד בּוֹכְבִּים שְׁנִמְצָא עוֹבֵד בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּצֵד הַבוֹר שֶׁל יִין,
ולא ידוע אם נגע ביין או לא, אם יש לו מְלִוָּה עָלָיו – שהישראל
חייב לגוי מעות, היין אִסוּר בהנאה, לפי שאינו ירא ליגע ביין
ולנסכו, שסבור הוא שאם יאמר לו הישראל דבר על שניסך את
יינו, יאמר לו 'תן לי את היין בחובי'. ואם אֵין לוֹ מְלִוָּה עָלָיו, היין
מותר אף בשתיה, לפי שירא הוא ליגע ביין.
המשנה מבארת באלו אופנים נגיעת גוי אוסרת את היין: גוי שֶׁנִּשְׁפַּל
לְבוֹר מִלֵּא יִין, וְעָלָה, או שְׂמִדְרוֹ בְּקִנְתָּ – הכניס קנה (שיש בו סימנים)
לתוך היין, למדוד את מידת היין שבחבית, או שְׂהָתִי – הרג את
הצְרִיעָה שהייתה על גבי היין בְּקִנְתָּ, או שְׂהָתִי מְסָפִים – נוגע בידו על
פִּי חֲבִית מְרִיתָתָה – שהעלתה רתיחות, וטפח בידו עליה כדי
שתנוח הרתיחה. כָּל אֵלוֹ הִיָּה מְעֵשֶׂה, וְאִמְרוּ חֲכָמִים שהיין יִמְכֹּר
לגוי, אבל אסור בשתיה. וְרַבִּי שְׂמַעוֹן מְתִיר אֶף בִּשְׁתִּיה, מאחר
והגוי לא התכוין במעשיו אלו לנסך את היין.
אופן נוסף שהיין מותר: נִשְׁפַּל הַגּוֹי אֶת הַחֲבִית, וְזָרְקָה בְּחֻמָּתוֹ לְבוֹר
של יין, זֶה הִיָּה מְעֵשֶׂה, וְהַבְּשִׁירוֹ חֲכָמִים אֶת הַיִּין אֶף בִּשְׁתִּיה, הואיל
וזריקה אינה אוסרת ביין נסך.

גמרא

שנינו במשנה לענין גוי שעומד בצד הבור של יין, שאם יש לגוי
מלוה על הישראל, היין אסור. שמואל מבאר דין זה: **אמר שמואל,**
וְהוּא – דין זה נאמר דווקא באופן שיש לו מְלִוָּה עַל אוֹתוֹ יִין –
שהישראל שיעבד לו את היין הזה לגבות ממנו את חובו, שבאופן
זה הגוי סומך בדעתו לגבות את חובו מיינו זה, ואינו ירא ליגע. אבל
אם לא שיעבד לו את היין הזה, היין מותר, לפי שירא הוא ליגע
בו.

1 דוחה הגמרא: הָתָם – הברייטא עוסקת באופן דְקָאָוּל מִינְהּ וּמִינְהּ
2 – שהחבית הולכת ומתגלגלת כל שעה אל הבור, על ידי שהגוי
3 מגלגלה ומורידה לבור. ולפיכך אם עשה כן שלא בחמתו, היין
4 שבבור אסור, שבאופן זה חוששים שמא נגע ביין. אבל אם עשה
5 כן בחמתו, מותר, משום שכשהגיעה החבית סמוך לבור, לא אחזה
6 בידו, אלא זרקה מידו, וכיון שזרקה מידו מתוך כעס, אין חוששים
7 שמא נגע.

משנה

9 המשנה מבארת את דינו של היין כשנתייחד עם הגוי, באופן שיש
10 לגוי שייכות גם ביין, וגם בבית שהיין נמצא בו: הַמְטָהּ יֵינּוּ שֶׁל
11 עוֹבֵד בּוֹכְבִּים – ישראל שהיה דורך ענבים של גוי לעשות מהם יין
12 בכשרות, כדי למוכרו לישראל, וְנוֹתְנוּ עַד שִׁימְכְרֵנוּ, בְּרִשְׁוֹתוֹ שֶׁל
13 הגוי (ובבית) [בְּבֵיתוֹ] הַפְתּוֹחַ לְרִשְׁוֹת הָרִבִּים. אם היה זה פְּעִיר שִׁישׁ
14 בַּה עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְיִשְׂרָאֵלִים, היין מותר אף בשתייה. משום שהגוי
15 ירא מליגע ביין, מאחר והוא חושש שמא יראהו הישראלים
16 העוברים ברשות הרבים, ויאמרו זאת לישראל, ויפסיד הגוי בכך
17 את יינו. אבל אם היה זה פְּעִיר שְׂבֻלָּה עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, היין אסור
18 בהנאה, מאחר ואין ישראלים שעוברים ברשות הרבים, אינו ירא
19 מליגע ביין. ואינו מותר עַד שִׁישׁב ישראל ויהיה מְשַׁמֵּר את היין
20 שלא יגע בו הגוי. וְאֵין הַשּׁוֹמֵר צָרִיךְ לְהִיטֵב וּמְשַׁמֵּר כֹּל הַזֶּמֶן,
21 אלא אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹצֵא וְנִכְנָס בְּבֵיתוֹ, היין מותר, משום שהגוי
22 חושש כל שעה שמא יבוא השומר ויראנו נוגע.

23 המשנה מביאה דעה החולקת: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, רִשְׁוֹת
24 עוֹבֵד בּוֹכְבִּים אֶחָת הִיא.

25 המשנה מבארת את דינו של היין, באופן שיש לגוי שייכות בבית,
26 אבל לא ביין: הַמְטָהּ יֵינּוּ שֶׁל עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, וְנוֹתְנוּ בְּרִשְׁוֹתוֹ שֶׁל
27 הגוי, בבית הפתוח לרשות הרבים, וְהָלָה – הגוי בּוֹתֵב לוֹ הַתְּקַלְלָתִי
28 מִפְּקֻדוֹת, כלומר הריני כאילו קיבלתי מעות, שאיני מעכב בידך
29 להוציא את היין מרשותי בכל עת שתרצה, היין מותר, שמאחר
30 ואין הגוי מעכבו מלקחת את היין, נחשב הדבר כמו שנתן לו את
31 מעותיו, וכינונו של ישראל הוא. אֲבָל אִם יִרְצֶה הַיִּשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא את
32 היין מרשות הגוי, וְאֵינוּ מְנִיחוֹ לְהוֹצִיא עַד שִׁיתֵּן לוֹ אֶת מְעוֹתָיו, וְהָ
33 הָיָה מְעֻשָּׂה בְּבֵית שְׂאֵן וְאֶסְרוּ חֲכָמִים את היין, שמאחר והישראל
34 חייב לו מעות על אותו יין, והיין הזה משועבד לחובו, אין הגוי ירא
35 ליגע בו ולנסכו, שאם יתבענו הישראל על שניסך את יינו, יאמר
36 לו "שלי הוא".

גמרא

37 שנינו במשנה, בעיר שכולה עובדי כוכבים, היין אסור. מקשה
38

39 הגמרא: פְּעִיר שְׂבֻלָּה עוֹבֵד בּוֹכְבִּים נָמִי – גם צריך היין להיות
40 מותר, ומדוע היין אסור כשאין ישראלים דרים בה, וְהָאִיכָא –
41 והלא ישנם רובלין ישראלים הַמְחִזִּירִין – המסבבים פְּעִירוֹת
42 ועוברים מעיר לעיר למכור בשמים, והגוי שירא מהם שמא
43 יראהו דרך רשות הרבים, אינו נוגע ביין. מתרצת הגמרא: אֲמַר
44 שְׂמוּאֵל, משנתינו עוסקת פְּעִיר שִׁישׁ לָהּ דְלִתִּים וְכָרִית, ואי אפשר
45 להיכנס לתוכה אלא ברשות, וכשנכנס אדם לתוכה, הדבר נודע
46 לכולם, ומאחר והגוי יכול לדעת אימתי נכנס ישראל לעיר,
47 חוששים שנגע ביין בזמן שידע שאין ישראל בעיר, ולפיכך היין
48 אסור.

49 שנינו במשנה, לענין עיר שיש בה עובדי כוכבים וישראלים, שהיין
50 מותר דווקא באופן שהבית פתוח לרשות הרבים. רב יוסף מבאר
51 אופנים נוספים שהיין מותר, אף כשאין הבית פתוח לרשות הרבים:
52 אֲמַר רַב יוֹסֵף, וְאִם יֵשׁ חֵלוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַפְתּוֹחַ כְּנֶגֶד פֶּתַח הַבַּיִת
53 שהיין שם, בְּרִשְׁוֹת הָרִבִּים דְּמִי – נחשב הדבר כמו שהבית פתוח
54 לרשות הרבים, והיין מותר, כיון שהגוי ירא שמא הישראל שדר
55 שם יראהו דרך חלונה.

56 אופן נוסף שהיין מותר: וְאִם יֵשׁ אֲשָׁפָה כְּנֶגֶד פֶּתַח הַבַּיִת, בְּרִשְׁוֹת
57 הָרִבִּים דְּמִי, והיין מותר, שמאחר ודרך בני אדם לעמוד באשפה,
58 חושש הגוי שמא יראהו, ואינו נוגע ביין.

59 אופן נוסף שהיין מותר: וְדִקְלָא – אם יש דקל של ישראל הגדל
60 כנגד פתח הבית, בְּרִשְׁוֹת הָרִבִּים דְּמִי, והיין מותר, כיון שהגוי חושש
61 כל שעה שמא יעלה בעל הדקל ללקוט פירותיו, ויראהו נוגע ביין.
62 הגמרא דנה באופן שאין בדקל פירות: ובאופן שיש שם דקל
63 דְּפִסְקִי רִישֵׁיהּ – שנחתך ראשו, ואינו מוציא פירות עוד, פְּלִיגֵי בָּהּ –
64 נחלקו בדבר רַב אֶהָא וְרַבִּינָא, חַד אָסֵר וְחַד שְׁרִי – התיר. טעמו של
65 מֵאן דְּאָסֵר הוא, משום שהגוי אינו חושש ליגע ביין, שסבור הוא
66 לומר לְמָה לִּיהָ לְבַעַל הַדְּקָל דְּפִלִּיק הָתָם – שיעלה לשם, שהרי
67 אינו מוציא פירות. וּמֵאן דְּשְׁרִי – וטעמו של המתיר הוא, משום
68 שהגוי חושש שמא יִמְכְּרָה דְּאֶבְדָּה לִיהָ בְּהֶמָּה – פעם תאבד בהמתו
69 של בעל הדקל, וְפִלִּיק לְעֵינֵי פְתָרָה – ויעלה לראש הדקל כדי
70 לראות למרחוק ולחפש אחריה, ויראהו נוגע ביין, לפיכך ירא הוא
71 ליגע.

72 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דין היין של ישראל ברשות
73 הישראל, ויש לגוי שייכות בבית: תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, אֶחָד יִשְׂרָאֵל חֵלּוּקָהּ,
74 וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל הַשּׁוֹכֵר בֵּית בְּחִצְרוֹ שֶׁל עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, וּמִלֻּאָּהוּ –
75 ומילא את הבית בחביות של יין השייך לישראל, וְיִשְׂרָאֵל דֵּר
76 בְּאוֹתָהּ חָצֵר, היין מותר, וְאֵף עַל פִּי שְׂאֵין מִפְתָּח וְחוֹתֵם בִּידוֹ, כלומר
77 שאין מפתח לדלת הבית ביד הישראל, ואין חותם בחביות.
78 שמאחר ואין לגוי שייכות ביין, מתיירא הוא מן הישראל שדר
79 בחצר, ואינו נכנס לבית.

אגרות קודש

ב"ה, ג' ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נוי"כ וכו' מוה"ר משה יהודא שי' הכהן

שלום וברכה!

לקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה הנני בזה לאחל לכת"ר ולכל ב"ב שיחיו
שיחוגו אותו בכשרות ובשמחה מתוך חירות אמיתי כדו"ל חירות מיצה"ר אשר במילא יהי זה ג"כ
חירות מדאגות הן ברוחניות והן בגשמיות, וכמבואר ברמב"ם שזהו הענין דימות המשיח, עיין שם
הלכות תשובה ספ"ט וסוף הלכות מלכים. וידוע אשר יציאת מצרים [שמעוררים הענין עוד הפעם
בפרט בימי חג הפסח בכל שנה ושנה, וכמובא בשם האריז"ל בספר לב דוד להחיד"א שזהו פירוש
והימים האלה נזכרים (ואז הם) נעשים], ויצימ"צ ה"ז הכנה לזמן דביאת המשיח וכמ"ש כימי צאתך
מאמ"צ אראנו נפלאות, [ועיין גם במשנה ספ"ג דגיטין בודקין את היין וכו' ובהוצאת סמדר כו'].

בברכת החן.

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף סא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלא רש"י תוספות

דקאילו מיניה ומיניה – שהולך ומתגלגל הכלי כל שעה על ידי שהוא מגלגלו ומורידו לבור, הלכך שלא בחמתו לא, דחיישין דלמא נגע. **משנה** הפסח יינו של נביר – שעשאו בכשרות למכרו לישראל, ולא נתן דמים עכשיו לגוי עד שימכרנו, ונתנו ברשותו של גוי. מותר – דמירתת ליה גוי ולא נגע, דאמר: דלמא חזו לי הנך ישראל דעברי ברשות הרבים ומפסידנא.

ואפילו אין מפתח וחותר שרי. והוא שאין לו כלום על אותו יין, כגון שכתב לו: "התקבלתי ממך", כדאמרין לקמן באיך כבא. רבי שמעון בן אלעזר בו' – מפרש בגמרא. הפסח יינו של נביר בו' מותר – אם בית פתוח לרשות הרבים, כדפרישית לעיל. אבל אם רוצה בו' – שהיין נעשה לו משכון, הואיל ויש לו מלוא על היין – אסור, דלא מירתת; דסברי אי חזו לא מפסידנא, דכי תבע ליה אמירתא, ודאי חזו **גמרא** רובלין – מוכרין בשמים. וישראלים הן עוברין מעיר לעיר, ומירתת גוי: דלמא חזו לי דרך רשות הרבים. דלתים ובריה – שאין נבנסין בה אלא ברשות, וכולי עלמא ידעי כי עיללי בה, ומצי למקם עלה הדיא פתחא. והלון כרשות הרבים דמי – אפילו בית פתוח לחצר, וחלון פתוח לחצר ברשות הרבים כנגד פתח הבית – כמאן דפתח לרשות הרבים דמי. לשון אחר: חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית ברשות הרבים דמי, וכן עיקר. דרך **אשפה** – לעמוד בני אדם עליה. דיקלא – דקל של ישראל נגד הפתח, ומתירא הגוי: עכשיו יעלה לטול פירות ויראני גונע. פסיק רישיה – של דקל, ומעתה אין בו פירות. ומאן **דאסר** – מימר אמר גוי: למא ליה דסליק התם. בחצר

התם דקאילו מיניה ומיניה. משנה הממחר יינו של נביר, ונותנו ברשותו (ו)בבית הפתוח לרשות הרבים, בעיר שיש בה גוים וישראלים – מותר, בעיר שפוקה גוים – אסור, עד שישבו ומשמרו. ואין השומר צריך להיות יושב ומשמר, אף על פי שהוא יוצא ונכנס – מותר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לרשות גוים אחת היא. הממחר יינו של נביר ונותנו ברשותו, והלה פותח לו: "התקבלתי ממך מעות" – מותר; אבל אם ירצה ישראל להוציא ואינו מניחו עד שיתן לו את מעותיו, זה היה מעשה בבית שאן ואסרו. **גמרא** בעיר שפוקה גוים נמו, והאיכא רובלין המחזירין בעירות! אמר שמואל: בעיר שיש לה דלתים ובריה. אמר רב יוסף: וחלון פתוח לרשות הרבים דמי, ואשפה לרשות הרבים דמי, ודיקלא לרשות הרבים דמי. פסיק רישיה – פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אסר, וחד שרי, מאן דאסר – למא ליה דסליק התם; ומאן דשרי – זימנא דאברה ליה בהמה וסליק לעיניו בתרה. תנו רבנן: אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של גוי ומילאיהו יין, וישראל דר באותה חצר מותר, ואף על פי שאין מפתח וחותר בידו. בחצר

התם דקאילו מיניה ומיניה – פירש הקונטרס: שהולך ומתגלגל כל שעה על ידי שהוא מגלגלו ומורידו לבור, הלכך שלא בחמתו לא, דחיישין דלמא נגע. לפי הדומה משמע שרשי' רוצה לומר דמגע על ידי דבר אחר אסור בשתיה, והכא שהבשריהו בחמתו – היינו לפי שלא היה אחוז בידו, אלא סמוך לבור וזוקה. ומכל מקום שלא בחמתו אסור אף על פי שזריקה בוב טהור, כיון שהוא סמוך החמירו בין דלמא נגע. וכן פירש רבינו שמואל בן מאיר בשם רש"י, וחלק בין זורק מכנגדו לזורק למרוחק. מיהו לא יתכן כדפרישית לעיל. **הממחר** יינו של נביר – פירש רש"י במהדורא בתרא: כגון שכתב לו "התקבלתי", דהוא ליה יינו של ישראל וברכתני סיפא, והוי סיפא פירושא דרישא. בבית הפתוח לרשות הרבים ובעיר שישאלים וגוים דרים בה מותר – ואף על פי שאין שוכרים וחותרים בישראל. ואף על גב דבגמרא בברייתא בעינן בינו של ישראל בחצר אחרת שאין ישראל דר באותה חצר מפתח וחותרם, הכא שאני כיון שפתח פתוח לרשות הרבים. בעיר שכולה גוים אסור – ואף בפתח פתוח, כיון שאין כאן מפתח וחותרם. והקשה רבינו חם, הדיכ פריך בברייתא דאם איכא רובלין המחזירין בעירות; וכי מה ידעו הרובלין שיראו היין בביתו של גוי בלא מפתח וחותרם שהוא של ישראל, שירא הגוי מהם; כי אין לדמות לעיר שישראל וגוים דרים בה. שהתיר רש"י כאן אף בלא מפתח וחותרם, דהתם ירא הגוי שמא אותו ישראל אמר לישראלים הדרים שם לתת לב על יינו, אבל רובליים עוברים לפי שעה מה ידעו? ועוד, שמדמה אשפה ודיקלא לפתח פתוח, וכי מה סברא היא זו שינח הגוי ליגע בין שהוא אצלו בלא מפתח וחותרם מירת מקרה שישב ישראל חדר בעיר על האשפה או יעלה

על הדקל? ועוד, למאי דמפרש בגמרא, אי לתנא קמא אי לרבי שמעון בן אלעזר, דאפילו בעיר שכולה גוים אם הפקידו בבית גוי אחר מותר משום דגוי אחר מירתת. וזה תימה גדולה דכיון שאין שם מפתח וחותרם נידוש פן ינסכנו הנפקד, כי אין לומר שהנפקד ירא מן המוכר פן יעליל עליו, כי מה חושש המוכר אם ינסכנו הנפקד? ועוד, מאדו דמיימי בניו שכתב לו "התקבלתי", ומעתה מה חלוק יש בין גוי זה לגוי אחר? אפילו ביד המוכר, ינו של ישראל הוא! ועוד קשה, דמדנתני סיפא: חלה כותב "התקבלתי", מכלל דרישא לאו בחכי מיימי לכן נראה לרבינו תם להעמיד משנתנו ביש מפתח וחותרם, וכן פירש רש"י בפירושים ראשונים, ובלא כתב לו הגוי "התקבלתי", והלכך, בעיר שישראל וגוים דרים בה ופתח פתוח לרשות הרבים, אף על פי שהוא ינו של גוי – מותר. כיון דמפתח וחותרם בידו, שהגוי ירא פן ירדאו ישראל טורח ומזיין וגד לישראל ששידורו, ויפסיד למכור ינו. ולא דמי לגוי שנמצא בצד הבור של יין, דאסינא ביש לו מלוא עליו, דהתם כיון שאין מפתח וחותרם סומך על זה שיוכל לנסכו קודם שיראדו שום אדם. והשתא ניחא, דאף בעיר שכולה גוים, כיון שיש מפתח וחותרם היה לנו להתיר משום רובלין שיראדו טורח ומזיין יבינו שאותו יין של ישראל הוא, וכן ירא ממקום דאיכא אשפה ודיקלא כמו בפתח פתוח. ואתי נמי שפיר למאן דשרי בגמרא שהפקידו בבית גוי אחר אי לא חיישין לגומלין, דבבית גוי אחר הוי ינו של ישראל, שאין לגוי האחר שום דבר על היין, וכיון שיש מפתח וחותרם – אין לחוש שיטרח הנפקד ומזיין, אפילו בעיר שכולה גוים יש להתיר. והכי אמרינן בברייתא בגמרא: ינם של ישראל ברשותו של גוי, וישראל דר בחצר אחרת – מותר, והוא שיש מפתח וחותרם. וחצר אחרת הוי בעיר שכולה גוים, כיון שאין פתח פתוח לרשות הרבים בעיר שכולה גוים אסור ואף על פי שיש מפתח וחותרם בידו, ולא יעיל כלום פתח פתוח, כדמוקי לה בגמרא בעיר שיש לה דלתים ובריה שאין רובליים עוברים דרך שם שלא יריגשו, דכיון שלא כתב "התקבלתי" אם בן ינו של גוי הוא. וכן תניא בגמרא דין של גוי ישראל דר בחצר אחרת אסור לכולי עלמא אף על פי שיש מפתח וחותרם. וסיפא דקתני: חלה כותב "התקבלתי" הוי ינו של ישראל, הלכך במפתח וחותרם שרי, אבל בלא מפתח וחותרם אין להתיר כיון שברשות הגוי, דבכל ינסכנו. ולא דמי להזיא דנמצא בצד הבור שהתירו באין לו מלוא על היין, דהתם איכא תרתי לטיבותא: ינו של ישראל, וברשות ישראל, דרשות ישראל מועיל כמו מפתח וחותרם. ולחכי מיימי לעיל ראיא מדרך כדפרישית לעיל. והיכא דירשאל דר באותה חצר שהיין מונח שם, לא שני בינו של ישראל לא שניא בין של גוי, שרי אף בלא מפתח וחותרם, כדאמר ליה רבי יוחנן לתנא, תני: אף על פי שאין מפתח וחותרם, משום דירשאל דר באותה חצר חשוב כמו שומר, דסגי כירצא ונכנס, כדנתן: אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אף על פי שהוא יוצא ונכנס בו'. ואם תאמר: היאך נוכח ממתניתין דירצא ונכנס סגי לכתחלה אף בלא מפתח וחותרם כיון שהעמדתו ביש מפתח וחותרם, ובפרק קמא דחולין (ג.ט.) מיייתי לה להתיר אף לכתחלה, דקא פריך התם: ואמר ונכנס לכתחלה לא? והתנן: אין השומר צריך בו', ומה ראיא היא זו? שאני הכא שיש מפתח וחותרם ויש לומר, דהכי פירשו: בעיר שכולה גוים אסור אף ביש מפתח וחותרם, ועלה מפרש: אין השומר צריך בו' אלא אפילו יוצא ונכנס. ומתוך שהעמיד רבינו תם כולה שמעתין במפתח וחותרם, ואפילו הכי מטהר ינו של גוי ברשות גוי בעיר שכולה גוים אסור כיון שלא כתב לו "התקבלתי", מתחלה היה רבינו תם רוצה לאסור אותם היינות שקונין הגוים מישראל ומוליכין אותם ממקום הוול למקום הייך, ואף על פי שמתחילים אותם חותרם בתוך חותרם בבית מלא חשוקים ושולים כפולים מצד זה ומצד זה, דהא תנן: המטטר ינו של גוי בו' בעיר שכולה גוים אסור אף על פי שיש מפתח וחותרם, וכיון דקיימא לן כרבי אלעזר דשרי בחותרם אחד אין לנו לחלק בין חותרם אחד לחותרם, בתוך חותרם דכי אסרנא חותרם אחד נאסר גם שני חותרמות. ואחרי כן מצא טעם להתיר, דדוקא מטהר ינו של גוי, שלקוח הגוי בכרמו ולא טרח בו ויבא בקל לייק. אבל הכא, כיון שטורח הכא, כיון ששוקא אותו מישראל וגם מתחילו חותרם בתוך חותרם ונושאו להשתכר בו – אין לירא שיטרו ויזיין פן יפסיד טהור. ועל סמך היתר זה שתי יין שהובא מאלציריא בזה הענין. ועוד הארכתי בענין שליחות בין יין גוי לעיל בפרק "אין מעמידין" (לא, א). **והאיכא** רובלין – ואף על גב דקתני עורא לא היתה אלא שיעברו בעיר גוים ישראל שלא יתנו על בעליהן, לפי דרכם היו עוברים שם. **וחלון** לרשות הרבים דמי – פירש בקונטרס, לשון אחר: חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית, ואם הבית שהיין בו סגור, דליכא למיחש שיכנס בה הגוי – ואפילו הוא פתוח אין לחוש שיכנס בו ויסגר בעדו, דמרתת מישראל שכנגדו, כיון שאין הגוי דר בבית היין. ודוקא ביום, אבל בלילה אסור. עד

במה שכתב עצה לביטול זמן – ילמוד בעליפה כל הסעיף הראשון בשולחן ערוך אורח חיים סימן א. ומזמן לזמן יחזור עליו, כן יהיה בקי בעליפה איזה פרקים משניות ועלילכילפנים פרק אחד תניא. ויתיעץ עם המשפיע איזה פרקים.

ממכתב ראש-חודש אדר, תש"כ

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף סא עמוד ב – מותר מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזליץ) רש"י תוספות

עד שיהא שומר יושב ומשמר – תימנה: היינו רישא דירשאל וגוים דרין בה! ואין לומר דאיצטריך ליוצא ונכנס, דהא נמי שמעינן מרשא דקתני: דרין בה, ולא שיהא נותן עיניו בגוי כל היום ויש לומר: דהוא אמינא עד דאיכא ישראל טובא, קא משמע לן דאפילו בחד סגי. **והוא** כרכא ב' – מותר הלשון משמע דנקט כרכא – שהיה היין מונח בתוך החרוב, וגם היה שם יין של גוי, שעתה אין הגוי נתפס כגנב על הביאה, רק על הנגיעה, ואפילו הכי חמרא שרי כיון שנתפס על הנגיעה. והא דאמרין לקמן פרק בתרא (עבודה זרה ע, א) דהוא דהוה יתיב ביה חמרא דירשאל ב' וקאמר רבא: אי מצי לאישתמושי חמרא אסור, ואף על פי שנתפס כגנב על הנגיעה – היינו משום דבבית שיכול ליכנס שם אינו ירא כל כך מנוסק, אבל אי נתפס כגנב על הביאה – ודאי חמרא שרי, ולכחי מיתני עלה הדיא דנעל הפונדק.

הדרן עלך רבי ישמעאל

בַּחֲצֵר אַחֶרֶת – מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמֻפְתָּהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ. הַמִּטְהַר יִינוּ שֶׁל גּוֹי בְּרִשּׁוֹתָיו, וְיִשְׂרָאֵל דֵּר בְּאוֹתָהּ חֲצֵר – מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמֻפְתָּהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ. אִמֵּר לִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא, תַּנִּי: אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִפִּתָּהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ – מוֹתֵר. בַּחֲצֵר אַחֶרֶת – אִסּוּר, אֵף עַל פִּי שְׂמֻפְתָּהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר; וְחֻכְמִים אוֹסְרִין, עַד שֶׁיֵּהָא שׁוֹמֵר יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר, אוֹ עַד שֶׁיֵּכָא מְמוֹנָה הָפָא לְקִיצִין. חֻכְמִים אֵהָיִי? אֵילִימָא אִסְיָפָא – תַּנָּא קָמָא נָמִי מִיסַר קָא אָסַר! וְאַלֵּא אֲרִישָׁא דְסִיפָא – וְהָא קָאֵמֵר לִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא, תַּנִּי: אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִפִּתָּהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ! וְאַלֵּא אִסְיָפָא דְרִישָׁא, דְקָאֵמֵר תַּנָּא קָמָא: בַּחֲצֵר אַחֶרֶת – מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמֻפְתָּהּ וְחוֹתֶם בִּידּוֹ; וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לְעוֹלָם אִסּוּר, עַד שֶׁיֵּהָא שׁוֹמֵר יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר, אוֹ עַד שֶׁיֵּכָא מְמוֹנָה הָפָא לְקִיצִין. מְמוֹנָה הָא לְקִיצִין גְּרִיעוּתָא הוּא! – אֵלֵּא, עַד שֶׁיֵּכָא מְמוֹנָה שְׂאִינוּ הָא לְקִיצִין. "רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: רִשּׁוֹת גּוֹיִם אַחַת הִיא". אֵיפְשָׁיָא לְהוּ: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר לְהַקְלִי אוֹ לְהַחֲמִיר? רַב יְהוּדָה אָמַר וְעִירִי: לְהַקְלִי, רַב נַחֲמָן אָמַר וְעִירִי: לְהַחֲמִיר. רַב יְהוּדָה אָמַר וְעִירִי לְהַקְלִי, וְהָכִי קָאֵמֵר תַּנָּא קָמָא: בְּשֵׁם שְׂבָרְשׁוֹתָיו אִסּוּר – קָד בְּרִשּׁוֹת גּוֹי אַחֵר נָמִי אִסּוּר, וְחִישּׁוֹנִין לְגוּמְלִין; רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: בְּמָה דְּבָרִים אָמְרִים – בְּרִשּׁוֹתָיו, אֲבָל בְּרִשּׁוֹת גּוֹי אַחֵר – לְהַחֲמִיר, וְהָכִי קָאֵמֵר תַּנָּא קָמָא: בְּמָה דְּבָרִים אָמְרִים – בְּרִשּׁוֹתָיו, אֲבָל בְּרִשּׁוֹת גּוֹי אַחֵר – מוֹתֵר, וְלֹא חִישּׁוֹנִין לְגוּמְלִין; רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: כָּל רִשּׁוֹת גּוֹיִם אַחַת הִיא. תַּנָּא בְּוֹתִיָּה דְרַב נַחֲמָן אָמַר וְעִירִי לְהַחֲמִיר, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר: כָּל רִשּׁוֹת גּוֹיִם אַחַת הִיא מִפְּנֵי הַרְמָאוֹן. דְּבִי פְרוֹק רוֹפִילָא אוֹתִיבּוֹ חֲמָרָא גַּבִּי אֲרִיסִיָּהּ, סְבוּר רַגְלָן קָמִיָּה דְרָבָא לְמוֹמֵר: כִּי חִישּׁוֹנִין לְגוּמְלִין – הֵנִי מִילִי הֵיכָא דְקָא מוֹתִיב הָאִי גַבִּי הָאִי, אֲבָל הָכָא, פִּינּוֹ דְאַרְסִיָּה לֹאֻ דְרַבִּיָּה לְאוֹתוּבִיָּה כִּי פְרוֹק רוֹפִילָא – לְגוּמְלִין לֹא חִישּׁוֹנִין. אָמַר לְהוּ רָבָא: אֲרַבְּהָ, אֲפִילוּ לְמָאן דְאָמַר לֹא חִישּׁוֹנִין לְגוּמְלִין, הֵנִי מִילִי הֵיכָא דְלֹא מִירְתָּה מִינֵיהּ, אֲבָל הָכָא, פִּינּוֹ דְמִירְתָּה מִינֵיהּ – מִחֻפִּי עָלֶיהָ וְכוּתָּא. הוּאֹר פְּרָפָא דְהוּא יְתִיב בִּיה חֲמָרָא דִּישְׂרָאֵל, אֲשַׁתְּכַח גּוֹי דְהוּא קָאִי בִּינֵי דִנֵּי, אָמַר רָבָא: אִם נִתְפַּס עָלָיו כְּגַב – חֲמָרָא שְׂרִי, וְאִי לֹא אִסּוּר.

הדרן עלך רבי ישמעאל

מירדת ממריה, ואי נמי נגע מסהיד עליה דלא נגע. כרך. אם נתפס עליו כגב – אם גוי חלש הוא ויש אימת שופטי העיר עליו, ואם ימצאוהו נוגע נתפס עליו כגב. חמרא שרי – בשתיה, ואי לא – אסור אף בחנאה, דודאי נגע.

הדרן עלך רבי ישמעאל

מסקנא דמילתא: מגע גוי, כיון שנתכוין ליגע, שיכשך אף על פי שלא ניסך – אסור בחנאה, ממתניתין (אתא) דאגרדמים גוי משום "לך לך אמרין נזירא". שלא בכונה, כגון לא הכיר בו שהוא יין – מותר בחנאה, ממתניתא דחרס. וכן נפל לבור נמי – שלא בכונה הוא ומותר בחנאה, ממתניתין. וכן נתכוין לטול דבר אחר, כגון אתרוג דרב אשי – שלא בכונה הוא ומותר בחנאה. מגע גוי על ידי דבר אחר כגון בקנה, אנו יודעין שנתכוין לדבר אחר כי מדרו בקנה או התיז את הצרעה – מותר בחנאה, ממתניתין. בכונה ולא חזרן למאי איכוין – אסור בחנאה, מההוא עובדא דברים דשרייא רב משום דשלא בכונה הוה, הא בכונה אסור. כחו של גוי בחיבורין, כגון דאוריק ארוק, הכיר בו שהוא יין – אסור בשתיה, מדברי יוחנן דאמר: צא וחברו על יין משום יין נסך משום "לך לך". לא הכיר בו – מותר אף בשתיה, מההוא עובדא דרבי יוחנן בן אראז ורבי יוסי בן נהוראי, דחז שרי אפילו בשתיה משום דגוי לא הוה ידע. ושלא בחיבורין, כגון זריקה – מותר אף בשתיה ואפילו נתכוין, מדרב אשי דאמר: כל שבזב טהור בגוי אינו עושה יין נסך. כך הגיה הרב ופסק הלכה למעשה.

משנה

בטח יודע הוא משלושת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא בכל יום, וישמור עליהם מכאן ולהבא.

ממכתב ראש־חודש אדר, תש"כ

עבודה זרה דף סא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש)

בשם וְעִירֵי לְהִקְלֵל, וְהָיָה קְאָמֵר תְּנָא קָמָא, בְּשֵׁם שְׂאֵם הֵיִן מוֹנָח
 בְּרִשְׁתּוֹ שֶׁל הַגּוֹי בַּעַל הָיִין, הוּא אֲסוּר. כִּךְ אִם מוֹנָח בְּרִשְׁתּוֹ עוֹבֵד
 בּוֹכְבִּים אַחֵר, נִמְי הֵיִן אֲסוּר. ואף על פי שבעל הבית ייחד לַיִן קֶרֶן
 זוֹת בְּבִיתוֹ, וְאִינוּ נוגע בֵּין מִשּׁוּם שְׁחוּשׁ לְהִתְפַּס כִּגְבָּב, מִכָּל
 מְקוֹם חוֹשִׁים שֶׁהָיָה בַּעַל הֵיִן יִנְסֹךְ, נִטְעַם הַדְּבַר, מִשּׁוּם דְּחִישְׁיָנָא
 לְנוֹמְלִין – יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁבַע הַבֵּית וּבַעַל הֵיִן גּוֹמְלִים זֶה לַזֶּה, וְהֵיִנוּ
 שֶׁהָיָה שְׁהֵיִן נִמְצָא אֲצֵלּוֹ, יֵיחַד לְבַעַל הֵיִן לִנְסֹכּוֹ, כִּדִּי שְׂכָאשֶׁר
 יִקְנֶה יִשְׂרָאֵל פַּעַם אַחֲרֵת יֵין מִבְּעַל הַבֵּית, יִפְקִידֵנוּ אֲצֵל הַגּוֹי הַשֵּׁנִי
 כִּדִּי שִׁינִיחַ לוֹ לִנְסֹךְ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר אָמַר, בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים
 שְׂאֲסוּר, כִּשְׁמִנְיָחוֹ בְּרִשְׁתּוֹ שֶׁל בַּעַל הֵיִן, אֲכָל בְּרִשְׁתּוֹ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים
 אַחֵר, הֵיִן מוֹתֵר, שְׂמַאחֲרָא וְאִין הֵיִן שְׁלֹ, חוֹשׁ הוּא לְהִתְפַּס כִּגְבָּב
 וְאִינוּ נוגע בֵּין, וְאֵף לֹא תִּישְׁיֵין לְנוֹמְלִין, מֵאחֲרָא חוֹשׁ הוּא שְׂמָא
 יִבּוֹא הַיִּשְׂרָאֵל וְיִרְאֶה אוֹתוֹ מִנְסָךְ. וְדַבְּרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר
 מִתְּפָרְשִׁים בְּלָשׁוֹן תְּמִימָה, וְכִי כָל רִשׁוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים אַחַת הִיא,
 וְהִלָּא מֵאחֲרָא וְאִין הֵיִן מוֹנָח בְּבִית בַּעַלִּיו, מוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה
 שְׁהֵיִן מוֹפְקָד אֲצֵלּוֹ יִרָא לִיגַע.
 הַגְמָרָא מִבְּאֵרֶת אֵת דַּעַת רַב נַחֲמָן בְּשֵׁם זְעִירִי: רַב נַחֲמָן אָמַר בְּשֵׁם
 וְעִירֵי לְהִקְלִי, וְהָיָה קְאָמֵר תְּנָא קָמָא, בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים שְׂאֲסוּר,
 כִּשְׁמִנְיָחוֹ בְּרִשְׁתּוֹ שֶׁל בַּעַל הֵיִן, אֲכָל בְּרִשְׁתּוֹ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים אַחֵר,
 הֵיִן מוֹתֵר. שְׂמַאחֲרָא וְאִין הֵיִן שְׁלֹ, חוֹשׁ הוּא לְהִתְפַּס כִּגְבָּב וְאִינוּ
 נוגע בֵּין, וְאֵף לֹא תִּישְׁיֵין לְנוֹמְלִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר אָמַר, כָּל
 רִשְׁתּוֹ עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים אַחַת הִיא, וְאֵף אִם הֵנִיחַ אֵת הֵיִן בְּבִית עוֹבֵד
 כּוֹכְבִּים אַחֵר, אֲסוּר, מִשּׁוּם שְׁחוּשׁ לְנוֹמְלִין.
 הַגְמָרָא מִבִּיאָה סִיוַע מִבְּרִיתָא לְדַעַת רַב נַחֲמָן בְּשֵׁם זְעִירִי: תְּנָא
 בְּנוֹתֵיהּ דְּרַב נַחֲמָן שְׂאָמֵר בְּשֵׁם וְעִירִי, לְהִקְלִי. שְׁנִינּוּ בְּרִיתָא,
 אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר, כָּל רִשְׁתּוֹ עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים אַחַת הִיא, מִפְּנֵי
 הַרְמָאִין שְׁגוּמְלִין זֶה לַזֶּה. וּמוֹכַח שְׂבָא לְהַחֲמִיר וּלְאֲסוּר אֵף
 כִּשְׁמִנְיָחוֹ בְּבִית עוֹבֵד כּוֹכְבִּים אַחֵר.
 מַעֲשֵׂה בַּעֲנִין חֲשַׁשׁ גּוֹמְלִין: דְּבִי – בְּנֵי בֵיתוֹ שֶׁל אָדָם בְּשֵׁם פְּרוֹק,
 שְׁהִיָּה רּוֹפִילָא – מִשְׁנֵה הַמֶּלֶךְ, אוֹתִיבּוֹ חֲמָרָא – הֵנִיחוּ יֵין שְׁנַעֲשָׂה
 בְּכִשְׁרוֹת עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל שְׁקֵנוּ מֵהֶם בַּחֲפָזָא נְפִי אֲרִיסְתָּיָהוּ – אֲצֵל
 הָאֲרִיס שְׁלָהֶם, שְׁהִיָּה גּוֹי. כְּבוֹד רַבֵּן קָמִיָּה דְּרָבָא לְמִיָּר – סִבְרוּ
 הַתְּלָמִידִים שִׁישְׁבוּ לִפְנֵי רַבָּא לומר שְׁהֵיִן מוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁבִי –
 אִימְתִי תִּישְׁיֵין לְנוֹמְלִין, הֵנִי מִלִּי הִיָּא דְּקָא מוֹתֵב הָא גְבִי הָא –
 בָּאוּפֵן שֶׁהִדְרִךְ לְהֵנִיחַ זֶה אֲצֵל זֶה דְּבָרִים לְשִׁמּוּר. אֲכָל הָבָא, בִּינּוּ
 דְּאֲרִיסְתָּיָה לֹא דְרָבִיָּה לְאוֹתוֹבִיָּה בִּי פְרוֹק רּוֹפִילָא – מֵאחֲרָא וְאִין דֶּרֶךְ
 הָאֲרִיס לְהַפְקִיד חֲפָצִים בְּבִית פְּרוֹק רּוֹפִילָא אֲדוֹנֵה, לְנוֹמְלִין לֹא
 תִּישְׁיֵין – אִין חוֹשִׁים שְׁהָאֲרִיס יֵיחַ לוֹ לִנְסֹךְ, מֵאחֲרָא וְלֹא יוֹכֵל
 לְגַמּוֹל לוֹ כִּיּוֹצֵא בִּזָּה פַּעַם אַחֲרָת.
 רַבָּא חוֹלֵק וְאוֹסֵר אֵת הֵיִן: אָמַר לְהוֹ רַבָּא לְתַלְמִידֵיהּ, אֲדִרְבָּה, אֲפִילוּ
 לְמֵאֵן דְּאָמַר לֹא תִישְׁיֵין לְנוֹמְלִין, הֵנִי מִלִּי הִיָּא דְּלֹא מִיְרְתָת מִיְנִיָּה
 – בָּאוּפֵן שֶׁהָיָה בַּעַל הַבֵּית אִינוּ יִרָא מִבְּעַל הֵיִן, וְיִמְנַעֲנוּ מִלְּנֹסֶךְ.
 אֲכָל הָבָא, בִּינּוּ דְּמִיְרְתָת מִיְנִיָּה – מֵאחֲרָא וְהָאֲרִיס יִרָא מֵאֲדוֹנֵה, מִתְּפִי
 עֲלֵיהּ וְבוֹתָא – מִכְּסָה הוּא עֲלֵיו, וְאֵף אִם יִגַּע, יַעֲרִי עֲלֵיו הָאֲרִיס
 לִזְכוּת, שְׁלֹא נִגַּע. מֵאחֲרָא שְׂאִין בַּעַל הֵיִן יִרָא לִיגַע בֵּין, הֵיִן אֲסוּר.
 מַעֲשֵׂה בַּעֲנִין חֲשַׁשׁ מִגַּע שֶׁל גּוֹי בֵּין: הֵוּא רַבָּא – כִּרְךְ דְּהִתָּה וְהִתָּה
 בֵּית חֲמָרָא דְּיִשְׂרָאֵל – שְׁהִיָּה מוֹנָח שֶׁם יֵין הִשְׁיִךְ לְיִשְׂרָאֵל. אֲשִׁתְּבָּח
 – נִמְצָא עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, דְּהִתָּה קָאִי בִּינֵי דְגִי – שְׁהִיָּה עוֹמֵד בֵּין הַחֲבִיתוֹת.
 אָמַר רַבָּא, דִּינוּ שֶׁל הֵיִן כִּרְךְ, אִם נִתְפַּס עֲלָיו כִּגְבָּב – אִם הָגוֹי הוּא
 חֲלֹשׁ, וְאִימָת שׁוֹפְטִי הָעִיר עֲלָיו, וְחוֹשׁ הוּא לְהִתְפַּס כִּגְבָּב אִם
 יִמְצָאוּהוּ נוגע בֵּין, חֲמָרָא שְׂרִי – הֵיִן מוֹתֵר אֵף בְּשִׁתִּיהּ. וְאִי לֹא –
 וְאִם אִין הָגוֹי חוֹשׁ לְהִתְפַּס כִּגְבָּב, הֵיִן אֲסוּר אֵף בְּהִנָּא, מִשּׁוּם
 שְׁבוּדָא נִגַּע בֵּין.

ואם הישראל דר בְּחֶצֶר אַחֲרָת, הֵיִן מוֹתֵר, וְהוּא – וְדוּקָא בָּאוּפֵן
 שְׂמִפְתָּהּ וְחוֹתֶם בְּדוּ. שְׂמַאחֲרָא וְהֵיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וִישׁ מִפְתַּח וְחוֹתֶם,
 יִרָא הָגוֹי לְזִיזִיף הַחוֹתֶם, שְׂמָא יֵדַע מִכָּךְ הַיִּשְׂרָאֵל שֶׁדֶר בַּחֲצֵר
 הָאֲחֵרֶת.
 הַבְּרִיתָא מִבְּאֵרֶת אֵת דִּין הֵיִן שֶׁל גּוֹי בְּרִשְׁתּוֹ הָגוֹי: הַמְּטָהר יֵינּוּ שֶׁל
 עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, וְהוּא בְּרִשְׁתּוֹ שֶׁל הָגוֹי, וְיִשְׂרָאֵל דְּרַבָּא מוֹתֵר, הֵיִן
 מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמִפְתָּהּ וְחוֹתֶם בְּדוּ. אֲבָל אִם אִין מִפְתַּח וְחוֹתֶם בִּידוֹ,
 אֵף עַל פִּי שִׁישְׂרָאֵל דְּרַבָּא חֲצֵר, הֵיִן אֲסוּר, שְׂמַאחֲרָא וְהֵיִן
 שְׁלֹ, אִינוּ יִרָא כָל כִּךְ לִיגַע בּוֹ. אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא שְׁנֵיהּ
 בְּרִיתָא זֶה לְפָנֵינוּ, אֵל תְּשַׁנֵּה בְּרִיתָא 'וְהוּא שְׂמִפְתָּה וְחוֹתֶם בִּידוֹ',
 אֵלָּא תֵּנִי – תְּשַׁנֵּה 'אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִפְתָּח וְחוֹתֶם בְּדוּ, מוֹתֵר',
 שְׂמַאחֲרָא וְיִשְׂרָאֵל דְּרַבָּא חֲצֵר, נַחֲשֵׁב הַדְּבַר כִּמוֹ שׁוֹמֵר שִׁיּוּשׁ
 וּמִשְׁמֵר.
 הַגְמָרָא חוֹרֶת לְהִבִּיא אֵת הַמְשָׁךְ דְּבִרֵי הַבְּרִיתָא, בַּעֲנִין יֵינּוּ שֶׁל גּוֹי
 בְּרִשְׁתּוֹ הָגוֹי: וְאִם הַיִּשְׂרָאֵל דְּרַבָּא חֲצֵר, הֵיִן אֲסוּר, אֵף עַל פִּי
 שְׂמִפְתָּהּ וְחוֹתֶם בְּדוּ, דְּבִרֵי רַבִּי מַאֲרִי. וְחֲכָמִים אוֹסְרִין, עַד שִׁיָּהָ
 שׁוֹמֵר שִׁיּוּשׁ וּמִשְׁמֵר אֵת הֵיִן שְׁלֹא יִגַּע בּוֹ הָגוֹי, אוֹ עַד שִׁיָּבֵא –
 שִׁיָּהָ אָדָם מְמוֹנָה לְשִׁמּוּר עֲלָיו, הָבָא לְקִיצִין – לִזְמַנִּים יְדוּעִים,
 שְׂבָאוּפֵן זֶה יִרָא הָגוֹי לִיגַע בֵּין.
 שְׁנִינּוּ בְּרִיתָא, 'וְחֲכָמִים אוֹסְרִין עַד שִׁיָּהָ שׁוֹמֵר יוֹשֵׁב וּמִשְׁמֵר'
 וְכו', הַגְמָרָא מִבְּרִיתָא עַל אִיזָה אוֹפֵן בְּרִיתָא נַחֲלֵק חֲכָמִים: אֵם נִגְמַר
 אֲחִירָא – עַל אִיזָה חֵלֶק בְּרִיתָא נַחֲלֵק חֲכָמִים, אֲחִירָא – אִם נִגְמַר
 שְׁחוּלְקִים וְאֲחִירָא – עַל הַנִּגְמַר בְּסִפָּא, לַעֲנִין יֵינּוּ שֶׁל גּוֹי בְּרִשְׁתּוֹ
 הָגוֹי וְיִשְׂרָאֵל דְּרַבָּא חֲצֵר, לֹא יִתְכַן לומר כֵּן, שְׁהִיָּה תְּנָא קָמָא
 נְמִי מִיָּסֵר קָא אָמַר – גַּם רַבִּי מַאֲרִי אֲסִר בָּאוּפֵן זֶה, וְאִין חֲכָמִים
 חוֹלְקִים בּוֹז. וְאֵלָּא נִפְרַשׁ שְׁחֲכָמִים חוֹלְקִים אֲרִישָׁא דְּסִפָּא – עַל
 הַנִּגְמַר בָּאוּפֵן הָרָאשׁוֹן שֶׁל הַסִּפָּא, לַעֲנִין יֵינּוּ שֶׁל גּוֹי בְּרִשְׁתּוֹ הָגוֹי
 וְיִשְׂרָאֵל דְּרַבָּא חֲצֵר, וְהָא קְאָמֵר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא, תֵּנִי אֵף
 עַל פִּי שְׂאִין מִפְתָּח וְחוֹתֶם בְּדוּ, וּמוֹכַח מוֹזֵה, שְׁהִיָּה הַדְּבַר פְּשׁוּט
 לְרַבִּי יוֹחָנָן שְׂבָאוּפֵן זֶה יֵשׁ לְהִקְלֵל, וְלֹא יִתְכַן לְפָרֵשׁ שְׂבּוּחַ חֲכָמִים
 אוֹסְרִים.
 מִסִּיקָה הַגְמָרָא: (ו) אֵלָּא חֲכָמִים חוֹלְקִים אֲחִירָא דְּרִישָׁא – עַל
 הַמְּבוּאֵר בָּאוּפֵן הַשֵּׁנִי שְׁבִירִישָׁא, לַעֲנִין יֵין שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָא
 בְּרִשְׁתּוֹ שְׁלֵקָה אוֹ שְׂכַר מֵהָגוֹי. דְּקָאמֵר תְּנָא קָמָא שְׂאֵם הַיִּשְׂרָאֵל דְּרַבָּא
 חֲצֵר אַחֲרָת, הֵיִן מוֹתֵר, וְהוּא שְׂמִפְתָּהּ וְחוֹתֶם בְּדוּ. וְחֲכָמִים
 אוֹמְרִים, לְעוֹלָם אֲסוּר, עַד שִׁיָּהָ שׁוֹמֵר שִׁיּוּשׁ וּמִשְׁמֵר, אוֹ עַד שִׁיָּבֵא
 מְמוֹנָה הָבָא לְקִיצִין.
 שְׁנִינּוּ בְּרִיתָא, לְדַעַת חֲכָמִים אִם יֵשׁ מִמוֹנָה הָבָא לְקִיצִין, הֵיִן
 מוֹתֵר. הַגְמָרָא מַקְשָׁה עַל דִּין זֶה: כִּיצַד מוֹעִיל כְּשִׁישׁ מְמוֹנָה הָבָא
 לְקִיצִין, וְהִלָּא גְרִיעוּתָא הוּא – חֲסֵרוֹן הוּא זֶה, שְׂמַאחֲרָא וִישׁ לוֹ שַׁעֲה
 קְבוּעָה לְבוֹא, אִין הָגוֹי יִרָא לִיגַע בֵּין. מִתְּרַצַּת הַגְמָרָא: אֵלָּא צִרִיךְ
 לְהֵנִיחַ בְּלָשׁוֹן הַבְּרִיתָא עַד שִׁיָּבֵא מְמוֹנָה שְׂאִין קָא לְקִיצִין – שְׂבָא
 בּוֹמְנִים שְׂאִינִם קְבוּעִים.
 שְׁנִינּוּ בְּמִשְׁנָה, הַמְטָהר יֵינּוּ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים, וּמִנִּיחוֹ בְּרִשְׁתּוֹ
 הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, אִם הִיָּה זֶה בְּעִיר שְׂכוּלָה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים, הֵיִן
 אֲסוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר אָמַר, רִשְׁתּוֹ עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים אַחַת הִיא.
 הַגְמָרָא מִבְּרִיתָא אֵת דַּעַתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר: אֲפִיעָא לְהוֹ,
 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר, לְהִקְלֵל אָמַר אֵת דְּבָרֵינוּ, שֶׁלְדַעַת תְּנָא קָמָא הֵיִן
 אֲסוּר אֵף כֹּאשֶׁר הוּא מוֹנָח בְּבִית גּוֹי אַחֵר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר
 חוֹלֵק לְהִקְלֵל, שְׁבִירִישׁוֹת גּוֹי אַחֵר מוֹתֵר. אוֹ שְׁדַבְּרִינוּ נִגְמַר לְהִקְלִי, שֶׁלְדַעַת תְּנָא קָמָא אִין הֵיִן אֲסוּר אֵלָּא כִּשְׁהוּא מוֹנָח בְּרִשְׁתּוֹ אוֹתוֹ
 הָגוֹי, אֲבָל בְּרִשְׁתּוֹ גּוֹי אַחֵר מוֹתֵר, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזֵר חוֹלֵק
 לְהַחֲמִיר, שְׂבַכֵּל מִקּוֹם הֵיִן אֲסוּר. מִבִּיאָה הַגְמָרָא שְׁנַחֲלֵק
 אֲמֹרָאִים דְּבַרְבִּי רַב יְהוּדָה אָמַר בְּשֵׁם וְעִירִי, לְהִקְלֵל. וְרַב נַחֲמָן אָמַר
 בְּשֵׁם וְעִירִי, לְהַחֲמִיר.
 הַגְמָרָא מִבְּאֵרֶת אֵת דַּעַת רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם זְעִירִי: רַב יְהוּדָה אָמַר

הדרן עלך רבי ישמעאל

כיוון שהורה לו כ"ק מורי וחמי אדמו"ר יעשה כן, ויהיה להצלחה לפניו בגשמינות וברוחניות.

ממכתב ז' אדר שני תשי"א

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 יו. אין יוצאין בתבה או קופה¹⁶⁹ או מחצלת ואפלו מפני הגשמים אפלו שנתלבש בהם כמו במלבוש שפיון
2 שאין דרך להתלבש בהם לעולם הרי הן משוי אבל יוצאין בשק¹⁷⁰ ויריעה¹⁷¹ וחמילה¹⁷² דרך מלבוש
3 מפני שדרך לצאת בהן בשעת הגשמים ולכן אף שלא בשעת הגשמים שם מלבוש עליהם¹⁷³:

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיר יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, סעיף יז

ביאורי הלכה

- נו[קופה - סל.
נו[בשק - אריג מבד גס¹⁶⁹.
נח[ויריעה - בגד עבה ארוג אריגה גסה ואינו תפור¹⁷⁰.
נמ[וחמילה - רדיד בד גס ועבה מאוד להגנה מפני
הגשם¹⁷¹.
ס[מלבוש עליהם - ביאור הסעיף: ג' סוגי מלבושים
שמותר לצאת בהם:
מלבוש גמור - עשוי מבד עדין הראוי ללבישה, ותפור
בצורת מלבוש¹⁷² - מותר לצאת בו בכל עניין.
מלבוש שאינו גמור¹⁷³ העשוי להגנת הגוף - מותר
לצאת בו בזמן שמגן על הגוף מצער, ובתנאי שדרך
קצת אנשים לצאת בו כדי להנצל מצער¹⁷⁴.
מלבוש שאינו גמור - מותר לצאת בו בשני תנאים:
א. דרך קצת אנשים לצאת בו¹⁷⁵. ב. לובשים אותו
כדרך מלבוש גמור (כשמתעטף בו ראשו ורובו)¹⁷⁶.
סא[מלבוש עליהם - דבר שאין דרך ללבושו לעולם,
כגון בגד מוזר ביותר - אינם נחשבים מלבוש אלא
משוי, ואף-על-פי שמתכסה בו ראשו ורובו - אסור¹⁷⁷.

צינונים והוספות

- קופה ומחצלת.
176 כדלעיל סעיף יא. ועד"ז להלן סעיף מא, ושם דחינו
דוקא שאינם לבדים הקשים הרבה.
177 ראה המבואר על הסעיף הקודם על יציאה בתחפושת
העשויה כבגד.
והנה להלן סעיף נב הובא שתפילין נחשבים משוי לאשה -
אף שדרך האיש לצאת בהם, ובמג"א ס"ק נד כתב לחלק
בין לבוש גמור של איש שמותר גם לאשה לצאת בו, לבין
תפילין או כלי אחר, אמנם ב'מחצית-השקל' כתב לאסור
לגמרי על איש לצאת בבגד של אשה, ולהיפך. ע"ש. וכן
בפמ"ג על המג"א אסר לצאת בבגד כלאיים - אף אם דרך
קצת אנשים לצאת בו.
169 ראה בפיה"מ נדרים ז, ג. שהוא אריג של שיער,
ובמשנ"ב ס"ק עג שיש להסתפק אם הוא מלבוש העשוי
משק, או שמותר לצאת אפילו בשק ממש.
170 פיה"מ שם.
171 פיה"מ שם.
172 גם כובע, חגורה, נעליים וכו', נחשבים כמלבוש
גמור.
173 כגון שתפור מבד גס שאינו ראוי ללבישה רגילה, או
שאינו תפור בצורת מלבוש כגון יריעת בד ללא שרוולים
וכדומה.
174 ואפילו אין לובשים אותו כדרך מלבוש גמור. כדלעיל
סעיף י לעניין בגד הנדה.
175 זהו דין שק יריעה וחמילה שבסעיף זה, שלא כתיבה

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות יום-הכיפורים - לפי לוח "רב יומי"

- 1 יג. אף במקום שהתירו לו לעבור במים לא יעבור אלא אם
2 כן אין לו דרך אחרת שיכול להגיע למחוז חפצו אם
3 לא יעבור במים אבל אם יש לו דרך אחרת להקיף את המים
4 אפילו היא ארוכה מזו מוטב שירבה בהילוך להקיף את
5 המים ואל יעבור במים שיש כאן חשש רחיצה ועוד שהוא
6 קרוב לבוא לידי סחיטה:
7 יד. מותר להצטנן בטיט אע"פ שיש בו קצת לחלוחית ואין
8 בו משום איסור רחיצה אבל אם יש בו כל כך לחות
9 עד שאם יניח עליו ידו תעלה בה לחות כל כך עד שאם
10 ידיקנה לידו אחרת תדבק בה הלחות שקבלה מן הטיט
11 וזהו נקרא טופח על מנת להטפח אסור להצטנן בו מפני
12 שזהו כרוחץ במים:
טו. ומותר להצטנן בכל מיני פירות ובחינוק ובכל מיני
13 כלים הריקים בין שהם של כסף וזהב בין שהם של
14 חרס שלא אסרו אלא רחיצה במים אבל אסור להצטנן
15 בכלים שיש בהם מים אפילו אינן מלאים שמא יתענעו
16 הכלים וישפכו המים שבהן על גופו ונמצא רוחץ ביום
17 הכיפורים:
טז. אע"פ שמן הדין מותר לשרות מפה במים בערב יום
18 הכיפורים ומוציאה מן המים קודם יום הכיפורים
19 ומתנגבת והולכת עד שלא יהא בה טופח על מנת להטפח
20 ואז מקנח בה פניו ידיו ורגליו כדי להצטנן אע"פ שאינו
21 עושה להעביר הליכלוך אלא כדי להתענג אע"פ מותר מן
22 הדין כיון שהיא נגובה מן המים כמו שנתבאר בסימן תקנ"ד
23

בגד או של שאר מינים שהרי גושי הארץ מגיע לרגליו
ומרגיש שהוא יחף ועוד שלא אסרו אלא מנעל וכל שאינו
של עור אינו נקרא מנעל אלא מלבוש:

ד וכן מותר לכרוך בגד קשה סביב רגליו ומותר לצאת בו
אפילו לרשות הרבים אע"פ שבכל שבתות השנה אסור
לצאת בו לרשות הרבים כיון שאינו דרך מלבוש מכל מקום
ביום הכיפורים כיון שאסור בנעילת הסנדל ואי אפשר לו
לנעול מנעל של עור נקרא זה דרך מלבוש לאותו היום.

ויש אוסרין לצאת בו לרשות הרבים אלא אם כן הולך לדבר
מצוה או לשאר דבר הכרחי לו ביום ההוא והוא מפונק ואין
די לו בלבישת אנפלאות מפני שהן עשויין מבגד רך אז
התירו לו לצאת לרשות הרבים בבגד קשה וכרוך סביב
רגליו וטוב להחמיר כסברא זו.

אבל לצאת לרשות הרבים באנפלאות של בגד מותר בכל
ענין לדברי הכל כיון שלובשן דרך לבישה והוא הדין
שמותר לצאת בכל מין מנעל שאינו של עור אפילו לרשות
הרבים.

מותר לעמוד ביום הכיפורים על גבי כרים וכסתות אפילו
הן של עור שאין זה הנאת דרך נעילה ולא אסרו אלא
כשהוא מנעיל ברגליו מכל מקום המחמיר בכרים וכסתות
של עור תבא עליו ברכה.

במה דברים אמורים שלא בשעת תפלת שמונה עשרה אבל
בשעה שמתפלל תפלת שמונה עשרה אסור לעמוד על גבי
כרים וכסתות אפילו אינן של עור משום שנראה כמתגאה
אם יעמוד על כרים בשעת תפלה אבל מותר לעמוד על שאר
דברים חוץ מן כרים וכסתות אפילו בשעה שמתפלל תפלת
שמונה עשרה אם אינו גבוה שלשה טפחים מן הארץ כמו
שנתבאר בסימן צ':

ה חיה כל שלשים יום אחר לידתה מותרת לנעול אפילו
ביום הכיפורים מפני שהצינה קשה לה וכן חולה אפילו
אין בו סכנה אלא שהצינה קשה לו וכן מי שיש לו מכה
ברגליו מותרת לנעול:

ו וכן אם ירדו גשמים ורוצה לילך מבית הכנסת לביתו או
להיפך והוא אדם מפונק ומצטער בלכלוך רגליו במי
גשמים מותר לו לנעול וכשיגיע לביתו או לבית הכנסת
יחלצם אבל מי שאינו מפונק אסור.

אבל אם יש שם רפש וטיט מותר לכל אדם לנעול לפי
שהכל חשובין מפונקין לענין זה (ויש אומרים דאף בטיט
ורפש אין היתר אלא למי שידוע שהוא מפונק אבל אין כל
אדם יכול לומר מפונק אני אבל המנהג כסברא הראשונה).

אבל לא כמו שנוהגין רבים מהמון עם שהולכים ברחוב
במנעלים אף שאין שם רפש וטיט וכשבאין לבית הכנסת
הם הולכים ג"כ במנעלים רק בהגיעו למקומו חולץ ואלו
בחשיכה יתהלכו ופושעים נקראו אם אינן שומעים לקול
מוריהם:

ז ההולך במקום שמצויים עקרבים או שאר דברים
הנושכין מותר לו לנעול אפילו מנעל של עור ואפילו

לענין תשעה באב מכל מקום ביום הכיפורים יש להחמיר
לפי שאם היה מקנח במפה שאינה נגובה מן המים יש בכאן
איסור מן התורה משום סחיטה לפיכך יש להחמיר אף
בנגובה מן המים שהיו עליה מבעוד יום גזירה שמא לא
תתנגב יפה ויקנח בה ויבא לידי סחיטה:

יז חולה אע"פ שאין בו סכנה מותר לרחוץ כדרכו ביום
הכיפורים:

יח הכלה אחר נישואיה מותרת לרחוץ פניה ביום
הכיפורים לפי שהיא צריכה להתנאות עד שתתחבב על
בעלה וכל שלשים יום לחופתה היא קרויה כלה:

יט מי שראה קרי ביום הכיפורים בזמן הזה שבטלה תקנת
עזרא שתיקן טבילה לבעל קרי אסור לו לטבול או
לשפוף עליו תשעה קבין אפילו מי שנוהג כך בכל ימות
השנה לא ינהג כן ביום הכיפורים שאין מנהג להתיר את
האסור אלא לאסור את המותר אלא אם הקרי עדיין הוא לח
מקנחו במפה ודיו ואם נתייבש כבר או שנתלכלך בבשרו
רוחץ במקומות המלוכלכין שבו לבד ומתפלל:

כ אסור לאשה לטבול בליל יום הכיפורים אפילו הגיע זמן
טבילתה בלילה זו כיון שאסורה לשמש בלילה זו אין
בטבילתה מצוה כלל לפי מ"ש ביו"ד סימן קצ"ז דטבילה
בזמנה לאו מצוה היא אלא אם כן בעלה עמה ומשום ביטול
פריה ורביה:

כא אבל אשה הלובשת לבנים ביום הכיפורים מותרת
לרחוץ קצת בין ירכותיה בין בחמין בין בצונן דכיון
שע"י רחיצה זו היא ממהרת לטבול ולשמש א"כ היא
רחיצה של מצוה וכבר נתבאר שכל רחיצה של מצוה מותרת
ביום הכיפורים ולא אסרו אלא כשמתכוין לתענוג:

חלק ד סימן תריג איסור רחיצה ביום הכיפורים ובו כ"א טעמים:

א סיכה כיצד אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו ואם היה
חולה אפילו אין בו סכנה או שיש לו חטטין בראשו סך
כדרכו ואינו חושש שלא אסרו אלא סיכה של תענוג אבל
בלא שום חולי אפילו אינו מתכוין לתענוג אלא להעביר את
הזוהמא אסור ואינו דומה לרחיצה שכל שאינו מתכוין
לתענוג מותר לפי שהסיכה מתענגין בה יותר מתענוג רחיצה
לפיכך החמירו בה יותר (ואסרו אף בשאינו מתכוין לתענוג)
אלא אם כן שהסיכה אינה של תענוג כלל כגון שסך
לרפואה:

ב נעילת הסנדל כיצד אסור לנעול מנעל של עור וסנדל
של עור אפילו ברגלו אחת ואין חילוק בין ביתו לרשות
הרבים בכל מקום אסור.

ואפילו סנדל של עץ ומחופה עור אסור ואפילו מי שהוא
קטע אסור לו ללבוש קב שלו (פירוש מי שנקטעו רגליו
עושה לו דפוס כמין רגל וחוקק בו בית קיבול ומניח ראש
שוקו בתוכו) אם הוא מחופה עור ומי שאפשר לו טוב
להחמיר בסנדל של עץ אפילו אינו מחופה עור:

ג אבל מותר לנעול סנדל או מנעל של גמי ושל קש ושל

ב וכן אסור לגדול לנעול את הסנדל לקטן לפי שאין זה עיניו להקטן שאינו חושש כל כך אם לא ינעול אבל אם הקטן נועל מעצמו אם צריך למחות בידו נכתבאר בסימן שמ"ג ע"ש:

ג ועכשיו שאין נוהגין לרחוץ ולסוך את הקטן בכל יום ואין מניעת הרחיצה והסיכה ביום הכיפורים נחשבת לו לעינוי כלל אין לרחצו ולסוכו ביום הכיפורים וכן הוא המנהג:

ד וכל זה בקטן שלא הגיע לחינוך מצות עינוי אבל אם הגיע לחינוך אסור להאכילו ולהשקותו ולסוכו ולרחצו בידים ועל דרך שנתבאר ואם הוא מעצמו עושה אחד מדברים אלו אין צריך למחות בידו חוץ מאביו שצריך למחות בידו ולחנך את בנו במצות אבל אמו אינה מצווה על כך אבל מכל מקום אסור לה ליתן לפניו לאכול דהרי זה כאלו מאכילתו בידים:

ה וכיצד הוא חינוכו קטן הבריא בן תשע שנים שלימות (פירוש שנשלמו לו תשע שנים לפני יום הכיפורים) או בן עשר שנים שלימות אפילו הוא כחוש ותשש כח מחנכין אותו לשעות מדברי סופרים כיצד אם היה רגיל לאכול בשתי שעות על היום מאכילין אותו בשלש היה רגיל לאכול בשלש מאכילין אותו בארבע לפי כח הבן מוסיפין לענות אותו בשעות וכן הדין בקטנה הבריא אם היא בת ט' שנים שלימות או בת עשר שנים שלימות אפילו אינה בריאה:

ו בן י"א שנים שלימות בין זכר ובין נקבה מתענין ומשלימין מדברי סופרים כדי לחנכן במצות.

ויש אומרים שאפילו בנות י"א שנים שלימות ובן זכר בן י"ב שנים שלימות אינן צריכין להשלים כלל אפילו מדברי סופרים אלא מחנכין אותן לשעות ועל דרך שנתבאר דכיון שהחינוך אינו אלא מדברי סופרים לא רצו חכמים להחמיר עליהם כל כך שיתענין עד הלילה ודי להם בחינוך שעות לפי כחם.

ואע"פ שהעיקר כסברא הראשונה מכל מקום בנער שהוא כחוש ותשש כח ואינו חזק לסבול התענית יש לסמוך על סברא האחרונה ומותר להאכילו אף שאין שום חשש סכנה אם ישלים:

ז וכדרך שמחנכין אותן באיסור אכילה ושתייה הן לשעות והן להשלים וכמו שנתבאר כך צריך לחנכן] באיסור רחיצה וסיכה אפילו מדין התלמוד ולא מחמת המנהג בלבד:

ח בן י"ג שנים שלימות ונקיבה בת י"ב שלימות אם הביאו שתי שערות הרי הם כגדולים לכל המצות וחייבים להשלים התענית מן התורה אבל אם עדיין לא הביאו שתי שערות עדיין הן קטנים ואין חייבין להשלים מן התורה אבל חייבים להשלים מדברי סופרים לפי סברא הראשונה שביארנו שהיא עיקר.

ואפילו בנער שהוא כחוש ותשש כח אין להקל לסמוך על סברא האחרונה שביארנו דכיון שעברו לו י"ג שנים אנו

אינו הולך לדבר מצוה אלא לטייל מותר לנעול כדי שלא ישכנו עקרב וכיוצא בו:

ח כשהולך מביתו לבית הכנסת במנעלים לא ילך בהן בבית הכנסת וכן לא יניחם בבית הכנסת בגלוי לפי שלכלוך שעל גבי המנעלים הוא זלזול לבית הכנסת ביום קדוש כזה שחייבים לכבדו בכסות נקיה ובכל דבר טהרה אלא יניחם במקום מוצנע בבית הכנסת שלא יראו או ישלחם לביתו אם אפשר לו:

ט המהלך בדרך אע"פ שבתשעה באב מותר בנעילת הסנדל ביום הכיפורים אסור לפי שעיקר איסור נעילת הסנדל ביום הכיפורים הוא מן התורה כמ"ש בסי' תרי"א ע"ש לפיכך החמירו בו יותר מבתשעה באב:

י וכן מטעם זה ההולך בין הנכרים וחושש שלא ילעיגו עליו אע"פ שבתשעה באב מותר לנעול ביום הכיפורים אסור:

יא כל מקום שמותר לנעול טוב שיחליף מנעל של שמאל בימין ושל ימין לשמאל:

חלק ד סימן תרד דיני סיכה ונעילת הסנדל ביום הכיפורים:

א כבר ביארנו שיום הכיפורים אסור בתשמיש המיטה ולפי שלבו של אדם גס עם אשתו ובקל יוכל לבא עמה לידי הרגל דבר לפיכך צריך לנהוג עמה ביום הכיפורים כל הרחקות שנהוג עמה בימי טומאת נדתה דהיינו שלא יגע בה ואין צריך לומר שלא יישן עמה במטה אחת אפילו הוא בבגדו והיא בבגדה וכן לא ירבה עמה בדברים וכן בכל הפרטים שנתבארו ביו"ד סי' קצ"ה.

ובכל דברים אלו צריך להזהר בין בליל יום הכיפורים בין ביום:

ב הרואה קרי בליל יום הכיפורים ידאג כל השנה שמא לא קבלו תעניתו והשביעוהו במה שבידם להשביעו כעבד שבא למזוג כוס לרבו ושופך לו רבו הקיתון (פירוש קיתון של מים שממנה מוזג הכוס של יין) על פניו כלומר אי אפשר בשימושך ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן עולם הבא שבודאי יש לו זכיות הרבה שהגיגו עליו והוא יאריך ימים שכן הסימן יראה זרע יאריך ימים:

חלק ד סימן תרטו דין תשמיש המטה ביום הכיפורים:

א כל הדברים האסורים ביום הכיפורים משום מצות עינוי בלבד לא גזרו על הקטנים לפיכך מותר לגדול להאכיל את הקטן ולהשקותו ולסוכו ולרחצו בצונן אבל לא ירחיצו בחמין כל גופו אפילו הוחמו מבע"י שהרחיצה בחמין אינה אסורה משום מצות עינוי בלבד שהרי בכל שבתות השנה אסור לרחוץ בחמין אלא יש בה גם משום גזירת מרחץ (פירוש שהבלנים הם חשודים להחם מים בשבת ולכן אסור לכנוס למרחץ בשבת) כמו שנתבאר בסימן שכ"ו ולפיכך אסור לעשותה לקטן בידים כמו שאסור להאכילו בידים כל האיסורים של דבריהם כמ"ש בסי' שמ"ג:

חולשה לעולם מן הסתם כל קטן אינו נחשב כבריא לענין
זה אלא אם כן ידוע שהוא בריא וחזק לסבול:
חלק ד סימן תרטז הקטנים מתי יתחילו להתענות:

א עוברות ומניקות מתענות ומשלימות ביום הכיפורים:
ב עוברת שהריחה מאכל ואם לא יתנו לה מהמאכל אפשר
שתפיל עוברת לפי שהעובר הריח הריח המאכל ומתאוה
לו ואם לא תאכל ממנו אפשר שיתעקר לצאת ונמצא שניהם
מסוכנים לוחשין לה באזנה שהיום הוא יום הכיפורים אולי
תוכל להתאפק ואם נתיישרה דעתה שפסק העובר מתאוותו
ע"י זכרון זה מוטב.

ואם לא נתיישרה דעתה בזה אלא אומרת צריכה אני לאכול
(עיין ביאור דבר זה בסי' תרי"ח) או שהתחילו פניה
משתנים אע"פ שלא אמרה צריכה אני לאכול תוחבין כוש
ברוטב ונותנין לתוך פיה שמא תתיישר דעתה בזה ואם לא
נתיישרה דעתה בכך ועדיין פניה משונים או שעדיין אומרת
צריכה אני נותנין לה מן הרוטב עצמו (פחות פחות
מכשיעור כמו שיתבאר בסי' תרי"ח).

ואם גם בזה לא נתיישרה דעתה נותנין לה מן המאכל עצמו
(פחות פחות מכשיעור) עד שתתיישר דעתה:

חלק ד סימן תריז דין עוברת ומניקה ויולדת ביום הכיפורים:

חוששין שמא הביא כבר שתי שערות ונשרו לפי שדרך הוא
להביא שתי שערות מיד אחר י"ג שנים וא"כ הרי יש כאן
ספק שמא הוא חייב להשלים מן התורה.

ואפילו נשלמו לו הי"ג שנים ביום הכיפורים עצמו שנולד
ביום הכיפורים אע"כ חייב להשלים אפילו הוא כחוש ותש
כח לפי שבתחלת כניסת ליל יום הכיפורים כבר נשלמו לו
י"ג שנים ויש לחוש שמא הביא שתי שערות ביום הכיפורים
ונשרו ביום הכיפורים וכל ספק של תורה הולכין בו
להחמיר:

ט במה דברים אמורים ביום הכיפורים שהוא מן התורה
אבל בשאר תעניות שאינן אלא מדברי סופרים אין
צריכין להתענות אלא אם כן ידוע שהביאו שתי שערות:

י קטן שהוא פחות מבן תשע שנים שלימות אין מענין
אותו ביום הכיפורים ואפילו אם הקטן רוצה להחמיר על
עצמו מוחין בידו כדי שלא יבא לידי סכנה:

יא מה שאין מדקדקים עכשיו שיתענה קטן כשהוא בן י"א
שנים שלימות לפי שהכל לומדים עכשיו והתורה
מתשת כחם ולכך אינן חשובין כבריאין לענין זה וכבר
נתבאר שכל שאינו בריא אינו צריך להשלים לפי שיש
לסמוך על סברה האחרונה שבארנו ועוד דבזמן הזה שירדה

'תורה אור' פרשת ויקרא – הפרשה החסידית

ויקרא אל משה

ומדוע לא נזכר כלל בפסוק מי היה הקורא?
גם צריך להבין, דבזוהר פרשת ויקרא (דף ק"ב, סוף עמוד
ב') כתוב:

'ויקרא אל משה' – ולא קאמר מאן היה כי? אלא
בכל הני מלאכא דברית היה, וכולא בקודשא
ברוך הוא אתמר⁵.

והענין: כי הנה לעיל מיניה כתיב (שמות מ, לה): "ולא
יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן,
וכבוד ה' מלא את המושכן".

פירושו: "שכן עליו הענן" הוא המשכת והשראת אור
איין-סוף ברוך-הוא ממקום עליון ונורא מאד, שנאמר בו
(תהלים יח, יב): "ישת חשך סתרו", שהוא בחינת אור איין-סוף
ברוך-הוא ה'סובב כל עלמין'. שלא שייך בו שום גילוי
השגה, כי "לית מחשבה תפיסא ביה כלל"⁶; ו"אנת חכים

5. (ולא אמר מי היה האומר? אלא בכל אלו מלאך דברית היה, וכולם בקדוש
ברוך-הוא נאמרו).

6. (תקוני זוהר בהקדמה ("פתח אליהו") יז, א).

'ויקרא' אל משה וגו' (ויקרא א, א):
אֱלֹהִים דִּוְיִקְרָא וְעִירָא. וּבְדַבְרֵי הַיָּמִים כְּתִיב: אָדָם –
בְּאֵלֹהֵי רַבְתִּי – וְלִהְבִּין זֶה.

וְהִנֵּה אָמְרוּ רַז"ל בְּמִדְרַשׁ וִיקְרָא-וְכָה פָּשָׁה א':
'וִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה' – וְלֹא כְּאַבְרָהָם. כְּאַבְרָהָם כְּתִיב
(בְּרֵאשִׁית כב, טו): 'וִיקְרָא מֶלֶאךָ ה' אֶל אַבְרָהָם' –
הַמֵּלֶאךָ קוֹרָא וְהַדְּבוּר מְדַבֵּר. בְּרֵם הָכָא אָמַר
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא: 'אֲנִי הוּא הַקּוֹרָא וְאֲנִי הוּא
הַמְדַּבֵּר'.

וְכֵן הוּא בְּזוּהַר פְּרִשְׁת בִּלְק (דף רי"ש, עמוד ב'): 'וִיקְרָא אֶל מֹשֶׁה' – קָלָא דְּמִלְכָּא וְלֹא עַל יְדֵי
שְׂלִיחָא אַחֲרָא¹.
וְצִרִיף לִהְבִּין לְפִי זֶה, לְמַה לֹּא נֶאֱמַר 'וִיקְרָא ה' אֶל
מֹשֶׁה'?

1. (נאמר בשבת פרשת ויקרא, א' ניקן תקע"ב).

2. (א, א): "אדם שת אנוש".

3. (צריך להיות: **הנה** – הערת כבוד קדושת אדמו"ר).

4. (קול המלך לא על ידי שליח אחר).

21. וְכֵן פִּירֵשׁ בַּ"עֲשָׂרָה מֵאֲמֹרוֹת" (מֵאֲמָר כ"ח. חֶלֶק ב', סִמֵּן ל"ו).

28 שְׁלֹמֶעֱלָה מִדֹּהֲשָׁנָה; וְגַם אֶלֶף מִלְשׁוֹן "אֶאֱלָפֶךָ חֲכָמָה"
29 (איוב לג, א), בְּלוֹמֵר שֶׁהוּא מְקוֹר שְׁמִמְנו תִּמְצָא הַחֲכָמָה.
30 וְהֵינּוּ, כִּי הָאֶלֶף הוּא בְּכֶתֶר שְׁלֹמֶעֱלָה מִדֹּהֲשָׁנָה²⁴.
31 אֶף יֵשׁ א' מֵאֲתוֹן רַבְרָבָן, הֵינּוּ בְּחִינַת הַכֶּתֶר כְּמוֹ
32 שֶׁהוּא בְּמַהוּתוֹ וְעֲצֻמּוּתוֹ, וְשָׁמָּה "לֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לִּבְא";
33 וְא' מֵאֲתוֹן זַעֲרִיר, הֵינּוּ הָאֲרֵת הַכֶּתֶר כְּמוֹ שְׁנִמְשָׁךְ
34 לְמִטָּה עַל יְדֵי צִמְצוּם. וּמִבְּחִינָה זוֹ הוּא שׁ"וּיִקְרָא אֶל
35 מֹשֶׁה, וְנִמְשָׁךְ לוֹ הָאֲרֵת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יוֹכֵל אַחֵר כֶּף
36 "לְבוֹא אֶל אֱהֵל מוֹעֵד" אֲשֶׁר "שָׁכַן עָלָיו הָעֶנָן" כו'.
37 וּבִדְבָרֵי הַיָּמִים נֶאֱמַר 'אָדָם' בְּאֶלֶף מֵאֲתוֹן רַבְרָבָן,
38 וְהוּא בְּחִינַת אָדָם הָרָאשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁהִיא לְפָנֶי הַחֹטָא, שֶׁהִיא
39 בְּמִדְרָגָה גְבוּהָ מְאֹד נִעְלָה²⁵.
40 ג וּמַעֲתָהּ יוֹכֵן עֲנִין מַה שֶׁאִמַּר הַמִּדְרָשׁ: "בְּרַם הֵכָא, אֲנִי
41 הוּא הַקּוֹרָא, וְאֲנִי הוּא הַמִּדְבֵּר".
42 וְיֵשׁ לְהַקְדִּים מַה שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר²⁶, עַל פִּי
43 מֶאֱמַר רַ' ל²⁷ בְּפִסּוֹק (וַיִּקְרָא כג, ד): "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה', מִקְרָאֵי
44 קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם". וְקָרִי בֵּיה: "תִּקְרְאוּ אֹתָם",
45 שֶׁקִּידוּשׁ הַמוֹעֲדוֹת – "בְּקִרְיָאֵת בֵּית־דִּין תִּלְאוּ הַכֶּתוּב".
46 וְכְמוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמְרִים²⁸: "מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִנִּים" –
47 "יִשְׂרָאֵל אֵינֶהוּ דְקִדְשִׁינֶהוּ לְזִמְנִים"²⁹.
48 וְעֲנִין זֶה הוּא כְּמִבּוֹאָר בְּזוֹהַר בְּפִרְשֵׁת אֲמוֹר (דף צ"ד,
49 א'): "לְמִלְכָּא דְזִמְיָן אוֹשְׁפִיזִין כו', תִּלְתָּא אֵינִין וְזִמְיָן
50 מִ'קֹּדֶשׁ' כו"³⁰. כִּי הַמוֹעֲדִים הֵם חָלִים עַל פִּי רוֹב בְּשִׁית
51 יוֹמִין דְּחוּל. וְאֵז הַיּוֹם דְּחוּל בְּשַׁחַל בּוּ יוֹם־טוֹב – הֵינּוּ
52 שֶׁהוּא נִקְרָא וְנִזְמָן לְבְּחִינַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא חֲכָמָה־עִילָאָה.
53 וְלָכֵן נִקְרָא "מִקְרָא קֹדֶשׁ". וְזוֹהוּ הַמֶּשֶׁל "לְמִלְכָּא דְזִמְיָן
54 אוֹשְׁפִיזִין כו'".

1 דֹּהֲנָה, בְּפִסּוֹק (יִשְׁעִיָּהוּ ג, א): "וַיִּקְרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר: קֹדֶשׁ
2 קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ", תְּרַגְּם יוֹנָתָן: "וּמִקְבְּלִין דִּין מִן דִּין, וְאָמַרְיָן:
3 קֹדֶשׁ כו'". שְׁתַּרְגָּם עֲנִין קִרְיָאָה – קִבְּלָהּ, שֶׁהוּא עַל יְדֵי
4 הַמִּשְׁכָּה שְׁמִמְשִׁיכִים זֶה לָזֶה, וְכָל אַחֵד מִקְבֵּל הַמִּשְׁכָּה
5 זו'.
6 וְהָדִין עֲמוֹ, דְּאִי אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּפִשּׁוּטוֹ, דָּאֵם כֵּן אֵין
7 לָזֶה הִבְנָה לְמַה צְרִיךְ מִיכָאֵל לְקֹרֵא אֶת גְּבִרְיָאֵל בְּשַׁעֲרֵה
8 שְׂיֹאמַר "קֹדֶשׁ", וְכֵן גְּבִרְיָאֵל לְמִיכָאֵל? אֵלֶּא הָעֲנִין, כִּי
9 פִּירוּשׁ קִרְיָאָה זֶה הוּא עֲנִין קִבְּלָהּ, שֶׁמִּקְבָּלִים זֶה מִזֶּה עַל
10 יְדֵי הַהִמְשָׁכָה וְהַהֲשַׁפְעָה מִזֶּה לָזֶה. וְהֵינּוּ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה
11 יוֹכֵל לומר כָּל מִלָּאָךְ ג' פְּעָמִים "קֹדֶשׁ". כִּי עֲנִין אֲמִירַת
12 "קֹדֶשׁ" זֶהוּ הַכְּלוּת הַנֶּפֶשׁ שְׁלוֹ לְאוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא,
13 שֶׁהוּא כְּעֵינִן "יוֹצֵאִין בְּשִׁיר כו"²².
14 וְהִנֵּה, מִיכָאֵל הַכְּלוּת הַנֶּפֶשׁ שְׁלוֹ הוּא בְּאֲהָבָה,
15 וּגְבִרְיָאֵל בִּירְאָה. וְאֵם כֵּן לֹא הִיא מִיכָאֵל יָכוֹל לומר
16 "קֹדֶשׁ" רַק פְּעַם אַחַת, דִּהֵינּוּ כְּלוּת הַנֶּפֶשׁ בְּבְחִינַת
17 אֲהָבָה. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה גְּבִרְיָאֵל – פְּעַם אַחַת "קֹדֶשׁ" –
18 בִּירְאָה. וְכִדִּי שְׂיֹאמַר כָּל אַחֵד ג' פְּעָמִים "קֹדֶשׁ", הֵינּוּ
19 עַל יְדֵי "וַיִּקְרָא זֶה אֵל זֶה", שְׁנִמְשָׁךְ הַהֲשַׁפְעָה מִזֶּה לָזֶה,
20 שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּכַלּוּת הַמִּדְרָגוֹת זוֹ בְּזוֹ. כִּי דֶּרֶךְ כָּלֵל
21 הֵם ג' בְּחִינּוֹת: חג'וֹת – מִיכָאֵל, גְּבִרְיָאֵל, וְרַפָּאֵל. וְעַל יְדֵי
22 שׁ"מִקְבְּלִין דִּין מִן דִּין" יָכוֹל כָּל אַחֵד לומר ג' פְּעָמִים
23 "קֹדֶשׁ". וְעַל יְדֵי זֶה מִתְעַלִּים יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא מִצַּד בְּחִינַת
24 הַמִּדְרָגָה שְׁלוֹ לְבָד²³.
25 וְכְמוֹ כֵּן פִּירוּשׁ "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה" – הֵינּוּ הַמִּשְׁכַּת
26 הָאֲרֵת אֶל מֹשֶׁה. וְהָאֲרֵת זֶה הוּא עֲנִין אֶל־ף וְעִירָא
27 ד'וַיִּקְרָא". כִּי הִנֵּה, אֶלֶף – אוֹתִיוֹת פְּלֵא, שֶׁהוּא מַה

22. (שְׁבַת נא, ב במשנה. ראה לקמן ברכה צח, א).
23. ועל דרך שנתבאר במקום אחר – סוף דבור המתחיל "שניך קעדר הרחלים כו', שכולם מתאימות כו'" (לקוטי תורה שיר השירים לח, א).
וענין מה שנתבאר בפרישת בראשית על פסוק "יבל הוא כו'" (תורה אור ז, ב), בענין שיר משולש. ובדבור המתחיל "נאווי לחייך בתרים" (לקמן שיר השירים יב, ד).
וענין ברענא מהימנא פרישת עקב (דף רע"א, סוף עמוד ב') מענין "וַיִּקְרָא זֶה אֵל זֶה". ובפירוש הרמ"ז שם. וב"עץ חיים" שער ט"ו סוף פרק ו'.
וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "כה תברכו את בני ישראל" (לקמן נשא כו, ב) בפירוש "וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת כו'" (בראשית ב, כ) – שהוא גם כן המשכה כו'. ענין שם.
וענין בזוהר בראשית (דף י"ו, סוף עמוד ב') על פסוק (בראשית א, ה) "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם כו'", שהוא גם כן על דרך זה. ענין שם. ועל דרך זה יש לומר פירוש "קָרָא לְשִׁמְשׁ וַיִּזְרַח אוֹר".
24. וענין מה שנתבאר בפרישת צו (לקמן ג, א) בענין "אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם

לְהַפְלִיא" (ויאל ב, כו). וענין בזוהר בראשית, בהקדמה, דף ג' עמוד ב'.

25. כמו שכתב בספר ה"גלגולים" פרק י"ט.

וענין מענין "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה": בְּיוֹמָא (דף ד', עמוד ב'): "לִימְדֶךָ תוֹרָה כו'". ובשמות רבה פרשה י"ט: "אֵלֶּא אִם קוֹרָא אוֹתִי כו'". ובכי תשא פרשה מ"ו. ובבמדבר רבה (פרשה ב', דף ר"א, ד). נשא, סוף פרשה י"ד (דף רס"ב, ג' י"ד – דף רס"ג, א'). ובקדלות רבה (דף צ"ט, ג') בְּפִסּוֹק (ו, י) "מַה שֶּׁהִיא כְּבֵר נִקְרָא שְׁמוֹ".

(וענין זוהר חלק א', דף ק"ב, סוף עמוד ב'. ודף קל"ח, א'. ודף קע"ג, ב'. ובחלק ב': דף קל"ח, א'. ודף קנ"ז א'. חלק ג': דף נ"ג, עמוד ב').

והוא מוכן על דרך שנתבאר.

26. (סידור עם דא"ח ריו, א).

27. (ראש השנה כד, א. וראה שם כה, א ובירש"י).

28. (נוסח התפלה וקידוש ליום טוב).

29. (פסחים קיז, ב. ביצה יז, א).

30. "וְלֹא יוֹתֵר – חַג הַמִּצּוֹת, וְחַג הַשְּׁבוּעוֹת, וְחַג הַסּוּכוֹת".

באל שדי. ושמי הויה לא נודעתי להם.³⁵

ועיין מה שנתבאר מזה בפרשת וארא על פסוק זה, סוף דבור המתחיל "וידבר אלקים כו וארא": שהשגת האבות היה מבחינת שם הויה כשכבר נמשך בבחינת אלקים. אבל "ושמי הויה", דהיינו קודם שמתלבש בשם אלקים – לא נודעתי להם, רק משם היה השגת משה כו.³⁷

ועל כן באברהם "המלאך קורא והדבור מדבר", שהמלאך יוכל להיות שליח להביא המשכת השפע בתחלה. שזהו ענין הקריאה, שעל ידי זה יוכל לעלות ולקבל הדבור. והיינו לפי שהדבור נמשך מבחינת התלבשות בשם אלקים ממש. ולכך המלאכים שנקראים גם כן "אלקים" בפסוק, כמו שכתוב (דברים יז): "כי ה' אלקיכם הוא אלהי האלקים", ופירש ב"פרדס" בערכי הפנימיים, דרוצה לומר, שהוא אלקי המלאכים. וגם נקראים המלאכים "בני אלקים" (איוב לח, ז) – על כן המלאך הוא בר שליחות מהדבור המדבר.

ברם הכא במשה, שהנבואה והדבור נמשך משם הויה ממש קודם שמתלבש בשם אלקים, וגם שמקור המשכה זו הוא מבחינת הענין ד"ישת חשך סתרו", על כן גם הקריאה והמשכה שמתחלה מבחינה זו לא יוכל להיות על ידי מלאך, שהוא נברא יש מאין, אלא "אני הוא הקורא ואני הוא המדבר".

פירוש: כמו שכתוב (ישעיהו מד, ו): "אני ראשון, ואני אחרון". ועל זה נאמר לעתיד-לבא (דברים לב, לט): "ראו עתה כי אני אני הוא". ופירש בזה פרשת לך לך (דף פ"ו, עמוד ב'): "לאחזקה דלא הוה פרודא בין עילא ותתא כו"³⁸.

והיינו: כי "אני אחרון" זהו מדת מלכותו יתברך, סופא דכל דרגין, המתלבשת בבי"ע, "ומשם יפרד" (בראשית ב, י) – שמהנה היש ודבר נפרד. אבל "אני ראשון" הוא בחינת אין, "והחכמה – מאין תמצא" (איוב כח, יב) – שהחכמה היא בחינת ביטול. ולעתיד יהיה הגילוי למטה כמו למעלה. וזהו "ראו עתה כי אני אני הוא", שלעתיד-לבא יהיה גילוי זה גם בראיה שלנו, כמו שכתוב (ישעיהו נב, ח): "עין בעין יראו כו"³⁹.

אך כדי שיוכלו היומין דחול, שהם חיצוניות המדות חסד וגבורה כו, לעלות למעלה לבחינת חכמה-עילאה שהיא בחינת קדש-העליון, צריך להיות תחלה המשכת הארה מלמעלה למטה – מבחינת חכמה-עילאה לאותו יום, שאז על ידי זה יוכל לעלות. והמשכה זו היא על ידי נשמות ישראל, ועל זה נאמר "אשר תקראו אתם" דייקא. והטעם, על דרך מאמר רז"ל בענין שליחות, ד"שלוחו של אדם כמותו" (ברכות לה, ב ושם נסמן). ולכן אין שליחות לחרש שוטה וקטן (מעלה כא, א) – שאינן כמותו והמשלה. אבל כשהוא 'בר שליחות' הרי הוא כמותו והמשלה ממש, עד ש"האיש מקדש – בו ובשלוחו כו" (קדושין מא, א). ועל כן, על דרך זה השליח מקדש-העליון – להזמין היומין דחול שיהיו "מקראי קדש" – אי אפשר כי אם שהשליח³¹ הוא כמותו והמשלה. והיינו "אתם" – דנשמות ישראל נאמר עליהם (ירמיהו ב, א): "קדש ישראל לה", ששרשם מבחינת חכמה-עילאה³², לכן יכולים להיות בהם ועל ידם המשכת האור מבחינת קדש-העליון אל היום שחל בו היום-טוב, שעל ידי זה ש"תקראו אתם" דייקא, נעשים "מקראי קדש", להיות אחר כך עולים לבחינת קדש-העליון³³.

נמצא מובן מזה בענין השליחות שלמעלה, שהוא מה שנמשך הארה על ידי אמצעות איזה בחינה, צריך להיות השליח מתייחס בערך מה לגבי המקור שממנו נמשך ההארה. ואם לאו אינו שליח כו.

והנה המלאכים הם גם כן שלוחים. כי פירוש מלאך היינו שליח. דהיינו שהם שלוחי ההשפעה³⁴.

ועיין ב"אגרת הקדש" קרוב לסופו³⁵, שיש הפרש גדול במעלת המלאך בשעה שהוא שליח מלמעלה, שאז נקרא בשם ה' ממש השוכן בקרבו, מה שאין כן כשאינו שליח יש לו שם אחר כפי עבודתו, ואזי קורא "קדוש קדוש קדוש ה' כו", כלומר ששם ה' מובדל ממנו³⁶.

ונחזור לענינינו לדברי המדרש, ד"באברהם כתיב ויקרא מלאך כו" – המלאך קורא והדבור מדבר³⁷.

והענין: דהנה כתיב (שמות ו, א): "וארא אל אברהם כו"

31. (שהשליח צריך להיות: כשהשליח – הערת כבוד קדושת אדמו"ר).

32. ועיין בזה פרשת פקודי, דף רכ"ה עמוד ב'.

33. ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "צו את בני ישראל כו" בפרשת פינחס (לקמן פנחס עה, ב). בענין "להקריב לי במזוד".

34. וכמו שנתבאר במקום אחר – בדבור המתחיל "באתי לגני" (לקמן שיר השירים לב, ב) גבי "אכלתי יצרי כו". ויותר מזה נתבאר בדבור המתחיל "מה יצו פצמיך בנעלים" (שם מג, ב). בענין מט' שנקרא על כו. ועיין ב"עץ חיים" שער מ"ן ומ"ד, דרוש ד', מענין המלאכים.

35. (תנאי). קנטרס אחרון, סוף דבור המתחיל "להבין מה שכתב בפרי עץ חיים".

36. ועיין בפרדס שער אבי"ע ריש פרק ד'.

37. ועיין בפירוש הרמ"ז בזה פרשת וארא, דף כ"ג, עמוד א', עין שם היטב. ובהר חלק א' פרשת ויחא (דף צ"ח, עמוד א').

38. (להראות שאין פרוד בין מעלה ומטה).

39. ועיין מה שנתבאר מזה על פסוק "נאו לחינך בתרים" (לקמן שיר השירים יג, ב).

בבחינת אור וגילוי. וזהו "ענני כבוד", בענין "כי שכן
עליו הענן". אלא "שכוכבים נראים מתוכה" – שהארת
המקיף נמשך בפנימיות. ובענין א' זעירא כו.
ועל דרך זה בעסק התורה נאמר גם כן "ובצל ידי
כסיתיו", כי הוא מבחינת מקיף.
כמו שנתבאר במקום אחר⁴⁶, שהענין, לפי שמהכל
הדבור נעשה מקיף לנשמה כו. עיין שם. ובדבור המתחיל
"וארשתיו לך"⁴⁷, שזהו ענין "את ה' האמרת היום כו"
(דברים כו, יז)⁴⁸.
אף על ידי השגת ועיין התורה, שמשגיג גם כן וקולט
ההלכה במוחו ותבונתו, על זה נאמר (איוב יב, כב): "מגלה
עמוקות מני חשך". דהיינו שממשיך מבחינת המקיף
ד"ישת חשך סתרו", שהוא חשך והעלם, להיות נמשך
בבחינת אור וגילוי. ועל זה נאמר (משלי ו, כג): "ותורה
אור", להיות אור אין-סוף ברוך-הוא שורה למטה כמו
למעלה, כמו שכתוב "אני ראשון ואני אחרון כו"⁴⁹.
וזהו ענין "וידבר ה' אליו מאהל מועד כו", דכתיב ביה
ב"אהל מועד" – "כי שכן עליו הענן, וכבוד ה' מלא כו".
וכל בחינות אלו הם בעסק התורה. ובמאמר רז"ל:
"משחרב בית המקדש אין להקדוש ברוך-הוא בעולמו
אלא ד' אמות של הלכה". אם כן, יש בעסק התורה
מבחינה הנ"ל שהיה שורה במשכן ובית המקדש. כי אין
כבוד אלא תורה. כי "אורייתא מחכמה נפקת", וזהו
כבוד-עילאה, "ל"ב נתיבות חכמה". אף בחכמה זו
מלובש אור אין-סוף ממשי "מגלה עמוקות מני חשך",
מבחינת "ישת חשך סתרו"⁵⁰. וזהו "וכבוד ה' מלא" –
"מלא לא כתיב אלא מלא" במבואר למעלה.
ואפשר לומר, שזהו בחינה גבוה יותר מ"כוכבים
נראים מתוכה" דסופה, שהוא רק כוכבים וניצוצים לכד
מהמקיף, אבל בתורה שהיא בחינת "ותורה אור" ממשי
– היינו שמעצמיות המקיף מאיר הארה גדולה ועצומה
בבחינה פנימית.

אף במשה שנאמר (דברים לג, כא): "וירא ראשית לו",
שהוא בחינת חכמה-עילאה שנקראת "ראשית"⁴⁰,
שנמשכת מבחינת אין – "אני ראשון", על כן, על זה
אמרו רז"ל: "אני הוא הקורא ואני הוא המדבר כו".
פירוש: "אני הוא הקורא" היינו מדת מלכותו יתברך
שנקראת "אני אחרון", והוא ענין "אני והושיעה נא",
ו"אני הוא המדבר" היינו בחינת "והחכמה מאין
תמצא", שבחכמה-עילאה מלובש אור אין-סוף ברוך-
הוא ממשי, כמו שכתוב (משלי ג, יט): "היה בחכמה". וגילוי
זה הוא נקרא "אני ראשון כו".
ומה שכתוב בזהר פרשת וירא (דף ק"ב, סוף עמוד ב'),
ד"ויקרא אל משה" הוא מלאך הברית.
הענין הוא, כי המלכות עצמה הנקראת "מלך",
לפעמים נקראת "מלאך". כמו שכתוב בזהר פרשת בלק
דף קפ"ז, א': "כד אידי שליחא מלעילא וקבילת זהרא
כו"⁴¹. והיינו: כמו שהמלאך הנבאר, כשהוא שליח
למעלה הוא אז בבחינה גבוה יותר מכשאינו שליח,
כמבואר למעלה; כך על דרך זה בבחינת מלכות, הגם
ד"אידי וגרמוהי חד"⁴² מכל מקום "כד אידי שליחא
מלעילא כו", הוא בבחינה גבוה יותר⁴³.
ועל דרך זה הוא ענין אלף זעירא ד"ויקרא" – שהוא
הארה והמשכה שמבחינת "כי שכן עליו הענן" ד"ישת
חשך סתרו", ונקרא "מלאך" – "מלך-אלף" כו⁴⁴.
ד וזהו התורה היא נצחית, ושייך בחינות אלו גם
עכשיו:
כי הנה בעסק התורה כתיב (ישעיהו נא, יז): "ואשים דברי
בפיו, וביצל ידי כסיתיו". על היינו בחינת מקיף עליון.
וכנודע מענין סופות – "צלא דמהימנותא"⁴⁵, שהוא
המשכת מקיפים עליונים. ו"סוכה שחמטה מרובה
מצלתה – פסולה", כי זהו בענין המשכה מבחינת "ישת
חשך סתרו", שאינו נמשך רק בבחינת צל ומקיף ולא

40. "ראשית חכמה" תהלים קיא, יא.

41. י. כדן אידי מלאך. כשהיא שלוחה למעלה ומקבלת זהר... אז היא מלאך.

42. תקוני זחר בהקדמה ג, ב.

43. וכדפירש הרמ"ז בפרשת בלק שם.

44. ועיין בזהר סוף פרשת וירא (דף ק"כ, עמוד ב') על פסוק (ישעיהו סג, ט) "ומלאך פניו הושיעם". ועיין בזהר פרשת ויחי (דף רמ"ו, עמוד ב') על פסוק (בראשית מט, כא) "נפתלי אילה שלוחה". ועיין ב"פרדס", בערכי הכינויים ערך מלאך.

45. (צל האמנות).

46. בדבור המתחיל "ביום השמיני עצרת" (לקמן שמיני עצרת פד, ב).

47. (לקמן במדבר ח, ד).

48. ועיין מזה בדבור המתחיל "וידבר" ד"במדבר סיני באהל מועד" (לקמן במדבר ח, ד).

49. כמו שנתבאר כל זה בדבור המתחיל "המגיביה לשבת כו" (תורה אור מקץ לח, א). עיין שם.

50. וכדפירש הרמ"ז בפרשת במדבר דף ק"ח הנזכר לעיל, בפירוש "הראני נא את כבודך" (שמות לג, יח). ועיין מה שנתבאר בפרשת בשלח, בדבור המתחיל "לסוסתי" (תורה אור מקץ לח, א).

37 פה כו', וצריך להיות "קחם על זרועותיו" (שם) – בחינת
38 אהבה ויראה כו'. וזהו בחינת "בא לכאן", שהוא
39 השתפכות הנפש למקורה ושרשה⁵⁵.

40 והנה במשה ממש, הפירוש "ולא יכל משה לבוא כו"
41 מבואר למעלה, דהיינו מפני שהענין היה מבחינת "ישת
42 חשך סתרו" כנ"ל. אף בבחינת "אתפשטותא דמשה"
43 שבכל אדם, דהיינו הדעת שבנפש אלקית – הפירוש
44 בפשוטו: שלא יכול לבא ולהתגלות באדם בחינת דעת
45 זה מחמת הסתר נפש הבהמית. וכדי שיבא ויתגלה
46 בחינת משה שבכל אדם להיות בחינת "בא לכאן", צריך
47 לזה המשכת אתערוותא דלעילא מלמעלה.

48 והיינו על ידי המצות, שעל ידי זה נאמר "קחם על
49 זרועותיו", כי "צדקה תרומם" (משלי יד, לד). וכמו שנתבאר
50 על פסוק (במדבר יד, יז): "ועתה יגדל נא כח אד" (לקמן שלח
51 לט, א), שעל ידי קיום המצות נמשך כח עליון ומקיפים
52 עליונים להעלות הנפש ולקשרה בה'.

53 וזהו ענין "ויקרא אל משה" – "אני הוא הקורא":
54 שהמצות נקראו "מצות המלך" (מלכים ב' יח, לו), ואיתא
55 במדרש תנחומא פרשת ויגש: "היו מכבדין את המצות
56 שהן שלוהי, ושלוחו של אדם כמותו".

57 והענין, כמו שנתבאר במקום אחר (לקמן שלח מו, א) על
58 פסוק (במדבר טו, לט): "ונכרתם את כל מצות הויה ועשיתם
59 אותם". כי הנה 'מצוה', הוא מ"צ בא"ת ב"ש – י"ה,
60 והרי אם כן "מצוה" היא שם הויה. והיינו שנקראו
61 המצות "רמ"ח אברים דמלכא" – שהיא בחינת כלי
62 לאור איין סוף ממש.

63 ולפעמים נקראו "מצות המלך", כי מצות מלך היא
64 בחינת ציווי המלך שהוא מלכות דאצילות.

65 והענין: כי המצות כמו שנמשכו למטה הוא בחינת
66 "מצות המלך", אף שרשן למעלה הוא בחינת "אברים
67 דמלכא". והיינו, על ידי אתערוותא דלתתא של האדם
68 ממשיך להיות המצוה "אברין דמלכא" כו'. וזהו
69 שבתחלה נקראו המצות שלוחי ה', והיינו כמו שהן
70 תחלה בבחינת מלכות.

71 וזהו ענין "והנה סולם מוצב כו", ו"מלאכי אלקים
72 עולים כו" (בראשית כח, יב) פירוש: "מלאכי אלקים" הם

1 ועיין מה שנתבאר במקום אחר (לקמן צו טו, ד), גבי קריעת
2 ים סוף, דכתיב (שמות יד, ב): "ויהי הענן והחשך ויאר", שהענן
3 ד"ישת חשך סתרו" בעצמו ממש נמשך בבחינת אור וגילוי. ועל
4 דרך זה יש לומר בענין בענין פירוש "מגלה עמוקות מני חשך"
5 דגבי תורה.

6 וכעין זה מצינו בשמיני עשרת, שהוא שמחת תורה –
7 שהמקיפים דסוכות נמשכים בבחינה פנימית. וכמו
8 שנתבאר במקום אחר⁵¹ – על פסוק (שיר השירים ב, ג) "בצלל
9 חמדתי וישבתי, ופרי מותק לחבי", שהוא ענין סוכות
10 ושמיני עשרת.

11 ובזה פרשת לך לך דף פ"ה, עמוד ב', פירש פסוק זה
12 על עסק התורה: 'בצלל' דא קודשא בריך הוא כו', ופרי
13 מותק לחבי אלץ מלין דאורייתא דכתיב בהו (תהלים יט,
14 יא): "ומתוקים מדבש כו". והיינו, שהפרי היא המשכה
15 בבחינה פנימית שנמשך מבחינת הצל והמקיף⁵².

16 והנה, "אתפשטותא דמשה בכל דרא" היא בחינת
17 הביטול שיש בכל אדם – שהוא מבחינת משה, ונחנו
18 מ"ה כו"⁵³ (שמות טז, ט). שעיקר עסק התורה צריך להיות
19 בבחינת ביטול, ומשה הוא בחינת דעת, שהוא הממשיך
20 בחינת יחוד אור איין סוף ברוך הוא למטה, שיהא שורה
21 ומתגלה בנפש האדם, שיהא בבחינת "אהל מועד" –
22 מלשון "ונועדתי לך שמה כו"⁵⁴ – אותיות "ונועדתי",
23 דהיינו, לידע את ה', שהוא חיי החיים, ו"אין עוד
24 מלבדו" (דברים ד, לה), על דרך מה שכתוב (דברים לב, לט):
25 "ראו עתה בי אני הוא".

26 והגם שמקרא זה נאמר על לעתיד כנ"ל, מכל מקום
27 כח זה יש בכל נפש מישראל, ביניקתה מנשמת משה רבנו
28 עליו השלום, לקשר מחשבתו בה' בקשר אמין וחזק כמו
29 שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה לעיני בשר כו'.

30 והנה על דרך זה יובן גם כן פירוש "לבוא אל אהל
31 מועד" – היינו כי צריך להיות על דרך "בא לכאן
32 ותלמודו בידו".

33 כי הרי התורה שלפנינו נתלבשה בגשמיות. וכמו
34 שכתוב (הושע יא, ג): "ואנכי תרגלתי לאפרים" – פירוש:
35 בחינת "אנכי" – "מי שאנכי", "תרגלתי" והשפלותי
36 בבחינת רגל – הם כל ענינים גשמיים שבתורה שבעל-

54. (שמות כה, כב. וְשָׁם: וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שָׁם).

51. (מאמרי אדמו"ר הקדוש תקע"א עמוד דש).

52. (ועיין בזה פרשת נח, דף ע"ב, סוף עמוד ב').

53. כמו שנתבאר במקום אחר – סוף דבור המתחיל "משה ידבר" (תורה אור יתרו טז, א).

55. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "כי תבאו אל הארץ" בפרשת בהר (לקמן בהר לט, א). ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "יונתני" בענין "קומי לך" כדי שתהיה "דעית" כו' (לקמן שיר השירים טז, ג). עיין שם.

והמשכה זו הוא על ידי עסק התורה. וכמו שנתבאר
 (תורה אור מקץ לט, א) סוף דבור המתחיל "המגביהי לשבת
 המשפילי לראות בשמים ובארץ" – תורה שבכתב
 ותורה שבעל-פה, שאז הוא "לראות" – בחינת ראיה
 והתגלות. והיינו על ידי בחינת "אני הוא הקורא", ו"אני
 הוא המדבר".
 וזהו (ישעיהו סג, א): "אני מדבר בצדקה", פירוש: על ידי
 צדקה וגמילות חסדים שהאדם עושה נמשך להיות
 בעסק תורתו בחינת "אני מדבר". והיינו כמו שכתוב
 (ישעיהו נט, כא): "ודברי אשר שמתי בפיו כו"; וכתוב (שמות כ,
 ב): "בכל המקום אשר אומר את שמי כו"⁵⁹.

המצות, שהן מתעלים למעלה על ידי ה"סולם" – היא
 בחינת תפלה⁵⁶.
 אך מכל מקום גם אז אינן שלוחים במלאכים –
 שהמלאך הוא בחינת נברא יש מאין, אלא על דרך "אני
 הוא הקורא" – אני ממש. והיינו המשכת הכח בנפש,
 שעל ידי זה תרומם הנפש להיות בבחינת "בא לבאן".
 וזהו "ואני תפלה" (תהלים קט, ד).
 והנה, זו היא גם כן הכנה להיות אחר כך בעסק
 התורה בחינת "ואשים דברי בפיו ובצל ידי כו" (ישעיהו נא,
 טו). וכמאמר: "קדשנו במצותיך" תחלה, ואחר כך "ותן
 חלקנו בתורתך"⁵⁷. וזהו ענין "וידבר ה' אליו מאהל
 מועד"⁵⁸ (ויקרא א, א).

ד, על פסוק (א, א) "במדבר סיני באהל מועד", דפירוש "אהל
 מועד" – מלשון "ונועדתי כו", על דרך מה שכתוב "ראו עתה
 כי אני אני הוא כו", ובנוסף לעיל.
 59. וכמו שנתבאר במקום אחר, על פסוק "ששים הקה מלכות כו"
 (לקמן שיר השירים מא, ב).

56. כמו שנתבאר במקום אחר (לקמן יום הכפורים סח, ד), גבי ענין יום
 הכפורים.
 57. וכמו שנתבאר מזה בדבור המתחיל "וידבר אלוקים כו" אנכי כו" עין
 שם.
 58. ועיין מה שנתבאר מכל זה בפרשת במדבר (לקמן במדבר ב).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

גבורות התאוה דקליפה או מדת הרציחה וכעס שעל
 חרבו יחי' כו' ולמה היפך במאמר זה לומר דזרעא
 דאברהם בגלות' דאדום וזרעא דיצחק בגלות'
 דישמעאל כו' אך הנה יש להקדים תחלה בשרש ענין
 התהוות הנשמה מאין ליש כמ"ש אתה בראתה כו'
 שזהו רק מבחי' אותיו' שמו ית' שהו' מבחי' לבושי'
 בהיו' ידוע ענין המאמר גופא תקינ' כו' לבושי' תקינ'
 לון דמנהון פרחין נשמתין לב"נ כו' פי' גופא היינו
 בחי' כלים לע"ס דאצילות שנקרא גופא דמלכא בחי'
 ז"א ובחי' לבושים היינו כמו בחי' מחשבה שבאדם
 שנקראים לבושים שהנפש מתלבשת על ידן ואינן
 נחשבים מעצם גוף האדם כי הן רק בחי' אותיות
 הנבדלים מן העצם וכך יוכן בשורש הנשמות דבי"ע
 שהן מבחי' לבושים דז"א בחי' מחשבה כו' שנעשים
 גר"ן דבי"ע (ובחי' למ"ד כלים דז"א דאצילות המה
 שורש המחשבה דיו"ס ומיו"ד כלים הפנימים נמשך
 שורש נשמות דבריאה בבחי' השגה ומיו"ד כלים
 האמצעים נעשה שורש רוח דיצי' כו') ולזאת באה
 הנשמה מאין ליש בבחי' גבול וצמצום כזה וכמ"ש
 בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כו' בראתיו במחשבה שאין
 זה רק בחי' לבוש נפרד מעצם בחי' גופא דמלכא

(טו) והנה להבין כל זה בתו' ביאור יש להקדי' ענין
 המאמר הנ"ל דאיתא בר"מ דזרע'
 דאברהם בגלותא דאדום וזרע' דיצחק בגלותא
 דישמעאל ולכאורה מאמר זה פלא הוא דהלא ידוע
 ענין הגלות שהוא בחי' הברור לברר ולהפוך הרע
 לטוב על ידי תשובה ומע"ט שישראל עושין וכמארז"ל
 גלו לאדום שכינה עמהם כו' שממשיכים גילוי שכינה
 ולפ"ז ענין הברור צריך להיות לפי מדריגת ובחי'
 אותו השר שהן תחת ממשלתו בגלות כי המברר צריך
 להתלבש לפי אופן המתברר לברר הרע שבו שנפל
 בשבירה או מבחי' החסדים או מבחי' הגבורות וידוע
 דאברהם יצא ממנו ישמעאל היינו בחי' מותרות
 ונבולות הנופל מחסד דקדושה בחי' אברהם שמסתעף
 מזה בחי' חסד דקליפה בחי' ישמעאל ויצחק יצא ממנו
 עשו היינו בחי' פסולת גבורות דיצחק דקדושה שיצא
 ממנו עשו כח המתאוה בחימיו' רשפי אש וכדי
 להפוך הרע לטוב היה צריך להיות בהיפך דזרע'
 דאברהם בבחי' אהבה דקדושה יהיה בגלות' דישמעאל
 בחי' חסד דקליפ' כדי לברר חלק הרע שבחלק שר של
 ישמעאל וזרע' דיצחק שהן בבחי' רשפי אש התשוקה
 לה' בבחי' גבורות כו' יהיה בגלותא דאדום בחי'

15 בזוהר בכמה דוכתי בעיק' כוונת המשכת בריאת
16 הנשמה מאין ליש מבחי' הלבושים הנ"ל הוא רק כדי
17 לאשתאבא בגופא דמלכא דהיינו שמתפשט מבחי'
18 הגבלתה בצמצום אותיות המחשבה עליונה מקור
19 חוצבה שנקראים לבושים ותעלה למעלה מעלה
20 לאשתאבא ולהכלל בבחי' גופא דמלכא דהיינו בחי'
21 פנימות אור א"ס שבחיותי וגרמוהי דז"א שנקרא גופא
22 דמלכא כלומר בחי' עצמותו ממש כו' מפני ששורש
23 הנשמה היתה בעצמות אא"ס ממש רק שירדה להיות
24 בבחי' בריאה מאין ליש מאותיות המחשבה כו' וזהו
25 ענין מיכאל כהנא רבא מקריב נשמות כו' שזהו בחי'
26 מט"ט דעולם הבריאה שמקריב נשמות דבריאה ליכלל
27 באצילות לאשתאבא בגופא דמלכא שלזה היה ראשית
28 המכוון בהמשכתה למטה מאין ליש כו' וד"ל:

שער התשובה. איתא בר"מ. לד"ר 9

1 שבאצי' ואין לה ערך עמו וגם בחי' לבושים הללו
2 באים ונמשכים בבחי' צמצום ודילוג ממהות למהות
3 כמ"ש דמנהון פרחין נשמתין כו' והנה על בחי' גופא
4 דמלכא שהיא בחי' אורות וכלים דאצי' אמרו בזוהר
5 דאיהו וחיותי חד וגרמוהי חד דהיינו אורות וכלים
6 שנקראים חיותי וגרמוהי הכל חד מיוחד בעצמות
7 המאציל בתכלית היחוד בבחי' א"ס ממש ולזה גם
8 שפיר' גופא דמלכא ענינו פי' כלים ואברים חיצונים
9 אבל מאחר דאיהו וגרמוהי ג"כ חד הרי פי' גופא
10 דמלכא יתפרש להיפך שהוא בחי' פנימית האור דא"ס
11 שבז"א דאצי' שנקרא מלכא והיינו פי' גופא דמלכא
12 (וכמו שאמרו בזוהר על מ"ש הפושעים כי בגופא
13 דמלכא שר"ל על בחי' הכתר דהיינו בחי' פנימית
14 ועצמות דז"א כמ"ש במ"א) וכמו"כ יתפרש מה שאמר

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו

23 עולמות כלל ואינו נתפס ומתלבש בכ"ע וזהו נק'
24 קדוש, אבל בחי' ממלא כ"ע נק' ברוך, והחיבור סובב
25 בממלא שזהו המשכת בחי' סוכ"ע לבחי' ממלא כ"ע
26 נק' קודב"ה, וזהו ענין ב' פסוקים שבק"ש הוי' אחד
27 שזהו בחי' סובב ובשכמל"ו שזהו בחי' ממלא.
28 וזהו ענין סדר התפלה מתחילה פסוד"ז כי נשגב
29 שמו לבדו בחי' שם ואח"כ ומעריצים
30 ומקדישים את שם האל המלך, ואח"כ ק"ש שזהו
31 בחי' סובב, וזהו ענין נקדישך ונעריצך ע"י ג"פ קדוש
32 הוי' צבאות שהן המלאכי' וכל הנבראים, כי ענין ג"פ
33 קדוש הוא נגד ג' עולמות ב"ע, וההמשכה מלמעלה
34 מההשתלשלות בבחי' בריאה זהו קדוש הא', ומבריאה
35 ליצי' קדוש ב', ומיצי' לעשי' קדוש ג'. והמשכה
36 מלמעלה הוא ע"י העלאה מלמטה למעלה ע"י תו"מ
37 שהתו"מ נתנה ג"כ בג' בחי' שזה מחדו"מ, כי יש
38 מצות התלויות במח' כמו מצות האמונה והדעת
39 ותיקוני המדות הכל תלוי' במח' ומצות ת"ת תלוי'
40 בדיבור וצדקה ודומיהן תלוי' במעשה, וע"י קיום
41 מצות במחדו"מ ממשיכים למעלה בג' עולמות ב"ע
42 הארת הסובב, וזהו העלי' מטהרה לקדושה שבחי'
43 סובב נק' קדושה ושרש הנשמה הוא מבחי' טהרה
44 וע"י התו"מ מביאה מטהרה לקדושה.

ואיש כי ימרט כו'

1 **ולהבין** הענין צ"ל למה כינו חכמינו ז"ל [אותו ית']
2 בלשון קדוש ברוך הוא מהו ענין קב"ה, אך
3 הענין הוא כי קדוש הוא היינו פי' קדוש ומובדל מכל
4 ההשתלשלות עולמות וכמ"ש אני הוי' לא שניתי שאין
5 שום שינוי בין קודם בריאות העולמות ובין לאחר
6 בריאות העולמות, וזהו הפי' אני ראשון ואני אחרון
7 בלי שום שינוי, וכל ההשתלשלות כולא כלא וכאין
8 קמ', וזהו ענין קדוש שהוא מובדל שכלא ממש חשיבי
9 כל ההשתלשלות לפניו, ולא כמו הנשמה שמחי' את
10 הגוף שעצם הנשמה מלוּבש בגוף בדרך תפיסא
11 והלבשה, וכמו שאנו רואים שהנשמה מתפעלת ממקרי
12 הגוף אבל למעלה הנה לית מח' תפיסא בי' ואינו
13 מלוּבש בעולם בדרך תפיסא והלבשה רק הוא קדוש
14 ומובדל מכל העולמות, ומה שאמרו רז"ל מה הנשמה
15 ממלא את כל הגוף כך הקב"ה ממלא את כל העולמות
16 (אמרו הלשון ממלא) כי באמת יש ב' בחי' למעלה
17 בחי' סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, ובחי' סובב
18 הוא עצמותו ומהותו וקדוש ומובדל, ובחי' ממלא זהו
19 רק הארה בעלמא שמאיר ומחי' בכל העולמות, ועל
20 הארה זו אמרו מה הנשמה ממלא היינו שהנשמה
21 בעצם ממלא את כל הגוף כך למעלה ההארה בעלמא
22 ממלא את כל העולמות, אבל בחי' סובב אינו בגדר

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

14 אוא"ס שלמעלה מבחי' עלמין שבחי' זו המשיך משה
15 דוקא, והוא לפי שמה משה לא פסיק טעמא, והיינו
16 כמ"ש במ"א בענין אברהם אברהם פסיק טעמא
17 שאברהם דאצי' אינו בערך א' עם אברהם דבי"ע, אבל
18 משה משה לא פסיק טעמא שמה שלמטה הי' שוה
19 ממש עם שרשו כמו שהוא למעלה, ע' מזה בת"א
20 בביאור ע"פ ואלה המשפטי' בסופו, ובד"ה וילך איש
21 מבית לוי, ולכן הוא הוא הממשיך בחי' קדש מלה
22 בגרמי' בחי' מ"ה דחכ' בנש"י לחזק האמונה עד
23 שיומשך בחי' דעת בהאמונה, ואז העבודה היא עבודה
24 שלימה, וכמ"ש דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם,
25 פ' שע"י הדעת אשר נמשך בהאמונה עי"ז ועבדהו
26 בלב שלם שה"ע שלימות העבודה כו'.

כי תשא את ראש בני'

בס"ד. (ש"פ ויקהל פ' שקלים, ל"ב).

1 **וההמשכה** הוא ע"י בחי' מחצית השקל בשקל
2 הקדש, והענין הוא דהנה יש קדש וקדוש,
3 קדוש וא"ו הוא מל' הגמ' שקראו שמו ית' בשם
4 הקדוש ברוך הוא, ששם זה הוא על מה שהוא ית' הוא
5 סובב וממלא, כי קדוש הוא בחי' סוכ"ע, וברוך הוא
6 בחי' ממכ"ע, שבבחי' זו היא אמונת נש"י כמשנ"ת
7 לעיל, וכדי לחזק האמונה בהכרח שיומשך מבחי'
8 הגבוה יותר עד שתוכל לחזק האמונה, וז"ע המשכת
9 בחי' קדש שנודע ממ"ש בזהר שקדש היא מלה
10 בגרמי', פ' בגרמי' שמוכדלת, היינו שזהו בחי'
11 שלמעלה מבחי' ההשפעה בעלמין בעצם, והיינו שזהו
12 למעלה מבחי' סוכ"ע, כי בחי' סוכ"ע הוא מה ששייך
13 לעלמין עכ"פ כנ"ל, אבל קדש מלה בגרמי' הוא בחי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

20 ואין זה כמו בעשר ספירות – שהם הגילויים של האור
21 הפנימי, דהעשר ספירות דבריא הן בבחינת מהות אחר
22 מהעשר ספירות דאצילות – שהרי הספירות של
23 האצילות הן אלוקות ממש ואילו עולם הבריאה הוא
24 עולם של נבראים, וכן יש הבדלי איכות גדולים בין
25 הספירות של עולם הבריאה לספירות של עולם היצירה
26 וכן הלאה, שכל זה הוא מצד אור הממלא.
27 וכמו שנתבאר לעיל פרק מ"ה, – שם נתבאר כי הידיעה
28 וההשגה האלקית בעולם הבריאה היא לא השגה ישירה,
29 אלא השגה מענין אחר, כלומר מענין שאינו אלוקות,
30 דבאצילות הכל הוא אלקות ממש ואינו שייך שם ענין
31 של נבראים כלל רק גילוי הבורא, ואילו בבריאה
32 ההשגה היא דרך תפיסת הנבראים שהיא תפיסה אחרת
33 לגמרי.
34 הנה כל זה הוא באור הפנימי, מה שאין בן הרצון למרות
35 שמתגלה באופנים שונים, ויש כתר דאצילות ויש כתר
36 דבריאה וכו', אינו מהות אחר דהכל הוא רצון אחד ב'.
37 – כאשר התעורר הרצון העליון לבריאת כל העולמות,
38 הרי הרצון הוא בעצם רצון אחד לכל הבריאה, והרצון

1 **עמ.**
2 תוכן הפרק: כל המקיפים הפרטים מהות אחת (ולא
3 כהאור הפנימי), ויש הגדלה בכתר של עשיה יותר מכתר
4 דאצילות, כיון שהכתרים נמשכים בהשתלשלות זה מזה.
5 בפרק הקודם ביאר הרבי נ"ע את ג' הדרגות של
6 התשובה: תשובה דבחינת נפש, תשובה דבחינת רוח,
7 ותשובה דבחינת נשמה. בפרק זה מבאר, כי התעוררות
8 התשובה הוא ענין הרצון – מקיף, ובאור המקיף (כשונה
9 מהאור הפנימי) למרות שיש בו אופני גילוי שונים, הרי
10 במהותם הם מדריגה אחת.
11 ובכל זאת הגם שנמשך הכתר דהיינו בחינת הרצון לכל
12 עולם בפרט כפי מהות ומדריגת העולם בו, שלכן יש
13 סוגי כתרים שונים: כתר דאצילות, כתר דבריאה, כתר
14 דיצירה וכתר דעשיה, מכל מקום אין בזה התחלקות
15 מדריגות בעצם דהכל הוא בחינת רצון – המכנה
16 המשותף לכל הכתרים, שכולם הם בבחינת רצון, אלא
17 שהכתר של האצילות הוא הרצון לאצילות והכתר
18 דבריאה הוא הרצון לבריאה וכן הלאה, והיינו דהכל
19 הוא מהות אחת בעצם ב'.

במעלות ומדרגות עצמיות החכמה כי אם ישאר תמיד
במדרגת שכל המעשי בו.⁴⁶
וכמו אומן חכם גדול שמופלא הוא בחכמתו כמו
במלאכת הציור - שידוע לצייר באופן נפלא המפעים
כל רואהו, או במלאכת הריקום וכחאי גוונא (ועל זה
הדרך), הרי כל חכמתו היא רק בתחום הפרקטי והמעשי
של הציור או הריקום, וממילא היא באין ערוך נמוכה
יותר לגבי חכמתו של חכם גדול במושכלות נעלות לא
בחכמה של מעשה אלא בעצם החכמה בו, והיינו מפני
שבכללות אצל האומן, כמה שהחכמה תהיה נעלית,
הוא שכל המעשי לבד בו.⁴⁷
וכמו כן יובן בנמשל למעלה דחכמה דעשיה לחיות
שבעצם המדרגה היא נמוכה אחר מחכמה דאצילות,
שחכמה דעשיה היא חכמה שבערך הנבראים הנמצאים
בעולם של מעשה בלבד, וחכמה דאצילות היא חכמה
אלקית שלמעלה מהנבראים, הנה גם אם יהיה בזה
בחכמת העשיה הגדלה ותוספת אור הכל הוא במדרגת
חכמה דעשיה ואינה בערך בחינת חכמה דאצילות בו,
שהרי ההבדלים ביניהם הם הבדלי איכות בלתי ניתנים
להשוואה.⁴⁸
ולכן בחינת היותר אחרונה דאצילות שבעשיה הרי זה
למעלה באין ערוך מהמדרגה היותר עליונה דעשיה
עצמה בו - בתוך עולם העשיה עצמו יש חלוקה של ד'
עולמות - אצילות בריאה יצירה ועשיה, והיא כנגד ד'
חלקי הבריאה - דומם צומח חי מדבר: מין האדם הוא
האצילות שבעשיה, מן החי הוא הבריאה שבעשיה, מין
הצומח הוא היצירה שבעשיה, ומין הדומם הוא העשיה
שבעשיה. ועל זה אומר הרבי נ"ע - כי גם הדרגה
הנמוכה ביותר של האצילות שבעשיה, כלומר של
האדם, הרי היא גבוהה באין ערוך מהדרגה העליונה
ביותר של העשיה עצמה, היינו הדומם. וכמו שנתבאר
במקום אחר - והסיבה לזה, כי זוהי חלוקה של 'האור
הפנימי' שבו יש הבדלי איכות בלתי ניתנים לגישור.⁴⁹
במאמר המוסגר מעיר הרבי נ"ע, כי כלל זה שההבדלים
שבחכמה שבין עולם לעולם הם הבדלים איכותיים
מוחלטים, אינו תקף לגבי חכמת התורה -
(רק בחכמה דתורה אין התחלקות מדרגות - למרות
שהיא בחינה של 'חכמה' הרי מתגלית בתורה המשכה
עצמית שאין בה התחלקות לפי ערך העולמות בה, שגם
כמו שבאה התורה בחכמה דעשיה היא באותו המהות
ממש דבחינת חכמה דאצילות וכמו שאומרים⁹¹ באור
פניך נתת לנו תורת חיים בו, כלומר שהתורה ניתנה
לנו, כפי שהיא אצלו ממש - "באור פניך".
ויכול להיות בזה גם בחכמת התורה ההגדלה לחיות

לעולם העשיה (כתר דעשיה) הוא חלק מהרצון הכללי
כמו שהרצון של האצילות (כתר דאצילות) הוא חלק
מהרצון הכללי.
ועם היות שבודאי בחינת כתר דאצילות הוא בבחינת
גילוי יותר מכתר דבריאה בו, מכל מקום בעצם מהותם
הוא מדרגה אחת בו, - כלומר, ודאי שיש הבדלים גם
במקיפים, שאינו דומה המקיף של האצילות למקיף של
הבריאה, וכמוכח מזה עצמו, שלזה קוראים 'כתר
דבריאה' ולזה 'כתר דאצילות' וכו', הנה כל הבדלים
אלו הם רק בבחינת הגילוי, שבכתר של האצילות יש
יותר גילוי מאשר כתר דבריאה. אך מצד המהות, כל
הכתרים כולם הם ענין אחד - הרצון.
ולא כמו עשר הספירות עצמם, החל מספירת החכמה
ולמטה, שבהם שינוי מהותי בין עולם לעולם - החכמה
של האצילות והחכמה של הבריאה זה איכות אחרת
לגמרי.
ויכול להיות ההגדלה בבחינת כתר דבריאה וגם בבחינת
כתר דעשיה להיות יותר גם מבחינת כתר דאצילות בו,
- כיון שכל הכתרים הם מהות אחת, הרי אף שנתבאר
שבגילוי של הכתרים יש אופנים שונים, הרי יש לפעמים
מצב שכתר של עולם בריאה ואפילו הכתר של עולם
העשיה, מאיר בעוצמה גדולה יותר מאשר הכתר של
האצילות.
והסיבה שזה מתאפשר, כיון ששניהם הם אותה מהות
וענין של רצון. וכמו שאצל האדם יכול להיות לפעמים
רצון לדבר קטן בתוקף ובעוצמה גדולה יותר מאשר
רצון לדבר גדול, כן הוא למעלה, שיש לפעמים שהכתר
של העשיה מאיר ומתגלה בעוצמה גדולה יותר מאשר
כתר של אצילות.
דהרי בבחינת אור פנימי לא יכול להיות שהדרגה
התחתונה של האור הפנימי תתעלה מעל הדרגה
העליונה.
וממחיש הרבי נ"ע ענין זה במשל: הרי בחינת חכמה
דעשיה הוא כמו על דרך משל שכל המעשי - המשל
לחכמה של עולם העשיה היא חכמה של עשיית דברים
טכניים ומעשיים, וחכמה דאצילות זהו על דרך משל
עצמות החכמה בו, כלומר, לא חכמה שענינה לעשות
דבר כזה או אחר, אלא חכמה והשכלה מופשטת מצד
עצמה, שההשכלה היא בענין החכמה גופא ולא ביחס
לאיזה דבר, והיא משל לחכמה של עולם האצילות,
שהיא חכמה אלקית מעל הנבראים.
הנה ההבדלים בניהם הם הבדלי איכות מוחלטים, הרי
כמה שתהיה ההגדלה והגילוי בשכל המעשי - כמה
שיתפתח השכל המעשי והטכני, הרי לא יהיה לעולם

23 מופשטת, הרי כאשר מדברים על הרצון אל הדבר, הרי
24 אף שההתעסקות בחכמה מעשית היא נמוכה יותר,
25 הרצון לחכמה זו, או אף הרצון למעשה הטכני בלבד,
26 יכול להיות באותו תוקף כמו הרצון של החכם שעוסק
27 במושכלות ואפילו יותר מזה.
28 וכמו כן בנמשל למעלה יכול להיות הגדלה בכתר
29 דעשיה להיות כמו כתר דאצילות וגם למעלה מזה כו'.
30 - כלומר הרצון של הקדוש ברוך הוא שרוצה בעולם
31 העשיה יכול להתגלות בעוצמה חזקה כמו הרצון של
32 הקדוש ברוך הוא בעולם האצילות, ואף יותר מזה,
33 למרות שהחכמה שהכניס בעולם העשיה היא נמוכה
34 באין ערוך מהחכמה של האצילות.
35 ובאמת זה לא רק ש"יכול להיות" אלא כן הוא בפועל
36 - יש בבחינת כתר דעשיה כח נעלה יותר - יש בו יתרון
37 בכתר וברצון של העשיה יותר מהכתר של האצילות.
38 דבכדי שבמדינת נפש תהיה התשובה באמת זהו
39 ממדינה עליונה יותר כו', - כלומר, בפרק הקודם
40 נתבאר, שמדינת נפש היא ענין הסור מרע ועשה טוב
41 בפועל ממש, מקביל לעולם העשיה שהוא עולם של
42 מעשה בפועל ממש. והתשובה על ענין המעשה הוא על
43 דרך הכתר של העשיה, כלומר התעוררות הרצון על ענין
44 המעשה.

1 באותו בחינת האור והגילוי ממש כו', - בתורה יש כמה
2 בחינות ומדריגות, יש לימוד ברובד ההלכה - שהיא
3 חכמה מעשית, ויש לימוד ברובד של הגמרא - שבה יש
4 יותר הבנה והשגה, ויש לימוד ברובד הסוד והפנימיות
5 שהוא שכל מופשט לגמרי. ולמרות שראינו קודם
6 שחכמה מעשית לא תגיע לעולם לדרגת חכמה
7 מופשטת, הנה בלימוד תורה אין זה כך, ואדם הלומד
8 הלכה יכול להגיע לדביקות עצמית לא פחות מאדם
9 שלומד את הסודות המופשטים של התורה.
10 דבאמת הסיבה לזה כי המשכה דתורה היא בעצם
11 למעלה מסדר השתלשלות כו'). - כלומר התורה
12 במהותה היא המשכה של מקיף שלא מתצמצמת לפי
13 סדר ההשתלשלות, ולכן גם בהמשכתה לעולמות נשאר
14 בה העצמיות ממש, ולכן גם בפי ההלכתי מעשי טמונה
15 עצמיות האלויות כמו ההבנה בסוד התורה.
16 מכל מקום, בשאר החכמות (לבד חכמת התורה) יש
17 התחלקות איכות מהותית בין עולם לעולם.
18 אבל בבחינת הכתר יכול להיות הגדלת האור והגילוי
19 דבחינת כתר דעשיה להיות כמו כתר דאצילות כו'.
20 וכמו ברצון שהוא המשל לכתר הרי יכול להיות תוקף
21 הרצון במעשה כמו הרצון בשכל כו', - למרות שנתבאר
22 שיש הבדלי איכות בין חכמה של מעשה וחכמה

שובה ישראל

בס"ד. שבת תשובה, תער"ג

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - אידיש (מתורגם)

[אדר ה'תש"ה]

לכן, מיד שיהודי מתעורר משנתו הוא אומר "מודה אני
לפניך"³. אין זה ענין של הבנה והשגה, אלא ענין של
הודאה.
לאחר ברכות השחר ולאחר קריאת-שמע קטנה, אף
שעדיין "נשמה באפו" בלבד, עדיין אין את ההבנה
הראויה באלקות, אבל עם זאת ישנה הבנה והכרה
כללית בענין הבריאה בקיום כללים, ש"אתה הוא עד
שלא נברא העולם" - לפני שבראת את העולם -
ו"אתה הוא משנברא העולם" - כאשר בראת את
העולם.

"אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא
העולם"¹.
כאשר יהודי מתעורר משינתו בבוקר, עדיין רק
ה"נשמה באפו"². כיון שכוחות נפשו, השכל והמידות,
עדיין לא התעוררו מהשינה.
כאשר הוא ישן, כוחות נפשו העדינים, השכל והמידות,
הם בהסתלקות. רק כעין בת-קול של הכוחות קיימת
באותה שעה. לאחר ההתעוררות מהשינה, הכוחות,
השכל במוח שבראש והמידות בלב, מתחזקים בכלים
שלהם משעה לשעה.

(2) ישעיהו ב, כב. לקוטי תורה, פנחס עט, ע"ב.

(3) שו"ע אדה"ז, אור"ח מהדורא בתרא סימן א סעיף ו.
מהדורה קמא סימן א סעיף ה.

(1) תנא דבי אליהו רבה פרק כא. ראה ברכות מז ע"א, תוס'
ד"ה כל הברכות. הובא גם בהשטות לתלמוד ירושלמי, מסכת
ברכות פרק ח.

הנבראים בתור מציאות וישות לעצמם, האמת אינה
כך.
האמת היא שכל נברא בטל לאלקות.
רק לגבינו, שאנו מביטים על כל נברא בעיני בשר,
נדמה לנו שהיש הוא מציאות-דבר לעצמו, אבל האמת
היא, שהוא בטל לאלקות, והוא כלל לא מציאות
לעצמו. ובמילא לא שייך לשאול מדוע הבריאה עצמה
לא גורמת שינוי בבורא ברוך-הוא.
אופן הבריאה⁷ הוא, שהיש הגשמי נוצר מהאין הרוחני,
כמאמר הידוע⁸ "התהוות הגשמי מהרוחני, אין לך
בריאה יש מאין גדול מזה".
הבריאה הגשמית מרוחניות היא באופן של בריאה יש
מאין, האין הוא רוחני שיוצר את היש שהוא גשמי.
אופן הבריאה הוא, שהאין האלקי שיוצר את היש
הגשמי מוכרח להיות תמיד ביש כדי להחיות את היש.
למרות שהאין מוכרח להיות תמיד ביש, האופן שבו
האין הוא ביש – הוא מוכרח להיות רק נעלם, כמאמר
הידוע⁹ "העלם הבורא מהנברא" – הבורא מוכרח
להסתתר מהבריאה.
בריאת היש וקיומו היא רק על-ידי האין ושהאין יהיה
בהעלם מהיש.
קיצור. מבאר שבבוקר, כאשר כוחות השכל והמידות
הם עדיין בקטנות, העבודה היא רק בדרך הודאה, שאז
אומרים "מודה אני", אבל לאחר ברכות השחר,
כשכוחות השכל והמידות מתחזקים, אזי העבודה היא
שתהיה הכרה והבנה באלקות, ש"אני ה' לא שנית".
שואל, שהתהוות העולמות שלא היו קודם לכן צריכה,
חס ושלוש, לגרום שינוי. מבאר שהאין צריך להיות
תמיד ביש, אבל האין מוכרח להיות נסתר מהיש.

לפני שבראת את העולם ולאחרי שבראת את העולם –
הכל בשווה.
כללות ענין בריאת העולם אינו עושה חלילה כל שינוי,
כמו שכתוב⁴ "כי אני ה' לא שנית"⁵.
גילויי האורות בעלי התכונות השונות בעולמות הרבים
לא גורמים כל שינוי באלקות, כי בפני האלקות אין כל
הסתר, והאלקות מצד עצמה מאירה בעולם התחתון
ביותר, בדיוק כמו בעולם הנעלה ביותר.
כשם שעל דרך משל, הרעיון העמוק ביותר מאיר אצל
הרב ברעיון הקטן ביותר שהרב לומד עם התלמיד
הקטן ביותר, כיון שלגבי הרב עצמו אין כל הסתר,
ההסתר הוא רק לגבי התלמידים:
כך גם באלקות – כל הצמצומים הם רק לגבי
הנבראים, אבל האלקות היא – "לא שנית".
לאמיתו של דבר יש להתבונן בענין זה בעומק יותר:
הן אמת שמבחינת הגילויים השונים בעולמות "לא
שנית", אבל זה עצמו שה' ברא עולמות, שלא היו
לפני הבריאה, הוא שינוי. ולכאורה בריאה כזו צריכה
לגרום שינוי חס-ושלוש.
על-פי זה, אין ניתן לבאר שהבריאה אינה גורמת
שינוי, אלא האמת היא ש"אתה הוא עד שלא נברא
העולם ואתה הוא משנברא העולם", בשווה ממש?
אלא הענין הוא⁶:
היה מקום לשאול: 'מדוע אומרים "לא שנית", הרי
בריאת העולמות שלא היו קודם לכן היא עצמה שינוי',
אילו העולמות שה' ברא היו, חס-ושלוש, מציאות
לעצמם, אזי היה אפשר לומר שהעולמות הנבראים
גורמים, חס-ושלוש, שינוי בבורא ברוך-הוא.
אבל לאמיתו של דבר, זה שרואים את העולם ואת כל

ב.

הכל הוא האין האלקי, שהאין האלקי מהווה את היש
ומחיה אותו.
להבין את הענין טוב יותר:
כתוב¹⁰ "בדבר ה' שמים נעשו", שבריאת השמים היא
על-ידי הדבר ה', הוא המאמר¹¹ "יהי רקיע", שבמאמר
זה ברא ה' את השמים. וכתוב¹² "לעולם ה' דברך נצב
בשמים", שהדבר ה' שהוא המאמר "יהי רקיע",

זה שהתהוות היש היא מהאין רק באופן שהוא צריך
להיות תמיד ביש ומוכרח להיות נסתר מהיש, זה עצמו
הוכחה שכלית טובה שהיש כשלעצמו אינו מציאות
כלל.
היש אינו יוצר את עצמו, כי בין הנבראים אין דבר
כלשהו שיברא את עצמו.
היש אינו יוצר את עצמו ואינו מחיה את עצמו, אלא

(4) מלאכי ג, ו.
(5) ראה המאמר הקודם [הערת כ"ק אדמו"ר].
(6) תניא פרק כ. שער היחוד והאמונה פרק ז. אגרת הקודש ו.
(7) ראה המאמר ד"ה בינו בוערים (לעיל ע' 34) [הערת כ"ק אדמו"ר].

(8) לקוטי תורה, ראה כ, ד. ספר המאמרים תשי"א, ע' 14.
(9) תניא, קונטרס אחרון קנח, א. וראה לעיל ע' 40. ע' 107.
(10) תהלים לג, ו.
(11) בראשית א, ו.
(12) תהלים קיט, פט. שער היחוד והאמונה פרק א.

העולם ואת כל הנבראים.
 לאחר שהאין האלקי, שהוא כוח הבריאה האלקי, בורא
 את גוף הישות של הנברא, כוח הבריאה האלקי מוכרח
 להיות ביש כדי להחיותו.
 לכאורה יש דמיון בין שתי היצירות. לפני שהבורא
 ברוך-הוא ברא את העולם, העולם לא היה, בדיוק
 כשם שלפני שהאומן עשה את הכלי, הכלי לא היה –
 מדוע יש כזה הבדל בין היצירות?
 מדוע הבריאה האלקית שונה מהיצירה שאומן שיוצר
 כלי, בכך שלאחר שהאומן יצר את הכלי, הכלי אינו
 זקוק לכוח היצירה של האומן, והוא קיים מעצמו,
 והבריאה האלקית גם לאחר שכוח הבריאה האלקי
 בורא את הבריאה, מוכרח כוח הבריאה האלקי להשאר
 תמיד בבריאה?
 החילוק בזה הוא:
 האומן שיוצר את הכלי, לא יוצר את החומר שממנו
 הוא עושה את הכלי. הוא רק משנה את הצורה של
 החומר. קודם היתה זו פיסת מתכת או עץ חלקה, ועתה
 היא בדמות כלי.
 היצירה האלקית לעומת זאת היא יצירה חדשה
 לחלוטין. לכן כוח הבריאה האלקי מוכרח להיות תמיד
 בבריאה, כי הבריאה עצמה איננה מציאות, הכל הוא
 כוח הבריאה האלקי.
 לכן "אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא
 משנברא העולם" בשוה, כי הבריאה איננה עושה כל
 שינוי בבורא ברוך-הוא.
 קיצור. מבאר שדבר ה' שבעשרת המאמרות שעל ידם
 ברא הבורא ברוך-הוא את העולם וכל הברואים, הוא
 האין האלקי, כוח הבריאה האלקי בכל נברא, שלאחר
 שהבריאה כבר נבראה, כוח הבריאה האלקי מוכרח
 להשאר בבריאה כדי להחיות את הבריאה, ואם כוח
 הבריאה האלקי יסתלק, מתבטלת הבריאה. מבאר את
 החילוק בין מה שאומן עושה כלי, שאין זאת אלא
 שמשנה את הצורה, המראה החיצוני, של החומר
 שממנו הוא עושה את הכלי, ואילו הבריאה האלקית
 היא בריאה חדשה לחלוטין.

אתה הוא עד שלא נברא העולם

שבמאמר זה ברא ה' את השמים, מאמר זה מוכרח
 להיות תמיד בשמים שנבראו ולברוא אותם.
 גם לאחר שה' ברא את השמים במאמר "יהי רקיע",
 אם המאמר לא יהיה בשמים תמיד, לא יהיה לשמים
 את חיותם.
 ברגע שהמאמר "יהי רקיע" מסתלק מהשמים, בריאת
 השמים נהפכת ללא כלום, ויותר לא קיימת מציאות
 של שמים.
 מי שבורא את השמים ומחיה אותו הוא הדבר ה' "יהי
 רקיע", שזהו האין האלקי המהווה ומחיה את היש של
 השמים.
 כשם שהוא בבריאת ובחיות השמים, כך הוא גם
 בבריאת ובחיות כל הנבראים ללא כל חילוק בין
 ברואים גדולים או קטנים. בכלום, ללא יוצא מן הכלל,
 האין האלקי שהוא הדבר ה' השייך לנברא – כי עשרת
 המאמרות כוללים את כל הסוגים ומיני הברואים
 הנחלקים לארבעה סוגים דומם, צומח, חי ומדבר –
 דבר ה' הוא האין המהווה ומחיה את היש הנברא
 והאין מוכרח להיות ביש תמיד.
 למרות שהאין מוכרח להיות תמיד ביש
 – אין זאת שהאין האלקי ברא את היש הנברא ואחר
 כך היש כבר יכול להיות קיים, אלא האין מוכרח
 להיות תמיד ביש –
 אופן המצאות האין ביש הוא רק בדרך העלם. האין
 מתעלם מהיש.
 טעם הדבר, והביאור מדוע האין מוכרח להיות תמיד
 ביש, הוא מפני שהבריאה שהבורא ברוך-הוא ברא את
 העולם וכל ברואיו אינה בסדר שבו אומן עושה כלי¹³,
 כפי שאנו רואים שאומן עושה כלי הן ממתכת, זהב או
 כסף או מתכת מסוג אחר, והן מעץ או אבנים, שכאשר
 האומן מסיים את הכנת הכלי, יש לכלי קיום עצמאי
 גם כאשר האומן מניח את הכלי ללא השגחתו.
 כוונת הדבר היא: האומן צריך רק ליצור את הכלי. הוא
 אינו צריך להחיותו. כשהכלי מוכן, יש לו קיום עצמאי
 משלו.
 לא כך הוא הדבר בבריאה שהבורא ברוך-הוא ברא את

ספר השיחות - ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

40 לים ונחשון קפץ לים ואחריו כל בני ישראל, ורק אז
41 נבקע הים, קינא בהם משה רבנו שהיה חכמה
42 דאצילות, על מסירות נפשם באמונה פשוטה. חכמה
43 דאצילות מבינה הכל באופן אחד לגמרי, והוא קינא
44 באמונה של היהודים הפשוטים.
45 יז. כשלומדים מאמר חסידות בהעמקה
46 ומתייגעים על הבנת הענין, והשי"ת מרחם שהוא
47 מבין את הענין בהבנה טובה ובאריכות ההסבר, ולא
48 מביאים את ההבנה בהרגש הלב, שתהיה עבודה
49 בפועל במדות טובות של הרגש הזולת - הרי זה
50 קליפת עמלק בעבודה.
51 תורת החסידות המוצאת כל חסרונות העבודה
52 ונותנת עצות איך לתקן את החסרונות ולפעול בתוכן
53 המעלות ומדות טובות - נותנת עצה טובה כיצד
54 להיפטר מקליפת עמלק הרוחני, ששבירתו זוהי
55 תקנתו.
56 יח. בחיים היומיים הגשמיים, כאשר נשברים,
57 הרי משמעו, כשאדם מחוסר לחם, הבית בו חיים
58 הוא ומשפחתו עומד בסימטה חרבה שקוע במחציתו
59 באדמה, החלונות בלי שמשות, הגג שבור, הילדים
60 רעבים - הרי הוא נעשה נשבר ונדכה והוא בוכה על
61 ימיו ושנותיו, שבתותיו וחגיו.
62 זה בקשר לעניות הגשמית, שכולם יודעים
63 ומרגישים. ישנה עניות רוחנית שלא כולם מרגישים
64 אותה. יתירה מזו, גם כשאומרים לו - כפי הנהוג
65 בועידה חסידית: פתי, באילו שטויות אתה שקוע,
66 השי"ת בחסדו מזכה אותך שתוכל בכסף לפעול
67 בחיים רוחניים, עליך לומר לעצמך: הלא צבא לאנוש
68 עלי ארץ וכשכיר ימיו⁵, וצריכים להתבונן מה פעלו
69 ביריד החיים, אם רכשו את הסחורה האמיתית
70 הנכונה - אין דיבורים אלה פועלים עליו כפי שצריך.
71 ישנם כאלה שאינם רוצים לדבר ואף לא לחשוב
72 על הנסיעה חזרה משליחות הנשמה בעולם הגשמי,
73 הם מכסים על עיני השכל שלא לראות את הנעשה
74 בחיי האדם, הם חושבים שישנה חברה של מתים,
75 אך שהוא עצמו גם כן אחד מחברה זו - אין הוא
76 רוצה לדבר ולחשוב על כך.
77 המוסר מגלה את האמת וחסידות מאירה כל
78 פינות החיים באור התורה והמצוה.

שביעי של פסח בסעודת הלילה

1 יג. ביום חמישי, ערב ר"ח אדר ראשון פרשת
2 משפטים בשנת תר"ח - מספר מורי הרשב"ץ - באתי
3 ברגל לליובאוויטש.
4 בפונדק, עשרה וויארסט מליובאוויטש, לנתי,
5 ולפנות בוקר הלכתי לעיר, נכנסתי ל"בנימין"
6 שטיבל", הנחתי את שקי, הלכתי למקוה ומשם
7 הלכתי ל"אולם" הרבי להתפלל.
8 כשנכנסתי ל"אולם" - בית הכנסת שעמד בחצר
9 של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק "צמח צדק" - והכנתי
10 עצמי לתפלה, שמעתי אומרים שהרבי אמר לחפש
11 את האורח שהביא פתק מהחסיד ר' מיכל אפאצקער,
12 ואז זכיתי בפעם הראשונה לראות פני קדשו של הוד
13 כ"ק רבנו.
14 יד. מהפעם הראשונה של יום חמישי פרשת
15 משפטים בשנת תרנ"ד, שמורי הרשב"ץ הגיע
16 לליובאוויטש ללמוד אתי, עד לשנה בה נסתלק
17 לעולמו, הנה בכל שנה, ביום חמישי פרשת משפטים,
18 היה מורי הרשב"ץ ער בלילה שבין יום רביעי
19 לחמישי, לן בבית הכנסת של ה"הקדש" אשר
20 ב"אוהל", מתפלל שם שלשת התפילות, מעריב
21 שחרית ומנחה, והולך ל"אוהל" הקדוש. אחרי תפלת
22 מנחה היה חוזר מ"אוהל הקדוש" ומתוועד
23 בהתוועדות חסידים.
24 טו. התוועדות חסידית ישנה בכמה ענינים, ובכל
25 ענין - דרגות חלוקות. חזרת מאמר ששמעו מהרבי,
26 והסברתו לעצמו. היה להם דברי הרב, ואם אחד
27 מהחסידים היה בעל חוש התפיסה ודיבר בעניני
28 עבודה, כלשונו הקדוש, היו החסידים, המשכילים
29 והעובדים, מרוצים מאד לשמוע תורה.
30 גדולי החסידים, גם המשכילים וגם העובדים, היו
31 להם זמנים קבועים להתוועדות, בה דובר בעניני
32 עבודה, מה משמעות תפלה חסידית ומה משמעות
33 התוועדות חסידית, ניגנו ניגוני התעוררות, שהביאו
34 געגועים לעבודת התפלה ולאמירת פרקי תהלים
35 בעונג, תפלה חסידית של התעוררות האירה את
36 הבתים החסידיים ונתנה לחסידים חיות היכן שהם
37 היו ובכל סוגי עניני הפרנסה שהיו להם.
38 טז. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק היה במצב רוח
39 מרומם, ואמר: כשבני ישראל ביצאם ממצרים הגיעו

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד סיון תרצ"א

ריגא

אל חברי שלחן הנשיאות דכולל חב"ד
יצ"ו ואל כולל חב"ד יצ"ו, ירושלים
עיה"ק תובב"א

שלום וברכה!

יש לי איזו בקשות אליהם, אשר אני פורטם בזה אחת
אחת.

(א) בבקשה לשלח לי - בתור הוספה לרשימת אנשי
הכולל ששלחו לי זה כבר - רשימת השינויים שנעשו
בחברי הכולל במשך השנה האחרונה, הן אלה שנתוספו
והן אלה שח"ו כו'.

(ב) בבקשה לשלח לי רשימה מדוייקת מכל תלמידי
אנ"ש יצ"ו בין מקבלי החלוקה ובין אותם שאינם
מקבלים חלוקה, הלומדים בבתי הת"ת הצבוריים או
בחדרים פרטיים, מבן חמש למקרא עד בן ט"ו לגמרא,
ברשימה יהי מפורט, שמו ושם אביו, בן כמה שנים, שם
הת"ת או החדר שלומד בו, שם המלמד וסוג לימודו.

(ג) רשימה מבני הגיל הזה - בפרטות כנ"ל - שלומדים
במקומות אחרים או שיצאו למלאכה או ללמודים
אחרים.

(ד) רשימה מדוייקת מהבחורים והאברכים של אנ"ש
יחי, בין מקבלי החלוקה ובין שאינם מקבלים מהחלוקה,
מבני י"ז שנה עד בני ל"ז שנה. הלומדים עוד בת"ת כנ"ל
או בישיבות כמובן, שמו ושם אביו, כמה שנים, בחור או
נשוי, שם הת"ת והמלמד, שם הישיבה והר"מ, אם הוא

נשוי כמה נפשות ב"ב, וכמה פרס הוא מקבל.

(ה) רשימה מבני הגיל הזה בשמותם כנ"ל שיצאו
למלמדות, לשו"ב או להוראה באיזה מושבה, או לאיזה
מלאכה, מו"מ או משרה של קדש או חול, או עובד אצל
הממשלה, את הכל ירשמו בסדר נכון בכל הפרטים, ואין
חילוק בזה בין מקבלי החלוקה או שאינם מקבלים, כי כל
חפצי ומגמתי להכיר את הנוער של אנ"ש שיחיו דאה"ק
ת"ו.

(ו) בבקשה להעתיק עבורי מתוך פנקס הנחלאות של
הכולל יצ"ו רשימת הנחלאות של הכולל בפרטות במדידת
ארכם ורחבם, כמה דירות בכל נחלה, ומי הנחילים
להכולל, באיזה שנה, ובאיזה שכונה נמצאים, אשר אני
חושב שבדאי יש אצלם פנקס מיוחד ע"ז, והנקל יהי
עבורם להעתיק עבורי משם בפרטיות.

(ז) הכולל יצ"ו הלא קיים ת"ל משנים קדמוניות, בטח
ישנו ארכיוו של הכולל מכל השנים, ואני מתעניין מאד
לדעת מאיזה שנה מתחיל הארכיוו, ואם נשארו רשימות
של אנ"ש אנשי הכולל משנים הקודמות, אני חפץ שיהי
אצלי רשימות אלו, אין כוונתי של הוצאה והכנסה רק
שמות האנשים, ואם אפשר גם מי היו, וגם אולי נשארו
מכתבים אל הכולל מאבותינו רבותינו הק' וצוקללה"ה
נבג"מ זיע"א כתי"ק או העתקות הייתי חפץ לדעת מזה.

אני מקוה אשר בודאי ימלאו דברי בקשותי הנ"ל
בזריזות בהקדם ובדיוק האפשר
והנני ידי"ע הדו"ש ומברכם

יוסף יצחק

אג"ק מוהרי"צ כרץ יז

בשלושה כלי שרת - אהבת ה', אהבת התורה, אהבת ישראל - צריכים בני תורה לגשת לעבוד בכרם ה' צבאות, לקרב לב אחיהם
לקיום מצוות מעשיות וקביעות עתים לתורה- מבלי התחשב עם מחלת המפלגות.

היום יום כו אדר א

א וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֶחָל
מוֹעֵד לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה מִן־
הַבְּהֵמָה מִן־הַבָּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־
קָרְבָנֵכֶם: ג אִם־עֹלָה קָרַבְנוּ מִן־הַבָּקָר זָכָר
תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ
לְרֹצְנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: ה וְסֹמֵךְ יָדָיו עַל רֹאשׁ הָעֹלָה
וְנִרְצָה לוֹ לִכְפֹּר עָלָיו: ו וְשָׁחַט אֶת־בֶּן־
הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים
אֶת־הַדָּם וּזְרָקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב
אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ז וְהַפְּשִׁיט אֶת־הָעֹלָה
וְנָתַח אֹתָהּ לַנֶּתְחִיָּה: ח וְנָתַנוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים
אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֹצִים עַל־הָאֵשׁ: ט וְעָרְכוּ
בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנֶּתְחִים אֶת־הָרֹאשׁ
וְאֶת־הַפָּדֵר עַל־הָעִצִּים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר
עַל־הַמִּזְבֵּחַ: י וַקְרָבוּ וּכְרָעוּ יִרְחֵן בָּמִים
וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַהּ עֹלָה אִשָּׁה
רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: יא וְאִם־מִן־הַצֹּאן
קָרַבְנוּ מִן־הַפְּשָׁעִים אוֹ מִן־הָעִזִּים עֹלָה זָכָר
תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ: יב וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ
צָפְנָה לִפְנֵי יְהוָה וּזְרָקוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים
אֶת־דָּמָם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: יג וְנָתַח אֹתוֹ
לַנֶּתְחִיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פָּדְרוֹ וְעֶרְךָ הַכֹּהֵן
אֹתָם עַל־הָעִצִּים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־
הַמִּזְבֵּחַ: יד וְהִקְרִב וּכְרָעִים יִרְחֵן בָּמִים וְהִקְרִיב
הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַהּ עֹלָה הוּא
אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: פ

ה' פַּעַמִּים כְּתִיב כָּאן 'אוֹרֵה', כִּנְגַד חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁי תוֹרָה .
 . 'וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב' - כִּנְגַד סֵפֶר וַיִּקְרָא, שֶׁהוּא
 מְלֵא הַלְכוֹת רַבּוֹת (בראשית רבה פ"ג, ה)

הזהר, שְׁגִיעָה וְעַמֵּל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה מְבִיאִים לִידֵי "כַּפָּה טָבִין", דְּהִינוּ שְׁטוּב" וְנֶאֱמַר עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה כְּשֶׁמִּגִּיעַ עַל-יְדֵי גִיעָה וְעַמֵּל. וְלִכֵּן דִּקָּא בְּסֵפֶר וִיקְרָא נֶאֱמַר 'טוֹב', מִפְּנֵי שֶׁהוּא הֶקְשָׁה בְּהִכָּנָה מִבֵּין סִפְרֵי הַתּוֹרָה. כְּדִבְרֵי הַתּוֹסֵפוֹת' בְּמִסְכַּת בְּרָכוֹת עַל סֵפֶר וִיקְרָא 'חֲמֹור שֶׁבְּסִפְרֵים', שֶׁבּו דְּרוּשָׁה גִיעָה רַבָּה כְּדֵי לְהִבִּינוּ.

שני ד ואם מן־העוף עלה קרבנו ליהוה והקריב
מן־התרומה או מן־בגדיו הונח את־קרבנו:
והקריבו הפהן אל־המזבח ומלך את־ראשו
והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח:
והסיר את־מראתו בנצתה והשליך אותה
אצל המזבח קדמה אל־מקום הדשן: וישפע
אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הפהן
המזבחה עליה־עצים אשר על־האש עלה הוא
אשה ריח ניחח ליהוה: ם ב ונפש פי־
תקריב קרבן מנחה ליהוה סלת יהיה קרבנו
ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: והביאה
אל־בגדיו אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו
מסלתה ומשמנה על פל־לבנתה והקטיר הפהן
את־אזפתה המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה:
והנותרת מן־המנחה לאהרן ולבגדיו קדש
קדשים מאשי יהוה: ם וכלי תקרב קרבן
מנחה מאפה תגור סלת חלות מצת בלילת
בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן: ם והאם־
מנחה על־המחבת קרבנו סלת בלילה בשמן
מצה תהיה: ופתות אותה פתים ויצקת עליה
שמן מנחה הוא: ם

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיִּדְבֹּר ה' אֵלָיו (א, א)

רש"י מדיק ומביא שלוש לשונות 'דברות', 'אמירות' ו'צווים', כבא לומר 'לא זו אף זו'.

”דברות”: מובן שִׁינְדִים לְשׁוֹן שֶׁל חֶפֶה, מִפְּנֵי שְׂדֵבּוּר
הוא לְשׁוֹן קָשָׁה, וּבִכְדֵי שְׁלֵא לְהִבְהִיל אֶת הַשׁוֹמֵעַ יְקָדִים
לְשׁוֹן רָף. “אֲמִירוֹת”: יָכֻלְנוּ לְחַשֵּׁב שֶׁקָּדִים ‘אֲמִירָה’ אֵין צְרִיף

מקדימה התורה קרבנות נדבה לחובה, שהרי הקרבנות שהובאו (בעקר) בהקמת המשכן היו קרבנות נדבה, כי קרבנות חובה מגיעים ככפרה על חטאים, ולא מסתבר שבזמן כה נשגב בהקמת המשכן חטאו בגיישראל. לכן מקדימה אותם התורה לקרבנות חובה.

רבי ג * ואם יזבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם יזכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני יהוה: * * * * * וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בנז אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב: * * * * * והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה את החלב המכסה את הקרב ואת פלח החלב אשר על הקרב: * * * * * ואת שתי הפלית ואת החלב אשר עלהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הפלית יסירנה: * * * * * והקטירו אתו בגיאהרן המזבח על העלה אשר על העצים אשר על האש אשה ריח ניחח ליהוה: * * * * * ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים ליהוה זכר או נקבה תמים יקריבנו: * * * * * ואם פשב הוא מקריב את קרבנו והקריב אתו לפני יהוה: * * * * * וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בנז אהרן את דמו על המזבח סביב: * * * * * והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה חלב האלה תמימה לעמת העצה יסירנה ואת החלב המכסה את הקרב ואת פלח החלב אשר על הקרב: * * * * * ואת שתי הפלית ואת החלב אשר עלהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הפלית יסירנה: * * * * * והקטירו הפהן המזבח לחם אשה ליהוה: * * * * * פ * * * * * ואם עז קרבנו והקריב אתו לפני יהוה: * * * * * וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בנז אהרן את דמו על המזבח סביב: * * * * * והקריב ממנו קרבנו אשה ליהוה את החלב המכסה

לשון של חבה, מפני שאמירה היא לשון רפה, מחדש רש"י שגם קדם "אמירות" נאמר לשון חבה. "צוויים": לקאורה ב' צוויים' היה מקום לחשב שלשון חבה מדיקה, מפני שצווי הוא אמירה מחלטת ואיתנה, ולשון חבה יכול להחליש את תקף הצווי. מחדש רש"י חדוש גדול יותר, שגם קדם ל"צוויים" נאמר לשון חבה.

שליש * ואם מנחת מרחשת קרבנו סלת בשמן תעשה: * * * * * והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל הכהן והגישו אל המזבח: * * * * * והרים הכהן מן המנחה את אזורתה והקטיר המזבח אשה ריח ניחח ליהוה: * * * * * והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה: * * * * * פל המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליהוה: * * * * * קרבן ראשית תקריבו אתם ליהוה ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח: * * * * * וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשפית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על פל קרבנו תקריב מלח: * * * * * ואם תקריב מנחת בפורים ליהוה אבי קלוי באש גרש ברמל תקריב את מנחת בפוריד: * * * * * ונתת עליה שמן ושמת עליה לבנה מנחה הוא: * * * * * והקטיר הכהן את אזורתה מגרשה ומשמנה על פל לבנתה אשה ליהוה: * * * * * פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"י ע' 9)

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (א, ב)
קרבנות נדבה דבר הענין (רש"י)

ההסבר מדוע התורה פותחת בדיני קרבנות יחיד וזקא, ולא בקרבנות צבור, ובקרבנות יחיד מקדימה קרבנות נדבה לקרבנות חובה - למרות שלקאורה קרבנות צבור וחובה חסובים יותר - הוא מפני שפרשיות אלו (ויקרא יצו) נאמרו קדם לחנפת המשכן והקמתו (שפברשת שמיני). ומשנת פרשיות אלו היא ללמד את בגיישראל הוראה מעשית לקראת חנפת המשכן.

את קרבנות הצבור אין צרך צדין ללמד, כי במשך שמונת ימי המלואים הקריב משה רבנו את קרבנות הצבור, לכן דיניהם לא מופיעים כלל בפרשה זו. ובקרבנות יחיד

אֶת־הַקָּרֵב וְאֶת כָּל־הַחֹלֵב אֲשֶׁר עַל־הַקָּרֵב:
 וְאֶת שְׁתֵּי הַבָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֹלֵב אֲשֶׁר עֲלֵהוּ
 אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֶת־הִיתָרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־
 הַבָּלִיֹּת יִסִּירָנָה: וְהַקְטִירֶם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ
 לֶחֶם אֵשׁ לַיהוָה נִיחֹחַ כָּל־חֹלֵב לַיהוָה: חֶקֶת
 עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיכֶם כָּל־חֹלֵב
 וְכֹל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חס"ו ע' 23)

כָּל חֹלֵב לַה' (ג, טז)

הַרוֹצֵה לְזַכּוֹת עַצְמוֹ - יִכַּף יִצְרוֹ הַרֵעַ, וְיָבִיא קָרְבָּנוֹ מִן
 הַיָּדָה הַמִּשְׁבַּח בְּיוֹתֵר שְׂבָאוֹתוֹ הַמֵּיִן שֶׁיָּבִיא מִמֶּנּוּ. . וְכֵן הוּא
 אוֹמֵר: כָּל חֹלֵב לַה' (רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח)
 לְכַאוֹרָה הִנֵּה צָרִיף הַרְמַב"ם לְפָרֵשׁ "כָּל חֹלֵב לַה'", שֶׁעַל
 הָאָדָם לְהִבִּיא מִן הַמִּבְחָר וְהַמִּשְׁבַּח שֶׁבְּכֹל הַמִּינִים? וַיֵּשׁ
 לוֹמַר, "כָּל חֹלֵב לַה'" הוּא בְּטוֹי לְהַפְרֵת הָאָדָם בְּבַעְלוּתוֹ שֶׁל
 הַקָּרֵב עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ - לַה' הָאֶרֶץ וּמִלּוּאָה - וְלִכֵּן
 מִקְרִיב מִן הַמִּבְחָר וְהַמִּשְׁבַּח. וְהָיִית שֶׁבְּקִרְיָא כְּלוּלִים מִינִים
 שׁוֹנִים, חֶלֶקֶם יָפִים וּמִשְׁבָּחִים וְחֶלֶקֶם פְּשׁוּטִים וְגִרּוּעִים,
 צָרִיף לוֹמַר שֶׁ"כָּל חֹלֵב לַה'" מְדַבֵּר עַל הַמִּבְחָר וְהַמִּשְׁבַּח
 שְׂבָאוֹתוֹ מִיֵּן. כִּי בְּכֹל מִיֵּן וּמִיֵּן, הַמִּשְׁבַּח וְהַגִּרּוּעַ, צָרִיף לְגַלּוֹת
 שֶׁהֵם בְּבַעְלוּתוֹ שֶׁל הַקָּרֵב.

חמישי ד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ד דַּבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ בֵּית־חֲטָא בִּשְׁגָגָה
 מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָה וְעָשָׂה
 מֵאַחַת מֵהֵנָּה: ג אִם הִכְהֵן הַמִּשְׁיִיחַ יַחֲטָא
 לְאַשְׁמַת הָעָם וְהַקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
 פֶּר בֶּן־בָּקָר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת: ד וְהִבִּיא
 אֶת־הַפָּר אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה וְסָמַךְ
 אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַפָּר וְשַׁחַט אֶת־הַפָּר לִפְנֵי
 יְהוָה: ה וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמִּשְׁיִיחַ מִדָּם הַפָּר וְהִבִּיא
 אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד: ו וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ
 בְּדָם וְהָיָה מִן־הַדָּם שֶׁבַע פַּעֲמִים לִפְנֵי יְהוָה
 אֶת־פָּנָי פֶּרֶכַת הַקֹּדֶשׁ: ז וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַדָּם
 עַל־קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ קִטְרֵת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה
 אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל־דָּם הַפָּר יִשְׁפֹךְ
 אֶל־יִסּוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ה וְאֶת־כָּל־חֹלֵב פֶּר הַחַטָּאת יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת־
 הַחֹלֵב הַמִּכְפֶּה עַל־הַקָּרֵב וְאֵת כָּל־הַחֹלֵב אֲשֶׁר
 עַל־הַקָּרֵב: וְאֵת שְׁתֵּי הַבָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֹלֵב
 אֲשֶׁר עֲלֵהוּ אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶּלִים וְאֶת־הִיתָרֹת
 עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכֶּסֶּלִים יִסִּירָנָה: פ אֲשֶׁר יוֹרֵם
 מִשּׁוֹר זָבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִירֶם הַכֹּהֵן עַל מִזְבֵּחַ
 הָעֹלָה: ז וְאֶת־עוֹר הַפָּר וְאֶת־כָּל־בִּשְׂרוֹ עַל־
 רֹאשׁוֹ וְעַל־כִּרְעָיו וְקַרְבּוֹ וּפְרָשׁוֹ: ח וְהוֹצִיא
 אֶת־כָּל־הַפָּר אֶל־מַחוּץ לְמַחֲנֶה אֶל־מְקוֹם טָהוֹר
 אֶל־שַׁפְךְ הַדָּשָׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל־עֵצִים בָּאֵשׁ
 עַל־שַׁפְךְ הַדָּשָׁן וְשָׂרַף: פ י וְאִם כָּל־עֲדַת
 יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנַעֲלָם דְּבָר מִעֵינֵי הַקָּהֵל וְעָשׂוּ
 אֶחָת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָה
 וְאָשְׁמוּ: י וְנִדְּעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ
 וְהַקְרִיבוּ הַקָּהֵל פֶּר בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת וְהִבִּיא
 אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: יא וְסָמַכְוּ וְקָנִי הָעֲדָה
 אֶת־יָדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה וְשַׁחַט
 אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה: יב וְהִבִּיא הַכֹּהֵן הַמִּשְׁיִיחַ
 מִדָּם הַפָּר אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד: יג וְטָבַל הַכֹּהֵן
 אֶצְבָּעוֹ מִן־הַדָּם וְהָיָה שֶׁבַע פַּעֲמִים לִפְנֵי יְהוָה
 אֶת פָּנָי הַפֶּרֶכַת: יד וּמִן־הַדָּם יִתֵּן וְעַל־קַרְנוֹת
 הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת
 כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹךְ אֶל־יִסּוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר־
 פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: טו וְאֵת כָּל־חֹלְבֵי יָרִים מִמֶּנּוּ
 וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ: טז וְעָשָׂה לְפָר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
 לְפָר הַחַטָּאת כֵּן יַעֲשֶׂה־לוֹ וְכַפֵּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן
 וְנִסְלַח לָהֶם: טז וְהוֹצִיא אֶת־הַפָּר אֶל־מַחוּץ
 לְמַחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת הַפָּר
 הָרִאשׁוֹן חַטָּאת הַקָּהֵל הוּא: פ כ אֲשֶׁר נָשִׂיא
 יַחֲטָא וְעָשָׂה אֶחָת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲלֵהִיו
 אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשְׁם: כז אוֹ־הוֹדַע
 אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בֵּה וְהִבִּיא אֶת־קָרְבָּנוֹ
 שְׁעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים: כח וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ

הַשְׁעִיר וְשַׁחַט אֹתוֹ בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־
הָעֵלָה לִפְנֵי יְהוָה חֲטָאת הוּא: ־ וְלָקַח הַכֹּהֵן
מִדָּם הַחֲטָאת בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קֶרְנֵת מִזְבֵּחַ
הָעֵלָה וְאֶת־דָּמּוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ הָעֵלָה:
וְאֶת־כָּל־חֻלְבּוֹ יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּחֲלֵב זֶבַח
הַשְּׁלָמִים וְכֹפֶר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ וְנִסְלַח
לוֹ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חז"ב ע' 5)

אדם כי יקריב מקם (א, ב)

מדוע מדגיש הכתוב "אדם כי יקריב מקם", דהיינו דווקא
מבני־ישראל, הרי להלכה גם נקרים יכולים להביא קרבנות
נדבה? ויש לומר, שבפרשת הקרבנות נכתב מספר פעמים
שהקרבן "אשה רים נחתום לה", ומסביר על כך רש"י:
"נחתום לפני שאמרתי ונעשה רצוני". לכן מדגיש הכתוב,
"אדם כי יקריב מקם", הנחת רום' שנקמת ע"י הקרבן, היא
דווקא ע"י קרבנות בני־ישראל, ולא קרבנות אמות העולם.

ששי ־ ואם־נפש אחת תחטא בשגגה מעם
הארץ בעשתה אחת ממצות יהוה אשר
לא־תעשנה ואשם: ־ או הודע אליו חטאתו
אשר חטא והביא קרבנו שעירת עזים תמימה
נקבה על־חטאתו אשר חטא: ־ וסמך את־ידו
על ראש החטאת ושחט את־החטאת במקום
העלה: ־ וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן
עַל־קֶרְנֵת מִזְבֵּחַ הָעֵלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ
אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ־ וְאֶת־כָּל־חֻלְבָּהּ יִסִּיר
כַּאֲשֶׁר הוּסַר חֵלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר
הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וְכֹפֶר עָלָיו
הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ: פ ־ ואם־כֹּבֵשׁ יביא קרבנו
לחטאת נקבה תמימה יביאנה: ־ וסמך את־
ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת
במקום אשר ישחט את־העלה: ־ וְלָקַח הַכֹּהֵן
מִדָּם הַחֲטָאת בָּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל־קֶרְנֵת מִזְבֵּחַ
הָעֵלָה וְאֶת־כָּל־דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ:
וְאֶת־כָּל־חֻלְבָּהּ יִסִּיר כַּאֲשֶׁר יוּסַר חֵלֶב
הַכֹּשֶׁב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם

הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשֵׁי יְהוָה וְכֹפֶר עָלָיו הַכֹּהֵן
עַל־חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: פ
ה ׀ וְנֶפֶשׁ בִּי־תַחֲטָא וְשָׁמַעַל קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא
עֹד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם־לֹא יִגִּיד וְנִשָּׂא עֹנּוֹ:
־ אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דְּבַר טְמֵא אוֹ בְּגִבְלַת
חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּגִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ
בְּגִבְלַת שֶׂרֶץ טְמֵא וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טְמֵא
וְאָשָׁם: ־ אוֹ כִּי יַגַּע בְּטִמְמַת אָדָם לְכָל טְמֵאָתוֹ
אֲשֶׁר יִטְמֵא בָּהּ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשָׁם:
־ אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתָּיִם לְהַרְעַ
אוֹ לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטֵא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה
וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשָׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים:
־ וְהָיָה כִּי־יֵאָשָׁם לְאַחַת מֵאלֹהִים וְהִתְוֹדָה אֲשֶׁר
חָטָא עָלָיָה: ־ וְהִבִּיֵּא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה עַל
חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נִקְבָּה מִן־הַצֹּאֵן כֹּשֶׁבָה
אוֹ־שְׁעִירַת עִזִּים לְחֲטָאת וְכֹפֶר עָלָיו הַכֹּהֵן
מִחֲטָאתוֹ: ־ וְאִם־לֹא תִגַּע יָדוֹ דֵּי שָׁה׃ וְהִבִּיֵּא
אֶת־אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תָרִים אוֹ־שְׁנֵי
בְּגִיּוֹנָה לַיהוָה אֶחָד לְחֲטָאת וְאֶחָד לְעֵלָה:
־ וְהִבִּיֵּא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר
לְחֲטָאת רֹאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עֶרְפוֹ
וְלֹא יִבְדִּיל: ־ וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאת עַל־קִיר
הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר בָּדָם יִמָּצֵא אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ
חֲטָאת הוּא: ־ וְאֶת־הַשְּׁנֵי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט
וְכֹפֶר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח
לוֹ: ס ־ וְאִם־לֹא תִשְׁנֶה יָדוֹ לְשְׁתֵּי תָרִים אוֹ
לְשְׁנֵי בְּגִיּוֹנָה וְהִבִּיֵּא אֶת־קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא
עֲשִׂירֵת הָאָפָה סֵלֹת לְחֲטָאת לֹא־יֵשִׁים עָלָיָה
שָׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיָה לְבָנָה כִּי חֲטָאת הוּא:
־ וְהִבִּיֵּאָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְקִמֵּץ הַכֹּהֵן ׀ מִמֶּנָּה מְלֹא
קִמְצוֹ אֶת־אִזְכָּרְתָּהּ וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשֵׁי
יְהוָה חֲטָאת הוּא: ־ וְכֹפֶר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־
חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאַחַת מֵאלֹהִים וְנִסְלַח לוֹ

נקבע רק במתן תורה, מספרת התורה ששנים קדם לכן היתה השפעה בעולם על-ידי התורה והמצוות, עד כדי השפעה על התנהגותו של נח בהקרבנות הקרבנות. לכן מתחילים ילדי ישראל ללמד תורה בענין הקרבנות, ללמד שפמו שהקרבנות הקרבנות קדם מתן-תורה השפעה מהתורה והמצוות, כך חיים שלום צריכים להיות משפעים מהתורה והמצוות, למרות שצדין אינם חכמים במצוות – על-דרך המצב שקדם למתן תורה.

שביעי ^ט וביום השפּת שני-כבשים בני-שנה תמימים ושני עֲשָׂרִים סֵלַת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: ^י עֲלֹת שֶׁבֶת בַּשֶּׁבֶתוֹ עַל-עֹלֹת הַתְּמִיד וְנִסְכָּה: ^פ ^י וּבִרְאִשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנִים וְאַיִל אֶחָד בְּכִשִּׁים בְּנֵי-שָׁנָה שְׁבַעַה תְּמִימִם: ^י וּשְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים סֵלַת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לִפְרֵי הָאֶחָד וְשְׁנֵי עֲשָׂרִים סֵלַת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְאֵיל הָאֶחָד: ^י וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֵלַת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ אִשָּׁה לַיהוָה: ^י וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַחֵין יִהְיֶה לִפְרֵי וּשְׁלִישֵׁת הַחֵין לְאֵיל וּרְבִיעִתַּת הַחֵין לִכְבֹּשׁ יֵין זֹאת עֹלֹת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה: ^ט וְשַׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל-עֹלֹת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם – התנועות ח"ה ע' 90)

עם זו יצאתי לי תהלתו יספרו (ישע' מג, כא)

השתמשות הפסוק בלשון נקבה - 'זו', ולא בלשון זכר 'זה', יובן ע"פ תורת התסידות: נקבה מורה על האדם שהוא בבחינת 'מקבל', דהינו שלו אין שאיפות ורצונות מעצמו, וכל פלו התבטלות לדבר שממנו מקבל. לכן משתמש הפסוק בלשון נקבה, לומר, רק אדם שנמצא בבחינת מקבל - בטול, יכול לספר בתהלתו של הקב"ה. אף אדם שאינו נמצא בהתבטלות בפני הקב"ה אינו יכול לספר בתהלתו, כי לפני הקב"ה אין מקום למציאות עצמאית.

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעיתיה וימליך מלכותיה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל,

והיתה לפהו פמנחה: ^ס ^י וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ט נפש כיתמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי יהוה והביא את-אשמו ליהוה איל תמים מן-הצאן בערפך בפס-שקלים בשקל-הקדש לאשם: ^ט ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת-חמישתו יוסף עליו ונתן אתו לפהו ויפכהו יכפר עליו באיל האשם ונסלח לו: ^פ ^י ואם-נפש כי תחטא ועשתה אחת מפל-מצות יהוה אשר לא תעשינה ולא-ידע ואשם ונשא עונו: ^י והביא איל תמים מן-הצאן בערפך לאשם אל-הפתן וכפר עליו הפהו על שגגתו אשר-שגג והוא לא-ידע ונסלח לו: ^י ^י אשם הוא אשם אשם ליהוה: ^פ ^י וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^{כא} נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון או-בתשומת יד או בגזל או עשק את-עמיתו: ^{כב} או-מצא אבדה וכחש בה ונשבע על-שקר על-אחת מפל אשר-יעשה האדם לחטא בהנה: ^{כג} והיה פריחטא ואשם והשיב את-הגזלה אשר גזל או את-העשק אשר עשק או את-הפקדון אשר הפקד אתו או את-האבדה אשר מצא: ^{כד} או מפל אשר-ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יוסף עליו לאשר הוא לו יתנונו ביום אשמתו: ^{כה} ואת-אשמו יביא ליהוה איל תמים מן-הצאן בערפך לאשם אל-הפתן: ^{כו} וכפר עליו הפהו לפני יהוה ונסלח לו על-אחת מפל אשר-יעשה לאשמה בה:

פכפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ב ע' 1)

מפני מה מתחילין לתינוקות בתורת כהנים, ואין מתחילין בכראשית? אלא שהתינוקות טהורין והקרבנות טהורין; ובואו טהורין ויתעסקו בטהורין (ויקרא רבה פ"ג, ג) אודות הקרבנות הקרבנות אצל נח, מצאת התורה שהקרבנות היו 'מכל בהמה טהורה ומכל העוף הטהור' – למרות שהקבדל בין קרבנות טהורים לשאינם טהורים

וּמִקְלָכֶם בְּיָדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפוּזֹן פֶּסַח
 הוּא לַיהוָה: ^י וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בְּלִילָה
 הִזָּה וְהִפִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם
 וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעִשֶׂה שְׁפָטִים
 אֲנִי יְהוָה: ^י וְהָיָה הַיּוֹם לָכֶם לְאֹת עַל הַתִּפְתִּים
 אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרֵאִיתִי אֶת־הַיּוֹם וּפָסַחְתִּי
 עֲלֵכֶם וְלֹא־יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַפְתִּי
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: ^י וְהָיָה הַיּוֹם הִזָּה לָכֶם לְזִכָּרוֹן
 וְחֻגְתֶּם אֹתוֹ חֹג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם
 תִּחְגְּלוּ: ^י שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ אֹךְ בַּיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבְּתוּ שְׁאֵר מִפְּתִיכֶם כִּי | כָּל־אֹכֵל
 חֲמֹץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל בַּיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן עַד־יוֹם הַשְּׁבִיעִי: ^י וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן
 מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יְהִי
 לָכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא־יַעֲשֶׂה בָהֶם אֹךְ אֲשֶׁר
 יֹאכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לְבָדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם:
^י וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־הַמִּצּוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הִזָּה
 הוֹצֵאתִי אֶת־עַבְדְּאֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־הַיּוֹם הִזָּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:
^י בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּעֲרִב
 תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֹשְׂרִים לַחֹדֶשׁ
 בַּעֲרִב: ^י שִׁבְעַת יָמִים שְׁאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֹכֶם
 כִּי | כָּל־אֹכֵל מִחֻמָּצַת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 מֵעֵדֶת יִשְׂרָאֵל בֶּגֶר וּבְאוֹרַח הָאָרֶץ: כָּל־
 מִחֻמָּצַת לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם תֹּאכְלוּ
 מִצּוֹת: פ

בַּעֲנָלָה וּבִזְמַן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן: אָמֵן יְהִי שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ
 לְעָלְמָא וְלְעָלְמָא דְּלִמְיָא. יְתִבְרַךְ: יְהִי שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא
 וְלְעָלְמָא דְּלִמְיָא. יְתִבְרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם,
 וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֹה דְּקֻדְשָׁא
 בְּרִיד הוּא. אָמֵן לְעָלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
 תְּשַׁבַּחְתָּא וְנִחְמַתָּא, דְּאָמִירִין בַּעֲלָמָא, וְאָמְרוּ אָמֵן: אָמֵן

מפטיר **יב** א ויאמר יהוה אל־משה ואל־אהרן
 בָּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: ג הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ
 חֲדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לַחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:
 ד דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עַדֶּת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֹׂר
 לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבֵית־אָבֹת
 שֶׁה לְבֵיתוֹ: וְאִם־יִמְעֹט תִּבְיֹת מִהוּיֹת מִשֶּׁה
 וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ תִּקְרַב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת
 נֶפֶשׁת אִישׁ לְפִי אֹכְלוֹ תִּכְסּוּ עַל־הַשֶּׁה: ה שֶׁה
 תָּמִים זָכָר בֶּן־שָׁנָה יְהִיָּה לָכֶם מִן־הַכֹּבְשִׁים
 וּמִן־הָעֹזִים תִּקְחוּ: ו וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד
 אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וּשְׁחַטּוּ אֹתוֹ כָּל
 קָהָל עַד־תִּשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרֻבִים: ז וְלָקַחוּ מִן־
 הַיֶּדֶם וְנָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל־הַמִּשְׁקוֹף עַל
 הַתִּפְתִּים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: ח וְאָכְלוּ אֶת־
 הַבָּשָׂר בְּלִילָה הַזֶּה צִלִּי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מִרְרִים
 יֹאכְלוּ: ט אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָא וּבָשָׂל מִבָּשָׂל
 בָּמִים כִּי אִם־צִלִּי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כִּרְעָיו וְעַל־
 קִרְבּוֹ: י וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהִנָּתַר
 מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: יא וְכָכָה תֹּאכְלוּ
 אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגֻרִים גַּעְלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם מִשֶּׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲזִי־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּה מְאֹשֶׁר. דְּרִכִּיָּה דְּרִכִּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְחִיָּה שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֹשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. *האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמַשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אִיִּם הָאֵמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

מז **לְנִשְׂאֵי בִישְׂרָאֵל**, התרוימה הוואת האמונה למעלה (שנפך שם על דבר הפרשת תרומות ומעשרות) היא חובת כל העם, וגם הנשיא בישראל גם עליו לתת את התרוימה הוואת. **יז** **וְעַל הַנְּשִׂאֵי יִהְיֶה וְגו'**, מלכד התרוימה, יתנה עוד על הנשיא להביא תקרנות שמוכר כאן. הוא יעשה וגו', כלומר, משלו יביא את כל אלה.

מז **כָּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ תִּיבִים לְתֵת אֶל־הַתְּרוּמָה הַזֹּאת וְאֵף לְנִשְׂאֵי עַל הַנְּשִׂאֵי בִישְׂרָאֵל עָלָיו לְתֵת הַתְּרוּמָה הַזֹּאת:** **יז** **וְעַל־הַנְּשִׂאֵי יִהְיֶה מְלַכְד הַתְּרוּמָה הָעוֹלֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ הַבָּאִים בְּחֻגֵּם וּבְחֻדָּשִׁים וּבְשִׁפְתוֹת כָּל־מוֹעֲדֵי כָּל הַיָּמִים שֶׁהֵם נִעְדִּים וּמוֹתָאֲפִים בֵּית יִשְׂרָאֵל לְבֹא אֶת הַמִּקְדָּשׁ הוּא יַעֲשֶׂה מִשְׁלֹ יְבִיא אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית־יִשְׂרָאֵל: יח** **כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּרָאשׁוֹן בְּחֻדָּשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פֶּרֶךְ־בָּקָר תָּמִים וְחֲטָאֹת תִּטְהַר אֶת־הַמִּקְדָּשׁ: יט** **וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאֹת וְנָתַן אֶל־מִזְבֹּחַת הַבַּיִת הוּא הַיֵּחִל וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה לְמִזְבֶּחַ וְזֹאת דָּפֹס בָּנִן גַּם הַמִּזְבֵּחַ וְעַל מִזְבֹּחַת שֶׁעַר הַחֹצֵר הַפְּנִימִית הוּא עֹרֹת אֲנָשִׁים: כ** **וְכֵן תַּעֲשֶׂה וְכֵן תִּחַנֵּד**

הפטרת פרשת החודש לקריאה בציבור

ולשנים מקרא ואחד תרגום

ביחזקאל פרק מה

כ"ק **אֲדַמּוּרִי שְׁלִישִׁי־א נֹהֵג לְהוֹסִיף כָּאֵן גַּם הַפְּסוּקִים (מזיז) כָּל הָעָם - בֵּית יִשְׂרָאֵל "וְאִינוּ שִׁיךְ לֵאחֲרֵיהֶם, שְׁצִרִיכִים לֹמַר [=לְהַתְחִיל הַהִפְטָרָה] בַּפְּסוּק (יח) כֹּה־אָמַר:**

(רשימות היומן תש"ב עמוד תמו עם שינויים).

מה **כָּל הָעָם הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל־הַתְּרוּמָה הַזֹּאת לְנִשְׂאֵי בִישְׂרָאֵל: יז** **וְעַל־הַנְּשִׂאֵי יִהְיֶה הָעוֹלֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ בְּחֻגֵּם וּבְחֻדָּשִׁים וּבְשִׁפְתוֹת כָּל־מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא יַעֲשֶׂה אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הַמִּנְחָה וְאֶת־הָעוֹלָה וְאֶת־הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית־יִשְׂרָאֵל:**

"צריכים לומר [=לְהַתְחִיל הַהִפְטָרָה] בַּפְּסוּק (יח) כֹּה־אָמַר:"

יח **כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּרָאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פֶּרֶךְ־בָּקָר תָּמִים וְחֲטָאֹת אֶת־הַמִּקְדָּשׁ: יט** **וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאֹת וְנָתַן אֶל־מִזְבֹּחַת הַבַּיִת וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעֶזְרָה לְמִזְבֶּחַ וְעַל מִזְבֹּחַת שֶׁעַר הַחֹצֵר הַפְּנִימִית: כ** **וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשַׁבְּעָה בְּחֻדָּשׁ מְאִישׁ**

בקרבתו בִּשְׁבָעָה בַּחֲדָשׁ יִקְרִיב שְׁנֵית פֶּר חֲטָאת וּחֲטָא מִמֶּנּוּ כְּמוֹ בֶּפֶר
הָרִאשׁוֹן מֵאִישׁ שְׁנָה נִכְנֵם בְּשִׁנְתָּהּ הוֹרָאָה בְּמִקְדָּשׁ בְּמִקְוֵם הָאֶסוּר לֹא וּמִפְתִּי
אוּ נִכְנֵם מִפְּנֵי חֲסִדוֹ וְדִיעָה וּכְפָרָתָם וּבְשֵׁנִי פָרִים אֶלֶּה תִּכְפְּרוּ אֶת־הַבָּיִת:
כֹּא בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְזֶן שְׁחִיטָה
הַפֶּסַח חֹג שְׁבָעוֹת שְׁבַעַת יָמִים

שָׁבָהּ מִצֹּת יֵאָכֵל: כֹּב חוּץ
מִקְרָבָתוֹ הַיּוֹם כִּפִּי תוֹרַת מֹשֶׁה וְעִשָּׂה
הַנְּשִׂא בַיּוֹם הַהוּא קָרְבָּנֹת שְׁחִי
חוֹרָתָה שְׁעָה, לִכְפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד
כָּל־עַם הָאָרֶץ פֶּר חֲטָאת:

כֹּג וְשִׁבְעַת יְמֵי־הַחֹג יַעֲשֶׂה
הַנְּשִׂא מִשְׁלֹ עוֹלָה לַיהוָה שְׁבַעַת
פָּרִים וְשִׁבְעַת אֵילִים תְּמִימִם
לַיּוֹם שְׁבַעַת הַיָּמִים לְכָל יוֹם
מִשְׁבַּעַת הַיָּמִים שְׁבַעַת פָּרִים וְחֲטָאת
שְׁעִיר עִזִּים לַיּוֹם לַחֲנוּךְ:

כֹּד וּמִנְחָה אֵיפָה לֶפֶר וְאֵיפָה
לְאֵיל יַעֲשֶׂה וְשֶׁמֶן תֵּין שֶׁם מִדָּה
לְאֵיפָה כֹּל זֶה הוּא מִצְוָה לַשְּׁעָה
בְּעֵבֶר הַחֲנוּךְ לְכֹד: כֹּה בְּשִׁבְעֵי

בַּחֲדָשׁ תִּשְׁרֹ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
לַחֲדָשׁ בַּחֹג יַעֲשֶׂה כֹּאֵלֶּה וְיֵא
קָרְבָּנֹת לְמִלּוּאִים כֹּל שְׁבַעַת הַיָּמִים
כַּחֲטָאת כַּעֲלָה וְכַמִּנְחָה וְכַשֶּׁמֶן

כֹּל אֶלֶּה וְיֵא בְּסֻכּוֹת כַּמִּסְפָּר הָאֲמֹר
בַּפֶּסַח: א כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה
שְׁעֵר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הַפְּנִי
קָדִים שְׁעֵר הַמִּזְרָחִי שֶׁל עֹרֶת אֲנָשִׁים,

יִהְיֶה סָגוּר שְׁשֵׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה
לְפִי שְׁלֹא יִהְיֶה רִגְלִין לְבֹא לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ בִּימֹת הַחֹל לֹא הָעַם וְלֹא
הַנְּשִׂא. וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיב יִפְתָּח וּבַיּוֹם

הַחֲדָשׁ בְּרִאשׁוֹ חֲדָשׁ יִפְתָּח כִּי אִזְּ הוּא
רִגְלִין לְבֹא לַחֲשִׁתָּהוּ לֹה מוֹל פֶּתַח
הַחֵיכֶל וּבֵית קֹדֶשׁ תִּקְרָא: ב וְכֹא
הַנְּשִׂא דָרָךְ אוֹלָם הַשְּׁעֵר לְעִמּוֹד

עַל קָרְבָּנֹת הַחֲנוּךְ מִחוּץ לַעֲוָה
כְּלוּמֹר יִכְנֵם בְּדָרָךְ שְׁעֵר מִזְרָחִי שְׁחִי

הַבָּיִת, הַקָּרְבָּנֹת הָאֵלֶּה יִבֹּאוּ לְחִסְרֵי הָעוֹן מֵאִישׁ שְׁנֵית וּמִפְתִּי שְׁנִכְנֵם לְמִקְדָּשׁ
בְּמִקְוֵם שְׁאִין לֹא רְשׁוֹת לְהַכְנִים. (כֹּא) שְׁבָעוֹת יָמִים, שְׁבַעַת יָמִים. וְנִקְרָא
”שְׁבָעוֹת” עַל שֶׁם שְׁמִיתִיחִים מִמֶּנּוּ לִכְפֹּר שְׁבַעַת שְׁבָעוֹת. (כֹּב) וְעִשָּׂה
הַנְּשִׂא, שְׁכִיבָה מִשְׁלֹ. בַיּוֹם הַהוּא, בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן. וְהַקָּרְבָּנֹת הָאֵלֶּה

הֵם קָרְבָּנֹת מִלּוּאִים, וְהֵם מִלְכָּד
הַקָּרְבָּנֹת הָרִאשִׁים לְהִקְרִיב בַּחֹג.
(כֹּה) בְּשִׁבְעֵי, בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי,
בַּחֲדָשׁ תִּשְׁרֹ. (א) שְׁעֵר הַחֲצֵר
הַפְּנִימִית, שְׁעֵר עֹרֶת יִשְׂרָאֵל.

וּבַיּוֹם הַחֲדָשׁ, בְּרִאשׁוֹ חֲדָשׁ.
(ב) וְעִמּוֹד עַל מִזְוֹת הַשְּׁעָרָה,
מִשְׁנֵי צַדִּי שְׁעֵר הַחֵיכֶל הוּא שְׁנֵי פִשְׁפָּשִׁים
(= שְׁעָרִים קַמֻּנִים), וְהַנְּשִׂא עוֹמֵד
בְּפִשְׁפָּשׁ הַדְּרוּמִי שֶׁל שְׁעֵר הַחֵיכֶל.

(ד) בַיּוֹם הַשְּׁבִיב שְׁשֵׁה כְּבָשִׁים
וְגו', קָרְבָּנֹת שֶׁל יָמֵי מִלּוּאִים הֵם.
(ה) מִתַּת יָדוֹ, כִּפִּי הַתְּרַבֵּת יָדוֹ

וְחֲטָאת שְׁעִיר עִזִּים לַיּוֹם: כֹּד וּמִנְחָה אֵיפָה לֶפֶר וְאֵיפָה לְאֵיל
יַעֲשֶׂה וְשֶׁמֶן תֵּין לְאֵיפָה: כֹּה בְּשִׁבְעֵי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ
בַּחֹג יַעֲשֶׂה כֹּאֵלֶּה שְׁבַעַת הַיָּמִים כַּחֲטָאת כַּעֲלָה וְכַמִּנְחָה

וְכַשֶּׁמֶן: מֹו א כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה שְׁעֵר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית
הַפְּנִי קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שְׁשֵׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיב
יִפְתָּח וּבַיּוֹם הַחֲדָשׁ יִפְתָּח: ב וְכֹא הַנְּשִׂא דָרָךְ אוֹלָם הַשְּׁעֵר

מִחוּץ וְעִמּוֹד עַל־מִזְוֹת הַשְּׁעָרָה וְעִשׂוּ הַכְּהֹנִים אֶת־עוֹלָתוֹ
וְאֶת־שְׁלָמָיו וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַל־מִפְתָּן הַשְּׁעָרָה וְיִצָּא וְהַשְּׁעָרָה לֹא־
יִסָּגֵר עַד־הָעֶרֶב: ג וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשְּׁעָרָה הַהוּא

בְּשִׁבְעֵי וּבַחֲדָשִׁים לְפָנֵי יְהוָה: ד וְהַעֲלָה אֶשְׁר־יִקְרָב הַנְּשִׂא
לַיהוָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיב שְׁשֵׁה כְּבָשִׁים תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִים:
ה וּמִנְחָה אֵיפָה לְאֵיל וְלְכָבָשִׁים מִנְחָה מִתַּת יָדוֹ וְשֶׁמֶן תֵּין

מִשְׁמֵשׁ בְּנִיסָה וְיִצָּאָה וְעִמּוֹד עַל־מִזְוֹת הַשְּׁעָרָה בְּפִשְׁפָּשׁ (פֶּתַח קַמֻּנִי) הַדְּרוּמִי מִשְׁעֵר הַחֵיכֶל וְעִשׂוּ הַכְּהֹנִים הַחֲנוּךְ וְאֶת־שְׁלָמָיו
וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַל־מִפְתָּן עַל פֶּה הַשְּׁעָרָה וְיִצָּא וְהַשְּׁעָרָה הַמִּזְרָחִי תִפְתָּח לֹא־יִסָּגֵר עַד־הָעֶרֶב: ג וְהַשְּׁעָרָה הַמִּזְרָחִי לֹא יִסָּגֵר כִּי וְהִשְׁתַּחֲוֶה עַם־הָאָרֶץ מוֹל
הַחֵיכֶל דָּרָךְ פֶּתַח הַשְּׁעָרָה הַהוּא בְּשִׁבְעֵי לְפָנֵי יְהוָה: ד וְהַעֲלָה אֶשְׁר־יִקְרָב הַנְּשִׂא לַיהוָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיב וְזֶן יָמֵי הַמִּלּוּאִים
שְׁשֵׁה כְּבָשִׁים תְּמִימִם וְאֵיל תְּמִים מִלְכָּד הַקָּרְבָּנֹת שְׁעִיטָה הַתּוֹרָה הַבָּאִים חוּכָה לַיּוֹם: ה וּמִנְחָה אֵיפָה לְאֵיל וְלְכָבָשִׁים מִנְחָה מִתַּת יָדוֹ כִּפִּי תִינֵת

* (מִסְפַּק מִדּוֹת) שְׁנֵי פִשְׁפָּשִׁין הוּא לֹא לַשְּׁעֵר הַחֵיכֶל אֶחָד בְּדָרוֹם וְאֶחָד בְּצָפוֹן, שְׁבָדָרוֹם לֹא נִכְנֵם בּוֹ אָדָם מִעוֹלָם, וְיִפְתָּח לְעִתִּיד לְכֹא:

עטרת מרים

שי למורא

יד ונדבת לבבו ושמון הין לאיפה: וכוונם החדש פּר בן־בקר
תמימם כמו תמים וששת כבשים ואיל תמימם יהיו: וְאִיפֹה לִפְר
ואיפה לאיל יעשה מנחה ולכבשים וביא מנחה פאשר תשיג ידו
כפי משנת ידו ושמון הין לאיפה: ח ובבוא הנשיא לעמוד בשעת הקרבת

ונדבת לבבו. ח) ובבוא הנשיא, כשכבוא הנשיא בשבת או בראש החדש.
דרך אולם השער יבוא וגו', באותו שער שבא בו, באותו שער יצא, ואינו
צריך לחקור את העזרה כפי הנאמר בפסוק שאחר זה לענין המועדים.
י) והנשיא בתוכם, במועדים גם הנשיא צריך לחקור את העזרה ולצאת

בשער שלא נכנס דרכו, ולא יכנס דרך
השער המזרחי שאין שער כנגדו בעזרה.
יב) וכי יעשה הנשיא נדבה,
בששת ימי המעשה. יד) לרם את
הספלת, לרסם את הספלת בשמן.

**לְאִיפֹה: וכוונם החדש פּר בן־בקר
תמימם וששת כבשים ואיל תמימם
יהיו: וְאִיפֹה לִפְר ואיפה לאיל יעשה**

מנחה ולכבשים פאשר תשיג ידו ושמון הין לאיפה: ח ובבוא
הנשיא דרך אולם השער יבוא ובדרך־ו יצא: ט ובבוא
עם־הארץ לפני יהוה במועדים הפא דרך־שער צפון
להשתחוות יצא דרך־שער נגב והבא דרך־שער נגב יצא
דרך־שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר־בא בו כי נכחו
יצא: י והנשיא בתוכם כבואם יבוא וכצאתם יצאו: יא ובחגים
ובמועדים תהיה המנחה איפה לפר ואיפה לאיל ולכבשים
מתת ידו ושמון הין לאיפה: יב וכי־יעשה הנשיא נדבה עולה
אִו־שְׁלָמִים נדבה ליהוה ופתח לו את־השער הפנה קדים
ועשה את־עלתו ואת־שְׁלָמֹיו פאשר יעשה ביום השפּת ויצא
וסגר את־השער אחרי צאתו: יג וכבש בן־שנתו תמים
תעשה עולה ליום ליהוה בבקר בבקר תעשה אתו: יד ומנחה
תעשה עליו בבקר בבקר ששית האיפה ושמון שלישית ההין
לרם את־הספלת מנחה ליהוה חקות עולם תמיד: טו יעשו
את־הכבש ואת־המנחה ואת־השמן בבקר בבקר עולת

תמיד:

כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג להוסיף כאן גם הפסוקים (טז"ח) כה־אמר - מאחותיו, "ואינו
שייך לאחרים, שצריכים לומר [=לסיים ההפמרה כאן, פסוק טז] תמיד".

(רשימות היומן תש"ב עמוד תמו עם שינויים).

טז כה־אמר אדני יהוה כִּי־יתן הנשיא מתנה לאיש מבניו

לרם את־הספלת בשמן חובה, וזה יהיה מנחה ליהוה מלכד מנחת התמיד הנקרא בתורה, כי חקות עולם תמיד יעשו את הכבש וכו' כמו שנאמר
בפסוק הבא: טז יעשו את־הכבש התמיד ואת־המנחה ואת־השמן בבקר בבקר בכל בקר יקריבו והיא עולת תמיד:
טז כה־אמר אדני יהוה כִּי־יתן הנשיא מתנה מנחתו לאיש מבניו נחלתו היא לבניו של בני תורה ואינה חוזרת אל האחים ביובל כי אחזתם

קרבותיו, דרך אולם השער בשער
הדול יבוא ובדרך־ו דרך השער
שבא יצא: ט ובבוא עם־הארץ
לפני יהוה במועדים כי אז הרכוב
על כל ישראל להיות נראה בעזרה,
הפא דרך־שער צפון להשתחוות
יצא דרך־שער נגב והבא דרך־
שער נגב יצא דרך־שער צפונה
לא ישוב דרך השער אשר־בא
בו כי נכחו מכול המקום שבא
יצא: י והנשיא גם בתוכם בתוך
העם ועמיהם יחד, כבואם יבוא
עמיהם וכצאתם יצאו עמו:
יא ובחגים חג השבועות
ובמועדים ראש השנה ויום
הכפורים של ק"ץ ימי החינוך תהיה
המנחה איפה לפר האחד ואיפה
למנחה לאיל האחר ולכבשים כפי
מתת ידו נדבת לבו, ששה כבשים
כמו בראש חדש ושמון הין לאיפה:
יב וכי־יעשה הנשיא בששת ימי
המעשה נדבה עולה אִו־שְׁלָמִים
נדבה ליהוה ופתח לו את־
השער הפנה קדים לבוא דרך בו
ועשה הפנה העובר את־עלתו
ואת־שְׁלָמֹיו בהיות הנשיא עומד שם
פאשר יעשה ביום השפּת
וכראש חודש ויצא וסגר הפוגר
את־השער מיד אחרי צאתו כי
בימי החול לא יבוא העם להשתחוות
כמו בשבת וראש חודש: יג מלכד
התמידים הקצובים וביא עוד וכבש
בן־שנתו תמים תעשה עולה
ליום ליהוה בבקר בבקר תעשה
אתו בשביל המזואים: יד ומנחה
נוסף בשביל המזואים תעשה עליו
על הכבש בבקר בבקר ששית
האיפה ושמון שלישית ההין

(א) השמים כסאי, כלומר, מן השמים תבאנה הנורות על כל העולם כלו, כמו שהמלך בשבתו על כסאו תצאנה הנורות מלפניו. והארץ הדרגת רגלי, כלומר, כל העולם הוא שלי וברשותי. אי זה בית אשר תבנו לי, אם בן מה שיש לבנות לי בית ומוקום מנוחה. **(בג) מדי חדר בחדשו,** בכל חדר ביום ראש החדש. ומדי שבת בשבתו, בכל שבוע ביום השבת. כל בשר, כל בני אדם, ואפילו שאר העמים. לפני, בבית המקדש. **(כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי,** אותם הגוים שיבואו להשתחוות לה, ויצאו מירושלים לעמק יהושפט, וראו את פגרי מחנה גוג ומוגג שפשעו בה' וחשבו לעשות כנגדו להגלות את ישראל מארצם. **(וה) והיה בתוך שבעה חדשים כשעוד לא יספיקו לקבר את החללים.** תולעתם, הרפה האוכלת את בשרם. ואשם לא תכבה, האש הבערת בהם לא תכבה. והיו דראון לכל בשר, פגרי מחנה גוג ומוגג יהיו להרפה ולכיוון בעני כל בשר הבאים להשתחוות לפני ה'. **(כג) מדי חדר בחדשו,** בכל חדר ביום ראש החדש. ומדי שבת בשבתו, בכל שבוע ביום השבת. כל בשר, כל בני אדם, ואפילו שאר העמים. לפני, בבית המקדש.

נחלתו היא לבנו תהיה אחוזתם היא בנחלה: י וְכִירִיתָן מִתְּנָה מִנְחָלָתוֹ לְאַחַד מֵעֶבְדָיו וְהִיתָה לוֹ עַד־שֹׁנַת הַדְרֹר וְשָׁבַת לְנִשְׂאִי אֹד נִחַלְתּוּ בְנוֹ לָהֶם תִּהְיֶה: י וְלֹא־יִקַּח הַנִּשְׂאִי מִנְחַלֹּת הָעָם לְהוֹנֵתָם מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ יִנַּחַל אֶת־בְּנוֹ לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יַפְצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ: (עד כאן)

רק בציבור בישיהו פרק סו

סו א בה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רַגְלִי אִי־זָה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאִי־זָה מְקוֹם מְנוּחָתִי: כג וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בַּחֲדָשׁוֹ וּמִדִּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה: כד וַיֵּצְאוּ וְרָאוּ בַּפְּגָרִי הָאֲנָשִׁים הַרְפוֹת לְכָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה:

היא בנחלה אם בן מה לי בחייו מה לי אחרי מותו: י וְכִירִיתָן הַנִּשְׂאִי מִתְּנָה מִנְחָלָתוֹ לְאַחַד מֵעֶבְדָיו וְהִיתָה לוֹ לְעֶבֶד הַהוּא עַד־שֹׁנַת הַדְרֹר עַד הַיּוֹבֵל וְשָׁבַת לְנִשְׂאִי בַיּוֹבֵל, אֹד נִחַלְתּוּ שֶׁל הַנִּשְׂאִי רָאוּ אֹד לְבָנָיו כִּי לָהֶם תִּהְיֶה נִחְלָתוֹ אַחֲרֵי מוֹת הַנִּשְׂאִי, וְלֹא תִשָּׂאֵר בֶּד הָעֶבֶד: יח וְלֹא־יִקַּח הַנִּשְׂאִי מִנְחַלֹּת הָעָם לְהוֹנֵתָם מֵאֲחֻזָּתָם מֵאֲחֻזָּתוֹ יִנַּחַל אֶת־בְּנוֹ לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יַפְצוּ עַמִּי אִישׁ מֵאֲחֻזָּתוֹ:

א בַּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי אֲנִי צֶרֶף לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹכֶם וְהָאָרֶץ הָדָם עֵינֵי שְׂרָפָה רַגְלִי אִי־זָה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאִי־זָה מְקוֹם תִּרְצוּ לַיּוֹד בַּעַת מְנוּחָתִי לְהִשְׁתַּחֲוֹת שְׂכִינָתִי, אֲנִי בָרָא לִי: כג וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בַּחֲדָשׁוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וּמִדִּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר כָּל בְּנֵי אָדָם אֲפִילוּ שְׂאֵר הָעַמִּים לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אָמַר יְהוָה: כד וַיֵּצְאוּ מִירושָׁלַם לְעַמְּקֵי יְהוֹשָׁפָט וְרָאוּ הַעֲבֹדִים הַבָּאִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי ה' בַּפְּגָרִי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי בַּפְּגָרִי מִחֲנֵה גוֹג וּמוֹגֵג כִּי תוֹלְעֵתָם הִרְפָּה הַאוֹכֵלֶת בָּשָׂר תְּהוֹרִגֵם הֵמָּה לֹא תִמּוֹת הֵמָּה וְאֲשֶׁם וְהָאֵשׁ הַבּוֹעֵר בָּהֶם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ פְגָרֵי מִחֲנֵה גוֹג וּמוֹגֵג דְּרָאוֹן לְהִרְפָּה וּלְכִיוֹן לְכָל־בָּשָׂר: כג וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בַּחֲדָשׁוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וּמִדִּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר כָּל בְּנֵי אָדָם אֲפִילוּ שְׂאֵר הָעַמִּים לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אָמַר יְהוָה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

פְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֶמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. פְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה
בימינו. פרוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:
פרוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמו בפי כל חי תמיד לעולם ועד: פרוך
אתה יי, מקדש השבת:

עטרת מרים

שי למורא

אֵלֶּה אֲמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי אֵינִי צָרִיד לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹכֶם וְהָאָרֶץ
הָדָם עֵינֵי שְׂרָפָרָה רִגְלֵי אִיזָה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאִיזָה מְקוֹם תִּרְצוּ
לְחַד פֶּתַח מְנוּחָתִי לְחִשּׁוֹת שְׂכִינָתִי אֲנִי כְּדָאִי לִי: בּ וְאֶת־כָּל־אֱלֹהֵי שָׁמַיִם
וְהָאָרֶץ יָדִי עֲשֵׂתָה וְדָם אַחֲרֵי כֵן וַיִּהְיוּ כָל־אֱלֹהֵי שָׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וְאֵינֶם קְדוֹמִים

(א) הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי, כְּלוּמַר, מִן הַשָּׁמַיִם תִּבְנֶנָּה הַמִּנְחָה עַל כָּל הָעוֹלָם
כָּל, כְּמוֹ שֶׁהַמִּלֵּךְ בְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסְאוֹ תִּצְאֶנָּה הַמִּנְחָה מִלִּפְנֵי. וְהָאָרֶץ
הָדָם רִגְלֵי, כְּלוּמַר, כָּל הָעוֹלָם הוּא שְׁלִי וּבְרִשְׁתִּי. אִי זֶה בֵּית אֲשֶׁר
תִּבְנוּ לִי, אִם כֵּן מִה שֶׁיֵּךְ לִבְנוֹת לִי בֵּית וּמְקוֹם מְנוּחָה. (ב) וְאֵלֶּה זֶה

אֲבִיט, אֶת־עַלְפִּי שֶׁהַשָּׁמַיִם כִּסְאִי
וְכוֹ, אֲבִיט וְאֲשִׁים עֵינֵי אֵל עֵינֵי וְנִכָּה
רוּחַ. וְחָרַד עַל דְּבָרֵי, מִדְּרַגְתּוֹ
לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹתֵי. (ג) שׁוֹחֵט
הַשּׁוֹר מִכָּה אִישׁ, כְּלוּמַר,
קִרְבָּנוֹת הַרְשָׁעִים אֵינֶם מְקַבְּלִים לִפְנֵי,
וְהַשּׁוֹחֵט אֶת הַשּׁוֹר לְקַרְבֵּן אֵין קִרְבָּנוֹ
מִרְצָה לִפְנֵי, וְעוֹד נִחָשֵׁב כְּאִלוֹ מִכָּה
אִישׁ. וְזִכְּחַ הַשּׁוֹחֵט עוֹרָף כְּלָב,
אִם הִבִּיא שֶׁה לְקַרְבֵּן, חֲרִי הוּא
נִחָשֵׁב לִפְנֵי כְּאִלוֹ עוֹרָף כְּלָב. מַעֲלָה
מְנוּחָה דָּם חֲזוּר, אִם הוּא מַעֲלָה
קִרְבֵּן מְנוּחָה, חֲרִי הוּא נִחָשֵׁב כְּאִלוֹ
הַמַּעֲלָה דָּם חֲזוּר. מִזְכּוּר לְבִנְיָה
מִכָּרֶךְ אֲנִי, אִם הוּא מִקְטִיר
לְבִנְיָה, חֲרִי הוּא כְּאִלוֹ מִבִּיא דְּבַר
אֲנִי. "מִכָּרֶךְ", מִבִּיא מִתְנָה, כְּמוֹ "קַח
נָא אֶת בְּרַכְתִּי" (בראשית 27:29). (ג)
גַּם הִמָּה בָּחֲרוּ בְּדִרְכֵיהֶם,
כְּלוּמַר, הוּאִיל וְגַם הֵם בָּחֲרוּ
בְּדִרְכֵיהֶם הַרְעִים מִתּוֹךְ רָצוֹן, וְלֹא
בְּתַעֲלּוּלֵיהֶם, אֲבָחֶר לְהַתְעַלֵּל בָּהֶם.

הפמרת שבת ראש חודש לשנים מקרא

ואחד תרגום בישעיהו פרק סו

ס אֵלֶּה אֲמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ

הָדָם רִגְלֵי אִיזָה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאִיזָה

מְקוֹם מְנוּחָתִי: בּ וְאֶת־כָּל־אֱלֹהֵי יָדִי עֲשֵׂתָה

וַיִּהְיוּ כָל־אֱלֹהֵי נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אֲבִיט אֶל־

עֵינִי וְנִכָּה־רוּחַ וְחָרַד עַל־דְּבָרֵי: ג שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר

מִכָּה־אִישׁ זִכְּחַ הַשּׁוֹחֵט עוֹרָף כְּלָב מַעֲלָה מְנוּחָה

דָּם־חֲזוּר מִזְכּוּר לְבִנְיָה מִכָּרֶךְ אֲנִי גַם־הִמָּה

בָּחֲרוּ בְּדִרְכֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חִפְצָה:

ד גַּם־אֲנִי אֲבָחֶר בְּתַעֲלּוּלֵיהֶם וּמִגּוֹרָתָם אֲבִיא

לָהֶם יַעַן קִרְאֹתִי וְאֵין עוֹנָה דְּבָרֹתִי וְלֹא שְׁמָעוּ

כְּמוֹתֵי נְאֻם־יְהוָה וְעַם שְׂאֵנִי רַם עַל
רַמִּים, עַם כָּל זֶה וְאֶל־זֶה אֲבִיט
אֶל־עֵינִי וְנִכָּה־רוּחַ שְׂרָחֹו נִשְׁבַּרַת
כְּעִבּוֹר הַצֶּעֶר וְהַעֲזֹן, וּבְכָל זֹאת וְחָרַד
עַל־דְּבָרֵי נִזְהָר לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹלִי: ג אֲבִל
עִתָּה אֵין לִי חֶפֶץ בָּהֶם, שְׂחֲרִי שׁוֹחֵט
הַשּׁוֹר הוּא מִכָּה־אִישׁ אֶת בְּעָלָיו שֶׁל
הַשּׁוֹר וְהָלֹא מִמֶּנּוּ, לְפִיכָּה וְזִכְּחַ הַשּׁוֹחֵט
דוּמָה לִפְנֵי עַקְרָף כְּלָב וְהַמַּעֲלָה
מְנוּחָה חֲרִי הוּא לִפְנֵי כְּדָם־חֲזוּר
מִזְכּוּר וְהַמִּקְטִיר לְבִנְיָה מִכָּרֶךְ אוֹתִי
אֲנִי בְּחִשּׁוֹרֹת אוֹנָם, גַּם־הִמָּה
שְׂשׁוֹחֲטִים הַשּׁוֹר וְזִכְּחִים הַשּׁוֹחֵט, גַּם
הִמָּה כְּמוֹ עוֹרָף כְּלָב וְהַמַּעֲלָה דָּם חֲזוּר
הוּאִיל כִּי בָּחֲרוּ בְּדִרְכֵיהֶם
וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חִפְצָה: ד לֹא
גַּם־אֲנִי אֲבָחֶר בְּתַעֲלּוּלֵיהֶם
לְהַתְעַלֵּל בָּהֶם בְּהִבָּאֵת הַרְעוּת
וּמִגּוֹרָתָם וְדָבָר אֲשֶׁר הֵם יִרְאִים
אֲבִיא לָהֶם יַעַן כְּעִבּוֹר קִרְאֹתִי
אֲלֵיהֶם עַל יְדֵי הַנְּבִיאִים לְהוֹדוֹם לְאִשֶּׁר
דָּרָם וְאֵין עוֹנָה לְאִשֶּׁר דָּרָם דְּבָרֹתִי וְלֹא שְׁמָעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי

שֶׁיֵּךְ הוֹדִמוּם לָהֶם. (ד) אֲבָחֶר בְּתַעֲלּוּלֵיהֶם, אֲבָחֶר לְהַתְעַלֵּל בָּהֶם.

שי למורא

עטרת מרים

ומגורתם, מה שהם מפתחים פן ובוא. יען קראתי, משום שקראתי להם על ידי הנביאים. ואין עונה, כלומר, אין מקבל דברי. ה) החרדים אל דברו, הצדיקים המודרניים לעשות את דבר ה'. אמרו אחיכם, אמרו פושעי ישראל שהם אחיכם וכו'. שונאים מנדיכם,

ובאשר לא-חפצתי בחרו: השמעו דברי-יהוה אתם הצדיקים החרדים אל-דברו באמת, אמרו פושעי ישראל הצבועים שמתרמים שהם אחיכם והם באמת שונאים אתכם מנדיכם ומנדים אתכם, אלה אומרים לכם לאמר רק למען בעבור פרסום שמי יכבד יהוה על ידי

התקבוצות, משיב להם הנביא, לא כן הוא דבוריהם כי בעיניו ונראה בשמחתכם והם הרשעים יבשו ונראו כי לא רוצה ה' בחוגו רק בעבודת חלב באמת, וקר קא קבד לה' ו או לימות המשיח יצא קול שאון מעיר ירושלים על גוג ומגוג קול מהיכל יצא קול יהוה היוצא לאים על עבדיו וכו' משלם ה' גמול לאויביו ונלחם בגוים: ו על ציון יאמר בטרם תחיל מתחילים קאבי לידה כבר ילדה ותקבצו בניה לחוכה בטרם יבוא חבל לה שהיא מלחמות גוג ומגוג והמליטה הלידה זכר ואו ותחיל הקיבוץ הגדול הכללי: ח מיישמע פלא פזאת מי ראה פלא פלאה היוחל האם מעולם קא חיל וילדה לכל נשי ארץ ביום אחד האם מעולם אבינו גוי פעם אחת בייחלה גמילה ציון את-בניה ביום פזאת יצאו מקומם גלותם ובאו לציון: ט האני אשכיר אביא את אשה על המשכר - מקום מושב היוצרת - ולא אוליד ולא אפתח רחמי שתלד, רוצה לומר: שגא אתחיל בדבר ולא אוכל לזמור יאמר יהוה אם אני המוליד ועצרתי בתמי אמר אלהיך: י אתם הבאים מן הגולה שמחו את-ירושלים בואכם אליה וגילו בה פלאה ביה כל מי שתאב

לראותה בבניה שישו אתה מושש פל-המתאבלים עליה בעת חירבנה: יא התאבלתם עליה למען שתראו בשמחתה ותינקו מלשון וינקו ושבעתם מושד משרי תנחמיה למען תמצו ותהיו מוצצים ותתענגותם ומתענגים מוזי ממשען בבורה שיהיה אחר הנאולה: יב פייכה ו אמר יהוה הנני נטוח-אליה אשה אל ירושלים שלום הרבה בנהר כמי נהר שלום אשה לה לבוא במרוצה וכנחל שוטף את בבור גוים עשרם וינקתם תהיו וינקם

אליה. כל המתאבלים עליה, כל אלו שהתאבלו עליה בעת חרבנה. יא) למען תינקו ושבעתם מושד תנחמיה, מה שהתאבלתם עליה הביא לכם שתראו בשמחתה ותינקו ותשבעו משרי תנחמיה. תמצו ותתענגותם, ותהיו מוצצים ומתענגים. מוזי בבורה, מהבבור הגדול היו וממשמש לבוא לה. יב) על צד תנשאו ועל ברפים תשעשעו, וכדרכם הגוים מאד. והמשיל הבבור שיעשו להם כמו שנושאים התינוק

ויעשו הרע בעיני ובאשר לא-חפצתי בחרו: ה שמעו דברי-יהוה החרדים אל-דברו אמרו אחיכם שונאים מנדיכם למען שמי יכבד יהוה ונראה בשמחתכם והם יבשו: ו קול שאון מעיר קול מהיכל קול יהוה משלם גמול לאויביו: ז בטרם תחיל ילדה בטרם יבוא חבל לה והמליטה זכר: ח מיישמע פזאת מי ראה פלאה היוחל ארץ ביום אחד אבינו גוי פעם אחת בייחלה גמילה ציון את-בניה: ט האני אשכיר ולא אוליד יאמר יהוה אם-אני המוליד ועצרתי אמר אלהיך: י שמחו את-ירושלים וגילו בה כל-אחיה שישו אתה מושש פל-המתאבלים עליה: יא למען תינקו ושבעתם מושד תנחמיה למען תמצו ותתענגותם מוזי בבורה: יב פייכה ו אמר יהוה הנני נטוח-אליה בנהר שלום וכנחל שוטף בבור גוים וינקתם על-צד תנשאו ועל-ברפים

כי זה הפלא נעשה בציון, שהתכונה ללדה ונס הלידה היו בחדר בבת אחת וילדה את בניה. כלומר, כלם כאחד באו מליתם לציון. ט) האני אשכיר ולא אוליד, האם אני אביא את אשה על המשכר ולא אפתח רחמי שתלד. כלומר, וכי אני אתחיל בדבר ולא אוכל לזמור. אם אני המוליד ועצרתי, אני הוא המוליד ארצות העוים עד הזמן ההוא, ואו אעצר אותם מלדת, כי הגולה ותקבד יהיו לישראל לבדם. י) שמחו את ירושלים, אתם הבאים מן הגולה, שמחו עם ירושלים בבואכם אליה. כל המתאבלים עליה, כל אלו שהתאבלו עליה בעת חרבנה.

יב) על צד תנשאו ועל ברפים תשעשעו, וכדרכם הגוים מאד. והמשיל הבבור שיעשו להם כמו שנושאים התינוק

עטרת מרים

שי למורא

את העושר הזה על־צד תנשואו כתינוק הינוק שנושאים אותו על הירוע בצד הנוף ועל־כרפסם תשעשעו משעשעים אותו: יג כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ בָּן אֲנֹכִי אֲנַחֲמֶכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמְנוּ עַל הַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיכֶם כִּי שָׁמָּה רָאִיתָ כְּבוֹדִי עֲלֵיכֶם: יד בַּעֲשׂוֹתִי נִמְנוּתִי וְנִרְאֹתִי וְרֵאִיתֶם וְתֵרְאוּ

על הירוע בצד הנוף, ומשעשעים אותו על הכרפס לשמחו. יג) אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ, דרך האם לחם את בנה יותר מן האב. ובירושלים תִּנְחַמְנוּ, כל התנחומים שלכם יהיו בירושלים, כי שם תקבלו הרבה טובה וזה יחשב לנחומים על הצרות שעברו. יד) וְרֵאִיתֶם וְשָׂשׁ לְבַבְכֶם, כאשר

תראו את ירושלים בבנינה וישש ללבכם. ועצמותיכם כדשא תפרחנה, כלומר יתחזקו כבריאות. ונודעה יד ה' את עבדיו, או ידעו עבדיו את כח גבורת ה' (טו) כֹּאִישׁ יָבוֹא, לאבר את חיל גוג

וקמנו. וכסופה מרכבותיו, כלומר גורותיו היורדות מן השמים, ירדו עליהם כרוח סופה. להשיב בחמה אפו, להשיב לצריו גמול באף ובחמה רבה. טז) נִשְׁפָּט, מתנפח. ורבו חללי ה', החללים שיפלו במלחמת גוג וקמנו. יז)

המתקדשים והמטהרים אל הגגות, המזמנים עצמם ומטהרים עצמם במו טהרה ללכת אל הפסלים העומדים בגגות. אחר אחר, קבוצה אחרי קבוצה, אחרי שנקמה הראשונה את עבדותה נכנסת השנייה. בתוך, באמצע הגנה מקום מעמד הפסל. והשקץ, כל סוגי השרצים. יספו, יכלו. יח) וְאֲנֹכִי, ואנכי מה עלי לעשות. מעשיהם ומחשבותיהם באה, כל מעשה וכל מחשבה באה אלי, והיא תוקיני לקבץ את כל הגוים וגו'. וראו את כבודי, בהלחמי בהם במפת "המק בשור וגו'" ככתוב בגבואת זכריה (זכריה יד.יב). יט) וְשִׁמְתִּי

בהם אות ושלחתי מהם פִּלִּיטִים, פִּלִּיטִים יצלו מן המלחמה בשביל ללכת לבשר לאיים הרחוקים את כבודי אשר ראו במלחמה. וגם באותם פִּלִּיטִים אֲשֵׁים אחד מן האותות שצדנו כהריהם בהם, כדי להודיע לרחוקים שבמנופה זו גפנו הצוברים על ירושלים. מושכי קשת, המלמדים לירות חצים בקשת. יט) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם, כשישמעו הגוים את הפלאים הגדולים שגעשה הקב"ה במחנה גוג וקמנו, יביאו את אותם מישראל שלא עלו לארץ ישראל. ובצבים, בעגלות מחפות. ובכרפרות, סוג של גמלים שהם קלים מאוד בהליכתם וצורת הליכתם כעין רקדנה. פרוש אחר, "בכרפרות", ברקודים של שמחה, כמו "נרדוד מכרפר ככל עז" (שמואל ב' ו.ד). כ) וְגַם מִהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לְלוֹיִם, גם מן העמים המביאים אותם, וגם מן בני ישראל המובאים, אקח מהם כהנים ולוים שהיו מערבים

תשעשעו: יג כֹּאִישׁ אֲשֶׁר אָמוֹ תִּנְחַמְנוּ בָּן אֲנֹכִי אֲנַחֲמֶכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמְנוּ: יד וְרֵאִיתֶם וְשָׂשׁ לְבַבְכֶם וְעֵצְמוֹתֵיכֶם כְּדֹשָׁא תִּפְרַחְנָה וְנֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת־עַבְדָּיו וְזַעַם אֶת־אֵיכָבוֹ:

טו כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכִסּוּפָה מִרְכַּבְתָּיו לְהָשִׁיב בַּחֲמָה אָפוֹ וְגַעַרְתּוֹ בְּלִהְיֵי־אֵשׁ: טז כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחָרְבוֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂר וּרְבוּ חֲלָלֵי יְהוָה: יז הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל־הַגִּגֹּת אַחֵר אַחֵר בַּתָּוֶךְ אֲכָלִי בָשָׂר הַחַזִּיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהַעֲכָבֵר יַחְדּוֹ יִסְפוּ נְאֻם־יְהוָה: יח וְאֲנֹכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשַׁבְתֵּיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְשֵׁנֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי: יט וְשִׁמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוֹל וְלֹד מוֹשְׁבֵי קָשֶׁת תָּבֵל וְיוֹן הָאֵיִים הָרַחֲקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם: כ וְהִבִּיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם ו

ירושלים בבנינה וישש ללבכם ועצמותיכם כדשא תפרחנה יתחזקו כבריאות או ונודעה כח גבורת יד־יהוה את עם עבדיו לשוכה גם ידעו אשר וזעם את־איכיו במלחמת גוג וקמנו: טו כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא לְאֵבֶר בּוֹ אֶת חֵיל גּוֹג וקמנו וכסופה כסערה יבואו מרכבותיו גורותיו להשיב לצריו גמול בחמה אפו רבה וגערתו תהיה בלהי־אש: טז כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט ויהי מתנפח עמהם ובחרבו אש באחיו והם את־כל־בשר ורבו ויתרבו חללי יהוה (ע) יחזקאל יג יא: יז המתקדשים המודמנים יחד והמטהרים עצמם ללכת אל העכו"ם העומדות אל־הגגות אחר אחר אחר קבוצה אחר קבוצה בתוך באמצע הגנה מקום מעמד העכו"ם, בני ישראל אכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר יחדו פולם יחד יספו נאם־יהוה: יח וְאֲנֹכִי מַעֲשִׂיהֶם שֶׁל בְּעָלִי ואת האמונה ומחשבותיהם ואמונתם הנפסדת באה כדי לקבץ את־כל־הגוים והלשונות אל ירושלים (זכריה יד). להודיע להם שמעשיהם הבל ואו ובאו וראו את־כבודי אהדות ה' כי נשקב שמו לכו:

יט ושמתי בהם אות בכל הבאים אֲשֵׁים אות וזהו מה שנאמר ועניו תמקנה בחוריהן וכ' (זכריה יד) ושלחתי מהם פִּלִּיטִים כי רבם ומותו כסבי ירושלים, ללכת אל־הגוים היושבים בתרשיש פול ולוד מושבי המלופרים לירות חצים בקשת תבל ויון ואל היושבים האֵיִים הרחוקים אשר לא־שמעו מעולם את־שמעי ולא־ראו את־כבודי והגידו אלה הפליטים אשר בהם את־כבודי בגוים כי יראו את האותות ששמתי בהם: כ כשישמעו הפלא הגדול שגעשה המקום במחנה גוג וקמנו והביאו את־כל־אֲחֵיכֶם. י בני ישראל הרחוקים שלא עלו אל אחיהם מכל־הגוים. יבואו אותם העכו"ם למנוחה. ליהוה בפסטים ובכרכב במרכבות ובצבים עגלות מכוסות וכן עגלות צב (במדבר ו) ובכפרים הם העלדים מן הפסוס והחמור ובכפרות ברקודים של שמחה על הר קרשי ירושלים אמר יהוה

בין הגוים באדם, ולפני גלויים הכהנים והלויים שבהם, ואברר אותם מהם ויהיו משמשים לפני. אמר ה', ותיכן אמר, "הנסתרות לה' אלהינו" (דברים כט. כח).

כב) השמים החדשים, קראם חדשים, כי הם עומדים תמיד בחדושם כמו שנבראו ולא יכלו. והארץ החדשה, שהארץ עומדת בחדושה תמיד כמו

שנבראה ולא תכלה, אלא שתולדותיה בלים. וכן אמר שלמה "דור חולך ודור בא והארץ לעולם עומדת" (קהלת א.א). אשר אני עושה, אשר אני מעמידם בחדושם. עומדים לפני, שאני סבת קיומם ועמידתם. בן יעמד זרעכם ושמכם, באותה הטובה שתהיו אתם שתהיה הנאלה בימכם, בן יעמדו גם זרעכם אחריכם כל ימי עולם, ולא תגלו עוד מארצכם כפי שחשבו אלו הגוים שבאו עם גוג להחלם על ירושלים, שחשבו להגלות את ישראל ולאבר את שכם, אלא לעולם יעמד זרעכם ושמכם. בנ) מדי חדש בחדשו, בכל חדש ביום ראש החדש. ומדי שבת בשבתו, בכל שבוע ביום השבת. כל בשר, כל בני אדם, ואפילו שאר העמים. לפני, בבית המקדש. בנ) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, אותם הגוים שיבואו להשתחות לה', יצאו מירושלים לעמק יהושפט, וראו את פגרי מחנה גוג ומגוג שפשעו בה' וחשבו לעשות כנגדו להגלות את ישראל מארצם. וזה יהיה בתוך שבועה חדשים כשעוד לא יספיקו לקבר את החללים. תולעתם, הרמה האוכלת את בשרם. ואשם לא תכבה, האש הבערת בהם לא תכבה. והיו דראון לכל בשר, פגרי מחנה גוג ומגוג יהיו להרפה ולבזיון בעיני כל בשר הבאים להשתחות לפני ה'. בנ) מדי חדש בחדשו, בכל חדש ביום ראש החדש. ומדי שבת בשבתו,

בכל שבוע ביום השבת. כל בשר, כל בני אדם, ואפילו שאר העמים. לפני, בבית המקדש.

כא) עם זו יצאתי לי, העם אשר יצאתי להיות לי לעם. תהלת יספרו, למען יספרו תהלתי על הנסים שאעשה להם. כב) ולא אתי קראת יעקב,

אבל אתה יעקב לא קראת אותי, כי פנית אחר עבודת זרה. כי יצאתי בי, כי נעשית יגע וענף בעבודתי ובפולת את עבודת התרבות. כב) לא הביאת לי וגו', זה היה בימי אהו מלך יהודה שבטל עבודת בית המקדש. לא העבדתיו במנחה וגו', לא הפלתי עליך עבודה קשה והוצאת מרבה בהנחה, כי מנחה מקטירים רק קמץ ממנה. וכן לא צויתי לתרבות בלבונה. בנ) קנה, הוא קנהיבשם וחלב ובחיד לא הרויתני, כי לא הקרבתם לפני. אך העבדתני

מכלי-הגוים | מנחה | ליהוה בפוסים ובכרכב

ובצבים ובפגרים ובפגרות על הר קדשי

ירושלם אמר יהוה פאשר יביאו בני ישראל

את-המנחה בכלי טהור בית יהוה: כא וגם-

מהם אקח לפניהם ללויים אמר יהוה: כב כי

כאשר השמים החדשים והארץ החדשה

אשר אני עשה עמדים לפני נאם-יהוה בן

יעמד זרעכם ושמכם: כג והיה מדי-חדש

בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל-בשר

להשתחות לפני אמר יהוה: כד ויצאו וראו

בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא

תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל-בשר:

כג והיה מדי-חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו

יבוא כל-בשר להשתחות לפני אמר יהוה:

הפטרה לפרשת ויקרא לשמו"ת ישעיה פרק מג

כא עם-זו יצאתי לי תהלת יספרו: כב ולא-

אתי קראת יעקב פריגעת בי ישראל:

כג לא-הביאת לי שנה עלתיך ובחיד לא

כבדתני לא העבדתיו במנחה ולא הונעתיו

בלבונה: כד לא-קנית לי בפסח קנה וחלב

לא צויתי להקטיר רק הקטין ולא הונעתיו בלבונה כי לא צויתי לתרבות

בלבונה: כד לא-קנית לא הצרכת לקנות לי בפסח קנה מן בושם,

להקטיר על המזבח כי היתה גדלה לרוב בירושלים וחלב ובחיד לא

אבל אתה יעקב לא קראת אותי, כי פנית אחר עבודת זרה. כי יצאתי בי, כי נעשית יגע וענף בעבודתי ובפולת את עבודת התרבות. כב) לא הביאת לי

וגו', זה היה בימי אהו מלך יהודה שבטל עבודת בית המקדש. לא העבדתיו במנחה וגו', לא הפלתי עליך עבודה קשה והוצאת מרבה בהנחה, כי מנחה מקטירים רק קמץ ממנה. וכן לא צויתי לתרבות בלבונה. בנ) קנה, הוא קנהיבשם וחלב ובחיד לא הרויתני, כי לא הקרבתם לפני. אך העבדתני

כאשר יביאו בני ישראל את-המנחה בכלי טהור בן יביאו העכו"ם את ישראל בבגדים טהורים ונאים עד בית יהוה: כא וגם-מהם מהמובאים מכל הגוים, אף אם מהם נשפחה יחוסם אקח להיות לפניהם ללויים אמר יהוה: כי לפני גלוי מי היה ממשפחת כהונה ולויה: כב כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני כי אני סבת קיומם ועמידתם בחדושם נאם-יהוה בן יעמד זרעכם אחריכם ושמכם כל ימי עולם בימי השמים על הארץ כי לעולם לא יאבר שם ישראל ולא יגלו עוד מארצם: כג והיה מדי-חדש בחדשו בראש חדש ומדי שבת בשבתו יבוא כל-בשר כל בני אדם אפילו שאר העמים להשתחות לפני בבית המקדש אמר יהוה: כד ויצאו מירושלים לעמק יהושפט וראו העכו"ם הבאים להשתחות לפני ה' בפגרי האנשים הפושעים בי בפגרי מחנה גוג ומגוג כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו פגרי מחנה גוג ומגוג דראון להרפה ולבזיון לכל בשר: כג והיה מדי-חדש בחדשו בראש חדש ומדי שבת בשבתו יבוא כל-בשר כל בני אדם אפילו שאר העמים להשתחות לפני בבית המקדש אמר יהוה:

כא עם-זו יצאתי לי לעם, למען תהלת יספרו: כב מרוע ולא-אתי קראת יעקב עד עתה, אלא פנית אחר עבודת זרה כי באילו יצאתי בי ישראל היו עבודתי ומצותי עליך לטוהר, אשאלך בפה הונעתיו, הלא: כג לא-הביאת לי שנה עלתיך בראם לעבודת זרה ובחיד לא כבדתני לא העבדתיו עבודה רבה במנחה כי

לא צויתי להקטיר רק הקטין ולא הונעתיו בלבונה כי לא צויתי לתרבות בלבונה: כד לא-קנית לא הצרכת לקנות לי בפסח קנה מן בושם, להקטיר על המזבח כי היתה גדלה לרוב בירושלים וחלב ובחיד לא

אבל אתה יעקב לא קראת אותי, כי פנית אחר עבודת זרה. כי יצאתי בי, כי נעשית יגע וענף בעבודתי ובפולת את עבודת התרבות. כב) לא הביאת לי וגו', זה היה בימי אהו מלך יהודה שבטל עבודת בית המקדש. לא העבדתיו במנחה וגו', לא הפלתי עליך עבודה קשה והוצאת מרבה בהנחה, כי מנחה מקטירים רק קמץ ממנה. וכן לא צויתי לתרבות בלבונה. בנ) קנה, הוא קנהיבשם וחלב ובחיד לא הרויתני, כי לא הקרבתם לפני. אך העבדתני

עטרת מרים

שי למורא

הרִוּיָּתִי כִּי לֹא צִוִּיתִי רַק עַל יוֹתֶרֶת הַכֹּהֵן וְשֵׁנֵי הַכִּלְיֹת וְהָאֵלֶּיָּה אֲדָה הַעֲבֹדָתִי בְּקֶדֶן תְּמוּדָה בְּחַטָּאתִיךָ שֶׁאַתָּה מְבִיא לִי לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם הַזֹּנֵעִתִי נִתְנַעַמִּי בַּעֲוֹנֹתֶיךָ שֶׁהֵם עֲוֹנוֹת מוֹד: כֹּה אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא שְׂמִיחִי מֵאֵל, וְאֵי מִחָה פְּשָׁעֶיךָ גַּם עֵתָה לְמַעַן וְלֹא בְּצִדְקָתְךָ וְלֹא בְּצִדְקָתִי

בְּחַטָּאתֶיךָ וְגו', אֵי לֹא הַעֲבֹדָתִיךָ, אֲבָל אֵתָה הַעֲבֹדָתִי בְּחַטָּאתֶיךָ, שֶׁהֵם הָיוּ עָלַי לְמִרְחָה. וְעַם כָּל זֶה סְבֻלְתִּי מִשְׁאֲכָם וְלֹא כִלְיִי אֲתֹכֶם. (כח) לְמַעַן, לֹא בְּצִדְקָתְךָ, אֲלֵא לְמַעַן שְׂאֵל וְחֵלֶל שְׂמִי בַּעֲמִים אִם אֶעֱשֶׂה עִמָּכֶם כָּלָה בְּחַטָּאִיכֶם. (כו) הַזִּכִּירִנִּי, בְּאֵדֶם הָאוֹמֵר לְהַבְרִי, הַזִּכִּיר אוֹתִי מִה גְּבוּל יָדְךָ עָלַי. גִּשְׁפֻּמָּה יָחֵד, נִבְרָר דְּבָרֵינוּ לְרֹאשֵׁי עַם מִי חַיִּין.

וְכַחֲדִי לֹא הִרְוִיתִנִּי אֲדָה הַעֲבֹדָתִי בְּחַטָּאתֶיךָ הַזֹּנֵעִתִי בַּעֲוֹנֹתֶיךָ: כֹּה אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִחָה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעַן וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר:

כִּי הַזִּכִּירִנִּי גִשְׁפֻּמָּה יָחֵד סֵפֶר אֵתָה לְמַעַן תִּצְדָּק: כִּי אֲבִיד הָרֹאשֹׁן חֲטָא וּמִלִּיצִיד

פִּשְׁעוֹ בִּי: כֹּה וְאַחֲלָל שָׂרִי קֹדֶשׁ וְאַתָּה לְחֶרֶם יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים: אִיעֲתָה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בְּחֶרְתִּי בּוֹ:

בְּכֹה־אֲמֹר יִהְיֶה עֵשֶׂךָ וְיִצְרָךָ מִכְּמֹן יַעֲזֹרְךָ אֶל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָוִן בְּחֶרְתִּי בּוֹ: ג כִּי אֶצְק־מִים עַל־צִמָּא וְנוֹזְלִים עַל־יִבְשָׁה אֶצְק רֹחִי עַל־זֶרְעֶךָ וּבִרְכָתִי עַל־צִאֲצָאִיד:

ד וְצִמָּחוּ בְּבִין חֲצִיר פַּעֲרִים עַל־יִבְלִי־מִים: ה זֶה יֹאמֵר לִיהוָה אֲנִי זֶה יִקְרָא בִשְׁם־יַעֲקֹב זֶה יִכְתֹּב יְדּוֹ לִיהוָה וּבִשְׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה:

ו כֹּה־אֲמֹר יִהְיֶה מִלְךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֵאֱלוֹ יִהְיֶה צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשֹׁן וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִכְּלָעִי אֵין אֱלֹהִים: ז וּמִי־כְמוֹנִי יִקְרָא וְיִגִּידָהּ וְיַעֲרֹכֶהָ לִּי מִשׁוּמִי עַם־עוֹלָם וְאַתִּיזִית וְאֲשֶׁר תְּבִאֲנָה וְיִגִּידוּ לָמוֹ: ח אֶל־תִּפְחָדוּ וְאַל־תִּרְהוּ הִלָּא

סֵפֶר אֵתָה, סֵפֶר אֵתָה תַּחֲלָה. כְּלוּמָר, אֵף אִם תִּסְפֹּר אֵתָה בְּתַחֲלָה, לֹא תִהְיֶה צָדִיק נִגְדִי. (כו) אֲבִיד הָרֹאשֹׁן חֲטָא, אֵדֶם הָרֹאשֹׁן חֲטָא בְּאֶכְלוֹ מַעַן תִּדְרֶה, וְכָל־שִׁכּוֹן אֲתֶם שְׂנוּלֶרְתֶּם מֵאִישׁ וְאִשָּׁה. וּמִלִּיצִיד, אֶפְלוֹ הַמִּלְצִים שֶׁאַתָּה סוֹמֵךְ עֲלֵיהֶם לְהַמְלִיךְ מִוֹד בַּעֲדָךְ, וְהֵם הַכְּשִׁירִם שְׂבִדּוֹר, הִנֵּה גַם הֵם פִּשְׁעוּ בִּי. (כח) וְאַחֲלָל שָׂרִי קֹדֶשׁ, בִּשְׂבִיל עֲוֹנוֹתֶיכֶם אֶעֱשֶׂה כְּחֵלֶן אֶת הַשָּׂרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁבָּכֶם. וְאַתָּה לְחֶרֶם, וְאִמְסֹר לְאֶבְדּוֹן. לְגִדּוּפִים, לְחֶרְפוֹת וּלְבִיזוּנוֹת. (א) וְעֵתָה שְׁמַע, שְׁמַע לְשׁוֹב לְתוֹרָתִי. (ב) וְיִשְׂרָוִן, בֵּין קִרְיִים יִשְׂרָאֵל, עַל שֵׁם שֶׁהוּא הָעֵם הַזֶּה בֵּין הָעַמִּים. (ג) כִּי אֶצְק מִים עַל צִמָּא וְגו', כִּמּוֹ שֶׁאֲנִי יוֹצֵא מִים עַל אֶרֶץ צִמָּאָה. אֶצְק רֹחִי עַל זֶרְעֶךָ, בֵּין אֶצְק רְצוֹנִי הַטּוֹב עַל יַעֲזֹרְךָ. (ד) וְצִמָּחוּ בְּבִין חֲצִיר, וְיִצְמָחוּ וְיִרְבּוּ בְּמִחְרֹת כִּמּוֹ חֲצִיר הַצּוֹמֵחַ בְּמִחְרֹת. בְּפַעֲרִים עַל יִבְלֵי מִים, בְּעַרְבֵי נַחַל הַשְּׁתוּלִים עַל פְּלִגֵּי מִים שֶׁעוֹמְדִים בְּלִחוֹתָם כֹּל הַיָּמִים. (ה) זֶה יֹאמֵר 'לֹה' אֲנִי, הַצִּדִּיקִים יִאֲמְרוּ, אֲנִי מַעֲלָם 'לֹה' לְהִאֲמִין בּוֹ. וְזֶה יִקְרָא בִשְׁם יַעֲקֹב, אֵלוֹ קְטָנִים בְּנִים שֶׁל רִשְׁעִים, וְלֹא יִהְיוּ נוֹטִים אַחֵר דַּעַת אֲבִיהֶם הָרִשְׁעִים, אֲלֵא יִקְרָאוּ אֶת עַצְמָם בִּשְׁם יַעֲקֹב לְחַיִּית צִדִּיקִים כְּמוֹהוּ. וְזֶה יִכְתֹּב יְדּוֹ 'לֹה', אֵלוֹ בְּעֵלֵי תִשְׁבּוּבָה, שֶׁחִיבֵי אֶת עַצְמָם לְשׁוֹב 'לֹה' כִּמּוֹ הַמַּתְחִיב בְּכֹתֵב יְדּוֹ.

וּבִשְׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה, אֵלוֹ הַגֵּרִים. (ו) אֲנִי רֹאשֹׁן, קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם. וְאֲנִי אַחֲרוֹן, לְאַחֵר שִׁבְלֵה הָעוֹלָם. (ז) וּמִי כְמוֹנִי יִקְרָא, וּמִי הוּא אֲשֶׁר יִקְרָא לֹמֵר שֶׁהוּא כְמוֹנִי. וְיִגִּידָהּ וְיַעֲרֹכֶהָ לִּי, וְיִגִּיד וְיַעֲזֹר לִפְנֵי מִשְׁוֹמִי עוֹלָם, הַדְּבָרִים הַנַּעֲשִׂים מַעַת שׁוּמִי עַם עוֹלָם, כְּלוּמָר, מַעַת שֶׁבְּרַאֲתִי אֶת כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. וְאַתִּיזִית, וְדַבְּרִי מוֹפֵת. וְאֲשֶׁר תְּבִאֲנָה, וְאֵת הַעֲתִידוֹת לְמוֹ. וְיִגִּידוּ לָמוֹ, וְכִי יִכְלֹו לְחַזֵּק אֶת כָּל אֱלֹהִים. (ח) אֶל תִּפְחָדוּ, אֶל תִּתְחַדּוּ מֵאֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאֶל תִּרְהוּ, וְאֶל תִּתְחַדּוּ מִקֵּם (וְהוּא גַם בֵּן עֵצֵן פַּחַד). הִלָּא

אֲבוֹתֶיךָ וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר לְכָל יִשְׂרָאֵל רוּשָׁם כָּל: כִּי הַזִּכִּירִנִּי אִם יֵשׁ לְךָ אִזְוָה וְכֹזֶת וְסַעֲנָה כְּנִגְדִי לְתוֹעֲלָתְךָ גִּשְׁפֻּמָּה יָחֵד נִבְרָר דְּבָרֵינוּ לְרֹאשֵׁי חַיִּין עַם מִי וְנִתְפַּחָה עֲלֵיהֶם אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְּרֶיךָ סֵפֶר אֵתָה תַּחֲלָה לְמַעַן תִּצְדָּק: כִּי אֲבִיד הָרֹאשֹׁן אֲבוֹתֶיךָ הָרֹאשֹׁנִים - שֶׁהֵם הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיוּ בְּזֶמֶן הַבֵּית חֲטָא לְנִגְדִי וּמִלִּיצִיד שֶׁהֵם הַכְּנִיָּים וְהַנְּבִיאִים פִּשְׁעוּ בִּי וְכֵן: כֹּה וְאַחֲלָל שָׂרִי קֹדֶשׁ שֶׁהֵם הַמִּלְצִים שֶׁלָּךְ הַכְּנִיָּים וְהַנְּבִיאִים וְאַתָּה אֲתֹכֶם לְחֶרֶם וְשִׁמְמוֹן יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים לְחֶרְפָּה, שֶׁנִּדְּפוּ עַל תּוֹרָתָם וְקִדְשָׁתָם: א וְעֵתָה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בְּחֶרְתִּי בּוֹ אֶת הַטּוֹבָה הַמְּיוֹעֶרֶת לְבוֹא: ב כֹּה־אֲמֹר יִהְיֶה עֵשֶׂךָ וְיִצְרָךָ מִכְּמֹן יַעֲזֹרְךָ מַעַת צִאֲתֶיךָ מִכְּמֹן יַעֲזֹר יְדֶךָ אֶל־תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָוִן יִשְׂרָאֵל הָעֵם הַזֶּה בְּחֶרְתִּי בּוֹ: ג כִּי כִּמּוֹ שֶׁאֶצְק־מִים עַל־צִמָּא עַל אֶרֶץ צִמָּאָה וְנוֹזְלִים עַל־יִבְשָׁה בֵּין אֶצְק רֹחִי רְצוֹנִי הַטּוֹב עַל־זֶרְעֶךָ הַבְּנִים הַגְּדוֹלִים וּבִרְכָתִי עַל־צִאֲצָאִיד הַיָּלִידִים הַקְּטָנִים: ד וְצִמָּחוּ בְּבִין חֲצִיר וְיִרְבּוּ פִּאֲלוֹ הָיוּ נִתְנִים בְּבִין חֲצִיר בְּפַעֲרִים עַרְבֵי נַחַל הַשְּׁתוּלִים עַל יִבְלֵי פְלִגֵּי מִים הַצּוֹמְחִים וְגִדְלִים מִהֶר: ה זֶה יֹאמֵר לִיהוָה אֲנִי אֵלוֹ צִדִּיקִים נְמוּרִים וְזֶה הַקְּטָנִים בְּנֵי רִשְׁעִים יִקְרָא אֶת עַצְמָם בִּשְׁם־יַעֲקֹב לְחַיִּית צִדִּיקִים כְּמוֹהוּ וְזֶה הַכְּפִלִּיִּתְשׁוּבָה

יִכְתֹּב יְדּוֹ מִתְחִיב אֶת עַצְמוֹ לְשׁוֹב לִיהוָה וּבִשְׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה אֵלוֹ הַגֵּרִים מִתְנַוִּים: ו כֹּה־אֲמֹר יִהְיֶה מִלְךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֵאֱלוֹ יִהְיֶה צְבָאוֹת אֲנִי רֹאשֹׁן קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְאֲנִי אַחֲרוֹן לְאַחֵר שִׁבְלֵה הָעוֹלָם וּמִכְּלָעִי אֵין אֱלֹהִים: ז וּמִי כְמוֹנִי יִקְרָא אֲשֶׁר כְּמוֹנִי וְיִגִּידָהּ וְיַעֲרֹכֶהָ לִּי וְיִגִּיד וְיַעֲזֹר לִפְנֵי מִשְׁוֹמִי עַם־עוֹלָם מַעַת שְׂמִיחִי כֹל הַנִּבְרָאִים וְעַד עֵתָה וְאַתִּיזִית דַּבְּרִי מוֹפֵת וְאֲשֶׁר תְּבִאֲנָה וְאֵת הַעֲתִידוֹת לְכָל וְיִגִּידוּ לָמוֹ לָהֶם: ח אֶל־תִּפְחָדוּ וְאַל־תִּרְהוּ וְאֶל תִּתְחַדּוּ מִקֵּם

עטרת מרים

שי למורא

מלמדויע את שמי לבין תוים הלא מאז השמעתיך מהר סיני והגדתי לך שם שאין אלוה מבלעדי ואיתם עדי ה'ש וכי יש אלוה מבלעדי ואין צור אין חוק בעולם כל אשר לא ידעתי: מ האומנים שהם יצירי פסל כלם תהו כי מעשיהם תהו ונחמודיהם והפסילים שהם חומרים ואהבים בלי יעילו אין בהם תועלת ועדיהם

המה וגו' הפסילים הם עדים בעצמם שלא יועילו, כי לא יראו ולא ידעו מאומה, ואם פן אוד יועילו לאחרים. למען יבשו, העדות תהא תועיל למען יבשו החומרים אותם. (דברים כו, טו.) יצק. מלשון "פסל ומסכה" המתחברים אליו לעבר את פסל יצירתו. וחרשים המה מאדם, האמנים העושים את הפסל, הלא הם מבני אדם, ואיך אפשר שיעשו אל, ויתקבצו כלם האומנים עם עובדי הפסל יעמדו להשקיל ולבחון בדבר יפחדו מה יבשו יחד במעשיהם: יב אוד תחשבו שיש בו ממש בפסל, הלא חרש ברזל האומן של ברזל יעשה מעצד פלי לתהוד בו התחיל מתקצבו ופעל בפסלם ויתד אותו על ידי האש ובמקבות יצרהו יעשה בו נקבים תרבה כדי לתת לו צורתו, ויפעלהו בזרוע כחו כי הפסל אינו עושה את עצמו גם אם האומן רעב ואין לו פח לאשתה מים ויגף לא יעזוב את מלאכתו מרוב חשקו במלאכה תהיא: יג אם בא לעשות הפסל מעץ, כך דרבו של חרש עצים מתחילה נטה קו לשער פמה יתחוד מן הפסד לצורת הפסל ויתארהו בשדר מירש אותו במשור יעשהו במקצעות מחליקו באיזמל, ובמחוגה יעשה בו צירים עגולים ויתארהו ויפחו ויעשהו כתבנית

איש כתפארת אדם כמין איש לשבת בית כי מקומנו לא ימיש: יד יש מי אשר ימרים לבוא בעיר לכרת-לו ארזים לעשות ממנו הפסל ויקח תרזה ואלון עצים יפים ביותר אצל איים חקים פארו ויאמין-לו ויתחנן אותו בעצי פסמרי עצי יער ויש מי אשר נטע ארן ומקומו עד שיגדל וגשם ירד והארץ יגדל כי עולם כמנהגו נוהג ועתידין הם ליתן את הדין: טו מאותו העץ עצמו ורזה מקצתו לאדם לבכר בו את האש, ומתעצבים ההם ויקח מהם ויחם להתחמם בו אפי-ישיק ישיק התמור ואפה לחם מהם יקח אפי-פעל-אל וישתחוו אליו גם עשהו פסל ויסגד-למו לו: טז חציו

מאז השמעתיך והגדתי, הלא מאז במעמד הר סיני השמעתיך והגדתי שאין אלוה מבלעדי. ואיתם עדי, פתוב "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוהים וגו' (דברים ט, ז.) ואין צור כל ידעתי, אין חוק בעולם אשר לא ידעתי וגו' וכאלו אמר, הלא אני הוא העותן כח לכל התקנים. ט) ונחמודיהם,

הפסילים שהם חומרים להם. ועדיהם המה וגו', הפסילים הם עדים בעצמם שלא יועילו, כי לא יראו ולא ידעו מאומה, ואם פן אוד יועילו לאחרים. למען יבשו, העדות תהא תועיל למען יבשו החומרים אותם. (דברים כו, טו.) יצק. מלשון "פסל ומסכה" המתחברים אליו לעבר את פסל יצירתו. וחרשים המה מאדם, האמנים העושים את הפסל, הלא הם מבני אדם, ואיך אפשר שיעשו אל. יפחדו יבשו יחד, יפחדו מה יבשו במעשיהם. (יב) חרש ברזל מעצד, האמן של מלאכת הברזל יעשה מעצד, הוא כלי מקלי האמנים. ופעל בפסלם, על ידי הפסל מבכר אש חזקה לרפד את המתכת לעשות ממנו כלי אמנות. גם רעב וגו', האמן, מרוב חשקו במלאכה ובשכר שקבל עליה, אפילו כשיקרב לא יעזוב מלאכתו, ועוזב עד שלא נשאר בו כח. וכשיקמא לא ישתה מים, עד שנגעשה צור ויגע. (יג) חרש עצים נטה קו, ובשת-שלם מלאכת המעצד, אז אמן העצים נוטה קו המדה על חקורו לתחבה במעצד לפי רעיונו. ויתארהו, ויפחו. בשדר, מין ממיני הצבע. פרוש אחר, סוג של מסור. במקצעות, פלים שבהם מחליקים את כלי העץ. ובמחוגה, כלי לחריטת עגולים, או לציר עגולים. (יד) לכרת לו ארזים, עוד יש מי שיתחר גם בכריחת העצים מן הער לצדד גשית הפסל. תרזה ואלון, מיני עצי פרק. ויאמין לו בעצי יער, עושה לפסל חוקים משאר עצי הער. נטע ארן וגשם יגדל, ויש מי שימיר עוד יותר, שנטע מתחלה נטיעה של עץ ארן טוב למלאכה, וממתין עד שהגשם יגדל ורזה ראוי לפסל. טז) ורזה לאדם לבכר, מאותו העץ עצמו יתקח מקצתו לצרכי אדם להקביר בו את האש. ויחם, חמם את גופו בזמן הקי. אפי ישיק, ישיק את התמור לחממו היטב. טז) האח, לשון שמחה. חמותי, חממתי את גופי. ראיתי אור, שלחבת

מקצתו שרף כמו בתוך אש על-חציו מקצתו בשור יאכל כי יצלה צלי ויאכל וישבע אפי-יחם בשור וישמח ויאמר האח חמותי הנה חממתי את

עטרת מרים

שי למורא

עצמי ראיתי אור אף נהנתי להיות יושב באור האש: זו ושאָריתו הנשאר מהעץ לאל עשה לפסלו והו האל שלו, יסגד־לו בכריעה וישתחו לו בפשיט ידים ורגלים ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה: יח לא ידעו אין בהם דעת ולא יבינו אין בהם בינה כי תציר הרע טח מרח טח

אש מאירה. יז) יסגד לו, ושתחנה לו. יח) טח מראות, כאילו מרח בטיח ולא יוכל לראות. יט) ויתרו, ואת הנותר ממנו. לתועבה אעשה, אעשה לדבר שהוא תועבת ה'. כ) רועה אפר, לב הותל הטהור, לבו אשר הותל על ידי תציר הרע, הטהור לעשות לו רועה של אפר, שהוא בול העץ אשר חציו

נעשה אפר, וגם הפסל ישוב אל האפר כשישרפוהו. ולא יציל את נפשו וגו', האמן עושה הפסל הזה צריך להציל את נפשו באמרו "הלא שקר בימיני". כא) יצרתיו עבד לי, בראתיו להיות לי עבד. לא תנשני, לא תהיה שכוח מיראתי. כב) מחיתי כעב פשעיו וגו', במצרים ובמדבר מחיתי פשעיו כעב וכענן, גם עתה שוכה אלי. כי גאלתיך, כי אני הוא הנואל אותך. כג) רגו, לשון רגנה ושמחה. רגו שמנים, עלי־דרדך משל כאילו כל העולם ישמח בצאת בני ישראל מהגלות. כי עשה ה', שעשה מה שהבטיח לגאל את ישראל. הריעו, בתרועת שמחה. תחתיות ארץ, יסודות הארץ. פצחו, פתחו פה להרים קול. ובִּישְׂרָאֵל יתפאר, על ידי גאולת ישראל ותפאר בפי כל.

אור: זו ושאָריתו לאל עשה לפסלו יסגד־לו וישתחו ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה: יח לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשקיל לפתם: יט ולא־ישיב אל־לבו ולא רעת ולא־תבונה לאמר הציו שרפתי במו־אש וְאֵף אפיתי על־גחליו לחם אצלה בשר ואכל ויתרו לתועבה אעשה לכול עץ אסגוד: כרעה אפר לב הותל הטהור ולא־יצייל את־נפשו ולא יאמר הלאו שקר בימיני: כא זכר־אלה יעקב וישראל כי עבד־אתה יצרתיו עבד־לי אתה ישראל לא תנשני: כב מחיתי כעב פשעיו וכענן

חטאתיו שוכה אלי כי גאלתיך: כג רגו שמנים פירעשה יהוה הריעו תחתיות ארץ פצחו הרים רגה יער וכל־עץ בו פייגאל יהוה יעקב ובִּישְׂרָאֵל יתפאר:

אנאך מהגלות: כג הוא דרך משל רגו שמנים פירעשה יהוה את השמים ומנחם את המערכת, הריעו תחתיות ארץ כי גם שם יתראה כבוד ה' והשתחו ופצחו הרים רגה יער וכל־עץ בו פייגאל יהוה יעקב ובִּישְׂרָאֵל על ידי גאולת ישראל ותפאר:

קריאת התורה למנחת שבת קודש ו וידבר יהוה אל־משה לאמר: בצו את־אֶהרן ואת־בָּנָיו לאמר זאת תורת העֲלָה הוא העֲלָה על־מוֹקֶדֶה על־המזבֶּח כֹּל־חֲלִילָה עד־הפֶּקֶד ואש המזבֶּח תוקד בו: ולבש הבֶּהֱן מִדּוֹ כֹד ומכַּנְסֵי־כֹד וְלִבָּשׁ עַל־בְּשׁוֹרֹ וְהָרִים אֶת־הַדִּישָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֲלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (ל)

ופשט את־בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את־הַדִּישָׁן אֶל־מַחוּץ לַמִּחְנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר: והָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּהּ בֹּדֶה לֹא תִכְבֶּה וּבֵעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֹצִים בַּבֶּקֶר וְעֵרֶךְ עָלֶיהָ הָעֲלָה וְהַקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: ואש תמיד תוקד על־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה: ס (ישראל) וְזֹאת תוֹרַת הַמִּנְחָה הַקֹּרֶב אֶתְּהָ בְּגִי־אֶהרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ מִסֵּלַת הַמִּנְחָה
וּמִשְׁמֹנָה וְאֵת כָּל־הַלֶּבֶנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה
וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רֵיחַ נִיחָח אֲזַכְּרֶתָהּ לַיהוָה:
וְהִנֹּחֲתִיתָ מִמֶּנָּה וְאָכְלוּ אֶהָרֵן וּבְנָיו מִצֹּת
תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בְּחֶצֶר אֹהֶל־מוֹעֵד
וְאָכְלוּ: לֹא תֹאפֶה חֶמֶץ חֶלֶקֶם נָתַתִּי אֹתָהּ
מֵאִשִּׁי קָדֹשׁ קִדְשִׁים הוּא כַּחֲטָאת וְכֹאשֵׁם:
כָּל־זֶכֶר בְּבִנִי אֶהָרֵן וְאֶכְלָנָה חֶקְעוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשִּׁי יְהוָה כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בָּהֶם
יִקְדָּשׁ: פ

וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ מִסֵּלַת הַמִּנְחָה
וּמִשְׁמֹנָה וְאֵת כָּל־הַלֶּבֶנָה אֲשֶׁר עַל־הַמִּנְחָה
וְהַקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ רֵיחַ נִיחָח אֲזַכְּרֶתָהּ לַיהוָה:
וְהִנֹּחֲתִיתָ מִמֶּנָּה וְאָכְלוּ אֶהָרֵן וּבְנָיו מִצֹּת
תֹּאכַל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בְּחֶצֶר אֹהֶל־מוֹעֵד
וְאָכְלוּ: לֹא תֹאפֶה חֶמֶץ חֶלֶקֶם נָתַתִּי אֹתָהּ
מֵאִשִּׁי קָדֹשׁ קִדְשִׁים הוּא כַּחֲטָאת וְכֹאשֵׁם:
כָּל־זֶכֶר בְּבִנִי אֶהָרֵן וְאֶכְלָנָה חֶקְעוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשִּׁי יְהוָה כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע בָּהֶם
יִקְדָּשׁ: פ

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן, תשי"ג

ברוקלין.

ש"ב הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו

מוה"ר עזריאל זליג שי

שלום וברכה!

ג) ספר התניא נגמרת הדפסתו עתה כאן, וכשיוגמר במשך איזה שבועות, יושלחו כמה
טופסים לאה"ק ת"ו, וה"ה בנוגע לסידור תהלת ה'.

ד) בטח גם להבא יקח חלק פעיל בעסקנות חב"ד גם מלבד הכולל, ות"ח על מ"ש במכתבו בענין
השתתפותו ועזרתו להנהלת רשת אהל"י.

ה) בשו"ט בידי לבשרו, אשר תמול נגמר ענין הדפסה של בני המנוח הרנ"ד ע"ה דענבערג,
והשי"ת זיכם שלזכר נשמת אביהם ע"ה הולך ונדפס תהלים עם מפרשים מקראות גדולות ובתוספת
רשימות ופירוש הצ"צ שנדפס רק פעם אחד בשם יהל אור, ובטח יבוא כהוספה בסופו מכתבי כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אודות תקנת אמירת תהלים, וחמרא למרא וטיבותא לשקי'
אשר גם לכת"ר שי' הי' זכות בהבאת הענין לידי פועל ומברכין על המוגמר שהיום נתקבלה המחאתם
על הוצאות ההדפסה...

ז)...מה טוב שמעצמם יתעוררו ע"ד שיפור המצב הרוחני, וכבר ידוע ומפורסם המבואר בדא"ח
בענין עבודת האדם לקונו במרז"ל איש מזריע תחלה יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר,
ואשר רק לע"ל הנה יהי' איש ואיש יולד בה, עיין תו"א לו, ג...

ולקראת ימי חה"פ הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג הפסח
כשר ושמח.

ולקיום היעוד המקווה - כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, בגאולתנו האמיתית
והשלמה, בימיו ובימינו ע"י משיח צדקנו.

בברכת החג.

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא
חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם
בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה	סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת	
		מג"א		אדמוה"ז										
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א			
באר שבע (ח)	5:49	5:56	8:13	8:18	8:47	8:52	9:49	9:53	17:46	17:50	18:12	18:16	17:29	18:26
חיפה (ח)	5:48	5:56	8:12	8:17	8:46	8:51	9:48	9:52	17:48	17:52	18:11	18:15	17:21	18:26
ירושלים (ח)	5:47	5:55	8:11	8:16	8:45	8:50	9:48	9:51	17:49	17:53	18:10	18:14	17:12	18:25
תל אביב (ח)	5:49	5:56	8:13	8:18	8:47	8:52	9:49	9:53	17:46	17:50	18:12	18:16	17:29	18:26
אוסטריה, וינה (ח)	6:04	6:16	8:25	8:17	9:09	9:02	10:09	10:04	17:54	18:03	18:27	18:36	17:43	18:49
אוסטרליה, מלבורן (ק)	7:20	7:14	9:43	9:45	10:20	10:22	11:25	11:25	19:47	19:38	20:14	20:05	19:21	20:16
אוקראינה, אודסה (ח)	6:07	6:18	8:28	8:21	9:11	9:04	10:11	10:06	17:57	18:05	18:29	18:37	17:46	18:50
אוקראינה, דונייצק (ח)	5:38	5:51	7:59	7:52	8:43	8:36	9:43	9:38	17:28	17:37	18:01	18:10	17:17	18:23
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	6:02	5:50	8:10	8:03	8:54	8:47	9:54	9:49	17:39	17:48	18:12	18:21	17:28	18:34
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	6:15	6:28	8:34	8:26	9:20	9:13	10:20	10:15	18:03	18:13	18:38	18:48	17:54	19:01
אוקראינה, קייב (ח)	6:08	6:21	8:26	8:19	9:13	9:05	10:13	10:07	17:56	18:06	18:31	18:40	17:46	18:54
איטליה, מילאנו (ח)	6:32	6:44	8:55	8:48	9:37	9:30	10:37	10:32	18:26	18:34	18:55	19:03	18:14	19:15
אקוודור, קיטו (ח)	6:19	6:21	8:52	8:50	9:20	9:19	10:23	10:21	18:27	18:26	18:49	18:48	18:08	18:56
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:54	6:50	9:19	9:21	9:54	9:56	10:59	10:59	19:18	19:10	19:44	19:36	18:53	19:46
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:45	7:38	10:05	10:08	10:44	10:47	11:49	11:50	20:12	20:02	20:41	20:31	19:45	20:43
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:15	7:24	9:41	9:35	10:18	10:13	11:19	11:15	19:09	19:15	19:38	19:44	18:56	19:55
ארה"ב, ברוקלין (ק)	7:04	7:14	9:30	9:24	10:08	10:02	11:09	11:04	18:58	19:05	19:27	19:34	18:46	19:45
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	7:05	7:14	9:30	9:24	10:08	10:03	11:09	11:05	18:59	19:05	19:28	19:34	18:46	19:46
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:41	7:51	10:05	9:59	10:45	10:39	11:45	11:41	19:34	19:41	20:04	20:11	19:22	20:23
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:29	7:36	9:59	9:54	10:32	10:27	11:33	11:30	19:28	19:32	19:53	19:56	19:13	20:06
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	7:00	7:08	9:28	9:23	10:03	9:58	11:04	11:00	18:57	19:01	19:23	19:28	18:43	19:38
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:28	7:34	9:59	9:55	10:31	10:27	11:32	11:29	19:28	19:31	19:52	19:55	19:12	20:05
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	7:00	7:10	9:25	9:19	10:04	9:58	11:05	11:00	18:54	19:01	19:23	19:30	18:41	19:41
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	7:28	7:38	9:54	9:48	10:32	10:26	11:33	11:28	19:22	19:29	19:51	19:58	19:10	20:09
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:59	7:09	9:24	9:18	10:03	9:57	11:04	10:59	18:53	18:59	19:22	19:29	18:40	19:41
בוליביה, לה-פס (ח)	6:36	6:35	9:07	9:07	9:37	9:36	10:40	10:39	18:50	18:46	19:13	19:09	18:28	19:18
בלגיה, אנטוורפן (ח)	6:52	7:06	9:10	9:02	9:57	9:50	10:57	10:52	18:40	18:50	19:15	19:25	18:30	19:39
בלגיה, בריסל (ח)	6:52	7:06	9:11	9:03	9:57	9:50	10:57	10:52	18:40	18:50	19:15	19:25	18:31	19:39
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:09	6:07	8:38	8:39	9:10	9:10	10:13	10:13	18:31	18:25	18:50	18:44	18:08	18:54
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	5:57	5:55	8:27	8:27	8:58	8:58	10:01	10:01	18:14	18:08	18:38	18:32	17:51	18:42
בריטניה, לונדון (ח)	6:10	6:24	8:28	8:20	9:15	9:08	10:15	10:10	17:59	18:10	18:33	18:44	17:53	18:58
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	6:19	6:33	8:35	8:26	9:24	9:16	10:24	10:18	18:05	18:17	18:43	18:54	18:00	19:08
גרמניה, ברלין (ח)	6:17	6:31	8:33	8:25	9:22	9:14	10:22	10:16	18:05	18:16	18:40	18:50	17:56	19:05
גרמניה, פרנקפורט (ח)	6:35	6:48	8:54	8:46	9:40	9:33	10:40	10:35	18:24	18:33	18:58	19:08	18:14	19:21
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:09	6:06	8:37	8:38	9:10	9:10	10:13	10:13	18:34	18:28	18:53	18:46	18:11	18:56
הודו, מומבאי (ח)	6:45	6:50	9:17	9:14	9:48	9:44	10:49	10:47	18:47	18:49	19:10	19:12	18:30	19:21
הודו, פונה (ח)	6:41	6:46	9:13	9:10	9:44	9:40	10:45	10:43	18:43	18:45	19:07	19:08	18:27	19:17
הונגריה, בודפשט (ח)	5:53	6:05	8:14	8:07	8:58	8:51	9:58	9:53	17:43	17:52	18:16	18:24	17:32	18:37
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:09	6:19	8:34	8:28	9:13	9:07	10:14	10:09	18:02	18:09	18:32	18:38	17:50	18:50
יוון, אתונה (ח)	6:34	6:43	9:00	8:55	9:37	9:32	10:38	10:34	18:28	18:34	18:56	19:02	18:15	19:13
מולדובה, קישינב (ח)	6:14	6:26	8:36	8:29	9:19	9:12	10:19	10:14	18:04	18:13	18:37	18:45	17:53	18:58

רעא

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקרא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:42	6:47	9:11	9:14	9:45	9:41	10:46	10:44	18:44	18:46	19:08	19:09	18:28	19:19
ניו-זילנד, קרייטטצ'רץ' (ח)	6:27	6:19	8:44	8:48	9:27	9:30	10:32	10:34	18:59	18:48	19:31	19:20	18:32	19:32
נפאל, קטמנדו (ח)	6:11	6:18	8:42	8:37	9:14	9:10	10:15	10:12	18:10	18:13	18:35	18:38	17:55	18:48
סין, בייג'ין (ח)	6:23	6:33	8:49	8:43	9:27	9:21	10:27	10:23	18:16	18:23	18:45	18:51	18:02	19:03
סינגפור, סינגפור (ח)	7:10	7:12	9:43	9:41	10:11	10:09	11:14	11:12	19:18	19:16	19:40	19:38	18:58	19:47
פולין, ורשא (ח)	5:46	6:00	8:03	7:55	8:51	8:43	9:51	9:45	17:33	17:44	18:09	18:20	17:24	18:34
פרו, לימה (ח)	6:12	6:12	8:44	8:43	9:13	9:12	10:16	10:15	18:24	18:21	18:47	18:43	18:03	18:52
צרפת, ליאון (ח)	6:50	7:01	9:12	9:06	9:54	9:48	10:54	10:50	18:41	18:49	19:13	19:21	18:30	19:33
צרפת, פריז (ח)	7:00	7:13	9:20	9:13	10:05	9:58	11:05	11:00	18:51	19:00	19:23	19:32	18:41	19:46
קולומביה, בוגוטה (ח)	6:02	6:04	8:35	8:33	9:03	9:01	10:06	10:04	18:08	18:08	18:31	18:30	17:50	18:38
קנדה, טורונטו (ק)	7:26	7:37	9:50	9:44	10:30	10:24	11:31	11:26	19:21	19:29	19:49	19:57	19:10	20:09
קנדה, מונטריאול (ק)	7:03	7:14	9:26	9:19	10:07	10:01	11:08	11:03	18:56	19:04	19:26	19:34	18:45	19:47
קפריסין, לרנקה (ק)	6:54	7:02	9:22	9:17	9:57	9:52	10:58	10:54	18:50	18:55	19:16	19:21	18:36	19:32
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	7:07	7:22	9:21	9:12	10:12	10:04	11:12	11:06	18:52	19:04	19:30	19:42	18:44	19:57
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:40	6:56	8:53	8:44	9:46	9:37	10:45	10:39	18:28	18:40	19:04	19:16	18:20	19:32
רוסיה, ווסטוב-על-הדון (ח)	6:31	6:43	8:52	8:45	9:35	9:28	10:35	10:30	18:21	18:29	18:53	19:02	18:10	19:15
שווייץ, ציריך (ח)	6:35	6:47	8:56	8:49	9:40	9:33	10:40	10:35	18:30	18:38	18:58	19:07	18:19	19:19
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:25	6:29	8:57	8:54	9:27	9:24	10:28	10:26	18:28	18:29	18:51	18:51	18:11	19:00

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפך פלאיב ואורב ולסטים וחסות רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00619
11/03/2018

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

